T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 11

BECERİ TEMELLİ ETKİNLİK KİTABI

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Günümüzde bilgiyi üreten, günlük hayatında kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen vb. niteliklerdeki bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Anlaşılacağı üzere bireyden yalnızca bilgi sahibi olması değil, belli becerileri kazanması ve bu becerileri hayatının her alanında kullanması beklenmektedir.

Çağımızın becerilerinin öğrenciler tarafından benimsenmesi, içselleştirilmesi ve yaşama aktarılması için beceri temelli uygulamalara yer veren öğrenme süreçlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle öğrencilere bilgi edinmenin yanı sıra bilgiyi beceriye dönüştürmelerini sağlayacak faaliyetler planlanmalıdır. Bu amaçla hazırlanan etkinlik kitabında öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda belirlenen bilgi ve becerilerin öğrencilere bütünleşik bir biçimde kazandırılması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda konu içeriğine uygun beceri kazandırmaya yönelik etkinlikler tasarlanmıştır. Beceri kazanma süreci karmaşık olduğundan öğrencilerin becerileri yeni durumlara aktararak sürekli kullanmasını sağlamak amacıyla aynı becerinin farklı durumlarda kullanımını içeren farklı konu içeriğine sahip etkinliklere yer verilmiştir. Etkinlikler basitten karmaşığa olacak şekilde sıralanmıştır.

Etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin bazılarının bireysel, bazılarının grupla yapılması bazı etkinliklerinin iş birliğine dayalı olması, bazı etkinliklerde teknolojinin ön plana çıkarılması öğrencilerde farklı becerilerin geliştirilmesini sağlayacaktır. Etkinliklerin genellikle farklı kategoride farklı becerileri geliştirmeye uygun hazırlanmasının yanında çoğu etkinlikte günlük hayatla ilişki kurulmasına ve öğrencilerde ilgi uyandıracak düzeyde olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlamak için etkinliklerde öğrencilerin sürece aktif katılması, sorumluluk alması da beklenmektedir.

Etkinliklerin öğrencilerimiz için yararlı olması dileğiyle...

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

11.SINIF

ETKİNLİKLER LİSTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

11.SINIF

ETKİNLİKLER LİSTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

11.SINIF

ETKİNLİKLER LİSTESİ

1. ÜNİTE > **Giriş** *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelimeler Arasında**	30 dk.
Amacı	Kelime ve kelime gruplarının bilinmeyen anlamlarını metnin bağlamından bulabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Edebiyat ve Toplum Münasebeti Açısından Modern Tiyatro ve Tiyatro Edebiyatının Önemi

(…)

Edebiyatın ister sanat kaygısıyla olsun isterse fayda mülahazasıyla olsun, sonuç itibarıyla toplum için faydalı olduğunu tartışmaya gerek yoktur. Edebiyat sözcüğü sözlü ve yazılı geniş bir sahayı kapsar. Modernleşme maceramızla birlikte ülkemizde edebiyatın türlerinde çeşitlilik olmuştur. Bu çeşitlilik içinde öyle bir tür var ki toplumu, olumlu yahut olumsuz kullanılış amacına göre en sıcak ve güçlü şekilde etkileyen, yönlendiren, değiştiren tiyatro ve tiyatro edebiyatıdır. Batı ile tanışmadan önce tiyatro, edebî bir tür olmaktan ziyade seyirlik bir sanattı. Ne zaman ki tiyatronun Avrupa'daki toplum üzerindeki işlevini yazarlarımız fark ettiler, işte o zaman bizde de bu türe yoğun ilgi başladı. Bu işin öncülüğünü yapan Tanzimat yazarları Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Midhat Efendi ve diğerleri, eskimiş yapıyı tiyatro yoluyla daha çabuk değiştirebileceklerinin farkına vardılar. Yeni fikirler için tiyatroyu bir kürsü olarak kullandılar. Bu kürsü, okuma yazma oranı düşük olan toplumumuza daha kısa yoldan ulaşmanın en etkili silahıydı. Bu etkili silahı Namık Kemal ve Ahmet Midhat Efendi çok iyi kullanmışlardır.

(…)

Midhat Efendi'ye göre tiyatro, bizim gibi gelişen ülkelerde medeniyeti artıran bir vasıtadır. Ona göre okuma yazma bilenlerin sayısının az olduğu memleketlerde kültürü ve medeniyeti halka tiyatro vasıtasıyla ulaştırmak daha kısa zamanda ve daha kolaydır. Zira bir kitap bin beş yüz, nihayet iki bin beş yüz nüshaya kadar ancak beş yılda satılabilmektedir. Hâlbuki tiyatro yoluyla okuma yazma bilmeyen nüfusu ibretli oyunlar vasıtasıyla terbiye etmeğe tiyatro daha elverişlidir. Her defasında yedişer sekizer yüz nüfus tiyatroda bulunmak şartıyla on beş yirmi defa sahneye konulan bir oyunu on-on beş bin nüfusa göstermiş oluruz.

(…)

Bilindiği gibi Midhat Efendi'nin en önemli vasfı terbiyeci oluşudur. Her şeye terbiye açısından bakar. Bundan dolayı o, tiyatronun zararlı olabileceğinin de farkındadır. Ahlâk bozucu, rezil ve muzır şeylere izin vermemek kaydıyla onun tiyatro anlayışı; ahlaka uygun, ahlakı düzeltici, devlet, millet ve aile sevgilerini arttıracak, beşerî değerleri gösterecek bir tiyatro olmalıdır. Namık Kemal de Türk örf ve âdetlerine uygun oynanan tiyatronun insanımız üzerinde derin, sosyal hayatı değiştirici tesiri olduğunu görür ve tiyatroyu milletler için gelişmenin merkezi sayar.

İyi telif eserlerin ortaya çıkması için tiyatro ile uğraşan yazarlarımıza klâsiklerin tercümesini de tavsiye eden Midhat Efendi, bunun batıyla yeni tanışan yazarlarımıza bir çeşit alıştırma gibi olacağını, tercümelerin içlerindeki hayal ve mevzuların yazarlarımıza ışık tutacağını belirtir.

(…)

Sahnenin insanlığı etkileyen bu gücü ayrı ayrı düşünen ve yürüyen insanları zamanla birlikte yürümeye ve düşünmeye mahkûm eder. Özellikle yabancılaşmanın en ağır tahribatını gördüğümüz günümüzde fertlerin birbiriyle olan diyalog kopukluğunun yarattığı anlayışsızlık ve uzlaşmazlık tiyatro eserleri yoluyla daha rahat ortadan kaldırılır. Seyirci ile sahne arasında kurulan gizemli ve sıcak bir iletişim seyredenleri bir sevgi çemberinde kolaylıkla buluşturabilir. Bernard Shaw›a (Bernard Şav) göre tiyatro, bütün bencilliklerin ister istemez eridiği fikrî bir mekândır. Tiyatro yoluyla milletler de birbiriyle yakın temas kurarlar ve birbirlerinin fikrî yapısını, hayata bakış tarzlarını ve anlayışlarını kavrarlar. Bu da dünya barışı için önemli bir etkendir. Bu durumda tiyatro insandan insana, milletten millete bir köprü vazifesi görür.

(…)

Prof. Dr. Enver Töre, *Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu*

1. Tabloda metinde geçen kelimeler ve kelime grupları yer almaktadır. Metnin bağlamından hareketle bu kelimelerin ve kelime gruplarının tahmin ettiğiniz ve sözlükteki anlamlarını tabloya yazınız.

Kelime ve Kelime Grupları	Kelime ve Kelime Gruplarının Tahmin Edilen Anlamları	Kelime ve Kelime Gruplarının Sözlükteki Anlamları
münasebet		
kaygı		
mülahaza		
sonuç itibarıyla		
macera		

2. *Münasebet, ziyade, beşerî, tesir, telif, mevzu* kelimelerini sözlük anlamına uygun biçimde birer cümlede kullanınız.

3. *İki gün süren tartışmalardan sonra Mustafa Kemal kürsüye geldi* cümlesindeki kürsü ile *Yeni fikirler için tiyatroyu bir kürsü olarak kullandılar.* cümlesindeki kürsü arasında nasıl bir anlamsal ilişki vardır? Açıklayınız.

4. Klasik kelimesini *iyi telif eserlerin ortaya çıkması için tiyatro ile uğraşan yazarlarımıza klasiklerin tercümesini de tavsiye eden Midhat Efendi, bunun Batı'yla yeni tanışan yazarlarımıza bir çeşit alıştırma gibi olacağını, tercümelerin içlerindeki hayal ve mevzuların yazarlarımıza ışık tutacağını belirtir.* cümlesindeki anlamı dışındaki anlamlarında yeni cümlelerde kullanınız.

5. *Bu da dünya barışı için önemli bir etkendir. Bu durumda tiyatro insandan insana, milletten millete bir köprü vazifesi görür.* cümlesindeki "köprü vazifesi görmek" sözüyle anlatılmak istenen nedir? Siz olsaydınız bu söz grubu yerine hangi ifadeleri kullanırdınız?

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

1. ÜNİTE > **Giriş** *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Tasarımın Evi: Sözcükler**	25 dk.
Amacı	Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime gruplarını metnin bağlamından hareketle bulabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Edebiyat ve Toplumsal İşlevi

(…)

Edebiyat ve toplum ilişkisi, zamanüstü bir değer olarak yerini bugün de korumaktadır. Yazar, okur ve edebiyat evreni, toplumların gelişmişlik ve refah düzeyinin en belirgin göstergeleridir. Barış ortamının, günümüz evreninden bakıldığında tesis edilmesinin büyük ölçüde edebiyatın zamanüstü gücüne kavuşmasıyla sağlanabileceği anlaşılmaktadır.

(…)

İnsanoğlunun yeryüzünde varoluşundan beri, benmerkezci bir eğiliminin olduğu açıktır. Narsistik bir tutum diyebileceğimiz bu yönüyle insan, sosyal döngü içinde, sosyal beğeniye dair kazanımlarını yüceltmeye çalışır. Bu kazanımlardan yoksun olan insan, saldırganlaşır ve yaşamın sağlıklı normlarından uzaklaşır. Toplumda saldırganlık olgusunun ortaya çıkış nedenlerinden belki de en önemlisi, sosyal yaşamda kendini gerçekleştiremeyip bu gereksinimin aykırı bir dışavurum biçimiyle kendini gösteren "Bana ilgi duyun." çağrısının çarpık bir uyarısıdır.

(…)

İşte böyle bir varoluş soyutlaması içinde saldırganlaşan bireyi/toplumu, sanat sevgisi ve zevki gibi bir iksirle yeniden yaşama döndürüp onu rehabilite etmek… Edebiyat, yerine göre büyüleyici bir güç, yerine göre zevk veren, eğlendiren ve bunu yaparken uyandıran, silkeleyen, düşündüren bir itici güçtür. Ya yazarlık! Büyük sorumluluk üstlenmiş yaşamsal/toplumsal görev. Yazarlar sayesinde, belki de varlığımızı sorguluyoruz; anlamaya çalışıyoruz. Oktavio Paz'ın (Oktavyo Paz) bu bağlamda görüşü dikkat çekicidir: ".... Poe(Po), Faulkner(Folknır), Eliot (Elyot) olmaksızın XIX ve XX. yüzyılları kavramak mümkün değildir." Akut istikrarsızlıktan, yüzyılların düzensizlik ve edilgenliğinden, demagoji ve diktatörlükten doğan sosyal spazmlardan kurtuluşun adresi edebiyat dünyası olmalıdır. (…) Toplumsal gizli çatlakları, edebiyatın eleştirel ve doğal dürtüleriyle kapatmak olasıdır. Bireysel ve sosyal küremizin karanlıkta kalan alanlarını aydınlatan en öncül güç, edebiyattır.

(…)

Melik Bülbül, Sadık Türkoğlu, Deniz Küzeci, *Edebiyat ve Toplumsal İşlevi*

Kelime Dağarcığı:
demagoji: Laf cambazlığı. **iksir:** Olağanüstü etkileri olduğuna inanılan varsayımsal ilaç. **spazm:** Arzu edilmeyen sıkıntı, dert.

1. a) Tabloda yer alan sözcüklerin sözlük anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz. Tahmin ettiğiniz anlamların doğru olup olmadığını TDK Türkçe Sözlük'ünden kontrol ediniz.

Sözcükler	Sözcüklerin Sözlük Anlamları
tesis etmek	
benmerkezci	
narsistik	
norm	
rehabilite	
akut	
edilgen	

b) Anlamlarını öğrendiğiniz yukarıdaki sözcüklerden seçtiğiniz beş sözcüğü ayrı ayrı cümlelerde kullanınız.

- ►
- ►
- ►
- ►
- ►

2. Metinde geçen *edebiyat evreni, zamanüstü güç, benmerkezci bir eğilim, narsistik bir tutum, yaşamın sağlıklı normları, çarpık bir uyarı, varoluş soyutlaması, akut istikrarsızlık, yüzyılların düzensizlik ve edilgenliği, kurtuluşun adresi, toplumsal gizli çatlaklar, bireysel ve sosyal küremizin karanlıkta kalan alanları* gibi ifadeler, konuşma dilinde sık karşılaşılan ifadeler midir? Gerekçesiyle açıklayınız.

3. Metindeki *zamanüstü bir değer, sosyal döngü, demagoji ve diktatörlükten doğan sosyal spazmlar* sözlerinin anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak açıklayınız.

1. ÜNİTE > Giriş Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Faydacılık ve Edebiyat**	25 dk.
Amacı	Edebî eserlerin toplum sorunlarını dile getirdiğini ve bunu yaparken toplumsal değişimleri etkilediğini fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Jön Türk Romanı Örneğinde Ahmet Mithat Efendi ve Pragmatizm

(…)

Ben ölümlü dünyanın neye tahammülü var diye dünyaya küskünlük gösteren ve kendilerine azadegân süsünü veren erbâb-ı füturdan asla değilim. Onları hiç sevmem. Onlara mukabil sekiz günlük ömür için dokuz gün çalışmak lazımdır diyen kocakarıları derece derece faik bulurum. Bir dakikamın boş geçtiğini istemem. Çalışırım. Çalışmayı ve onun mükâfatı olan kazancı pek severim.(Ahmet Mithat ve Muallim Naci, 2011).

Ahmet Mithat Efendi'nin Muallim Naci ile mektuplaşmalarından hareketle oluşturulmuş Muhaberat ve Muhaverat adlı kitabından alınmış olan yukarıdaki sözler, onun yaşam felsefesinin somut göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir. Yazarın vermiş olduğu eserlerin ortak paydası olarak görülebilecek faydacılık, onun üslubundaki toplumu iyiye ve güzele sevk etme amacı ile örtüşmektedir. Faydacılığın en bariz görülebileceği hususlar, Osmanlı medeniyeti, İslam ahlâkı ve eğitim gibi temel konulardır. Yazarın bilhassa (özellikle) Osmanlı medeniyetini daha iyi bir noktaya taşımak ve bu medeniyetin gereklerinin insanlık adına en faydalı hususlar olduğuna vurgu yapmak adına pragmatist ölçütlere başvurduğunu söylemek mümkündür.

(…)

Ahmet Mithat Efendi, romanlarında okurlarına bazı öğütlerde bulunurken bu öğütlerini gerekçelendirme gereği duyar. Çünkü o, okurlarının tavsiyelerini bağnazca değil; mantık çerçevesinde kabullenmesini ve uygulamasını ister. Bu doğrultuda, yazarın okurlarına öğütlerinin en başında, kötülük ve yanlıştan uzak durmak gelir. Ahmet Mithat, bu öğüdü, kötüyü ve yanlışı ortaya koyarak okurlarına verir. Çünkü bireye en fayda sağlayacak yöntem, onun neyin iyi ve neyin kötü olduğunun ayrımını yapabilmesi ile mümkün olacaktır. Tamamen iyi ve doğru yöntem üzere yetiştirilmek kişiye fayda sağlamayacak bilakis zarar verecektir. Çünkü birey neye karşı kendisini koruması gerektiğini bilmeyecektir. Bu düşünce yapısı ile Ahmet Mithat, okurlarına önce kötüyü ve yanlışı gösterir; ardından bu davranışlardan uzak durmanın faydalarını anlatır. Jön Türk romanının başkarakterleri Nurullah ve Ceylan'dan hareketle Ahmet Mithat, Batılılaşma konusuna oldukça dikkat çekmiştir. Batılılaşmanın hangi bağlamda fayda sağladığı, hangi bağlamda zarar verdiğine dair genel bir değerlendirme yapma fırsatı da bulan yazar, Ceylan karakteri vasıtasıyla Avrupadaki kadınların yaşam şekilleri, eğitim ahlakı gibi konular başta olmak üzere, Batılılaşmayı pragmatist felsefenin odaklandığı farklı temeller üzerinden irdelemiştir.

(…)

Ahmet Mithat'ın tek yönlü olmayan Batı yaklaşımı, ön yargı ve bağnazlıkla değil, akıl ve sağduyu ile ele alınmış bir değer yargısıdır. Batı'yı ve Batı'nın kültür ve medeniyetini iyi bilen Ahmet Mithat, bu bilgileri ışığında romanlarında Batı ile Osmanlı medeniyetini mukayeseli bir şekilde değerlendirmeye alır. Bu bağlamda yazarın Batılılaşma konusundaki göndermelerini iki başlık altında incelemek doğru bir sınıflandırma olacaktır. İlk olarak yazarın okurlarını teşvik ettiği bir Batılılaşma unsuruna dikkat çekilirken ardından yanlış olarak niteleyebileceğimiz Batılılaşma unsurlarından bahsetmek gerekmektedir. Neticeleri itibari ile yanlış olarak nitelendirilen yahut teşvik edilen bu tutumlar, yazarın birçok romanında bilhassa dikkat çekilen konulardandır.

(…)

Ahmet Mithat Efendi, yanlış Batılılaşma konusuna dair yazdığı yazılarla bilhassa dikkat çeken önemli yazarlardandır. Genç Osmanlıların yanlış Batılılaşmaya yoğunlaştığı ve bu konuda eserler verdiği bir dönemde, Ahmet Mithat bu hususa farklı bakış açıları getirmeyi başarmıştır. O, Batılılaşmanın doğru ve yanlış neticelerini bir arada vererek okurun bu neticeyi görmesini ve kendisine bir yol haritası çizmesini sağlamıştır. Pragmatist açıdan yanlış Batılılaşmanın örneklerini barındıran Jön Türk romanında,

bu bağlamda dikkatleri çeken birçok gönderme bulunmaktadır. Yanlış Batılılaşmaya pragmatist bakış açısı ile vurgu yapan Ahmet Mithat'ın Jön Türk romanında değindiği hususlar, yazarın pragmatizme bakış açısını anlamak adına önem arz eder.

(…)

Feyza Bulut, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*

Kelime Dağarcığı:

azadegân: Her şeyden alakasını kesmiş kişiler. **bariz:** Belirgin. **bilakis:** Tersine olarak, tam tersine, tersine, aksine. **bilhassa:** Özellikle. **erbâb-ı fütürdan:** Umutsuz kişiler. **faik:** Üstün. **husus:** Konu, madde. **mukabil:** Karşılık. **mukayeseli:** Karşılaştırmalı. **pragmatist:** Yararcı, faydacı. **pragmatizm:** Yararcılık.

1. Yeni bir düşüncenin roman aracılığıyla topluma aktarılmasının toplum üzerinde nasıl bir etkisi olmuştur? Açıklayınız.

2. Edebî eserlerde toplumsal sorunların faydacı bir anlayışla ele alınmasını doğru buluyor musunuz? Açıklayınız.

3. Toplum sorunlarını doğrudan anlatan ve bunlara çözüm öneren sanatsal bir metin yazmak isteseydiniz bunu hangi tür metinle yapardınız? Niçin?

4. Bir edebiyatçının toplumdaki büyük değişimleri ele almaktan kaçınması mümkün müdür? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

1. ÜNİTE > **Giriş** *Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Hayat Edebiyatın İçinde**	25 dk.
Amacı	Edebî metinlerin ortaya çıkışını, tarihsel dönemle ilişkisini, toplumsal sorunları dile getirmesini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Edebiyat ve Hayat

(…)

Edebiyat sadece hayatı (toplumsalı) yansıtmaz, onu anlatmaz; aynı zamanda bir yaşam tarzı önerir. Böylece yaşam tarzlarını biçimlendirir ve hayata şekil verir. Dolayısıyla hayata katılır. "Her edebiyat eseri belirli bir dünya görüşünü, inancı, doktrini, ideolojiyi savunur veya bunlara tepkide bulunur." (Kösemihal, 1967: 8) temel görüşü, edebiyatı aktif, bilinçli bir girişim olarak resmetmektedir. Edebiyat, toplumsal varlık olan insana ve onun hayatına öneriler getirmektedir. Önerilerini zaman zaman açık bir dille zaman zaman sembolik bir dille sunmaktadır. Toplumun yaşantısını belirlemeye çalışmakta, insanlara kimlik sunmakta ve onlar için yeni bir yaşantı düzlemi oluşturmaktadır (Jusdanis, 1998). Edebiyatın anlatısına ve önerisine insanlar ve okurlar cevap vermekte gecikmezler. Roman ve hikâyeleri sadece okumakla kalmayıp eserlerdeki olay ve durumları yaşamaya ve hatta edebî karakterleri kendi kişiliklerinde yaşatmaya çalışan birçok insana rastlanır. İnsanlar kendi hayatlarını roman kahramanlarının hayatlarına benzetmek isterler (Wellek-Warren, 1993: 102). Yahut anlatılan hikâyeyi bizzat kendi deneyimlerine uygulamak isterler. Bundandır ki edebî anlatının/hikâyenin etkilediği okur dünyası ile hem anlatılarda hem gerçek hayatta sıkça karşılaşmak mümkündür (Gürbilek, 2004: 19-50). Çünkü edebiyat, hayatın yaşandığı toplumsal ortamın yaratılmasına, hayatı kuşatan seçenek ve fırsatların belirlenmesine yardımcı olmakta ve hayatın akışında merkez bir rol oynamaktadır (Randall, 1999: 52, 90).

Edebiyat, hayata yön vermesi, yaşam tarzı önermesi noktasında ahlaki ve siyasi bir yön içermektedir. Hatta edebiyatın ahlak ve siyasetle (dünya görüşü, bakış açısı) iç içe olduğu rahatlıkla söylenebilir. Edebiyat sosyolojisi, edebiyatın hayattan, hayatın edebiyattan kopuk olmadığı/olamayacağı ilkesinden hareketle edebiyatın hayatı şekillendirdiği, yönlendirdiği tezini cesaretle işleyebilmektedir. Bu bağlamda hayli kabarık bir literatür oluşmuştur. Yeni bir hayat modelini topluma benimsetme, toplumu yeni (modern) hayata uydurma tezini işleyen onlarca roman, öykü sıralanabilir. Gerek Batı edebiyatında gerekse Türk edebiyatında bu örnekler hayli kabarık bir yekûna sahiptir. Hem topluma yeni bir bakış açısı, duygu dünyası, zihniyet önerme hem de yeni bir yaşam tarzı sunma anlamında öne çıkan bu tür edebiyat eserleri tam anlamıyla ahlaki ve siyasi bir misyonu yüklenmiş ve işlevsel olmuşlardır.

Prof. Dr. Köksal Alver, *Edebiyat ve Hayat*

Kelime Dağarcığı

doktrin: Öğreti. **ideoloji:** Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü. **literatür:** Kaynak. **misyon:** Görev, amaç. **yekûn:** Toplam.

1. *İnsanlar kendi hayatlarını roman kahramanlarının hayatlarına benzetmek isterler. Yahut anlatılan hikâyeyi bizzat kendi deneyimlerine uygulamak isterler. Bundandır ki edebî anlatının etkilediği okur dünyası ile hem anlatılarda hem gerçek hayatta sıkça karşılaşmak mümkündür.* ifadesinden yola çıkarak yaşadığınız çevrede, okuduğunuz edebî eserlerdeki kahramanlara benzettiğiniz insanlar var mıdır? Açıklayınız.

2. *Edebiyat, toplumsal varlık olan insana ve onun hayatına öneriler getirmektedir. Önerilerini zaman zaman açık bir dille zaman zaman sembolik bir dille sunmaktadır.*

a) Metinde geçen bu ifadeden yola çıkarak koronavirüs salgını dolayısıyla toplumu bilinçlendirmeye yönelik bir edebî metin yazmak isteseydiniz insanlara hangi edebî türle, hangi önerilerde bulunmak isterdiniz?

b) Önerilerinizi dile getirirken açık bir dili mi, sembolik bir dili mi tercih ederdiniz? Açıklayınız.

3. *Edebiyat sosyolojisi, edebiyatın hayattan, hayatın edebiyattan kopuk olmadığı/olamayacağı ilkesinden hareketle edebiyatın hayatı şekillendirdiği, yönlendirdiği tezini cesaretle işleyebilmektedir.* ifadesinden hareketle, edebî eserlerde sunulan hayat ile gerçek hayat örtüşmekte midir? Yorumlayınız.

4. *Edebiyat, hayata yön vermesi, yaşam tarzı önermesi noktasında ahlaki ve siyasi bir yön içermektedir.* ifadesine göre edebiyatın siyasi bir yön içermesi toplumsal değerlerin kaybına ya da toplumun ayrışmasına/çatışmasına sebebiyet verebilir mi? Yorumlayınız.

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

1. ÜNİTE > **Giriş** Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metnin Muhatabı**	25 dk.
Amacı	Yazarın metinde kime ve niçin seslendiğini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Altın Zincir

Olumludur, olumsuzdur, gelişmedir, yürüyüştür ama evren ve evrendeki şu üzerinde yaşadığımız noktacık her şeyi ile sürekli bir değişimdir diyorlar. Katılırım. Hele söz konusu edebiyat ise.

Edebiyat -özellikle edebiyat- değişmezlik değildir. Elbette. Edebiyat üstelik belli bir doğrultuda gelişme de değildir. Değişir. Şiir değişir, roman değişir, tiyatro değişir. Bu da doğru. Ama değişmenin bir yeniden başlamak, bir sil baştan demek olduğunu söyleyebilir misiniz? İşte bunu sanmıyorum.

(…)

Bu açıdan bakınca yüzyıllık edebiyat tarihimizi bu karmaşanın tarihi olarak görüyorum. Üstat Recaizade ile Muallim Naci arasında başlayan bu görece kavgası -kendilerininki de dâhil- bütün değerleri -en azından örnekleri- tükete tükete Tevfik Fikret ile Mehmet Akif'ten geçerek günümüze kadar geldi. Şimdi geride çöller ve seraplar var.

Divan için, Tanzimat, Servet-i Fünun için özrümüz hazır: Dildeki -kelimenin tam yeridir- devrim. İyi ama Refik Halit için, Reşat Nuri, Ahmet Muhip, Yahya Kemal, Necip Fazıl, Sait Faik, Cahit Sıtkı ve -ne güzel saymakla bitmiyor- Haşim için yani o zincirin kopan bu halkalar için ne diyelim?

Şu saydığın isimlerden ve benzerlerinden hangisi her yıl değil, yedi sekiz yılda bir baskı yeniliyor yani edebiyatımız, beyinlerimiz, gönüllerimiz bunların hangisinden besleniyor?

Buna karşılık Fransa'ya bakıyorum: Bir Andre Gide (Andre Jid) gelmiş, ortalık alabora olmuş, edebiyat çevreleri birbirine girmiş. Arkasından bir Sartre (Sarte) çıkmış. Gene öyle; kavga, kıyamet kopmuş. Fakat Fransa'da Fransız edebiyatı yani altın zincir kopmamış. O kadar ki Gide'in kendisi bile en büyük Fransız şairi kimdir diye sordukları zaman bir Minakyan heyhatı çekse de Victor Hugo (Viktor Hügo) demiş.

Bir yeni dergide çıkan ilk yazı karamsar olmamalıdır, bilirim. Ayrıca karamsarlık benim yapıma aykırıdır. Ama gene de şu ilk yazımda Türk edebiyatını ana sütü emmeyen hatta süt anne bulamayan bir çocuğa benzetmeden yapamıyorum üstelik süt derken çok eskilere hatta Millî Edebiyat Dönemi'ne bile gitmiyorum. Sadece otuz kırk yıllık -bir nesilcik- edebiyatımızın bile yoka, olmamışa döndüğünü söylemek istiyorum. Ve böylece ağdalaşan karamsarlığımla ekliyorum; geçmişi olmayan, geçmişinden beslenmeyen edebiyat gelişemez.

İkide bir söylerim: Bir yazar için anlaşılmamak acıdır. Fakat onun da acısı var: Yanlış anlaşılmak. Bu acıyı ben çok tattım, bir yenisini istemiyorum. Bu yüzden hemen açıklamalıyım: Eskiler üstündü, eskiler ve eski değerliydi demiyorum ben; bir gerçeği tekrarlıyorum. Yeni ilkel de olsa, dorukları bulunmasa da eskinin üzerine konulan taştır yani öyle olmalıdır. Ve bütün edebiyatlarda böyle olmuştur bu. Yoksa yeni yerde kalır, evrenselleşemez. Olsa olsa içerde edebiyat dışı oyunların şöhreti, dışarıda da egzotizmin ilgi konusu olarak kalır. Türkçesi kendi de yoklaşır.

Bunun için söylemişimdir, dergiler şöhret mezarlığıdır diye. Uyanmak ve çıkar yolu bulmak isteyen edebiyat ilgililerine sesleniyorum: Bu mezarlıklara arada bir gidiniz. Orada yalnız düzenbazlıklar, yalnız kofluklar değil diri diri gömülmüş değerler de bulacaksınız. Ve kazanacaksınız. Zinciri örmenin bir başka yolunu ben bilmiyorum.

Tarık Buğra, *Politika Dışı*

Kelime Dağarcığı:

ağdalaşmak: Koyulaşmak. **alabora olmak:** İşler altüst olmak. **egzotizm:** Yabancıllık. **kofluk:** Bilgisizlik, ahmaklık. **Minakyan heyhatı çekmek:** Osmanlı Dönemi'nin meşhur tiyatro oyuncularından Minakyan'ın heyhat (yazık) diye bağırması.

1. Yazar kimlere çağrıda bulunmaktadır? Niçin?

2. *Şiir değişir, roman değişir, tiyatro değişir. Bu da doğru. Ama değişmenin bir yeniden başlamak, bir sil baştan demek olduğunu söyleyebilir misiniz? İşte bunu sanmıyorum.* cümlelerini düşündüğünüzde yeni ve gelenek ilişkisi konusunda yazara katılır mısınız? Gerekçesiyle açıklayınız.

3. Yazar *altın zincir* tamlamasıyla neyi kastetmektedir ve sizce neden altın kelimesini kullanmıştır? Açıklayınız.

4. *Türk edebiyatını ana sütü emmeyen hatta süt anne bulamayan bir çocuğa benzetmeden yapamıyorum.* ifadesiyle yazar ne anlatmak istemiş olabilir? Açıklayınız.

5. *İkide bir söylerim: Bir yazar için anlaşılmamak acıdır. Fakat onun da acısı var: Yanlış anlaşılmak.* cümlelerini metindeki ifadelerin ve hedef kitlenin doğru seçimi açısından değerlendiren bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

1. ÜNİTE > **Giriş** Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Sanat Akımları**	25 dk.
Amacı	Metnin yazılış amacı ile konusu arasındaki ilişkiyi ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Fransız İhtilali'nden Doğan Romantizm Akımı

(…)

Mutlak krallık devrinde boy gösteren klasisizm sanatçıları, kral tarafından her zaman koruma altına alınmış; bunun karşılığında klasikler, rejim ve toplum konularını tartışmamışlardı. Asiller, burjuvalar ve köylüler ilk zamanlar bu düzenden memnun görünüyor; sanat, asillerin bir ayrıcalığı olarak kabul ediliyordu. Ancak XVIII. yüzyılın sonlarına gelindiğinde patlak veren Fransız İhtilali, bu mutlak monarşiyi yıktı. Hürriyet ve eşitlik fikirleri, efendi-köle ilişkisine dayanan sistemi çökertti. Halk bilinçlenmiş, kendi kültürüne ve millî değerlerine yönelmişti. "Toplumsal koşullar değiştiği zaman 'yazın'ın da değişmesi doğaldı. Büyük devrim, Fransız toplumunu derinden derine değiştirdiğine göre, bu topluma yeni bir yazın sunmak kaçınılmaz olmuştu. Geçirilen büyük değişimler sonucu, çağdaş insan coşkulu ve hüzünlü bir niteliğe bürünmüş; acılı bir yetersizlik ve eksiklik duygusu içinde kıvranır olmuştu. Öncelikle usumuza seslenen klasik yazın böyle bir insanın yönelimlerini dile getiremezdi." (Yücel, 1981, s.60). İşte kilisenin ve monarşinin otoritesinin yıkılmasıyla klasisizm de tarihe karışmış; Fransız İhtilali'yle ortaya çıkan hürriyet, demokrasi ve ferdiyetçilik kavramları "romantizm"in yani yeni bir akımın doğmasına yol açmıştır.

"Romantizm, Avrupa'da XIX. yüzyılın ilk yarısında klasisizme tepki olarak doğan, duygu ve hayali ön planda tutan, doğadaki ve toplumdaki karşıtlıkları, çelişkileri yansıtmayı, kişileri toplumsal çevreleriyle vermeyi amaç edinen bir edebiyat akımıdır." (Çotuksöken, 1992, s.155). Toplumsal sıkıntılar, siyasi baskılar ve klasisizmin sanatçıyı zor durumda bırakan kuralcılığı, romantizmin ortaya çıkmasının sebepleri arasındadır. Dolayısıyla ilk kez bir edebî akım başka bir edebî akıma tepki olarak doğmuştur. Romantizmin babası, Fransız İhtilali'nin düşünce kahramanlarından Rousseau'dur (Russo).

(…)

Daha sonra Victor Hugo (Viktor Hügo) yönetiminde kurulan edebiyat okulu, bu akımı Fransa'dan tüm Avrupa'ya yaymış; o zamana kadar süregelen eski Yunan ve Latin taklitçiliği, yerini Shakespeare (Şekspir), Goethe (Göte) ve Schiller (Şiller) hayranlığına bırakmıştır.

(…)

Türk edebiyatını en fazla etkileyen akımın romantizm olduğu tartışılmaz bir gerçektir. 1860 yılından sonra Fransız edebiyatını örnek alan Tanzimat sanatçıları o çağın en belirgin edebiyat akımı olarak romantizmi benimsediler. Bu akımı Tanzimat sanatçıları için çekici kılan; halka açık yanı, adalete, hürriyete, derin hayallere, millî ruha ve tabiata coşkulu bir şekilde bağlılığıdır. Bu coşkunluk ve hayallere bağlılık, Tanzimat Dönemi'nde yazılan birçok eserin içine sinmiştir.

Ömer Tuğrul Kara, *Toplumsal Olayların Etkisiyle Gelişen Üç Büyük Akımın Türk ve Dünya Edebiyatında İzleri*

Kelime Dağarcığı:

burjuva: Şehirde yaşayıp özel imtiyazlardan yararlanan; orta sınıftan olan, kent soylu. **ferdiyetçilik:** Bireycilik. **monarşi:** Siyasi otoritenin genellikle miras yolu ile bir kişinin üzerinde toplandığı devlet düzeni veya rejim, tek erklik. **rejim:** Yönetme, düzenleme biçimi, düzen. **us:** Akıl.

1. *Mutlak krallık devrinde boy gösteren klasisizm sanatçıları, kral tarafından her zaman koruma altına alınmış; bunun karşılığında klasikler, rejim ve toplum konularını tartışmamışlardı.* ifadesinden yola çıkarak mutlak krallıkla yönetilen bir ülkede sanatçı olsaydınız eserlerinizi bireysel mi, toplumsal anlayışla mı kaleme alırdınız? Gerekçesiyle açıklayınız.

2. *Romantizm, Avrupa'da XIX. yüzyılın ilk yarısında klasisizme tepki olarak doğan, duygu ve hayali ön planda tutan, doğadaki ve toplumdaki karşıtlıkları, çelişkileri yansıtmayı, kişileri toplumsal çevreleriyle vermeyi amaç edinen bir edebiyat akımıdır.* cümlesine göre romantizm, klasisizmin metinde üzerinde durulan hangi özelliklerine tepki göstermiştir? Açıklayınız.

3. *1875 yılından sonraki dönemde eser veren Tanzimat sanatçıları, 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'da etkisini gösteren realizm (gerçekçilik) akımı yerine etkisini ve gücünü kaybetmiş romantizm akımını yeğlemişlerdir.* Sizce Tanzimat sanatçılarının bu tercihinde etkili olan sebepler nelerdir?

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

1. ÜNİTE > **Giriş** Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Faydanın Düşündürdükleri**	25 dk.
Amacı	Edebiyatta faydayla ilgili düşünceleri değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Fayda

Birkaç türlü fayda var. Önce bitmiş bir şiirin, bir yazının, herhangi bir sanat eserinin faydası akla geliyor. Faydanın bu çeşidi üzerinde çok duruldu. Bir aralık gazete, dergi anketçileri her önlerine gelen yazara “Sanat sanat için midir, cemiyet için midir?” diye sorarlar, böylece sanatın faydası meselesini tazelerlerdi. Sanat hem sanat içindir hem cemiyet içindir hem de daha bir sürü şeyler için olabilir sanıyorum. Benim sözünü etmek istediğim fayda bu değil. Ama daha önce tuhaf bir şeyden bahsetmek istiyorum. Öyle yazarlar, öyle şairler tanırız ki husust hayatlarında ayrı bir zevkin, şiirlerinde ayrı bir zevkin adamıdırlar. Alacalı bulacalı kravatlardan, süslü püslü elbiselerden hazzetmeyen adam, bakarsınız alabildiğine renkli, sadelikle hiçbir ilgisi olmayan şiirleri beğenir; hususi hayatında sağlığı, canlılığı sever, tutar sırf yürek paralamak için yazılmış, acıklı olması için zorlanmış yazılardan hoşlanır. Bu ikiliğin nereden ileri geldiği bilinmez ama şurası unutulmaması gereken bir gerçektir ki hususi hayatımızda rehber edindiğimiz kaidelerden çoğu şiirler, romanlar, piyesler için de doğrudur. Bazı şairlerin, romancıların, tiyatro yazarlarının eserlerini süslemek için zoraki hayaller aradıklarını, güzel sandıkları teşbihlere, istiarelere başvurduklarını düşündükçe insanın yüreği sızlıyor. Bunlara yanlış bir yol tuttuklarını nasıl anlatmalı? Alain (Alen) Ziynet ve Madde isimli makalesinde süslemeye niyet etmekle özenmenin her şeyden önce süsün düşmanı olduğunu söyler. Eserini süslemeye kalkmak, süslenmeye kalkmakla birdir. Ziynet ancak faydalı olduğu zaman bayağılıktan kurtulur hatta ziynet olur, diyebiliriz. İşte bizim bu yazımızda anlatmak istediğimiz fayda. Kadınlar bu kaideyi iyi bilir. Giyim kuşam meraklısı bir bayan hiçbir zaman gelişigüzel süslenmez. Mücevher iğnesi ile yakasını iliştirir. Elmas dalını ya elbisesinin rengini açmak yahut bazen ağırbaşlı giyinişine biraz renk katmak için takar. (…) Ziynette fayda kaidesini hiç korkmadan sanata tatbik edebiliriz. Teşbih, eğer düşüncemizi daha kuvvetli anlatmaya yarıyorsa makbuldür. Mısra içinde üstüne basmak istediği kelimeyi kafiye düşüren, böylece kafiyenin sırtına bir de vazife yükleyen ustalık makbuldür. Eski sanatçılar lafız sanatlarına fazla itibar ederlerdi. Şair kısmına sanatsız söz söylemek yaraşmazdı. Bu Doğulu düşünce zamanın hanımlarına da hâkimdi. Düğüne davet edilen annelerimiz takacak fazla mücevherleri yoksa komşularından olmazsa mücevherciden elmas kaldırırlardı. Sadeliğe doğru gelişen zevk bugün bu takıp takıştırma, sürüp sürüştürme zihniyetini iyi karşılamıyor.

İlk bakışta pek basit görünen ziynette fayda kaidesi sanatta büyük yer tutar; bilhassa mimarlıkta hiç şaşmaz. Meydana çıkardığı yapının her köşesini eşiğinden tavanına, kapısından penceresine kadar fayda kantarına vurmayan mimar sadece çirkin bir eser verir. Bulunduğu yerin havasına suyuna uymayan, güneş girmeyen, kısacası kullanışsız bir yapının güzel olabileceğine ben akıl erdiremem. Alain'i tekrar şahit göstermekten kendimi alamayacağım. Bu ihtiyar, biraz da eski kafalı sanat hocası diyor ki “Bir kapı, her şeyden önce kapı olmalıdır. Eğer iskemle oturmaya elverişli değilse güzel de değildir. Önce fayda. Sanatçı her şeyden önce zanaatçıdır. Eski evlere bakılırsa ziynetin daima eserin peşi sıra gittiği görülür. Şiirde de böyledir. Kafiye ile vezin eskiden tıpkı atasözlerinde olduğu gibi hafızaya yardımı dokunsun diye kullanılırdı.” Alain, süse kaçmayan, eserlerinin malzemesini fayda kaidesine uygun olarak kullanan sanatçılara dülger ismini veriyor. Çünkü mimarinin bütün sanatlara yol gösterdiğini kabul eden yazar, mimariye de dülgerliğin yol gösterdiğini iddia ediyor. Ona göre Pascal (Paskal) dülgerdir. Tacitus (Tasidıs) dülgerdir. “Pascal ziynete kaçmazdı, sadece bir şey söylemek isterdi. İşte onun dülgerliği. Tacitus bir şey anlatırdı, işte onun da dülgerliği.” diyor.

Gayet açık bir düşünceyi dolambaçlı sözlerle karıştıran, pek ince meseleleri ele aldıkları zaman açık açık yazmak istemelerine rağmen yazıları yine de güç anlaşılan Frenk yazarlarını taklide yeltenen romancılarımız; kelimelerini, cümlelerini söyleyecekleri söze göre idare ile tutumla kullanmasını bilmeyen şairlerimiz şu küçücük kaidenin doğru olabileceğini düşünseler ne iyi ederlerdi.

Oktay Rifat, *Şiir Konuşması*

Kelime Dağarcığı:
bayağılık: Sıradanlık. **cemiyet:** Toplum. **dülger:** Yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimse. **Frenk:** Osmanlıların Avrupalılara, özellikle Fransızlara verdikleri ad. **hususi:** Özel. **itibar etmek:** Değer vermek. **kaide:** Kural. **lafız:** Söz. **tatbik etmek:** Uygulamak. **ziynet**: Süs. **zoraki:** İstemeyerek yapılan.

1. Metnin ana düşüncesi nedir? Ana düşünceyi bulurken nasıl bir yöntem izlersiniz? Açıklayınız.

2. Yazar ana düşünceyi güçlendirmek için hangi yardımcı düşünceleri kullanmıştır?

3. Metnin ana düşüncesini destekleyen yardımcı düşüncelerden oluşan bir paragraf yazınız.

4. Metnin ana düşüncesiyle ters düşen yardımcı düşüncelerden oluşan bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

1. ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Hangi Sanat Akımının Etkisindeyim?**	25 dk.
Amacı	Edebî metinden hareketle sanatçıların etkilendiği akımların özelliklerini yansıttığını ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Realizm

(…)

Realizm (gerçekçilik), XIX. yüzyılın ortalarında ve ikinci yarısında önce Fransa'da, sonra İngiltere ve Amerika'da romantizme bir tepki olarak ortaya çıkmış bir edebiyat akımıdır. Bu akım, hayatı veya toplumun gerçeklerini "göründüğü veya olduğu gibi" anlatma eğilimini ifade eder. Realizmde herhangi bir süsleme veya değiştirme yapmadan, romantiklerdeki gibi gayritabii ve akıl dışı bir hâle getirmeden güncel gerçekliklerin olduğu gibi verilmesi önemlidir. Realizm, farklı bir edebî yöntem, farklı bir felsefi ve siyasi bakış açısı, açıkçası pozitivist ve materyalist bir yaklaşımdır. Başka bir deyişle realizmde güncel olan gerçeklikler, yazarın herhangi bir müdahalesi olmaksızın objektif bir şekilde verilmek istenir ve bunun için bazı anlatım tekniklerinden yararlanılır. Realist hikâye ve romanlarda olağanüstü kişiler değil, sıradan orta sınıf insanlar veya tipik kişiler anlatılmak istenir. Yaşanılan ortamın, alınan terbiyenin ve fiziki yapının kişiler üzerindeki tesirleri üzerinde önemle durulur. Realist yazarlar eserlerinin etkili olabilmesi için anlattıklarının gerçekmiş gibi görünmesine, diğer bir ifadeyle inandırıcılığa ve gerçeklik izlenimine önem verirler. Bunun için de -sanatkârane olsa bile- anlaşılması zor, kapalı veya müphem üsluptan uzak dururlar.

(…)

Ömer Faruk Huyugüzel, *Ömer Seyfettin Realist mi Romantik mi?*

II. Metin

Taaşşuk-ı Talât ve Fitnat

(Özet)

Talât, günün birinde, Hacı Baba'nın dükkânında alışveriş yaparken cumbada Fitnat'ı görüp ona âşık olur. Fitnat, Hacı Baba'nın üvey kızıdır ve annesi hayatta değildir. Fitnat ahlaklı, terbiyeli bir kızdır. Bir gün cumbada otururken gözleri sokağa kayar ve Talât'ı görür; o da Talât'ı merak edip düşünmeye başlar. Hacı Baba, kızını asla sokağa çıkarmaz. Bu durum Talât ile Fitnat'ın tanışıp görüşmelerine engel olur. Talât kıza ulaşmanın bir çaresini arar, bir gün kızın evinden Fitnat'a nakış gösteren Şerife Kadın'ın çıktığını görüp onu takip eder. Bunun üzerine Talât, genç kız kılığına girerek Fitnat'a yaklaşabileceğini düşünür. Kendisine kadın kıyafetleri alır ve Şerife Kadın'dan ders almaya başlar. Fitnat'ın hiç sokağa çıkamadığına üzülen Şerife Kadın, Ragıbe adındaki bu güzel kızı, Fitnat'la tanıştırır. Böylece, Ragıbe ile Fitnat, göz göze, diz dize, sohbet etmeye başlarlar.

Varlıklı bir adam olan Ali Bey, on beş, on altı sene evvel, Fitnat'ın annesi Zekiye Hanım'la evlenmiş; daha sonra ara bozucu kişilerin etkisiyle eşini haksız yere boşamıştır. Sonradan pişman olup karısıyla barışmak istediyse de Zekiye Hanım'ın annesi Ali Bey'i kovmuştur. Anne bu olayı kızından saklar, Zekiye de bir süre sonra Hacı Mustafa yani Hacı Baba'yla evlenir. Ancak Zekiye, ana evine sığındığında Ali Bey'den hamiledir. Hacı Mustafa'yla evlendiğinde kızı Fitnat bir yaşındadır. Fitnat'ı Hacı Baba büyütmüştür onlar da Ali Bey'den habersizdir. Zekiye, evlendikten sonra çok sevdiği Ali Bey'in hatasını anlayıp tekrar kendisiyle evlenmek istediğini ama annesinin buna engel olduğunu öğrenir; buna çok üzülür ve kederinden hastalanıp bir süre sonra ölür. Bu olayların nasıl geliştiğini, Fitnat'a annesinden yadigâr kalan bir muskanın içindeki mektuptan öğreniriz. Ali Bey ise bir kızı olduğundan habersizdir ve yıllar sonra yolu kızıyla kesişir ama onun öz kızı olduğunu bilmeden. Hikâyenin gelişiminde hep aracı rolü oynayan Şerife Kadın, Ali Bey'i Fitnat'la evlendirmek ister. Hizmetçilerinden birinin nakış hocası olduğu için Ali Bey'i yakından tanıyan Şerife Kadın, onu yalnızlıktan kurtarmak, Fitnat'a iyi bir eş bulmak için devreye girer. Fitnat'ın babası bu iyi kısmeti tepmek istemez ancak Fitnat da Talât'ı sevdiği için Ali Bey'le evlenmek istemez. Bunu ağlayarak kız arkadaşı sandığı Talât'a yani Ragıbe'ye anlatır. Talât da kimliğini açıklar. Sonunda kızı hile ile Ali Bey'le nikâhlarlar. Ancak Fitnat, canına kıymıştır.

Fitnat, ölmeden önce babasıyla konuşur; kaderim böyleymiş, der; ardından Talât gelir; onunla da konuşur ve son nefesini verir. Bunun üzerine Talât da aniden düşüp kederinden ölür. Ali Bey, gençlerin cansız bedenlerine bakıp onları evlendirdiğini düşünür; onları damadı ve kızı gibi öper; artık çıldırmıştır. Bir süre sonra o da ölür.

Alphan Akgül, *Osmanlı-Türk Romanında Trajik Olay Örgüsü ve Bir Prototip Olarak Taaşşuk-ı Talât ve Fitnat*

Kelime Dağarcığı:

cumba: Yapıların üst katlarında, ana duvarların dışına, sokağa doğru çıkıntı yapmış balkon; eski evlerde pencere hizasından sokağa doğru çıkıntısı olan kafesli bölüm. **gayritabii:** Sıra dışı, acayip, acayip bir biçimde. **materyalist:** Maddeci. **muska:** Üçgen biçiminde katlanmış olan şey. **müphem:** Belirsiz, açık ve belirgin olmaksızın. **pozitivist:** Olgucu. **yadigâr:** Bir kimseyi, bir olayı hatırlatan nesne veya kişi, andaç.

1. II. metinde geçen *Realizmde herhangi bir süsleme veya değiştirme yapmadan, romantiklerdeki gibi gayrıtabii ve akıl dışı bir hâle getirmeden güncel gerçekliklerin olduğu gibi verilmesi önemlidir.* cümlesini göz önünde bulundurarak II. metinde özeti verilen romanın realizme uygun yazılıp yazılmadığını yorumlayınız.

2. II. metinde geçen *…realizmde güncel olan gerçeklikler, yazarın herhangi bir müdahalesi olmaksızın objektif bir şekilde verilmek istenir…* cümlesine göre II. metinde özeti verilen romanın objektif bir tavırla yazıldığı söylenebilir mi? Düşüncelerinizi belirtiniz.

3. Siz de bir eser kaleme alacak olsaydınız hangi akımın ilkelerine bağlı kalırdınız? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

1. ÜNİTE > Giriş — *Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi — *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Anlatmak Yöntem İster**	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatım biçimlerinin ve düşünceyi geliştirme yollarının metne katkısını açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Taklit

Fransız filozofu Alain (Alen) güzel sanatların taklitle geliştiğini söyler. Sanatın iyisi "Her çağda en iyi biçimlerin taklidinden doğar. Bu, çağımız içinde doğru olsa gerek." der. Buna karşılık eleştirmeci Remy de Gourment (Remi dö Gurme) "…sanatın gerilediği çağlar, taklit çağlarıdır." diyerek taklidin sanatın gerileme çağlarına vergi bir illet olduğunu belirtir. İlk bakışta birbirinin tersi gibi görünen bu iki düşünce bana kalırsa kolayca uzlaştırılabilir. Alain'in söz konusu ettiği taklit, yaratıcı bir taklittir. Yazar diyor ki: "Shakespeare (Şekspir) taklit ederdi, piyesleri zamanının piyesleri gibidir. Hamlet'ten önce başka Hamletler vardı. Tıpkı Cid'den önce Cidler olduğu gibi. Yalnız büyük sanatçının -taklit ederken- eserinde pençesinin izi kalır. Bu iz de sonra taklit edilir.

Hâlbuki Remy de Gourment taklidi kötülerken sadece örnek tuttuğu eserle yetinen, onu aşmaya çalışmayan sanatçıyı ele alıyor; taklidin bu çeşidini yeriyor. Yaratıcı olmayan taklidin gelişmiş sanatlara yeni bir gelişme sağlamayacağı meydandadır.

Bu iki yazarın da hep önde giden bir sanatın eleştirmecileri olduğunu unutmamalıyız. Bize gelince sanatımızı ele aldığımız zaman kendi şartlarımız içinde düşünmek zorundayız. Abdülhak Hamit, Corneille'i (Korneil) yahut Hugo'yu (Hügo); Ahmet Haşim, Mallerme'yi (Malerme) yahut Valery'yi (Valeri) anlayarak gerçekten taklit edebilselerdi bugün bizim de bir Corneille'imiz, bir Hugo'muz, bir Mallerme'miz yahut bir Valery'miz olurdu. Fena mı? Biz aşma çağında değil; örnek tutma, anlama, taklit etme çağındayız.

Hem taklit öyle sanıldığı kadar kolay bir şey de değildir. Alın da Picasso'nun (Pikasso) bir resmini, Hugo'nun bir şiirini taklit edin bakalım. Yaratıcı taklidi bir yana bırakın, kuru taklit bile uzun bir çaba ister. Önce taklit edeceğiniz kimsenin yaratıcılığındaki sırları çözeceksiniz. Onun duygularını, düşüncelerini, davranışlarını, iyice bileceksiniz. Tıpkı bir saati söküp dağıttıktan sonra tekrar takabilen bir saatçinin saati tanıdığı kadar siz de örnek tuttuğunuz sanatçıyı tanıyacaksınız. Ayrıca işinizin ustası olacaksınız. Bu ustalık, ancak taklit ettiğiniz sanatçının bilgisine, görüşüne ulaşmakla elde edilir.

Sanatın taklitle geliştiği su götürmez bir gerçektir. 16. yüzyıl Fransız şairleri, İtalyan hümanistlerini taklit ettiler. 17. yüzyılın Fransız klasisizmi Yunan, Latin yazarlarını taklitle gelişti. Fransa 18. yüzyılının bir taklit çağı olduğunu Remy de Gourment söylüyor. 19. yüzyıl da bir taklit çağıdır. Hugo; İngiliz, Alman yazarlarını taklit ettiği için Hugo oldu. Fransa'da yeni şiirin temellerini atan Baudelaire (Bodler), Amerikalı şair Poe'yu (Po) okuduktan sonra Baudelaire oldu.

Son zamanlarda sanatımızın bir yaratma çağına girdiği söyleniyor. Boş söz. Daha Batı sanatını doğru dürüst anlamış değiliz, nasıl olur da anlamadığımız bir alanda yeni bir şey yaratabiliriz?

Bence taklit yoluyla Batı sanatçılarına erişelim, bize şimdilik yeter. Bu arada yaratıcı taklitçiler de çıkarsa onlara ne mutlu.

Oktay Rifat, *Şiir Konuşması*

Kelime Dağarcığı:
illet: Hastalık.

1. Yazar, *Taklit* başlıklı metni oluştururken neden tartışmacı anlatımı tercih etmiştir? Açıklayınız.

2. Yazar, ilk paragrafta *Alain ve Remy de Gourment*'nin görüşlerine yer vererek neyi amaçlamıştır? Açıklayınız.

3. Yazar, *Tıpkı bir saati söküp dağıttıktan sonra tekrar takabilen bir saatçinin saati tanıdığı kadar siz de örnek tuttuğunuz sanatçıyı tanıyacaksınız.* cümlesini kullanarak düşüncesini benzetme yoluyla somutlaştırmıştır. Siz de taklidin kolay bir iş olmadığı düşüncesini başka somutlamalarla anlatınız.

4. *16. yüzyıl Fransız şairleri, İtalyan hümanistlerini taklit ettiler. 17. yüzyılın Fransız klasisizmi Yunan, Latin yazarlarını taklitle gelişti. Fransa 18. yüzyılının bir taklit çağı olduğunu Remy de Gourment söylüyor. 19. yüzyıl da bir taklit çağıdır. Hugo; İngiliz, Alman yazarlarını taklit ettiği için Hugo oldu. Fransa'da yeni şiirin temellerini atan Baudelaire (Bodler), Amerikalı şair Poe'yu (Po) okuduktan sonra Baudelaire oldu.* cümlelerinde hangi düşünceyi geliştirme yolu kullanılmıştır ve bunun metne katkısı nedir? Açıklayınız.

5. *Taklit* kavramı üzerine bir açıklama, bir de tartışma paragrafı yazınız.

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

1. ÜNİTE > Giriş *Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Edebiyat Akımı**	25 dk.
Amacı	Bilgilendirici metinlerde anlatım biçimlerinin ve düşünceyi geliştirme yollarının metne kazandırdığı özellikleri açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Edebiyat Akımı

(…)

Edebiyat akımları, bağımsız olmayıp sanat akımlarının edebiyattaki görüntüsüdür ve illaki edebiyat alanında doğmaz. Bazen sanatın başka bir dalında doğar ama edebiyatta da etkili olur. Bu etkinin düzeyleri değişebilir. Örneğin, resimde doğan empresyonizm, edebiyatta daha sınırlı bir etkiye sahipken sürrealizm edebiyatta önemli bir akım olmuş ve bu yönde pek çok eser verilmiştir. Edebiyatta doğan akımlar da aynı şekilde diğer sanatları etkiler. Örneğin, sembolizm edebiyat alanında ortaya çıkmış ancak resim ve heykelde çok etkili olmuştur.

Edebiyat akımları belli bir grup sanatçının bir araya gelmesiyle ve ortak bir sanat anlayışını, güzellik kavrayışını, gerçeklik algısını paylaşmalarıyla şekillenir. Bu ortaklıklar bazen bir bildirgeyle ortaya konur ve sistemleştirilir. Bazen de bir grubun doğuşunu haber veren ve sanattaki amaçlarını ortaya koyan bildirgeler yayımlanır. Bazen bir metin, yazılışından çok sonra bir akımın bildirgesi olarak görülmeye başlanır. Victor Hugo'nun (Viktor Hügo) Cromwell (Kromvel) piyesine yazdığı ön söz romantizmin; Emile Zola'nın (Emil Zola) Deneysel Roman adlı eseri natüralizmin bildirgesi kabul edilir. Jean Moreas'ın (Jon Moreas) 1886'da yayımladığı Sembolizm başlıklı yazı, sembolizmin bildirgesi olmakla birlikte, bu tarihten önce yetişmiş sembolistlerin kimi eserleri de sembolizmin bildirgeleri olarak kabul edilir. Baudelaire'in (Bodler) İletişimler, Verlaine'ın (Verlayn) Şiir Sanatı adlı şiirleri buna örnektir. Bizim edebiyatımızda da Fecriati Topluluğu bir beyannameyle topluluğun kuruluşunu duyurmuş ve sanat anlayışlarını açıklamıştır. Orhan Veli'nin Garip ön sözü, Garip (I. Yeni) akımının bildirgesi sayılır. Şunu belirtmek gerekir ki bir akımın ya da topluluğun bir bildirge yayımlama gibi bir zorunluluğu yoktur. Bir bildirgeyle ilkeleri ve doğuşu duyurulmayan akımlar, genellikle o akımın ilke ve niteliklerinin belirgin olduğu eserler üzerinden açıklanırlar.

Akımlar doğdukları sanat dalından başka sanatlara yayıldıkları gibi çağlar ve coğrafyalar boyunca da yayılırlar. Yayıldıkları coğrafyalarda oranın kendine özgü şartlarına uyum göstererek farklı nitelikler kazanırlar. Örneğin romantizm, Fransız edebiyatında farklı, İngiliz edebiyatında farklı, Alman edebiyatında farklıdır. Her millet kendi folkloru, kültürel özellikleri, tarihî, siyasi ve toplumsal şartlarıyla farklı ögeleri öne çıkarır ya da aynı ögeyi farklı şekillerde yorumlar. Örneğin, Fransa'da milliyetçilik Fransız tarihinin vurgulanmasıyla karakterize olurken Alman romantizminde halk kültürüne dönüş ön plandadır.

(…)

Hülya Bayrak Ayyıldız, *Batı Edebiyatında Akımlar I*

Kelime Dağarcığı:

bildirge: Beyanname. **empresyonizm:** İzlenimcilik. **folklor:** Halk bilimi. **natüralizm:** Doğalcılık. **sürrealizm:** Gerçeküstücülük.

1. Yazar, okuduğunuz metinde örnekleme tekniğinden sıkça yararlanarak sizce neyi amaçlamış olabilir?

2. a) *Her millet kendi folkloru, kültürel özellikleri, tarihî, siyasi ve toplumsal şartlarıyla farklı ögeleri öne çıkarır ya da aynı ögeyi farklı şekillerde yorumlar. Örneğin, Fransa'da milliyetçilik Fransız tarihinin vurgulanmasıyla karakterize olurken Alman romantizminde halk kültürüne dönüş ön plandadır.* ifadesinde yazar, örnekleme dışında düşünceyi geliştirme yollarından hangisine başvurmuştur?

b) Sizce bu yöntem metnin anlatımına nasıl bir katkı sağlamıştır?

3. Sizce metin yazarının temel amacı bilgi vermek midir yoksa bir düşünceyi savunup okuyucusunu ikna etmek midir? Vereceğiniz cevap doğrultusunda metnin anlatım biçimini belirtiniz.

4. Yazar, metinde başvurduğu düşünceyi geliştirme yolları dışında başka hangi yollara başvurabilirdi? Yazarın başvurduğu bu yollar metne neler kazandırırdı?

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

1. ÜNİTE > **Giriş** Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metin ve Fotoğraf**	25 dk.
Amacı	Görsellerin metinlerde kullanılma nedenlerini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

1. Görsel

2. Görsel

Fütürizmin Doğuşu

Fütürizm; F. T. Marinetti'nin (Marinetti) 1909 yılında yayınladığı "Fütürist Manifesto" ile birlikte ilk kez kuralları, sınırları ve tavrı belirlenmiş bir sanat akımı olmuştur. Ayrıca bu akım sanatçısı tarafından çıktığı günde adı konulan ve bu şekilde tanınması sağlanan ilk akım olma özelliğini de taşımaktadır. Modern teknolojiyi, makineleşmeyi, hızı, şiddeti ve yıkımı âdeta tanrısallaştırmasına karşın Batı dünyasını ve sanatını küçümsemesi en önemli karakteristik özellikleri arasında yer almaktadır.

(…)

Marinetti ile birlikte, fütüristler geçmişin sanatını ve kültürlerini reddettiler. Geleceğin yeni olanda saklı olduğunu ve buna ulaşmak için de geçmişin tozlu raflarında kalan sanatsal ve kültürel tüm etkinliklerin ve birikimlerin yok sayılması gerektiğini hatta bu durumu biraz daha öteye götürerek bunların tamamının yok edilmesini ve yıkılmasını şiddetli bir şekilde savunmuşlardır. Sanatsal birikimlerin en yoğun olduğu yer Batı olduğundan, Batı sanatını hedef almışlardır.

Bu akımın sanatçıları için, hareketsiz olduğu yerde kalan bir aracın biçimsel ve estetik özelliklerindense bu aracın hızlanması ve olabildiğince süratli yer değiştirebilmesi daha önemlidir. Aynı şekilde gelecekçi düşünür ve sanatçıların tercihleri durağan, sıkıcı ve olduğu yerde sayan yenilik getiremeyen bir politik gücün yerine halk kitlelerinin birlikte hareket edebilmeleri ve kalabalıklar oluşturabilmelerinin daha anlamlı bir politik güç olduğunu savunmuşlardır. Bundan dolayı yapmış oldukları eserleri halkla buluşturmanın yollarını ustaca yöntemlerle uygulamışlardır. Bu yöntemlerin başını konferanslar, toplantılar ve halk için düzenlenmiş gösteriler almıştır.

Marinetti, etkili ve coşkulu bir dille, mekanik dillerle donanmış dünyayı alkışlıyor; geçmişle bütün bağları koparıyordu. (…) Bütün bu tumturaklı sözler arasında en kolayca akılda kalanı "güzelliğin yeni biçimi ve hızın güzelliği" sözüydü. Kaportası patlayacak gibi çalışan ve ejderha gibi borularla süslü bir yarış otomobilinin zafer tanrıçası Samothrake Nike (Samotrake Niki) heykelinden daha güzeldir sözü bu söylemi destekler niteliktedir. Marinetti, böylece daha ince düşünülemeyecek bir beceri ve çalışmayla ortaya konmuş bir sanayi ürünü ile yerleşmiş bir güzellik düzeyine erişme çabasıyla yaratılmış bir sanat yapıtını, (Helenistik Dönem'in, Lauvre (Luvr) Müzesi'ni gezenleri hayran bırakan ünlü bir heykelini) inanılmaz bir biçimde karşı karşıya getirmiştir (Antmen, 2009, s.72).

(…)

Tolga Akalın, *Fütürizm Akımının Tarihsel Süreci Bağlamında Fotoğraf Sanatına Kısa Bir Bakış*

Kelime Dağarcığı:

dinamizm: Davranışları canlı ve hareketli olan canlının özelliği. **manifesto:** Bildiri. **mitos:** Efsaneleşen kavram veya kişi. **tumturaklı:** Gösterişli.

1. Görselleri metnin içinde bir yere koymanız gerekse hangi paragraftan önce kullanırdınız? Gerekçesiyle açıklayınız.

2. Metinlerin yanında bir görselin kullanılması anlatımı nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

3. Fütürizm akımının önce edebiyatta daha sonra fotoğrafçılıkta etkili olmasını nasıl açıklarsınız?

4. Bir fotoğraf makineniz olsaydı yukarıdaki metin için ne tür fotoğraflar çekerdiniz? Gerekçesiyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

1. ÜNİTE > **Giriş** | Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Bir Kere Görsem Unutmam**	25 dk.
Amacı	Metinde görsel kullanımının metnin etkisini artırmadaki işlevini kavrayıp ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yahya Kemal'in Kendi Gök Kubbemiz Adlı Kitabında Yer Alan Şiirlerinde Ölüm Algısı

İranlı Şair Hafız'ın Kabri

Yahya Kemal Beyatlı

(…)

Yahya Kemal, Kendi Gök Kubbemiz'de yer alan Rindlerin Akşamı, Rindlerin Ölümü, Hayâl Beste, Düşünce, Bir Dosta Mısrâlar adlı şiirlerinde de ölümü "rint" kavramı üzerinden temalaştırır. Turan Karataş, rindi "Dünyanın parasında pulunda gözü olmayan, olgunluğuyla, kalender davranışlarıyla öne çıkan ve eski şiirimizde sıkça görülen bir insan tipi." olarak tanımladıktan sonra bohem ve rindi karşılaştırır: "Batılı bir tip olan 'bohem', hayatın dış görünüşüne, paraya, mevkiye değer vermeyişi itibariyle rinde benzer ancak 'Şark'ın yetiştirdiği bir insan tipi' olan rintte, bunları aşan 'derin' bir taraf vardır.". Karataş, "Kendisi de bir rint olan Yahya Kemal (...)" diyerek sözlerine devam eder.

(…)

Yahya Kemal Batı'da ortaya çıkan bohemden uzaktır, Doğu geleneğine dayanan rinde yakındır.

Yahya Kemal'in Rindlerin Ölümü, Rindlerin Akşamı ve Bir Dosta Mısrâlar gibi şiirlerinde rindane bir üslup görülür. Şiirleri arasında en çok dikkat çekenlerden biri olan Rindlerin Ölümü, aslında rintlerin ölmediğini değişerek/farklılaşarak yaşadıklarını belirten bir şiirdir. Yahya Kemal, şiirin birinci kıtasında Hafız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış / Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle diyerek gül sembolüyle Hâfız-ı Şîrâzî'nin varlığının "gül"e dönüşerek sürdüğünü vurgulamak ister. Yahya Kemal'in bu beyti için Sadık Tural da düşüncelerini açıklamıştır. Şiirde geçenin İran mutasavvıf şairi Hâfız-ı Şîrâzî olduğunu söyleyen Tural, Hâfız'ı, "(...) gönül olgunluğuna ermiş, içi iyilik ve güzelliklerle dolu, bu dünya hayatını umursamayan, aşkla sarhoş olmuş bir rinttir." şeklinde tanıttıktan sonra, "Yahya Kemal, onun mezarını bir gül bahçesine benzetiyor. Bu bahçede Hâfız'ın ruhu 'her gün açıyor.' Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle mısrasında, kan kırmızısı rengiyle her gün açan gül, Hâfız'ın ölümsüzlüğe ermiş olan ruhunun sembolüdür." vurgusunu yaparak Beyatlı'nın gülü hangi amaçla kullandığına açıklık getirir. Yahya Kemal, Rindlerin Ölümü'nün ikinci kıtasının son beytinde de Hâfız'ın ölümsüzlüğünü pekiştirme yoluna gider: Ve serin serviler altında kalan kabrinde / Her seher bir gül açar, her gece bir bülbül öter.

(…)

Ali Algül, *Yahya Kemal'in Kendi Gök Kubbemiz Adlı Kitabında Yer Alan Şiirlerinde Ölüm Algısı*

Kelime Dağarcığı:

asude: Rahat, sakin. **bohem:** Yarınını düşünmeden günü gününe tasasız, derbeder bir yaşayışı olan (kimse veya topluluk). **buhurdan:** İçinde tütsü için kullanılan maddeler yakılan kap, buhurluk. **Hâfız:** İran'ın önde gelen lirik şairlerinden biri (Hâfız-ı Şîrâzî). **Şark:** Doğu. **Şiraz:** İran'ın güneyinde tarihî bir şehir.

1. Metinde görseller neden kullanılmıştır? Bu görsellerin metnin anlatımına ve daha iyi anlaşılmasına katkıları nelerdir? Açıklayınız.

2. Okuduğunuz metni siz yazsaydınız ne tür görsellere yer verirdiniz?

3. *Yahya Kemal Batı'da ortaya çıkan bohemden uzaktır, Doğu geleneğine dayanan rinde yakındır.* cümlesiyle tanımlanan sanatçı ile kullanılan görsel arasında uyum var mıdır? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

1. ÜNİTE > Giriş *Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yazar ve Üslup**	25 dk.
Amacı	Metinde yazarın kelimeleri ve cümleleri kullanma tarzı üzerine düşünebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kaçış

Kendinden kaçan insanlar vardır, çok yazıldı. Ya kendinden kaçan toplumlar? Ve Türkiye, özellikle Türkiye.

Doğru, Tanzimat'tan söz edenler az değil. Bunların arasından da -deyimi kullanmasalar bile- o tür kaçışı düşündürenler çıkmıştır ama yeterli değil. Çünkü çok daha önceleri başlar. Bizim giyim kuşamda, yiyip içmede, oturup kalkmada, selam sabahta, ölçüde endazede, yazı çizide, müzikte, edebiyatta, mimarlıkta, dilde -evet dilde bile- kendimizden kaçışımız. Osmanlıdan da önceleri başlar. Ve hoşgörüler, üstünlükler, çaresizlikler, ihanetler, gafletler karmaşası olarak başlar.

Türkçesi bizim kendimizden kaçışımız -genellikle sanıldığı gibi- yalnız bunalım dönemlerimizde değil hatta asıl doruklara yerleştiğimiz dönemlerde de görülür. Ve -ne acı- daima aydın ve egemen kesimlerde filizlenir.

(…)

Adına kültür emperyalizmi deyip geçiyor ve bu sömürüye karşı hop oturup hop kalkanlarımız dâhil külahını -kasketini veya fötrünü- önüne koyup düşünene hâlâ rastlamıyoruz. Direniş, sadece halk tabakasından o da gittikçe yürek paralayan bir beyhudeleşmekle.

Yunus Emre'yi, Dadaloğlu'nu, Emrah'ı, Pir Sultan Abdal'ı, Karacaoğlan'ı külleyen tabaka -üst tabaka-şimdi artık Bakilerini, Nefilerini, Şeyh Galiplerini, Itrilerini, Hafız Postlarını, Sinanlarını ve Kasımlarını bile yetiştirmeden aynı barbarlığı daha çabuk ve daha kesin sonuçlar almacasına sürdürüyor. Kaçış paniğe dönüştü, peşine kalabalıkları da taktı. Ödüller, övgüler, madalyalar şimdi bu kaçışın cazgırlarına ve en hızlılarına.

Bunun adına Batılılaşmak diyoruz. Ve Batı'nın anlamını, Batı ile neyi amaçladığımızı umursamıyoruz. Bizden olmasın hatta bize karşı olsun da ne olursa olsun. Arabesk olsun, folk olsun, hafif olsun, ağır olsun, Gotik olsun, kübik olsun, soyut olsun, özellikle de yeni olsun, elin gelgeç denemelerinden biri olsun. Kısacası, yeter ki bizimle ilgisi ilişkisi olmasın.

Evet, öyle işte. Övgüler, ödüller, madalyalar kaçaklara. Bu demek ki kişiliksizleşme yarışının en hızlılarına! Radyolarda, televizyonlarda, eleştiride, değerlendirmede, basında, tiyatroda, sinemada hep öyle; ilgi hep onlara.

Kişiliği olmayana, elin kuyruğuna takılana, taklitçiye el değer verir mi? Bırakın değer vermeyi, saygı duyar mı? Kullanan ve yararlananlardan başka öylelerinin sırtını sıvazlayan çıkar mı?

Aydın ve etkin çevreler -hâllerinden fazlasıyla memnun uyurgezerler- hiçbir hakaret kastı taşımayan şu soruları bir an için hatırlayıverseler ne kadar, ne kadar iyi olacak.

Tarık Buğra, *Politika Dışı*

Kelime Dağarcığı:
arabesk: Arap müziğini andıran, genellikle karamsarlığı konu edinen bir müzik türü. **barbarlık:** Uygarlaşmamışlık. **beyhudeleşmek:** Gereksizleşmek, anlamsızlaşmak. **cazgır:** Yüksek sesle konuşan, bağırıp çağıran. **endaze:** Ölçü. **estet:** sanatsal eserler arasında güzeli en üstün, en yüce değer sayan kişi. **folk:** Halk. **fötr:** Şapka, çanta, çiçek ve başka süsü eşyası yapmak için kullanılan ince ve yumuşak keçe veya bundan yapılan şapka. **gelgeç:** Geçici. **Gotik:** Orta Çağ'a özgü. **kübik:** Kübizm akımına uyularak yapılan. **kübizm:** Nesneleri geometrik biçimlerde gösteren bir sanat akımı.

1. Yazar, *kaçış* kelimesine nasıl bir anlam yüklemiştir? Açıklayınız.

2. *Yunus Emre'yi, Dadaloğlu'nu, Emrah'ı, Pir Sultan Abdal'ı, Karacaoğlan'ı külleyen tabaka -üst tabaka- şimdi artık Bakilerini, Nefilerini, Şeyh Galiplerini, Itrilerini, Hafız Postlarını, Sinanlarını ve Kasımlarını bile yetiştirmeden aynı barbarlığı daha çabuk ve daha kesin sonuçlar almacasına sürdürüyor.* cümlesinde *külleyen* kelimesiyle yazar neyi anlatmak istemiştir? Siz bunun yerine hangi kelimeleri önerirdiniz?

3. *Bizim giyim kuşamda, yiyip içmede, oturup kalkmada, selam sabahta, ölçüde endazede, yazı çizide, müzikte, edebiyatta, mimarlıkta, dilde -evet dilde bile- kendimizden kaçışımız.* cümlesinde sayıp dökmelerden yararlanmıştır. Sayıp dökme, bir işin türlü hâllerini, bir şeyin bütün parçalarını söylemektir. Yazarın sayıp dökmeleri sık kullanması metnin üslubuna ne katmıştır? Açıklayınız.

4. Metinde geçen aşağıdaki deyimleri metindeki anlamlarına uygun biçimde cümlede kullanınız.

Metinde Geçen Deyimler	Deyimin Anlamına Uygun Bir Cümle
hop oturup hop kalkmak	
yürek paralamak	
sırtını sıvazlamak	
peşine takmak	

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

1. ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Sanatçının Parmak İzi: Üslup	25 dk.
Amacı	Metinde yazara/metne özgü dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Postmodern Roman ve Yeni Gerçeklik Anlayışı

(…)

Postmodern roman, edebiyatın toplumla olan ilişkisinde farklı bir toplumsal söylemin ve farklı bir gerçeklik anlayışının ürünüdür. 20. yüzyıl başlarında yaşanan hızlı değişimler (siyasi, toplumsal, kültürel, bilimsel, teknolojik, vs.) ve bu değişimlerin toplumda –özellikle Batı toplumunda- yarattığı etki ve sonuçları yeni bir gerçeklik algısı yaratmıştır. Siyasi anlamda tek kültürcülük politikalarının yerini çok kültürcülüğün, düşünsel anlamda evrenselci ve ilerlemeci bakış açısının yerini tarihsellik kuramlarının, fizik bilimlerde Newton fiziğinin yerini görecelik ve belirsizlik kuramlarının ve sosyal bilimlerde pozitivist düşünme biçiminin yerini merkezsiz bir düşünme biçiminin aldığı bir gerçeklik anlayışıdır.

Postmodern sanat, bu yeni gerçeklik anlayışının sanattaki ifadesidir. Bu sanat anlayışı, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası Soğuk Savaş Dönemi'nde şekillenmeye başlar. Bu dönemde karşıt kampların siyasi yönlendirmeleri, sanatçıların üzerinde bir baskı oluşturmuş ve sanatçının misyonuna gölge düşürmüştür. Örneğin Sovyetler Birliği'nde sanat, parti denetimine girmiş; Amerika'da ve Batı dünyasında ise, sanatçıların Batı kapitalizm ve düzeninden yana bir tavır almaları beklenmiştir. Böyle bir tavır sergilenemiyorsa da sanatsal misyonun depolitizasyon olması gerektiği düşünülmüştür. Dolayısıyla 1960'larda doğan pop-art'ın dönemin siyasi baskılarının bir sonucu olduğu da söylenebilir. Pop-art, modernizme yönelik tepkisel bir sanat anlayışıdır ve özellikle modernist sanatın seçkinci karakterine yönelik bir tepki söz konusudur.

Modernist sanatın seçkinciliğine ve yaratıcılığın özgün olması gerektiği görüşüne karşılık olarak pop-art, sanatın yaşama yön verme ve kritik etme gibi bir amaç taşımadığına inanır.

Postmodern edebiyat ise Ihab Hassan'a (İhab Hasan) göre yine Batı toplumunda ortaya çıkan değişimlerin bir sonucudur. Ona göre, "Yeni 'anti-edebiyat' ya da 'sessizliğin edebiyatı', 'Batılı benlik' ve genel olarak Batı medeniyetine karşı 'ani bir duygu değişikliği'yle karakterize olmaktadır."

Hassan'a göre yeni edebiyat yaşam dünyasındaki değişikliklere bir yanıt olarak doğar. Diğer bir deyişle, yazın alanındaki biçimsel deneysellik, toplumdaki değişimin bir sonucu olarak kendine kapanan ve sessizleşen benliğin kurmacadaki karşılığıdır.

(…)

Neslihan Şen Altın, *Toplumsal Gerçeklik ve Postmodern Roman*

Kelime Dağarcığı:
depolitizasyon: Grup, kurum veya eylemin siyasal niteliğini yitirmesi. **Pop-art:** Var olan malzeme ve nesneleri kullanarak tüketim dünyasına göndermede bulunan sanat akımı.

1. *TDK Türkçe Sözlük'ünde üslup;* "Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz." olarak tanımlanmaktadır.

   Bu tanıma göre, okuduğunuz metinden hareketle yazarın üslubu hakkında neler söylenebilir?

2. Metinde öznel yargılar mı, nesnel yargılar mı ağırlıktadır? Kullanılan yargıların öznel ya da nesnel olması metnin inandırıcılığını nasıl etkilemiştir?

3. Metnin üslubu her düzeydeki okuyucu için anlaşılır mıdır? Okuduğunuz metni anlamak için okuyucunun asgari düzeyde sahip olması gereken özellikleri nelerdir?

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

1. ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Sanatın Değeri**	30 dk.
Amacı	Metne etki eden millî ve evrensel değerleri ve bu değerlerin yazarın bakış açısına etkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk Şiirinde İçtimai Meseleler

Edebiyatçılar arasında olduğu kadar edebiyatla uzaktan yakından az çok alâkalı kimseler arasında da şu mesele asırlar boyunca daima bir münakaşa ve ihtilaf konusu olmuştur: Sanat sanat için midir, yoksa bir fayda için mi? Veya daha hususi bir tabirle cemiyet için mi? Devirlere, siyasi ve sosyal tesirlere ve hatta rejimlere göre, sanatkârların okuyucu üzerinde yaptığı tesirlere göre bu iki zıt fikirden bazen biri diğerine hâkim olmuş, böylece devir devir ya sanat eserinin gayesinin sadece sanat olduğu veya sanatkârın sosyal bir gayeye hizmet etmesi gerektiği kabul edilmiştir. Bu uzun, bitip tükenmek bilmeyen münakaşayı buraya getirmek istemiyorum. Ancak konumuza ışık tutmuş olmak için şu kadarını söylemekle iktifa edelim: Bizce mühim olan sanat eserinde ne sadece kendi içine kapanmış, mutlak sanatı aramak ne de gayenin sadece sosyal gerçeklerin ifadesi olduğunu iddia etmektir. Mühim olan eserin büyüklüğüdür. Büyük ve gerçekten sanat değeri taşıyan bir eser karşısında onun faydalı olup olmadığını aramayız, araştırmayız. Sadece hayranlık duyarız. Sanat eserinin değeri bu hayranlıktadır. Balzac (Balzak), bir romanında: "Şiirin, resmin ve muhayyileye ait tatlı zevklerin büyük ruhlar üzerinde, aradan zaman geçse bile kaybolmayan hakları vardır." der. İşte büyük sanat eseri, seneler geçmiş olsa bile insan üzerinde bu hakkı iddia edebilen eserdir. Hepimiz hayatımızda bu değerleri bulabiliriz. Çocukluğumda okuduğum Rabia Hatun'un şiirlerinden:

Men tâ senün yanında dahi hasretem sana

diyen ve cemiyetçi olmayan tek mısraın, üzerimde böyle bir hakkı yok mudur? Bunun tamamen zıddı, yine çocukluğumdan beri beni bırakmamış bir sosyal şiirin de aynı şekilde üzerimde hakkı vardır. Mehmet Akif'ten

Gitme ey yolcu, beraber oturup ağlaşalım

Elemim bir yüreğin kârı değil paylaşalım…

İşte birbirine karşı iki şiir parçası. Birisi sevgili için, biri cemiyet için ağlayan iki şair. Bunların hangisinden fedakârlık edip hangisini tercih edersiniz? Hiçbirini veya her ikisini. Çünkü her ikisi de beşerîdir. Çünkü her ikisinde de insan vardır. Her ikisi de bizden bir parçadır veya her ikisi de ruh mabedimizi inşa eden yapı taşlarındandır. Biri içimizdeki âlem, diğeri dışımızdaki dünya. Kant'ın mezar taşı kitabesinde şunlar yazılı imiş: "İki büyük âlem beni kendine hayran bırakıyor: İçimizdeki vicdan ve dışımızdaki yıldızlı kâinat." Bu sözü biraz daha hususileştirerek şöyle söyleyelim: Ferdî varlığımız ve sosyal varlığımız. Hakikati söylemek lazım gelirse sanat eseri ne kadar ferdî olsa bir sosyal tarafı vardır: "Sanat, sanatkâr tarafından hür olarak arandığı için yine sanat içindir. Sanat hakikatte kendisinden başka hiçbir gaye gütmez. Lakin aynı sanat, onu yapan milletin şahsiyet sahibi ferdinin eseri olduğundan o ferdi bulunduğu âlem içerisinde çeviren determinizm sebebiyle millî karakterini ister istemez taşır. Sanatkâr sanatını yapıyor, o kendiliğinden millî oluyor." Çünkü cemiyet ferdin dışımızdaki büyümüş şekli, fert ise cemiyetin içimizdeki küçülmüş hâlidir. Bu yüzden sanat eseri, beynelmilel, insani bir kıymet taşısa da yine millî karaktere sahiptir. "Aynı kaynağı olan aşk, Fuzuli'de Mecnun'dan, Goethe'de (Göte) Doktor Faust'tan yükselirken bir ruh başkalığı taşımaktadır. Zira birinde inleyen Dicle nehri, öbüründe Elbe sularıdır. Yunus'un güneşi mabedin içinde doğuran imanı ile, Shakespeare'in (Şekspir), arzın her tarafında yayılan ve insanın ruhuna sisler dolduran şüphesi, aynı kaynak olan insan ruhunun, fakat ayrı karakterli olan cemiyetlerin hususiyetlerini taşır." (Yazar, metnin dipnotunda bu ifadelerin Nurettin Topçu'nun yayımlanmamış bir konferans metninden aldığını belirtir.)

Meseleyi biraz daha müşahhas hâle getirirsek nasıl alaturka, alafranga diye suni bir müzik tasnifi yapmak hatalı ve doğrusu iyi ve kötü olan müzik ise, sanatta da aranan içtimai veya ferdî oluşu değil, büyük ve güzel oluşudur. Yani kısaca sanat güzeli arar. (…)

Orhan Okay, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*

Kelime Dağarcığı:
alafranga: Frenklerin töre, âdet ve hayatına uygun, Frenklerle ilgili, Batılıca, alaturka karşıtı. **alaturka:** Eski Türk gelenek, görenek, töre ve hayatına uygun, Doğuluca, alafranga karşıtı. **arz:** Yer, yeryüzü. **beynelmilel:** Uluslararası. **cemiyet:** Toplum. **determinizm:** Belirlenimcilik, her olayın başka olayların gerekli ve kaçınılmaz bir sonucu olduğunu ileri süren öğreti, gerekircilik. **elem:** Acı, üzüntü, dert, keder. **içtimai:** Toplumsal. **hususi:** Özel. **ihtilaf:** Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık. **iktifa etmek:** Yetinmek. **mabet:** Tapınak. **mutlak:** Salt. **muhayyile:** Hayal gücü. **müşahhas:** Somut. **şahsiyet:** Kişilik, belirgin özellik.

1. Balzac, bir romanında: "Şiirin, resmin ve muhayyileye ait tatlı zevklerin büyük ruhlar üzerinde, aradan zaman geçse bile kaybolmayan hakları vardır." der. İşte büyük sanat eseri, seneler geçmiş olsa bile insan üzerinde bu hakkı iddia edebilen eserdir.

Okuduğunuz metinde geçen "hakkı olmak" deyimi, TDK Türkçe Sözlük'ünde "payı, alacağı, hissesi olmak" olarak açıklanmıştır. Buna göre,

a) Sanat eserinin insanlar üzerinde haklarının olması düşüncesinden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

b) Sizce bir edebî eserin "okur üzerindeki hakları" okura ne gibi sorumluluklar yüklemektedir? Düşüncelerinizi belirtiniz.

2. *"Aynı kaynağı olan aşk, Fuzuli'de Mecnun'dan, Goethe'de Doktor Faust'tan yükselirken bir ruh başkalığı taşımaktadır. Zira birinde inleyen Dicle nehri, öbüründe Elbe sularıdır. Yunus'un güneşi mabedin içinde doğuran imanı ile Shakespeare'in (Şekspir), arzın her tarafında yayılan ve insanın ruhuna sisler dolduran şüphesi, aynı kaynak olan insan ruhunun, fakat ayrı karakterli olan cemiyetlerin hususiyetlerini taşır."*

Yazarın, Nurettin Topçu'dan alıntıladığı bu ifadelerden hareketle,

a) Sanatın (insanları) birleştirici gücü ile ilgili neler söylenebilir? Açıklayınız.

b) Edebî metinlerin, millî değerleri yansıtmadaki rolüyle ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

3. *Hakikati söylemek lazım gelirse sanat eseri ne kadar ferdî olsa bir sosyal tarafı vardır: "Sanat, sanatkâr tarafından hür olarak arandığı için yine sanat içindir. Sanat hakikatte kendisinden başka hiçbir gaye gütmez. Lakin aynı sanat, onu yapan milletin şahsiyet sahibi ferdinin eseri olduğundan o ferdi bulunduğu âlem içerisinde çeviren determinizm sebebiyle millî karakterini ister istemez taşır. Sanatkâr sanatını yapıyor, o kendiliğinden millî oluyor."*

Yazar, yukarıdaki ifadelerle sanatın amacıyla ilgili asırlardır süregelen bir görüş ayrılığına (Sanat, sanat için midir, fayda/toplum için midir?) her iki tarafın da kabul edebileceği bir çözüm sunmuştur. Yazarın sanatla ilgili bu yaklaşımını toplumda yaşanan diğer anlaşmazlıklara çözüm bulma açısından değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

1. ÜNİTE > Giriş *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Büyük Doğrular**	30 dk.
Amacı	Edebiyatçının sorumluluk alanı hakkında fikir sahibi olabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gençlere Öğüt

(…) romancı, hikâyeci, topluma bakmak, toplumla ilgilenmek zorunda olan bir sanat eridir, kendisi ancak "büyük doğruları" söylemek isteyen bir kişi dahi olsa gene "küçük doğrular" üzerinde, bir toplumun geçici türlü olayları üzerinde duracaktır. Bir duyguyu, bir tutkuyu anlaştırarak, içlerinde geliştiği olaylardan ayırarak anlatamaz, Daphnis ile Chloe'de (Defnis i Clui) dahi toplum vardır, çevre vardır. Romancı, hikâyeci, ancak kendi düşünde bulunan bir toplumu anlatabilir, ama böyle olunca da gene bir toplumu anlatmış olur, yani ne yaparsa yapsın, ne isterse istesin romanının, hikâyelerinin kişilerini bir toplumun çocukları olmaktan kurtaramaz. Ödevi bize bir toplumu göstermek, dolayısıyla da o toplumdaki kişileri, onların duygularını, düşüncelerini anlatmaktır. Bize anlattığı kişilerin, o kişilerdeki duygularla düşüncelerin birer büyük doğru olmasını nasıl sağlayabilir? Bunu şimdiye dek kimse anlayamamıştır. Bazı romancılar, hikâyeciler, belki kendileri ancak kendi çevrelerini anlatmak istedikleri hâlde bize değişmez kişioğlunu gösterebilmiş, bazıları da büyük doğrular'ı göz önünden hiç kaçırmadıkları hâlde o ereğe ulaşamamışlardır. Öyle ise gençleri sanatın isterlerini düşünmeye çağırmak boştur, çünkü onları düşünmeleri kendilerinde zaten bulunmayan bir gücü doğuramaz. (…)

Nurullah Ataç, *Karalama Defteri*

Kelime dağarcığı:
Daphnis ile Chloe: Konusu Midilli Adası'nda geçen Daphnis ile Chloe'de, bebekken terk edilen ve başka aileler tarafından büyütülen Daphnis ile Chloe'nin aşkı anlatılır.

1. a) Yazar, romancı ve hikâyeciyi toplumla ilgilenmek zorunda olan bir sanat eri olarak tanımlamaktadır. Sizce bir romancı ya da hikâyeci ne yaparsa topluma bakmış, toplumla ilgilenmiş olur?

b) Yazar, *(...) romancı, hikâyeci, topluma bakmak, toplumla ilgilenmek zorunda olan bir sanat eridir,* ifadelerinde sanatçıyı niçin "er"e benzetmiş olabilir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Metinde geçen *büyük doğrular* ve *küçük doğrular* sözcük grupları “millî, manevi ve evrensel değerler” açısından sizce neyi ifade etmektedir?

3. Sizce bir edebiyatçı yazdıklarıyla toplumun neresinde olmalıdır?

4. Sanatçılar ait oldukları toplum için neden değerlidir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

1. ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Mükemmeli Aramak**	30 dk.
Amacı	Metindeki bilgi ve yorumları tutarlılık, kanıt yönüyle değerlendirebilmek ve metni yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk Edebiyatı

(…)

Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatı, Tanzimat'tan bugüne kadar Türk aydınlarının yaşadığı "kültür ve medeniyet değişmesi macerası"nı aksettirir. Türkler, bin yıl önce büyük dinlerin rehberliğinde yerleşik medeniyete geçerken nasıl buhranlı devirler yaşamışlarsa ilim ve tekniğe dayalı çağdaş medeniyeti benimserken de birçok sıkıntı ve acemilik çekmişlerdir. Bir milletin toptan bir medeniyet sisteminden başka bir medeniyet sistemine geçişi kolay hadise değildir. Bu geçiş devrinde insanlar eski ile yeni, yerli ile yabancı arasında bocalar. Nesiller, sosyal tabakalar ve gruplar birbiriyle çatışır. Bu devirde asırlarca işlenerek mükemmel hâle gelen eserler, yeni devre uymadığı için terk edilir. Yeni ve yabancı, acemi bir şekilde taklit olunur. Eski ile yeniyi birleştirmeye çalışanlar her ikisini de yozlaştırırlar.

Fakat eski güzel olsa da devrini tamamlamış, çağa uymak bir zaruret hâline gelmişse böyle denemeler yapmaktan başka bir yol var mıdır? Mükemmeliyete nesillerin sabırlı denemeleriyle ulaşılır. Son yüzyıllık Türk edebiyatı, saygıya değer denemelerle doludur. Bir Namık Kemal, bir Abdülhak Hâmid, bir Ahmet Midhat Efendi, bir Tevfik Fikret, bir Halid Ziya, hakir görülecek insanlar değillerdir. Son yüzyıl pek çok Türk şair ve yazarı iyi niyetle yeni, güzel, Türk milletine faydalı eserler vermeye çalışmıştır. Onların bu denemeleri sayesinde 1900 yılından sonra zevkle okunacak eserler vücuda gelmiştir. İkinci Meşrutiyet devri Türk şair, hikâyeci ve romancıları her neslin okuyabileceği eserler vermişlerdir.

Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatı da "millî kültür değerleri" arasında yer alır. Onu bilmeyenler çağdaş Türk ruhunun hummalı yaratma faaliyetine yabancı kalırlar.

Türk edebiyatı en eski çağlardan bugüne kadar, bütün sahaları, devirleri ve sosyal tabakaları ile Türk milletinin hayatını, zevkini, dünya görüşünü, yaratma gücünü gösteren bir duygu, düşünce ve hayal dünyasıdır. Onu ne kadar tanımaya çalışırsak, kendimizi o kadar iyi anlarız.

Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil*

Kelime Dağarcığı:

aksettirmek: Haberi, durumu ulaştırmak, yaymak, duyurmak. **buhranlı:** Bunalımlı. **hakir görmek:** Değer vermemek, küçümsemek. **hummalı:** (mecaz) Sıkı, yoğun, hararetli. **mükemmeliyet:** Mükemmellik. **vücuda gelmek:** Ortaya çıkmak, oluşmak, meydana gelmek, olmak. **zaruret:** Zorunluluk.

1. *Fakat eski güzel olsa da devrini tamamlamış, çağa uymak bir zaruret hâline gelmişse böyle denemeler yapmaktan başka bir yol var mıdır? Mükemmeliyete nesillerin sabırlı denemeleriyle ulaşılır. Son yüzyıllık Türk edebiyatı, saygıya değer denemelerle doludur. Bir Namık Kemal, bir Abdülhak Hâmid, bir Ahmet Midhat Efendi, bir Tevfik Fikret, bir Halid Ziya, hakir görülecek insanlar değillerdir.*

   Okuduğunuz metinden alınan bu bölümde yazarın, bazı isimleri anmasının amacı nedir? Açıklayınız.

2. Yazarın *Eski ile yeniyi birleştirmeye çalışanlar her ikisini de yozlaştırırlar.* cümlesindeki yorumuna katılıyor musunuz? Gerekçesiyle açıklayınız.

3. Metnin temel iletisi ile yardımcı düşünceler arasında bir çelişki var mıdır? Açıklayınız.

4. *Onu (Türk edebiyatı) ne kadar tanımaya çalışırsak, kendimizi o kadar iyi anlarız.*

Bir özet şeklinde metnin sonunda ifade edilen bu cümleden hareketle yazarın edebiyata bakış açısını yorumlayınız.

1. ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	İdeal Sanat	30 dk.
Amacı	Metindeki ifadeleri gerekçelendirerek yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sanat İdeal Olanı Yansıtır

(…)

Tabiat kavramından anlaşılan başka bir anlam da "düzeltilmiş" (idealleştirilmiş) tabiat idi. Bu yorum da Aristoteles'e dayanıyordu, çünkü Aristoteles "şairin görevi gerçekten olan şeyi değil, olabilir olanı ifade etmektir." demişti. Yine Poetika'nın başka bir yerinde de şu cümle var: "şair... nesneleri nasıl olmaları lâzım geliyorsa, o şekilde tasvir etmelidir."(16)

Biliyoruz ki dünyada çirkin, kaba, hoşa gitmeyen şeyler, haksız olaylar vardır. Sanat eserinin zevk vermesi beklendiğine göre, bu hoşa gitmeyen şeyleri atması ve yalnız güzeli, hoş olanı seçmesi, doğru olur. Şairlerin, yazarların bahsettikleri nehirler, kırlar, mis kokulu çiçekler dünyada bulamayacağımız kadar güzeldir. "Tabiatın dünyası pirinçtendir, şairlerinki altından" diyor bir Rönesans yazarı (17).

(…)

Yüceleştirilmiş tabiatı savunanlar, böylece, bizim gördüğümüz gerçek dünyayı ve hayatı değil, hayal edilen mükemmel bir dünyanın yansıtılması gerektiğini söylüyorlardı. Buna rağmen sanat görüşleri yine de gerçekliği yansıtma ilkesine dayanıyordu. Ama tamamıyla uydurma, hayal ürünü bir eser neyi yansıtmış sayılabilir? Gerçeklikle ne ilgisi vardı bunun? (…)

Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*

Kelime dağarcığı:

pirinç: Bakıra çinko katılarak elde edilen sarı renkte bir alaşım. **poetika:** Şiir üzerine düşüncelerin ve teorilerin bütünü. **Rönesans:** XV. yüzyıldan başlayarak İtalya'da ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerinde hümanizmin etkisiyle ortaya çıkan, klasik İlk Çağ kültür ve sanatına dayanarak gelişen bilim ve sanat akımı.

1. a) *"Tabiatın dünyası pirinçtendir, şairlerinki altından" diyor bir Rönesans yazarı.* Bu sözle yazar neyi anlatmaktadır?

b) Bu görüşe katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle yazınız.

2. Metindeki *Ama tamamıyla uydurma, hayal ürünü bir eser neyi yansıtmış sayılabilir?* sorusundan hareketle hayal ürünü olanın sanat olup olmayacağı konusundaki düşüncelerinizi gerekçesiyle yazınız.

3. Şairlerin, *yazarların bahsettikleri nehirler, kırlar, mis kokulu çiçekler dünyada bulamayacağımız kadar güzeldir.* ifadelerini kullanan yazar ne anlatmak istemektedir?

4. *Metindeki "şair... nesneler nasıl olmaları lâzım geliyorsa, o şekilde tasvir etmelidir."* yorumuna katılıp katılmadığınızı gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

1. ÜNİTE > **Giriş** | *Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Hangi Taraftasın?**	30 dk.
Amacı	Yazarın metni ele alış biçimini ve okuyucuya yaklaşımını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bitmeyen Kavga: Eski-Yeni

Eski ile yeninin mücadelesi bana, kâinattaki devamlı hareketin bir örneği gibi görünmüştür. Kâinatta hem zaman hem de mekân, hiç durmayan bir hareket gösterir. (…)

Bu değişme, yenileşme, insanın hem bedenî hem ruhi hayatında vardır. Psikologlar, insan şuurunu akan bir nehre benzetirler. O akışta nehir aynı nehirdir ve değişmez; fakat akan, hiçbir zaman aynı su değildir, değişir, yenilenir. Yunus Emre onun için:

Her dem yeni doğarız bizden kim usanası, der.

İnsan değiştiğine göre elbette insanın meydana getirdiği eserlerde de değişme görülecektir. Medeniyetler, teknik, kullandığımız aletler, kültürler, sanat eserleri mütemadiyen değişir, yenileşir, eskileri de terk edilir veya muhafaza edilir. Teknikte ve sanatta ortaya çıkan her yeniliğe karşı, eski kendisini korumak ve devam ettirmek ister. Buna karşılık her yeni de kendisini kabul ettirmek ve üstün kalmak için eskiyi yıkmaya, yıpratmaya çalışır. Bu mücadele ister ekonomik ister psikolojik ister ahlaki sebeplere bağlansın, netice itibarıyla varlıkların yaradılışında vardır ve bir çeşit korunma duygusunun tezahürüdür. Sosyal sahalardaki çeşitli doktrinlerin varlığı, hep bu eski-yeni kavgasının ortaya çıkardığı mücadeleyi gösterdiği gibi güzel sanatların her şubesinde, çeşitli ekollerin bulunmasının sebebi de aynı mücadelenin neticesidir.

Aslında zaman bakımından yeni diye bir şey yoktur. Yeni dediğimiz her şey bir müddet sonra eskimeye mahkûmdur. Her yeni şey başlangıçta reaksiyonla karşılanır; bir zaman geçince yeni sandığımız şey de eskiler arasına girer, hatta kendisinden sonraki başka bir yeniliğe karşı gelmeye hazırlanır. Bugün Batı müziğinin büyük klasikleri arasında bulunan Beethoven'in (Bethofın) eserleri, kendi devrinde yeni çalınmaya başlandığı zaman "Bu ne! Bu müzik değil, gürültü!" gibi laflarla, tepkilerle, tenkitlerle karşılanmıştı. Bugün de gürültü zannettiğimiz müzik eserlerinin bir gün değerleneceğini hatta eskiyeceğini ve gerilerde kalacağını neden düşünmeyelim?

(…)

Batı edebiyatında arka arkaya gelen edebî mektepler, bu yeniliklerin hakikatte, eskilerin yeni terkipleri olduğunu düşündürür. Klasik mektebe romantizm bir tepki olur. Onu realizm takip eder. Romantizme karşı çıkan realizm, böylece temelde klasik mektebe yaklaşır. Realizme tepki olan sembolizm de bir evvelki mektep olan romantizmle benzerlik gösterir. Böylece yenilikler, esasların değil, terkiplerin değişmesinden ibaret olur.

Bizim edebiyatımızda, yeni şiir adı verilen edebî akım, yani Orhan Veli ve arkadaşlarının getirdiği tarz üzerinden kırk sene geçti, çoktan eskidi bile. Onun üstüne yine yenilik iddiasıyla ikinci, üçüncü kuşaklar geldi. Biraz daha geriye gidelim: Edebiyat-ı Cedide yani Servet-i Fünun'un kuruluşunun üzerinden yüz yıl geçmek üzere. O Edebiyat-ı Cedide ki yenilik edebiyatı demekti. Halbuki asıl edebiyat-ı cedide diye ondan önceki Tanzimat Edebiyatı devresine denmişti. Servet-i Fünun'un ortaya çıkması üzerine de "yeni edebiyat-ı cedide" gibi alaylı bir isim koymuşlardı. Kısacası hepsi yeni idiler ve hepsi eski oldular.

Bu bize neyi gösterir? Güzel sanatlarda, edebiyatta değer ölçümüz hiçbir zaman eski veya yeni olmamalıdır. Bu ölçü bizi, sanat eserlerini değerlendirmede yanıltır. Bununla beraber her yenilik hareketinin, kendinden öncekini küçümseyişini, tenkit edişini de hoş karşılayalım. Yeni veya eski, ne olursa olsun, edebî bir esere, onda güzeli ve büyük beşerî değerleri arayan zihniyetle yaklaşalım.

Orhan Okay, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*

Kelime Dağarcığı:

dem: Zaman, çağ. **doktrin:** Öğreti. **hususiyet:** Özellik. **icap:** Gerek, gereklik, ister, lüzum. **mütemadiyen:** Ara vermeden, sürekli olarak, mütemadi. **şube:** Kol. **tenkit:** Eleştirme, eleştiri. **terkip:** Birleşim, birleştirme, bir araya getirme. **tezahür:** Belirme, görünme, gözükme, ortaya çıkma, oluşma. **zihniyet:** Anlayış.

1. Yazar, Türk edebiyatında Batı etkisinde eserlerin verilmeye başladığı dönemden günümüze kadar devam eden eski-yeni tartışmasını *Bitmeyen Kavga* başlığıyla anlatmıştır.

a) Sizce yazarı böyle bir yaklaşıma sevk eden temel etmen nedir? Düşüncelerinizi belirtiniz.

b) Yazar, edebiyat dünyasındaki eski-yeni mücadelesinde taraf olmamaya özen göstermiştir. Bu yaklaşımın amacı ne olabilir? Açıklayınız.

c) Yazar, eski-yeni tartışmasında sergilediği tarafsız yaklaşımı metnin tamamında koruyabilmiş midir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Yazar, söz konusu tartışmayla ilgili bakış açısını ortaya koyarken okuru ikna edebilecek yetkinlikte bir metin ortaya koymuş mudur? Düşüncelerinizi gerekçesiyle belirtiniz.

3. *Güzel sanatlarda, edebiyatta değer ölçümüz hiçbir zaman eski veya yeni olmamalıdır. Bu ölçü bizi, sanat eserlerini değerlendirmede yanıltır. Bununla beraber her yenilik hareketinin, kendinden öncekini küçümseyişini, tenkit edişini de hoş karşılayalım. Yeni veya eski, ne olursa olsun, edebî bir esere, onda güzeli ve büyük beşerî değerleri arayan zihniyetle yaklaşalım.*

Yazar, yukarıdaki ifadeleriyle okuru doğrudan bir anlayışa yönlendirmiştir. Yazarın bu tavrını doğru buluyor musunuz? Gerekçesiyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

1. ÜNİTE > **Giriş** | *Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yarına İnanmak**	30 dk.
Amacı	Metinde yer alan ifadelerden yazarın bakış açısını ve yaptığı işe karşı tutumunu belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Eleştiride Sanatsallık

(…)

"Eleştirmecimiz yok diye üzülüyorlar, çok söz söylüyorlar ya doğrusu eleştirmecilik de çekici bir uğraş değil. Belki de umutsuzların tutacağı bir yol. Şiir, hikâye yazmayı beceremeyince başlar kişi eleştirmeciliğe. Şiir yazan: 'Bugün okumasınlar beni, yarın değerimi anlar okurlar.' diyebilir. Eleştirmeci ise bugün okunmuyorsa yarın hiç okunmaz: Söyledikleri, yargıları ya doğrudur, yarın herkesin bildiği bir şey olur, onun için okunmaz; ya yanlıştır, söylediklerinin, yargılarının yanlış olduğu iyice anlaşılır da onun için okunmaz. Bundan daha yirmi yıl önce Paul Souday, (Pol Sudey) Fransa'nın en ünlü eleştirmecilerinden biriydi, bugün kitaplarını okuyan kalmadı, birçok kimselerin ilgiyle bekleyip okuduğu yazılarını, bir kitapta toplamak kimsenin aklına gelmiyor, adı bile anılmıyor...

Edebiyatla, sanatla uğraşmak yarına inanmak demektir. Hiçbir şair, hiçbir hikâyeci bugün için yazmaz, ölümsüzlüğe özenir... Eleştirmeci ise böyle bir düş kuramaz, o bilir kendisinin geçici olduğunu: Başkalarının eserlerini tanıtıp sevdirecek yahut değersizliğini gösterip yıkacak, inandığı doğruları yaydıktan sonra kendisi de unutulup gidecek."

(…)

Asım Bezirci, *Nurullah Ataç*

1. a) Yazar, eleştirmeciye karşı nasıl bir tutum içindedir? Gerekçeleri ile yazınız.

b) Siz yazarın bu tutumuna katılıyor musunuz? Niçin?

2. Nurullah Ataç, denemeci olarak bilinmesinin yanında iyi de bir eleştirmendir. Bu bilgiden hareketle Ataç'ın eleştirmenden değil de sanatçıdan yana olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

3. Edebî eserler yazan bir sanatçı mı yoksa bu eserleri eleştiren mi olmak isterdiniz? Niçin?

4. Eleştirmenler eleştirileriyle sanatçıyı ve sanatı etkiler. Sanatçının da yazdıkları ve kurduğu hayallerle toplumu etkileyip etkilemediğini gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

1. ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yankı	30 dk.
Amacı	Farklı düşünce ve sanat anlayışlarıyla ortaya konan metinleri değerlendirmek ve metinlerin birbirinden ayrılan yönlerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hepimiz Bir Yankının Çocuklarıyız

Tefsir ediyor şair: Yani bir ninninin. Fakat ninni nedir? Anne, ev, dil, türkü, sevgi, çocukluk, gelenek. Bugün yaşayan birkaç büyük Türk şairinden birisi olan Zeki Ömer Defne'nin şiirlerini okurken, sanat ve insana bakış tarzını en kesif şekilde ifade eden bir mısraını araştırırken yukarıdaki mısraı (Başlık kastediliyor.) seçtim. Fakat gerçek şair bütün mısralarındadır ve Zeki Ömer Defne, hiç şüphesiz gerçek bir şairdir.

Gerçek bir şair kimdir? Yıllarca önce bu soruyu soran Cenap Şahabettin şöyle cevap veriyor: Gerçek şair, yeni bir tarzda duyan ve duygularını yeni bir tarzda ifade eden bir insandır. Zeki Ömer Defne'de bu vasıflar vardır. Fakat onda Cenap'ın ve neslinin tanımadığı, hatta inkâr ettiği bir özellik daha mevcuttur ki bence, şiirlerini güzel, tesirli ve derin yapan odur: Kendini bir geleneğin içinde ve geleneği kendi içinde hissetmek. Bu özelliğinin tam şuuruna vâkıf olan şair bir yerde şöyle diyor:

Bizi iki Yunus içre

Bulanlara selam olsun.

Kültürlü her Türk bu sesin nereden, kaç asır ötesinden geldiğini bilir: Yankı!..

"Hepimiz bir yankının çocuklarıyız"

Zeki Ömer Defne, içinde bütün Türk kültürünün, musikisinin yankılandığı bir şairdir. Bu yankı onun kendi kendisine olmasına engel değildir. Bilakis, denilebilir ki bütün büyük sanatçılar gibi, Mevlâna gibi, Yunus, Fuzuli, Baki, Mimar Sinan, Dede Efendi, Galip, Yahya Kemal, Ziya Gökalp, Tanpınar gibi Zeki Ömer Defne de şahsiyetini, kendi varlığından ayırmadığı milletine borçludur.

"Bir şairin duygu ve üslup bakımından yepyeni ve orijinal olması" onun şiirlerinin güzel ve tesirli olması için yeterli değildir. Cenap böyle bir şairdi. Fakat bugün Cenap'ın şiirlerini benimseyerek okuyan kaç kişi gösterilebilir? Bütün mısraları yabancı gelir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çok şahsi, çok orijinal şiirler yazıldı. Fakat gelenek içinde olgunlaşmadıkları için yabancı kaldılar. Orhan Veli ile Cahit Sıtkı ve Cahit Külebi, gelenek ile yeniliği birleştirmesini bildikleri için binlerce kalbin sesi oldular. Büyük bir şair olduğuna inandığım Behçet Necatigil, kendi şahsiyetinde Batı ile bizi derin bir şekilde birleştirir. Fakat Batılı unsurlar ile yenilikler en içte yankılanan geleneğin sesini örter. Başka bir deyim ile o geleneği tanınmayacak kadar değiştirir.

Zeki Ömer Defne'nin şiirlerinde gelenek ile yenilik arasında bir denge vardır. O, saz ile sözü beraber yürüten, aydın şairler arasında bir başka benzerini tanımadığım bir şahsiyettir.

(…)

Zeki Ömer Defne'nin şiirlerinde sadece Halk geleneği yoktur, Divan geleneği de vardır. Öyle sanıyorum ki şiirlerinin dokusunu Halktan çok Divan geleneği idare eder. Defne bu bakımdan Necatigil'e yaklaşır. İkisinde de Divan şiirine has "mazmun" yapma sanatı, kelimeler arasında serbest şekilde uzak çağrışımlar kurma hâline gelir. (…)

Defne'nin şiirlerinde şaşırtıcı olan, iki geleneği, Halk ve Divan geleneğini, taklide düşmeden ve kendisini unutmadan birleştirmesidir. Üstelik yenidir de. Onun şiirleri üzerinde derin araştırma yapan biri çok geniş bir arka plan keşfedecektir.

Maziyi inkâr eden Servet-i Fünunculara karşı, iki ayrı geleneğin değerini keşfeden Ziya Gökalp ile Yahya Kemal'in bugüne kadar gelen tesirleri çok verimli olmuştur. Onları çok iyi anlayan şahsiyet sahibi sanatçılar şunu fark etmişlerdir ki insan boşlukta yaşayan bir varlık değildir. Toprak, tarih ve millî kültür bize şekil verir, bizi zenginleştirir ve besler. Genç nesil, kütüphanelerin ve arşivlerin kalın kapılarını bir açabilse, yüzyıllar boyunca tüketemeyeceği hazineler keşfedecektir. Yunus Yunus'un, Yunus, okyanusun içindedir. Defne bu sırra ermiş olanlardandır. O bizi şiirleriyle çok ötelere götürür.

Mehmet Kaplan, *Edebiyatın İçinden*

Kelime Dağarcığı:

kesif: Yoğun. **tefsir etmek:** Yorumlamak. **vâkıf olmak:** Bilmek, öğrenmek. **vasıf:** Nitelik.

1. *Kültürlü her Türk bu sesin nereden, kaç asır ötesinden geldiğini bilir: Yankı!..*

Mehmet Kaplan'ın gelenekle ilgili görüşlerini *yankı* sözcüğüyle sembolleştirmesi ve bu sözcüğün geçtiği bir dizeyi başlık olarak seçmesi size neler düşündürdü? Açıklayınız.

2. *Gerçek bir şair kimdir? Yıllarca önce bu soruyu soran Cenap Şahabettin şöyle cevap veriyor: Gerçek şair, yeni bir tarzda duyan ve duygularını yeni bir tarzda ifade eden bir insandır. Zeki Ömer Defne'de bu vasıflar vardır. Fakat onda Cenap'ın ve neslinin tanımadığı, hatta inkâr ettiği bir özellik daha mevcuttur ki bence, şiirlerini güzel, tesirli ve derin yapan odur: Kendini bir geleneğin içinde ve geleneği kendi içinde hissetmek.*

Okuduğunuz metinden alınan bu bölümde yazar, geleneğe içtenlikle bağlı olmayı bir sanatçıyı başarılı kılan önemli özelliklerden biri kabul etmektedir.

a) Sizce bir geleneğe bağlı kalarak eserler vermek sanatçıya hangi avantajları sağlar?

b) Cenap Şahabettin, Türk edebiyatında 1896-1901 yılları arasında etkinliğini sürdürmüş ve diğer adı "Edebiyat-ı Cedide" (Yeni Edebiyat) olan Servetifünun Dönemi sanatçılarındandır. Cenap Şahabettin ve onunla aynı edebî anlayışa sahip sanatçıların geleneği tanımaması, hatta inkâr etmesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Gerekçesiyle açıklayınız.

3. Sizce bir edebî geleneğe bağlı kalmak özgün eserler ortaya koymaya engel midir? Düşüncelerinizi belirtiniz.

4. Tanzimat devri edebiyatının ilk safhasında (1860 -1876) Avrupalılaşma işlemi, zaruri olarak "Divan edebiyatına aralıksız saldırıp onu gözden düşürme, yani çağdaş bir Türk edebiyatına alan açma, Fransız edebiyatının başlıca türlerini getirme, bu edebiyatın klasik ve romantik okullarının başlıca yazar ve şairlerini tanıma, eski nazım ve nesir dillerinin dışında yeni bir edebî dil yaratma" yönlerinde gelişmiştir.

Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*

Tanzimat Dönemi I. kuşak sanatçılarının yukarıda ifade edilen yaklaşımlarıyla Mehmet Kaplan'ın gelenek anlayışını karşılaştırınız.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

1. ÜNİTE > Giriş *Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Millî Birlik**	25 dk.
Amacı	Bir milletin marşının o milletin karakteri ve birleştiricisi olduğunu fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk İstiklâl Marşı

Ziya Gökalp, büyük mefkûrelerin cemiyetlerin buhranlı devirlerinde doğduğunu ve onlara yol gösterdiğini söyler. İstiklal marşları da böyledir. Onlar da milletçe yaşanan derin manalı, trajik anların ifadeleridir. O anlarda kuvvetle yaşanan ve idrak olunan duygu ve değerleri dile getirirler.

Birçok milletlerde istiklal marşlarını yazanlar fazla kültürlü olmayan, fakat anın heyecanını kuvvetle hisseden insanlardır. Türk "İstiklal Marşı"nın üstün taraflarından biri, yazarının derin kültürlü, milletinin ıstırapları ile beraber ortak değerlerini de samimi olarak yaşayan büyük bir şair olmasıdır.

Şunu da ilave etmek gerekir: "İstiklal Marşı"nı kabul eden Türkiye Büyük Millet Meclisi de kültür ve heyecan bakımından aynı yüksek seviyede idi. Denilebilir ki, bu Meclis o devir Türkiye'sinin en aydın, en değerli, en milletsever şahsiyetlerini bir arada toplamıştı.

(…)

"İstiklal Marşı"nın en büyük değeri hiç şüphesiz "tarihî" oluşundadır. Yukarıda da belirttiğim gibi, o "büyük tarihi bir an"ın eseridir. O anın ruhunu ve havasını ifade eder. Fakat bu an, taşıdığı mana ile "ebedi" bir andır. Kimse o anı tekrar yaşayamaz ve yaşatamaz. Bu "tarihîlik" kavramına aykırı olur.

"İstiklal Marşı", Türkiye'de, elli yıldan beri hemen hemen her gün söylenilmektedir. Bu bakımdan o, elli yıldan beri hür ve müstakil yaşayan Türkiye Cumhuriyeti'nde yetişmiş nesillerin en mühim sosyal bağlarından birini teşkil eder. Okulda, kışlada, meydanda, herkesin bir ağızdan saygı ve heyecanla söylediği veya dinlediği bir marştır. O, artık bizim için milli birliğin elli yıldan beri yaşanan sembolü hâline gelmiştir.

(…)

Mehmet Kaplan, *Edebiyatımızın İçinden*

Kelime dağarcığı:
buhran: Bunalım, bunluk, kriz. **idrak:** Anlama yeteneği, anlayış, akıl erdirme. **mefkûre:** Ülkü, ideal. **müstakil:** Bağımsız. **teşkil etmek:** Oluşturmak, ortaya çıkarmak.

1. Metinde yazar ilk üç paragrafta karşılaştırmalar yaparak İstiklal Marşı için çıkarımlarda bulunmuştur. Bir Türk vatandaşı, birey ve öğrenci olarak İstiklal Marşımız için bir çıkarım da siz yapınız.

2. *"İstiklal Marşı"nın en büyük değeri hiç şüphesiz "tarihî" oluşundadır.* sözleriyle yazar neyi anlatmaktadır?

3. *Türkiye Cumhuriyeti'nde yetişmiş nesillerin en mühim sosyal bağlarından birini teşkil eder. Okulda, kışlada, meydanda, herkesin bir ağızdan saygı ve heyecanla söylediği veya dinlediği bir marştır.* ifadesinden hareketle Türk insanını birbirine bağlayan İstiklal Marşı'ndan başka hangi bağlardan bahsedilebilir? Niçin?

4. Yazar İstiklal Marşımız hakkındaki görüşlerini anlatırken bir sosyolog olan Ziya Gökalp'in görüşlerini de kullanmıştır. Sizce yazar neden böyle bir yola başvurmuş olabilir?

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

1. ÜNİTE > **Giriş** Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Kökü Mazide Dalları Gelecekte**	30 dk.
Amacı	Metnin iletisini kavrayabilme, bu iletiden yola çıkarak düşüncelerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tesirler

Andre Gide (Andre Jide) eski bir konferansında tesirlerin methiyesini yaparken genç bir edibin bir gün kendisine: "Goethe'yi (Göte) okumak istemiyorum; çünkü tesiri altında kalabilirim." dediğini anlatır.

(…)

Tesir altında kalmayı bir âciz, bir şahsiyet noksanlığı saymak hepimizin başına gelmiştir; hepimizin bu köhne telâkki yüzünden bazen ruhumuzu baştanbaşa dolduran bir tesiri itiraf etmekten bir hırsız gibi korkmuşuzdur. Amatör münekkitlerin yeni yetişen bir sanatkârı şunun bunun tesirine bağlayarak küçültmekten yahut büyük bir adın ağırlığı altında ezmekten ne kadar hoşlandıklarını bilirsiniz, sanki tesir altında kalmayan sanatkâr varmış, olurmuş gibi… Bir sanatkâra "Tesir altında kalmayacaksın" demek "Yaşamayacaksın" demektir. Tesir altında kalmayan bir ruh yağmura susamış çorak bir tarladır; renksiz, usaresiz, 'şahsiyetsiz' bir tarla… Tesir, ruhlar için Mesih'in nefesidir.

(…)

Her eserden yeni bir öz getirmesini, orijinal olmasını istemek hakkımızdır. Fakat tesir altında kalmak orijinal olmağa mani değildir ki. "Orijinalin tanımı, taklit etmeyen değil, taklit edilemeyendir." Dâhiler en az değil en çok tesir altında kalmış adamlardır. Yaratıcı ruhu ben, bütün tesirlere; yeryüzünün, gökyüzünün bütün tesirlerine açılmış iki geniş kol olarak görürüm. Küçük ruh tesir altında kalan değil, kalmayan ruhtur. En renkli çiçekler en fazla gıda almış olanlardır. Goethe, mahlûkların en zekisi, İtalya'ya geldiği zaman yeniden doğduğunu söylemekten ve yetmiş yaşında Hafız'ın tesiri altında bir divan yazmaktan çekinmemiştir.

Goethe'nin hayatı, kendinin değil aldığı tesirlerin tarihidir derler. Nietzsche (Niçe) psikolojiyi yalnız Dostoyevski'den öğrendiğini söylemekle orijinalliğinden hiçbir şey kaybetmiş değildir. Klâsikler eskilerin tesiri altıda kaldıklarını itiraf değil iddia ediyorlardı. Baudelaire (Bodler), şairlerin en orijinali, Poe'yu (Po) korka korka değil, kana kana içmiştir. Gide, bugünün en orijinal ruhlarından biri, bütün tesir kaynaklarından içmiş ve hâlâ susuzluğunu giderememiştir. Fakat hiçbir şair tesir altında kaldığını Şeyh Galip kadar gururla söylememiştir:

Esrârını mesneviden aldım

Çaldımsa da mirî malı çaldım

Fehmetmeğe sen de himmet eyle

Ol gevheri bul da sirkat eyle

(…)

Yalnız büyük adamları değil, medeniyet tarihinin büyük devirlerini düşünecek olursanız, onların da en fazla tesir altında kalmış devirler olduğunu görürsünüz. Roma'nın en parlak devri, Augustus (Agastıs) zamanı, Yunan tesiriyle doludur. Rönesans'ın kaynağı, Eskilerin tesiri olmuştur. Fransız büyük devrimini ve romantizmini şimal rüzgârları getirmiştir. Almanya'nın en kudretli günlerinde Fransız tesiri salgın halinde idi. Yeni Türk medeniyeti Batı kültürünü korka korka değil, bütün iştihasiyle içmektedir. Ve Batının tesirleri millî dehanın uyanmasına engel olamamıştır…

Sebahattin Eyüboğlu, *Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler*

Kelime Dağarcığı:

aciz: Gücü bir işe yetmez olanın durumu, güçsüzlük. Beceriksizlik. **fehmetmek:** Düşünmek. **gevher:** Cevher. **himmet eylemek:** Yardım etmek, emek vermek. **köhne:** Eskiyip yıpranmış. **Mesih:** Hz. İsa. **mirî mal:** Hazineye ait mal. **münekkit:** Eleştirmen. **sirkat eylemek:** Çalmak, hırsızlık yapmak. **şahsiyet:** Kişilik. **şimal:** Kuzey. **telâkki:** Anlayış. Kabul etme, sayma. **usare:** Öz su.

1. Metinden yola çıkarak genç sanatçıların büyük sanatçılardan etkilenmesini nasıl değerlendirmektesiniz? Görüşlerinizi gerekçesiyle birlikte yazınız.

2. *Tesir, ruhlar için Mesih'in nefesidir.* sözünü metindeki bağlamından yola çıkarak yorumlayınız.

3. *Divan edebiyatının son büyük şairi olarak adlandırılan Şeyh Galip, Mevlevilik tarikatının kurucusu Hz. Mevlana'dan ve onun ölümsüz eseri Mesnevi'den etkilendiğini metinde alıntılan şiirinde "Çaldımsa da mirî malı çaldım" dizesiyle dile getirmiştir.*

Özelde sanatçıların/genelde toplumu oluşturan bireylerin gelenekle olan ilişkisini değerlendiren bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Sami DEMİRBAĞ*

1. ÜNİTE > Giriş *Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Dilin Gücü ve Etki Alanı**	30 dk.
Amacı	Dil, kültür ve edebiyatın birleştirme gücünü kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dil, Millî Birlik ve Edebiyat

Türkiye'nin en mühim meselesi dil meselesidir veya edebiyat meselesidir, desem, (…) bana gülerler sanırım. Bundan dolayı, aynı fikri teyit eden, ikna edici delillere başvurmaya mecburum.

Namık Kemal, yazı hayatının ilk yıllarında Tasvir-i Efkâr gazetesine, kendisinin ve neslinin daha sonra gerçekleştireceği fikirleri ortaya koyan "Lisan-ı Osmani'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şamildir" (Türk edebiyatının Genel Bir Değerlendirmesi) başlıklı bir makale yazar ki, bence yeni Türk edebiyatının bir nevi beyannamesi sayılır.

Biraz eskiye kaçan bir dil ile kaleme alınmış bu makalede geliştirilen tez şudur: Dil edebiyatın temelidir, edebiyat ise bir milletin ruhudur. Edebiyata sahip olmayan veya edebiyatları gelişmemiş olan milletler, milli birlik vücuda getiremezler. Namık Kemal bu tezi çeşitli sahalardan getirdiği inandırıcı deliller ve parlak benzetmelerle ortaya koyar ve bundan sonra yapılması gereken şeyleri sıralar.

Bugün Namık Kemal'in burada özlediği şeylerden büyük bir kısmı gerçekleşmiştir fakat yine de onlar üzerinde düşünmekte fayda vardır. Bilhassa dil-edebiyat-millî birlik münasebeti, (…) gözlerini açacak mahiyette olduğu için hatırlatılmaya değer.

Kemal'in bir yazısında, sözün düşünceleri değiştirmekte oynadığı rolü belirtirken ileri sürdüğü "kalemin kılıca üstün olduğu" fikri bugün için de doğrudur.

(…)

Aslına bakılırsa işin en basit tarafıdır. Büyük edebî ve fikrî eserler sınır tanımazlar. Lev Nikolayeviç Tolstoy, Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, Nikolay Gogol, Maksim Gorki ve değerli Rus musiki eserlerini Rusya, silah ve para kuvvetiyle dünyaya ve bize zorla kabul ettirmemişlerdir. Üstün fikir ve sanat eserleri, rüzgârlar ve bulutlar gibi devletlerin sınırlarını aşarlar.

(…)

Bütün mesele, Ziya Gökalp'in çok iyi gördüğü gibi insanlığın da değer verebileceği bir "millî kültür" ve "millî edebiyat" yaratabilme davasıdır.

Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil*

Kelime Dağarcığı:

teyit etmek: Bir şeyin doğru olduğunu ortaya koymak ya da doğru olduğunu söyleyerek, belirterek onaylamak. **Tasvir-i Efkâr:** İbrahim Şinasi'nin 28 Haziran 1862'de çıkardığı gazete. **Lisan-ı Osmani'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şamildir:** Türk edebiyatı hakkında genel bir değerlendirme.

1. Okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak *millî kültür* ve *millî edebiyat* ifadelerinden ne anlıyorsunuz? Yorumlayınız.

2. Okuduğunuz metinde geçen *Türkiye'nin en mühim meselesi dil meselesidir.* sözünü gerekçesiyle açıklayınız.

3. *UNESCO 1991 yılını Yunus Emre Sevgi Yılı ilan etmişti. UNESCO 2021 yılını da "Yunus Emre" yılı ilan etti. Türkiye'de ise 2021 yılı Yunus Emre, İstiklal Marşı ve Hacı Bektaş-ı Veli yılı olarak ilan edildi.*

Dil, millî birlik ve edebiyat kavramlarını da göz önünde bulundurarak 2021 yılının Yunus Emre, İstiklal Marşı ve Hacı Bektaş-ı Veli yılı olarak ilan edilmesini yorumlayınız.

4. Okuduğunuz metinde kalemin kılıca üstün olduğu fikrini de dikkate alarak *Vatanı önce dil, sonra ordu bekler.* sözünü yorumlayınız.

Hazırlayan: *Mustafa YEŞİLKAYA*

1. ÜNİTE > Giriş Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Toplumda Yanlış Batılılaşma**	30 dk.
Amacı	Edebî eserlerin yazarın dünya görüşünü ne ölçüde yansıttığını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar Türk Kültüründe Gelişmeler

(…)

Aralarında büyük fark olmamakla beraber, o devirde Namık Kemal'in yanına konulabilecek ikinci büyük iman adamı, yeni fikirlerin gayretli savunucusu Ahmet Mithat Efendi'dir (1844-1912). Namık Kemal yeniliğin daha ziyade politik cephesine, hürriyet ve parlamento fikrine önem verdiği hâlde, Ahmet Mithat Efendi, memlekete Batı'nın ilim, teknik, öğrenme, çalışma ve kazanma ihtirasını getirir. Ahmet Mithat Efendi'nin eski ile yeni, doğu ile batı arasında almış olduğu tavır son derece ölçülüdür. O da kendisine göre bir terkip yapar. Ahmet Mithat Efendi, Batı'yı çalışma ve kazanma bakımından değil de harcama ve eğlenme bakımından taklit eden, parazit, mirasyedi, alafranga tipi ile alay eder. Ona göre Batı'nın alınacak tarafı ilim, teknik, yaşama sevinci, mesut olma sanatıdır. O, eski Türk-Osmanlı kültürünün bilhassa çalışkan ve namuslu basit insanlarında asla vazgeçilmemesi gereken değerler bulur. Mithat Efendi romanlarında bu görüşünü temsil eden müspet ve menfi tipleri karşılaştırarak okuyucularına yol gösterir. Felatun Bey ile Rakım Efendi romanı, Tanzimat'tan sonra ortaya çıkan gülünç, alafranga tip ile Ahmet Mithat Efendi'nin kendisini idealize ettiği normal ölçülerle doğu-batı sentezine ulaşmış yeni Osmanlı tipinin mukayesesine dayanır. Gençlik yıllarında Namık Kemal gibi bir ara hürriyet mücadelesine katılan ve sürgün edilen Mithat Efendi, (…) geniş Türk okuyucusuna çağdaş Batı medeniyetinin akılcı, faydacı, pratik, munis yönlerini tanıtır. O, bu hayat görüşüne uygun sade, yumuşak, şakacı, öğretici bir üslup kullanır.

(…)

Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil*

II. Metin

Felatun Bey ile Rakım Efendi

(…)

Felatun Bey ile Rakım Efendi aynı yaşta ve aynı okullarda eğitim görmüş iki yakın arkadaştır. Rakım Efendi Küçük yaşta anasız babasız kalmış yoksul bir delikanlıdır. Onu çamaşırcılık yaparak dadısı büyütmüştür.

Felatun Bey'in babası olan Mustafa Meraki Efendi, alafranga hayata düşkün bir adamdır. Alafranga hayranı olduğu için kendine alafranga bir ev yaptırmış, evine de bakıcı olarak Rum asıllı bir kadın almıştır. 45 yaşındaki Meraki Bey'in 27 yaşlarında Felatun adlı bir oğlu,15 yaşlarında Mihriban adlı bir kızı vardır. Mustafa Meraki Efendi çocuklarına iyi bir eğitim vermek yerine onları kılığa kıyafete, gösterişe alafranga hayata özentili olarak yetiştirmiştir. Nitekim oğlu Felatun Bey de babası gibi Batı hayranı birisi olup çıkmıştır.

Felatun Bey kendini tıpkı Eflatun gibi çok bilgili olmakla övünen kültürlü biri olarak göstermek istemektedir. Yeni çıkan ilmî eserleri arayıp bulmakta, bu kitapların üzerine adını yazdırarak kütüphanesine koymaktadır. Fakat o, aldığı bu kitapları hiç okumamıştır.

Felatun Bey'e göre alafranga giyinmek, lüks yaşamak, eğlenceden eğlenceye koşmak en önemli şeylerdir. Felatun Bey, Fransızcayı yarım yamalak öğrenmiş ama gördüğü herkese birkaç kelimeden ibaret Fransızca konuşma özentisi içindedir. Yabancı ülkelerden gelmiş insanlar ile dolaşmaktan zevk almakta, belli bir iş de yapmadan yaşamaktadır. Bütün zamanını yabancı elbiseler satan mağazaları dolaşarak eş dost ziyaretleri yaparak geçmektedir.

Rakım Efendi ise çalışkan, kendini bilen, vaktini boşa harcamayan bir insandır. İnsanlarla sağlam dostluklar kurmakta, eşini dostunu çok iyi seçmektedir. Rakım Efendi de gezip eğlenmeyi (…) bilen biridir. Ama her şeyi ölçülü tutmakta Fransızca, Arapça ve Farsçayı da ana dili gibi çok iyi bilmektedir. Bu durum Asmalı Mescit semtinde oturan bir İngiliz ailenin de dikkatini çekmiş, bu evin kızlarına da özel ders vermektedir Rakım Efendi.

(…)

Ahmet Mithat Efendi, *Felatun Bey ile Rakım Efendi*

Kelime Dağarcığı:
alafranga: Frenklerin töre, âdet ve hayatına uygun, Frenklerle ilgili. **menfi:** Olumsuz. **munis:** Cana yakın, sevimli, uysal, yumuşak. **müspet:** Olumlu. **parazit:** Asalak. **terkip:** Birleştirme, bir araya getirme.

1. Okuduğunuz metinlerden hareketle Ahmet Mithat'ın topluma bakışı, eser verme gayesi hakkında neler söylersiniz?

2. Ahmet Mithat'a Türk edebiyatında başka hiçbir yazar için kullanılmayan *efendi* lakabı verilirken döneminin yazarlarından Samipaşazade Sezai'ye, Recaizade Mahmut Ekrem'e *zade (oğlu)* payesi verilmesini nasıl değerlendirirsiniz?

3. "Sayısı altmışı aşan hikâye ve romanlarından pek çoğu Tanzimat devrinin karakteristik ideallerini sergiler. Doğu medeniyetinin ahlâk ve geleneklerine bağlı, Batı kültürünü benimsemiş müspet tiplerle millî örf ve âdetlerimize ilgisiz, Batı'nın sadece serbest ve rahat yaşam tarzını benimsemiş menfi tipler arasındaki çatışma, hemen bütün romanlarının temelini teşkil eder." ifadelerinden yola çıkarak okuduğunuz metinde sizce Ahmet Mithat Efendi romandaki hangi karakteri temsil etmektedir?

4. Orhan Okay, Ahmet Mithat Efendi için "O, hepimizin Hâce-i evvelidir, ilk muallimidir." der. Okuduğunuz metinleri göz önünde bulundurarak "O, hepimizin Hâce-i evvelidir, ilk muallimidir." sözünü açıklayınız.

Hazırlayan: *Mustafa YEŞİLKAYA*

1. ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Doğu Doğudur, Batı da Batı**	30 dk.
Amacı	Yazarın hayatı algılayışı ve bu algının esere yansımasını fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Batıya Doğru

Bir söz vardır, çok söylenirdi eskiden, bugün de söylendiği oluyor: "Doğu Doğudur, Batı da Batı." Doğulu bir kişi, dilediğince edinsin Batı acununun bilgilerini, yıllar boyu dolaşsın, otursun Avrupa ülkelerinde, ne yaparsa yapsın, gene bir Doğuludur, tam bir Batılı gibi duyup bir Batılı gibi düşünemez...

Eskiden çok söylerdik bunu. Doğulu olmayı bir üstünlük sayardık da onun için. Batı ülkelerinde bilim daha ileriymiş, yaşayış bizdekinden iyiymiş, olsun! Başka bir erdem bulurduk kendimizde. Batılılarda olmayan, olmayacak bir erdem. Neymiş o erdem? Şudur diye gösterilemez, bir tek sözle anlatılamaz. Çevremizden, toplumdan, gelenekten aldıklarımızın, duyduğumuz günden beri bize işlemiş, bizi yoğurmuş etkenlerin hepsi. Severdik onları, iyi, doğru, güzel bulurduk. İyi, doğru, güzel oldukları açık işte, besbelli, düşünmek, araştırmak istemez!.. Sonradan sarsıldı bu kanımız, inanımız. Bir kurt düştü içimize, övünmemiz azaldı. Batı acununun o bakımdan da bizden üstün olduğunu anladık. Bunun için de eski övünme kalmadı. Batılı olmadığımızı yalnız başkalarından değil, kendi kendimizden de saklamaya kalktık.

"Doğu Doğudur, Batı da Batı." Omuz silkerdim bu söze. "Neden?" derdim, "Bizim etimiz, kemiğimiz başka mı? (…) " derdim. Batılılara benzemek isteyince, Batılı olmak isteyince neden ulaşamayalım o ereğe?

Şimdi de öyle düşünüyorum. Ancak şimdi duyuyorum, anlıyorum o sözün büsbütün boş olmadığını. Bizde bir Doğululuk, Batılılardan bir başkalık var. Bir üstünlük mü? Yoksa bir eksiklik mi? Durmuyorum bunun üzerinde. Yalnız biliyorum ki bu yüzden, bu Doğululuk, başkalık yüzünden Batılı olamıyoruz, Batılıları anlayamıyoruz. Onlar bizi anlıyor mu? Yeri yok bunu sormanın: Onlar Doğulu olmaya, Doğulular gibi duyup düşünmeye özenmiyor ki! Demek Doğu acununu gerçekten, şöyle içten anlıyorlar mı? Anlayabilirler mi? Niçin araştıracağım? Biz ise Batılı olmak istiyoruz, öyle ise başkalığımızı bir eksiklik sayacağız.

Görüyorum ki anlamıyoruz Batı acununu, iyice, gerçekten, içten anlamıyoruz. Bir yere değin gidebiliyoruz, geçemiyoruz ötesine. Öğreniyoruz Batı acununun bilgilerini, bilimlerini, gene de o bilgiler, bilimler sanki dışımızda kalıyor, sinmiyor içimize. O bilgiler, bilimleri ediniyoruz da onları bulan, geliştiren soluğu edinemiyoruz. Bir olayla karşılaştık mı, "Şimdi bir Batılı olsa ne yapardı?" diye düşünüyoruz, o olay karşısında Batılının yapacağını yapmak kendi kendine, bizi düşündürmeksizin, aratmaksızın gelmiyor içimizden.

Ancak bugünkü Batıyı öğrenmeye kalkıyoruz da onun için. Bizi Doğulu eden bir geçmiş, bir gelenek olduğu gibi Batılıyı Batılı eden bir geçmiş, bir gelenek olduğunu düşünmüyoruz. O geçmişi, geleneği öğrenmeye çalışmıyoruz. Başlangıcı, gelişmeyi bilmeden sonuçları kavramaya özeniyoruz. Bugünkü Batı acunu, Batı uygarlığı yüzyılların ürünüdür, birdenbire doğuvermiş, açılıvermiş değildir. Biz o uygarlığa birdenbire konmak istiyoruz.

(…)

Nurullah Ataç, *Prospero ile Caliban*

Kelime Dağarcığı:

acun: Dünya. **inan:** İnanmak işi. Bir kimse veya şeyin doğruluğunu, büyüklüğünü ve gücünü sarsılmaz bir duygu ile benimseme.

1. Ataç, Türk edebiyatının deneme ve eleştirileri ile tanınan önemli bir yazarıdır. Denemelerinde de eleştirilerinde de okuruyla sohbet eder gibi bir üslubu vardır. İnandığını ve doğru bildiğini söylemekten asla geri durmaz.

a) Bu bilgiler ışığında metinde Ataç'ın *Sonradan sarsıldı bu kanımız, inanımız. Bir kurt düştü içimize, övünmemiz azaldı.* ifadeleriyle eleştirdiği içimize düşen kurt sizce nedir?

b) Metinden hareketle "Doğu Doğudur, Batı da Batı." ifadeleri hakkındaki görüşlerinizi yazınız.

2. "Bir 'edebiyat adamı' olduğunu söyleyen Ataç, aynı zamanda, ilginç bir 'düşünce adamı'ydı. Kestirip atmayan, kuşkuyla irdeleyen, yalandan tiksinen, doğruyu arayan, usa inanan, ödün vermeyen, uzlaşmayan, açık sözlü, gözü pek bir düşünürdü. Özgürlükçü, ahlakçı, insancı, yenilikçi, bireyci, usçu bir düşünür. Çağdaş bir "aydınlanmacı" düşünür; Seçkinci bir 'edebiyat düşünürü'. Bu özellikleriyle onun edebiyatımız kadar düşünce yaşamımıza da birçok yararlıkları dokunmuştur. Bunlardan birkaçını sıralayalım:

— Edebiyatımızın Doğululuktan, alaturkalıktan kurtulması, Batılılaşması, Batı (özellikle Grek, Latin, Fransız) edebiyatının klasik ürünlerinin dilimize çevrilmesi;

— Düşünüşümüz gibi yazışımızın da duyguculuktan, süsten, gösterişten, özentiden, yapmacıktan, sahtelikten, yalandan sıyrılarak usçu, yalın, açık bir kimlik kazanması;

— Edebiyatın yenileşmesi, çağdaşlaşması, beğenice yükselmesi, yerleşmiş kalıplardan, eskimiş görüşlerden ayrılması, köhnemiş değerlerden, kof ünlerden temizlenmesi, genç/başarılı yazarların tanınması, benimsenmesi, yetişmesi;

— Okurlar ile yazarların eleştiriye alıştırılması, eleştirinin sorunlarıyla tanıştırılması;

(…)

Asım Bezirci, Nurullah Ataç

Yukarıda Asım Bezirci'nin Nurullah Ataç'la ilgili görüşlerine yer verilmiştir. "Batıya Doğru" adlı metninde Ataç'ın yukarıda belirtilen hangi özellikleri vardır? Gerekçeleriyle açıklayınız.

3. *Doğulu bir kişi, dilediğince edinsin Batı acununun bilgilerini, yıllar boyu dolaşsın, otursun Avrupa ülkelerinde, ne yaparsa yapsın, gene bir Doğuludur, tam bir Batılı gibi duyup bir Batılı gibi düşünemez...* ifadelerini "edebiyat ve toplum" ilişkisi açısından değerlendiriniz.

1. ÜNİTE > Giriş *Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. Önde gelen, temsil eden diğer yerli ve yabancı yazar ve eserlerden bahsedilir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Hayaller ve Hayatlar**	30 dk.
Amacı	Metinden hareketle realizm akımının önemli temsilcileri ve eserlerin oluşum süreci hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Madame Bovary'de Realizm

Çoğu zaman realizme örnek olarak gösterilen Madame Bovary (Madam Bovary), ünlü Fransız yazarı Gustave Flaubert'in (Gustev Flober, 1821-1880) romanıdır. Aslında Flaubert, Madame Bovary'ye kadarki eserlerinde başarısız bir romantiktir. Onun realizme yönelişi ve Madame Bovary'i yazışı, bir eseri üzerine arkadaşlarıyla yaptığı tartışma sonucu gerçekleşir.

(…)

Arkadaşlarının uyarılarını dikkate alıp Delamare'ların (Delamer) hikâyesi üzerine eğilen Flaubert, olayı bütün ayrıntıları ile dinler, bununla ilgili bilgileri olan kişilerle konuşur, yaşadıkları yerleri gidip görür, gözlemlerde bulunur, ayrıntılar üzerinde titizlikle çalışır ve Madame Bovary'yi yazar.

(…)

Flaubert'in romanının konusunu yaşanmış gerçekten almış olması, ne eserinin ne de kendisinin realist olduğunu ispatlamaya yetmez. Çünkü bundan daha önemli olan, gerçeğin romanın imkân ve sınırları içinde işlenebilmesidir. Bu çerçevede Madame Bovary'nin olay örgüsüne baktığımızda Flaubert'in romanını, Emma'nın merkezî kişiliği üzerine kurduğunu görürüz. Olaylar, Emma'nın ihtiraslı kişiliğinin, sebep-sonuç ilkesi doğrultusunda hayat bulan doğal sonuçlarıdır. Olay örgüsünde olağanüstü, şaşırtıcı herhangi bir unsurla karşılaşılmaz.

(…)

Realizmin bir başka temel özelliği olan mekâna verilen önem ve bunun doğal sonucu durumundaki tasvirin yeri ve mahiyetidir. Madame Bovary'e bu açıdan baktığımızda, romanın olay örgüsünün üç ayrı mekânda yaşandığını görürüz.

(…)

Madame Bovary'nin konusuna baktığımızda yazarın çağdaş insan ve toplumun nesnel bir biçimde anlatmayı amaçladığını görürüz. Romanın ana konusu; kendini romantik eserlerin esrarengiz ve ışıltılı büyüsüne kaptıran Emma'nın, gerçek hayatta buna ulaşamayışının doğurduğu kırılış ve bunalımları, onu elde etme ihtirası yolunda yaşadığı trajedidir.

(…)

Madame Bovary'nin konusunu işlemede dikkati çeken çok önemli bir husus; romantizmin hicvedilmiş olmasıdır. Emma'nın uçuruma yuvarlanmasındaki en büyük etken, romantik eserlerdir.

(…)

Flaubert'in Madame Bovary'deki amacı, gerçek ve güzelliktir. O, eserine bunun dışında bir fonksiyon yüklemez. Yazarın sanatkârlığı ve bir anlamda realistliği için belirtilmesi gereken son bir husus; dil ve üslûbunun sağlamlığı ve güzelliğidir. Kısacası Madame Bovary, hikâyesinin gerçekliği, olay örgüsünün doğallığı, dramatik tarzı, bakış açısının sınırlılığı, şahıs kadrosunun iç ve dış görünümleriyle birer insan oluşu, mekân-insan ve mekân-olay ilişkisinin sağlamlığı, üslûbunun oturmuşluğu ile realizm akımı sınırları içinde kaleme alınmış bir romanıdır. Flaubert de, gerçekçilik, gözlem ve nesnelliği esas alması, sosyal bir insan ve toplumu yansıtmayı amaç edinmesi, olayları sınırlayıp dramatik romana yönelmesi, mekânın tasviri, dil ve üslûba önem vermesi, sanatı gerçek ve güzellik için bilmesi bakımından realist bir yazardır.

İsmail Çetişli, *Batı Edebiyatında Akımlar*

Kelime Dağarcığı:

ihtiras: Aşırı, güçlü istek. Tutku. **mahiyet:** Nitelik, vasıf, öz, özlük, asıl, esas. İçyüz.

1. Fransız yazar G. Flaubert, realizm (gerçekçilik) akımının önde gelen isimlerindendir. Sanatçının kendini nesnel olarak değerlendirmesinin sanat hayatına etkilerini metinden hareketle değerlendiriniz.

2. Fransız yazar Stendhal, "Roman yol boyunca gezdirilen bir aynadır." diyerek realizm akımını özetlemiştir. Metindeki bilgiler ve Stendhal'ın alıntılanan sözünden yola çıkarak realizm akımının "Madam Bowary" romanında görülen üç özelliğini yazınız.

3. "Madam Bovary"de hayaller içinde yaşayan roman kahramanı Emma Bovary'in trajik hayat hikâyesi anlatılmıştır. Sizce sanat eserinin asıl işlevi okuyucuyu doğru ve iyiye yönlendirmek mi yoksa okuyucuda güzel duygular uyandırmak mı olmalıdır? Niçin?

4. Çığır açıcı sanatçıları ve eserleri okumak okuyucunun edebî zevkini olumlu etkiler, fikrine katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle yazınız.

Hazırlayan: *Sami DEMİRBAĞ*

1. ÜNİTE > **Giriş**

Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. Önde gelen, temsil eden diğer yerli ve yabancı yazar ve eserlerden bahsedilir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Türk Kültüründe Gelişmeler**	30 dk.
Amacı	Dönem sanatçılarının fikirlerini kavratıp bu dönem sanatçılarının eserlerini ortaya koyarken benimsedikleri edebî akımları öğretebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar Türk Kültüründe Gelişmeler

(…)

Şinasi'nin yazılarında halk ve millet kelimeleri ve bu kavramları ifade eden başka deyimler çok geçer. Onun gazete çıkarırken halkı aydınlatmak ve halk adına konuşmak fikri taşıdığına hiç şüphe yoktur. Onu halkın anlayacağı bir dil kullanmaya sevk eden de bu arzudur.

(…)

Namık Kemal, tarihi bu gözle yeniden tefsir eder. Eski tarihî şahsiyetleri iradeleri ile dünyayı değiştiren kahramanlar olarak gösterir. Tarihî biyografileri ile Celâlettin Harzemşah, Vatan yahut Silistre piyesleri ile Cezmi romanına, din, devlet ve millet için kendini feda eden kahraman tipleri hâkimdir. Aslında bu tip, Türk tarihine yabancı değildir. Eski Oğuz Kağan Destanı ve Orhun Yazıtları'ndan itibaren Türk tarih ve edebiyatında kahraman tipi önemli bir rol oynar. İslami devirdeki gazi tipi, eski alp tipinin İslamileşmiş bir şeklidir. Çöküş devri edebiyatında kaybolan ve bu arketipi Namık Kemal, tarihe yeni bir gözle bakmak suretiyle tekrar bulur. Daha sonra Ziya Gökalp, tarihin çok uzaklarında kalan efsanevi Oğuz Kağan tipini canlandırır.

(…)

Yıkılmakta olan toplum kendini kurtaracak kahramanlar arar. Bunun örneklerini ya tarihte bulur veya hayali ile yaratır. Namık Kemal eserleriyle toplumun bu ihtiyaçlarına cevap verir. Namık Kemal'in yarattığı kahramanlık kültü Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar değişerek devam eder.

Namık Kemal'in yarattığı kahramanlar tarihe aksettirilmiş çağdaş düşüncelerle İslamiyet'i birleştirirler. Bir bakıma onlar eski ile yeninin, doğu ile batının sentezidirler. Namık Kemal, eskinin daha ziyade Fars kültüründen geldiğine inandığı süs, mübalağa ve hayat karşısında pasif davranış telkin eden dünya görüşünün aleyhindedir. Arkadaşı Ziya Paşa'nın aldığı tavır, Namık Kemal'inkinden çok farklıdır. Ziya Paşa eski ile yeni arasında zikzaklar çizer. Avrupa'da Namık Kemal ile birlikte savaşırken yeni fikirleri ve yeni edebiyatı savunan Ziya Paşa, Türkiye'ye döndükten sonra yeniden eski dünya görüşünü benimser.

(…)

Realist akım, Türk kültürü bakımından son derece önemlidir. Zira o, Türk aydınlarının hayata bakış tarzlarının değişmesinde romantiklerden daha büyük rol oynar. Hayale geniş yer vermesi bakımından eski Türk edebiyatı romantizme bir hayli yakındır. Eski Türk kültüründe eksik olan en önemli şey, gerçeklik duygusudur. Batı kültürü, eski Yunan'dan beri hakikate ve gerçeğe, iman ve hayalden daha çok yer vermiştir. Onu Doğu kültürlerinden ayıran en büyük özellik gerçeklik duygusudur. Batı'da bu duygu felsefe, ilim ve tekniği doğurduğu gibi plastik sanatlara ve edebiyata da geniş ve derin surette tesir etmiştir.

(…)

Nabizade Nazım ile Hüseyin Rahmi Gürpınar realist tasvirin güzel örneklerini verirler. Hüseyin Rahmi'nin romanları sadece realist değil, aynı zamanda güldürücüdür. O, bu iki metotla insanların hayatında gördüğü aksaklık, çirkinlik ve gülünçlükleri göz önüne sermekten büyük bir zevk duyar. Namık Kemal ve Ziya Paşa'da genellikle politik bir mahiyet taşıyan tenkitçi tavır, Hüseyin Rahmi'nin romanlarında bir eski örf ve adet, batıl inanç ve ahlak tenkidi mahiyetini alır.

Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil*

Kelime Dağarcığı:

arketipi: Kök örnek. **kült:** Din ve yerel özellikler taşıyan dinî törenlerdir.

1. “Türk edebiyatında batılılaşma hareketleri Tanzimat’ın ilk döneminde Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa ve diğer sanatçıların Batı’ya gitmesiyle başlar.”

Batılılaşma hareketlerinin Türk toplumunda eski-yeni ve millî-yabancı tartışmalarını başlatmasının sebebi sizce ne olabilir?

2. “Batı edebiyatının ve Batılılaşmanın Türk edebiyatına geçişi, büyük ölçüde Avrupa’ya daha doğrusu Fransa’ya giden düşünce, edebiyat, siyaset ve devlet adamlarımızın gayretleriyle olmuştur. Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Şemsettin Sami, Recaizade Mahmut Ekrem ve Abdülhak Hamid Tarhan gibi pek çok aydınımız ya Avrupa’daki memurluk yaşamlarında Batı edebiyatını okumuş, öğrenmiş ya da ülkemizdeki Tanzimatçılarla sıkı ilişkiye girerek Batı dünyasını öğrenmeye çalışmışlardır.”

Türk edebiyatı Batı’ya açılırken sizce niçin ilk kapı Fransa olmuştur? Açıklayınız.

3. “İbrahim Şinasi, genel anlamda bütün düşünüş, davranış ve görüşleriyle halka inmiş, sanat ve edebiyatı halkın hizmetinde görerek toplumun gözünde halkçı bir sanatçı olarak tanınmıştır.”

İbrahim Şinasi’nin halkçı sıfatını kazanıp sanatını halka dönük yapmasının sebebi ne olabilir?

4. “Tanzimat Dönemi’nin öncü sanatçılarından olan İbrahim Şinasi, klasisizm akımını benimsemiştir. İbrahim Şinasi’nin Batı’dan aldığı kavramların başında akılcılık gelmektedir.” Türk edebiyatının en gür sesli sanatçısı olan Namık Kemal’in romantizmi, İbrahim Şinasi’nin klasisizmi benimsemesinin sebebi ne olabilir? Açıklayınız?

1. ÜNİTE > Giriş *Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metinde Yazım ve Noktalama**	30 dk.
Amacı	Yazım kuralları ve noktalama işaretleriyle ilgili kuralları kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Âşıklık Geleneği

Anadolu'nun kültürel belleğinin yanı sıra kültürel çeşitlilik ve zenginliğinin de önemli bir ifadesi olan âşıklık geleneği; yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş; şiiri, müziği ve hikâye anlatımını içeren çok yönlü bir sanattır. Kendine özgü geleneği ve icrası olan âşıklık geleneğinin en önemli niteliği, döneminin yaşayış ve hayata bakış tarzını, etik ve estetik değerlerini yansıtarak geniş halk kitlelerine hitap edebilmesidir.

Geleneğe uygun bir biçimde şiir söyleyebilen, karşılıklı atışma yapabilen, hikâye anlatabilen ve icralarını çoğunlukla saz eşliğinde gerçekleştiren sanatçılara âşık; bu söyleme biçimine "âşıklık-âşıklama" denilmektedir. Bu sanatın temsilcileri, usta âşıkların yanında uzun yıllar çıraklık yaparak yetişmektedirler. Âşıklar, hem manzum hem de manzum-mensur eserlerle edebiyatımızda âşık tarzı adı verilen kendilerine has bir üslup oluşturmuşlardır.

Âşıklık geleneğinin kökeni konusunda çeşitli görüşler bulunmakla birlikte genel kabul, âşıklığın ozan-baksı edebiyatı olarak adlandırılan Türk destan anlatım geleneğine dayandığı ve Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden sonra ortaya çıkan tasavvufi düşünce ile Selçuklu ve Osmanlı yaşam biçimi ve kabullerinin bu geleneği şekillendirdiği yönündedir. Âşık, güzellikleri övdüğü ve acıları dramatik bir dille vurguladığı kendi deyişlerini veya ustalarının deyişlerini yöresel ezgilerle saz eşliğinde söyler. Âşıklar tarafından söylenen şiir ve hikâyeler, sevgiliye duyulan özlemi, ilahi aşkı, kahramanlık hikâyelerini ve döneminin toplumsal sorunlarını konu edinir. Anadolu insanının dünya görüşü, ahlaki ve estetik anlayışı âşıkların şiirlerinde ifade edilir.

(…)

Âşık repertuarının en bilinen türlerini atışma ve leb değmez oluşturur. Atışma, en az iki âşığın dinleyici huzurunda karşı karşıya gelerek söyleştiği veya birbirlerini söyledikleri sözlerle alt etmeye çalıştıkları bir tür yarışmadır. Leb değmez ise âşıkların ustalıklarını sergilemek için bir nevi söz hüneri olarak baş vurdukları bir atışma biçimidir. Bu tür, âşıkların dudaklarının arasına aldıkları bir topluiğne eşliğinde

b, p, m, f, v gibi dudak ve diş-dudak seslerini kullanmadan şiir söylemeleri esasına dayanır.

Âşıklar sanatlarını icra ederken, yörelere göre değişiklik göstermekle birlikte, âşık fasılları adı verilen belirli bir silsileyi gözetirler. Merhabalaşma, âşıkların seyircileri selamladığı; "hoşgeldiniz", "merhaba", "safa geldiniz" gibi rediflere bağlı deyişler söylediği giriş bölümüdür. Hatırlatma, usta âşıklardan deyişlerin okunduğu bölümdür. Tekellüm, icranın en geniş ve en çok beceri isteyen bölümü olup daha çok iki âşık ile yapılmaktadır. Bu bölümde âşıklar hünerlerini sergileyerek üstünlüklerini ortaya koyma gayreti içinde birbirlerini taşlayarak yarışırlar.

(…)

Geleneğin genç kuşaklara aktarılması amacıyla âşıklık geleneğinin Türkiye'de yaygın olarak sürdürüldüğü illerden biri olan Kars'ta, Doğu Anadolu'da Kültür Turizmi İçin İttifaklar Birleşmiş Milletler Ortak Programı kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Kars Belediyesi'nin işbirliği ile Âşık Kültür Evi 2011 yılında kurulmuş; Âşıklardan Halk Hikâyeleri kitabı ve CD'si yayımlanmıştır.

(…)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı AREGEM, Somut Olmayan Kültürel Miras

1. Metindeki *âşık ve hikâye* sözcüklerindeki düzeltme işaretinin kullanılma gerekçeleri aynı mıdır? Açıklayınız.

2. Aşağıdaki cümlelerde noktalı virgülün kullanılma sebebini yazınız.

a) *Âşıklık geleneği, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş; şiiri, müziği ve hikâye anlatımını içeren çok yönlü bir sanattır.*

b) *Geleneğe uygun bir biçimde şiir söyleyebilen, karşılıklı atışma yapabilen, hikâye anlatabilen ve icralarını çoğunlukla saz eşliğinde gerçekleştiren sanatçılara âşık; bu söyleme biçimine "âşıklık-âşıklama" denilmektedir.*

3. Aşağıdaki cümlelerde virgülün kullanılma sebebini yazınız.

a) *Âşıklar sanatlarını icra ederken, yörelere göre değişiklik göstermekle birlikte, âşık fasılları adı verilen belirli bir silsileyi gözetirler.*

b) *Âşık, güzellikleri övdüğü ve acıları dramatik bir dille vurguladığı kendi deyişlerini veya ustalarının deyişlerini yöresel ezgilerle saz eşliğinde söyler.*

c) *Bu tür, âşıkların dudaklarının arasına aldıkları bir toplu iğne eşliğinde b, p, m, f, v gibi dudak ve diş-dudak seslerini kullanmadan şiir söylemeleri esasına dayanır.*

4. Aşağıdaki tabloda metinden alınmış standart dışı sözcükler verilmiştir. *TDK Yazım Kılavuzu*'nu kullanarak bu sözcüklerin doğru yazımlarını karşılarına yazınız.

Sözcüğün Metindeki Yazımı	Sözcüğün *TDK Yazım Kılavuzu*'na Göre Yazımı
leb değmez	
hoşgeldiniz	
işbirliği	
baş vurdukları	
Kars Belediyesi'nin	
topluiğne	
repertuarının	

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

1. ÜNİTE > **Giriş** *Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Düzeltme İşareti Kalkmadı!**	30 dk.
Amacı	Düzeltme işareti ile virgülü yazım ve noktalama kurallarına uygun olarak kullanabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Düzeltme İşareti

Düzeltme işaretinin kullanılacağı yerler aşağıda gösterilmiştir:

1. Yazılışları bir, anlamları ve söylenişleri ayrı olan kelimeleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); aşık (eklem kemiği), âşık (vurgun, tutkun); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz); rahim (esirgeme), rahîm (koruyan, acıyan); şura (şu yer), şûra (danışma kurulu) vb.

UYARI: Katil (<katl = öldürme) ve kadir (<kadr = değer) kelimeleriyle karışma olasılığı olduğu hâlde katil (ka:til = öldüren) ve kadir (ka:dir = güçlü) kelimelerinin düzeltme işareti konmadan yazılması yaygınlaşmıştır.

2. Arapça ve Farsçadan dilimize giren birtakım kelimelerle özel adlarda bulunan ince g, k ünsüzlerinden sonra gelen a ve u ünlüleri üzerine konur: dergâh, gâvur, karargâh, tezgâh, yadigâr, Nigâr; dükkân, hikâye, kâfir, kâğıt, Hakkâri, Kâzım; gülgûn, merzengûş; mahkûm, mezkûr, sükûn, sükût vb. Kişi ve yer adlarında ince l ünsüzünden sonra gelen a ve u ünlüleri de düzeltme işareti ile yazılır: Halûk, Lâle, Nalân; Balâ, Elâzığ, İslâhiye, Lâdik, Lâpseki, Selânik vb.

3. Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için kullanılır: (Türk) askeri ve askerî (okul), (İslam) dini ve dinî (bilgiler), (fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar), (Atatürk'ün) resmi ve resmî (kuruluşlar) vb.

Nispet eki alan kelimelere Türkçe ekler getirildiğinde düzeltme işareti olduğu gibi kalır: millîleştirmek, millîlik, resmîleştirmek, resmîlik vb.

https://www.tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/duzeltme-isareti/

II. Metin

Varoluşçu Felsefenin Türk Düşünce Hayatındaki Yansımaları

(…)

Varoluşçu felsefenin başat kavramları çeşitli şekillerde ve özellikle de edebi metinler (hikaye, roman, şiir, deneme vb.) yoluyla düşünce hayatımıza girmiş ve Türk düşüncesi bu felsefi akımın önemli uğrak yerlerinden biri olmuştur. Özellikle 1950'li yıllardan başlayarak Türk yazın hayatını önemli ölçüde etkileyen varoluşçu felsefe, aynı zamanda dönemin toplumsal, siyasal ve kültürel ortamının şekillenmesine de katkı sağlamıştır. Kendine özgü kavram ve anlatımlarıyla geleneksel felsefeden bir tür kopuşun da adı olan varoluşçu felsefenin etki alanının genişliğini, bireyi ve onun sorunlarını öncelemesinin yarattığı farkındalığa bağlamak güç olmasa gerek.

(…)

Fikri Gül, *Varoluşçu Felsefenin Türk Düşünce Hayatındaki Yansımaları*

Kelime Dağarcığı:

başat: Baskın.

1. I. metinde geçen *Arapça ve Farsçadan dilimize giren birtakım kelimelerle özel adlarda bulunan ince g, k ünsüzlerinden sonra gelen a ve u ünlüleri üzerine konur.* kuralına göre, II. metinde bu kurala uymayan bir kelime kullanılmış mıdır? Bu kurala göre düzeltme işareti kullanılan başka sözcük örnekleri veriniz.

2. I. metinde geçen *Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için kullanılır.* kuralına göre, II. metinde yazımı bu kurala uymayan bir kelime kullanılmış mıdır? Bu kurala göre düzeltme işareti kullanılan başka sözcük örnekleri veriniz.

3. II. metinde geçen *Özellikle 1950'li yıllardan başlayarak Türk yazın hayatını önemli ölçüde etkileyen varoluşçu felsefe, aynı zamanda dönemin toplumsal, siyasal ve kültürel ortamının şekillenmesine de katkı sağlamıştır.* cümlesinde kullanılan virgüllerin hangi işlevlerde kullanıldığını açıklayınız.

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

2. ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelimelerin Gücü**	25 dk.
Amacı	Kelimelerin anlam değişikliklerini, metnin yazıldığı dönemden yola çıkarak günümüzdeki kullanımlarıyla karşılaştırarak kelimeleri farklı bağlamlarda kullanabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ceviz

On beş günden beri köyden köye dolaşıyoruz. Yorgunluk bir taraftan, gönlümüzdeki hüzün öbür taraftan, âdeta nihayeti yok bir gurbet ve sürgün yolunda gibiyiz. Bu gamlı seyahat günün birinde nihayete erecek mi? Buna hiç ihtimal vermiyoruz… Felaketle, meşakkatle, zahmet ve elemle o kadar haşır neşir olmuşuz ki açlık ve susuzluk gibi şeyler bizi artık korkutmuyor... Birlikte taşıdığımız nevaleler çoktan tükenmiştir; uğradığımız izbelerde ise yiyecek bulmak kabil değildir. Böyle, manen bozgun, yılgın ve bedenen bitkin bir hâlde, bir akşamüstü, altı saat mütemadiyen yol aldıktan sonra bir köye varıyoruz... Acaba hiç üstü kapalı bir ev, bir dam altı bulamayacak mıyız? Ne gezer! Atlarımızdan inip kendilerine bir kovuk arayan kurtlar gibi dolaşıyoruz; her yere, her köşeye başvuruyoruz; ikide bir kül veya bir toprak yığınının yahut da bir duvar bakiyesinin üstüne çıkıp etrafa bağırıyoruz: "Yahu, kimseler yok mu? İşte biz, kim bilir kaçıncı defa böyle yüksekten bağırdığımız sırada idi ki taş yığınlarının arasından dokuz on yaşlarında bir çocuk başı göründü ve uzun bir müddet bizi hayretle, korku ile seyrettikten sonra yavaş yavaş, ağır ağır, bir yaşlı adam ağırbaşlılığıyla bize doğru ilerlemeye başladı.

"Çocuğum, sen burada yalnız mısın?"

Kafasını iki defa yukarıya doğru salladı: Hayır, dedi,

"Dedemle ablam ta şuracıkta..." "Köyde başka kimse yok mu?" Çocuk etrafına bakındı:

"Hep gittiler, hep gittiler..." dedi. "Yani, burada üstü örtülü sağlam kalmış bir ev yok mu?"

Bu sualimiz üzerine köylü yavrusu hiç unutamayacağım bir tebessümle gülümsedi, bir çırpıya benzeyen kolunu sol tarafta bir yere uzattı: "Aha, şurada bizim ev var!" dedi.

"Haydi, göster bakalım sizin evi!.. Çocuk önümüze düştü, kırk elli adım ötede kısmen toprağa gömülmüş, ini andıran bir odaya vardık. Birçok paçavra kümeleri arasında büzülüp oturmuş iki insan, bir müddet, hiç seslerini çıkarmadılar, neden sonra ihtiyar titrek bir sesle: "Hoş geldiniz, buyurun!" dedi. O vakit içimizden biri: "Baba, kusura bakma, sizi rahatsız ettik. Uzun yoldan geliyoruz, çok yorulduk, geceyi şöyle böyle yanınızda geçirmeye müsaade edin." dedi.

İhtiyar: "Burada mı, nasıl?" dedi. Dedik ki: "Ne olur babacığım, biz de Müslüman'ız, sizin dertlerinizi dinlemek ve hâlinize bir çare bulmak için on beş yirmi günden beri buralarda dolaşıyoruz. Bir gececik büzülüp kalırız. Hem de size, sizin köye dair konuşuruz. İhtiyar, eliyle yanındaki kadını gösterdi: "İşte, bu biliyor, bu anlatsın." Bu söz üzerine, üstünde oturduğu paçavra yığınlarından hiç farkı olmayan kadın, ilk defa olarak başını çevirip bize baktı. Yüzü taze ve güzeldi, henüz çocukluktan çıkmış bir genç kız olduğuna hiç şüphe yoktu.

(...)

Derhâl maksadının ne olduğunu anladık ve evvelden neticesini keşfettiğimiz feci macerasını dinlemeye başladık. Lakin, nasıl oldu bilmem?

İçimizden biri, birdenbire bir kadın gibi ağlamaya başladı. Ve hepimizin gözleri sulandı. O zaman ihtiyar adam genç kızın omzunu dürttü: "Yeter, gayri yeter! Efendinin yüreğine dokundun." dedi. Bu hareketi ve bu sözü asla unutmayacağım.

Bu felaket ve sefalet ortasında, hayatın bu kadar cevrini görmüş ve iki ayağı birden çukura girmiş bu ihtiyarın kalbindeki bu büyüklük ve bu merhamet kabiliyeti nereden geliyordu? Ben bunu düşündüğüm sırada bir de baktım ki ayakta duran küçük çocuk odanın diğer bir köşesine sokuldu, yere eğildi, orada bir müddet bir şeyler aradı; sonra, küçücük avuçları cevizlerle dolu bize doğru geldi; hiçbir şey söylemeksizin cevizleri önümüze bıraktı; tekrar gitti, yine iki avucu dolu olarak geldi, onları da önümüze boşalttı. Biz, bir susan kıza, bir başı titreyen ihtiyara, bir de karşımızdaki kabahat işlemiş bir insan vaziyetiyle, mahcup ve muhteriz duran çocuğa baktık: "Yavrum, bu cevizler ne olacak?" dedik. Çocuk

cevap vermedi, önüne baktı. İhtiyar, bir ağa tavrıyla; "Yiyin, yiyin! Kusura bakmayın." dedi. O günden beri ceviz namı verdiğimiz, sert ve kuru meyve, bana, ulvi bir şeyin timsali gibi görünüyor.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Bütün Eserleri*

Kelime Dağarcığı:

cevr: Eziyet, zulüm. **eşkâl:** Kılık, biçim, görüntü. **eza:** Sıkıntı, zorluk, eziyet. **haşır neşir olmak:** Bir arada olmak, kaynaşmak. **izbe:** Basık, kuytu, loş yer. **kabil:** Gerçekleşebilir, olabilir, olanak dahilinde. **laubali:** Çekinmeden, saygısızca. **meşakkat:** Güçlük, sıkıntı, zorluk. **muhteriz:** Çekingen. **mütemadiyen:** Ara vermeden, sürekli biçimde. **tasavvur etmek:** Zihinde canlandırma, göz önüne getirmek. **timsal:** Simge, görüntü. **ulvi:** Yüce, büyük.

1. *... ikide bir kül veya bir toprak yığınının yahut da bir duvar bakiyesinin üstüne çıkıp etrafa bağırıyoruz.* cümlesinde geçen *bakiye* kelimesinin metindeki anlamını bağlamdan hareketle bulunuz. Bu anlamı, kelimenin TDK Türkçe Sözlük'ündeki anlamı ile karşılaştırınız.

2. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelime ve kelime gruplarını günümüzdeki karşılıklarıyla yeniden cümle içinde kullanınız.

- *Yorgunluk bir taraftan, gönlümüzdeki hüzün öbür taraftan, âdeta nihayeti yok bir gurbet ve sürgün yolunda gibiyiz.*

- *Felaketle, meşakkatle, zahmet ve elemle o kadar haşır neşir olmuşuz.*

- *Evvelden neticesini keşfettiğimiz feci macerasını dinlemeye başladık.*

3. Metinden hareketle aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcük gruplarının sizde neler çağrıştırdığını boşluklara yazınız.

Bu gamlı seyahat, günün birinde nihayete erecek mi?

Bu felaket ve sefalet ortasında, hayatın bu kadar cevrini görmüş iki ayağı birden çukura girmiş bu ihtiyarın kalbindeki bu büyüklük ve merhamet kabiliyeti nereden geliyordu?

"Yeter, gayri yeter! Efendinin yüreğine dokundun." dedi.

4. *Bu sualimiz üzerine köylü yavrusu hiç unutamayacağım bir tebessümle gülümsedi, bir çırpıya benzeyen kolunu sol tarafta bir yere uzattı:*

"Aha, şurada bizim ev var!" dedi. Bu cümledeki ünlem ifadesinin hangi görevde kullanıldığını yazınız. Günümüzde de buradaki ifadeye benzer kullanımlar var mıdır? Örnek veriniz.

Hazırlayan: *Hüseyin AYHAN*

2. ÜNİTE > Hikâye *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelimede Anlam**	25 dk.
Amacı	Öğrencilerin kelime hazinesini genişleterek kelimeleri farklı bağlamlarda kullanmalarını sağlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ses

Bizi Beyşehir'den Konya'ya götüren kamyon, Barsakderesi dedikleri bir boğazda sakatlandı. Şoför ve muavini motor kapaklarını açtılar. Oturdukları minderi kaldırıp onun altından çıkardıkları bir sürü alet ve edevatı ortaya döktüler. Ondan sonra saatlerce süren bir tamir başladı.

(…)

Kamyonun durduğu yerin biraz ilerisinde, yolun kenarında iki çadır ve bunların etrafında birkaç kazma kürek ile bir el arabası vardı. Daha uzakta ise taş kırmakla ve kum taşımakla meşgul bir miktar yol amelesi görülüyordu.

Güneş arkamızdaki sırta gömüldükçe, karşı taraftaki tepenin üzerine serpilmiş bulunan çam ağaçlarına gitgide kırmızılaşan bir ışık yolluyor, vadiyi süratle artan bir loşluğa terk ediyordu. Serin bir ilkbahar günü idi ve orta yerde akan küçük dere mırıltıya benzer seslerini duyurmaya başlıyordu. Yoldan birkaç araba ve otomobil gelip geçti. Bizim kamyonun yanında biraz durdular ve şoföre bir şey lazım mı, diye sordular.

(…)

Şoför ve muavini, üstleri yağ ve toprak içinde, yüzlerinden siyah terler damlayarak, bir kenara oturup uzunca bir dinlenme yapıyorlardı. Yolcuların ekserisi bu gibi hadiselere alışık oldukları için, sadece başlarını sallıyorlar ve sepetlerini, çıkınlarını açarak bir şeyler yiyorlardı. Bir müddet daha geçip, ortalık adamakıllı kararınca şoför, yol amelesinden bir fener alarak yeniden işine koyuldu.

Biz yolcular, birdenbire çöken sükûtun içinde, olduğumuz yerlere uzanmış, kımıldamadan duruyorduk. Arkamızda güneşin kaybolup gittiği tepenin ağaçları birdenbire mavimtırak ve soluk bir ışığa gömüldü.

(…)

Tam bu sırada, kekik kokuları ve ince çıtırtılarla dolu havayı hafiften gelen bir saz sesi titretti. Müzikle uğraşan ve bir müzik mektebinde vazifesi olan arkadaşım doğruldu. Kaşlarını çatarak dinlemeye başladı. Yol amelesinin çadırı tarafından gelen saz sesi, ustaca çalınan bir meyandan sonra, susar gibi oldu ve bir erkek sesi o zamana kadar duymadığımız fakat bize yabancı da gelmeyen bir halk şarkısı söylemeye başladı.

(…)

Yirmi yaşından fazla göstermeyen bir delikanlı çadırın önünde, yan yatırılmış bir el arabasının üstüne oturarak saz çalıyordu. Başı göğsüne yatmış ve gözleri yere dikilmiş olduğu için çehresini tamamen görmeye imkân yoktu.

(…)

Arkadaşım yanına sokularak sordu:

— Senin adın ne oğlum?

— Ali!

— Nerelisin?

— Sivaslıyım!

— Sazı nerede öğrendin?

— Ne bileyim? Küçükten beri çalarım.

— Söylemeyi?

— Onu da öyle... Sonra bir iki usta âşık yanında gezdim.

(…)

Delikanlıya birkaç şarkı daha söyletmeye hazırlanan arkadaşım, diğer yolcuların hemen yerlerinden fırladıklarını ve torbalarını, çantalarını kavrayıp kamyona doğru yollandıklarını görünce içini çekti, sonra yerinden doğrulmuş olan Ali'ye döndü:

— Seni arattırıp bulursam hemen gel. Sana paralı bir iş bulurum, daha usta âşıkların yanında çalışır, sazını ilerletirsin, olmaz mı?

Ali hiçbir şey anlamadan tasdik etti!

— Olur beyim!

Omuzuna vurup:

— Hadi bakalım, allahaısmarladık! dedik.

(…)

Sabahattin Ali, *Bütün Öyküleri 1*

Kelime Dağarcığı:

adamakıllı: Gereğinden çok, iyice. **boğaz:** İki dağ arasında dar geçit. **çıkın:** Bir beze sarılarak düğümlenmiş küçük bohça, çıkı. **edevat:** Bir iş için gerekli olan malzemelerin, parçaların tümü. **ekseri:** Birçok, çok. **meyan:** Şarkıların makam geçişlerinin yapıldığı ve melodik hareketin nakarata bağlandığı bölüm. **sırt:** Dağların veya tepelerin üst bölümü. **sükût:** Susma, sessizlik.

1. a) *Bizi Beyşehir'den Konya'ya götüren kamyon, Barsakderesi dedikleri bir boğazda sakatlandı.* cümlesindeki altı çizili kelimeyi farklı anlama gelecek şekilde cümle içinde kullanınız.

b) Yukarıdaki cümlede "sakatlanmak" kelimesi mecaz anlamda kullanılmıştır. Bu kelimeyi gerçek anlamıyla bir cümlede kullanınız.

2. *Ali hiçbir şey anlamadan tasdik etti!*

a) Yukarıdaki cümlede geçen altı çizili kelime grubunun anlamını bağlamından hareketle tahmin ediniz.

b) "Tasdik etmek" fiilinin eş anlamlısını bir cümle içinde kullanınız.

3. *Güneş arkamızdaki sırta gömüldükçe, karşı taraftaki tepenin üzerine serpilmiş bulunan çam ağaçlarına gitgide kırmızılaşan bir ışık yolluyor, vadiyi süratle artan bir loşluğa terk ediyordu.* ifadesinde yazar gün batımını sanatsal bir biçimde betimlemektedir. Aynı durumu sanatsal anlatıma başvurmadan yalın bir biçimde ifade ediniz.

4. Aşağıdaki cümlelerde geçen deyimleri bularak deyimlerin anlamlarını yazınız.

Bir müddet daha geçip, ortalık adamakıllı kararınca şoför, yol amelesinden bir fener alarak yeniden işine koyuldu.

Kaşlarını çatarak dinlemeye başladı.

Hazırlayan: *Levent ŞEN*

2. ÜNİTE > Hikâye *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Sözcükte Anlam**	25 dk.
Amacı	Kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin edip kelimelerle ilgili yorum yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bilek Saati

(…)

O gün, Niyazi, çok bahtiyar oldu. Öğle yemeği yetişinceye kadar mutfakta annesine yardım etti. Sonra Vahit'le oynamaya başladı. Vahit, hediye getirilen oyuncakların bir kısmını kutuya doldurmuş, getirmişti. Bunlardan bir tanesi Niyazi'yi ağlatacak kadar mahzun ediyordu:

Küçük bir bilek saati. Niyazi, dünyada saatleri sevdiği kadar bir şeyi sevmezdi. Alışverişe gittiği zaman saatçi dükkânlarının önünde durur, derin hasretlerle saatleri seyrederdi, sünnet olacağı günü düşünürken duyduğu kederden küçük bir saate sahip olmak ümidiyle müteselli oluyordu. Fakat bir sene evvel sünnet olduğu vakit ona saat getiren olmamıştı. Yukarı odada Vahit'le oynarken aklına bir şey geldi. O sabah babası, bilek saatini çiçekliğin içinde unutmuştu. Kapıyı kilitledi, büyük bir heyecan ile saati alarak bileğine bağladı. Fakat ne yazık ki odada Vahit'ten başka bunu gören yoktu. Nihayet mukavemet edemedi:

—"Haydi! Vahit, seninle çınarlığa, gezmeğe gidelim." dedi. "İkimiz de saatli, ne güzel olur." Bileğinde saatle sokakta yürürken boyunu biraz daha büyümüş zannediyor, saatini göstermek için yemişçilerin önünde durup fındık, çekirdek, kuru üzüm alıyordu. Bir zaman, çınarlıkta gezdiler. Sonra çayın birkaç gün evvelki yağmurlarla büyümüş sularını seyretmek için küçük tahta köprünün üstüne çıktılar. Suların getirdiği dal parçalarını tutmakla eğlenirlerken Kurşunlu Cami'sinde ezan okunduğunu işittiler. Vahit, saatine baktı. Niyazi de baktı. Galiba saat durmuştu. Bileğini kulağına götürdü. İşitmek kabil değil... O vakit saati kayış muhafazasından çıkardı. Fakat ne oldu, nasıl oldu? Saat, parmaklarının arasından kayarak suya düştü. Niyazi, kendini çaya atmak ister gibi feryat etti. Vahit koluna yapıştı:

—"Dur Niyazi, ağaç değil ki su götürsün... Bak dibinde durup duruyor. Çıkarırız..." dedi. Filhakika, saat, suyun dibinde duruyordu. Fakat bir türlü çıkarmaya imkân bulamadılar. Vahit, Niyazi'yi teselli etti:

—"Ağlama Niyazi. Ben, bu gece ağabeyime söylerim. O, yarın sabah erken erken gelir... Çıkarır, nereye kaybolacak buradan?" dedi. Suların cazibesine kapılmış gibi duran Niyazi'yi sürüye sürüye eve götürdü. Allah'tan o gece Muharrem Efendi keyifli geldi. Fakat aksi olacak, yemekten sonra saatin kaybolduğunu fark etti.

(…)

(Muharrem Efendi, saatinin kaybolduğunu anlayınca çok sinirlenir ve uyumakta olan Niyazi'nin odasının kapısına doğru tehditler savurarak, bağırarak gider. Niyazi bağırtıları duyunca odasının penceresinden atlayıp kaçar. Muharrem Efendi odanın kapısını açınca Niyazi'nin olmadığını, pencerenin açık olduğunu görür. Niyazi korkuyla saati almak için çayın soğuk suyuna atlamış ve boğulmak üzereyken birileri tarafından bulunmuştur.)

Hemen odaya ateş yaktılar, ıhlamurlar kaynattılar. Anası çamaşır değiştirirken ellerinden birinin kilit gibi kapalı olduğunu gördü... Zorlaya zorlaya yumruğunu açtılar, içinden babasının mineli küçük saati çıktı. Çok uğraştılar, dünya kadar hekim, ilaç parası verdiler... Kâr etmedi.

(…)

Reşat Nuri Güntekin, *Sönmüş Yıldızlar*

1. Metinde geçen altı çizili kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metnin bağlamını da göz önünde bulundurarak tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK Türkçe Sözlük'ünden kontrol ediniz.

Kelime	Tahmini Anlam	Sözcük Anlamı
bahtiyar		
mahzun		
müteselli		
mukavamet		
kabil değil		
muhafaza		
filhakika		
kâr etmek		

2. Okuduğunuz metindeki altı çizili kelimelerden üç tanesini seçerek birer cümlede kullanınız.

a) __________

b) __________

c) __________

3. Metindeki altı çizili kelimeleri günümüzde iletişim kurarken kullanmak mümkün müdür? Açıklayınız.

4. *Saat* kelimesinin sizde uyandırdığı çağrışımları belirtiniz.

Hazırlayan: *Mustafa EREN*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Edebiyat ve Basın**	25 dk.
Amacı	Eserin konu, dil ve anlatım özelliklerinden hareketle yazıldığı dönemi tahmin ederek edebiyatın gelişmesinde basının rolünü tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir İlkbahar Hikâyesi

İlkbahar bir bayram, bir uyanış, bir mucize, bir çılgınlık, olamayacak gibi duran bir şeyin oluşu, ilkbahar şu, ilkbahar bu... Kuş, papatya, gelincik, çayır, çimen, ağaç, çiçek, mimoza, zakkum, su sesi, hindiba, çingene, kuzu... Klasik ilkbaharların içinde hepsi, hatta sülüğün bile yeri vardır. Unuttuklarım da çoktur a, en mühimi nisan, mayıs güneşi.

Yaşı kırkı aşmış bir adamın mevsimler içinde ilkbaharı biraz üzüntü ile duymamasına imkân yoktur. Eski çılgınlıklar nerede? Nerede o, birdenbire bir genç kız elinden, bir genç kız rüzgârından sararma, o yürek çarpıntısı? Şu ömrü mevsimlere benzetenler iyi etmişler doğrusu. Herkesin bir ilkbaharı, bir yazı, güzü, kışı oluyor işte. İnsanın ilkbaharı, öteki hayvanlara bakarsak geç başlıyor. Bir at bir yaşında, hadi hadi iki yaşında ilkbaharındadır. Bir kuzu altı ayda koç olur. Ama insanoğlu ilkbaharını yirmisinden önce pek idrak edemez. Yirmiden evvel idrak edilen ilkbahar, bir yalancı ilkbahardır. Ben böyle bir yalancı ilkbaharın hikâyesini yazıyorum:

Tam otuz sene evvel on iki yaşında idim. Anadolu'nun bir şehrinde bulunuyorduk. Babam memurdu. Şehre bir yaz sonunda gelmiştik. Kötü, insan boyu karlı bir kış geçirmiştik. Sonra bir gün bahar geliverdi. Karlar eridi. Karlar eridi ama, karları eriten güneş değildi, yağmurdu. Bu Anadolu şehrinin ilkbaharı kırkikindi yağmurlarıyla başlardı. Sabahleyin parlak mavi bir gökyüzünde, ısıtmayan, güneş vurmuş kar gibi soğuk bir güneş görünürdü. Saat daha on biri bulmadan doğudan mı, batıdan mı, kuzeyden mi bilmem, bir kara bulut peyda olur, on dakika sonra bardaktan boşanırcasına bir yağmur bütün gün tıkır tıkır, şakır şakır durmadan yağardı. Odamın penceresinden "Karaçayır" dedikleri bir koyu yeşil ova görünürdü. Göğün her rengini deniz gibi emen bu çayırın renk oyunları da olmasa evden bir deli çığlığı ile fırlamak işten değildi.

Bütün kış hastalıktan başım kalkmamıştı. Sokağa çıksam başım dönerdi. Bu garip, yağmurlu, kara bulutlu, dörtte üçü kapanık havanın içinde öyle insanı avucuna alıp sıkan bir de ilkbahar, toprak, insan, çayır, ağıl kokusu vardı ki içimden hep bağırmak, ağlamak sonra kaskatı katılıp kalmak geçerdi.

Bir sabah gözlerim tavanda, daha henüz hava kararmamış, şıkır şıkır dışarısı. Yer yatağımda yağmurun ne zaman başlayacağını düşünüyordum. Birdenbire odanın içinden parlak bir kuş geçti. Yatağımın üstüne oturdum. Kuş bir daha geçti. Sonra sağdaki duvarda bembeyaz bir şerit oynadı, kayboldu. Gözlerimi ovaladım. Açtığım zaman duvarda bir parlak daire titreye titreye, sanki yerine yerleşmeye çalışıyordu. Bu, bir aynanın duvara vurmuş ışığından başka bir şey değildi.

Yataktan fırlayıp pencereye dikildim. Bizim evin yüksekteki bahçesi alttaki evin bahçesine bakardı. Odama ayna muhakkak oradan tutuluyordu. Pembe şeftali çiçeklerinin arasına bir hasıra oturmuştu. Arkasına bir sandalye koymuştu. On altı, on yedi yaşlarında bir kızdı. Pencerede kalakaldım. Elindeki aynanın ışığı gözüme değdikçe ellerimi yüzüme kapamıyor, gözlerimi kırpmadan dimdik bakıyordum.

Ertesi gün benim de elimde bir ayna vardı. O ince ince gülerek, gözlerini aynamın aksinden kaçırmaya çalışıyordu. Bu oyun, hiçbir zaman yarım saatten fazla sürmez, o, bahçeden evine saçlarında yağmur damlaları dökülerek girer, ben yine yatağıma dönerdim. Ertesi gün yine güzel bir sabah başlar, yine önce onun aynası odamın duvarında koşar, sonra yerine yerleşmek ister gibi titreye titreye duvara asılır kalırdı. Yine ben gözlerimi kırpmadan onun ayna ışığına, o, gözlerini güzel elleriyle siper ederek benim ayna ışığıma bakardık. Sonra yine kırkikindi yağmuru başlardı.

Başka hiçbir şeyle ilgim olmadığı için bir sabah evimizin önünde bir yaylı araba durunca şaşırmadım. Yalnız ben ayna oyununda iken annem tarafından yakalandım. Annem garip garip bahçeye, kıza, ayna ışığına, elimdeki aynaya baktı. Bana:

— Haydi, giyin! dedi.

Arabaya atladık. İki parça eşyamız arkaya bağlanmıştı. Babam başka bir yere tayin edilmişti. Yola çıktık. Bir ormanın içinden geçerken bulutların arasından bir güneş ormanın yeni yeşermeye başlayan ağaçlarında bir göründü, kayboldu. İçimden bir daha göremeyeceğim ayna ışığı geçti. Hüngür hüngür ağlamaya başladım. Babam:

— Nesi var bunun? dedi.

Ben annemin çarşafına kafamı gömdüm. Annem eliyle, yüzüyle ne biçim bir işaret etti babama bilmiyorum ama hiç ses çıkarmadılar. Bütün hıncımla, kimse bana sus demeye cesaret edemeyeceğini sezerek istediğim gibi ağladım.

Şimdi ilkbaharda odamın penceresine bir yerden kazara bir ışık vursa o gün ilkbahar her insana yaptığı gibi bana da üzüntü ile dolu bir yumuşaklık, bir yerinde duramayış, bir yürek çarpıntısı verir. O zamandan bu zamana tam otuz sene geçti. Kimsenin yüzüne ayna tutmadım. Kimse yüzüme ayna tutmadı. Ama kazara bir ışık, bir ilkbaharda odamdan parlak bir kırlangıç gibi geçiverirse o gün ne ettiğimi bilmem.

Sait Faik Abasıyanık, *Mahalle Kahvesi*

1. Metnin dil ve anlatım özelliklerinden hareketle hikâyenin yazılmış olduğu dönem hakkında tahminde bulununuz.

2. Okuduğunuz metin ilk olarak bir gazetede yayımlanmıştır. Tanzimat Dönemi'nden 1960'lara kadar birçok edebî eser, kitaplaşmadan önce gazeteler aracılığıyla okurlarla buluşuyordu. Bu durumun nedenleri sizce neler olabilir?

3. Eskiden kitaplaşmadan önce gazete veya dergilerde yayımlanan hikâyeler, teknolojinin gelişmesiyle dijital platformda yayın yapan edebiyat dergilerinde de yayımlanmaktadır. Bir hikâyeyi basılı yayınlardan okumakla dijital platformdan okumak arasında sizce bir fark var mıdır? Açıklayınız.

4. Hikâyelerde yaşanmış ya da yaşanması mümkün olaylar ele alınır. Okuduğunuz hikâyede başkahraman bir anısını aktarmaktadır. Bu durumu kurmaca/gerçeklik ilişkisi açısından değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Levent ŞEN*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Hikâye Türünün Gelişimi	35 dk.
Amacı	Hikâye türünün ortaya çıkışını ve yazıldığı dönem ile ilişkisini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Menevşeler Ölmemeli

(…)

Akşam oluyordu. Şehir, donan bu şeyler arasında ışıklarını yakmış, bilmediği bir geceye hazırlanıyordu. Geniş bir kaldırım üstünde gidip gelen insanların içinde bir kişi kara benziyordu. Ötekiler, kendilerinden olmayan bu adamın farkında bile değillerdi. Gidişlerinde kendileri, gelişlerinde yine kendileri vardı.

Bu dört yol ağzında gelip geçenler azalmıştı, bir ses durdurdu onu bu defa. Cılız, korkak, küçük bir ses… Ama cılızlığına, korkaklığına rağmen gizli bir umutla yiğitti. Adam, elinde olmadan döndü. Gözleri çarpıntılı bir sevinçle sesin geldiği yeri aradı. Tam köşede, sesi gibi cılız bir çiçekçi büzülmüştü:

— Menevşeler, mor menevşeler! Üç demet kaldı, üç!

İlkyazı getiriyor menevşelerim beyim! Mor menevşelerim... Üç demet kaldı.

Adam, yanına iyice yaklaşınca daha cesur konuştu:

— Üç demetle bir ilkyaz götürün beyim. Bunlar çiçek değil güneştir… Bakın!

Adama doğru uzatarak ekledi:

— Sıcaklıktır bunlar beyim. Hanımınızı sevindirir! İlkyaz kokusudur bunlar.

“Adam almazsa…” diye korkuyordu, belliydi. “Ben bunları satamazsam, böyle beklersem bu köşede, karanlık çökerse…” diye korkuyordu. Adamın ikircikli duruşundan, sesinden, menevşeleri satamayacağını sanmıştı. Oysaki adam hiç de öyle değildi. Gece yumuşamıştı yine. Gözleri derinleşmemişti, ışıl ışıl bakıyordu.

— Kaç para bunlar?

Bu soru sadece çiçekçiyi sevindirmemişti. Uyuşuk yağan karı keyiflendirmiş, katı karanlığı neşelendirmişti birden. Adamın menevşelere doğru uzanan eli, çiçekçinin üşümüş elini ısıtmıştı. Çiçekçi “Ya almadan giderse bu da!” korkusu içinde bir çırpıda cevap verdi:

— Beş lira beyim, üçü beş lira… Bir ilkyaza beş lira çok mu?

Adamın parmakları menevşelerdeydi. Çiçekçi yorgun ve umutsuzdu:

— Ama siz ne verirseniz… Akşam… Son artık bunlar da.

“Ne verirseniz...” diye menevşeleri bıraktı adamın ellerine. Adam, incitmekten korkarak menevşeleri okşarken çiçekçi konuşsun istiyordu. Daha çok konuşsun, yoruluncaya, kar duruncaya, gece bitinceye kadar sürsün istiyordu. Ve o gelinceye kadar. O uzakta kalan; inanmadığı, güvenmediği için kendisiyle birlikte gelmeyen kadın... Ama çiçekçinin korkusunu görünce karın durmasının ve o kadının gelmesinin imkânsızlığını anladı. Üstelik çiçekçi de hemen yorulacaktı, öyle görünüyordu. Cebinde deminden beri buruşan kâğıt parayı çıkarıp verdi çiçekçiye. Bütün bir on liralıktı ve hemen hemen kalan son parasıydı. Solar, uçup gider korkusuyla menevşeleri yavaşça aldı. Gidiyordu. Çiçekçi bağırdı:

— Beyim! Paranın üstü...

Adam, yolun öte yanına geçmişti, dönüp bakmadı bile.

Deli gibi döndü geldiği yana adam. Kocaman, korkak gözleriyle çiçekçiyi delirmiş gibi aradı. Çiçekçi yerinde yoktu. Menevşeler ölecekti neredeyse. Zaman, kapkara ve canavarlaşmış bir yalnızlıkla korkunçlaşıyordu. Çiçekçiyi öteki yolda, yarısı yırtık paltosuna sarınmış giderken gördü. Otomobillerin ölümsü hızını da hiçe sayarak koştu arkasından. Yetiştiğinde çiçekçi suçlu gibi konuştu:

— Ama ben arkanızdan bağırdım. Beyim, diye yalvardım paranın üstü için...

— İstemem, kalsın paranın üstü. Ben para için gelmedim. Ama ne olur al şu menevşeleri, ölecekler...

Çiçekçi, adamın konuşmasından ve bakışından korktuğu için menevşeleri aldı. Adam, çiçekçinin elle-

rinde menevşelerin birdenbire canlandığını gördü şaşırarak:

— Ama nasıl olur? Ölüyordu bunlar... Çiçekçinin iyice korkan yüzüne ve gözlerine aldırmadan rahat bir soluk aldı:

— Ne yana gidiş baba?

Çiçekçi şaşkın; gideceği yeri burnu ve çenesiyle gösterdi.

— Ee, ben de senin yanında azıcık yürüsem? Sıkıldığın zaman söyle, dönerim. Birlikte yürürlerken adam, çiçekçinin ellerinde canlanan menevşelere bakıyordu. Gözleri buğulandı, mırıldandı:

— Benim elimde ölüyorlardı az daha.

— Sana öyle gelmiş beyim! Kimsenin elinde ölmez menevşeler. Herkesi severler, ilkyaz çiçeğidirler.

— Benim elimde her şey ölüyor, her şey... Onun için... Sustu. Soluk borusu tıkanır gibi olmuştu. Konuşmadılar.

Sonra adam sordu yine:

— Evin var mı Baba?

— Var oğul… Bir gözcük işte. Gecekondu… Tee orada; tepede. Şehrin dışını gösteriyordu.

— Peki, bekleyenin? Bekleyenin var mı?

Işığın altındaydılar. Çiçekçi maviş maviş baktı adama:

— Var. Oğlan da kız da koyup gitti bizi. Ev bark kurdular. Ama biz kaldık. Geç oldu bugün. Köroğlunun gözü yollardadır. Adam sapsarı oldu, titredi. Döndü birden. Gittikçe kararan sapsarı yüzüyle döndü, "Anladım!" diye mırıldandı. Sesi bir yere takılmış gibiydi gırtlağında. Benim avuçlarımda menevşeler niçin ölüyordu, şimdi anladım. Çiçekçi ışığın altında kaldı. Adam karanlığa gidiyordu.

(…)

Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Menevşeler Ölmemeli*

1. Metin türlerinin ortaya çıkmasında toplumsal değişimlerin ve etkileşimlerin rolü olduğu bilinmektedir. Verilen metinde nasıl bir toplumsal değişim yansıtılmıştır?

2. Günümüzde insanlar gittikçe yalnızlaşmaktadır. Bu hikâyede de yalnız bir adamdan bahsedilmektedir. Bundan hareketle yalnızlık duygusunun sanat ve edebiyat üzerindeki etkisini de göz önünde bulundurarak hikâye türünün gelişimi ile ilgili düşüncelerinizi belirtiniz.

3. Hikâye türü geçmişte toplumdan kopuk, daha hayalî konuları konu alan bir tür iken bugün daha gerçekçi konulara yer vermektedir. Metinden hareketle bu değişimi nasıl izah edebilirsiniz? Açıklayınız.

4. Hikâyenin kahramanları bir adam ve çiçek satıcısıdır. Gerçek hayatta böyle bir durumun yaşanma olasılığı var mıdır? Bunun hikâyenin oluşmasında nasıl bir etkisi vardır?

Hazırlayan: *Mehmet ATEŞ*

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Öyküde Konu ve Tema**	25 dk.
Amacı	Öyküdeki zaman, mekân ve kişi ögelerinden yola çıkarak öykünün tema ve konusunu belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Manevra

On, on beş balıkçı kayığı açıklardaki ıssız adayı, geceleyin ağlarıyla sardılar. Şafak sökerken türkülerini göklere, var kuvvetlerini de küreklere vere vere ağlarını kaldırmaya başladılar.

Fakat her gün mavilerde tatlı tatlı eriyen türküleri, o gün dudaklarında sönüyordu. Havada bir sıkıntı vardı, yüreklerine bir sıkıntı çöküyordu.

Bir ihtiyar: "Bugün martılar kayıkların üzerinde uçuşmuyorlar. Baksanıza! Yuvalarına dönüyorlar. İşte bu fenaya işaret." dedi. Ortalıkta garipsi bir ıssızlık hâli vardı. Herkes göz kulak olmuştu. Susan deniz fırtınayı bekliyordu. Balıkçılar "Acaba nereden patlayacak?" diye ufku gözleriyle fırdolayı araştırıyorlardı. O gün bol bol istavrit, mercan, izmarit ve melonas balığı yakalamışlardı. Kayıkların yarı yerlerine kadar dolan ambarları canlı bir gümüşle kaynaşıp kıpırdaşıyordu. Martı'nın kaptanı Yavaşoğlu: "Acele edelim arkadaşlar!" diye bağırdı.

(…)

Balıkçılar hem mal hem can korkusuyla ağları hızla içeriye alıyorlardı. Hırçın bir hışıltı duyuldu. Armanın bütün ipleri acı acı haykırıştılar. Kayıktan kayığa. "Ağları kesin!" emri tekrarladı. Bıçaklar çekildi. Denizciler kendi can damarlarını kesiyorlarmış gibi ağları kestiler. Yelken makaraları hırıldadı. (…) Güney imparatoru Koca Provezza fırtınasının önünde ister ölüm ister kalım, hangisi olursa olsun, ona doğru gitmek zorundaydılar. "Balıklar denize!" diye bağırıldı. Balıklar ve içeri alınmış olan ağlar da denize atıldı.

(…)

Yavaşoğlu'nun Martı'sı uğursuz sayılırdı. Yapıldı yapılalı üç dört kere alabora olmuş, dokuz kişi boğmuştu. Yapısında bir eksiklik, bir yerinde bir çalıklık vardı.

Yavaşoğlu'nun oğlu on dört yaşında Mehmet, direğin dibine çömelmişti. Hemen salıvermek veyahut çekmek üzere sigorta ipinin ucunu elinde tutuyordu. Gözü, her işareti hayat memat olan dümendeki babasındaydı. Babası "Sigortayı boşla!" diye haykırdı. Mehmet ipi salıverdi. Seren babasının başı hizasına indi.

(…)

Yavaşoğlu etrafına bakındı. Kayığa iki kişi tutunuyordu. Biri neredeydi? Yavaşoğlu biricik oğlunun kaybolup kaybolmadığını merak ediyordu. Ama ilk önce oğlunu sormayı kaptanlık şanına yediremedi. Tayfanın adlarını çağırarak, "Orada mısınız?" En son olarak "Orada mısın oğlum Mehmet?" diye sordu. "Buradayım baba!" diye cevap aldı. Yavaşoğlu kayığa tutunanlara "Sıkı tutunuz hepiniz!" diye bağırdı.

(…)

Şuuru söndüren bir korku ve işkence içinde can evlerine işleyen bıçağın acısıyla bağıran hayvanlar gibi "İmdat! İmdat!" diye haykırıyorlardı.

Bir an gök yırtılıp parladı, bir kayığın kendilerine doğru gelmekte olduğunu gördüler. "Kurtarın bizi!" diye acı acı yalvardılar. Gelen kayık Ümit idi. Dümende Habip Kaptanı gördüler. Yirmi metre önlerinden geçerek fırladı gitti.

(…)

Denizdekileri kurtarmaya kalkışmak -onları kurtarmadan- kendilerinin boğulmaları demekti. Denizde kara kaderlerine bıraktıkları arkadaşlarından af diliyorlardı. Derken birdenbire uzaktan bir insan sesi çınladı. Yine gök çaktı. Denizkuşu üzerlerine davranıyordu. Ona Ateşoğlu kumanda ediyordu.

(…)

“Orsa!’ diye bağırmasıyla dümeni basması bir oldu. Martı’nın yanından geçti. Megafonla: “Dayanın arkadaşlar, yine geleceğiz!” diye bağırdı.

(…)

Ateşoğlu “Sancak ve iskelede ikişer kişi dursun. Gözünüzü dört açın! Çünkü manevrayı pek tekrarlayamayız. Birisi sigortanın yanında dursun. ‘Mayna, deyince mayna ha!’ ” dedi.

Denizkuşu, Martı’nın üzerine ok gibi fırladı. Rüzgâr yüklenince bütün arma işkencede öldürülen insan kemikleri gibi çatırdıyordu. Martıya beş metre kala “Mayna!” diye bağırıldı. Martı, koca bir dalganın tepesindeydi. Dalganın ötedeki sathı, tam düşeceği zaman Ateşoğlu bağırdı, seren havaya fırladı; yelken göklere savrulur gibi oldu. Denizkuşu kamçı yemiş yarış atı gibi tamamıyla havaya kalktı; Martı’nın dalgaya yan gelen karinesinden, üzerinden atıldı. Ateşoğlu, “Alın içeri!” diye bir çığlık saldı. Denizkuşu’nun tayfası küpeşteden yarı bellerine kadar eğilerek denizdeki arkadaşlarını saçlarından, çenelerinden, kollarından, artık rastgele tutarak ambara koca balık devirirmiş gibi al içeri ettiler. Denizkuşu havuz üzerinde çark edip kanat üzerinde su kapan kırlangıçlar gibi dört kişiyi kapıp almıştı. Ateşoğlu, “Kaç?” dedi. Tayfa, “üç” dedi. Martı’nın kaptanı: “Tamamız!” dedi.

Vah vah, aman, geçmiş olsun diyecek zaman değildi. Denizkuşu, zindan gibi karanlıklara kırmızı yelkeniyle dalıp gitti.

Halikarnas Balıkçısı, *Manevra*

Kelime Dağarcığı:

arma: Gemilerdeki direk çarmıhları, sabit donanım**. boca etmek:** Geminin başını rüzgâra çevirmek, kabın içindekini birden dökmek. **çalıklık:** Eksiklik, kusurlu olma hâli. **karine:** Teknenin su altında kalan ıslak dış kısmı. **küpeşte:** Deniz suyunun güverteye girmemesi için geminin etrafını kuşatan bordo kaplama. **mayna:** Yelken indirme. **mihver:** Eksen. **orsa:** Geminin rüzgârın estiği yöne hareket etmesi. **seren:** Direkler üzerinde yelken açmak ve işaret çekmek için yatay olarak bağlanmış gönder. **yeke:** Demir ve ağaçtan yapılıp dümen başına takılan kol.

1. Yazarın fırtına anını tasvir ettiği kısımların öykünün temasıyla ilişkisi var mıdır? Açıklayınız.

2. Denizcilerin geçim kaynakları olan balıklardan vazgeçip onları denize dökmek zorunda kalmalarında etkili olan durumun, öykünün konusuyla ilişkisi nedir? Açıklayınız.

3. Hikâyede, deniz yaşamı ve hayatta kalma duygusu sizce nasıl verilmiştir? Yavaşoğlu’nun oğlu Mehmet, gemide değil de evinde olsaydı yaşamında sizce daha mı mutlu olurdu? Açıklayınız.

4. Ümit adlı kayığın kaptanı Habip ile Denizkuşu’nun kaptanı Ateşoğlu’nun davranışlarını göz önünde bulundurarak aynı durumla karşılaşsaydınız nasıl davranırdınız?

Hazırlayan: *Hüseyin AYHAN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Durum Hikâyesi**	25 dk.
Amacı	Metnin tema ve konusunu tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kediler

Kedilerle ahbaplığım şu şekilde başladı. Bir akşam rıhtım boyunda yalnızca geziniyordum. Kalabalıktı.

(…)

Rıhtımın kenarında mehtaplı denize gözlerini dikmiş kediyi görmüştüm. Fakat kediden çok insanlara baktığım için bir zayıf kedinin denizin mehtaplı suratında ne düşündüğü ile alakadar değildim. Gençlerden biri zebun kediyi korkuttu. Kedinin denize doğru kaçtığını gördüm. Oradan ani bir kararla geri döndü. Hayret içinde durakladım. Kedi ayaklarımın ucunda idi.

(…)

Bu harikulade aksülamelin, çevikliğin karşısında genç de hayret içinde kalmakla beraber bir ikinci defa kediye hücum etmek istedi. Fakat kedi, ayaklarıma kafasını sıcak ve samimi hareketlerle sürüyordu. Genç gözlerime bakıp güldü. Fikrinden vazgeçti, arkadaşlarına iltihak etti. Ayaklarıma sürtünen hayvanı okşadım. O müsterih, rıhtımın kenarına çekildi. Tekrar denizi süzmeye başladı. Sonra rıhtımın cezirle suları çekilmiş kıyısına indi. Oradan bir kaplan hızıyla denize atıldı. Ağzında bir balıkla çıktı. Gözleri bende, homurdanarak yedi.

(…)

Onu sofrasında rahat bıraktım; çekildim.

Adanın kedileri zaten çoktu. Sonra, yazlığa gelenler küçük sepetlerin içinde, bazen torbalarla daha güzellerini, daha tombullarını getiriyorlardı. Sonra onlar, birbirlerini çayırların, kiremitlerin üzerinde boğarak, ısırarak seviyorlardı. Yedi sekiz yavru evin içini doldurduğu zaman sokağa bırakılıyorlardı.

(…)

Karınları büyümüş, çevikliklerini deniz dalgaları içinde eritmiş beyazlı siyahlılar, tekirler, mor ve hâlâ vahşi, tırmanamadıkları rıhtıma hafif hafif kafalarını ve sırtlarını vururlardı. Bu vakalar gece yarısından sonra olduğu için çok üzülürdüm. Belki onları kurtarmak mümkün olurdu. Adada kala kala miskin kasap kedileri ve pamuklar kaldı. Vahşi kedilerim birer birer ortadan çekildi. Veyahut çevikliklerini, vahşetlerini terk ederek her nevi sergüzeştten pençelerini çektiler.

Sait Faik Abasıyanık, *Öyle Bir Hikâye*

Kelime Dağarcığı:

aksülamel: Tepki, reaksiyon. **cezir:** Alçalma. **iltihak:** Katılma. **med:** Deniz suyunun yükselmesi. **müsterih:** İçi rahat olan. **sergüzeşt:** Macera. **yabani:** Doğada yaşayan, evcil olmayan (hayvan). **zebun:** Zayıf, âciz.

1. Okuduğunuz metinde yazar kedileri nasıl tasvir etmiştir? Bu tasvirin temanın oluşmasındaki rolü nedir?

2. Okuduğunuz hikâyedeki genç, kediyi ikinci defa korkutmaktan neden vazgeçmiştir? Bunun tema ile bağlantısı nedir?

3. Okuduğunuz metinde anlatılan hayvan sevgisi ile günümüzdeki hayvan sevgisini karşılaştıran bir yazı yazınız.

4. Okuduğunuz hikâyeden hareketle en sevdiğiniz hayvanı anlatan bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Mustafa EREN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kim Haklı?**	25 dk.
Amacı	Metindeki temel çatışmayı bularak çatışmayı besleyen etkenleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Beyaz Pantolon

Çok sıcak vardı. Mustafa çocuk tere batmıştı.

Dikmekte olduğu yırtık ayakkabı, Mustafa çocuğun elinde kalakaldı. Ötelere öyle bir daldı ki... Dışarda güneş, kasabanın eğri büğrü, bozuk, parkeleri sökülmüş caddesine alabildiğine çökmüştü. Karşı damın kirli duvarının köşesindeki kalın yapraklı incir ağacının koyu gölgesine dili bir karış dışarda bir köpek upuzun serilmiş uyukluyordu. Bir zaman köpeğe baktı. Öyle bir isteksizdi ki, yırtık ayakkabı sanki elinden düşecekti. Yan gözle, ustaya çaktırmadan, şöyle bir baktı. Usta her zamanki gibi işine dalmıştı.

Ayakkabıyı örse koyup gelişigüzel bir çivi çaktı. Topuktaki yırtığı dikmeye başladı. Hiç canı istemedi, bıraktı.

Bu ayakkabı, şimdiye kadar eline gelen ayakkabıların en parçalanmışıydı. Her bir yanı dökülmüştü. Bunu dikip bitirebileceğini hiç aklı kesmiyordu.

"Bunu ben yapamam," dedi. Usta bir ara başını kaldırıp Mustafa'ya baktı: "Ne o?" dedi. "Ne o Mustafa, sabahtan beri evirip çeviriyorsun. Ne o?"

Mustafa: "Usta," dedi, "her bir yerleri dökülmüş. Bir araya gelmiyor ki..." Usta: "Uğraş hele," dedi.

(…)

Hasan Bey geldi. Usta ile şakalaştılar. Hasan Bey'in bir ara gözü kan ter içinde kalmış çocuğa ilişti. Sonra ustaya: ''Bu çocuğu üç günlüğüne versene bana," dedi. "Tuğla ocağında çalışır mı?"

Usta: "Çalışır mısın Mustafa?" diye sordu. "Hasan Amcan tuğla ocağı yakıyor."

Hasan Bey: "Üç gün, üç gece," dedi. "Gündeliğini alırsın. Gündeliğin bir buçuk liradandır. Cumali var ya, Savrun Mahallesi'nden Cumali, ona yardım edeceksin. İyi adamdır, seni çok çalıştırmaz."

Mustafa sevindi: "Peki Hasan Amca, anama söyleyim de..."

Hasan Bey: "Söyle," dedi. "Söyle de yarın bizim bahçeye gel. Öğleden sonra işe başlayacaksınız. Ben orada olmam. Sen Cumali'yi bul."

Usta haftada bir yirmi beşlik verir. Aylardan temmuz. Bir ayda eder bir lira. Bir yazlık ayakkabı iki lira. Bir beyaz pantolon üç lira. Hepsi eder beş lira. Temmuz, ağustos, eylül... Hepsi ne eder? Üç lira. Demek ki yazlık ayakkabıdan, sütbeyaz pantolondan umut kesik.

Yaşşa bre Hasan Bey... Var olsun Hasan Bey. Hasan Bey gibi adam yok bu kasabada. Gündelik kaç? Bir buçuk lira, dedi. Üç gün, eder dört buçuk lira.

Ellerini iyice yıkarsın, ama iyice, sabunla. Sonra beyaz keten ayakkabıyı kâğıdından usulca çıkarırsın. Ayaklarını da iyice yıkarsın gıcır gıcır, sonra geçirirsin ayağına. Çoraplar da bembeyaz. Pantolona hiç el dokundurmamalı. Sakız gibi pantolon çabuk lekelenir.

(…)

Mustafa koşa koşa anasına gitti: "Anam be! Anam, anam, güzel anam, ben Hasan Bey'in tuğlasını Cumali ile yakacağım."

Anası: "Olmaz," dedi. Mustafa kızdı: "Nedenmiş o?" diye sordu.

Ana: "Sen hiç tuğla yaktın mı?" dedi. "Tuğla yakmak nedir bilir misin? Üç gün üç gece uyumayacaksın. Dayanabilir misin yavrum?" Mustafa: "Dayanırım," dedi. Ana: "Ben bilmem mi?" dedi. "Sabahtan seni uyandırırken neler çekerim ben!"

Mustafa: “O başka bu başka,” dedi. Ana: “Hele hele,” dedi. Mustafa: “Hiç uyumam,” dedi.

“Uyursun diyorum sana. Dayanamazsın.”

Mustafa: “Bak,” dedi, “güzel anam, hani Tevfik Bey’in oğlu Sami...” Ana: “Eeee?” dedi.

Mustafa’nın gözleri umutla parladı. Anasının huyunu bilirdi.

“Hani, o beyaz pantolon giyer. Hani sütbeyaz. Sütbeyaz lastikleri...” “Eeee?”

“Bir güzel... Sütbeyaz... Bir güzel... Kar gibi. İpek mintanım yok mu? Onu da giyerim. Yakışmaz mı?”

Ana başını önüne eğdi, yüzü sarardı.

Mustafa: “De bakayım, de bakayım yakışmaz mı?” dedi. “Hiç de kirletmem. Üç gün ne güzel çalışırım. Alırım parasını... Ya, alırım işte. Götürürüm terzi Vayis Usta’ya. İki lirasına da Hacı Memed’den beyaz lastik alırım. İpek mintanım da sandıkta. De, yakışmaz mı?”

Ana başını kaldırdı. Gözleri yaşarmıştı. Sonra usuldan oğluna yaklaştı. Kucakladı. “Can!” dedi, “Can! Sana ne yakışmaz ki...”

“Vayis Usta hem iyi diker, hem sağlam... Anam, anam, güzel anam, gideyim mi?”

Ana, belli belirsiz, usuldan güldü: “Ben karışmam,” dedi. “Ne yaparsan yap!”

Mustafa bunu duyar duymaz evin bir ucundan öteki ucuna kadar takla ata ata gitti geldi. Üstü başı toz içinde kalmıştı. Anasına sarılıp öptü.

(…)

Yaşar Kemal, *Sarı Sıcak*

Kelime Dağarcığı:
mintan: Yakasız, uzun kollu erkek gömleği. **örs:** Üzerine çivi çakılacak ayakkabı geçirilen kunduracı gereci.

1. Çocuğun çalıştığı ortam ile para biriktirerek almayı hayal ettiği giysiler arasında nasıl bir ilgi kurulabilir? Açıklayınız.

2. Annesi oğlunun tuğla fırınında çalışmasına ilk başta karşı çıktığı hâlde sonra bunu neden kabul etmiştir? Açıklayınız.

3. Gerçeklerle hayaller arasındaki çatışmaya kendi yaşantınızdan veya çevrenizden bir örnek veriniz.

2. ÜNİTE > Hikâye Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Çatışa Çatışa Öğreniyoruz**	35 dk.
Amacı	Metindeki çatışmayı yazılı ve sözlü olarak ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Portakalcı İsmet Bey

Alnımın kabağında, "Aptal" mı yazıyor ne, benim göremediğim ve başkalarının pek iyi gördüğü. Portakalcıları anlatacağım ya, hayır canım mağazalarda falan da bazen öyle hatta bakkal dükkânlarında. Ben şahsen saygılıyımdır insanlara, tanımadığım herkese karşı dikkatliyimdir, ilk tanıştığım insanın bir kötü tarafını görünceye kadar, onu hemen iyiler hanesine yazarım. Gerçi bende kötüler hanesi pek yoktur ya, neyse. Ama bak Portakalcı İsmet Bey için düşüneceğim bir kolaylık. Hele bir gelsin parasını almaya... Bir ay evvel kapı çalındı, ben beşinci katta oturuyorum, neyse, baktım, bir koca naylon torba portakal yüklenmiş bir adam, şu İsmet Bey. İsmini daha sonra öğrendim, ille satacak portakalları, bir metih bir metih. "Bak, az portakal yok bu torbada, dedim, bir de kötü çıkarsa." Yemin billâh etti, olmadı. "Kötü çıkarsa çocuklarıma beddua edersin ablacığım." dedi.

"Hadi hadi, dedim, hiç çocuklara beddua mı edilirmiş." Yan gözle parmağına baktım, bak bu uyanıklık işte, kendimden memnun kaldım, parmağında yüzük yoktu. Demek evli bile değil! İrice ve şişko dolmakalem misâli bir âlet çıkarıp tarttı; yirmi kilo. Eh verdim kırk bin lirayı. İsmini sordum, artık müşterisi olmuştum, on beş yirmi günde bir uğrayacaktı bana. Gülücüklerle kapıyı kapattım.

Portakallar bitti, ben o gün manavdan üç kilo mandalina alıp geldim ki eve, kapı çalındı, bu kez tüyü taze bitmiş, on beşlik bir oğlan çocuk. Elinde bir koca torba, sıkma portakal... "A yavrum iyi olurdu ama ben portakalcı İsmet Bey'in müşterisiyim, ondan başkasından almam çünkü eli kulağındadır, bugün yarın gelir." dedim.

"Ablacığım" dedi, neredeyse anneannesi yaşındayım ya, neyse, "Ben İsmet Bey'in oğluyum, kendisi köye gitti, müşterileri bana ısmarladı." İlk tanıştığıma, hemen iyi damgası basan ben bile bir an tereddüt ettim, çocuğa inanmadığımı söyledim. Pek bozuldu, eliyle havada anlaşılmaz bir işaret yapıp: "De he şöyle bir adam di mi bu İsmet Bey, işte ben onun oğluyum, yalan söylüyorsam gözüm çıksın, iki gözüm önüme aksın." Ben düşündüm, yaşıtları okul talebesi, bu zavallım karda kışta sırtında torba portakal satmakla uğraşıyor, içim pek acıdı. "Hadi dedim, hadi söylediğine inanmadım ama alacağım bu portakalları." Böylece yalanını yutmadığımı, aslında uyanık olduğumu, beni kandıramayacaklarını bir iyice belirttikten sonra, sordum: "Kaça?" On yedi bin beş yüzmüş, benim elli bini bozamadığı için, beş yüz liramı da veremedi, on sekiz bine aldım sıkma portakalları. İsmini sordum. Muharrem, dedi. "Bir daha gelme Muharrem!" deyip kapattım kapıyı.

"İyi, iyi de diye düşünüyordum, şu portakalları kim sıkacak şimdi. İş yine bana kalacak!" Az pişman mı oldum aldığıma ne, işte tam o an kapı çalındı, açtım soğuktan morarmış bir yüz; "Geçen geldim sen yoktun ablacığım, bey de almadı, yine geldim çünkü sana söz verdim." dedi. İşte o dakika kıpkırmızı oldum, "Ayol, dedim, senin on beş yaşlarında Muharrem diye oğlun yok mu?" Azca alaylı gülümsedi, "A ablacığım, bi bak bana, daha gencim nereden on beş yaşında oğlum olacak, benimki on iki yaşında ancak var." dedi. Meseleyi anlattım. "Sakın kusura kalma ama seni aldatmış o çocuk." dedi. "Yok, dedim aldanmadım da acıdım hâline, ne de olsa bu kışta kıyamette, kapı kapı dolaşmak, kolay değil." İsmet Bey, bu sefer üzerine alındı, "cık cık"ladı, başını salladı: "Elâlemin küçük çocuğuna acıyorsun da be ablacığım, bu kışta kıyamette diyorsun da bak ben sırf sana söz verdiğim için ikinci defa çıktım şu merdivenleri, bana hiç acımıyorsun." dedi. Doğru söylüyordu, ne de olsa ben onun müşterisiydim. Yarım ağız; "Çocuğun sattıkları sıkmaydı zaten." dedim. "Tamam ablacığım bunlar Waşington, bunları da al, bak şimdi istemem parasını, o çocuğa verdin, sende kalmadı biliyorum, ay başında gelirim ben." "Dur yahu." dememe kalmadan yine o dolmakalem tartısını çıkarıp torbanın ucuna takıverdi, "Yirmi üç kilo, iki bin liradan kırk altı eder ama ben senden kırk beş alacağım çünkü ablamsın." dedi. Düşündüm, taksitle bir şey aldım mı ille fazla para vermek zorunda kalırsın, bu adamcağız, bin lira tenzilât (indirim) yapıyor, doğrusu kârlıyım. "Olur, dedim, ay başında uğra, al paranı." Torbayı içeri alırken biraz hafif gibi geldi, yani pek yirmi üç kilo değilmiş gibi. Söylendim kendime; "A kadın, senin elin terazi mi, işte o dolmakalem molma kalem, tarttı. Eli yüzü düzgün bir adam, seni aldatacak değil herhalde, hem ben onun müşterisiyim!" böyle dedim, mutfağa sürüklediğim torbayı, sıkmaların yanına bıraktım. Derken şöyle

bir baktım, iki koca torba portakal, pek fazla göründü gözüme. Bey kızmasın? Ya bak iyi telef olsun bir şey. Aldı mı içimi bir endişe. Ne yapsam Rabbim, saklanıp gizlenecek bir şey değil, portakal bu, çürür, bozulur. Önce Muharrem'e, sonra İsmet'e acımanın lüzumu var mıydı, işte yine tatsızlık çıkacak, kadın sen, ona buna merhamet edeceğine, biraz kendine acısana!" Yaa, değil mi ya!

Düşündüm, en iyisi, Nermin Hanım'a gidip sorayım, eğer portakala ihtiyaçları varsa benden alsın, dedim. Nermin Hanım karşı komşum, doğrusu iyidir, sohbetine can dayanmaz, ama biraz... ne bileyim... Yani pek akıllı geçinir, şimdi şu benim macerayı baştan sona ona anlatmanın gereği yok. Komşum, alırken seni de düşündüm, derim. Öyle de söyledim. Tatlı tatlı güldü. "Sağ olasın benim canım ama ben dün beş kilo aldım, tombalak bir çocuk getirmişti hani, sana uğramadı mı?"

"Yoo, dedim, yoo tombul çocuk uğramadı, ben İsmet Bey'in müşterisiyim!"

"İyi, dedi, kaçtan alıyorsun?" Soruş tarzında vardı zaten bir bit yeniği. Ona ne canım, kaçtan alırsam alayım; söyledim tabii, kahkahayı patlattı: "Ayol komşum, şimdi iki bin liraya portakal mı var? Tombul çocuk bana bin beş yüz dedi, tabii pazarlık ettim, bin iki yüze aldım, seni aldatmış bu İsmet Bey!" O dakika, yer yarılsa, yerin içine girsem razıydım. Çalışmayan kafam bir anda hesabı yaptı, kilo başına tam sekiz yüz lira kaybetmişim, hem de yirmi üç kilo! "Ama benimkiler de Waşington, pek güzel." falan gibi bir şey söyledim, "Waşingtondan başka portakal mı var şimdi, benimkiler de Waşington tabii." dedi, "Sana bir kahve yapayım." Çıktı odadan. Yerimde duramadım, içimde bir sıkıntı… Onların evi caddeye bakar, pencereye yaklaşıp etrafa bir göz atayım dedim. Amanın işte orada, portakalcının küçük kamyoneti, direksiyona bizim İsmet Bey kurulmuş, yan pencerenin önünde duran Muharrem'le tombul bir oğlana karşı apartmanın bir dairesini işaret ediyor. Pencereyi açıp bağırsam mı, bir anda aklımdan geçerken adam bastı gaza, sürüp kayboldu. Arkada biri tombul, biri sıska iki çocuk bıraktı. İkisinin de ellerinde iki koca torba portakal, gülüştüler galiba, itişip kakıştılar, sonra tombulu karşı apartmana girdi, Muharrem, İsmet Bey'in işaret ettiği apartmana doğru yürüdü.

Nermin Hanım içeriye girerken sanki o da bakıp, her bir şeyi görüp anlayacakmış gibi hemen kaçtım pencerenin önünden. Koltuğa çöküp kahvemi aldım. "Acaba diyordum, hakikaten oğlu mu Muharrem onun, yoksa iş ortağı mı?" O an bundan daha önemli bir mesele yokmuş gibi, düşündüm durdum. Derken aklıma, alnımın kabağında, "Aptal" yazıp yazmadığı geldi. Mamafih bir daha uğrayacak o İsmet Bey bana, eli mecbur parasını alacak. Kırk beş bin lirayı şöyle bir, hani yüksekten, hani aldanmamış edası ile uzatıp artık müşterisi olmadığımı söyleyeceğim, bak o zaman.

Emine Işınsu, *Portakalcı İsmet Bey*

1. Metne göre satıcı ile müşteri kadın arasındaki problem nedir? Kendinizi önce müşterinin, sonra da satıcının yerine koyarak probleme çözümler üretiniz.

2. Yukarıdaki metinden hareketle yaşadığınız bir *güven sorunu* örneği yazınız.

3. Hikâyenin başkahramanı olan kadının bir çatışmaya çözüm bulmak isterken başka çatışmaları yaşamak zorunda kalmasında temel etken nedir?

4. Hikâyenin kahramanı olan kadının yaşadığı çatışmalara bulduğu "son" çözümün, kadın ve satıcı açısından doğuracağı sonuçlardan hareketle toplumdaki güven kavramının önemi hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Mehmet ATEŞ*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Olay Örgüsü Nedir?	25 dk.
Amacı	Metindeki olayın kurgusunu ve olayların birbiriyle ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İki Buçuk

İşte gene hiç sevmediği bir duruma düşmüştü! Bin kez söylemişti kendi kendine ki, "Dolmuşa bindiğim zaman değil, inerken parayı vereceğim bundan sonra!"

Olmuyordu, olmuyordu Allah kahretsin. Bundan önce bir değil, beş değil, belki de on, on beş, yirmi sefer hep aynı duruma düşmüş, şoförle takışmıştı. En temizi, dolmuştan ineceği yere gelince, inmeden önce parayı vermekti. Bir süre öyle yapmıştı. Ama bu sefer, bu sonuncu sefer...

Durak kalabalıktı. Birkaç kişi koşmuşlardı, çevik bir davranışla girivermişti arabaya. Solunda iki kişi. En sağdaydı. Yanındaki bozuk paraların en küçüğü iki buçukluk. Öteki müşteriler verince o da onlara uymuş, uzatmıştı iki buçukluğu. Şoför almış, ötekilerin iki buçuk, beşliklerinin üzerini vermiş, onunkini... Bu sırada en sağdaki inip bir başka yolcu binmeseydi şoför herhâlde paranın üstünü verecekti. Çünkü davranışı öyleydi. Ama yolcu "Cağaloğlu!" deyince, şoför yeni müşteriyle konuşmaya dalmış, iki buçuğun üstünü unutmuştu. Ne yapmalıydı şimdi? "Şoför Efendi, iki buçuğun üstünü unuttunuz!" dese şoför belki de "Ne biliyorsun unuttuğumu?" diye bozabilirdi. Bozmasa bile dolmuş yolcuları şöyle bir bakarlar, içlerinden, "Amma da para canlısı ha!" gibilerden geçirebilirlerdi. Başkalarının onun hakkında böyle düşünmelerini istememekle beraber, bu türlü düşündüklerini belirtircesine yan yan bakmalarından nefret eder, cinleri tepesine toplanırdı. Sağındakine baktı: Koca burunlu sarkık gerdanlının biriydi. Beyden değil de efendiden. Böyleleri ukala olurlar. Vara yoğa karışırlar. Tartışmaya can atarlar. Nitekim: "Şoför Efendi, iki buçukluğun üstünü unuttunuz..." dese bu koca burunlu, sarkık gerdanlı adam o biçim yan yan bakacaktı. "Ne bakıyorsun?" diye terslese "Göze yasak mı var?" karşılığını alacağını iki kere iki dört eder gibi biliyordu.

Adama yeniden baktı, sanki "Göze yasak mı var?" demiş gibi kızdı, içinden: "Var!" dedi.

Sanki: "Yok canım?" karşılığını almışçasına öfkesi arttı. Gene içinden: "Canın yoksa nasıl yaşıyorsun?»

"Aman ne bayağı espri. Evladım espri zeki insan harcı. Sense..." "Bense?"

"Kaşalotun birisin be!" Tam bu sırada solundaki yolcu da inmek için şoföre seslenmişti. Araba durdu, solundaki indi. Solundakinden boşalan yere kaydı. Koca burun, sarkık gerdanlı da ortaya geçti. En sağa yeni bir yolcu. O da Cağaloğlu'na gidecekti. Tekliği uzattı. Şoför elli kuruşu omuzu üzerinden en sağdaki yolcuya uzattı. Şoför onun iki buçukluğunu sağlama unutmuştu. Bir ara: "Şoför Efendi benim iki buçukluğun üstünü unuttun!" diyecekti vazgeçti. Adam belki de şöyle derdi: "Ne iki buçukluğu?"

Kan tepesine sıçradı. Sanki şoför gerçekten bu karşılığı vermiş gibi sinirleri gerilmişti. İçinden: "Arabaya binerken verdim ya!" "Hatırlamıyorum." "Nasıl hatırlamazsın? Yalan mı söylüyorum?"

"Ben yalan mı söylüyorum?" "Biz bu meslekte senin gibi neler gördük!" O zaman, o zaman dayanamaz, çıldırırdı işte: "Beni onlarla mı kıyaslıyorsun yani?" Şoför belki de yarım sağla arkaya dönerdi: "Nesin ya? Hanım evladı? Dolandırıcıların hiçbiri dolandırıcılığı kabul etmez. Hele de suratına atılır!" "Yani?" "Yani değil Panayot!" Evet, şoförle böyle takışsalar ne olurdu sonu? Karakola mı düşerlerdi? Birden gözü dikiz aynasına kaydı: Şoför adamakıllı sıkıydı. Alttan üstten inceltilmiş bıyığıyla da pisin birine benziyordu. Takışınca arabayı durdurup direksiyondan iner, yakasına yapışır, belki de bir kafa, bir yumruk... İçini çekti. Bu hiç de istenecek şey değil. Eli yüzü kan içinde, üstü başı toz toprak, karakola gitmek, şoförden davacı olmak... Üstelik sağındaki müşterilerle şoförün yanındakiler de herhalde şoförden yana olurlardı. O zaman şoför: "Bana hakaret etti Komiser Bey!" der, hakaretin şeklini anlatır, müşteriler de onu desteklerlerdi ki hem iki buçukluğun üstü kalırdı hem de şoföre hakaretten kovuşturma başlayabilir, astarı yüzünden pahalıya gelirdi.

Onun için vazgeçmeli hatta iki buçuğun lafını bile etmeden yeni elli kuruş vermeliydi şoföre. Besbelli unutmuştu aldığı iki buçukluğu... Pantolonunun bozuk para cebinden iki tane sarı yirmi beşlik çıkarıp avucunda tuttu. Az sonra Cağaloğlu'na gelince inecek, inerken de parayı verecekti. Verecekti ama ne-

den? Elli kuruşluk yolu ne için üç yüz kuruşa gelecekti? Enayi miydi? Paraları yeniden cebine sokarken aklından gene kavga, karakol, dolmuş müşterilerinin tanıklığı geçti. Vazgeçti cebine koymaktan. Dayak yese de yemese de karakola düşünce haksız çıkabilir hele şoföre hakaret dümeni işin içine girerse değil üç lira, kim bilir kaç üç liralar düşebilirdi işin içine. Gözü yeniden dikiz aynasındaki şoförün "pis" yüzüne ilişti: "Suratından belli ne pis olduğun. Haram zıkkım olsun, yiyeme inşallah. İlaç parası yap. Hem de varsa en sevdiğin çocuğuna!" Cağaloğlu'na gelmişlerdi: "Ben uygun bir yerde ineyim!" "Peki abi..." Şoför arabayı uygun yere yanaştırıp durdurdu. O, avucundaki elli kuruşu tam uzatacaktı, şoför iki buçukluğun üstünü uzattı: "Buyurun abi iki liranızı!" Aldı, dolaşan ayaklarıyla hızla uzaklaştı. Yüzü alev alev yanıyor, kendi kendinden utanıyordu.

Orhan Kemal, *Önce Ekmek*

Kelime Dağarcığı:
kaşalot: Bir tür balina; (argoda) kaba, şişko. **panayot:** Bulgaristan'da bir yer ismi, yabancı biri.

1. Hikâyedeki kahramanın kendi kendine konuşmaları ve kararsız davranışları metnin kurgusunu nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

2. Hikâyeye göre kahraman, dolmuştaki yolcular ne der, endişesiyle kendi hakkını aramaktan vazgeçmiştir. Kahramanın bu tutumu hikâyenin sonunu nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

3. Öyküde başkahraman kâğıt para kullanmaz; kahramanın şoföre verdiği para bir, iki ya da üç lira değil, iki buçuk liradır. Yazar, büyük şehirde ekmeği için çalışıp çabalayan kahramanı anlatırken sizce neden buçuklu bir paranın üstünde durmuştur? Öykünün olay örgüsünü de düşünerek açıklayınız.

4. *...hatta iki buçuğun lafını bile etmeden, yeni elli kuruş vermeliydi şoföre.*

Öyküden alınan bu cümleden de anlaşılacağı üzere yazar, modern hayatın sorunları içinde temiz kalabilmiş dürüst insanların bir örneği olarak sunduğu kahramanına öykünün sonunda şoför için düşündüklerinden dolayı kendinden utanma duygusunu da yaşatır. Yazarın yerinde olsaydınız öyküyü nasıl bitirirdiniz?

Hazırlayan: *Hüseyin AYHAN*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Olay Örgüsü	25 dk.
Amacı	Hikâye türündeki bir metnin olay örgüsünü belirleyerek olay örgüsüne etki eden unsurları açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Testi

O gün şehre inecektim. Oturduğum yayla Akdeniz'e bakan yüksek bir sırtta idi; kenarı fıstık çamlarıyla süslenmiş bir ufacık, akçıl, kayalık Lübnan köyü…

(...)

Ucuzluğuna bakarak dört kişilik otomobillerde yer bulmayı tercih ederdik. Dediğim gün şoförün yanına yerleşmek imtiyazı, çok şükür bana müyesser oldu. Şükrettiğimin sebebini şimdi anlayacaksınız. Zaten ne olsa şoförün yanı iyidir; arka tarafta üç kişi, haşır neşir olsunlar. Siz önde, kaptan mevkiinde gibisinizdir; onlara eliniz, eteğiniz sürünmez, tenezzül edip başınızı bile çevirmeyebilirsiniz.

(...)

Uğradığımız ikinci köyün pınarlı kahvesinde bizi telaşlı bir kalabalık durdurdu. Arkada boş kalan tek yere, ortaya, iki eliyle gırtlağını tutan bir genç adam bindirdiler. Her dağlı Lübnan genci gibi siyahça fesinde henüz kalıpçının sıcağı ve fırçası sezilen, lacivert kostümlü biri... Bu adam konuşamıyordu. "Ga! Ga! Ga!" diye tek hecelerle bir şeyler anlatmak istiyordu.

İlk önce, aklıma onun bir deli olması ihtimali geldi. Belki de arkadakiler de aynı şeyi düşünmüş olacaklar ki hep bir ağızdan sorduk:

"Nesi var?"

Birçok ses cevap verdi, anlamak kabil mi?

(…)

Neden sonra işi öğrendik: Gırtlağını iç tarafından bir eşek arısı sokmuş.

"Bu arıyı nasıl yutmuş?"

"Su içerken!"

Lübnan'ın yabancısı olan sanır ki bardaktaki arıyı görmemiş, yutuvermiş. Hayır, böyle değil! Lübnan köylerinde suyun içiliş şekli bizimkine benzemez: İlk gittiğiniz zaman bir yerde, bir kır kahvesinde veya köylü evinde su istediniz mi, önünüze minimini bir toprak testi getirirler, kenarında ufacık, tenasüpsüz emziği olan bir akçıl testi... Sakın bardak beklemeyiniz, bardak kullanılmaz. Fakat testiye de dudak dokundurmak ayıptır, yasaktır. O halde? O halde siz bu testiyi sağ elinizle yukarıya, başınızı geçecek bir yüksekliğe kaldıracaksınız, ağzınızı havaya açacaksınız ve uzaktan hesaplı şekilde suyu gırtlağınıza dökeceksiniz!

Yapılır iş mi bu? Alışkanları "lık lık! lık lık!" öyle kolay içerler ki... Dökülen su, yanında hava payı olan bir huni imiş gibi ağızlarından geçer ve boğazlarında düğümlenmeden midelerine zahmetsizce iner, Beyrut'ta, ikinci derecedeki lokanta masalarında, böyle su içmeye alışmışlara mahsus testilere rast gelirsiniz, sızan suları altlarındaki kâselere birikmiş sıram sıram testiler...

Acemisi bunu kullanamaz: Yukarıdan tazyikle gelen su ağzında kalır, bir türlü gırtlak boğumlarından geçemez, taşar, göğsünüzden aşağı inip gömleğinizi sırsıklam bırakır. İçtiğinizi farz edelim. Ya suyun lezzeti? Bunu, dilinize ve damağınıza dokunmadığı için duyamazsınız.

(…)

Dudak dokundurduğunuz testiyi hemen kırarlar. Zahir, hastalık geçer korkusuyla... Bardak kullanmamak da gene bu korkudan, biraz da su kıtlığı çekilen o fakir, taşlık yerlerde su ve para tasarrufundan dolayı olacak.

İşte otomobile bindirdikleri genç, anlattığım şekilde su içerken, testinin içine girmiş olan kocaman bir eşek arısı, tazyikle emziğin dar ağzından fırlamış, gelip gırtlağa, belki de gırtlağın son boğmağına yapışmış. Yapışmış ve sokmuş. Arı çıkmış ama iğnesi ve zehri içeride... Ekmek, bal, yoğurt, çiğ kıyma, falan filan yutturmuşlar faydası yok... Acı artıyor ve fenası, gırtlak şişiyor, örtülüyor.

Acele şehre, doktora gidecek.

"Eh," dedik, "elbette orada bir çaresini bulurlar" ve yola düzüldük. Bir aralık arkamdakilerde konuşma sesleri fazla yükseldi, döndüm: Hasta ağzını havaya kaldırmış, bir karış açık, tıpkı hayalî bir testiden su içiyormuş gibi yutkunmaya çalışıyor, belli ki yutkunamıyor.

(…)

Şüphe yok, hasta Beyrut'u bulamayacaktı.

Yol üstü, büyükçe bir köyde, bir doktor tabelasına rastlayınca durduk. Hemen atladım; ben atladım. Zira arkadakiler artık yarı katılaşmış olan vücudu kollarından bırakmıyorlardı. Kapıyı çaldım, arkasında biri bekliyormuş gibi çarçabuk açıldı, bir papaz, uzun boylu, simsiyah vakarlı bir papaz göründü, sordum:

"Doktor burada mı?"

Ağır ağır, kilise sesiyle cevap verdi:

"Burada idi... Biraz evvel Allah'ın davetine icabet etti. Ruhu istirahatte olsun, âmin!"

Bütün tüylerim ürperdi, elimle arabayı ve arabadakini gösterebildim.

"Rahat etmesine dua edeceğim birisi de orada!" der gibi... Sonra önüme, ardıma, yanıma bakmadan koşmaya başladım. Öyle sanıyordum ki, ben de gırtlağımda bir arı iğnesi ve yüzümde o çivit renkli maskeyi taşıyordum; ben de korkunç ve yarı ölüyüm. Fakat tuhafı, akşamüzeri aynı köyden ve aynı kahvenin önünden yüreğim atarak neşesiz eve dönerken baktım, sabahleyin ölüsünü taşıdığımız yaşta bir genç, toprak testisini havaya kaldırmış, ağzını bir karış açmış. "Lık lık! Lık lık!" keyifle, korkusuz, düşüncesiz su içiyor.

(…) (Şişli, 1939)

Refik Halid Karay, *Gurbet Hikâyeleri Yeraltında Dünya Var*

Kelime Dağarcığı:

çivit: Mavi renkli toz boya. **imtiyaz:** Ayrıcalık. **müyesser:** Kolaylıkla ortaya çıkan. **tenasüpsüz:** Aralarında uygunluk, düzgünlük bulunmayan. **tenezzül:** Kendi durumundan daha aşağıdaki bir işi, bir durumu kabul etme. **vakarlı:** Ağırbaşlı. **zahir:** Açık, belli.

1. Okuduğunuz metindeki ana olayı belirleyerek ana olayın şekillenmesine etki eden olay örgülerini yazınız.

2. Bu hikâyeyi farklı bir sonla bitireceğiniz bir paragraf yazınız.

3. Okuduğunuz hikâyedeki mekân ve zamanı tespit ederek mekân ve zamanın olay örgüsüne etkisini açıklayınız.

Hazırlayan: *Mustafa EREN*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Nasıl Biri?	25 dk.
Amacı	Hikâyedeki kişilerin özelliklerini belirleyerek bu özelliklerin metnin temasıyla ilgisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Başka Türlüsü

Denizden hayli içerde, soğuk, kupkuru bir kara şehrinde, bir zamanlar yedi sekiz ay kadar kaldım. O güne dek deniz kenarında yaşamış olduğum için, birçok şey yabancı, tuhaf geldi bana.

(…)

Düşünün ki her sabah altıda, en geç altı buçukta uyanıyor, yatakta oyalanmadan hemen kalkıyordum. En soğuk günlerde bile sobayı yakmaya vakit bulamadan hemen hazırlanıyor, çoğu kez kahvaltı etmeden sokağa çıkıyordum. Çalıştığım yer şehrin dışında, üstelik de uzaktı. Bense sekiz buçuğa doğru işimin başında bulunmalıydım. Sonra da bir dakika olsun düşünmeye, kendi kendimi dinlemeye vakit bulamadan, beş buçuk, altıya kadar çalışıyordum. Öğle yemeği paydoslarınınsa ne kadar çabuk, kendilerini duyurmadan geçtiğini söylemeye gerek yok. Bir saate yakın bir otobüs yolculuğundan sonra şehre döndüğümüzde, havayı kararmış, evlerin olsun, sokakların olsun ışıklarını yanmış bulurdum. Bana da en çok bu dokunurdu. Ta içimden şehirde neler yapılabilecek, ne türlü mutlu olunabilecek bir günün geçip gittiğini, böylece daha birçok günlerin de geçip gideceğini adeta bir kum saatinin boşaldığını gözlerimle görür gibi birçok şeyin bir daha bulunmamak üzere yittiğini duyardım.

(…)

Yarın bugünün aynı, öbür gün de bugünün bir eşi olacak. Böylece de günler belirsiz bir zamana kadar sürüp gidecek. Ama ne var böyle yabancı bir şehirde pinekleyecek? İşse iş. Daha kötü koşullar içinde de olsa doğduğum, büyüdüğüm şehirde bulunamaz mı? Bulunur elbette.

(…)

Ertesi günü, dilediğim yerde de, biraz geç olsa bile, yine de bir iş bulabileceğimi, yüreğimden kalkıp boğazımı tıkayan bir heyecan içinde düşündüğümün ertesi günü, bir kâğıda iki üç satırla özür dilercesine bir şeyler yazdım, gereken kimsenin masasının üzerine bıraktım. Hâlimden sevincimi anlamışlar gibi, bu nedensiz görünebilecek işten ayrılmayı önlemek istemediler bile. Sadece iyi dilekler bildiren, iyi niyetli birkaç söz her zaman rastlandığı gibi. O kadar.

O gece trende bir yer bulabildim nasılsa. Akşam karanlığı basarken lokomotifin düdüğünü duydum. Ne koridora çıktım, ne bir şey. Mutluluğumun daha tam, yolculuğumun gereğince olması için bir de polis romanı almıştım. Kompartımanda benden başka üç kişi daha vardı. İki kişilik yer boştu. Kimsenin yüzüne bakmadan daldım kitabın yapraklarına.

(…)

Yol arkadaşları ekmeklerini, kaşar peynirlerini, kuru köftelerini yediler. Sularını içtiler. İçlerinden biri bir iki söz söyledi. Ahbaplığı denedi. Baktı ki öbürlerinin aldırdığı yok, o da artık kendini yormadı.

(…)

Hereke akla gelmeyecek kadar yeşildi. Sisin arkasından gelen bir güneşin ışıkları altında pırıl pırıldı. Tazeydi. Duruyordu. Bambaşka bir şeydi. İnsan elinden çıkmışçasına düzenli, dünya durdukça duracak bir ölümsüz resim gibiydi. Bizim kompartıman arkadaşlarından ikisi ilk geliyorlarmış İstanbul'a, pencereyi açmışlar şaşkın bakıyorlardı. Yirmi yaşında var yok çocuklardı. Biri döndü, yüzüme baktı, düşündü taşındı, sonunda ağzından baklayı çıkardı. "Ağabey" dedi, "İstanbul buradan da güzel mi?" Öbürü daha beter duygulandı, bu kış sonu sabahı, pırıl pırıl görünüşün karşısında. "Ah" dedi, "Yerleşeyim buraya, ölünceye kadar kalayım, başka bir şey dilemem."

Bütün bir gece gelişemeyen ahbaplıklarımız bundan sonra yarım saatte gelişiverdi. Paltolarını, sanki gelmişiz, hemen giyeceklermiş gibi askıdan indirirken, kalan yemekleri, bardaklarını sepete koyarken, kırk yıllık yol arkadaşlarıymışçasına kim olduklarını, neden geldiklerini, nerede kalacaklarını anlatıverdiler.

(…)

Trenden gara ayak basar basmaz da, yolculuk telaşı da, yolun sona ermesinden ötürü sevinç de, yol arkadaşlığı duyguları da, o kadar köklü, uzun zaman kalacak sanılan bütün bu duygular uçtu gitti. Bundan sonra bir tek şey var. O da eve varıp iki söz etmek, belki de biraz uzanıp dinlenmek.

(…)

Sabahattin Kudret Aksal, *Gazoz Ağacı*

Kelime Dağarcığı:

baklayı ağzından çıkarmak: Açık söylemekten kaçındığı bir sorunu sonunda açıklamak. **kompartıman:** Yolcu trenlerinde vagonların bölmelerle ayrılmış bölümlerinden her biri. **pineklemek:** Bir yerde hiçbir iş yapmadan oturmak.

1. *Denizden hayli içerde, soğuk, kupkuru bir kara şehrinde, bir zamanlar yedi sekiz ay kadar kaldım. O güne dek deniz kenarında yaşamış olduğum için, birçok şey yabancı, tuhaf geldi bana.*

   Sonra da bir dakika olsun düşünmeye, kendi kendimi dinlemeye vakit bulamadan, beş buçuk, altıya kadar çalışıyordum.
   Kahramanın çalışmak için geldiği şehir ve iş yeri hakkındaki bu ifadelerinden hareketle onun kişiliği hakkında neler söylenebilir?

2. Hikâyenin kahramanı, yaşadığı sorunları çözmek için uzun uzadıya düşünen biri mi yoksa hızlı kararlar alabilen biri midir? Bunu hikâyedeki hangi ifadeden anlıyorsunuz?

3. *Hâlimden sevincimi anlamışlar gibi, bu nedensiz görünebilecek işten ayrılmayı önlemek istemediler bile. Sadece iyi dilekler bildiren, iyi niyetli birkaç söz her zaman rastlandığı gibi. O kadar.*

   Kahramanın iş yerinde yakın bir arkadaşı olsaydı bulunduğu şehre ve işine karşı duyguları değişir miydi? Düşüncelerinizi gerekçesiyle yazınız.

4. Kahramanın işten ayrılmak konusunda çok rahat hareket etmesi onun ekonomik durumu hakkında bir ipucu vermekte midir? Açıklayınız.

5. Hikâyenin kahramanı yolculuk boyunca insanlarla yakınlık kurup sohbet etmek yerine kitap okumayı tercih etmiştir. Siz olsaydınız hangisini tercih ederdiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Levent ŞEN*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Kişileri Tanıyalım	25 dk.
Amacı	Metinde geçen kahramanların özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Birtakım İnsanlar

Gece. Saat on ikiyi on geçiyor. Taksim'de saatin altında tramvay bekliyorum. Öyle olmasa bu kadar ince eleyip sık dokumaya lüzum görmez; vakit gece yarısını geçmişti, derdim… Tramvay hâlâ yok. Biraz daha yerimde yatağımı, uykuyu düşünsem belki de uyuyuvereceğim. Donmak üzere olan insanların tatlılığını içimde duymaya başladım. "Bari gideyim şu açık pastanede bir ıhlamur içeyim de sonra yatarım." dedim. Bir iki adım atmamıştım ki önüme bir adam dikildi. Rüzgârdan yalnız bir karartı gördüm. Sonra yüzüme doğru bir hortumdan çıkar gibi bir duman yayıldı: Adam konuşuyordu. Tatlı, munis bir Anadolu şivesiyle:

— Ağabey, dedi, buradan bana benzer birtakım adamlar geçti mi? Paltomun yakası içinde yarı yarıya kaybolmuş kafamı çıkardım. Kafamı bir iki defa salladım. Soğuğa alışmış, mukavemete hazırlanmış gibiydim. Kulaklarımı keskin bir rüzgâr ısırdı. Adama baktım:

Bana benzer adamlar… Bütün insanlar birbirine aşağı yukarı benzemez mi? Bana benzer adamlar, ne demekti?

Evet, adamın hakkı vardı. Ona benzer adamlar, ötekilerinden kolaylıkla ayrılabilirdi. Kış günü bir şehirde insanlar palto, şapka giyer, ayaklarında fotinler vardır. Belki paltolarının renkleri, şapkalarının kurdeleleri ve amerikan yahut alaturka şapkalarıyla birbirlerinden ayrılabilirler, icap ederse.

Bu adamın ne paltosu ne şapkası ne de ayakkabıları vardı. Buna mukabil sırtında mor pamukları yer yer, parça parça dökülen bir hırkası, belinde ipi, ayağında yazlık, tüy gibi bir pantolonu ve ayaklarında da yine iplerle bağlanmış çuvalı…

Yüzü tatlı esmer renkli idi. Sakalı uzamıştı. Yirmi beş, otuz yaşlarında gözüküyordu. Yalnız gözlerinde büyük, korkak, acele bir şeyler vardı.

(…)

O devam etti:

— Benim gibi ağabey, dedi. (Üstünü başını gösterdi.) İşte bu biçim adamlar görmedin mi? Bazıları şu yoldan geleceklerdi. Birtakımları da (Taksim Sineması'nın aşağısındaki yolu göstererek) şu yokuştan çıkacaklardı.

— Görmedim vallahi! dedim.

— Allah Allah! dedi. İmkânı yok. Muhakkak geçmişlerdir. Ben yolda biraz eğlendim. Onları kaybettim. Yoksa geçmemelerine imkân yok.

— Nedir bu adamlar canım, diye sabırsızlık ve merakla sordum.

Kafamın içinde esrarengiz, büyülü, garip hikâyeler canlandı. Hatta daha ileriye giderek başka ve daha tuhaf şeyler düşündüm.

Ağabey, biz, dedi, Tophane'deki sabahçı kahvelerinde yatarız. Hepimiz hamal, uşak gibi herifleriz. Ama namusumuzla yaşıyoruz. Ne yapalım? Beş on para kazanırız. Geceleri de kahveciye beş kuruş verir, bir köşede uyuruz. Ne yapalım? Otellere para mı dayanır? En aşağısı otuz kuruş. Otuz kuruşla iki gün geçimimiz var…

— Ha! Bu akşam polisler geldiler. Sabahçı kahvelerinde yatmak yasakmış. Hepimizi çıkardılar. Biz de hep birlik olduk. Gidelim valiye çıkalım; uyandıralım, derdimizi anlatalım, dedik. İşte birtakımı şu yokuştan, birtakımı da arkadan geldiler. Demek görmedin ağabey.

— Görmedim, dedim. Nerelisin sen? Gözleri çakmak çakmaktı:

— Zonguldaklı bey, ağabey.

Gece yarısı, bu soğukta valiye gideceklerine başka bir koğuş bulmak, daha olmazsa polisler gittikten sonra kahveciye zorla kapıyı açtırmak mümkündü. Valiye kadar çıkmayı akıl edemezler.

(…)

— Ne ise, ben yukarıya doğru bir hızlanayım, belki geçmişlerdir de sen görememişsindir, dedi ve hafif hafif serpen karın içine karıştı gitti.

Tramvay gelmişti. Atladım. Tam yedek subay mektebinin önünden birtakım adamlar, gidiyordu. Fakat camlar o kadar buz tutmuştu ki göremeyince tramvaydan atladım.

Belki seksene yakın insandı. Aralarında gençler bile vardı. Büyük adımlarla gayet ciddi yüzlerle yürüyorlardı. Önde gidenlerin hâlinde daha büyük bir vaziyet vardı. Daha ciddi idiler. Tek tük geçenler durup onlara bakıyorlardı. Fakat onlar hiç kimseye bakmıyorlardı. Yalnız en önde gidenler bağıra bağıra konuşuyorlardı. Vali ile nasıl konuşacaklarını talim ediyorlardı. Kıyafetlerine baktım. Evet, benim mor pamuk hırkalı ve keten pantolonlu adamın hakkı vardı; onun gibi birtakım adamlar gidiyorlardı. Kulaklarımda genç Zonguldaklının:

— Canım, benim gibi adamlar bey ağabey, dediği zamanki hâli geliyordu.

Yatağım, tramvay beklediğim dakikalardaki o munis hâlini kaybetmişti artık. Ne şu, ne buydu. Bir yataktı. İçinde yatabildiğim için mesut değildim.

Sabahçı kahvelerini kapamadan evvel birkaç tane gece barınma evine şiddetle ihtiyacı olan İstanbul şehrinin kışı bazen ne kadar uzun, ne kadar uzun ve bitmez tükenmez bir afettir, bilen bilir.

Sait Faik Abasıyanık, *Birtakım İnsanlar*

1. Okuduğunuz hikâyenin kahramanları kimlerdir? Özelliklerini belirtiniz.

2. Okuduğunuz hikâyenin kahramanları günlük hayatta karşılaşılabilecek kişiler midir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Hikâye kahramanları ne tür özelliklere sahiptir? Bunu hikâye türünün gerçeklikle olan ilgisi bakımından inceleyiniz.

Hazırlayan: *Mehmet ATEŞ*

2. ÜNİTE > Hikâye Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Güvercin ve Özgürlük**	25 dk.
Amacı	Metinde geçen kahramanların özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Zincir

İşsiz, güçsüz kaldığım gurbet ellerinde köşe pencerem, kendimce Abdülhak Hâmid'in "Kürsü-i Temaşa"sı yerine geçerdi. Yabancı memleketlerde bir kasabaya sokulup uzun süre yaşamaktaki bezginliğin ne olduğunu bilir misiniz? Beş on gün çarşı sokak gezdikten sonra tanıdık yüz, alışabileceğiniz yer bulamamaktan bezer, odanıza girer, yalnızlığın içine sinersiniz.

(…)

Eğer iradesiz bir adamsanız az zamanda çürüyüp çökmeniz pek olağandır. Ben çökmemek için köşe penceresinden ayrılmazdım; köşe penceresinden dünyayı seyrederdim. Köşe penceresinden dünyayı seyretmek insana abartılı bir fikir gibi görünür. Bir pencere, sonunda bir sokağı, birkaç sokağı görebilir. Bir sokak ise dünyanın kaç milyarda biridir?

(…)

Köşe penceresini, işte, ben bu bakımdan insan çevresinin bir damlası üstüne çevrilmiş bir mikroskop camı sayarım. Baktığınızı sanki büyütür. Gözlemevi nasıl göklere ve yıldızlara bakmak için havaya uzanmış birer bilim gözü ise köşe pencereleri de yeri ve yerde yaşayanları seyre yarar, yere eğilmiş birer deney gözlüğüdür. Onun içindir ki penceremden sokağa kendimize bakmayı, göğe dalıp kalmaya yeğlerim. Bu ilkel teleskobun önüne geçip insanlarla hayvanları inceleme, en hoşlandığım eğlencelerin başında gelir. Karşıdaki komşum, yabancı subayın buldok cinsi bir köpeği vardı. İri kafalı, koca enseli, iki dişi daima meydanda, yanakları kof ve sarkık, burnu çökük, ters bir köpek…

Komşunun buldoku suratına, gördüğüm maskelerin en sertini, en titizini, gösterişlisini asmıştı.

(…)

Günde iki kere, Senegalli iri yarı bir er, onu zincirinden sıkı sıkı tutup hava aldırmaya çalışıyordu.

Fakat ne zorlukla… O köpek, koskoca adamı, sanki iri şilepleri çekip götüren römorkörler gibi sürüklüyordu. Hayvan, her an soluk soluğa, kulaklar dimdik, gözler fırıl fırıl ve yüzü öfkesinden karmakarışık, bumburuşuk!.. Zincirden boşanıverse kuşkusuz, önüne insan ve hayvan ne gelirse, neresi gelirse hemen mengene gibi tuttuğunu bırakmaz, sert, yaylı çenesinde parçalandığını, koptuğunu göreceğiz. Hele bir kedi, bir köpek geçmiyor mu, Juju hırsından boğuluyor. Ne havlamalar, ne ulumalar, ne inlemeler!... Zavallı Senegalli, bir türlü söyleyemediği "j"leri değiştirerek:

—Susu, Susu, diye ne kadar bağırsa, hatta belindeki kayışla vursa boş! Juju kıyamet koparıyor, hırlıyor, eşiniyor, atılıyor, tutulmaz bir duruma geliyor. O zaman, ister istemez, çeke çeke, koparır gibi yeniden eve sokuyorlar.

(…)

Ve sokağın dinginliği de geri geliyor. Kendi kendime soruyorum:

—Bir gün, zinciri kopuverince ne olacak? Acaba ne kıyametler kopacak? Sonunda, bir gün, bu korktuğum, beklediğim, merak ettiğim olay gerçekleşti; köpeğin zinciri, zencinin elinde kaldı. Köpek mancınıktan kurtulan bir taş gibi fırlamış, bir an içinde gözden kaybolmuştu. Arkasından yetişemediler, gittikçe uzaklaşan ve sokaklar arasında gittikçe sönerek yankılanan havlamalar, o kadar! "Buldok" kasabayı altüst etmeye gitmişti; kim bilir ne facialar işitecektik? Hâlbuki öyle olmadı: İki gün sonra Juju'yu zincirinde çok durgun gördüm. Demek ki dönmüş veya bulunmuştu ve kuşkusuz ki daha azılı yerli köpeklere rastlamış, el sillesini tatmış, yersiz, yurtsuz kalmış, Hanya'yı Konya'yı öğrenmiş, açlığı denemiş, Senegalli bekçisini, penuvarlı gözcüsünü arkasında bulamayınca bütün azgınlığını, kaba sığmayan öfkesini bırakmış, sünepeleşmişti. Hava almaya çıkardıkları zaman, artık özgürlük eskisi kadar ona çekici görünmüyordu; zinciri dayanılmaz bir yük gelmiyordu. Hatta daha sonraları, askerin yanında bağsız dolaşmaya koyuldu; ayakları dibinde zincirsiz ve uslu yürüyor, dünyaya filozof gözüyle, öfkey-

le değil, düşünceli bakıyordu. Bu gözler, anlamaya başladığı dünyayı artık tartıyordu. O eski korkunç yaratık, zinciri çıkınca basbayağı bir köpek olmuştu. Önceleri yanına yaklaşamayan mahalle çocukları etrafını sarıyorlar: — Susu! Susu diye alay ediyorlardı! Aldırmıyordu bile… Çünkü bütün gösterişini, kahramanlığını o kopmayacak sandığı zincire borçlu idi. İnanıyorum ki Juju'nun tasalı gözlerinden ara sıra, uzak, şanlı bir hatıra gibi bu zincir geçiyor, köpek, zincirini arıyordu…

Refik Halit Karay, *Zincir*

Kelime Dağarcığı:

mancınık: Top yapımının bilinmediği çağlarda, kale kuşatmalarında, ağır taş gülle fırlatmakta kullanılan basit bir savaş aracı. **mengene:** Bir nesneyi sıkıştırıp istenildiği gibi tutturmaya yarayan araç. **penuvar:** Bir tür sabahlık. **römorkör:** Yedeğinde özellikle deniz taşıtı götüren taşıt. **sille:** Elin iç yüzüyle vurulan tokat. **sünepe:** Kılıksız ve uyuşuk, sümsük, pısırık, miskin **şilep:** Yük gemisi.

1. *Yabancı memleketlerde bir kasabaya sokulup uzun süre yaşamaktaki bezginliğin ne olduğunu bilir misiniz? Beş on gün çarşı sokak gezdikten sonra tanıdık yüz, alışabileceğiniz yer bulamamaktan bezer, odanıza girer, yalnızlığın içine sinersiniz.*

   Metinde anlatılan yerin özellikleri, anlatıcının ruh hâline etki etmiş midir? Açıklayınız.

2. *Ben çökmemek için köşe penceresinden ayrılmazdım; köşe penceresinden dünyayı seyrederdim.*

   Anlatıcı, metinde böyle bir mekânı sizce neden kurgulamıştır? Hikâyedeki mekânın, memleket özlemi çeken anlatıcının üzerinde ne gibi bir etkisi vardır? Açıklayınız.

3. Hikâyede anlatılan buldok cinsi köpek Juju, zincirliyken çok saldırgan ve korkunç bir köpektir. Yaşadığı mekândan kaçıp özgürlüğünü kazanan Juju'nun davranışlarındaki değişikliğin sebebi sizce ne olabilir? Açıklayınız.

4. *Çünkü bütün gösterişini, kahramanlığını o kopmayacak sandığı zincire borçlu idi. İnanıyorum ki Juju'nun tasalı gözlerinden ara sıra, uzak, şanlı bir hatıra gibi bu zincir geçiyor, köpek, zincirini arıyordu.*

   Anlatıcı, bu cümlelerde geçen zincir ifadesiyle ne anlatmak istemektedir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Hüseyin AYHAN*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metinde Zaman ve Mekân**	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde zaman ve mekânı belirleyerek kahramanların ruh hâli ile zaman ve mekân arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Uyuz Hastalığı Arkasından Hayal

(...)

Ayakları çıplaktı. Büyük, sarı ela gözleri, aslında beyaz olduğu hâlde yer yer morarmış bir derinin içinden, baharda badem ağacı güzelliğiyle bakıyordu.

Bu çocuğu nereden tanıyorum? Bilmem... Belki de hiçbir yerden… Belki de her yerden... Sokakta böyle çocuklar yüzlerce; bir iki değil... Her gün bütün caddelerde, köprünün üstünde altında, çok defa bir sinemanın kapısında üçer beşer, Sirkeci'nin her köftecisi, her işkembecisi önünde, bu, yalnız gözleri kalmış mahlukat görülüyor. Bu çocuklar bir gün kaybolurlar. Sonra birdenbire bir kale kapısı açılmış gibi yine o güzel bildikleri, bir sinema oyunu oynuyor sandıkları, karlı çamurlu caddeye düşerler.

(...)

Surat astım. Ne yalan söyleyeyim, bu kadar sefil olduğu için yüzümü buruşturdum. Yoksa benim de içimdeki çocukluk daha ölmedi. Ona bir gözümü kırpar, belki daha ileri gider, dilimi çıkarırdım.

O aldırmadı, güldü. Başını öbür yana çevirdi. Gişedekilere elini uzatmakta devam etti. Bu, büyük, muhteşem bir eldi. Kendi ince yüzünden iki defa daha büyük bir el... Üstüne yer yer, çivit mavisi bir ilaç sürülmüştü. Bilekleri cılk yara içinde idi.

(...)

Yanına sokuldum:

— Ne bu elindekiler? dedim.

— Uyuz, be! dedi. Bir şey değil.

Uyuz, ne korkunç ne de müthiş bir hastalıktır. Hatta sevimlidir mi, demek istemişti.

Eline düşen çeyreğe bir baktı. Yüzünü kaldırdı. İşte orada, o ela gözlerin içinde, insanları olduğu gibi değil, olacakları gibi sev, diyen adamın âdeta fikrini okudum.

Bazı sinema trüklerinde insanın içinden bir başka insanın kalkıp yürüdüğü görülür. İçimden o romantik mahluk kalktı. Çocuğun uyuz mikrobu girmemiş gözlerine doğru ilerledi.

Şu sinemaya akın akın girenlerin içinde eczacılar, doktorlar, iyi insanlar, merhametliler olacağını düşündüm: Bir aralık ben de uyuza tutulduğum için bilirim.

Elli kuruşluk bir kükürtlü ilacın yarısı; tamamdı…

Bir insan o akşam sinemaya gitmemeyi düşünse…

Matmazele beş kuruşluk veremlilere yardım pulunu yapıştırtmayan şişman madam bilet almayıverse, bu çocuk üç gün içinde pirüpak olurdu; beyaz derisi parlar, siyah tüyleri fışkırır, gözünün solmuş elası lacivertleşir, morluklar uçar, güzel bir kırmızılık, büyük, güzel, çalışkan eller...

İyiliğe, dostluğa, sevgiye, marangozluğa, ya demirciliğe koşan bir yüz, sokakta insan yüzlerine bakıp pırıl pırıl parıldardı. Bir ses, bana:

— Sen o parayı verebilirdin, diyor.

İşte bütün mesele burada: Ben sinemaya gideceğime ona bu parayı verebilirdim. Şimdi ben de herkes gibi düşünmeye başlıyorum.

O parayı ben versem, o yerdi. O, uyuzla, yalancı bir saadet dünyası içindeydi. Hiç düşürülmediğini sandığı -sahiden İstanbul sokakları aransa kaç düşmüş çeyrek bulunur- çeyrekler eline düşüyordu. Uyuzun da zararı yoktu. Yalnız yatabildiği, bir yere sığındığı akşamlar, oh, ne güzel kaşınılıyordu!

Ben bunu yapamazdım. Altmış beş kuruşu çocuğa veremezdim: Bu sinemaya verdiğim paranın, bir insanı muhakkak surette bu iğrenç hastalıktan kurtarmak pahasına beni eğlendireceğini bildiğim hâlde...

Ben de mücrimim, herkes gibi...

Ama uyuzdan kurtulmak için insanın bir kat daha çamaşırı olması lazım! Ama bir evi, bir anası olması lazım! Ama bir su dökünecek yeri olması lazım!..

Altmış beş kuruşu vermemek için daha ne bahaneler bulacağım?.. Bu akşamı kendime zehir etmemek için daha neler bulacağım, ya Rabbim...

Uyuzlu çocuk, bir cüzzamlı gibi kimseye sürünmemeye, yalnız paralarını göstermeye çalışırken orta yaşlı, şık bir kadın öyle korku, öyle dehşetle çocuğa baktı ki...

İçimden, o sinema numaralarındaki ikinci mahluk, kadınla, sanki bir cilt hastalıkları uzmanı imiş gibi konuştu:

— Hanımcığım, bendeniz cilt hastalıkları uzmanı doktor Ahmet Derimser!.. Korkmayın hanımcığım. Uyuz öyle bir hastalıktır ki, birkaç günlük tatlı bir kaşıntısı, hadi diyelim, azabı vardır. Bunu çektikten sonra deriniz daha güzelleşir, bütün pisliğini, eskiliğini atar…

(…)

Bu sefer o sinema oyunu kadında baş gösterdi. Kadıncağız, benim, ikinci mahluğun sözüne inandı. (…)

Doğrusu bir kadın neler yapamazdı? Bir hayaldir, bir yalandır, bir korkunç yalandır ama düşünülemez mi?

“Bir kadın bu çocuğu alıp evine götürüyor, uyuz merhemini sürüyor, üç beş gün evinde tutuyor, sonra isterse yine mikrobun kaynadığı sokağa onu tertemiz bırakıyor...” Doğru, yalnız hayalle geçiniyorum; ben yalnız hayal kuruyorum.

Sait Faik Abasıyanık, *Öyle Bir Hikaye*

Kelime Dağarcığı:

aşina: Tanıdık. **hâletiruhiye:** Ruhsal durum. **mahlukat:** Yaratıklar. **mücrim:** Suçlu. **pirüpak:** Tertemiz. **trük:** Sinema veya tiyatroda teknik ustalıkla yapılan gösterisi.

1. Okuduğunuz metnin vaka zamanı nedir? Zamanı tespit etmenizde size yardımcı olan unsurlar nelerdir?

2. *Bazı sinema trüklerinde insanın içinden bir başka insanın kalkıp yürüdüğü görülür. İçimden o romantik mahluk kalktı. Çocuğun uyuz mikrobu girmemiş gözlerine doğru ilerledi.*

   Metnin vaka zamanı ile yukarıdaki bölümde geçen zamanı karşılaştırınız.

3. Okuduğunuz metinden hareketle hikâyedeki mekânın olay örgüsüne etkisini anlatınız.

4. *O aldırmadı, güldü. Başını öbür yana çevirdi. Gişedekilere elini uzatmakta devam etti. Bu, büyük, muhteşem bir eldi. Kendi ince yüzünden iki defa daha büyük bir el... Üstüne yer yer, çivit mavisi bir ilaç sürülmüştü. Bilekleri cılk yara içinde idi.*

   Metinden alınan bu cümlelerden hareketle kahramanın ruh hâli ile mekân arasında nasıl bir ilişki olduğunu belirtiniz.

Hazırlayan: *Mustafa EREN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Farklı Açılardan Bakabilmek**	25 dk.
Amacı	Metinde kullanılan anlatıcı ve bakış açısının, okurda yaratılmak istenen duygu ve düşüncelere etkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dolmuşa

Beş kişiydiler, insanı her zaman şaşkına çeviren o büyü, rastlantı, çoğu akşamlar onları Eminönü'nde, Köprü ayağının Haliç'e bakan boşluğunda buluşturur ve onlar dolmuş kayığıyla karşıya, Galata'ya geçerlerdi. Belki de gün boyunca harcadıkları paradan, yalnız, kayıkçıya verdikleri bu altmış paraya acımazlardı. Haftanın üç dört akşamı -kimi günler bir kişi eksiğiyle de olsa- rastlantının o nerden, nasıl estiği belli olmayan rüzgârıyla dolmuş iskelesinin önünde bir araya gelmeleri önceleri onları şaşırtmıştı. Şaşırmaksa ne güzel şeydi. Ne yazık ki bu duyguları çok sürmemiş, coşkunun uçan tadı yerini, bu kez, alışkanlığın dingin tadına bırakmıştı. Bu garip kayığın müşterilerinden biri Yemiş iskelesinin arka sokaklarındaki zahirecilerden birinde yazmandı. Öbür ikisi -iki kardeştiler, ikiz, ama birbirlerine hiç benzemezlerdi- Yeşildirek civarında bir triko atölyesinde çalışıyorlardı. Kayığın en yaşlısı, Hüseyin Efendi, Marpuççular'da içine zorlukla sığabildiği bir dükkânda ekmek, salam, peynir, limonata, gazoz gibi şeyler satan bir küçük esnaftı. Beşincisi bir yüksekokul öğrencisiydi, saat altıya doğru Beyazıt'tan aşağı vurur, kestirmeden Eminönü'ne inerdi. Akşamları her biri çıkıyordu işyerinden, okulundan, toprak, Arnavut kaldırımı, parke döşeli yollardan yürüyorlardı birbirlerinden habersiz, birbirlerine koşut ve dikey sokaklara düşüyorlardı zaman zaman, ufacık alanlardan geçiyorlar, kaldırımdan kaldırıma sekiyorlar. Haliç'in kıyısında buluyorlardı kendilerini, aynı saatte dolmuş kayığının önünde buluşuyorlardı. Ne denli, insanın içini burkan bir mekanik!

(…)

Dolmuş kayıkları yayvan, geniş ve rahattır. Dolmuş kayıklarının en rahatlarından biri de -beşinin de akşamları toplandığı- Hasan'ın kayığıydı. Hasan'ın kayığında denizin ılık şarkısı vardı. İnsanın içine dek sinmiş deniz ve tuz kokusu, Yenicami'nin bu saatlerde külrengiyle siyah arası gidip gelen görünümü, denizin hemen üstünden uçan martılar vardı.

(…)

Kimi gün bir tek sözcük bile çıkmıyordu ağızlarından, gülümsemekle yetiniyorlardı. Kimi gün de kısacık tümcelerle konuşuyorlardı, ama hep kopuk kalan, konuşma denirse buna! Susuluyordu. Hep böyle suskunlukta geçiyordu akşamlar, çözülmez bir giz bağlıyordu onları her gün biraz daha, her biri öbürlerinin gözünde Haliç'in mozayığını oluşturan taşlardan biri yerine geçmeye başlıyordu. Güz yaprağını döküyor, karlı, buzlu günler başlıyordu, ardından ilkyazın yırtıcı mavileri görünüyordu. Zaman, sanki bu kayıkta akıyordu.

Bir akşam denizin tuz kokusunu yoğunluğuyla duydular, genizleri yanmıştı. Hava gittikçe ısınıyor, yaza dönüşüyordu. O gün ikizlerin ikisi de, paltosuz, ceketle gelmişlerdi. Hüseyin Efendiyi de, zahirecinin yazmanını da, üniversite öğrencisini de yazın burnunun ucunu gösterdiğine en çok onların bu tutumları inandırdı. Şaşmaz düzen bozulmaya yüz tutmuştu, bir gün biri gelmiyor, bir başka gün öbürü kaytarıyordu. Mekanik, böylece, bir yerinden sakatlanmıştı. Gelmeyenin yerine başka biri biniyordu kayığa, bir yabancı, ertesi gün de tümünün yine kayıkta toplandığı görülüyordu. Bu günlerden birinde de kayığın yeni bir gedikli edindiği görüldü. Artık gelmeyenin yerine her akşam oydu kayıkta olan. Bir armonikçiydi bu, adı Stefan (Sitefan)'dı. Şiir meraklısı üniversiteli, birkaç akşam sonra, büyük bir duyarlıkla sürdürdüğü güncesine, "Mekanik kendi kendini onardı," diye yazmıştı. Bu ihtiyar yüzlü genç adam kimdi? Armonik çalarmış, bildikleri bu kadardı. Oysa, o her akşam, avurtları çökmüş yüzünün derinliğine kaymış ufacık gözleriyle gemilere, mavnalara, kayıklara bakarak ne öyküler anlattı onlara, yaşamının gizli kapaklı yerini bırakmamacasına.

(…)

Zaman oldu ki Stefan birkaç ay görünmedi. O zaman Hüseyin Efendi yutkunur ve düşünürdü. Dilinin ucuna sözcükler yığılır, söze beceriksiz başlar, bitiremez, yalan da olsa öbürlerine Stefan'a rastladığını söylemek gereksinimini duyar, bir yerle zaman arardı olayı oturtacak, bulurdu da. "Daha dün gördüm"

derdi, "armonikçiyi daha dün." Sonra bön gözlerle karşısındakilere bakar: "Dükkânıma uğradı da bir gazoz içirdim ona," diye eklerdi.

Akşam kayışların, dişlilerin gevşemesi ve kayıkçıların dolmuş iskelesinde "Dolmuşa!" diye bağırmalarıdır. Kent o saatlerde daha kalabalık olmasına karşın daha düşseldir. Dolmuş kayıkları bütün gün taşıdıkları insanların düşüne yatacak, on sekiz saat kayık olarak yaşadıkları günün öbür altı saatini ozan olarak yaşayacaklardır.

(…)

Dolmuş iskelesine eli çantalı ve zembilli adamların (fabrika işçilerinin, kadınların, Mahmutpaşa esnafının) akşam beşten başlayarak akın ettiği görülür. Kayıkçı bu müşteri yoğunluğuna karşın "Dolmuşa! Dolmuşa!" diye bağırır durmadan. Kayık beş kişiyi aldı mı tamamdır. Dolmuş kayığı iplerini alır ve kalkar.

Sabahattin Kudret Aksal, *Gazoz Ağacı*

Kelime Dağarcığı:

armonik: Armonika, küçük ağı çalgısı, mızıka. **avurt:** Yanağın ağız boşluğu hizasına gelen bölümü. **bön:** Budala, saf. **gedikli:** Müdavim. **mavna:** Gemilere ve yakın kıyılara yük taşıyan, güvertesiz büyük tekne. **mozayık:** Türlü renklerde, küçük küp biçiminde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi, mozaik. **triko:** Örülerek dokunan bir cins yün kumaş. **zahire:** Gerektiğinde kullanılmak için saklanan tahıl, aşlık. **zembil:** Hasırdan örülmüş saplı torba.

1. *O zaman Hüseyin Efendi yutkunur ve düşünürdü. Dilinin ucuna sözcükler yığılır, söze beceriksiz başlar, bitiremez, yalan da olsa öbürlerine Stefan'a rastladığını söylemek gereksinimini duyar, bir yerle zaman arardı olayı oturtacak, bulurdu da.*

   Bu cümlelerde anlatılanları okuduğunuz hikâyede kullanılan anlatıcı ve bakış açısı ile ilişkilendiriniz.

2. a) Okuduğunuz bu hikâyeden yazarın iyi bir gözlemci olduğu çıkarabilir mi? Açıklayınız.

   b) Sizce okuduğunuz hikâye gözlem yapmadan da yazılabilir miydi? Açıklayınız.

3. Okuduğunuz hikâyedeki kahramanlar neredeyse her akşam aynı kayıkta toplanmaktadırlar. Bu rastlantısal durumu, kayıkçı Hasan'ın gözünden kahraman bakış açısıyla kurgulayınız.

4. *Dolmuş kayıkları bütün gün taşıdıkları insanların düşüne yatacak, on sekiz saat kayık olarak yaşadıkları günün öbür altı saatini ozan olarak yaşayacaklardır.*

   Anlatıcı, kayığı neden bir insan gibi düşündürmüş olabilir? Sizce bu anlatımın okuduğunuz hikâyede adı geçen yolcuların kayığa yüklediği anlamla bir ilişkisi var mıdır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Levent ŞEN*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metinlerde Anlatıcıyı ve Bakış Açısının İşlevini Nasıl Buluruz?**	25 dk.
Amacı	Metinlerde anlatıcının özellikleri ile hâkim, kahraman ve gözlemci bakış açılarını tespit ederek bakış açısının anlatımı nasıl etkilediğini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Benim Adım Kırmızı

Ben bir ağacım, çok yalnızım. Yağmur yağdıkça ağlıyorum. Allah rızası için kulak verin şu anlatacaklarıma. Kahvelerinizi için, uykunuz açılsın, bana cin gibi bakın da size niye bu kadar yalnız olduğumu anlatayım.

Orhan Pamuk, *Benim Adım Kırmızı*

II. Metin

Ayran

Küçük Hasan hiçbir şey düşünmeden ilerliyordu. Ne evde kendisinin dönmesini bekleyen iki küçük kardeşi ne de dört saat uzaktaki nahiye merkezinde hizmetçilik yapan anası bu anda aklında değildi. Ayranını satıp satamayacağını da düşünmüyordu. Kafasında yalnız bir şey vardı: Bu yolu tekrar yürümek, geri dönmek mecburiyeti…

Uzun bir ağlamanın sonundaymış gibi içini çekti. Maşrapayı tuttuğu sol elinin çatlaklarla örtülü üst tarafı ile burnunu sildi. Gözlerini ileri çevirince istasyona yaklaştığını gördü…

Sabahattin Ali, *Ayran*

III. Metin

Filmin Ağlanacak Yeri

(…) Film başladı. Nefesleri tutmuş seyrediyoruz. Yoksulluktan, ziraat mühendisliğine terfi eden Ferdi ile kötü adam Davut'un kız kardeşi Cemile arasındaki aşkın işlendiği filmin sonuna doğru iki âşık kaçmaya karar verir. Davut'un adamları peşlerine düşer. Sözde sınırdaki tel örgülerin arasından başka bir ülkeye geçecekler… Ferdi avuçlarına aldığı vatan toprağını öpüp kokladıktan sonra semaya açılan parmakların arasında salıverdikçe hamasî duygularım kabardı. Tam bu duygu medceziri esnasında Davut'un adamları kayalık bir tepede belirir. Kaçan âşıkları görürler. Hepsi birden nişan alır. Dürbünlü tüfeklerden Ferdi ile Cemile'nin yakınlaştırılan görüntüleri perdeye yansıdıkça soluk alıp vermekte zorlanmaya başlarlar. Tam o sırada Davut'un en has adamı der ki: Durun! Bu sevdaya kurşun sıkılmaz! …. Bizim Cemil yerinden fırlar, avazının yettiği kadar bağırır:

-Senin ciğerini yiyim emmiiii!

Bir alkış tufanı kopar, alkış seslerine gözyaşları karışır. Film bitti, dışarı çıktık. Bir anda Seyirciler Cemil'in etrafını sardı. Kimi tebrik ediyor, kimi sarılıp öpüyor. Hani biz de havasındayız filmin. O havayı bozmadan evden Hanifi'yi de alıp pastaneye gittik. Karnımızı doyurduk. Bu sefer de videoda daha önce seyremediğimiz bir film başladı : "Selvi Boylum Al Yazmalım" (…)

Muhsin Macit, *Filmin Ağlanacak Yeri*

1. Okuduğunuz metinlerin bakış açılarını belirleyiniz. Bu bakış açılarının metnin oluşmasına nasıl bir katkı sağladığını belirtiniz.

2. II. metinde yazarın kahramanın neler hissettiğini bilmesinin metnin bakış açısıyla nasıl bir ilgisi olduğunu açıklayınız.

3. III. metinde ayrıntılara fazlaca yer verilmesinin metnin bakış açısının oluşmasına bir katkısı olup olmadığını belirtiniz.

Hazırlayan: *Mehmet ATEŞ*

2. ÜNİTE > Hikâye *Kazanım A.2.9: Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kullanılan Tekniği Anlayalım**	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerini bularak bunların metindeki işlevlerini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Maaş Cüzdanı

Hayati Bey, tam Beyazıt Meydanı'nı geçerken iki yumruğunu şakaklarına vurarak birdenbire durdu:

Eyvah, eyvah, maaş cüzdanını bir yerde unutmuştu! Eyvah, nerede unuttuğunu bir türlü akıl edemiyordu! Eyvah, ya alışveriş ederken dükkânlardan birinde bıraktı, münasebetsizin biri alıp gittiyse? Eyvah, ya arar arar bulamaz, yeni cüzdan çıkartmak için aylarca uğraşıp durursa? Öyle ya, evvelâ gazetelere ilân vermeli, sonra mahalleden ilmühaber çıkartmalı; o... Dahası var, dahası var, cüzdanın torbasında berat kâğıdıyla nüfus tezkeresi de beraberdi, hay Allah müstahakkını versin, bunların hepsi yeniden çıkacak ha!.. Akılsız başını bir daha yumrukladı: Kendini bildi bileli dalgınlıktan kurtulamamıştı. Her gittiği yerde ya şemsiyesini ya bastonunu ya gözlük kutusunu unutur, akşama eve gidince Hadiye Hanım'dan bir temiz azar işitirdi. Zavallı karısı, şimdiye kadar az mı bağırdı ya, dalgın kocasını az mı payladı? Eyvah, hele bunu duyarsa Hadiye Hanım'ın iki eli beline yapışacak, yuvarlak gözleri yumurta gibi şişecek, belki de... Belki de avucundaki ocak yelpazesi kocasının başına inecekti.

(...)

Mahalle kahvesinde mi? Kooperatifte mi? Kuru Kahveci Mustafa Efendi'de mi? Yoksa... yoksa... tâ... Mısır Çarşısı'nda Kökçü Hacı Hasan'da mı? Nerede? Nerede? Şimdi evvelâ, Mısır Çarşısı'na kadar gitmek lâzımdı. Hayati Bey, koşa koşa, dara dar, soluya soluya oraya kadar yürüdü, Kökçü Hacı Hasan Efendi'nin dükkânının önünde durdu:

— Merhaba Hasan Efendi... Ben burada sabahleyin bir torba unutmuş muyum?
Hacı Hasan Efendi beyaz dişleriyle sırıttı ve tecvitli bir Arap şivesiyle cevap verdi:

— Sen burada... unuttun bir torba... aah, aah...

— Etme Hasan Efendi, şuraları arayıver, pek iktiza...

— Sen kendi ara Hayati Bey... Yok burada, torba... Hacı Hasan Efendi bütün Mısır Çarşısı'nı çınlatan bir kahkaha bırakır. Hayati Bey'in semti Topkapı'ydı! Eminönü'nde, yağmur altında bir saat tramvay bekledi. İnsanın omuz kemiklerini kıkırdatan berbat bir kalabalık içinde, Topkapı'ya kadar geldi, tramvaydan atlar atlamaz bakkala uğradı:

— Merhaba Yuvan... Maaş cüzdanımla nüfus tezkeremi kaybettim. Burada aramaya geldim. Sabahleyin bırakmış olmayayım?

— Ne diyorsun Hayati Bey? Mayış cüzdanını gaip ittinse bu ay nasıl ödeyeceyin?

— Eyvahlar olsun!... Hayati Bey, çıldırmaya yüz tutarak dükkândan köşe başındaki kahveye girdi. İranlı Abbas'ı yakaladı:

— Yahu... Abbas Efendi... Ben sabahleyin burada cüzdan torbamı unutmuş muyum?

— Heyyati Bey... Sebbehten beeri buraya min gişşi girmiş, çıhmış! Men ne bilem? Yan kerevetlerine yaslanmış iki tulumbacı, Hayati Beye bakarak gülüştüler:

— Hayati Bey, bu akşam Hadiye Hanım'la krize dayansın! Fena çıngar kopacak! Hayati Bey müthiş öfkelenmişti. Külhanbeylerinin alayına dayanamadı, hırslanarak başını çevirdi, bağırdı:

— Kanımı başıma sıçratmayın da bozuşmayalım. Tulumbacıların esmeri, yılışık bir kahkaha attı:
— Aman sıçratma... Zaten başında bir tel saç yok, kelek helvacı kabağı gibi kızarır! Ama Hayati Bey, fazla devam edemedi.
(...)

Bir eliyle çenesini tutarak öteki eliyle evin tokmağını vurdu. Kapıyı açan kadın. Hayati Bey'in kanlı yüzünü görür görmez haykırdı:

— Bu ne hâl a sersem kafa? Bu ne surat? Öküz arabasının altında mı kaldın? Çenen mi dağıldı? Gözün mü çıktı? Gir içeri bakayım? (…) Maaş günü sen cüzdan torbasını evde bırak da sokağa fırla... Tanrı'nın günü aklın nerde?...

Peyami Safa, *Maaş Cüzdanı*

Kelime Dağarcığı:

berat kâğıdı: Bir buluştan, bir haktan yararlanmak için devletçe verilen belge. **çıngar koparmak:** Gürültü, kavga çıkarmak. **iktiza:** Gerekli olma durumu. **ilmühaber:** Birinin yer, hâl, medeni durum vb.ni gösteren resmî belge. **kerevet:** Tahta sedir. **muarız:** Karşı çıkan, karşı koyan. **mütekait:** Emekli. **müstahak:** Bir kimsenin layık olduğu şey. **nüfus tezkeresi:** Kimlik belgesi. **tecvit:** Kelimelerin uzunluk ve kısalıklarına göre okunması.

1. *Hayati Bey, tam Beyazıt Meydanı'nı geçerken iki yumruğunu şakaklarına vurarak birdenbire durdu: Eyvah, eyvah, maaş cüzdanını bir yerde unutmuştu! Eyvah, nerede unuttuğunu bir türlü akıl edemiyordu!*

   Okuduğunuz hikâyeden alınan bu bölümde yazar, anlattığı olayı sanki bir sahnede gösteriyor gibidir. Yazarın hikâyede bu tarz bir anlatım biçimi kullanması hikâyenin anlatımını nasıl etkilemiştir?

2. Okuduğunuz hikâyede diyalog tekniği kullanılmıştır. Bu kullanım, sizce olayın anlatımına ne gibi bir katkı sağlamıştır?

3. *Heyyati Bey... Sebbehten beeri buraya min gişşi girmiş, çıhmış! Men ne bilem?*

   Okuduğunuz hikâyeden alınan bu gibi ifadelerde değişik milletlere ait dil özelliklerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu anlatım şekliyle yazar neyi amaçlamış olabilir?

4. Hikâye kahramanı; korkak, unutkan ve şüpheci bir adamdır. Hikâyenin yazarı siz olsaydınız kahraman ve karısı Hadiye Hanım arasında geçen son bölümü hangi anlatım biçimiyle nasıl tamamlardınız?

Hazırlayan: *Hüseyin AYHAN*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.9: Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Anlatım Biçimleri ve Teknikleri	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde yararlanılan anlatım biçimlerini ve tekniklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Payımız

Bizim köyde harman yeri "müşterek"tir. Kimsenin kendi başına, kendi tarlası başında özel harmanlığı yoktur. Öteden beri, tarlasındaki sapa göre, zengine fakire yetip artan geniş ve güzel bir çayırımız vardı. Bu çayır, mezarlıkları bile süren, merada kuzu güdecek yer bırakmayan, çalışkan ve açıkgöz komşularımız tarafından, eninden yanından kırpılmaktadır. Bu saldırışlar, kıyılardaki harman sahiplerini merkeze doğru sıkıştırmaktadır. Döğenler dönerken iki komşunun öküzü birbiriyle sürtüştü, benim harmanın sapı seninkine karıştı diye komşular bozuşmakta, birbirleriyle küsmekte, yaz boyu taş gibi kararmaktadırlar birbirlerine.

(…)

Herkesin ikişer üçer harmanı var sürülecek. Ama öğleye doğru bir poyraz çıktı, yabayı kapan tınaza!.. Savurmağa başladılar. Anam köye azık getirmeğe gitti. Kardeşimle ben varım işin başında. Öküzler koşulu. Çavdar kolay kolay ezilmiyor. Kayıyor döğenin altından. Kötü tarla ürünüdür çavdar; ekmeği de kötüdür. Buğday için: "Buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok?" derler, çavdarın böyle bir adı da yoktur. Buğday için destan yazılmıştır, edebiyat kitaplarına çavdarın adı geçmemiştir daha.

Ortalık iki saniyenin içinde toza kesti.

(…)

Bu kadar ivedinin bir sebebi de, unun bulgurun bitmesi evlerde. Üst başlar da eskiyeli çok oldu. Kimsede el içine çıkacak hâl kalmadı.

Öküzler, un çuvalına dalıp çıkmış sıçan eniği gibi tozdan bembeyaz.

(…)

Yaşar arpa tınazı savuruyor. Arpa tozu bütün tozlardan daha beter yakıyor. Onun tınaz savurduğu yerle, bizim döğen sürdüğümüz yer arasında on adım yok. Samanı bizim harmana, üstümüze düşüyor. İsterse getirip gözümüze savursun, bir şey diyemeyiz. Harman yerinde tozdan sızlanmak ayıptır.

(…)

Ne yandan geldiyse, anam geliverdi. Sırtında azık torbamız. Ağzını yüzünü dastarıyla kapamış. "Öküzleri salıııın!.." diye bağırıyor, "Çabucak yiyip biz de çıkalım tınaza!.."

Durur muyuz? Hemen saldık öküzleri. Kardeşim, sürdü suya götürdü. Testimizi de götürdü giderken. Kofaların içinde bir çay var, çayın kıyısında bir küçük "göz". Suyu oradan içiyoruz. Bulamaç gibi. Yani berbat. Adamı öldürür. Oturur ağlatır. Öküzlerin de çoğu, çay suyunu beğenmezse oradan içer. Mal maşat dalıp çıkar içine.

Gün aştı, işi bitirdik. Daneyi çalkadık. Bütün komşular çeç kürekliyor şimdi. Bulutlar dağıldı. Ortalık duruldu, maşallah!.. Rüzgâr temiz temiz esiyor. Şerif Ali ağamız komşulara geldi, buğday bölüyor. Ekip biçtiğimiz bir kısım tarlaların tapusu ondadır. Savurup çalkadığımız, hazır ettiğimiz buğdayları gelip böler. Köyde epey kimse onunla ortak eker. Ekmeyen üç beş kişidir.

Anam, gitti Şerif Ali'yi bize çağırıyor. Kurumlu çalımlı geliyor. Bir göz atıyor çeç'e. Eli kasığında. Uzun bıyıkları toz içinde. Sivas'ın Kangal ağalarından biri gibi. Sakalını yeni kazıtmış. Göbeğinde asker palaskası kuşalı. İri taneli tespihini şak şak çekiyor. Alışık olmadığımız bir esans. Esans harmanda tuhaf kaçıyor. Benim elimde çeç küreği.

(…)

"Kürekle bakalım şunu!" diyor.

Küreklemiştim, bir daha kürekliyorum.

Ardında, elinde boş gaz tenekesiyle ölçmecisi dikiliyor.

"Ölç!.." diyor ölçmeciye.

Adam başlıyor: Bir ona, bir bize, bir ona, bir bize... Ağamız iyidir, yarıya böler.

On sekizer teneke...

Bugünkü değeri yetmiş lira kadardır. Yetmiş lira köyde bir insanı zor giydirir. Şehirde bir kötü ceket parasıdır. Üstelik biz bunu satamayacağız da... Dört çuval onun, dört çuval bizim doldu. Kağnıya vurup gideceğiz. Onun çuvallarını konağa kadar taşımak da bizim boynumuza borç.

(…)

Anamın gözleri bulandı birden. Çöküp ağlamağa başladı. Bir "Vay gidi vaayy!.." çekti derinlerden: "Bu kavgalar, bu küslükler, bu on sekiz teneke buğday için miydi oğul?"

Öküzler yorgun, biz yorgun... Hepimiz dingin, durgunuz... Kağnımız gıcırdıyor, tekerler zoru zoruna dönüyor. Köye doğru yollanıyoruz. Hepimiz zor yürüyoruz...

Anam hâlâ ağlıyor!..

Fakir Baykurt, *Efendilik Savaşı*

Kelime Dağarcığı:

çeç: Tahıl yığını. **çelmik:** Buğday ve başakla karışık iri saman. **destar (dastar):** Örtü. **düven (döğen):** Harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan araç. **harım:** Sebze ve meyve bahçesi. **ivedi:** Acele. **kofa:** Hasır otundan yapılmış kap. **koşumlu (koşulu):** Kayış takımı, koşum takımı takılmış. **mal maşat:** Büyük ve küçükbaş hayvanlar. **müşterek:** Ortak. **palaska:** Askerlerin bellerine bağladıkları kayış. **pıtrak:** Dikenli bir bitki. **rençperlik:** Irgatlık. **tınaz:** Dövülerek savrulmaya hazırlanan ekin yığını. **yaba:** Harman savurmakta kullanılan çatal. **zabit:** Rütbesi teğmenden binbaşıya kadar olan asker.

1. *Öküzler, un çuvalına dalıp çıkmış sıçan eniği gibi tozdan bembeyaz. Kel Yaşar arpa tınazı savuruyor. Arpa tozu bütün tozlardan daha beter yakıyor. Onun tınaz savurduğu yerle, bizim döğen sürdüğümüz yer arasında on adım yok. Samanı bizim harmana, üstümüze düşüyor. İsterse getirip gözümüze savursun, bir şey diyemeyiz. Harman yerinde tozdan sızlanmak ayıptır.*

   Metinden alınan yukarıdaki bölümde hangi anlatım biçimi kullanılmıştır? Hikâye boyunca kullanılan bu anlatım biçiminin olay örgüsüne katkıları nelerdir?

2. Hikâyede Şerif Ali, kahraman ve ölçmeci arasında diyalog tekniğinin kullanılması metnin anlatımını nasıl etkilemiştir?

3. Okuduğunuz metnin herhangi bir bölümüne öyküleyici anlatım biçimini kullanarak bir paragraf ekleyiniz.

Hazırlayan: *Mustafa EREN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Sözün Gücü**	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerin dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

At Cambazları

Bir öksürük sesi uzayıp giden iplik gibi bir düşü kalınlaştırdı, ucunu kıvırdı, bir boşluğa düşürdü. Silkindi. Gözlerini açtı. Soluk lamba ışığının bir ucuna iki genç ve uykulu göz eklendi.

Yaşlı adam uzun uzun öksürdü. Yatağın içine bağdaş kurmuş. Sırtındaki kürk, içine yeni bir koyun girmiş de canlanıyormuş gibi titreyip duruyordu. Bıyıkları ıslaktı. Kahvesini telvesine kadar içti.

Oğul yatağın sıcaklığına daha bir sarıldı. Kuru saman ve kahve kokusuna sarıldı. Pencereye baktı. Odayı bir misli genişleten kirli camlara. Yağmurla iğneleniyordu. Dışarıyı düşündü, üşüdü. Kalktı, ceketini sırtına geçirdi. Kahve cezvesini eline aldı. İçinde bir fincanlıktan çok vardı. Hiç seslenmeden başına dikti. Sonra kapıya gidip ardına kadar açtı. Soluk, belirsiz bir bulut aydınlığı yuvarlanıp açılan bir kilim gibi döşemeye serildi. Yağmur yiyen toprak kokusu. Kabaran, evlerin dışına sığmayan toprağın kil tadında kokusu… Havayı içine çekti.

Gökyüzünde bulut gibi bir şarkı dolaşıyordu.

(…)

Bir iskemle aldı. Oturdu kapının yanına. Uzakta, yağmurda bile hep öten çayırganı bekledi.

“Bu iş de böyle bitti oğul.” dedi yaşlı adam.

Çayırgan tam o anda öttü. Uzun, zaferi ve çılgınlığı belirten kesik, kısık bir çığlıktı bu. Onu iyice dinledi… Sonra, “Efendim?” dedi.

“Böyle bitti bu iş de.”

Kürkün içinden iri bir boğanın kış solukları gibi kalın dumanlar çıkarıyordu. Soluk ışıkta yüzünün yarısı görünüyordu. Bütün kederini, yıkılışını yüzünün görünmeyen yanına saklıyordu. Bunu neden yapıyordu? O kederli yarım yüzün, geceleri bile çıkarmadığı eski, yollu kravatına, uçları kıvrılmış gömlek yakasına, düğmeleri kopuk, kol ağızları tarazlanmış ceketine, bol pantolon paçalarına hatta hayatı boyunca hiç sevinmemiş o ayak başparmaklarına kadar yayılan bir çöküntüyü saklayamadığını bilmiyor muydu?

Bilse de ne çıkar? İşte yüzünün saklanıp duran o öbür yarısı da aydınlanıyor. Soluk bir beyazlık bulaşıyor üstüne. Dışarda sabah oluyor. Kapının yanında.

Bir horoz başını görünmeyen gökyüzüne kaldırıp uzun uzun ötmeye durdu. Öylesine uzun öttü ki boğazını yağmur suları doldurdu. Hayvan boğulur gibi bir ses çıkararak soluna düşüp bayıldı. Sonra başka horozlar.

Arka duvarı bir atın kalın nalları kısa bir süre düzenli aralıklarla dövdü. Sonra evin köşesini dönüp kapıya geldiler.

(…)

“At hazır.”

Oğul aceleyle giyindi. Paltosunu, şemsiyesini aldı. Babasının elini öptü. Geride kalan bir yığın ayrıntıya, o gidince hiçbir anlamı kalmayan, köşelerde, dolaplarda, karanlık kireçli bölmelerde, hasır yemek sepetlerinin altında kullanılmamaktan eskiyen o bir yığın ayrıntıya baktı. Birden dışarı çıktı.

At, dar arpa tınazlarının arasından ustalıkla geçiyordu. Dövülmüş yığınların üzerinde kırık saman çöplerini yağmur hep aynı yöne çevirmişti. Doğuda ufku bile aydınlatamayan soluk, kirli yüzlü sabah, yağmurun dönüp durduğu gökyüzüne tüyleri ıslanmış iki horoz ve saman çöplerini karıştıran savruk bir esintiden başka ne getiriyordu? Yarın ne getirecekti? Öbür gün, daha sonraki günler? Savrulmak için güneş bekleyen yığınlar çürüyecek, gizli köpek leşleri gibi vadinin çukur çeperleri boyunca toprak

kokusunu bastıracaktı. At, yaprakları dökülmeye yüz tutmuş o tek dut ağacından bir tutam aldı.

Uzaktan, şoseden ışıklarını henüz söndürmemiş bir otobüs geçiyordu. İkinci otobüsü kaçırmamak için atı hafif ılgara kaldırdı.

(…)

Onat Kutlar, *İshak*

Kelime Dağarcığı:

çayırgan: Bir çekirge türü, cıyırgan. **çeper:** Sebze bahçesi. **ılgar:** Dizginleri koyuverilmiş atın dörtnala koşması. **iskemle:** Arkalıksız sandalye. **şose:** Genellikle taş kırıkları üzerine kum döşenip silindir geçirilerek yapılan yol. **tarazlanmak:** Kumaşın üzeri tel tel ipliklerle kaplanmak, iplikleri kabarmak. **telve:** Fincanın dibine çöken kahve tortusu. **tınaz:** Dövülerek savrulmaya hazırlanan ekin yığını.

1. a) *Bir öksürük sesi uzayıp giden iplik gibi bir düşü kalınlaştırdı, ucunu kıvırdı, bir boşluğa düşürdü.*

   Bu cümlede olduğu gibi hikâyenin birçok yerinde yazarın sanatsal bir anlatımı tercih etmesinin sebebi ne olabilir? Açıklayınız.

   b) Altı çizili kelimelere dikkat ederek cümleyi tekrar okuyunuz. Bu kelimeler okunuşa nasıl bir ses özelliği kazandırmaktadır?

2. Yazar, *Odayı bir misli genişleten kirli camlara.* gibi eksiltili cümlelere metinde sıkça yer vermiştir. Bunun anlatıma nasıl bir etkisi vardır? Açıklayınız.

3. Okuduğunuz hikâyede sıfatlara çokça yer verilmesinin sebebi ne olabilir? Açıklayınız.

4. *O kederli yarım yüzün, geceleri bile çıkarmadığı eski, yollu kravatına, uçları kıvrılmış gömlek yakasına, düğmeleri kopuk, kol ağızları tarazlanmış ceketine, bol pantolon paçalarına hatta hayatı boyunca hiç sevinmemiş o ayak başparmaklarına kadar yayılan bir çöküntüyü saklayamadığını bilmiyor muydu?*

   Yukarıdaki cümlede yazarın, yaşlı adamın ruhsal durumunu yansıtmak için fiziksel betimlemelere başvurmasının sebebi ne olabilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Levent ŞEN*

2. ÜNİTE > Hikâye *Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yazarın Üslubu**	25 dk.
Amacı	Metinden yazarın üslubunu bulabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sam Amca

(…)

Savran, bu suali duymazlıktan geldi. Ali Mehmet'e boş gözlerle baktı. Birdenbire bambaşka şeyler konuşmaya başladı:

— Hani şu makineler yok mu, şu makineler... Toprağı öyle bir işliyorlar ki... Sürgü çektikten sonra, değil tarlaların, koca ovanın bir başından bir yumurtayı bıraksan, tıkır tıkır öbür başına kadar yuvarlanacak. İnsanın tohum yerine girip gömülesi geliyor mübarek toprağa...

Ali Mehmet, ters ters:

— Sen, öküzden şaşma, diye lafı kapamak istedi ve ilave etti:

— Ben, tam otuz yıldır öküzle çift sürdüm. Bugün de toprağım olsa gene öküzle sürerim... Allah'a şükür bir gün aç kalmadım.

Savran'ın çatlak dudaklarına acı bir tebessüm geldi:

Ali Mehmet:

— Ben senin yerinde olsam, develeri satar, borç dert eder, bir kamyon alırdım.

— İş kamyonda değil kardeşlik... diyen Savran içini çekti. İş bizlerde... İki yakamız bir yana gelmez gayri... Biz, eskidik. Öküzlerimiz, develerimiz de eskidi. Ne develer ne öküzler ne sen ne de ben koca kalıbımız, kıyafetimizle, şu makinelerin yanında on para etmeyiz... Bu yaştan sonra ne sen bir traktörün ne de ben bir kamyonun yanına sokulabiliriz...

— Bırak, Memiş, bırak... Zaten yüreğim kabarıyor, canım neredeyse burnumdan çıkacak... Sen de üstüme varma.

Savran'ın çenesi açılmıştı bir kere, bırakır mı?

— Bak senin oğlana, diye devam etti. O ne kurum, o ne çalım!... Eh, çocuğun hakkı da yok değil; makinist oldu çıktı.

(...)

Samim Kocagöz, *Sam Amca*

1. Metinde yazarın, hikâyenin kahramanlarını yaşadıkları yörenin ağız özelliklerine göre konuşturması eseri nasıl etkilemiştir?

2. Metindeki mecazlı ifadelere üç örnek gösteriniz. Bu ifadelerin metne olan katkısını belirtiniz.

3. Metnin diyalog şeklinde oluşturulması metnin sürükleyiciliğine nasıl bir katkı sağlamıştır?

4. Metinde hangi anlatım biçimlerinden faydalanılmıştır? Bu anlatım biçimleri üslubu nasıl etkilemiştir?

Hazırlayan: *Mehmet ATEŞ*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Geçim Sıkıntısı	25 dk.
Amacı	Metindeki millî ve manevi değerleri belirleyebilmek ve dönemin gerçekliğiyle ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Denizkızı Adası

“Aman” dedim. “Şafaktan önce gel de beni uyandır. Şu karşıki adayı görüyor musun? Düşüme giriyor. Şafaktan önce orada bulunalım.” “Olur, ona Denizkızı Adası derler. Ben seni gece uyandırırım.” dedi.

Oraya gidip balık avlayalı yıllar geçti. Oraya balığa gittiğim zaman, zaten yaşını başını almış bir adamdım.

(…)

Güneşin kız kardeşi Eos, gül renkli aydınlığı kucaklamış ufukta ağarıyordu. Çizgi çizgi pembe ışıklar, parmaklarıydı. Sıra sıra yatay bulutlar sanki bir “arp”ın teliydi. Işıkla inlemeye koyuldular. Denizine de göğüne de pembe berraklık ve ışık yayılıyordu. Yanımda kürek çeken Mehmet’e, “Buraya neden Denizkızı Adası diyorlar.” diye sordum. “Buraya ay ışığında denizkızları gelirmiş. Ben görmedim. Yalnız bir iki gece, adanın ay ışığında saldığı gölgede, denizi şapur şupur öttürdüklerini duydum. Dalgalar üstünde hayal meyal ağartılar yüzer gibi oldu. Çınlayan bir kahkaha, tüylerimi tuhaf tuhaf ürpertti. Korktum desem yalan, korkmadım desem de yalan. Benim de gülesim geldi. Aklımı oynatırım diye küreklere davrandım.” “Neden? Onlar insanı çıldırtırlar mı?” Dedem görmüş. Kendisi, paraya pula gönül verir bir adam değilmiş. Fakat bunlardan birine gönül vermiş. İşte, ondan sonra adama bir hâl olmuş. Babam bu adaya uzaktan bakar bakardı da dedemin dediklerini anlatırdı. Şu gördüğün Sporad Adaları’nın bir koyu, bir körfezi yokmuş ki; dedemin kayığı orada beşik gibi sallanmış olmasın. Gündüzün de gecenin de on ikişer saatinin pek azını karada yaşarmış. Babama anlatmış.

(…)

Yaşamış olduğum bir gün yoktu ki; şafak kırmızısının denize taşıp akışını upuyanık ve dimdik seyretmemiş olayım. Neyleyim kefen gibi yatak çarşaflarını, uyku mahmuru çapaklı gözleri?

(…)

Gün olurdu, balık avını büsbütün unutur, dalar çıkar, on iki saatin onunu denizin dibinde geçirirdim.

(…)

Beklerdim karanlık sessizlikte! Neyi? Bir çığlığın çınlamasını!.. Neyse, denizin dibine alışayım diye gece gündüz çabalayıp dururken kapkara sevdanın öz zindanına vardım ve orada mahpus kaldım. Âşık Garip geze geze ne ararmış, onu kestirir gibi oldum. Onu derin ve koyu zümrüt sular içinde parıl parıl bembeyaz gördüm. Kulağımda, hatta içimde de çığlığı çınladı.” “Neyin?” Denizkızının! Sevmek söz ya da duygusunun gövdesi ve kemiği olsaydı eğer, sevmenin tâ apak kemiklerine, ateş dolu iliklerine kadar sevdim diyebilirim. Daldım! Kovaladım! Gece oldu. Işıldaya ışıldaya kaçıyordu. Daldı. Daldım. Yüze geldi; yüze geldim. O yüzdü; ben yüzdüm. Adanın çevresini kaç kez dolandık, bilmedim. Çil çil gülüyordu. Deniz tuzu gibi ısırıcı ve şakrak bir gülüştü o. Ay kalktı. Ne koskocaman aydı; gözlerim fal taşı gibi açıldı. Bembeyaz! Yusyuvarlak! Ben mi o mu, ay mı ada mı dolaşıyordu, farkında değildim. Ha tuttum ha tutuyorum diye ardınca alabildiğime kucaklıyordum. Bana dönüp baktıkça ay ışığını kara gözlerinde görüyordum. Gövdesi, çalkanan ay ışığında, ay ışığıydı. Şimdi tuz buz oluyor, parçalanıyor, sonra cıva gibi kavuşuyordu. Kollarımı saldım.

(…)

Bağrıma bastığım, ay ışığıydı. Onu daha ötede gördüm. Yüzdüm! Yüzdüm! Yüzdüm!... Gönlüm çil çil çığırdayan gülüşüne, aya ve adaya sarıla sarıla döndü, döndü; burgaç hâlinde kendimden geçtim. Ama işte ondan sonra, ay aydını beni hep orada buldu..?”

Mehmet anlatırken güneş batıyordu. Adanın kayaları, yarları diklemesine denizden çıkıyor, evreni saran kızıllık ortasında dev gibi ateş sütunlarını andıran boruları uluyordu. Otuz mil eninde bir dalga,

dünyanın bütün okyanuslarını dolaşıp geliyormuş gibi davranarak, harlayan köpüklerinde taşıdığı gök gürültüsünü, adanın kıyılarına serdi. En esrarlı mağaralarına dek zangır zangır titreyen ada, müziğini kıpkızıl bulut hâlinde göklere verdi. Martı alayları adanın üzerinde kıvılcımlar gibi savruluyordu. Gerek benim gerek Mehmet'in içimizde sonsuz bir heyecan vardı. O küçücük kayıkta bir çöp parçası gibi inip çıkarken okyanusu armonika gibi öttürdüğümüzü sanıyorduk. Aklımızı başımıza toplamaya çalıştık.

Mehmet'in birdenbire saçları diken diken oldu: "İşte denizkızı!" diye haykırdı ve parmağıyla adayı gösterdi. Adaya baktım. Köpükler arasından kayaya bir fok balığının çıkmakta olduğunu gördüm:

"Hakkın var, hakkın var Mehmet!" diye bağırdım.

Şaka değil; Pan bu yerlerin yerlisiydi.

Cevat Şakir Kabaağaçlı, *Denizkızı Adası*

Kelime Dağarcığı:

arp: Dik tutularak parmakla çalınan, üç köşeli, telli çalgı. **burgaç:** Beklenen hızından farklı bir biçimde ve beklenmeyen yönlerden gelen şiddetli hava akımı, türbülans. **Eos:** Yunan mitolojisinde şafak tanrıçası. **mahmur:** Uyku sersemliği. **mil:** Karada 1609, denizde 1852 metre olarak kabul edilen bir uzaklık ölçü birimi. **şakrak:** Şen, neşeli, hayat dolu.

1. Anlatıcının Ege Bölgesi'nden bahsettiği metinde, mitsel varlıklar olan deniz kızlarını temel alarak öyküsünü kurgulamasının amacı ne olabilir?

2. Hikâyenin kahramanlarından Mehmet'in yaşadığı bölgede anlatılan deniz kızını hikâyesine gerçekmiş gibi inanmasının sebebi ne olabilir? Açıklayınız.

3. *Güneşin kız kardeşi Eos, gül renkli aydınlığı kucaklamış ufukta ağarıyordu. Çizgi çizgi pembe ışıklar, parmaklarıydı.*

   Anlatıcının eski bir Yunan tanrıçasına yer verdiği bu bölüm dikkate alındığında metinde Ege uygarlıklarına ait mitlerin kullanıldığını görmekteyiz. Anlatıcının bu ögelere yer vermesindeki amacı ne olabilir?

4. *Ve orada mahpus kaldım. Âşık Garip geze geze ne ararmış, onu kestirir gibi oldum. Onu derin ve koyu zümrüt sular içinde parıl parıl bembeyaz gördüm. Kulağımda, hatta içimde de çığlığı çınladı. "Neyin?" Denizkızının!*

   Anlatıcının bir Anadolu halk âşığı olan Âşık Garip ile kendisini karşılaştırmadaki amacı ne olabilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Hüseyin AYHAN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Millî, Manevi ve Evrensel Değerler ile Sosyal Yapı**	25 dk.
Amacı	Metinden millî, manevi ve evrensel değerler ile dönemin sosyal yapısını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ekin

Şaşırıp kaldı. Neredeydi? Gözlerini iki yumruğuyla çöke çöke ovuşturdu. Toprağa dayalı çenesini kaldırıp da bir türlü yukarı bakamıyordu. Yel estikçe üstündeki başak yüklü ekinler dalgalanıyor, dalgalanıp hışırdıyordu. Taze ekin, güneşli ekin kokusu başkadır. Günlerce adamın genzinde kalır. Nereye gidersen git, seni taze bir ekin kokusu yeşil yeşil kovalar. Bura neresi? Köyün yakınındaysa, bu tarla kimin?..

(...)

Ekinler üstüne üstüne yatıyor. Vakit ikindidir, dedi içinden. Sonra sağ kulağını toprağa dayayıp dinledi. Topraktan ses sada gelmiyordu. Bu, en iyi yöntemdir. Bir kimseden mi kaçıyor, bir düşman mı bekliyorsun, koy kulağını toprağa dinle. Karşı, uzak tepenin arkasından giden atın nal seslerini yanındaymış gibi duyarsın.

(...)

Ekinleri sallamadan arka üstü dönmeli. Ekinler esen yelle yatıyor. Şöyle bir kalksam, dedi. Şöyle bir dört yanıma baksam olmaz mı ki, dedi. Olmaz, dedi kendi kendine. Ya buralarda arıyorlarsa... Sonra, başımı usuldan kaldırır bakarım, dedi. Sonra, neme gerek görürler, dedi... Başını kaldırmayı bir canı çekiyordu ki... Ta ötede koskocaman bir deniz vardı. Denizin üstünden bu yana doğru sütbeyaz bulutlar gelirdi. Bir zamandı. Bundan çok önceydi. Belki de çocukluğundaydı. Ne zamandı o? Kafa yormaya değmez. Ne zaman olursa olsun... Büyük kardeşim İsmail... İsmail iyi pamuk toplar... Pamuk tarlası... Pamuk tarlası o kocaman denizin kıyısında. Gece... Gecede öbek öbek pamuklar... Deniz kıyısında sazlık... Sazlıktan bir ördek kalkıyor... Bir ördek sürüsü... Ördek sürüsü katar katar oldu. Öndeki tek uçan ördeğe kılavuz derler. Durmuş Emmi'nin bir çocuk gövdesi kadar elleri vardır. Ellerinde, deniz kıyısında bulduğu bembeyaz, kocaman, kireç gibi şeyi sezer... Deniz kokusu... Deniz gün vurunca kül gibi olur, maviden yeşile dönü dönüverir. Çakıl taşları. Türlü türlü... Sıcacık, yumuşak toprak... Toprağa uzanıp uyurlardı. Geceleri deniz dalgalanırdı. Gecenin karanlığında ak pamuk öbekleri... Ağır çeksin diye herkes, her gece kendi öbeğinin üstüne su dökerdi.

(...)

Gene kulağını yere dayadı. Gene ortalık ıpıssızdı. Hiçbir şey duymadı... Yok, olmaz. Kendi kendine: "Sonra bakarım," dedi.

Bacaklarının derisi çekiliyor. Kurumuş... Deri çatır çatır ediyor sanki. Bacaklarına baksa... Yel haylidir esmiyor. Ekinler kıpırdar. Belki görürler. Ama deriye noldu böyle? Bacaklar... Bir şey mi var? Ya ayağa kalkamazsa... Bacaklarını kımıldatınca ekinler hışırdadı. Korkup büzüldü. Bulurlarsa!.. Ne yaparlar? Düşünmeye çalıştı.

Tüm bedeni bir ateş içinde kaldı. Ürperdi.

Bir örümcek, ekinden ekine ağını germişti. Bir köşesine de oturmuştu. Kımıldamadan, orada öylece duruyordu. Ağa küçük küçük sinekler yapışmıştı.

Bir toz bulutu arkasındaki… Toz bulutunun arkasında bir kalabalık, bir kalabalık... Ama ne kalabalık! Telaş, gürültü. "Ne yapayım şimdi? Ben bir şey yapmadım ki. Suç onun. Bizim suyu kesen o."

(...)

Dün kuşluk vaktinden beri koşuyordu. Dün kuşluk vaktinden beri. Aradan bir gece geçti. Bu ekin tarlası...

"Dün geceden beri uyku dünek yok," dedi.

Yüreği koparcasına çarpmaya başladı. Ya öldüyse? Bir damla su için. Bizim tarla... Bir lokma su...

"Keşki," dedi, "o taşı vurmasaydım. Ama ölmedi. Neden ölsün? Bir taştan bir adam ölür mü?"

Toprağa iyice yapıştı. Gün aşağılara iniyor, akşam oluyordu.

(...)

Hiç farkında olmamıştı. Yattığı yerde bir karınca yuvası vardı. Kara karıncalar yuvalarına yiyecek taşıyorlar. Karıncalar koklaşıyorlar. Karıncalara daldı. Bir ara gözü örümcek ağına ilişti. Köşedeki örümcek kıpırdamıyordu. Tuttu örümceğin ağını bozdu. Örümcek ekinden ekine gözden yitip gitti.

Birden fark etti ki karıncaları, ekinleri iyice seçemiyor.

“Gün battı,” dedi. “Yata yata öldüm.”

Korku içinde başını usul usul ekinden dışarı çıkardı. Sonra oturdu. Bacakları, toprağa gelen yerleri uyuşmuş, tutmuyordu. Başı elleri arasında oturduğu yerde düşündü kaldı. Derisi gerilmiş bacaklarını elledi. “Dün pirinç tarlasından koşarken çamur yapışıp kurumuş.” Sevindi.

Usuldan kalktı. Güneşin azıcık bir parçası kalmıştı dışarda. O da hemencecik tepenin arkasında yitiverdi.

Doğuya döndü. O kocaman sarı yıldız doğmuştu. Sonra yıldızlar çoğaldı. İncecik bir yel yüzünü yalayıp geçti.

Öylesine bir açlık duydu ki...

Yaşar Kemal, *Sarı Sıcak*

Kelime Dağarcığı:
dünek: Yatak. **kuşluk:** Günün sabahla öğle arasındaki bölümü, kuşluk vakti. **öbek:** Küme. **seda (sada):** Ses. **usuldan:** Yavaşça.

1. Yaşar Kemal’in *Sarı Sıcak* adlı hikâye kitabının ilk baskısı 1952 yılında yapılmıştır. Yazar, hikâyelerinde genellikle Çukurova yöresinin ekin ve pamuk tarlalarında geçen olayları konu edinmiştir. Okuduğunuz hikâyeden hareketle Çukurova yöresinin 1950’li yıllardaki sosyal durumu hakkında neler söylenebilir? Açıklayınız.

2. *Yüreği koparcasına çarpmaya başladı. Ya öldüyse? Öldüyse ne olur? Suç onun. Bir damla su için. Bizim tarla... Bir lokma su...*

   “Keşki,” dedi, “o taşı vurmasaydım. Ama ölmedi. Neden ölsün? Bir taştan bir adam ölür mü?”

   Yukarıdaki bölümden hareketle kahramanın içinde bulunduğu ruh hâlini ahlak, hoşgörü, saygı ve adalet değerleri çerçevesinde açıklayınız.

3. *Ekinler üstüne üstüne yatıyor. Vakit ikindidir, dedi içinden. Sonra sağ kulağını toprağa dayayıp dinledi. Topraktan ses sada gelmiyordu. Bu, en iyi yöntemdir. Bir kimseden mi kaçıyor, bir düşman mı bekliyorsun, koy kulağını toprağa dinle. Karşı, uzak tepenin arkasından giden atın nal seslerini yanındaymış gibi duyarsın.*

   Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki bölümde de görüldüğü gibi toprakla iç içe yaşayan insanlar günlük yaşamlarında bazı yöntemler kullanırlar. Bu yöntemlerin yaşamlarına nasıl bir katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?

Hazırlayan: *Mustafa EREN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.12: Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Evrensel Değerler ve Sosyal Hayat**	25 dk.
Amacı	Metnin konusundan hareketle, bağlı olduğu sanat anlayışını ve bunun metindeki yansımalarını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Asfalt Yol

İstasyondan kalkıp vilayet merkezine giden kamyon, iki saat kadar sarstıktan sonra, beni gideceğim köye ayrılan yolun başında bıraktı. İki adım bile atacak halim yoktu. Çantamı yanıma koyarak, kenarlarından otlar fırlayan bir taşın üstüne oturdum. Kafamdaki uğultuyu dinlemeye başladım. İçi tozla karışık ter kokan kamyon dünyanın bu en bozuk yolunda bizi birbirimize vura vura sersem etmişti. Küçük çantamı yerden alıp yürümeye başladım. Kendim köylü olduğum ve bizim köylülerimizi iyi tanıdığım için içimde yabancı bir yere gidiyorum hissi yoktu. İlk vazifemde muvaffak olacağıma emindim.

Çocukları toplamak, dersleri yoluna koymak pek güç olmadı. Köylüler kendi dilleriyle konuşanları anlamakta gecikmiyorlar. Şimdilik hiçbir şeyden şikâyetçi değilim. Yalnız bir yol meselesi var ki, bunu kendime iş edindim ve aylardır uğraşıyorum. İlk geldiğim gün kamyonda canımı çıkaran o yol, meğer bütün vilayetin en büyük derdiymiş. Herkes mahsulünü, yolcusunu bunun üzerinden geçirmeye mecbur. Ben, hem bizim köyden, hem de başka köylerden vilayete müracaat ettirdim; yolun yaptırılmasının ne kadar lazım olduğunu dilim döndüğü kadar anlattım.

(…)

Ara sıra bu işin arkasını bırakacak oluyorum. Fakat akşamları köyde, istasyondan dönen arabaların, kağnıların ve zavallı hayvanların halini görünce içim acıyor. Kendi kendime: "Başladığın işi yarıda bırakma iki gözüm, sana yakışmaz!" diyorum. Ne de uzun muameleleri varmış böyle şeylerin. Vilayet konağında bizim istidaların girip çıkmadığı oda kalmadı. Köylüler bile benim bu gayretime şaşıyorlar. Onlarda da bu işin sonu çıkacağına dair bir ümit yok.

Hâlâ bir şey çıkmadı... Galiba bu yolu yapmayacaklar. Köylü de bana yardım etmiyor. İçimde hiç şevk kalmadı. İnsana birkaç kelime ile cevap verseler yine neyse, fakat ne evet, ne hayır!.. Sanki bu istidaları ses vermez bir derin kuyuya atmışız...

(…)

Bizim iş birdenbire canlandı. Geçenlerde şehre büyüklerimizden biri gelmiş. Otomobili ne kadar rahat da olsa bu yol yine kendini hissettirmiş olacak ki, bir laf arasında valiye bundan bahsetmiş, vali de hemen atılarak: "İlk düşündüğümüz şeylerden biri de budur, hemen bu sene yaptırmak istiyoruz, projeleri hazırlanıyor. Hatta asfalt yaptırmayı bile düşünüyoruz… Acaba bu yol asfalt olsa şehrimizi sık sık şereflendirir misiniz?" demiş. O büyük zat da: "Gelirim tabii..." diye cevap vermiş.

Bunun üzerine asfalt meselesi aldı yürüdü. Vali Ankara'ya gitmiş. Yalnız vali bu yol için halkın da birçok müracaatları olduğundan hiç bahsetmiyor, yolun köylüye ne kadar faydası olacağını da söylemiyor. Belki bunlar herkesin bildiği şeyler de onun için. Her ne ise, bu yol işinde bir damlacık tesirim olduysa ne mutlu bana...

Yolun yapılmasına başlandı bile. Bankalardan borç alınmış, bilmem kaç senede ödenecekmiş.

(…)

Yol bitti. Birkaç gün sonra açılış töreni olacak. Yolun sağlamlığı hakkında dedikodular var... Müteahhit adamakıllı vurdu diyorlar. Fakat herhâlde dedikodudan ibaret. Bu dehşetli güzel manzaranın karşısında insana nasıl fena düşünceler gelebilir, şaşıyorum.

Kağnıların ve öküz arabalarının, hatta diğer arabaların da asfaltı şiddetle tahrip ettiğini bildirmişler ve lastik tekerlekli olmayan nakil vasıtalarının asfalt yoldan geçmelerini menetmeye karar vermişler.

(…)

Sabahattin Ali, *Yeni Dünya*

Kelime Dağarcığı:

istida: Dilekçe. **maarif:** Öğretim ve eğitim sistemi. **mahluk:** Yaratık. **mahsul:** Ürün. **menetmek:** Yasaklamak. **muamele:** İşlem. **muvaffak:** Başarılı. **şevk:** İstek, heves. **Teşkilatı Esasiye Kanunu:** Anayasa. **tezek:** Yakıt olarak kullanılan kurutulmuş sığır gübresi.

1. a) Okuduğunuz hikâyenin konusunu belirleyiniz. Konunun bireysel bir nitelik mi, yoksa toplumsal bir nitelik mi taşıdığını belirtiniz.

b) *Yalnız bir yol meselesi var ki, bunu kendime iş edindim ve aylardır uğraşıyorum. İlk geldiğim gün kamyonda canımı çıkaran o yol, meğer bütün vilayetin en büyük derdiymiş. Herkes mahsulünü, yolcusunu bunun üzerinden geçirmeye mecbur. (…) Ben, hem bizim köyden, hem de başka köylerden vilayete müracaat ettirdim; yolun yaptırılmasının ne kadar lazım olduğunu dilim döndüğü kadar anlattım.* ifadelerinden hareketle yazarın benimsediği sanat anlayışı hakkında ne söylenebilir? Açıklayınız.

2. Okuduğunuz hikâyenin sanatlı ifadelerden uzak, oldukça yalın bir dille kaleme alındığı görülmektedir. Bunun yazarın sanat anlayışıyla bir ilgisi olabilir mi? Açıklayınız.

3. Yazarın kahraman olarak bir öğretmeni seçmesinin sebebi ne olabilir?

Hazırlayan: *Levent ŞEN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.12: Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Edebî Akımların Metinlere Yansıması**	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle yazarın içinde bulunduğu edebî topluluğu ve akımı belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Yol

(…)

Nasıl oldu, ben de bilmiyorum; birdenbire olduğum yerde çok uzun bir uykudan uyanmış gibi doğruldum ve etrafıma şaşkın şaşkın bakmaya başladım. İnsan, eşya, bütün etrafımdakiler benimle alakalarını kesmiş gibiydiler. Her şey, hepsi bana yabancı oluvermişti. Bu kadar senelik karımı, kendi çocuklarımı, evimi, odanın her biri vaktinde hayatımın bir hadisesi olmuş eşyasını, velhasıl elimdeki işe ve üstümdeki elbiseye kadar hiçbir şeyi tanımıyordum. O anda bir aynada kendi yüzümü görsem belki onu da tanıyamazdım. O kadar kendi hakikatimde, rüyalarımın hakikatinde uyanmıştım. Bu daha sade bir şey, uzun gafletinde birden uyanan ruhun kendi kendisine tertip ettiği bir nevi suçüstüydü. Hakikatin, bütün bunların benim içimle, günlerin sefaleti altında haberim olmadan için için kaynayan asıl benliğimle ne alakası olabilirdi? Bu siyah, uzun saçları geçmiş güzelliğinden muhteşem bir yadigar gibi duran, bitkin yüzlü kadın kimdi? Bununla beraber onun kendi karım olduğunu, bu çocukların kendi çocuklarım olduğunu biliyordum. Fakat böyle olmalarını bir türlü kabul edemiyordum. Kendi kendime koskoca on seneyi, bu kapanık odada, bu acayip ve manasız eşya arasında, bu şimdi bana yabancı birer sembol gibi görünen çehreler arasında nasıl geçirdiğimi soruyordum. Nihayet dayanamadım, gelişigüzel bir mazeret uydurarak sokağa fırladım. Bugün olmuş gibi hatırımdadır.

Soğuk, aydınlık bir kış gecesiydi, sokaklarda hemen hemen kimse yoktu, durmadan dinlenmeden, kendi kendime "Niçin, niçin böyle oldu, niçin böyle olsun?" diye sora sora yürüyordum. Bir müddet sonra yoruldum, küçük bir kahveye girdim. Tanımadığım birtakım adamlar tütün ve nefes kokan bulanık hava içinde gülerek, bağırarak konuşuyorlar, oyun oynuyorlardı. Ben de bir köşeye çekildim. O zamana kadar gece vakti evimden dışarıya ancak sinema, tiyatro gibi şeyler için çıkardım. Zaten böyle bir alışkanlığı da bir türlü anlayamamıştım. Fakat şimdi yadırgamıyor, hatta bir nevi sıcaklık duyuyordum. (…)

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Abdullah Efendi'nin Rüyaları*

1. Okuduğunuz metnin hangi edebî anlayış doğrultusunda yazıldığını gerekçesiyle açıklayınız.

2. Metnin başkahramanının ruhsal durumu ile çevresi arasındaki etkileşimin, yazarın üslubunu nasıl etkilediğini yazınız.

3. Metinde, empresyonizm akımından yararlanılmasının yazarın üslubunu nasıl etkilediğini açıklayınız.

Hazırlayan: *Mehmet ATEŞ*

BU SAYFA BOŞ OLARAK BIRAKILMIŞTIR.

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.13: Metni yorumlar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Görmeden Sevmek**	25 dk.
Amacı	Metnin içeriği ile ilgili tespit ve görüşlerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kınalıada'da Bir Ev

Kınalıada'ya ömrümde inmedim. Ama orayı öyle severim ki, neden bilmem. Belki de orada kendisiyle hiç konuşmadığım bir arkadaşım oturdu da onun için. Kınalı'nın önünden geçerken hep o arkadaşımın hiç gitmediğim, hiç gitmeyeceğim evini düşünürüm. Arkadaşım sakin, sessiz, iyi bir kızdır. Sabahleyin ilk vapurla işine iner. Son vapura elinde paketlerle döner. Bazı defa son vapurda beraberizdir. Onun iskelenin kalabalığında kaybolduğunu, sonra projektörcü ışığını yolcularla karanlık yola tuttuğu zaman az bir şey sallanarak hızlı hızlı sağa saptığını görür, yine kaybederim. Küçük, kaplamaları simsiyah kesilmiş bir ahşap evde oturduğunu sanıyorum. Evden deniz görünmüyor olmalı. Yahut belki de bir iki penceresinden, çakaleriği dalları arasından... Küçük bahçede acıbadem, ayva, nar, hünnap ağaçlarını görürüm. Bahçede bir de çıkrıklı kuyu olacak. Kırkını aşmış, şişmanca, yeşil gözlü bir kadın olan anasını kırmızı elma yüzüyle, küf yeşili gözleriyle görür, ben de severim. Böyle bahçeyi, evini, anasını tarif ederken gördüm sanmayın. Ben görmeden severim bahçeleri, insanları, evleri. Eve bu küçük bahçeden girilir. Evin alt katında kendileri oturur. Üst katını yazın kiraya verirler.

(…)

Evin içinin o kadar temiz olduğunu sanmam. Günlük kokusu odalardan hiç eksik olmaz. Arkadaşım dediğim kızın kendi başına bir odası yoktur. Onu vapurda ikinci mevkiin tahtaları üzerinde Rumca konuşurken dinlerim. Rumca bir kelime anlamadan ne söylediklerini bilir gibiyimdir. Akşam saat 10.45'te oraya vardığına göre ancak 11.00'de yemeğe otururlar. Hemen de yatarlar herhâlde. Acaba başucunda bir kitap var mıdır? Bana bir defacık gülmüş olan bu kızın hülyalarına ne karışır bilmem ki. Yemeği nasıl yer? Hızlı mı, yavaş mı? Ne kadar merak ederim. Acaba birçok insanlarda olduğu gibi yemek yerken çirkinleşir mi? Çirkinleşince yüzündeki o iyi, harikulade çizgiler ne olur? Nereye giderler? Kınalıada'yı bu kızı tanımadan da merak ederdim. İnsanlarını değil. Onları bol bol vapurda görüyorum. Daha çok o vapurdan çıkanlarla birlikte, bu gece yarısı sönük kırmızı ışıklarıyla böcek gibi kabuğuna, kırmızı benekli kabuğuna kapanmış Kınalı'nın evleri ne yaparlar diye? Ne yapacaklar, her yerde olduğu gibi onlar da dedikodu yaparlar. Yerler içerler, uyurlar. Evler mi diye sormayın. Evet, evler... Bunları bildiğim halde eskiden merak ettiğim Kınalı'nın evlerini şimdi büsbütün görmeye can atıyorum. Çünkü orada sevdiğim bir kız oturuyor. Ben eskiden Arnavutköyü'nü de böyle merak ederdim. Sonra bir gece gidip gördüm. İki balkonlu bir ev gördüm. Caddelerinden, dereler geçen büyük bir köy, dört beş köprü… Köprünün birinde sarhoşun biri eğilip kusmuştu. Şimdi Kınalı'yı da böyle merak ediyorum. Kınalı'nın bir evini. Bir masa düşünelim. Eskimiş muşambadaki boncuklu bir nihalenin üzerine bir sahan konuyor. Bu et midir, sebze midir? Haydi, bu meraktan cayalım. Farz edelim ki ettir. İşte dağıldı. Babaya, oğula, kıza, benim arkadaşım olan kıza. Yemeği anneleri dağıtıyor. Küçük kız kardeşi büyük zehir yeşili gözlerini açmış sahana değil, sofranın arkasında kandilin yandığı kapısı çıkarılmış dolaba bakıyor. Karpuz oradadır. Bu akşamki karpuz sarı çıkmıştır. Çekirdekleri simsiyahtır. İşte konuşuyorlar. Ne konuşuyorlar acaba? Bir vapurun projektörü yarı aydınlık odayı ışık içine daldırıyor. Kız yemek yerken çirkinleşmiyor. O kadar şen, o kadar sıhhatli ki yediğinin farkında olmuyor. Arkadaşımın yüzünde hep neşeli şeyler var. Ağzında bir lakırdı. Ne söylüyor merak ediyorum. İşte bu yüzden hikâye yazarım. İşte bu merak yüzünden hikâyeci geçinirim. Hikâyelerimi beğenmezler üzülürüm, beğenirler kızarım. Kendim beğenirim, budalalaşırım. Beğenmem canım yemek istemez. Kınalıada'ya gelince... İşte onu pek merak eder, bir türlü de inemem, bu gidişle inemeyeceğim de…

Sait Faik Abasıyanık, *Kınalıada'da Bir Ev*

1. Yazar, kendisiyle hiç konuşmadığı hâlde, iyi biri olduğunu düşündüğü, vapurda ona gülümseyen bir kız sebebiyle Kınalıada'yı sevmektedir. Bir insanın hiç gitmediği bir yeri böyle bir nedenden dolayı sevmesi normal midir? Sizin de hiç gitmediğiniz hâlde sevdiğiniz bir yer oldu mu? Açıklayınız.

2. Yazarın tanımadığı, uzaktan gördüğü biri hakkında yorum yapması sizce doğru mudur? Siz hiç tanımadığınız biri hakkında tespitte bulundunuz mu? Açıklayınız.

3. Yazarın *Kınalıada'da Bir Ev* isimli bir hikâye yazmasındaki amaç sizce ne olabilir? Açıklayınız.

4. Hikâyede anlatıldığı kadarıyla yazar, Kınalıada isimli bir adaya kendisine gülümsediğini söylediği bir kızla gidip gelmektedir. İstanbul'a en yakın adalardan biri olan bu adaya ulaşım vapurla sağlanmaktadır. Bu yolculuğun zorluklarını düşündüğünüzde böyle bir adada yaşamayı tercih eder miydiniz? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Hüseyin AYHAN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** Kazanım A.2.13: Metni yorumlar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metin Yorumlama**	25 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük iletileri; metinle ilgili tespitlerini, güncellemelerini metne dayanarak ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Meydan

İstanbul'un küçük semtlerinden birinde, iskele meydanında duruyorum. Hava rüzgârlı, vapur bekliyorum. Boğaz vapurlarının gecikmelerini her zaman severim. Pek öyle aldırmam geçen zamana, kendi kendime, gelmeseler de olur, ben burada kalırım, oyalanacak bir şeyler bulurum elbette derim. İçimde bir ses sabırsızlık etse, gelse şu vapur artık diye dirense, yine içimde başka bir ses olarak karşılığı hazır. Ne çıkar, burada suyla, havayla, güneşle, ağaçla, rüzgârla kalırım. Hepsinin ayrı sözü var söyleyecek, ayrı tadı var.

(…)

Gün dediğimiz şey ne kadar kısa. On dakika, on beş dakika gibi bir zamanı sadece vapur beklemeye ayıran, on, on beş dakikasının bomboş geçip gitmesine aldırmayan, zamanının ölüp gitmesine nasıl da katlanır. Oysa insan her an bulabildiği kadarıyla yaşamalı. Gelen geçen insanlara bakmalı. Dükkânlara, vitrinlere bakmalı. Başını omuzlarının arasına kısarak, bir şeye bakmadan, bir şeyi görmeden dolaşmalı. Gidip denize bakmalı. Ağaç, su, rüzgâr bizi tadın, diye bağırıyorsa, doğrusu vapur beklerken de olsa, iskeleye tıkılmayı anlamam.

Geçmiş zamanı düşünüyorum. Bir gün yine böyle nisan ayındaydık. Belki de mayıstı. Sonraları, kaybettikten sonra uzun zaman aklımdan çıkmayan, ama beraber olduğumuz zamanlarda da yalnız kalmayı özlediğim bir kızla bu iskeleden bir vapura binip gitmiştik. Ne de sıcak bir gündü ayına göre.

(…)

Şimdi bütün bunlar geçmiş zamanlardı. Bütün bunlardan iki yıl sonra ben yine aynı meydanda, geciken bir vapuru beklerken, bütün geçmiş zamanlarımı, beni çıldırtan bu güzel havayı, insanları, sandalları, karşıdaki telefon direğine tüneyen kuşları, şu bir kenara çekilmiş saman yüklü arabayı, uzaktan geçen deniz motorlarının tekdüze sesini, İstanbul'u ne kadar seviyorum. Bütün bunların hâlinden, derdinden, neşesinden anlıyorum. Yukarıda da söyledim ya, sırasında, geciken bir vapur da, insanın hatıralarının içinde bir zaman için avunmasına vesile oluyor da, neredeyse adına mutluluk diyeceğim bir duygu içimizde beliriveriyor.

Sonra niçin insanları seyrederek mutlu olmayı beceremeyiz. Ortalama bir seyirciysek, tiyatro, bunu olsun, öğretmelidir bize. Kulak konukluğundan enikonu bir tat alırız da, insanları tanımayı bilmediğimiz, insanlara kaderler biçip yakıştırmayı bilmediğimiz için onları görmekten, sadece seyretmekten pek bir şey anlamayız. Ama niçin? Çalışalım bir kere. Belki olur, belki olmaz. O başka iş. Kim bilir, belki de işe kulak karışmadan, deyim yerindeyse, göz konukluğunun da kendine göre bir tadı vardır.

(…)

Meydandan geçen insanlara bakıyorum. Uzaktan ne kadar da küçük görünüyorlar. Ancak seçilebiliyor yüzleri. Kimdir bu meydandaki insanlar? Kocaman bir sahnenin sayısız insanları, figüranları sanki.

Ben bu semtte çalışırım. Burada bir işim vardır. Bundan ötürü semtin insanlarından çoğunu tanıyorum. İşte şu iki çocuğun kim olduğunu, ne iş yaptıklarını bilirim. Birinin, uzun boylu sarışınının, küçük tek katlı bir evi vardır. Güz yağmurlarıyla birlikte damı akmaya başlayan, bacası uçmaya hazır bir ev. Geçen kış o şiddetli soğuklara kadar anneannesiyle otururdu. Sonra ihtiyar ölünce o da bir başına kaldı tabii.

Bu çocuk kim bilir, tek katlı evin küçücük odasında ne rüyalar görmüş, esnemiş gerinmiş, terlemiştir. Rüyasında korktuğu, titrediği, uyandığı, sonra bir türlü uyuyamadığı, başını yorganının altına soktuğu, soluğunun kesildiği olmuştur. Böyle gecelerde bir türlü gün ağarmasını bilmemiş, gece uzamış mı uzamıştır. Bir kere gün ağarınca, aydınlık olunca bütün korkulu, üzüntülü rüya görenler gibi o da sıkıntısını gecede bırakmış, işine gitmiştir.

Öbür çocuk da civardaki köylerden birinde, bir bostancının oğlu. Her zaman mahzun duran hâline bakılırsa üvey oğlu. O kadar çalıştığı hâlde, bostancı bereketi yağmurlardan bilmekte, kıtlığıysa ona

yormaktadır. Ama o bir şeye aldırmaz. Hüzün içinde bir hâli vardır. Belki de böyle olması sadece görünüşüdür. Onu kaç kere sebze, meyve arabalarının üstünde çatlak bir sesle türkü çağırırken gördüm.

Şu ilerde saçları kıvırcık, şişmanca, bej tayyörlü güler yüzlü kadın civardaki okulların birinde elişi öğretmeni. Bir annesi, bir de küçük kız kardeşi var. Onlara bakıyor. Bu akşam onların üçünü birlikte, sofralarında görmeyi ne kadar isterdim. Belki de hiç konuşmazlar. Sadece bir iki tabak çatal sesi duyulur. O kadar. Her biri ayrı ayrı bütün bir gün hülyalanmaktan yorulmuşlardır.

(…)

Yaşamanın güzelliği dedim de hatırladım. Yaşamanın güzelliğini her zaman duyabilir insan. Hatta şimdi gördüğünüz gibi, geciken bir vapur beklerken bile. Yeter ki her şeyi, her şeyi, insanları, duyularımızı, eşyayı sevelim. Bir çocuğun dış dünya karşısında duyduğu hayranlık olsun içimizde. En küçük bir yağmur damlasına bile ilgi duyalım. Böyle oldu mu, bir iskele meydanında, on dakikada, dilerseniz hatıralarınızın dünyasına kayar gider, yıllarca önce yaşanmış bir anı yeni baştan yaşarsınız. Dilerseniz meydandan geçen insanları seyreder, kafanızda romanlarını kurar, kurar da sonra yine kendiniz okursunuz.

Sabahattin Kudret Aksal, *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler*

Kelime Dağarcığı:

enikonu: İyiden iyiye, iyice, oldukça. **figüran:** Genellikle tiyatro ve sinemada, konuşması olmayan veya konuşması çok az olan rollere çıkan kimse. **hülya:** Tatlı düş, hayal. **tayyör:** Ceket ve etekten oluşan kadın giysisi.

1. *Kulak konukluğundan enikonu bir tat alırız da, insanları tanımayı bilmediğimiz, insanlara kaderler biçip yakıştırmayı bilmediğimiz için onları görmekten, sadece seyretmekten pek bir şey anlamayız. Ama niçin? Çalışalım bir kere. Belki olur, belki olmaz. O başka iş. Kim bilir, belki de işe kulak karışmadan, deyim yerindeyse, göz konukluğunun da kendine göre bir tadı vardır. Sonraları bunun da tiryakisi olur insan.*

   Okuduğunuz metinde geçen *kulak karışmadan, göz konukluğuyla* ifadeleri ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

2. *Öbür çocuk da civardaki köylerden birinde, bir bostancının oğlu. Her zaman mahzun duran hâline bakılırsa üvey oğlu. O kadar çalıştığı hâlde, bostancı bereketi yağmurlardan bilmekte, kıtlığıysa ona yormaktadır. Ama o bir şeye aldırmaz. Hüzün içinde bir hâli vardır. Belki de böyle olması sadece görünüşüdür. Onu kaç kere sebze, meyve arabalarının üstünde çatlak bir sesle türkü çağırırken gördüm.*

   Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki bölümde geçen …*bostancı bereketi yağmurlardan bilmekte, kıtlığıysa ona yormaktadır.* ifadesini açıklayınız.

3. *Yaşamanın güzelliği dedim de hatırladım. Yaşamanın güzelliğini her zaman duyabilir insan. Hatta şimdi gördüğünüz gibi, geciken bir vapur beklerken bile. Yeter ki her şeyi, her şeyi, insanları, duyularımızı, eşyayı sevelim. Bir çocuğun dış dünya karşısında duyduğu hayranlık olsun içimizde. En küçük bir yağmur damlasına bile ilgi duyalım. Böyle oldu mu, bir iskele meydanında, on dakikada, dilerseniz hatıralarınızın dünyasına kayar gider, yıllarca önce yaşanmış bir anı yeni baştan yaşarsınız. Dilerseniz meydandan geçen insanları seyreder, kafanızda romanlarını kurar, kurar da sonra yine kendiniz okursunuz.*

   Okuduğunuz metinde geçen yukarıdaki ifadeleri de göz önünde bulundurarak dış dünyaya bakarak yaşamın güzelliğini anlatan bir yorum paragrafı yazınız.

Hazırlayan: *Mustafa EREN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** | Kazanım A.2.14: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Eserdeki İzler**	25 dk.
Amacı	Eserden hareketle metinde anlatılanlarla yazar arasında bağlantı kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sarı Sıcak

Çocuk, “Anam,” dedi, “anam, yarın sabah gün ışımadan uyandır beni.” “Gene uyanmazsan?” “Uyanmazsam...” Çocuk düşündü. Birden, “Ağzıma biber koy,” dedi. Anası sevecenlikle, gözleri yaşararak onu bağrına basıp öptü. Çocuk boyuna yineliyor: “Bak uyanmazsam ağzıma biber koy ha!..” Ana, “Can!” diyor. “Biber çok acı olsun.” Şımarıyor, tepiniyor, ara vermeden boyuna haykırıyor: “Acı biber, kırmızıbiber... Bir yaksın ki ağzımı... Bir yaksın ki... Hemencecik... Hemencecik uyanayım.” Anasının elinden kurtuluyor, o hızla çardağa çıkıp yatağa giriyor.

Bunaltıcı bir yaz gecesi... Gökte tek tük soluk yıldızlar, kocaman, testekerlek bir ay... Sonra bir karar: “Sabaha kadar uyumam.” Seviniyor. Sabahleyin, anası “Osman,” der demez, hemen kalkıp boynuna sarılacak. Nasıl da şaşacak bu işe anası!

(…)

Doğudaki dağların arkasından ince, ak bir ışık kümesi fışkırırcasına usuldan usuldan dağların tepeleri ağarıyor. Köyün sığırları böğürmeye, köyde her şey canlanmaya başladı.

(…)

Çocuğun başına varıp durdu. Gönlü bu tüy gibi hafif çocuğu uyandırıp, bu çatır çatır sıcakta işe göndermeye razı olmuyordu.

Aşağıdaki huysuz ses, “Uyandır onu,” dedi. “Söz verdik Mustafa Ağalara. Bu gece yarısı nereden çocuk bulurlar sonra?”

(…)

Tarlaya geldiler. Daha gün doğmamış... Orak makinasının düzgün sıraladığı desteler çiyli... Ot ve ıslak ekin kokusu... Kızağa atı koşup, desteleri yüklemeye başladılar. Kızakta çift yerine tek at koşulu... Atın başını Osman çekiyor, kızak dolar dolmaz, kuş gibi, harmana götürüp getiriyor... Kızağı yükleyenler arada Osman’a takılıyorlar. “Nasıl, Osman?” “Yaşa, Osman!” Osman seviniyor... Derken, kıpkırmızı bir ateş yuvarlağını andıran güneş karşı dağların ardından çıktı... Ekin saplarından, destelerden usul usul, incecik, gözle görülür görülmez bir buğu yükseliyor. Gökte parça parça ak bulutlar dönüyor... Osman, harmanla desteciler arasında mekik dokuyor. Osman canlı, dipdiri.

(…)

Gün tepede... Ekin sapları çatırdıyor. Yarılmış, kızgın toprak, Osman’ın ayaklarının altında... Osman’ı ha bire hoplatıyor.

Canını dişine takmış Osman. Alttan yanıyor, tepeden yanıyor. Sıcak... Dünya kamaş kamaş... Göz açıp on metre ileriye bakılmıyor.

(…)

Sıcak boğucu... Yel esmiyor, ufacık bir fısıltı bile yok. Atın üstünde Osman’ın bacakları ağrıdı. Tutmaz oldu. Neredeyse düşecek... Gözü dört bir yanı görmüyor. Osman atı sürmüyor, at kendisi gidip geliyor. Derken öğle paydosu. Sıcağın altında yemek... Zeynep’in tüm yalvarıp yakarmalarına karşın Osman ağzına bir lokma ekmek bile koymadı. Boyuna su içti... Zeynep akıl etti de başına bir kova su döktü. Çocuk ondan sonra artık kendisine gelebildi. İşe kalkarlarken Zeynep, “Osman’ım,” dedi, “sen git otur gayrı. Atı başkası götürsün.” Osman, “Olmaz, Zeynep Teyze,” dedi, “Ben götürürüm. Hiç yorulmadım.” Atı elinden alınca Osman oturup hüngür hüngür ağlamaya, “Ben yorulmadım. Vallahi yorulmadım,” demeye başladı.

(…)

Bir an geldi, atın üstüne boylu boyunca uzanıp yelesine ellerini doladı. Zeynep işin farkına varıp atın üstünden Osman’ı aldı. Osman kendinde değildi. Götürüp bir destenin üstüne yatırdı. “Yavru,” dedi, “yavru. Ne de inatçı...” Sonra Zeynep gene su getirip başına döktü. Güneşe karşı durup gölge etti. Os-

man neden sonra ayıldı. Akşama, iş paydos edilinceye kadar, Zeynep'in koyduğu destenin üstünde, bomboş gözlerle, bir topak olup çalışanlara baktı. Utancından başını yerden kaldıramıyordu.

Paydosta Zeynep Osman'ın elinden tutup arabaya bindirdi. Çocuk yumuşacık bir külçe gibiydi. "Osman'ım," dedi, "bugün sen çok iyi çalıştın. Mustafa Ağa hakkını fazlasıyla verecek..." Osman şaşırarak, "Verir mi ki?" diye sordu. "Sen çok çalıştın."

Osman canlanır gibi oldu.

Tüm aile toplanmış, dışarda, kapının önünde yemek yiyor. Yemek yiyenler Osman'ın farkında değiller.

(…)

Birden bir ses... Donakaldı. Bırakıp kaçacak, kaçamıyor. Mustafa Ağa'nın karısı hayretle, "Aman," dedi, "Osman! Osman bu... Gel Osman!" Yerinden kımıldamıyor. "Gel Osman'ım, otur da yemek ye!" Osman aldırmıyor, susuyor. "Seni anan mı gönderdi?" Osman'ın başı yerde. Kaldırmıyor. "Sen tarladan gelince eve gitmedin mi yoksa deli oğlan? Anan seni şimdi arar, merak eder... "Kocasına eğilip bir şeyler söyledi. Sofradakiler gülüştü. Osman'ın içinden boyuna kaçmak geçiyor. Geçiyor ya, yerine mıhlanmış gibi. Mustafa Ağa, "Bakın hele şu bana, Osman'ın hakkını vermeyi unutmuşum..." dedi, kesesini çıkarıp Osman'a bir yirmi beşlik uzattı. Osman kaşla göz arası parayı kaptı. Koşa koşa eve gelip soluk soluğa anasının boynuna atıldı. "Al!.." dedi. Ana, yirmi beşliği üç kez başında döndürüp dudağına götürdü.

Yaşar Kemal, *Sarı Sıcak*

1. Yaşar Kemal, çocukluk ve gençlik yıllarında Çukurova yöresinde tarım işçisi ve şoför olarak çalışmıştır. Okuduğunuz hikâye de dâhil, birçok eserinde bu yörenin insanını anlatmıştır. Bir yazarın yaşamının eserlerine yansımasıyla ilgili düşüncelerinizi yazınız.

2. *İşe kalkarlarken Zeynep, "Osman'ım," dedi, "sen git otur gayrı. Atı başkası götürsün." Osman, "Olmaz, Zeynep Teyze," dedi, "ben götürürüm. Hiç yorulmadım." Atı elinden alınca Osman oturup hüngür hüngür ağlamaya, "Ben yorulmadım. Vallahi yorulmadım," demeye başladı.*

   Osman'ın yorulduğu hâlde pes etmeyen biri olarak yansıtılmasının sebebi ne olabilir? Yazarın da bir zamanlar içinde bulunduğu hayat şartlarını göz önünde bulundurarak tahmininizi yazınız.

3. Hikâyede ağırlıklı olarak kısa cümleler ve yalın bir anlatım tercih edilmiştir. Buradan hareketle yazarın sanat anlayışıyla ilgili olarak ne söylenebilir?

4. *Bunaltıcı bir yaz gecesi... Gökte tek tük soluk yıldızlar, kocaman, testekerlek bir ay...*
   Derken, kıpkırmızı bir ateş yuvarlağını andıran güneş karşı dağların ardından çıktı...
   Yarılmış, kızgın toprak, Osman'ın ayaklarının altında...
   Alttan yanıyor, tepeden yanıyor. Sıcak... Dünya kamaş kamaş... Göz açıp on metre ileriye bakılmıyor.
   Sıcak boğucu... Yel esmiyor, ufacık bir fısıltı bile yok.

   Yukarıdaki cümlelerde doğanın olumsuz bir şekilde betimlendiği görülmektedir. Bunun, yazarın yetiştiği ortama bakış açısıyla bir ilgisi olabilir mi?

Hazırlayan: *Levent ŞEN*

2. ÜNİTE > Hikâye *Kazanım A.2.14: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yazar Eser İlişkisi**	25 dk.
Amacı	Yazarların metinlerin oluşumuna etkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şehitlerin Duası

(…)

Rüyaları bile hep birbirine benziyor. Bazen babası onu bağrına basıyor ve "kızım, kızım" diye inliyor… Bazen de ağabeyi onun saçlarını okşayarak "kardeşim, kardeşim" diye hıçkırıyor. Bir öksüzün gönlü için "yuva" erişilmez bir bahtiyarlık, uzak bir Kızıl Elma'dır. Öksüz, ailesi olanlara şaşkınlıkla ve hasretle bakar. Bu da perşembe günleri evlerine dönenlere öyle bakıyor ve öyle sanıyor ki insanlar öksüzler ve öksüz olmayanlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kendisini o kadar yalnız hissediyor ve o kadar haklardan mahrum biliyor ki, hayatını dolduran iki büyük hasretten bile bahsetmeye utanıyor. Fakat gece olup yatağına girdi mi zaman kendisiyle baş başadır. Artık o zaman kendisine kimse karışamaz. O zaman o iki ölüyü ve hayatta olanı istediği gibi düşünür. İsterse onlar için ağlar ve ıslak gözlerle uykuya dalar, ıslak gözlerle uyanır. Son defa rüyasında, sonsuz bir bozkırın ortasında, bir mezarın başında babası, ağabeyi ve kendisi diz çökerek sessiz sessiz ağlamadılar mı? Rüyalar bizim isteklerimizin garip şekilli şifreleridir. Fakat ah öksüzlük…

Yağmur çoğalıyor… Rüzgâr serin… Ve kız hâlâ açtır… Kafasında iki fikir çarpışıyor… Düşünüyor ki yaşamak kendi hakkıdır… Fakat…. Karşısındaki düşünceler gülüyor ve onu nazikâne çağırıyor… Fakat nereye? Titreyen bir vücut… Yanan bir baş ve ağlayan gözler. Fakat açlık ve yuvasızlık korkunç… Ay dede, niçin bir yol göstermiyorsun? Kız yavaş yavaş kalkıyor… Kararını vermiştir. Bu karar bütün fenalığına, çirkinliğine ve iğrençliğine rağmen yaşamak kararıdır. Çünkü hayat tatlı… Kendi koluna giren hislerine ürkek adımlarını uydurarak bilmediği karanlık bir sokağa doğru yürüyor… Ve tam bu sırada korkunç bir sağanak… Korkunç gök gürültüleri ve yıldırımlar… Bu bir fırtına mı? Hayır!.. Bu, iki şehidin ve sayısız şehitlerin isyanıdır… Şehitler ağlıyor… Biz yağmur sanıyoruz… Şehitler hıçkırıyor… Rüzgâr diyoruz... Şehitler haykırıyor… Fırtına zannediyoruz… Ve şehitlerin duasına da yıldırım adını veriyoruz…

Gece… Üstümüzde çarpan kanatlar şehitlerin duasıdır. Onlar bir şey söylüyorlar. Fakat fânilerin kulağı onu işitmiyor... Bak, rüzgâra kulak ver. "O bir şehit kızı, şehit kardeşiydi. Yarın da ötekiler gibi bir şehit karısı ve şehit anası olacaktı." diye inliyor. Bak, harabedeki baykuşu dinle: "Ey Türk eli, bu yüzden senin alnın karadır." diye lanet savuruyor.

(…)

Hüseyin Nihal Atsız, *Şehitlerin Duası*

1. Metinde şehit yakını bir kızın hayatından kesitler anlatılmıştır. Metinden hareketle yazarın şahsiyeti ve hikâyenin adı arasında nasıl bir bağ olduğunu belirtiniz.

2. Metinde geçen "Kızıl Elma" şehit kızı için ne ifade etmektedir? Okuduğunuz metnin yazarı o dönemdeki Türkçülük akımının liderlerindendir. Kızıl Elma kavramının yazarın bu düşüncesinden hareketle ne ifade ettiğini anlatınız.

3. Okuduğunuz metnin yazarı ve Ziya Gökalp, Millî Edebiyat Dönemi anlayışıyla eserler vermiş ve Türkçülük akımından etkilenmiş yazarlardır. Kızıl Elma kavramının Ziya Gökalp'in eserlerinde de sıkça yer aldığı görülmektedir. Yazarların bu kavram etrafında birleşmelerindeki sebep ne olabilir? Açıklayınız.

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Zamanın Ruhu**	25 dk.
Amacı	Metnin dönem ve akımla bağlantısını kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Terakki

(…)

Niyazi ile Neşet, duvarları yeşil kâğıt kaplı odanın kapı tarafındaki geniş bir koltuğa iki canlı keyif heykeli gibi uzanmış konuşuyorlar:

— Bu kadar az zaman içinde…

— Bu kadar terakki!..

— Telefon yoktu be…

— Elektrik var mıydı?

— Ya sinema?..

— Ya otomobil?

— Ya gramofon?

— Yalnız o vardı işte…

— Tayyareye ne diyeceksin?

— Kim böyle kuş gibi havada uçulacağına, Türklerin de uçacaklarına inanırdı?

— Zeplin?

— Vay anasını! Koca bir zırhlı. Fakat havada uçuyor. Farkı bu…

— Bu muhakkak.

— Pekâlâ, ama pahalılığa ne diyeceksin?

— Bizim elimizden gelmez.

— Fakat şunu itiraf etmeli ki, her gülün bir dikeni olur.

— Tabiî…

— Terakkinin de bazı pot gelen cihetleri olacak.

Sokaktan şiddetli, keskin, gür, canlı, latif, parlak, ahenkli bir ses gelir. "Dünya değişti. Eski günler geçti. Merhamet, mürüvvet, insaniyet kalmadı. Herkes keyfinde, eğlencesinde, kimse kimseyi düşünmez oldu. Bu ne haldir?" Birbirlerinin yüzlerine bakışırlar.

— Sokaktan gelen ahenkli ses aynı şiddet, aynı letafet, aynı azamet, aynı belâgatle devam eder: "…Dünya bir cefadır. Hayf onu isteyen köpeklere! Uyanın, kâinata ibretle bakın. Fâni olan şeylere aldanmayın."

— Bu ne be?

— Gayet muktedir bir hatip olacak.

— Şüphesiz. Sokaktan gelen ses: "…Bugün varız, yarın yok! Gündüzün sonu gece. Aydınlığın sonu karanlık. Ateşin sonu kül. Hayatın sonu ölüm… Bu kadar muhakkak bir akıbet karşısında gaflete düşen, nefsine uyan, yarını unutan insan mıdır? Hayır… Hayvandır. Nefsine uyanların, zevkten başka bir şey tanımayanların, hayvanlardan ne farkı var?" Neşet ayağa kalkar, der ki:

— Bu bir feylesof!

— Bak, bak, ne diyor? "…Merhamet, şefkat, el âlem, kimsenin umurunda değil. Sadakanın ismi unutulmuş. Yiyiniz, içiniz, keyif ediniz… Çalınız. Oynayınız. Güzel evlerin içinde, temiz karyolalarda, rahat rahat gündüz uykularına yatınız. Ah, nerede fazilet?" Niyazi oturduğu yerden:

— Güpegündüz, bir başına, sokak ortasında bu kadar serbest laf söylemek…

Neşet merakla pencereye koşar. Perdenin arasından dışarıya bakar. Sokakta, tek başına yavaş yavaş yürüyen, üstü başı perişan, omuzu torbalı, eli asalı bir adam gözlerini pencereye kaldırır, boynunu bükerek:

— Allah rızası için bir dilim ekmek, der! Niyazi ile Neşet, bir an öyle kalırlar. Sonra hayretle birbirlerine bakışırlar.

— Dilenci be!

— Feylesoftan dilenci!

— Hem hatip…

— Bizim Darülbedayi'de böyle gür sesli bir hatip yok.

— Yok vallahi… Gülüşürler.

— Yeni dilenci susmaz: "Gülün, gülün… Gülmenin sonu ağlamadır. Vuslatın sonu hicran… Yazın sonu hazan… İkbalin sonu zeval… Hayatın sonu ölüm!.. Acaba ibret gözüyle şu dünyaya bir baksanız…"

Ömer Seyfettin, *Terakki*

Kelime Dağarcığı:

akıbet: Bir işin sonu. **belagat:** İyi konuşma. **cihet:** Yön, taraf. **darülbedayi:** Güzel sanatlar kuruluşu. **feylesof:** Filozof. **gramofon:** Önceden özel bir madde üzerine kaydedilmiş sesleri, istenildiğinde dinleten alet, sesyazar. **hayf:** Haksızlık, insafsızlık, acınma, üzülme. **latif:** Yumuşak, hoş. **muntazam:** Düzgün, derli toplu. **müderris:** Öğretmen. **pot gelmek:** Ters gelmek. **terakki:** İlerleme, yükselme, gelişme.

1. Metinde bahsedilen teknolojik gelişmeler dikkate alındığında hikâyenin Osmanlının son dönemlerinde, Millî Edebiyat Dönemi İstanbul'unu anlattığı söylenebilir. Hikâye kahramanlarının gündemindeki konularla günümüz insanının gündemini karşılaştırınız.

2. *Fakat şunu itiraf etmeli ki, her gülün bir dikeni olur. — Tabiî… — "Terakki"nin de bazı pot gelen cihetleri olacak.*

   Metinden alınan bu bölümde, hikâyenin yazıldığı dönemde teknolojik gelişmelerin bazı toplumsal sorunlara yol açtığı ifade edilmiştir. Bu sorunları metinden hareketle açıklayınız.

3. Auguste Comte'un (Ogust Komt) ortaya attığı pozitivist düşünce, 20. yüzyılda dünyada ve bizde toplumu etkilemiştir. Bu akımda duygular önemsenmez. Görünenin dışında bir gerçek kabul edilmez. Metinde eleştirilen durumla pozitivist anlayış arasında bir bağlantı var mıdır? Açıklayınız.

4. Toplumu ayakta tutan manevi özellikleri kaybetmeden, bilimsel ve teknolojik gelişmelere ayak uydurup toplumsal değişmeyi gerçekleştirmek sizce mümkün müdür? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Hüseyin AYHAN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Tür, Dönem, Yazar**	25 dk.
Amacı	Metnin dönem ve yazarla bağlantısını kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sokakta Opera

(…)

İçimde bir eziklik var. Başımda bir ağrı, hafif, ama ne de olsa bir ağrı. Gözlerim kapanacak gibi. Belki lodostan. Belki değil; herhalde lodostan. Başka neden olabilir? Tuhaf şey. Neden olmasın başka şeylerden? Neden mutlaka lodostan oluyormuş. Lodostan değil; herhalde başka bir şeyden. Neden olduğunu bulmalıyım. Başımda bu yarım ağrının, içimdeki bu isteksizliğin nedenini bulmalıyım. Yoksa başka bir şey düşünemem, bir şey yapamam artık. İnsanın usu takılmasın bir kez bir şeye. Aklımıza takılan bir şey ister önemli olsun ister önemsiz, bütün düşüncemizi durdurur, gücümüzü kesiverir. İnsanın düşüncesi, yaşama gücü duruverir orada. Akan bir suyun birdenbire durması gibi. O kadar birdenbire, o kadar kesin.

Tutun ki bir Ada vapurundasınız. Yok hayır, Ada vapurunda değilsiniz, trendesiniz. Yeşilköy'e gidiyorsunuz. Belki de ne Ada vapurundasınız, ne de Yeşilköy'e giden trende. Bir doktorun bekleme odasındasınız. Belki bunlar da değil de daha başka bir şey. Ama biz yine örnek diye Ada vapurunu alalım. Mademki aklımıza ilk gelen o. Ada vapurundasınız. Kış günü. Yaz da olabilir, ama kış daha iyi. Kanepelerden birine oturmuş denize bakıyorsunuz. Elinizde vakit geçirmek için aldığınız bir dergi var. Sevmediğiniz, tiksindiğiniz, öylesine tiksindiğiniz bir yazarın yazısını okuyorsunuz. Gülümseyerek, iğrenerek, yapacak başka bir şeyiniz olmadığı için okuyorsunuz. Belki de okuyorum sanıyorsunuz da okumuyorsunuz aslında. Yukarıda dediğim gibi denize bakıyorsunuz. Ama denize bakmak kadar da içinizi sıkan bir şey yok dünyada. Sizin için denize bakmak kadar yavan bir şey yok. İşte bu sırada ya da daha başka bir zaman karşınızda oturan kadın, yüzünü belki de o ana kadar hiç görmediğiniz, ama yine de yıllarca önce görülmüş bir düşten yarım yamalak anımsadığınız bir kadın size "Bakın" diyor, "Ben, sizi bir yerden tanıyorum, pek öyle yabancıya benzemiyorsunuz. Ama kestiremiyorum nereden olduğunu!"

(…)

Yürümeyi istemiyorum. Yürümemeyi de istemiyorum. Kenti bırakıp telgraf tellerinin, direklerinin uzanıp gittiği kırlara açılmak istemiyorum. İstemiyorum, bu kesin. Ama burada kalmak da istemiyorum. Şapkamı daha yukarıya itebilirim. Ne itmeyi, ne de itmemeyi istiyorum. Ne demiş Latin ozanı? "Ne seninle yaşayabilirim" demiş. "Ne de sensiz." Çocukluğumdan beri, duyduğum günden beri içimi huzursuz, allak bullak eden dize budur benim.

(…)

Yokuşu yarılamışım. Durdum bir dakika. Döndüm, geriye baktım. Aşağıda bostanlar vardı. Daha ötede bir sürü evin çatısı görünüyordu. Daha ötede de deniz. Kımıldanan ufak tefek gemiler vardı denizde. Yerde küçücük bir su vardı. Nereden geldiğini bilmiyorum, güneşte pırıl pırıl akıp gidiyordu. Bir dakika, üç dakika, beş dakika durdum. Sonra yine ağır ağır yürümeye başladım. Kısa, çok kısa bir zaman sonra arkamda bir ses duydum. Makamla, biraz tekdüze çok tatlı, çocukça bir makamla şöyle diyordu ses. "Öyle güzel bir şey söyleyeceğim ki." Bir daha, bir daha yineliyordu. Öyle güzel bir şey söyleyeceğim ki. Sonra da hemen şöyle diyordu. Bir kez değil, birkaç kez hem de. "Çelik çomak oynayalım mı?" Biraz sonra aynı makamla, heceleri biraz daha çok aralayarak, bir adı türkü gibi çağırıyordu: Fe-ri-han.

Birden dönüp baktım. Sekiz on yaşlarında bir çocuk, kendi yaşında bir kızı oyuna çağırıyor, ama bu işi bir aryayla yapıyordu. Adamakıllı heyecanlanmıştım. Lodosun erken getirdiği bahar, aklıma takılıp duran çözülmemiş bir düğüm, kentin bitiminde bir mahallede küçük bir çocuğun kalın sesiyle söylediği arya beni sarhoş etmişti.

Biraz açılır gibi oldum. Zaten kentin bitiminden kıvrılan bir yol beni hemen kentin içine attı. Geniş bir caddeye çıktım. Buraya da gelmişti bahar. Köşede gözüme bir çiçekçi ilişti. Önünden geçerken bir şeyler uzatır gibi yaptı. Oralı olmadım.

(…)

Vatan, 28 Mart 1954, s.3

Sabahattin Kudret Aksal, *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler*

Kelime Dağarcığı:
arya: Operalarda solistlerden birinin orkestra eşliğinde söylediği, genellikle kendi içinde bütünlüğü olan parça. **çelik çomak:** Çocukların, çomakla çeliğe vurarak oynadıkları oyun. **kara kış:** Kış ortası, kışın en şiddetli zamanı, zemheri. **yazgı:** Kader, alın yazısı.

1. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı'nda hikâye türü 1923-1940 ve 1940-1960 yılları arası olmak üzere iki dönemde incelenmektedir. Bu dönemde yazılan hikâyeler çoğunlukla Millî Edebiyat etkisinde yazılan, toplumsal gerçekçi konulara ağırlık veren, modernizmi esas alan, millî-dinî duyarlılıkla yazılan, bireyin iç dünyasına ağırlık veren hikâyeler olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Bu bilgilerden ve okuduğunuz metinden hareketle Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı yazarlarımızdan olan Sabahattin Kudret Aksal'ın edebî kişiliğini açıklayınız.

2. Okuduğunuz metnin 1954 yılında yayımlandığı altındaki dipnottan anlaşılmaktadır. Bu not ve yazarın adı olmasaydı metindeki ifadelerden yola çıkarak metnin yazıldığı dönem tahmin edilebilir miydi? Açıklayınız.

3. *…İnsanın usu takılmasın bir kez bir şeye. Aklımıza takılan bir şey ister önemli olsun ister önemsiz, bütün düşüncemizi durdurur, gücümüzü kesiverir. İnsanın düşüncesi, yaşama gücü duruverir orada. Akan bir suyun birdenbire durması gibi. O kadar birdenbire, o kadar kesin.*

Okuduğunuz metinde geçen yukarıdaki ifadeleri Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı hikâye anlayışına göre yorumlayınız.

Hazırlayan: *Mustafa EREN*

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.16: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Dil Bilgisi, Dil Bilinci**	25 dk.
Amacı	Cümlenin ögelerini ve noktalama işaretlerinin işlevlerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Krallık

Ali Rıza, Kaşıkadası'na yanaştırdığı sandalı çakıllara çekti. Sonra hemen, sandalın burnu hizasına, bağdaş kurup oturdu. Uzun zaman mühim bir şeyler düşündü. Mühim diyoruz ama, bu kendi kendimize verdiğimiz bir peşin hükümden başka bir şey değildir. Doğru olması bir şey ifade etmez. Bir insanın mühim ve saçma şeyler düşündüğünü nasıl bilebiliriz? Düşünen adamın kendisi bile böyle bir hüküm veremedikten sonra…

Kendi kendine;

— Ne duruyorum be! Alırım çoluk çocuğu, bekçi gibi gelir yerleşirim. Kim ne diyebilir?

Bu mülahazayı kafasında değil, bağıra bağıra yaptı. Yerinden kalkmadan evvel biraz düşündü:

— Kim ne diyebilir ha?..

Sandalı var kuvvetiyle iterek, içine bir lastik top çevikliğiyle atladı. Akşam lüfere müşteri götüreceği için yem hazırlamaya çıkmıştı.

(…)

Küçük zarganaları akşama tava yapacağı için bir kovanın içine doldurmuş, ötekilerini lüfer yemi yapmak üzere sandalın döşeme tahtaları altına fırlatmıştı.

Burgaz'ın kömür iskelesine yanaştı. Demiri attı. Sandalın koltuğunu demir halkaya düğümledi. Evin yolunu tuttu. Ali Rıza bir evin bodrum katında iki oğluyla yatıp kalkardı.

(…)

Bodrumun kapısını ayağıyla yarı çekmiş, hızlı hızlı gidiyordu. Yüz metre yürümemişti ki karşısına elinde balık tepsisi, paytak yürüyüşlü bir balıkçı çıktı:

— Hani vre, Ali Rıza, yoktu senin hasırın dünyada?

(…)

Cevap vermeye lüzum görmeden yürüdü. Eski hasırı bu yüzden yaktığı için balıkçının sözüne fena canı sıkılmıştı.

(…)

Rıza, nihayet Kaşıkadası'na eşyalarıyla vardı. Kaşıkadası'nın eski bekçisi Hırant'ın bıraktığı bir masa, iki sandalye, bir pırtı kilimi, Ali Rıza, adeta keşfedercesine bulup çıkardı. Hırant, bir de çerçevesiz bahar levhası bırakmıştı. Onu da örümceklerinden temizledi. Sonra karşısına geçip bir seyretti ve beğendi.

(…)

Sait Faik Abasıyanık, *Şahmerdan*

Kelime Dağarcığı:

mülahaza: Düşünce. **müstesna:** Dışında, ayrı, hariç tutularak. **pırtı:** Değersiz şey, eşya. **zargana:** Uskumrumsugillerden, 40-60 santimetre boyunda, vücudu silindir biçiminde, gaga gibi ince, uzun, sivri ağızlı bir balık.

1. Aşağıdaki cümleleri ögelerine ayırınız.

a) *Eski hasırı bu yüzden yaktığı için balıkçının sözüne fena canı sıkılmıştı.*

b) *Küçük zarganaları akşama tava yapacağı için bir kovanın içine doldurmuş, ötekilerini lüfer yemi yapmak üzere sandalın döşeme tahtaları altına fırlatmıştı.*

2. Aşağıdaki cümlelerde yazım ve noktalama kurallarına uymayan kullanımları belirtiniz.

a) *Ali Rıza, Kaşıkadası'na yanaştırdığı sandalı çakıllara çekti.*

b) *Mühim diyoruz ama, bu kendi kendimize verdiğimiz bir peşin hükümden başka bir şey değildir.*

c) *Kaşıkadası'nın eski bekçisi Hırant'ın bıraktığı bir masa, iki sandalye, bir pırtı kilimi, Ali Rıza, adeta keşfedercesine bulup çıkardı.*

3. Aşağıdaki cümlelerde virgüllerin kullanılış amaçlarını belirtiniz.

a) *Bodrumun kapısını ayağıyla yarı çekmiş, hızlı hızlı gidiyordu.*

b) *Rıza, nihayet Kaşıkadası'na eşyalarıyla vardı.*

Hazırlayan: *Levent ŞEN*

2. ÜNİTE > Hikâye *Kazanım A.2.16: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Dilimizi Öğrenelim**	25 dk.
Amacı	Cümle ögelerinin metinler üzerinden pekiştirilmesini sağlayabilmek.	Bireysel

1.Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Öksürük

(…)

Otelin her şeyi güzeldi, havası, suyu, hele yemeği! İşsiz geçen yıllarımı unutmuş, dünyayı yeniden sevmeye, insanlara yeniden ısınmaya başlamıştım. Kulağımın dibinde güm güm öten cazın davulu bile hoş geliyordu bana. Bu yemek süresi içinde yeni arkadaşlar bile edinmiştim. Salonda kahvemi içerken:

"Direktör çağırıyor!" dediler.

İki yıldır rengini, biçimini, daha doğrusu kişiliğini yitiren ceketimin düğmelerini ilikleyerek girdim direktörün yanına. Koskoca direktör, yemekten önce sunduğum kartvizitin yüzü suyuna, şöyle bir kımıldandı yerinden. Uzanan iri bir şövalye yüzük, benim gibi iki adamın yan yana oturabileceği, bir koltuğu gösterdi:

"Buyurun!"

İlk sorusu, üç yüz lirayı kabul edip etmeyeceğim oldu, aylık olarak...

Yıllardan: 1946!... Bu üç yüz liranın değerini anlatmam, bilmem gerekir mi? Bu üç yüz liraya şunları da ekleyelim: Yatıp kalkacak temiz bir yatak... İstediğim zaman içine girebileceğim bir banyo küveti... Cazlı çalgılı bir yemek salonu... Temiz hava... Okuyup yazmak için bol zaman... Hiç düşünmeden:

"Kabul!" dedim.

(…)

Rıfat Ilgaz, *Öksürük*

1. Metinden alınan *İşsiz geçen yıllarımı unutmuş, dünyayı yeniden sevmeye, insanlara yeniden ısınmaya başlamıştım.* cümlesindeki temel ve yardımcı ögeleri gösteriniz.

2. Koskoca *Direktör, yemekten önce sunduğum kartvizitin yüzü suyuna, şöyle bir kımıldandı yerinden.* cümlesinin ögelerini bulunuz. Devrik cümle kullanmanın metne olan katkısının ne olabileceğini açıklayınız?

3. Metinden yüklemi olmayan cümleleri bularak yazarın neden bu tür cümlelere yer vermiş olabileceğini gerekçeleriyle yazınız.

4. Noktalama işaretlerini kullanmadan metni, bir kez daha okuyunuz. Buna göre noktalama işaretlerinin kullanım amacının ne olabileceğini yazınız.

2. Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.***

Bir yol ayırımında mısınız (I)Kararsızlıkmı yaşıyorsunuz (II) Merakettiğiniz sorunun yanıtını bulmaya mı çalışıyorsunuz (III) "Masal Terapisi" size bir mesaj veriyor. Nasıl mı (IV) Önemli bir konuya odaklanıp kitapdan bir sayfa açtınız mı satırlar yol bulmanıza yardım ediyor (V) Yani Libermanın dediği gibi "psulanız" oluyor.

5. Yukarıdaki numaralanmış yerlerden hangisine ötekilerden farklı bir noktalama işareti getirilmelidir? Nedenini açıklayınız.

6. Metinde yazımı yanlış olan kelimeleri yazınız.

Hazırlayan: *Mehmet ATEŞ*

3. ÜNİTE > **Şiir** *Kazanım A.1.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Sözcüklerin ve Söz Öbeklerinin Anlamını Tahmin Ediyorum**	35 dk.
Amacı	Kelimelerin ve kelime gruplarının anlamını metnin bağlamından hareketle tahmin ederek, bu tahminleri TDK Türkçe Sözlük'ü ile karşılaştırıp kelime dağarcığını artırabilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Müfredler

Feylesof o kişidir kim nerede olsa hemân
Uyar elbette zamâna ana uymazsa zamân

*

Cihânda var nice ehl-i hüner ki düşkündür
Efendi arşa çıkınca el elden üstündür

*

Koyamam kargayı bülbül yerine
Çiçek açmış dikeni gül yerine

*

Kişiye her işi a'lâ görünür
Kuzguna yavrusu Ankâ görünür

*

Gül dikensiz olamaz yâr dahi engelsiz

İbrahim Şinasi, *Müntehabât-ı Eş'âr*

1. *Feylesof o kişidir kim nerede olsa hemân/Uyar elbette zamâna ana uymazsa zamân* dizelerinde geçen "uymak" eyleminin çağrıştırdığı anlamı şiirin bağlamından hareketle açıklayınız.

2. *Gül dikensiz olamaz yâr dahi engelsiz* dizesinde geçen “gül dikensiz olmaz” kalıplaşmış söz öbeğinden hareketle yâre (sevgili) kavuşmanın nasıl gerçekleşebileceğini açıklayınız.

3. *Cihânda var nice ehl-i hüner ki düşkündür/Efendi arşa çıkınca el elden üstündür* dizelerinde geçen “arşa çıkmak” söz öbeğinin anlamını dizelerdeki bağlamından hareketle tahmin edip söz öbeğini bir cümlede kullanınız.

4. *Kişiye her işi a’lâ görünür/Kuzguna yavrusu Ankâ görünür* dizelerinde geçen “Ankâ” masallarda adı geçen ancak gerçekte var olmayan, Kafdağı’nda yaşadığı varsayılan ve cennet kuşu olarak bilinen devlet (talih) kuşudur. Kelimenin yüklendiği anlamı göz önünde bulundurarak birinci dizeyi yorumlayınız.

5. *Koyamam kargayı bülbül yerine/Çiçek açmış dikeni gül yerine* dizelerinde geçen “yerine koymak” söz öbeğinin bu beyitte taşıdığı anlamı metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz. Tahmininizi sözcüğün *TDK Türkçe Sözlük*’ündeki anlamı ile karşılaştırınız.

6. Okuduğunuz beyit örneklerinde de görüldüğü üzere şairler bazı şiirlerini geleceğe öğüt vermek, insanlara yol göstermek için yazmışlardır. Siz de gelecek nesillere yol göstermek adına içinde atasözüne yer vereceğiniz bir dörtlük yazınız.

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Kelimelerin Keşfi**	20 dk.
Amacı	Anlamını bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle çalışmaları yapınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şevki Yok

Gül hazîn... Sünbül perîşân... Bâğzârın şevki yok…
Derdnâk olmuş hezâr-ı nağmekârın şevki yok...
Başka bir hâletle çağlar cûybârın şevki yok...
Âh eder, inler nesîm-i bî-karârın şevki yok...
Geldi ammâ n'eyleyim sensiz bahârın şevki yok!

Farkı yoktur giryeden rûy-ı çemende jâlenin.
Hûn-ı hasretle dolar câm-ı sefâsı lâlenin.
Meh bile gayretle âğûşunda ağlar hâlenin!
Gönlüme te'siri olmaz âteş-i seyyâlenin.
Geldi ammâ n'eyleyim sensiz bahârın şevki yok!

Rûha verdikçe peyâm-ı hasretin her bir sehâb,
Câna geldikçe temâşâ-yı ufuktan pîç ü tâb
İhtizâz eyler çemen... İzhâr eder bin ıztırâb…
Hem tabîat münfail hicrinle hem gönlüm harâb…
Geldi ammâ n'eyleyim, sensiz bahârın şevki yok!

Recaizade Mahmut Ekrem

Doç. Dr. İsmail Parlatır, *Recaî-zade Mahmut Ekrem*

Kelime Dağarcığı:
ihtizâz eylemek: Titreşmek. **izhâr etmek:** Göstermek. **münfail:** Etkilenmiş, gücenmiş. **peyâm-ı hasret:** Hasret haberi. **pîç ü tâb:** Sıkıntı ve ıztırap. **sehâb:** Bulut. **şevk:** Şiddetli arzu, istek, aşırı heves. **temâşâ-yı ufuk:** Ufku seyretmek, ufka bakmak.

1. Aşağıda şiirin günümüz Türkçesi verilen ilk iki bendindeki dizelerin anlamından ve şiirin bağlamından hareketle altı çizili kelime veya kelime gruplarını ilgili olduğu uygun görselin altına yazınız.

Birinci Bent

Gül hüzünlü... sümbül darmadağınık... Bağzârın neşesi yok.

Dertli olmuş, güzel nağmelerle öten hezârın neşesi yok...

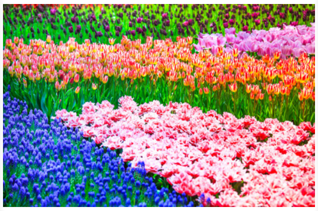
Başka bir hâl ile çağlayarak akan cûybârın neşesi yok...

Ah eder, inler kararsız rüzgârın neşesi yok.

Geldi ama n'eyleyeyim, sensiz baharın neşesi yok.

İkinci Bent

Çimenliğin yüzündeki jâlenin gözyaşından farkı yoktur.
Sefa veren kadehe benzeyen lalenin içi hasret kanıyla dolar.
Ay bile kayırma duygusuyla hâlenin kucağında ağlar.
Âteş-i seyyâlenin gönlüme bir etkisi olmaz.
Geldi ama n'eyleyeyim, sensiz baharın neşesi yok.

Birinci Bent	 a) ……………………..	 b) …………………..	 c) …………………..
İkinci Bent	 ç) …………………	 d) ……………………	 e) ……………………

(2.) a) Şiirin üçüncü bendini günümüz Türkçesine çeviriniz.

b) Bendi günümüz Türkçesine çevirirken nelere dikkat ettiğinizi yazınız.

3. ÜNİTE > **Şiir** | Kazanım A.1.2: Şiirin temasını belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Şiirdeki Hâkim Duyguyu Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Şiirde hâkim olan duyguyu (temayı) şiirin bütünlüğü içinde belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Murabba

Sıdk ile terk edelim her emeli her hevesi
Kıralım hâil ise azmimize ten kafesi
İnledikçe eleminden vatanın her nefesi
Gelin imdada diyor bak budur Allah sesi

Bize gayret yakışır, merhamet Allah'ındır
Hükm-i âtî ne fakîrin ne şehenşâhındır
Dinle feryadını kim terceme-i âhındır
İnledikçe ne diyor bak vatanın her nefesi

Mahveder kendini bülbül bile hürriyyet için
Çekilir mi bu belâ âlem-i pür-mihnet için
Din için devlet için can çekişen millet için
Azme hâil mi olurmuş bu çürük ten kafesi

Memleket bitti yine bitmedi hâlâ sen ben
Bize bu hâl ile bizden büyük olmaz düşmen
Dest-i a'dâdayız Allah için ey ehl-i vatan
Yetişir terk edelim gayri hevâ vü hevesi

(Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün)

Nâmık Kemâl

Aydın Oy, *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar*

Kelime Dağarcığı:
âlem-i pür-mihnet: Zahmet (sıkıntı) dolu dünya. **azim:** Sabır (sebat) ile çalışma. **dest-i a'dâ:** Düşman eli. **ehl-i vatan:** Vatan ehli. **elem:** Keder. **feryâd:** Bağırıp çağırma, figan. **hâil:** Engel. **hevâ vü heves:** Boş ve geçici arzu. **hükm-i âtî:** Geleceğin hükmü. **sıdk:** İçtenlikle. **şehenşâh:** Şahlar şahı, en büyük padişah. **terceme-i âh:** Ahın (inlemenin) tercümesi.

1. Şiirin birinci bendinde anlatılmak istenen düşünceyi birkaç cümle ile dile getiriniz.

2. *Mahveder kendini bülbül bile hürriyyet için/Çekilir mi bu belâ âlem-i pür-mihnet için/Din için devlet için can çekişen millet için/Azme hâil mi olurmuş bu çürük ten kafesi* dizelerinde şairin hürriyet kavramı ile bülbülü özdeşleştirmesi size neler düşündürüyor? Yorumlayınız.

3. *Memleket bitti yine bitmedi hâlâ sen ben/Bize bu hâl ile bizden büyük olmaz düşmen* dizelerinde şairin verdiği mesajı geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklayınız.

4. Şiirin bütününe egemen olan duyguyu yazınız.

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.2: Şiirin temasını belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirin Temel Taşı	25 dk.
Amacı	Şiirin temasını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

At

Bir gemle bağlanan yağız at şaha kalkıyor,
Gittikçe yükselen başı Allah'a kalkıyor!

Son macerayı dinlememiş varsa anlatın;
Ram etmek isteyenler o mağrur, asil atın,

Beyhudedir, her uzvuna bir halka bulsa da;
Boştur köpüklü ağzına gemler vurulsa da…

Coştukça böyle sel gibi bağrında hisleri
Bir gün başında kalmayacak seyisleri!

Son şanlı macerasını tarihe anlatın:
Zincir içinde bağlı duran kahraman atın

Gittikçe yükselen başı Allah'a kalkıyor;
Asrın baş eğdi sandığı at şaha kalkıyor!

Faruk Nafiz Çamlıbel, *Han Duvarları Toplu Şiirler*

Kelime Dağarcığı:
beyhude: Yararsız, anlamsız. **gem:** Atı yönlendirmek için ağzına takılan demir araç. **mağrur:** Gururlu. **ram etmek:** Boyun eğdirmek, itaat ettirmek. **seyis:** At bakıcısı. **yağız:** Gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi koyu renkli olan at, doru.

1. Faruk Nafiz, 19 Mayıs 1919'da başlayan Millî Mücadele'yi büyük bir heyecanla ve coşkuyla karşılamış, duygularını anlatmak için de At şiirini yazmıştır.

   a) Bu şiirdeki "at" kimi/neyi temsil etmektedir?

   b) Şiirin bağlamından hareketle *Bir gün başında kalmayacak seyisleri!* dizesini açıklayınız.

2. Şair, *Son şanlı macerasını tarihe anlatın* dizesiyle tarihteki hangi olayı hatırlatmaktadır? Gerekçesiyle yazınız.

3. a) Şiirin teması (ana duygusu) nedir? Bu duygunun millî mi, evrensel mi olduğunu açıklayınız.

b) Şiirde temayı tespit etmemizi sağlayan sözcük veya sözcük grupları nelerdir?

4. Şiirin temasından hareketle *Asrın baş eğdi sandığı at şaha kalkıyor!* dizesini açıklayınız.

5. Servetifünun Dönemi şairleri bir tabloya bakarak o tabloyu anlatan resimsi şiirler (pitoresk şiir) yazardı. Siz de aşağıdaki görselin temasına uygun bir beyit veya bent yazınız. Şiirinizde temaya uygun bir başlık kullanınız.

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.3: Şiirde ahengi sağlayan özellikleri/unsurları belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirde Ahenk Özelliklerini Tespit Ediyorum	25 dk.
Amacı	Şiirde ritim ve ahenk unsurlarını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Terkib-i Bend

(…)
Her şahsı harîm-i Hak'a mahrem mi sanırsın
Her tâc giyen çulsuzu Edhem mi sanırsın

Dehri arasan binde bir âdem bulamazsın
Âdem görünen harları âdem mi sanırsın

Çok mukbili gördüm ki güler içi kan ağlar
Handân görünen herkesi hurrem mi sanırsın

Bil illeti kıl sonra müdâvâta tasaddî
Her merhemi her yâreye merhem mi sanırsın

(…)

Ziya Paşa

Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*

II. Metin

Birdenbire

Her şey birdenbire oldu
Birdenbire vurdu gün ışığı yere
Gökyüzü birdenbire oldu
Mavi birdenbire
Her şey birdenbire oldu
Birdenbire tütmeye başladı duman topraktan
Filiz birdenbire oldu tomurcuk birdenbire
Yemiş birdenbire oldu

(…)

O. Veli Kanık, *Bütün Şiirleri*

1. İki metni ölçü bakımından karşılaştırarak şiirlerin hangi ölçüyle yazıldığını tespit ediniz.

2. Birinci metnin kafiye şemasını bulunuz. Bu kafiye şemasının hangi nazım şekillerinde kullanıldığını belirtiniz.

3. Ölçü unsurunun, şiirin ahengini sağlamadaki etkisini size verilen iki metni karşılaştırarak yorumlayınız.

4. Birinci metnin kafiye ve rediflerini bulunuz. Bu unsurların şiirin ahengine katkısını belirtiniz.

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.3: Şiirde ahengi sağlayan özellikleri/unsurları belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirde Musiki ve Resim	25 dk.
Amacı	Şiirde ahenk unsurlarını (ölçü, kafiye, redif, nakarat; ses, kelime ve kelime grubu tekrarı, ses akışı vb.) belirleye-bilmek, şiirin ahenk ve şekil özelliklerinin içerikle ilişkisini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gemiciler

Biz dalgalar, fırtınalar kahramanı yiğitleriz.
Ufuklardan ufuklara haber sorar, gezeriz.
Güneşlerde uyuklayan yamaçları,
Kalbi durgun tarlaları bıraktık.
Gölge veren ağaçları
Sevmiyoruz biz artık.
Sevgilimiz,
Ey deniz!

İşte biz:
Nihayetsiz
Mavilikler yolcusu!
Rûhumuzun kardeşidir
Güneşlerde parlayan bu yeşil su.
Bayrağımız yeşil sular ateşidir.
Biz bayrağın fedâisi, sayısız Türk genciyiz.
Biz hilâle şân arayan korku bilmez gemiciyiz.
Ey vatandan müjdelerle bize kadar gelen rüzgâr!
O sarışın sâhillerde kara gözlü, genç kızlar
Yaz gecesi mehtap ile konuşurken,
Doğru söyle, sordular mı bizleri?..
Nasıl cevap verdi gökten
Gemimizin rehberi,
O vefakâr
Yıldızlar?..

Poyraz var,
Yelken dolar.
Gemi sanki kanatlı!
Enginlerde pembe güneş
Gülümserken bu yolculuk ne tatlı!
Çal sazını kalenderce yiğit kardeş!
Nağmelerin yorulmayan dalgalardan bahtiyar.
Gönderelim bu ahengi o sevgili yurda kadar...

Enis Behiç Koryürek

Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*

Kelime Dağarcığı:
fedai: Bir ülkü uğruna tehlikeli işlere girişerek canını esirgemeyen kimse, serdengeçti. **kalender:** Gösterişsiz, sade yaşamaktan yana olan, alçak gönüllü kimse. **mehtap:** Ay ışığı. **şan:** Ün.

1. Ahenk kelimesinin sözlük anlamı "uyum" demektir. Bentler arasında dizelerin hece sayıları ve bentlerin uyak düzenleri bakımından uyumlu olup olmadığını gerekçesiyle açıklayınız.

2. Şairin, şiirde tek bir hece ölçüsü yerine 3-16 arasında değişen hece ölçüleri kullanmasının gerekçeleri neler olabilir?

3. "Dalga, fırtına, ufuk, güneş, deniz, rüzgâr, sahil, poyraz, yıldızlar, yelken" sözcüklerinin şiirin ahengi ve içeriği üzerinde nasıl bir etkisi vardır? Açıklayınız.

4. Şiirde hangi sesler fazla kullanılmıştır? Bu seslerin içinde yer aldığı sözcükler, rastgele mi bir araya gelmiştir, şairin bilinçli bir seçimi midir?

5. Şiirdeki önemli ahenk unsurlarından biri de ses akışıdır. Ses akışı, şiirin anlamına uygun olarak sesin dalgalanmasıdır. Sizce bu şiiri nasıl bir ses akışıyla okumak uygun olur? Açıklayınız.

6. Şiirin şekli ile bu iki görsel arasında bir ilişki kurulabilir mi? Düşüncelerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > **Şiir** | *Kazanım A.1.4: Şiirin nazım biçimini ve nazım türünü tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Nazım Türünü ve Nazım Şeklini Yorumluyorum**	25 dk.
Amacı	Nazım şeklini, nazım türünü ve konularına göre şiir türlerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gazel

Zevk-i vaslınla geçen demlerimi yâd edeyim
Bırakın ağlayayım hâlime feryâd edeyim

Aşk ile âh edeyim şöyle ki te'sîrinden
Beni bin nâre yakan gönlümü ber-bâd edeyim

Tîğine secde edip kıble-yi ebrûya bedel
Aşkta ben de bir âyîn-i nev îcâd edeyim

Bunca demdir olurum aşk ile cûyâ-yı memât
Hiç demezsin ki şu mihnet-zedeyi şâd edeyim

Nâmık'ın niceye dek hâline rahm etmezsin
Sana âsî görünüp gayre mi feryâd edeyim

Namık Kemal

Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*

Kelime Dağarcığı:
âsî: İsyankâr. **âyîn-i nev:** Yeni usul, tarz, merasim. **cûyâ-yı memât:** Ölüm arayıcısı (ölümü arayan kişi). **dem:** An, zaman, lahza. **gayr:** Yabancı. **kıble-yi ebrû:** Kaş Kıblesi (sevgilinin kaşının güzelliğine kıble etmek). **mihnet-zede:** Belaya, musibete uğramış. **rahm etmek:** Acımak, esirgemek. **tîğ:** Kılıç (mazmun olarak sevgilinin kirpikleri). **yâd etmek:** Hatırlamak. **zevk-i vasl:** Kavuşma zevki.

1. Yukarıdaki metnin nazım birimi, kafiye şeması ve ölçüsü dikkate alındığında bu şiir Türk edebiyatının hangi geleneğine yakındır? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

2. Metinde geçen "aşk, âh etmek, feryâd etmek, ağlamak" vb. sözcüklerden faydalanarak bu şiirdeki egemen duyguyu tespit ediniz. Metnin konusuna göre şiirin türünü belirleyiniz.

3. Tanzimat Dönemi sanatçılarından biri olan ve yenilikçi edebiyatı savunan Namık Kemal'in bu nazım şekli ile şiirler yazmasını neye bağlıyorsunuz? Yorumlayınız.

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

BU SAYFA BOŞ OLARAK DEĞERLENDİRİLMİŞTİR.

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.4: Şiirin nazım biçimini ve nazım türünü tespit eder.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Madde ve Mana	25 dk.
Amacı	Şiirin nazım biçimini, türünü, bunların geleneksel biçim ve türlerle ilişkisini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Akıncı Türküleri

Tuna boylarında sıra selviler
Tan yeli estikçe sessiz ağlarmış;
Gül bahçelerinde baykuşlar öter…
Şu virânelikler eski bağlarmış!

Namazgâh bir otluk: Kalmamış taşı;
Çeşmelerden akan: Kanlı gözyaşı!..
Orda bir güzel var, çatılmış kaşı;
Ak alnına kara çatkı bağlarmış!..

Kırık minareden duyulmaz ezan...
Hep ocaklar sönmüş, devrilmiş kazan.
Bir inilti duydum, sandım bir ozan;
Sesime ses veren karlı dağlarmış!

Söğüt dallarında hasta serçeler
Eski akın destanını heceler...
Tuna ağlıyormuş bazı geceler
Göğsünde kefensiz şehitler varmış!

Bozulan bağların üzümü acı;
Asi köle kesmiş eski haracı;
Yine yedi kral giymişler tacı…
Şahin yuvasını kargalar sarmış!

Haydi eski ozan, al sazı ele,
Düşmanlar içine düşsün velvele.
De ki: Hor bakmayın bu durgun sele;
O, yetmiş bir kavme akın çıkarmış!

Mehmet Fuat Köprülü

Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri-1 Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*

Kelime Dağarcığı:
çatkı: Alından geçerek başın çevresine çember gibi bağlanan bağ, kaşbastı. **namazgâh:** Açıkta namaz kılmak için hazırlanmış olan ve kıble yönüne doğru dikili bir taşı bulunan yer, musalla. **velvele:** Gereksiz telaş, gürültü ve heyecan. **virânelik:** Ev yıkıntıları bulunan yer.

1. Şiirlerin nazım biçimi "nazım birimi, kafiye düzeni, ölçü" gibi şekil özellikleri esas alınarak belirlenir. Bu şiir koşma nazım biçimiyle yazılmıştır.

   a) *Akıncı Türküleri* şiirinde kafiye düzeni ve ölçü olmadığını düşünün. Bu durumda şiirde nelerin değişebileceğini yazınız.

b) Okuduğunuz şiir, kaside nazım biçimiyle yazılsaydı şiirin biçiminde nasıl değişiklikler olacağını açıklayınız.

2. Şiirlerin nazım türü, içerik (konu ve tema) esas alınarak belirlenir. Şiirin konusu bir Balkan köyünün Osmanlı çekildikten sonraki durumudur. Şiir halk edebiyatı nazım türlerinden ağıda uygundur. Şiirde ağıdı çağrıştıran sözcük veya sözcük grupları nelerdir?

3. Bu şiirin, halk şiirindeki koşmadan ayrılan yönlerini belirleyiniz.

4. Okuduğunuz ağıdın kime/neye yakılmış olabileceğini açıklayınız.

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.5: Şiirdeki mazmun, imge ve edebî sanatları belirleyerek bunların anlama katkısını değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirde Söz Sanatlarını Buluyorum	25 dk.
Amacı	Şiirdeki söz sanatlarını tespit ederek bunların temaya olan katkısını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ada'dan Dönerken

Bırakıp gidiyorum Ada'yı ilkteşrinde,
Sen yeşil bir kıyısın, ben dalgayım enginde;
Gözyaşlarım dolaşır yorulmuş eteğinde.

Ben ağlarım… Uzaktan iniltimi dinlersin.

Mevsim yaprak dökümü, hep ağaçlar üşüyor,
Yaprak sanma, her daldan soluk bir ah düşüyor,
Düşünceli dağlara karaltılar üşüyor.

Yol üstünde geç vakit böyle kimi beklersin?..

Baş ucundaki yıldız sönük gece kandili;
Şu geçen beyaz bulut yaşlı hicrân mendili,
Rüzgâr atmış havaya, onu al da sevgili,

Derdinle ağlayanın gözyaşını silersin.

Sanırsın dertli İshak garip garip öttükçe,
Bir kırık dal altından ney üfler hazîn gece,
Beyaz atkı omzunda meh-tâb dinler sessizce…

Ayrılık akşamıdır hazân gibi inlersin…

Hüseyin Siret Özsever, *Kıvılcımlı Kül*

Kelime Dağarcığı:
hazân: Sonbahar. **hicrân:** Ayrılık. **ilkteşrin:** Ekim ayı. **İshak kuşu:** Bataklık baykuşu. **meh-tâb:** Ay ışığı.

1. Kelimelerin yeni bir anlam ifade etmek için yan yana gelerek oluşturduğu söz gruplarına alışılmış bağdaştırma denir. Alışılmamış bağdaştırma ise, birbiriyle uyuşmayan ifadelerden oluşturulan bağdaştırmadır. Alışılmamış bağdaştırmada kelimeler, yan ve mecaz anlamlarıyla kullanılır; imgesel ve sanatlı bir anlatım vardır.

   Buna göre *Bırakıp gidiyorum Ada'yı ilkteşrinde/Sen yeşil bir kıyısın, ben dalgayım enginde/Gözyaşlarım dolaşır yorulmuş eteğinde* dizelerindeki alışılmamış bağdaştırmaları bularak şiire katkısını belirleyiniz.

2. *Mevsim yaprak dökümü, hep ağaçlar üşüyor* dizesinde şair bir sonbahar tablosu içinde ağaçları birer insan gibi düşünmüştür. Bu kullanımla metnin teması arasında nasıl bir ilişki vardır?

3. Bir sözdeki ifadeyi kuvvetlendirmek için aralarında ilgi bulunan iki kavramdan zayıf olanın güçlüyle eş değer görülmesine **benzetme (teşbih)** denir.

   Buna göre,

   Baş ucundaki yıldız sönük gece kandili;

   Şu geçen beyaz bulut yaşlı hicran mendili,

   Rüzgâr atmış havaya, onu al da sevgili,

   dizelerinde görülen benzetme (teşbih) örneklerini bulunuz.

4. Şairin başvurduğu söz sanatları şiirin bütününe nasıl bir katkı sağlamıştır?

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.5: Şiirdeki mazmun, imge ve edebî sanatları belirleyerek bunların anlama katkısını değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirin Dil Evreni	25 dk.
Amacı	Şiirde kullanılan mazmun, imge ve edebî sanatların anlam üzerindeki etkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çoban ile Bülbül

Çoban kaval çaldı, sordu bülbüle:
Sürülerim hani, ovam nerede?
Bülbül sordu, boynu bükük bir güle:
Şarkılarım hani, yuvam nerede?

Ağla çoban ağla, ovan kalmadı…
Gözyaşı dök bülbül, yuvan kalmadı...

Çoban dedi: Ülkeler hep gitse de
Kopmaz benden Anadolu ülkesi.
Bülbül dedi: Düşman haset etse de
İstanbul'da şakıyacak Türk sesi…

Çalış çoban, çalış! Kurtar öz yurdu…
Şairlerden topla, bülbül bir ordu.

Çoban dedi: Edirne'den ta Van'a
Erzurum'a kadar benim mülklerim.
Bülbül dedi: İzmir, Maraş, Adana,
İskenderun, Kerkük en saf Türklerim.

Sarıl çoban, sarıl; mülkü bırakma.
Yad elinde bülbül, Türk'ü bırakma...

Çoban dedi: Sürülerim hep kaçsa
Benim sürüm var, kaçmaz: Adı Türk ili...
Bülbül dedi: Şarkı ölsün, yok tasa;
Türkülerim yaşar, söyler Türk dili…

Yalvar çoban, yalvar! İlin kurtulsun...
Dile Hakk'tan bülbül: Dilin kurtulsun…

Ziya Gökalp

Necat Birinci, *Kahramanlık Şiirleri Antolojisi*

Kelime Dağarcığı:
haset: Kıskançlık, çekememezlik, günü.

1. Şiirin birinci dörtlüğünde yer alan edebî sanatları belirleyerek bu sanatların nasıl oluşturulduğunu açıklayınız.

2. Şiirde hangi mazmunlara yer verilmiştir? Bu mazmunların divan edebiyatından farklı kullanılıp kullanılmadığını gerekçesiyle açıklayınız.

3. İmge, şairin hayal dünyasının şiire yansımasıdır. Şiirdeki *Çalış çoban çalış! Kurtar öz yurdu... / Şairlerden topla, bülbül bir ordu.* dizelerinden ve manzumenin bağlamından hareketle "çoban" ve "bülbül" imgelerine yüklenen anlamları açıklayınız.

4. Şiirin son dörtlüğünden yararlanarak "bülbül" imgesiyle sembolize edilen sanatçıların sanat ve dil anlayışında bir değişiklik olup olmadığını gerekçesiyle yazınız.

5. Şiirin nazım birimleri ve şiirde kullanılan imgeler arasında bir bağ kurulabilir mi? Gerekçesiyle açıklayınız.

6. Şiirde çobanla bülbülün yerini tutabilecek, şiire başlık olabilecek farklı üç imge yazınız.

7. Şiirde kullanılan mazmun, imge ve edebî sanatların şiire katkısını açıklayınız.

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.6: Şiirde söyleyici ile hitap edilen kişi/varlık arasındaki ilişkiyi belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Şiirdeki Söyleyici**	25 dk.
Amacı	Şiirin söyleyicisini tespit ederek söyleyici ve hitap edilen arasındaki ilişkiyi yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Balıkçılar

—Bugün açız yine evlatlarım, diyordu peder,
Bugün açız yine; lâkin yarın, ümit ederim,
Sular biraz daha sakinleşir... Ne çare, kader!

— Hayır, sular ne kadar coşkun olsa ben giderim,
Diyordu oğlu, yarın sen biraz ninemle otur;
Zavallıcık yine kaç gündür işte hasta...

— Olur;
Biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala;
Ninen, baban, iki miskin, biz artık ölmeliyiz...

Çocuk düşündü, şikâyetli bir nazarla: — Ya biz,
Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz?..

Hâlâ
Dışarda gürleyerek kükremiş bir ordu gibi
Döverdi sahili binlerce dalgalar asabi.

— Yarın sen ağları gün doğmadan hazırlarsın;
Sakın yedek biraz ip, mantar almadan gitme...
Açınca yelkeni hiç bakma, oynasın varsın;
Kayık çocuk gibidir: Oynuyor mu kaydetme,
— Yarın küçük gidecek yalnız, öyle mi, balığa?
— O gitmek istedi; 'Sen evde kal!' diyor...
— Ya sakın
O gelmeden ben ölürsem?..

Kadın bu son sözle
Düşündü kaldı; balıkçıyla oğlu yan gözle
Soluk dudaklarının ihtizâz-ı hâsirine
Bakıp sükût ediyorlardı, başlarında uçan
Kazayı anlatıyorlardı böyle birbirine.
Dışarda fırtına gittikçe pür-gazab, cûşan
Bir ihtilâc ile etrafa ra'şeler vererek
Uğulduyordu...

(…)

Tevfik Fikret, *Rübâb-ı Şikeste*

Kelime Dağarcığı:
ihtilâc: Çarpıntı. **ihtizâz-ı hâsir:** Zararlı titreme. **kaydetmek:** Önem vermek. **miskin:** Aciz, zavallı, boşvermiş kişi. **nazar:** Bakış, bakma. **pür-gazap:** Çok kızgın, hırslı. **ra'şe:** Titreme, titreyiş, korkmak.

1. Roman ve hikâye vb. sanatsal metinlerde olduğu gibi şiirin de anlatıcısı vardır. Şiirdeki anlatıcıya "söyleyici" denir. Okuduğunuz şiirde söyleyici ile şair aynı kişi midir? Açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinde şairin, kaç farklı söyleyiciye yer verdiğini tespit ediniz. Bulduğunuz söyleyiciler kimlerdir? Açıklayınız.

3. Bu parçada söyleyicilerin kime seslendiğini tespit ediniz. Birden fazla söyleyici olmasının metne katkısını yorumlayınız.

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

3. ÜNİTE > **Şiir** | *Kazanım A.1.6: Şiirde söyleyici ile hitap edilen kişi/varlık arasındaki ilişkiyi belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Söyleyici Kim?**	25 dk.
Amacı	Söyleyici ve hitap edilen kişinin şiir üzerindeki etkisini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Mohaç Türküsü

Bizdik o hücûmun bütün aşkıyle kanatlı;
Bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,
Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle!

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;
Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir afetti ki her pûsesi lâle;
Girdik zaferin koynuna, kandık o visâle!

Dünyaya vedâ ettik, atıldık doludizgin;
En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Bir bir açılırken göğe, son def'a yarıştık;
Allâh'a giden yolda meleklerle karıştık.

Geçtik hepimiz dörtnala cennet kapısından;
Gördük ebedi cedleri bir anda yakından!

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle berâber;
Bizler gibi ölmüş o yiğitlerle berâber.

Lâkin kalacak doğduğumuz toprağa bizden,
Şimşek gibi bir hâtıra nal seslerimizden!

Yahya Kemal Beyatlı

Necat Birinci, *Kahramanlık Şiirleri Antolojisi*

Kelime Dağarcığı:
lâle: Ağır hapis mahkûmlarının boynuna geçirilen demir halka. **pûse (buse):** Öpücük. **visâl:** Kavuşma.

1. Şiirlerde konuşan, şair değil şairin kurguladığı bir kişi veya varlıktır. Bu kişi veya varlığa "söyleyici" denir.

   Şiirin söyleyicisi kimdir? Söyleyiciyi tespit etmenizi sağlayan ifadeler nelerdir?

2. Söyleyici, şiirin içeriğine ve aksettirdiği ruh durumuna göre karakter ve "ses" kazanır. Şiirdeki söyleyici nasıl bir ruh hâli içindedir? Böyle düşünmenizi sağlayan ifadeler nelerdir?

3. Şiirde söyleyicinin kime veya kimlere hitap ettiğini gerekçesiyle açıklayınız.

4. Yahya Kemal Beyatlı, I. Dünya Savaşı'ndan sonra vatanı işgal edilmiş bir Türk askerinin söyleyici olduğu bir şiir yazsaydı şiirin anlamında, türünde ve okunuş tarzında nasıl değişiklikler olabileceğini gerekçesiyle açıklayınız.

5. Yahya Kemal Beyatlı bu şiiri çocuklar için yazsaydı nasıl bir üslup ve dil kullanırdı? Gerekçesiyle açıklayınız.

6. Bu şiirin söyleyicisi bir süvari değil de insan dışında bir varlık olsaydı hangi varlıklar olabilirdi? Gerekçesiyle yazınız.

7. Söyleyiciyi ve hitap edilen kişiyi tespit etmenin okuyucuya nasıl bir faydası olabilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.7: Şiirde millî, manevi ve evrensel değerlerle sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Şiir ve Millî, Manevi Değerlerimiz**	25 dk.
Amacı	Metindeki örtük iletiyi millî ve manevi değerler çerçevesinde yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Anadolu

Gençliğe
Yürüyordum: Ağlıyordu ırmaklar;
Yürüyordum: Düşüyordu yapraklar;
Yürüyordum: Sararmıştı yaylalar;
Yürüyordum: Ekilmişti tarlalar.

Bir ses duydum, dönüp baktım, bir kadın:
Gözler dönük, kaşlar çatık, yüz dargın;
Derileri çatlak, bağrı kapkara,
Sağ elinin nasırında bir yara
Başında bir eski püskü peştamal
Koltuğunda bir yamalı boş çuval!..

— Ne o bacı?
— Ot yiyoruz, n'olacak!..
—Tarlan yok mu?
— Ne öküz var ne toprak...
Bugüne dek ırgat gibi didindim;
Çifte gittim, ekin biçtim, geçindim,
Bundan sonra...

— Kocan nerde?
— Ben dulum;
Kocam şehit, bir ninem var bir oğlum.
— Soyun, sopun?
— Onlar dahi hep yoksul!
(…)

Hayır hayır, bu nasibi almak için doğmadın.
Onun için doğdun ki sen kadınlığın hakkıyle
Ocağının karşısında saadete eresin,
Göğsünü kabarttıran anneliğin aşkıyle
Evladına südün gibi pak duygular veresin.
Sen bir aziz yoldaşsın.

(…)

Mehmet Emin Yurdakul, *Türk Sazı*

Kelime Dağarcığı:
ırgat: İşçi. **pak:** Temiz. **peştamal:** İş yaparken bele bağlanan uzun, geniş dokuma. **saadet:** Mutluluk.

1. *Bir ses duydum, dönüp baktım, bir kadın:*
Gözler dönük, kaşlar çatık, yüz dargın;
Derileri çatlak, bağrı kapkara,
Sağ elinin nasırında bir yara
Başında bir eski püskü peştamal
Koltuğunda bir yamalı boş çuval!..

dizelerinde şair, Anadolu kadınını nasıl tarif etmiştir? Açıklayınız.

2. Anadolu insanı için vatan kavramının ne anlama geldiğini açıklayınız?

3. Vatanın düşman işgalinden kurtulması için şehit olan askerlerimizin vatan aşkı ile yakın geçmişteki 15 Temmuz Kalkışması'nın engellenmesini sağlayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının o anki ruh hâlinin sizdeki yansımalarını yorumlayınız.

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.7: Şiirde millî, manevi ve evrensel değerlerle sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Gerçeklerin Aynası**	25 dk.
Amacı	Şiirin içeriğinin toplumsal veya bireysel gerçeklikle ilişkisinin farkına varabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Seyfi Baba

Geçen akşam eve geldim. Dediler:
– Seyfi Baba
Hastalanmış, yatıyormuş.
– Nesi varmış acaba?
– Bilmeyiz, oğlu haber verdi geçerken bu sabah.
– Keşke ben evde olaydım… Esef ettim, vah vah!
Bir fener yok mu, verin… Nerde sopam?
Kız çabuk ol! Gecikirsem kalırım beklemeyin…
Zira yol hem uzun, hem de bataktır…
– Daha alâ, kalınız:
Teyzeniz geldi, bu akşam, değiliz biz yalınız.

Sopa sağ elde, kırık camlı fener sol elde;
Boşanan yağmur iliklerde, çamur ta belde.
Hani, çoktan gömülen kaldırımın, hortlayarak,
“Gel!” diyen taşları kurtarmasa insan batacak.
Saksağanlar gibi sektikçe birinden birine,
Boğuyordum müteveffayı bütün âferine.
(…)
Gecenin sütre-i yeldâsını çekmiş, üryan,
Sokulup bir saçağın altına güya uyuyan.
Hanüman yoksulu binlerce sefilan-ı beşer;
Sesi dinmiş yuvalar, hâke serilmiş evler;
Zulmetin, yer yer, içinden kabaran mezbeleler:
Evi sırtında, sokaklarda gezen aileler!
(…)
İşte karşımda bizim yâr-ı kadimin yurdu.
Bakalım var mı ışık? Yoksa muhakkak uyudu.
(…)
Girerim ben diyerek kendimi attım içeri,
Ayağımdan çıkarıp lastiği geçtim ileri.
(…)
– Nerde kaldın? Beni hiç yoklamadın evladım!
Haklısın, bende kabahat ki haber yollamadım.
Bilirim çoktur işin, sonra bizim yol pek uzun
Hele dinlen azıcık, anlaşılan yorgunsun.
Bereket versin ateş koydu, demin komşu kadın
Üşüyorsan eşiver mangalı, eş eş de ısın.
(…)
Çekerek dizlerinin üstüne bir eski aba,
Sürünüp mangala yaklaştı bizim Seyfi Baba.
– Ihlamur verdi demin komşu… Bulaydık şunu, bir.
– Sen otur, ben ararım…
– Olsa içerdik, iyidir…
Aha buldum, aramak istemez oğlum, gitme…
Ben de bir karnı geniş cezve geçirdim elime,
Başladım kaynatarak vermeye fincan fincan,
Azıcık geldi bizim ihtiyarın benzine kan.

– Şimdi anlat bakalım, neydi senin hastalığın?
Nezle oldun sanırım, çünkü bu kış pek salgın.
– Mehmet Ağa’nın evi akmış. Onu aktarmak için
Dama çıktım, soğuk aldım, oluyor on beş gün.
Ne işin var kiremitlerde a sersem desene!
İhtiyarlık mı nedir, şaşkınım oğlum bu sene.
Hadi aktarmayayım!.. Kim getirir ekmeğimi?
Oturup kör gibi, namerde el açmak iyi mi?
Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası:
Dostunun yüz karası; düşmanının maskarası!
Yoksa yetmiş beşi geçmiş bir adam iş yapamaz;
Ona ancak yapacak: Beş vakit abdestle namaz.
Hastalandım, bakacak kimseciğim yok; Osman
Gece gündüz koşuyor iş diye, bilmem ne zaman
Eli ekmek tutacak? İşte saat belki de üç!*
Görüyorsun daha gelmez… Yalnızlık pek güç.
Bazı bir hafta geçer, uğrayan olmaz yanıma;
Kimsesizlik bu sefer “tak” dedi artık canıma!

– Seni bir terleteyim sımsıkı örtüp bu gece!
Açılırsın, sanırım, terlemiş olsan iyice.
İhtiyar terleyedursun gömülüp yorganına…
Atarak ben de geniş bir kebe mangal yanına,
Başladım uyku taharrisine, lakin ne gezer!
Sızmışım bir aralık neyse yorulmuş da meğer.

Ortalık açmış, uyandım. Dedim, artık gideyim,
Önce amma şu fakir âdemi memnun edeyim.

Bir de baktım ki: Tek onluk bile yokmuş kesede;
Mühürüm boynunu bükmüş duruyormuş sade!
O zaman koptu içimden şu tehassür ebedî:
Ya hamiyyetsiz olaydım ya param olsa idi!

Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*

**Ezanî saatle, güneş battıktan üç saat sonra*

Kelime Dağarcığı:
alâ: İyi. **ebedî:** Sonsuz. **hâk:** Toprak. **hamiyyetsiz:** Gayretsiz. **hanüman:** Ev bark. **kebe:** Kısa kepenek. **mezbele:** Çöplük. **müteveffa:** Ölü, vefat etmiş, ölmüş. **rabıta:** Bağ. **sakf:** Dam, çatı, tavan. **sefilan-ı beşer:** İnsan sefilleri. **sütre-i yeldâ:** Uzun örtü. **taharri:** Arama, araştırma. **tehassür:** Üzüntü. **üryan:** Çıplak. **yâr-i kadim:** Eski dost. **zulmet:** Karanlık.

1. Safahat, Mehmet Âkif Ersoy'un 1911 yılında basılan, altı bölümden oluşan şiir kitabıdır. Seyfi Baba şiiri Safahat'ın birinci bölümünde yer alır. Şiir yoksulluk teması üzerine kurulmuştur.

   a) Şiirde; söyleyicinin, Seyfi Baba'nın ve çevrenin yoksulluğunu yansıtan ifadeler nelerdir?

   b) Şairin *Hayır, hayal ile yoktur benim alışverişim,/İnan ki her ne demişsem görüp de söylemişim.* dizelerinden yola çıkarak şiirde anlatılanların dönemin sosyal, siyasi ve tarihî gerçekliğiyle ilgisi olup olmadığını açıklayınız.

2. Şiirin genelinden ve *Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası/Dostunun yüz karası; düşmanının maskarası* dizelerinden hareketle Seyfi Baba'nın karakter özelliklerini açıklayınız.

3. Şiirden millî ve manevi hangi değerlerimize ulaşılacağını gerekçesiyle yazınız.

4. Şiirdeki kişilerden (söyleyici, Seyfi Baba, Mehmet Ağa, Osman, komşu, sokaktaki insanlar…) hangisinin yerinde olmak isterdiniz? Gerekçesiyle yazınız.

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > **Şiir** *Kazanım A.1.8: Şiirde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Edebiyat Anlayışlarını Karşılaştırıyorum**	25 dk.
Amacı	Farklı anlayıştaki şiirleri edebî, felsefî ve estetik açıdan karşılaştırabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Bir Günün Sonunda Arzu

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümâyân,
Güller gibi... sonsuz, iri güller,
Güller ki kamıştan daha nâlân;
Gün doğdu yazık arkalarında!

Altın kulelerden yine kuşlar
Tekrarını ömrün eder i'lân.
Kuşlar mıdır onlar ki her akşam
Âlemlerimizden sefer eyler?..

Akşam, yine akşam, yine akşam
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Üstümde semâ kavs-i mutalsam!

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

Ahmet Haşim

Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*

II. Metin

Lisân

Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize.
İstanbul konuşması
En sâf, en ince bize.

Lisânda sayılır öz
Herkesin bildiği söz;
Manâsı anlaşılan
Lûgate atmadan göz.

Uydurma söz yapmayız,
Yapma yola sapmayız,
Türkçeleşmiş, Türkçedir;
Eski köke tapmayız.

Açık sözle kalmalı,
Fikre ışık salmalı;
Müterâdif sözlerden
Türkçesini almalı.
(…)

Ziya Gökalp

Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*

Kelime Dağarcığı:
dem: Zaman. **fecr:** Tan vakti. **kavs-i mutalsam:** Büyülü kavis (yay). **lisân:** Dil. **lügat:** Sözlük. **müterâdif:** Yazılışları ayrı, anlamları bir olan (kelimeler), eş anlamlı. **nâlân:** İnleyen, sızlayan, figân eden. **nümâyân:** Görünen, aşikâr olan.

1. I. metin ile II. metni ölçü, nazım birimi, kafiye şeması ve nazım şekli yönüyle karşılaştırınız.

2. I. metin ile II. metnin biçim ve içeriğini değerlendirerek bu şiirlerin hangi geleneğe dayandığını belirleyiniz.

3. Yukarıdaki metinlerin mesaj (ileti) aktarma biçimlerini değerlendirerek bu şiirlerin topluma öğüt verme kaygısıyla mı, sanat kaygısıyla mı oluşturulduğunu belirleyiniz.

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.8: Şiirde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Ben mi, Biz mi?	25 dk.
Amacı	Şiiri aynı, benzer veya farklı anlayıştaki şiirlerle karşılaştırabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Irkımın Türküsü

Türk Ocağı'na

Biz Oğuzlar soyu olan Türkleriz;
İlk ateşi parlatan,
İlk sabanla sert toprağa toh'm atan
İlk ocağa temel koyan hep biziz.

Her bucakta vahşî yeller eserken
Isığgöl'de çadır kuran biz vardık;
Ural'larda boz ayılar gezerken
İlk kervanı biz uygurlar çıkardık.

Bakın, bizim öz Türkçemiz ne hoş dil;
Onun her bir nağmesi,
Gökten gelen hitap gibi saf sesi
Ne bülbüle ne duduya eş değil.

Bu dil alageyiklerin içtiği
Yakut renkli çaylar gibi şarıldar;
Orhun ile Kızılırmak gibi ki
Sularında ruhlarımız pırıldar.

Eğiliniz ey şerefler, ey şanlar,
Ey ırklara altın destan yazanlar!
Biz devlerin, fillerin
Diz çöktüğü kuvvetiz;
Eski, yeni dillerin
Anlattığı milletiz!...

(...)

Mehmet Emin Yurdakul, *Türk Sazı*

II. Metin

Yeşil Yurd

Bahâra benzetilir bir yeşil saadettir.
Gülümsiyen ovanın vech-i pür-gubârında;
Köyün, uyur gibi, müstağrak-ı sükûnettir.
Bütün hayâtı ufak bir çayın kenarında

Uzak yakın bütün âfâka neşreder safvet
Tabiatın o samimî tevekkül-i sâfı;
Şu yanda bir meşe -dalgın, vakur, pür-şefkat-
Kucaklıyor gibidir kollarıyla etrafı.

Bu köyde her gece birkaç dakika meks ederim
Olup hayâlime pey-rev seyâhat eylerken
Dühûr-ı müzlimenin sîne-i melâlinde;

Ve bir dakikacık olsun sükût edip kederim
Yavaş yavaş duyarım, bir inilti hâlinde,
Kaval sadaları târ-ı alîl-i şi'rimden.

Tevfik Fikret

İsmail Yerguz, *Tevfik Fikret Yaşamı-Sanatı-Yapıtları*

Kelime Dağarcığı:

âfâk: Ufuklar. **dudu:** Papağan. **dühûr-ı müzlimenin sîne-i melâli:** Karanlık zamanların hüzünlü sinesi. **meks etmek:** Durmak, dinlenmek. **müstağrak-ı sükûnet:** Sükûnete dalmış. **neşretmek:** Yaymak, dağıtmak, saçmak. **pey-rev:** Başkasının izinde giden. **pür-şefkat:** Çok sevecen. **saffet (safvet):** Temizlik, arılık. **târ-ı alîl-i şi'r:** Şiirin hasta teli. **tevekkül-i sâf:** Katışıksız, arı tevekkül. **vakur:** Ağırbaşlı. **vech-i pür-gubâr:** Çok tozlu yüz.

1. Şiirleri tema ve dil özellikleri bakımından karşılaştırınız.

2. Şiirlerin temalarından ve söyleyicilerinden hareketle şairlerinin sanat anlayışlarını açıklayınız.

3. *Irkımın Türküsü* şiirinden hareketle Mehmet Emin Yurdakul'un hangi fikir akımını savunduğunu gerekçesiyle açıklayınız.

4. Şiirlerin hangi edebî akımların etkisiyle yazıldığını açıklayınız.

5. Görsellerin temasını belirleyerek görselleri şiirlerin ait olduğu edebî dönemlerle ilişkilendiriniz. Bu ilişkilendirmenin gerekçesini açıklayınız.

I.	II.	III.	IV.
			
V.	VI.	VII.	VIII.
			

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > **Şiir** *Kazanım A.1.9: Şiiri yorumlar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Şiiri Yorumluyorum**	25 dk.
Amacı	Şiirdeki açık ve örtük iletileri tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Anneciğim

Ak saçlı başını alıp eline
Kara hülyalara dal anneciğim.
O titrek kalbini bahtın yeline
Bir ince tüy gibi sal anneciğim!

Sanma bir gün geçer bu karanlıklar.
Gecenin ardında yine gece var.
Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar;
Yaşlı gözlerinle kal anneciğim.

Gözlerinde aksi bir derin hiçin;
Kanadın yayılmış çırpınmak için;
"Bu kış yolculuk var." diyorsa için,
Beni de beraber al anneciğim.

Necip Fazıl Kısakürek

Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi.*

Kelime Dağarcığı:
akis: Işık veya ses dalgalarının yansıtıcı bir yüzeye çarparak geri dönmesi, yansıma, yankı. **baht:** Gelecekteki olayları kaçınılmaz bir biçimde belirleyen ilahi iradenin insan ve toplum için çizdiği yaşayış biçimi, kader, talih. **hülya:** Tatlı düş, hayal.

1. *Ak saçlı başını alıp eline/Kara hülyalara dal anneciğim./O titrek kalbini bahtın yeline/Bir ince tüy gibi sal anneciğim!* dizelerinde verilmek istenen mesaj nedir? Açıklayınız.

2. *Sanma bir gün geçer bu karanlıklar./Gecenin ardında yine gece var./Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar;/ Yaşlı gözlerinle kal anneciğim.* dizelerinde anlatılmak istenen iletiyi yorumlayınız.

3. Necip Fazıl Kısakürek bir anısını şöyle aktarır:

"Annem hastanedeydi. Ziyaretine gitmiştim… Beyaz yatak

örtüsünde, siyah kaplı, küçük ve eski bir defter… Bitişikte yatan veremli genç bir kızın şiirleri varmış defterde… Haberi veren annem, bir an gözlerimin içini tarayıp:

— Senin dedi; şair olmanı ne kadar isterdim!

Annemin dileği bana, içimde besleyip de on iki yaşıma kadar farkına varamadığım bir şey gibi göründü.

Yukarıdaki anıdan ve okuduğumuz metinden hareketle Necip Fazıl Kısakürek'in "anne" kavramı hakkındaki görüşleriyle ilgili çıkarımda bulununuz.

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.9: Şiiri yorumlar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirin Şifreleri	25 dk.
Amacı	Şiirdeki iletileri, şiirle ilgili tespitlerini, eleştirilerini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Mehlika Sultan

Mehlika Sultan'a âşık yedi genç
Gece şehrin kapısından çıktı;
Mehlika Sultan'a âşık yedi genç
Kara sevdâlı birer âşıktı.

Bir hayâlet gibi dünyâ güzeli
Girdiğinden beri rü'yâlarına;
Hepsi meshûr, o muammâ güzeli
Gittiler görmeye Kaf dağlarına.

Hepsi, sırtında abâ, günlerce
Gittiler içleri hicranla dolu;
Her günün ufkunu sardıkça gece
Dediler: "Belki son akşamdır bu."

Bu emel gurbetinin yoktur ucu;
Dâimâ yollar uzar, kalp üzülür;
Ömrü oldukça yürür her yolcu,
Varmadan menzile bir yerde ölür.

Mehlika'nın kara sevdâlıları
Vardılar çıkrığı yok bir kuyuya,
Mehlika'nın kara sevdalıları
Baktılar korkulu gözlerle suya.

Gördüler: "Aynada bir gizli cihan..
Ufku çepçevre ölüm servileri..."
Sandılar doğdu içinden bir an
O, uzun gözlü, uzun saçlı peri.

Bu hazin yolcuların en küçüğü
Bir zaman baktı o vîran kuyuya.
Ve neden sonra gümüş bir yüzüğü
Parmağından sıyırıp attı suya.

Su çekilmiş gibi rü'yâ oldu!..
Erdiler yolculuğun son demine;
Bir hayâl âlemi peydâ oldu
Göçtüler hep o hayâl âlemine.

Mehlika Sultan'a âşık yedi genç,
Seneler geçti, henüz gelmediler;
Mehlika Sultan'a âşık yedi genç
Oradan gelmiyecekmiş dediler!..

Yahya Kemal Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*

Kelime Dağarcığı:

abâ: Yünden yapılmış yakasız ve uzun üstlük. **çıkrık:** Kuyudan kovayı çekmeye yarayan ve el ile çevrilen araç. **dem:** Zaman, çağ. **emel:** Gerçekleştirilmesi zamana bağlı istek. **hazin:** Hüzünlü. **hicran:** Ayrılığın neden olduğu onulmaz acı. **Kaf dağları:** Genellikle masallarda yer alan, dünyayı çevrelediğine inanılan, arkasında cinlerin, perilerin bulunduğu varsayılan, zümrütten hayalî bir yer. **menzil:** Yolculukta dinlenmek amacıyla durulan veya konaklanan yer. **meshur:** Büyülenmiş. **muamma:** Anlaşılmayan, bilinmeyen. **peydâ olmak:** Çıkmak, ortaya çıkmak.

1. a) Şiirdeki masal motifleri nelerdir? Açıklayınız.

b) Şiirin söyleyicisi bir masal anlatıcısı olabilir mi? Gerekçesiyle açıklayınız.

c) Mehlika Sultan kimi/kimleri veya neyi/neleri simgeliyor olabilir?

2. *Bu emel gurbetinin yoktur ucu;/Dâimâ yollar uzar, kalp üzülür;/Ömrü oldukça yürür her yolcu,/Varmadan menzile bir yerde ölür.* dizelerini yorumlayınız.

3. Yedi gencin kuyuda gördüğü "uzun gözlü, uzun saçlı peri" gerçek mi yoksa hayal midir? Gerekçesiyle açıklayınız.

4. Şiirdeki yüzüğün ve yüzüğü çıkarıp atmanın ne anlama geldiğini sosyal hayattan hareketle açıklayınız.

5. Bu şiirin tasavvufi anlamda yorumlanıp yorumlanamayacağını gerekçesiyle açıklayınız.

6. Cemil Meriç; "Bu Ülke" adlı eserinde şiirdeki Mehlika Sultan'ı Avrupa, yedi genci ise Genç Osmanlılar olarak yorumlar. Bu yoruma katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle açıklayınız.

7. Yedi gencin Mehlika Sultan'a kavuşup kavuşamadığını gerekçesiyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.10: Şair ile şiir arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Şair ve Şiir**	25 dk.
Amacı	Şiirin, şairin hayatı ve görüşleriyle ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Tepeden

Rüya gibi bir akşamı seyr etmeğe geldin
Çok benzediğin memleketin her tepesinde.
Baktım: Konuşurken daha bir kerre güzeldin,
İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde.

Irkın seni iklimine benzer yaratırken,
Kaç fethe koşan tuğlar ufuklarla yarışmış.
Tarihine aksettirebilsin diye çehren,
Kaç fâtihin altın kanı mermerle karışmış.

Yahya Kemal Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*

Kelime Dağarcığı

iklim: Ülke, diyar. **tuğ:** Padişahların ve vezirlerin başlarına taktıkları başlıkların ön tarafında bulunan tüy veya püskül biçimindeki süs.

1. *Bir Tepeden* şiirinden hareketle Yahya Kemal Beyatlı'nın İstanbul sevgisi ile ilgili düşüncelerinizi açıklayınız.

2. *Baktım: Konuşurken daha bir kerre güzeldin/İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde* dizelerinde söyleyicinin duyduğu sesi yorumlayınız.

3. *Irkın seni iklîmine benzer yaratırken/Kaç fethe koşan tuğlar ufuklarla yarışmış* ve *Tarihine aksettirebilsin diye çehren/Kaç fâtihin altın kanı mermerle karışmış* dizeleriyle şairin İstanbul sevgisi ile neleri bağdaştırdığını belirleyiniz.

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

BU SAYFA BOŞ OLARAK DEĞERLENDİRİLMİŞTİR.

3. ÜNİTE > **Şiir** Kazanım A.1.10: Şair ile şiir arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Şiirdeki İzler**	25 dk.
Amacı	Şiirlerin, şairlerin hayatı ve görüşleriyle ilişkili olduğunun farkına varabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Günün Sonunda Arzu

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümâyan,
Güller gibi… sonsuz, iri güller
Güller ki kamıştan daha nâlân,
Gün doğdu yazık arkalarında.

Altın kulelerden yine kuşlar
Tekrarını ömrün eder ilân.
Kuşlar mıdır onlar ki her akşam
Âlemlerimizden sefer eyler?

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Bir sırma kemerdir suya baksam
Üstümde sema kavs-i mutalsam

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Göllerde bu dem bir kamış olsam

Ahmet Haşim

Türk Dil Kurumu Yayınları, Güzel Yazılar Şiirler

Dicle Kıyılarında

(…)

Eşinde bulamadığı mutluluğu küçük Haşim'de arayan ve ona marazi bir sevgiyle bağlanan Sâre Hanım'ın en büyük zevklerinden biri, Bağdat'ın bunaltıcı yaz gecelerinde Dicle kıyılarında gezinmek ve mehtabı seyretmektir; arkadaşı ise elinden sıkı sıkı tuttuğu küçük ve hastalıklı oğlu...

(…)

Anne-oğulun akşam gezintileri fazla sürmeyecektir; sonbaharın ufka kızıl dalgalı bir nur ve kanlı bir ışık yaydığı bir gün, haşin bir rüzgâr eser ve hasta anne, yedi yaşındaki zayıf ve hastalıklı oğluna sürekli akıp giden Dicle'nin hayalini, akşamların hüznünü, hasreti, melali, karanlık gecelerde yaşanan korkuyu, boşluk duygusunu ve yıldızların pırıltılarını bırakıp gider.

Sarmıştı o sakin yüzü bir gölge semadan
Dalmıştı o gözler ebediyetlere...

Haşim, Şi'r-i Kamer'in annesinin ölümünü anlattığı Hazan adlı bölümünde, on beş senedir güneşin ufka kanlı düştüğünü söylüyor.

(…)

"Şiirde Mânâ"

(…)

"Şiirde Mânâ" başlıklı yazısıyla Dergah'ta kendini savunma ihtiyacını hisseden Haşim, edebî tartışmalardaki seviyesizlikten söz ettikten sonra… şöyle devam eder: "Şairin lisanı nesir gibi anlaşılmak için değil, fakat duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın mutavassıt bir lisandır.

(…)

Mana araştırmak için şiiri deşmek, terennümü yaz gecelerinin yıldızlarını ra'şe içinde bırakan hakir kuşu eti için öldürmekten farklı olmasa gerek. Et zerresi, susturulan o sihrengiz sesi telafiye kâfi midir?"

(…)

Beşir Ayvazoğlu, *Benim Ömrüm Bir Ateşti*

Kelime Dağarcığı:

fecr (fecir): Tan. **kavs-i mutalsam:** Büyülü, tılsımlı kavis (yay). **kemer:** İki sütun veya ayağı birbirine üstten yarım çember, basık eğri, yonca yaprağı vb. biçimlerde bağlayan ve üzerine gelen duvar ağırlıklarını, iki yanındaki ayaklara bindiren tonoz bağlantı. **lisan:** Dil. **marazi:** Hastalık derecesinde olan. **melal:** Üzüntü, hüzün, dert. **mutavassıt:** Ortalama. **nâlân:** İnleyici, inleyen. **nümâyan:** Görünen, meydanda. **ra'şe:** Titreme. **sırma:** Altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel. **sihrengiz:** Büyüleyici. **terennüm:** Şakıma.

1. a) Ahmet Haşim'in şiirle ilgili görüşlerinden hareketle *Bir Günün Sonunda Arzu* şiirinde anlamın mı, ahengin mi öne çıktığını gerekçesiyle açıklayınız.

b) Şiirde "akşam" kelimesinin altı kez, bu kelimenin yer aldığı dizenin iki kez tekrar edilmesinin gerekçelerini açıklayınız.

2. Şairin "Şiirde Mânâ" ile ilgili görüşlerine katılıp katılmadığınızı gerekçelendirerek açıklayınız.

3. a) Güneşin doğuşu ile güneşin batışı anında söyleyicinin ruh hâli nasıldır? Gerekçesiyle açıklayınız.

b) Söyleyicinin güneşin doğuşu ve batışı karşısında değişen ruh hâlinin Servetifünun ve Fecriati Dönemi'nde görülen hayal-hakikat (gerçeklerden kaçma-hayale sığınma) çatışmasıyla ilgili olup olamayacağını gerekçesiyle açıklayınız.

4. Söyleyicinin akşam saatinde göllerde bir kamış olmak istemesiyle Ahmet Haşim'in hayatı arasında bir bağ kurulabilir mi? Gerekçesiyle açıklayınız.

5. a) Şiirde anlatılanlar bir resme konu olsaydı resimde hangi renkler yoğun olarak kullanılırdı? Gerekçesiyle açıklayınız.

b) Ahmet Haşim, Türk edebiyatında "Akşam Şairi" olarak tanınmıştır. Şairin "Akşam Şairi" olarak tanınmasının gerekçelerinin neler olabileceğini açıklayınız.

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.11: Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şair ve Şiirden Akıma	25 dk.
Amacı	Şiir ve şairden hareketle şiir hareketinin sanatçılarını sayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Memleket Türküleri

El gibi dolaşma Anadolu'nda,
Arkadaş yurdunu içinden tanı:
Dinle bir güzeli pınar yolunda,
Dinle bir yaylada garip çobanı.

Bir ıssız ev gibi gezdiğin bu yurd
Yıllarca döktürür sana gözyaşı.
Yavrunun derdiyle âh eder Bayburd,
Turnanın hasreti yakar Maraş'ı…

Bir çölü andırır, bil ki, dört yanın
Bağrını delmezse yanık türküler.
Varlığı bu korla tutuşmayanın,
Kirpiği yaşarsa gözleri güler.

Faruk Nafiz Çamlıbel

Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*

1. Okuduğunuz metnin dil özellikleri ve ifade biçiminden hareketle şiirin, Türk edebiyatının hangi dönemini yansıttığını belirleyiniz.

2. Okuduğunuz şiirin ölçüsü ve nazım birimini tespit ederek bu biçim unsurlarının etkin biçimde kullanıldığı yeni Türk edebiyatındaki hareketin temsilcilerini araştırarak yazınız.

3. Şiir antolojilerinden faydalanarak Beş Hececilerin önemli şiirlerini araştırıp bu şiirlere örnekler veriniz.

BU SAYFA BOŞ OLARAK DEĞERLENDİRİLMİŞTİR.

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.11: Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şairler ve Dönemler	25 dk.
Amacı	Tanzimat, Servetifünun, Fecriati ve Millî Edebiyat dönemlerindeki önemli şairleri ve eserlerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge *Aşağıdaki tabloyu inceleyiniz. Tablodan hareketle soruları cevaplayınız.*

BATI ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI (1860-1923)

TANZİMAT EDEBİYATI DÖNEMİ ŞAİRLERİ	SERVETİFÜNUN EDEBİYATI DÖNEMİ ŞAİRLERİ	FECRİATİ EDEBİYATI DÖNEMİ ŞAİRLERİ	MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞAİRLERİ
a) I. Dönem Şairleri	1. Celal Sahir Erozan	1. Ahmet Haşim	1. Ali Canip Yöntem
1. İbrahim Şinasi Efendi	2. Cenap Şehabettin	2. Ali Canip Yöntem	2. Celal Sahir Erozan
2. Namık Kemal	3. Hüseyin Suat Yalçın	3. Celal Sahir Erozan	3. Halide Nusret Zorlutuna
3. Ziya Paşa	4. Süleyman Nazif	4. Emin Bülent Serdaroğlu	4. Mehmet Âkif Ersoy
	5. Tevfik Fikret	5. Faik Ali Ozansoy	5. Mehmet Emin Yurdakul
b) II. Dönem Şairleri		5. Mehmet Fuat Köprülü	6. Mehmet Fuat Köprülü
1. Abdülhak Hamit Tarhan		6. Tahsin Nahit	7. Yahya Kemal Beyatlı
2. Muallim Naci			8. Ziya Gökalp
3. Recaizade Mahmut Ekrem			**Beş Hececiler**
			1. Enis Behiç Koryürek
			2. Faruk Nafiz Çamlıbel
			3. Halit Fahri Ozansoy
			4. Orhan Seyfi Orhon
			5. Yusuf Ziya Ortaç

1. Tablodaki bazı şairler niçin hem Fecriati Edebiyatı hem Millî Edebiyat dönemlerinde yer almaktadır? Gerekçesiyle yazınız.

2. “Divan edebiyatı nazım biçimleri, Yeni Lisan makalesi, parnasizm ve sembolizm, abes-muktebes tartışması, saf şiir anlayışı.” Bu kavramların tabloda yer alan hangi edebî dönemlerle ilgili olduğunu açıklayınız.

3. Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı tablosunda Tanzimat Dönemi şairlerinin iki başlıkta toplanmasının gerekçelerini yazınız.

4. Aşağıdaki cümlelerde hakkında bilgi verilen eserin/şiirin adını ve tablodaki hangi döneme ait olduğunu karşısına yazınız.

a) *Seyfi Baba, Küfe, Mahalle Kahvesi*, *Hasta* adlı manzumelerinde halkın yaşamını ve yoksulluklarını bütün canlılığıyla anlatan sanatçının yedi bölümden oluşan eseridir.	
b) Eski ve yeni edebiyat arasında ikilemde kalan sanatçının divan edebiyatı şiirlerinden oluşan antolojisidir.	
c) *Neoklasisizm* anlayışıyla Batı şiiriyle divan şiirini kaynaştırmaya çalışan sanatçının yeni nazım biçimleri ve sade bir Türkçeyle yazdığı şiirlerinin toplandığı eseridir.	
ç) *Tarih-i Kadim, Doksan Beşe Doğru* şiirleri büyük tartışmalara neden olan sanatçının oğlunun kişiliğinde Türk gençlerine öğüt veren şiirlerini topladığı eseridir.	
d) Çok renkli ve geniş bir hayal gücüne sahip olan sanatçının *Kış Nağmeleri* anlamına gelen, kar yağışının bıraktığı izlenimi ve kış manzarasını anlattığı ünlü şiiridir.	
e) Bütün şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanan sanatçının, ön sözünde *Şiir Hakkında Bazı Mülahazalar* adlı poetikasını yazdığı eseridir.	
f) Kafiyesiz şiir yazarak nazmı nesre yaklaştıran sanatçının Türk edebiyatındaki ilk pastoral şiir kabul edilen eseridir.	
g) Halk şiiri geleneğiyle şiirler yazan, “Filozof Rıza” olarak da tanınan sanatçının şiirlerini topladığı eseridir.	
ğ) Beş Hececiler'in en başarılı ismi olan sanatçının Niğde-Kayseri arasındaki üç günlük yolculuğunu anlattığı ünlü şiiridir.	
h) Servetifünun Edebiyatı'nın oluşumuna zemin hazırlayan sanatçının, ön sözünde şiirle ilgili görüşlerini açıkladığı eseridir.	

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.12: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmalarını yapar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Şiirde Cümlenin Ögelerini Buluyorum**	25 dk.
Amacı	Cümlenin ögelerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Suyun Üstünde Mısralar

Dün gece parçaladı bir aslan kafesini,
Bir gönül sonsuz ufka yol aldı kartal gibi.
Fırtınam! Baş ucunda duyunca nefesini
Otuz yıllık bir ağaç eğildi bir dal gibi.

Tatmak için enginin şi'rini dalgalarla
Kalbimiz göğsümüzde ayrı bir şeydi yarda.
İki taş heykel oldu vücudumuz kenarda,
Rûhumuz enginlere açıldı sandal gibi.

Sonsuzluğun sırrına ererek biz denizde
Sonsuzluğu yaşatmak istedik sevgimizde,
Saçımız ağarmadan toprak olunca biz de
Gezecek mâcerâmız dillerde masal gibi.

Faruk Nâfiz Çamlıbel, *Han Duvarları*

1. *Fırtınam! Baş ucunda duyunca nefesini/Otuz yıllık bir ağaç eğildi bir dal gibi* dizelerini oluşturan cümleyi ögelerine ayırınız.

2. *Sonsuzluğun sırrına ererek biz denizde/Sonsuzluğu yaşatmak istedik sevgimizde* dizelerini oluşturan cümlenin zarf tümlecini bulunuz.

3. *Dün gece parçaladı bir aslan kafesini/Bir gönül sonsuz ufka yol aldı kartal gibi* dizelerinin ögelerini bulunuz.

Hazırlayan: *Fatih GÖKSOY*

BU SAYFA BOŞ OLARAK DEĞERLENDİRİLMİŞTİR.

3. ÜNİTE > Şiir | *Kazanım A.1.12: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmalarını yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Biraz da Dil Bilgisi**	25 dk.
Amacı	Noktalama işaretlerinin kullanım amaçlarını tespit edebilmek, cümleleri ögelerine ayırabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Süleymaniye'de Bayram Sabahı

Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede,
Bir mehabetli sabah oldu Süleymaniye'de.
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan.
Gecenin bitmeye yüztuttuğu andan beridir,
Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir.
Bir geliş var!.. Ne mübarek ne garib âlem bu!..
Hava boydan boya binlerce hayaletle dolu…
Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;
O seferlere açılmış nice yerlerdendir.
Bu sükûnette karıştıkça karanlıkla ışık,
Yürüyor, durmadan insan ve hayalet karışık;
Kimi gökten kimi yerden üşüşüp her kapıya,
Giriyor, birbiri ardınca ilahi yapıya.
Tanrının mabedi her bir tarafından doluyor,
Bu saatlerde Süleymaniye tarih oluyor.
(…)

Ulu mabed! Seni ancak bu sabah anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrurum;
Bir zaman hendeseden abide zannettimdi;
Kubben altında bu cumhura bakarken şimdi,
Senelerden beri rüyada görüp özlediğim
Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.
Dili bir, gönlü bir, imanı bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını.
Büyük Allah'ı anarken bir ağızdan herkes
Nice bin dalgalı Tekbir oluyor tek bir ses;
Yükselen bir nakaratın büyüyen velvelesi.
Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi.
(…)

Ulu mabedde karıştım vatanın birliğine.
Çok şükür tanrıya, gördüm bu saatlerde yine
Yaşayanlarla beraber bulunan ervahı.

Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.

Yahya Kemal Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*

Kelime Dağarcığı:
ced: Dede, ata. **cumhur:** Halk. **ervah:** Ruhlar. **hendese:** Geometri. **mabet**: Tapınak. **mağfiret:** Bağışlama. **mehabetli:** Büyük, ulu, yüce, gösterişli. **sükûnet:** Durgunluk, dinginlik, hareketsizlik, sessizlik. **velvele:** Gürültü ve heyecan.

1. Ulu mabed! (I) Seni ancak bu sabah anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrurum;
Bir zaman hendeseden abide zannettimdi; (II)
Kubben altında bu cumhura bakarken şimdi,
Senelerden beri rüyada görüp özlediğim
Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.
Dili bir, gönlü bir, (III) imanı bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını.
Büyük Allah'ı (IV) anarken bir ağızdan herkes
Nice bin dalgalı Tekbir oluyor tek bir ses;

Yükselen bir nakaratın büyüyen velvelesi.
Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi.
(…) (V)

Yukarıdaki bentte numaralandırılmış noktalama işaretlerinin kullanım amaçlarını açıklayınız.

I. Ünlem:

II. Noktalı Virgül:

III. Virgül:

IV. Kesme İşareti:

V. Üç Nokta:

2. Metinden alınan dizelerden devrik olanları kurallı cümle hâline getiriniz. Kurallı hâle getirdiğiniz cümlelerin ögelerini gösteriniz.

a) Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede,/Bir mehabetli sabah oldu Süleymaniye'de.

b) Bir geliş var!.. Ne mübarek ne garib âlem bu!..

c) Gecenin bitmeye yüz tuttuğu andan beridir,/Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir.

ç) Kubben altında bu cumhura bakarken şimdi,/Senelerden beri rüyada görüp özlediğim / Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.

d) Dili bir, gönlü bir, imanı bir insan yığını/Görüyor varlığının bir yere toplandığını.

e) Kimi gökten kimi yerden üşüşüp her kapıya,/Giriyor, birbiri ardınca bu ilahi yapıya.

Hazırlayan: *Yunus SEYLAN*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.13: Metinler arası karşılaştırmalar yapar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Bahardan Bahara	25 dk.
Amacı	Metinler arası karşılaştırmalar yaparak akım ve sanatçıya dair çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Fenerbahçe

Dün Fenerbahçe'de gördüm
İri bir zümrüt içindeydi bahar...
Bir mücevherde yalan bir cennet
Görünür;

Çağlayanlar dökülür yüksekten.
Çeşmelerden su akar rengârenk...
Göğe ser çekmiş ağaçlar yücelir.
Bu mücevherde fakat
Vatanın en gerçek
En sevilmiş ve gezilmiş yeri var;

Üç taraftan denizin sardığı yer.
Bu büyük zümrütte
Varsa her aşkın uzun hâtırası,
Varsa her sevgili, her sevdâlı,
Varsa engin geceler, gündüzler,
Bu derin zümrütte
Biz de cânanla beraber varız.

Yahya Kemal Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*

II. Metin

Bahar Gökleri

Meltem mi ki bu esen, renk mi ki, şarkı mı ki?
Şu dağdan aşağı ak bir bulut salkımı ki
İçime bir buruksu sarhoşluk akıtmada.
Düşler mi ki şu burcu burcu kokan havada,
Renk mi ki üzerimden akaduran bu nehir?
Kork! Bahar seni bir al güle döndürebilir
Bir daha göstermemek üzere gökyüzünü.
Ah, bu gökyüzünden bir gün ayrılmanın hüznü.
Yattım coşkun çimenler üstünde uzun zaman.
Kuşlar değil başımın üstünde hızla uçan;
Kardeşlerin yüzyıllar önce kopmuş ahları
Ta sonsuza dek bu bengi gökyüzünden ayrı.
Havada kavuşmanın bayıltan kokusu var;
Durma, durma, gözünün alabildiği kadar
Sar bu şarkı söyleyen, bu dans eden evreni
Ve ayırma güzel gökyüzünden gözlerini;
Yaşamak kadar güzel, saf, mavi gökyüzünden,
Bağışlayan gökyüzünden, ebedi gökyüzünden.

Ahmet Muhip Dıranas, *Şiirler*

Kelime Dağarcığı:
bengi: Sonu olmayan, hep kalacak olan, ölümsüz, ebedî. **(göğe/eflake) ser çekmek:** Çok yüksek olmak.

1. a) Yukarıdaki metinlerde anlatılan "bahar" içerik bakımından hangi yönleriyle birbirine benzemektedir?

b) Hangi şiirde anlatılan bahar sizi daha çok etkiledi? Niçin?

2. Sizce şiirlerden hangisi resmedilmeye daha uygundur? Niçin?

3. Şiirlerin şekil özellikleri ile "bahar" arasında sizce hangi açılardan bağ kurulabilir? Niçin?

4. Yahya Kemal Beyatlı ile Ahmet Muhip Dıranas'ın sanat anlayışlarını göz önünde bulundurarak şiirlerden üç anahtar sözcük seçiniz.

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

3. ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.13: Metinler arası karşılaştırmalar yapar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Sanat Ne İçin?**	25 dk.
Amacı	Tanzimat Dönemi şiiri ile Milli Edebiyat Dönemi şiirini sanat anlayışı ve dili yönünden karşılaştırabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Bir Şairin Hezeyanı

Merhaba ey harap makbereler,
Sâfiline küşâde pencereler!
Nezdinizde karârı pek severim.
Bence hep şi'rdir bu meşcereler,
Şu bayırlar, harabeler, dereler.
Bu esen rüzgârı pek severim.
Bahrdan levhime gelir safvet,
Safvet-i lehv o en güzel sanat.
Ebrden kalbime iner rikkat,
Rikkat-i kalb, o en büyük hikmet.
Bu hazan u baharı pek severim.
Dilemem şeyh ü şâbdan irşâd,
Encümenden hiç istemem imdâd
Bana üstad-ı sun'dur üstad
Bunu cehlimden eyle istişhâd
Cehl ile iftiharı pek severim.

Abdülhak Hamit Tarhan

II. Metin

Bırak Beni Haykırayım

Ben en hakîr bir insanı kardeş sayan bir rûhum;
Bende esîr yaratmayan bir Tanrı'ya îman var;
Paçavralar altındaki yoksul beni yaralar;

Mazlumların intikamı olmak için doğmuşum.
Volkan söner, lâkin benim alevlerim eksilmez;
Bora geçer, lâkin benim köpüklerim kesilmez.

Bırak beni haykırayım, susarsam sen mâtem et;
Unutma ki şâirleri haykırmayan bir millet,
Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;

Zaman ona kan damlayan dişlerini gösterir,
Bu zavallı sürü için ne merhamet, ne hukuk;
Yalnız bir sert bakışlı göz, yalnız ağır bir yumruk! ..

…

Mehmet Emin Yurdakul

Kelime Dağarcığı:

cehl: Cehalet. **ebr:** Bulut. **encümen:** Toplum. hezeyan: Sayıklama. **istişhâd:** Çıkarım, çıkarma. **küşâde:** Açılmış, açık, ferah. **levh:** Üzerine yazı yazılabilecek ve resim yapılabilecek yassı düz nesne veya yüzey. **makbere:** Mezarlık, kabristan. **meşcere:** Ağacı bol olan, ağaçlık yer, koru. **rikkat:** İncelik. **sâfil:** Yüksek olmayan, alçak. **safvet:** Saflık. **şâb:** Genç. **üstad-ı sun:** Yol gösterici.

1. Tanzimat'ın ikinci döneminde "Sanat sanat içindir." görüşü, Millî Edebiyat Dönemi'nde ise "Sanat toplum içindir." görüşü hâkim olmuştur. Abdülhak Hamit Tarhan, Tanzimat'ın ikinci döneminin, Mehmet Emin Yurdakul ise Millî Edebiyat Dönemi'nin önemli isimlerindendir. Buna göre,

   a) Yukarıdaki şiirlerden hangisi Abdülhak Hamit Tarhan'a, hangisi Mehmet Emin Yurdakul'a ait olabilir? Gerekçesiyle birlikte yazınız.

b) Yukarıdaki şiirlerden hangisini beğendiniz? Beğenme sebebinizi açıklayınız.

2. a) *Bir Şairin Hezeyanı* ve *Bırak Beni Haykırayım* adlı şiirleri dil anlayışı bakımından karşılaştırınız.

b) Yukarıdaki karşılaştırmanıza göre Tanzimat'tan Millî Edebiyat Dönemi'ne gelinceye kadar edebî dilde nasıl bir değişim söz konusudur? Bu değişimin sanat anlayışıyla ilişkisini yorumlayınız.

3. a) *Bırak beni haykırayım, susarsam sen mâtem et;/Unutma ki şâirleri haykırmayan bir millet,/ Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;* dizeleri sanata ve sanatçıya hangi sorumlulukları yüklemektedir?

b) Size göre sanata veya sanatçıya böyle bir sorumluluğun yüklenmesi doğru mudur? Görüşlerinizi gerekçesiyle birlikte yazınız.

Hazırlayan: *Sami Demirbağ*

4.ÜNİTE > Makale | Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Hem Kelime Hem Felsefe**	20 dk.
Amacı	Kelimelerin çağrıştırdığı ifadeleri fark edip kelimeyi farklı anlamlarda kullanabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin düzenlenmiştir.)***

Edebiyat Felsefesi Açısından "Yalnızız" Romanı

(…)

"Yalnızız"daki ütopya, Samim'in kaçış yeri olarak seçtiği bir dünya olan Simeranya'dır. Yüz elli yıl sonraki dünyayı anlatan Simeranya, bu dünyada çözüme ulaşamayan meselelerin halledildiği, zıtlıkların ortadan kalktığı ideal bir yerdir. Entelektüel bir aydın olan Samim'in ütopik dünyası Simeranya da "kutupluluk" fikri üzerine kurgulanmıştır. Simeranya, gerçek dünyadaki problemlerin, zıtlıkların halledildiği bir mutluluk ülkesidir ve ideal olandır. Samim'in, Simeranya'ya ait yazdığı yazılar, romanın düşünce yapısını oluşturur. Yazar, Simeranya'da Samim vasıtasıyla, hemen her meseleyi "dip zıtlık" ilkesine bağlı olarak ele alır. "Varlık" ve "yokluk" arasındaki zıtlığı "dip zıtlık" olarak tanımlayan Samim'e göre, insanın hayatındaki bu dip zıtlıktan "varlaşma" ve "yoklaşma" kutupları doğar ki, bu çatışmadan doğan zıtlıkların sebep olduğu felaketlerin hepsi de "olmak dramı"dır. İnsanın varlaşma hamlesi, onun ebedîlik hayalini ve neşesini doğururken; yoklaşma hamlesi, fanilik ve geçicilik duygusuyla beraber getirdiği sıkıntıyı doğurur. Bu bağlamda, "İnsan bu sıkıntıya en büyük felâketlere karşı mücadeleyi tercih edebilir, çünkü bu çarpışma insanda varlaşma hamlesini kırbaçlar ve onu yoklaşma hamlesinin korkunç sezgisi içinde bunalmaktan kurtarır. Mefharet'in ruhunu birdenbire dolduran boşluk, onu kendi içindeki yoklaşma hamlesiyle ansızın temasa getirdiği için, tahammül edilmez bir sıkıntı içinde hüngür hüngür ağlatmıştır."

(…)

Banu Altınova, *Edebiyat Felsefesi Açısından "Yalnızız" Romanı*

Kelime Dağarcığı
entelektüel: Aydın. **ütopik:** Hayalî.

1. *İdeal* kelimesinin metindeki anlamını yazınız. Sizce *ideal* kelimesi başka hangi anlamlarda kullanılabilir? Örnek cümlelerle gösteriniz.

2. a) Metindeki *kutup* ve *problem* sözcüklerinin hangi anlamda kullanıldıklarını yazınız.

   b) Bu sözcükleri terim anlam taşıyacak şekilde birer cümlede kullanınız.

3. *Entelektüel, ütopik, fanilik, tahammül* kelimelerinin kullanıldığı kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

4. Metinde *"varlaşma"* ve *"yoklaşma"* arasındaki zıtlıktan doğan felaketlerin hepsi "*olmak dramı*" olarak ifade edilmiştir. Bu ifadeyi sosyal medyanın günümüzdeki kullanımıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Masaldaki Kelimeler**	25 dk.
Amacı	Metindeki kelimelerin anlamlarını ve anlam özelliklerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Masalın Çocuk Gelişimine Katkısı

(…)

Masallar toplumu eğiten temel öğelerden biri olarak görülmektedir. İnsanoğlu, kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini, masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu, bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donatmaya çalışmıştır. Edebî bir tür olarak değerlendirilen masal, yalnızca çocuklar için üretilmiş olmamakla beraber günümüzde çocuk yazını kapsamında ele alınmaktadır. Masalın çocuklar için bir eğitim aracı olduğu artık bilinen bir gerçektir. Masallar özellikle okul öncesi ve okula yeni başlayan bütün çocukların büyük ölçüde ilgisini çekmektedir. Gizemli havası, serüven dolu fantastik olaylar içermesi, çoğunlukla iyilerin kazanıp kötülerin yenilgiye uğratılması masalları çocuklar için ilginç kılmaktadır. Başka bir deyişle masal, çocuğun dünyasına yakın bir dünya sunmaktadır. Evrensel bir anlatım türü olan masal "hayalî hikâye" olarak da tanımlanmaktadır. Masalı masal yapan da bu olağanüstülükler ve hayalî unsurlardır. Masallar insanı özellikle çocukluk döneminden başlayarak hayata hazırlayan, içinde yaşadığı kültürel ortamda kendine güvenen bir birey olarak yetiştirme amacını taşıyan araçlardır. Bunu sağlayabilmek için de masal içinde okuyucuya, dinleyiciye eğitim amaçlı verilmek istenilen unsurlardan yani iletilerden yararlanılmaktadır. Günümüz eğitiminin amaçlarından biri de çocuğun, yaşamın anlamını bulmasını sağlamaktır. "Ben nereden geldim, doğum nedir, ölüm nedir?" gibi karmaşık sorulara çocuğun zamanla tutarlı yanıtlar bulması gerekir. Çocuk, başta bu gibi soruları kendi dünyasında anlamlandırır, kendince yorumlar ya da sorunu daha genel bir çerçevede görüp üzerinde fazla düşünmez. Ne var ki sağlıklı bir kişinin gelişimi için yaşama, yaşamanın anlamına ilişkin sorulara cevaplar bulma zorunluluğu vardır. Bu gibi bilgileri hazır ve paketlenmiş olarak bir kitaptan ya da yetişkinlerden öğrenmesi de olanaksızdır. Aynı zamanda değerlerin edinilmesi olarak da görebileceğimiz bu süreçte nitelikli masalların çocuğa büyük katkısı olacaktır. Masallarda ele alınan konular, bir bakıma çocuğun iç sorunlarına, gerilimlerine gönderme yaparken dolaylı bir yoldan çocuğun dünyasına girer. Bu açıdan çocuk bilincine varmadan kendini masalda bulur. Masal her ne kadar doğrudan doğruya bir telkin vasıtası değilse de dolayısıyla ahlâkîdir. Masalların en büyük özelliği, yukarıda da değindiğimiz gibi, iyilikle kötülüğün savaşında, iyiliğin galip gelmesidir. Çocuklar gerçekler arasında yetişkinler gibi mantıksal ilişkiler kuramazlar. Onların zihin dünyasında kendilerince bir işleyiş vardır ve bu dönemde hayal gücü büyük önem taşır. Masalın fantastik boyutunun, bir yönüyle gerçek bir yönüyle hayal ürünü öğeler içermesi bu dönem çocuğunun büyük ölçüde ilgisini çeker. 4 ila 8 yaşları arasında çocukların yaşamlarında düş gücü ciddi anlamda önem taşımaktadır. Bu noktada masalın mantığı ile çocuğun mantığı birbirine yakındır.

Bu açıdan çocuk bilincine varmadan kendini masalda bulur.

(…)

Aliye Yılmaz, *Masalın Çocuk Gelişimine Katkısı*

1. "Bulmak" kelimesinin metindeki *Bu açıdan çocuk bilincine varmadan kendini masalda bulur.* cümlesindeki kullanım anlamının yanında bağlama göre kazandığı pek çok anlam vardır.

Aşağıdaki tabloda "bulmak" kelimesinin farklı anlamları ve cümlede kullanımı verilmiştir. Tablodaki boşlukları doldurunuz.

"Bulmak" Kelimesinin Farklı Anlamları	Cümle
Kaybedilen bir şeyi yeniden ele geçirmek.	
	Bir türlü bulamadım caminin ismini dersem inanır mısınız?
Herhangi bir görüşe, bir yargıya varmak.	
	Eden bulur.

2. Metni en iyi tanımlayan üç kelime tespit ediniz. Tespit ettiğiniz kelimeleri birer cümle içinde kullanınız.

Birinci Kelime:

İkinci Kelime:

Üçüncü Kelime:

3. Okuduğunuz metinden alınan bazı kelimelerin eş anlamlıları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu eş anlamlı kelimeleri birer cümlede kullanarak tablodaki boşluklara yazınız.

Kelimeler	Eş Anlamlıları	Cümleler
kuşak	nesil	
ileti	mesaj	
amaç	gaye	
bilinç	şuur	

4. Okuduğunuz metinde masal *hayalî hikâye* olarak tanımlanmıştır. Siz masal türünü nasıl tanımlardınız? Gerekçesiyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Makalenin Dayandığı Toplumsal Temeller**	25 dk.
Amacı	Makalenin ortaya çıkışında yazılı kültürün, yayın organlarının, teknolojinin etkisini ve makale türünü ortaya çıkaran koşulları açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Metalik Köpükler

(…)

Malzeme konusundaki asıl büyük atılım ise on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda buhar gücüyle çalışan makinelerin kullanılmasıyla gerçekleşen Sanayi Devrimi ile oldu. Metalik köpükler de ilk olarak İkinci Dünya Savaşı sırasında ortaya çıktı.

Metalik Köpüklerin Fiziksel Yapısı

Köpük, genellikle sıvı içindeki gaz kabarcıklarına verilen addır. Eğer bu birlikteliğin bir tarafını oluşturan sıvı, hızla katılaştırılırsa, katı köpük veya gözenekli katı olarak adlandırdığımız yapı oluşur. Ancak, sıvı yüzeylerinin esnek bir zar gibi davranmasına yol açan yüzey geriliminin düşük tutulması gerekliliği, sıvılarda olduğu gibi katılarda da köpük oluşturma çabalarına bir sınırlama getirir. Buna rağmen katı köpüklerindeki morfolojik çeşitlilik sıvılara göre daha fazladır.

Metalik Köpükleri Cazip Hâle Getiren Özellikleri

Bu özelliklerin başında, yüksek katılık/kütle oranı gelir. Geleneksel panellere göre beş kat daha fazla olan bu oran, düşük ağırlığa karşılık yüksek peklik gerektiren kritik makine parçalarında, metalik köpükleri avantajlı bir alternatif kılar. Bu nedenle, Alman üretici, ağırlık ve dayanım oranının büyük önem arz ettiği yarış arabalarında çelik paneller yerine gözenekli metalleri test etmeye devam ediyor.

(…)

Metalik Köpüklerin Üretimi

Karışımın Hazırlanması: Bu aşamada, metal tozu ve gaz salınımına sebep olan üfleme maddesi tozu sıkıştırılır.

İlk Gözenek Oluşumu: Isının artışıyla birlikte hazırlanan karışımın içinde gaz açığa çıkmaya başlar ve çekirdek yapılar oluşur.

Gözenek (Kabarcık) Artışı: Sıcaklık artışının devamıyla birlikte, oluşan çekirdek yapılar büyümeye ve birleşerek köpük yapıyı oluşturmaya başlar.

Köpük Bozulması: Gözeneklerin şişmesiyle birlikte bozulma da başlar. Yerçekimi etkisinde, sıvının Plateau sınırlarına doğru akışı drenaja sebep olurken film tabakaları ince ve kararsız hâle gelir ve kabarcıklar birleşmeye başlar.

Katılaşma: Ani soğutmanın film tabakalarında deformasyona ve dolayısıyla hücre duvarında çatlaklara yol açabileceği dikkate alınarak soğutma işlemi doğru zamanda gerçekleştirilir.

Piyasada yaygın olarak kendine yer bulan üretim teknikleriyle açık ve kapalı olmak üzere iki tipte gözenekli yapı elde edilir. Üç boyutlu gözenek yapısına sahip malzemelerin, diğer bir deyişle köpüklerin, mekanik özellikleri açık veya kapalı gözenek yapısına sahip olmalarına bağlıdır. Gözenekleri birbirinden izole hâlde, bir başka deyişle, her bir gözenek hücre duvarı ile sızdırmazlık derecesinde diğerlerinden ayrılmış ise bunlar kapalı hücreli köpüklerdir.

(…)

Sonuç olarak, üstün mekanik özellikleri nedeniyle oldukça ilgi çekici bir malzeme olan metalik köpüklerin ve daha geniş kapsamda gözenekli metallerin, uzay, havacılık ve otomotiv sanayileri başta olmak üzere birçok endüstri kolunda kullanımı hızla yaygınlaşıyor. Hafiflik ve dayanıklılığın önemli olduğu geleceğin dünyasında, yeni üretim tekniklerinin de bulunmasıyla beraber bu malzemelerin altın çağını yaşayacağını söylemek yerinde olur.

Ali Onur Şahinoğlu, *Metalik Köpükler*

1. Yazar, bu metnin oluşumunda sözlü kültürden mi yazılı kültürden mi yararlanmıştır? Gerekçesi ile açıklayınız.

2. "Kişi bilgiyi deney, gözlem, okuma, dinleme ya da deneyim gibi yöntemlerle elde edebilir." bilgisini dikkate aldığımızda; yazar, makaledeki *Sıcaklık artışının devamıyla birlikte, oluşan çekirdek yapılar büyümeye ve birleşerek köpük yapıyı oluşturmaya başlar.* cümlesinde, veriyi hangi yöntemle elde etmiş olabilir? Yazarın bu yöntemi kullanabilmesi için sizce ne tür koşullar oluşmalıdır?

3. *Sonuç olarak, üstün mekanik özellikleri nedeniyle oldukça ilgi çekici bir malzeme olan metalik köpüklerin ve daha geniş kapsamda gözenekli metallerin, uzay, havacılık ve otomotiv sanayileri başta olmak üzere birçok endüstri kolunda kullanımı hızla yaygınlaşıyor.* cümlesinden hareketle sanayi dallarının metalik köpüklere dair bilgileri nereden ve nasıl elde edebilecekleriyle ilgili görüşlerinizi yazınız.

4. Okuduğunuz metin ne tür bir yayın organında yayımlanmış olabilir? Gerekçesi ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Metin ÇETİN*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Nereden Nereye?**	20 dk.
Amacı	Makale türünün ortaya çıkışını ve gelişimini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Anadolu'ya Yalnız Göçebe Türkler mi Geldi?

Türkler'in yerleşik yaşayış ve onun faaliyetleri ile yakın bir münasebet kurmalarının bilhassa Gök Türkler çağında olduğu anlaşılıyor. Bunda şüphesiz Gök Türkler'in bir yandan komşuları Çinliler ile yakından temasa geçmeleri, öte yandan kültürü yüksek bir kavim olan Suğdaklar'ı (Soğd) Gök Türkler'in uyrukları arasında bulunmaları başlıca âmiller olmuşlardır. Türkler, Suğdaklar'dan birçok kültür unsurları aldılar. Buna karşılık Suğdaklar da Türk çoğunluğu içinde Türkleşmeye başladılar. XI. yüzyılda onların önemli bir kısmı Türkleşmişti. Çin kaynaklarına göre, Gök Türkler Orta Asya'nın siyasi hâkimiyetini ellerine geçirmeden önce, Altay dağlarındaki yurdlarında demircilik yapmakta idiler. Bu husus, Bizans kaynaklarında da teyid edilmektedir. 568 yılında Bizans İmparatoru Justin'in Batı Gök Türk hükümdarı İstemi Kağan'a yolladığı Zemark'ın başkanlığında bulunan elçilik heyeti *Mâveraunnehr*'e (Sogdian) gelince, birçok Türk ellerindeki demirleri Bizanslılar'a göstererek; bundan satmak istediklerini söylemişlerdi. Bazı Türk ellerinin demiri kutsal saydıkları anlaşılıyor. Kâşgarlı Mahmud, Kırgız, Yabaku, Kıpçak ve daha bazı Türk ellerinin and içtiklerinde yahut sözleştiklerinde, demiri ululamak için kılıcı çıkararak yanlamasına öne koyup: *"bu, gök kirsün kızıl çıksun"* dediklerini, bunun da sözünde durmaz isen kılıç kana bulansın, demir senden öcünü alsın, anlamına geldiğini söylemekte ve bu ellerin demire karşı saygı duyduklarını yazmaktadır.

Gök Türkler'in, göçebe olmakla beraber, çiftçiliğe ehemmiyet verdikleri görülüyor. Gök Türk kağanı Kapağan (691-716), barış andlaşmasının yapılabilmesi için ileri sürdüğü şartlar arasında -topraklarını ektirmek gayesi ile- Çin'den bir milyon kile darı, üç bin aded çiftçilik aleti ve çok miktarda demir istemişti. Türkler'in tahıl bitkilerinden ilk defa darıyı tanıyıp ektikleri anlaşılıyor. Dilimizdeki tarla sözünün tarığ-lak (yani darı biten yer)dan gelmesi de bunu gösteriyor. Darının arpa ve buğdaya nazaran daha kısa bir zamanda bitmesi onun tercih edilmesinde başlıca sebep olsa gerektir.

(…)

Faruk Sümer, *Anadolu'ya Yalnız Göçebe Türkler mi Geldi?*

Kelime Dağarcığı
âmil: Etken, etmen, sebep, faktör.

1. Makale türünde yazılmış olan bu metin, dil ve anlatım yönünden yazıldığı dönemin hangi özelliklerini yansıtmaktadır? Metinden örnek vererek açıklayınız.

2. Bu metinde makale türünün hangi özellikleri görülmektedir? Açıklayınız.

3. a) "Makale" sözcüğü TDK *Türkçe Sözlük*'ünde "Bilim, fen konularıyla siyasal, ekonomik ve toplumsal konuları açıklayıcı veya yorumlayıcı niteliği olan gazete veya dergi yazısı." olarak tanımlanmıştır. Tanımdan yola çıkarak Türk edebiyatında makale türündeki metinlerin ortaya ilk çıktığı zaman ile ilgili ne söyleyebilirsiniz?

b) Sizce böyle bir metin türüne neden ihtiyaç duyulmuş olabilir? Metinden hareketle düşüncelerinizi yazınız.

4. Günümüzdeki gelişmeleri ve değişmeleri göz önünde bulundurarak bundan sonraki dönemlerde makale türünün hangi konularda yazılabileceğini düşünüyorsunuz?

4.ÜNİTE > Makale | Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yine Bir Konu, Yeni Bir Konu	25 dk.
Amacı	Metnin konusunu, amacını ve ulaşmak istediği kitleyi ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Astrobiyologlarla Uzayda Yaşam Arayalım

Astrobiyoloji Dünya'daki canlı yaşamını ve yaşam koşullarını araştıran, yeryüzünden elde ettiği biyolojik ve jeolojik verileri Güneş sisteminin içindeki ve dışındaki diğer gezegenler ile karşılaştırarak Dünya benzeri yaşanabilir gezegenleri arayan bir bilim dalıdır.

Astrobiyoloji alanında çalışan bilim insanlarına astrobiyolog denir. Astrobiyologlar; astronomi, jeoloji, fizik, biyoloji, kimya, biyokimya, mühendislik, astrofizik ve paleontoloji gibi diğer alanlardan bilim insanlarıyla birlikte disiplinler arası araştırmalar yapar.

Astrobiyologlar özellikle biyoloji ve astronomi alanlarında uzman bilim insanlarıdır. Aynı zamanda teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında da uzmanlaşabilirler.

Dünya'daki yaşamın geçmişi ve geleceği üzerinde araştırmalar yapan astrobiyologlar, protein gibi canlılığın devamı için gerekli molekülleri diğer gezegenlerde bulunan moleküllerle karşılaştırırlar. Elde ettikleri bilgileri ise yaşanabilir gezegenlerin keşfedilmesi çalışmalarında kullanırlar.

Astrobiyologlar çalışmalarında kullanmak üzere yeryüzündeki farklı bölgelerden örnek toplarlar. Bu bölgelerden bazısı sadece belirli tür mikroorganizmaların yaşayabileceği aşırı tuzlu veya aşırı sıcak ortamlardır. Astrobiyologlar bu mikroorganizmaların zorlu yaşam koşullarına sahip bölgelerde nasıl hayatta kalabildiği üzerine araştırmalar yaparlar. Bu amaçla Antarktika ya da Kuzey Kutup Bölgesi'ne gidebilir; çöl, göl, mağara gibi yerlerde çalışabilirler.

1950'li yılların sonunda insanlar uzaya uydu göndermeden ve uzaya gitmeden önce de bazı bilim insanları Dünya dışındaki yaşanabilir gezegenler hakkında araştırmalar yapmak istiyordu. Fakat bu araştırmaların derinleştirilebilmesi için önce başka gezegenlere uzay yolculuklarının yapılabilmesi gerekiyordu. 1960'lı yıllarda Ay'a ayak basılması ve başka gezegenlere yolculuk planlarının yapılmasıyla birlikte bilim insanları için Dünya dışı yaşam arayışları hayalden gerçeğe dönüşmeye başladı.

Şu anda astrobiyoloji araştırma alanları arasında gündemde olan konu Mars'ta yaşam bulma çalışmaları. Astrobiyologlar, "Mars canlı yaşamı için uygun mu? Uygunsa bu koşullar nelerdir? Mars'ın kütle çekimi insanın biyolojik sisteminde ne tür sorunlar yaratır? Dünya ve Mars arasında kütle çekimi açısından ne gibi farklılıklar var?" gibi sorulara yaptıkları bilimsel araştırmalarla cevap arıyorlar.

Ayşenur Okatan, *Astrobiyologlarla Uzayda Yaşam Arayalım*

Kelime Dağarcığı
paleontoloji: Fosilleri inceleyen bilim dalı, taşıl bilim.

1. Bu makalenin konusu nedir? Konuyu bulurken metindeki hangi unsurlardan yola çıktınız?

2. Astrobiyologların, Dünya dışında yaşanabilir gezegenler aramasındaki amaçlar neler olabilir?

3. Mars'ta yaşam başlamış olsaydı ve siz orada yaşayabilme şansını elde edebilseydiniz bunu ister miydiniz? Gerekçeleriyle belirtiniz.

4. Astrobiyolojiyle ilgili çalışmalar, insan neslinin devam etmesi için büyük önem taşımaktadır. Siz de bu amaca hizmet etmek isteseydiniz hangi mesleği, neden seçerdiniz?

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > Makale | Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Makale Yazıyorum	25 dk.
Amacı	Makalenin hedef kitlesini, yazılış amacını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Adalet Ağaoğlu'nun 'Fikrimin İnce Gülü' Adlı Romanının İncelenmesi

(…)

Fikrimin İnce Gülü Türk Edebiyatı'nın "ilk yol romanı"dır. Eser, Adalet Ağaoğlu'nun kaleme aldığı ikinci romandır. Romanda bir Türk işçisi olarak Almanya'ya çalışmaya giden Bayram'ın, Kapıkule'den doğup büyüdüğü yer olan Ballıhisar'a kadar olan yolculuğu anlatılır. *Fikrimin İnce Gülü*'nün olay örgüsünde görülen "geriye dönüşler ileri fırlamalar ve aynı zaman diliminin değişik şekillerdeki tekrarı" ile 1970'li yılların Türkiye'sinin sosyal, ekonomik ve kültürel mozaiğini daha iyi görme imkânını yakalıyoruz. Adalet Ağaoğlu 1976 yılında tamamladığı bu eserinde Almanya'ya çalışmaya giden işçilerimizin dramını Bayram'ın kişiliğinde sembolleştirerek dikkatlere sunmuştur.

(…)

Eserde çatışma zeminini hazırlayan sebepleri son metin halkasına kadar şöyle özetleyebiliriz:

1- Yoksulluk, cahillik ve eğitimsizlikten mahrum insanların çaresizliği.

2- Yurt dışına gidip bir an önce zengin olup, refaha erişme isteği.

3- Örgütlü bir kalkınmadan ziyade bireysel zengin olma amacının güdülmesi.

4- Maddi kalkınmayı hazmedemeyen insanların dramı.

5- Rüşvet ve yolsuzluğun birçok kurum ve kamu görevlisinde hâkim unsur olması ve bunun vatandaşa ve ülkeye olumsuz yansıması.

6- Dürüst ve çalışkan insanların toplum katmanlarında yeterli sayıda bulunmamaları.

7- Tesadüfe bağlı kalkınma hamlelerinin insan yaşamındaki olumsuz belirtileri.

8- Sonradan görme gösteriş meraklısı insanların toplum içerisinde yer edinememesi.

Bütün bu unsurlar romanda Bayram ve O'nun eksenindeki kişilerin mevcudiyetleri ile son derece somut bir şekilde olay örgüsündeki halka zincirine eklenmiştir.

(…)

Kamuran Eronat, *Adalet Ağaoğlu'nun 'Fikrimin İnce Gülü' Adlı Romanının İncelenmesi*

1. a) Okuduğunuz makalenin hedef kitlesi kim ya da kimlerdir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

b) Bu makaleyle yazar, hedef kitlesine nasıl bir katkı sağlamıştır? Yorumlayınız.

2. Bir makalenin hedef kitlesine göre ne gibi farklılıklar gösterebileceğini açıklayınız.

3. Metinden hareketle *Fikrimin İnce Gülü* adlı romanın içeriği ile ilgili ne söyleyebilirsiniz?

4. Bir makale yazmak isteseydiniz hangi alanda yazmak isterdiniz? Gerekçeleriyle belirtiniz.

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > **Makale** Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Cumhuriyet ve Tiyatro**	25 dk.
Amacı	Makaledeki ana düşünce ve yardımcı düşünceleri belirleyebilmek. Yardımcı düşüncelerle ana düşünce arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin düzenlenmiştir.)***

Atatürk, Cumhuriyet ve Tiyatro

Türk tiyatrosu; kırsal kesimlerin köy tiyatrosu ile kentlerdeki halk tiyatrosu olan geleneksel Türk tiyatrosu ile Batılı Türk tiyatrosunu içerir. Kökenleri tarih öncesi bolluk törenleri ve Anadolu'da söylenen halk hikâyelerine, masallarına ve doğanın samimiyet ve içtenlikle taklidine, dinsel törenlere dayanır. Türk tiyatrosunun en önemli özelliği açık biçim ve göstermeci tiyatro tenkitlerine ve otantik anlatıma dayanmasıdır.

(…)

1927'lerde yazarlarımız haklı olarak tiyatroya, faydacı bir anlayışla bakar ve ondan yeni baştan yaratılmakta olan vatanın ulusuna, başardığı büyük inkılap etrafında geliştirilmesi bakımından yardımcı olmayı bekler. Cumhuriyetin kurulmasıyla kendini yenileme yolundaki Türkiye, faydacı bir sanat anlayışı içinde olmalıdır. 1928 Anayasası ile güzel sanatlar "cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılapçı" prensiplerin hizmetine girer.

1930'dan sonra, düşünce hayatımızı geliştiren, toplumsal kalkınmamızı kanalize eden hareketlerin hemen hepsi, anayasamızın Türk devletinin niteliğini belirten ikinci maddesi hükümlerine bağlı olarak tiyatromuz, yeni Türkiye'nin kaderini çizen bu resmî görüşler doğrultusunda yürür. Atatürk'ün direktifleri ile 15 Nisan 1931'de Türk Tarih Kurumu, 19 Şubat 1932'de halkevleri kurulur. Böylece cumhuriyetçi ruhun aşılanması bir amaç olur. Kurtuluş Savaşı heyecanı ve devrin dinamik ruhu tiyatromuzu etkilemeye başlar.

(…)

Cumhuriyet Dönemi, özellikle kuruluş yıllarında 1936'da Devlet Konservatuarının ve Devlet Tiyatroları'nın olduğu kadar, İstanbul Belediye Şehir Tiyatrosu'nun da kurulmasına, tiyatronun kurumsallaştırılmasına da tanıklık eder. Özel tiyatroların da geniş yaygınlık kazandığı bu dönemde: Naşit Topluluğu, İstanbul Tiyatrosu, Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu, Nejat Uygur Tiyatrosu, Ferhan Şensoy Tiyatrosu, Levent Kırca Tiyatrosu, Küçük Sahne, Dormen Tiyatrosu, Kent Oyuncuları, Dostlar Tiyatrosu, Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu, Devekuşu Kabare Tiyatrosu, Meydan Sahnesi, Ankara Sanat Tiyatrosu ve bunun dışında başta İzmir ve Adana olmak üzere birçok büyük kentlerde kurulan şehir tiyatroları vardır.

(…)

Bugün dış ülkelerde de alkışlanabilen çok renkli tiyatro görüntümüz gelişme ve yaygınlaşma aşamasını yaşıyor. Elbette ki her gelişme bazı güçlükleri de taşır. Bunlar tiyatrolarımızın yasa, yönetim, disiplin, iç eğitim ve ekonomik sorunları, Türk tiyatrosunun organik bir bütünlüğe kavuşabilme sancıları olabilir, özveri ve elbirliğiyle, sorumluluk duygusuyla aşılabilecektir. Sanata destek veremez, tiyatroyla kucaklaşamazsak "Hayat damarlarımızdan biri kopar.", yaşama sevincimizi ve uygar dünya ile barışabilme fırsatımızı yitirebiliriz.

Sanatçı ışığı alnında ilk duyan insandır. Bu ışığın kaynağı ise Atatürk ilke ve inkılaplarının güneşidir. Türk tiyatrosunun gerçek sahibi olan sanatçılar da cumhuriyet inancını, uygar Türkiye düşüncesini, doğru sanat değerlerini ve güzel Türkçenin onurunu savunma konusunda duyarlı ve donanımlıdırlar.

Yrd. Doç. Dr. Semra Şen, *Atatürk, Cumhuriyet ve Tiyatro*

1. Öğretici metinde her paragrafta, metnin konusunun bir yönü işlenir. Paragrafta işlenen konu bir yargıya bağlanır. Bu yargı da metnin ana düşüncesini destekler. Paragrafta işlenen düşünce ana düşüncenin yardımcı düşüncesidir. Ana/yardımcı düşünce cümleleri kesin yargı bildirir, mecazlı sözler bulunmaz, üçüncü kişi anlatımı olur.

Bu açıklamadan hareketle metnin yardımcı düşüncelerinden üçünü aşağıya yazınız.

2. Yazarın, Cumhuriyet Dönemi tiyatrosu hakkında ulaştığı sonucu günlük yaşamınızdaki izlenimlerinizle açıklayınız.

3. Metindeki *Sanatçı ışığı alnında ilk duyan insandır. Bu ışığın kaynağı ise Atatürk ilke ve inkılaplarının güneşidir.* ifadesi hakkındaki düşüncelerinizi kısa bir paragrafla anlatınız.

Yazdığınız Paragraf:

4. "20. yüzyılda tiyatroda görülen 'yabancılaştırma efekti' geleneksel tiyatrolardan izler taşır." yargısının neden okuduğunuz makalenin yardımcı düşünceleri arasında yer almayacağını açıklayınız.

Hazırlayan: *Metin ÇETİN*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kitap mı, Tablet mi?**	25 dk.
Amacı	Makaledeki ana düşünceyi ve yardımcı düşünceleri tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kâğıt Mı? Ekran Mı?

Bilgisayardan sonra tablet kullanımının da yaygınlaşmasıyla birlikte kâğıt ve ekran üzerine tartışmalar da giderek arttı. Kimileri kâğıdı eline almanın ayrı bir tadı olduğunu belirtirken kimileri de ekran üzerinden okuyup yazmanın daha kullanışlı olduğunu belirtiyor. Ancak tartışmalar yalnızca kullanım pratikleriyle sınırlı değil. Son yıllarda yapılan araştırmalar kâğıt ve ekran karşılaştırması konusunda kullanıcılara önemli fikirler veriyor.

Örneğin birkaç yıl önce yapılan bir çalışma, insanların aynı metni ekrandan okuduklarında kâğıttan okudukları zaman hatırladıklarından daha az hatırladığını ortaya çıkarmış.

(…)

2013'te yayımlanan bir başka çalışmada ise Norveç'te 10. sınıfta okuyan 72 öğrenciye, okudukları metni kavrama becerilerini ölçmek için çoktan seçmeli ve kısa yanıtlar gerektiren sorulardan oluşan testler uygulanmış. Bu kapsamda bir okuma parçası öğrencilerin bir bölümüne kâğıt üzerinde verilirken geri kalanlara ekran üzerinde pdf biçiminde gösterilmiş. Testler sonucunda, parçayı kâğıttan okuyan öğrencilerin metni kavrama konusunda daha başarılı olduğu görülmüş. Başka bir çalışmada ise araştırmacılar acıklı bir öyküyü kâğıttan okuyanların aynı öyküyü tabletten okuyanlara göre daha fazla empati kurduğunu, metne daha iyi nüfuz ettiğini ortaya çıkarmış.

(…)

Elbette bir de mavi ışık konusu var. Tabletler, akıllı telefonlar ve bilgisayarlar dalga boyu kısa -dolayısıyla yüksek enerjili- mavi/mor renkli zararlı ışık yayar. Bu sayede dışarıda, güneşin altında dahi bu cihazların ekranlarındaki yazıları ve resimleri rahatlıkla görebiliriz. Ancak gündüzleri büyük bir kolaylık sağladığını düşündüğümüz bu parlak mavi/mor ışık geceleri beynimizin kimyasına olumsuz etki eder. Gün ışığından çok daha fazla parlak mavi ışık içeren bu ekranlar bizi yanıltarak hâlâ gündüz olduğunu düşünmemize neden olur. Bu da uyumamıza yardımcı olan melatonin hormonunun salgılanmasını engeller. Bu yapay ışık uyku düzenimizi bozmakla kalmaz, aynı zamanda vücudumuzun sirkadiyen ritim olarak da bilinen biyolojik saatini de etkiler. Sirkadiyen ritim sindirimden vücut sıcaklığına, hücre onarımından bağışıklık sistemi aktivitesine kadar günün 24 saatlik döngüsü içindeki tüm fizyolojik işlevlerin belirli bir tempoda düzenlenmesi demektir. Sirkadiyen ritmin bozulması ise ileriki yıllarda kanser, diyabet, kalp rahatsızlığı gibi ciddi hastalıkların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu nedenle uzmanlar özellikle yatmadan önce bu tür cihazların kullanılmaması gerektiğini söylüyor. Kullanılması gereken durumlarda ise en azından cihazlara kısa dalga boyundaki ışığı engelleyen filtre uygulamalarının yüklenmesini öneriyorlar.

Elbette ekran üzerinden okumanın da ayrı avantajları var. Seyahate çıktığınızda kitaplarınızı ve dergilerinizi yanınızda taşımak yerine yüzlercesini tek bir cihazın içine atabiliyor ve istediğiniz zaman, istediğiniz yerde, birini seçip okuyabiliyorsunuz. Bir sözcüğü aramak istediğinizde sayfaları karıştırmanıza gerek kalmadan tek tuşla aradığınızı bulabiliyorsunuz. Metinlere iliştirilen grafikleri, fotoğrafları kâğıt üzerinde olacağından çok daha kaliteli görebiliyor, istediğiniz kadar büyütebiliyorsunuz. Tüm bunların yanı sıra etkileşimli uygulamaları da ekranda çalıştırma imkânınız oluyor.

Zaman içinde e-okuyuculara kâğıttan okuma deneyimine en yakın deneyimi yaşatacak özelliklerin eklenmesi belki ekran ve kâğıt arasındaki ayrımı biraz daha kapatabilir, ancak ekranlarla daha bebekken tanışan bir nesil için bu deneyimlerin bize olduğundan çok daha farklı bir anlam ifade ettiği bir gerçek.

Pınar Dündar, *Kâğıt mı? Ekran mı?*

1. a) Makalede anlatılanı tek bir cümleyle özetleyecek olsanız bu cümle size göre ne olurdu?

b) Bu cümleyi belirlerken metindeki hangi ifadelerden yararlandınız? Açıklayınız.

2. Makalede ekran üzerinden okumanın faydalarıyla ilgili yardımcı düşünceler verilmiştir. Makalenin yazarı siz olsaydınız bu yardımcı düşüncelere neler eklerdiniz? İki cümle örneği yazınız.

3. Makaleyi okuduktan sonra okuma yaparken kâğıt ya da ekran tercihiniz değişti mi? Gerekçesiyle yazınız.

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Biçimde Anlatırız**	20 dk.
Amacı	Metinde kullanılan anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarının işlevini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

2020 En Sıcak Yıl Rekorunu Egale Etti

Binlerce hava durumu istasyonu ve okyanus sondası tarafından toplanan veriler 2020'nin 2016'ya ait en sıcak yıl rekorunu egale ettiğini gösteriyor. 2020'de Dünya'nın ortalama yüzey sıcaklığı Sanayi Devrimi öncesindeki dönemin 1,25°C üzerine çıktı.

Çağımızın en önemli çevre sorunlarından biri küresel iklim değişikliği. 2015 yılından beri üst üste sıcaklık rekorları kırılıyor. Son olarak 2020'nin 2016'ya ait en sıcak yıl rekorunu egale etmesiyle bugüne kadar kayıtlara geçmiş en sıcak altı yıl 2015-2020 döneminde yaşanmış oldu.

2020 her ne kadar rekoru kıramamış olsa da sonuçlar hiç de iyi değil. Sıcaklık rekorunun kırıldığı 2016 yılında Pasifik Okyanusu'nda ısıtıcı etkisi olan El Nino yaşanmıştı. Rekor sıcaklıkların en önemli nedenlerinden biri, derinlerdeki soğuk okyanus sularının yüzeye çıkmasını engelleyen bu hava olayıydı. 2020'de ise ısıtıcı değil soğutucu etkisi olan bir başka hava olayı La Nina yaşandı. Ayrıca, COVID-19 salgını sebebiyle insanların evlerine kapandığı 2020'de atmosfere salınan karbondioksit miktarı da %7 oranında azaldı. Ancak tüm bunlar da 2020'de sıcaklık rekorunun egale edilmesini engelleyemedi.

Toplanan veriler hem okyanuslardaki hem de karalardaki ısınmayı açıkça gözler önüne seriyor. Okyanus sularının 2.000 metre derinlerine kadar inebilen robotik cihazlarla toplanan veriler, sulardaki ısınmanın giderek derinlere ve kutuplara doğru yayılmakta olduğunu gösteriyor. 2020'de ilk kez sıcak Atlantik sularının Kuzey Kutbu'na sızdığı görüldü. Deniz buzları altlarındaki sıcak sular sebebiyle tarihteki en küçük ikinci seviyeyi gördü.

(…)

2015 yılında düzenlenen Paris İklim Konferansı'nda küresel ısınmanın 2°C ve hatta 1,5°C ile sınırlandırması için çaba gösterilmesi kararı çıkmıştı. Eğer Dünya bu hızla ısınmaya devam ederse 1,5°C sınırının 2035'te, 2°C sınırının da 2065'te aşılacağı tahmin ediliyor.

Dr. Mahir E. Ocak, *2020 En Sıcak Yıl Rekorunu Egale Etti*

Kelime Dağarcığı
egale etmek: Bir rekoru yinelemek. **sonda:** Suyun herhangi bir noktadaki derinliğini ölçmek, dip tabakaların yapısını incelemek için kullanılan araç.

1. Metinde küresel ısınmanın geldiği noktayla ilgili bilgiler verilmiştir. Yazar bu bilgileri verirken ne tür bir anlatımı tercih etmiştir? Metnin türünü göz önünde bulundurarak açıklayınız.

2. a) Yazarın sayısal veriler kullanması anlatımı nasıl desteklemiştir? Açıklayınız.

b) *2020'de ilk kez sıcak Atlantik sularının Kuzey Kutbu'na sızdığı görüldü. Deniz buzları altlarındaki sıcak sular sebebiyle tarihteki en küçük ikinci seviyeyi gördü.* cümlesinde anlatım düşünceyi geliştirme yöntemlerinden hangisiyle desteklenmiştir? Bu tekniğe örnek olabilecek bir cümle de siz yazınız.

c) Metin oluşturulurken düşüncenin daha anlaşılır olması ve somut hâle getirilmesi için konuyla ilgili örnekler verilmesine örnekleme denir. Siz de örnekleme yöntemini kullanarak kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

3. Makale dışında hangi edebî türlerde sayısal verilerden yararlanma ve örnekleme teknikleri kullanılabilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Düşüncenin Farklı Yolları**	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirleyebilmek. İki metni anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yolları açısından karşılaştırabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin düzenlenmiştir.)***

Veri Odaklı Hata Teşhis Sistemi Geliştirilmesi

Günümüzde CNC tezgâhları üretimin her alanında kullanılarak kolaylık sağlamaktadır. Bir parça belirli standartlarda, insan hatasını en aza indirerek üretilmek istenirse CNC tezgâhları bir numaralı tercih olmaktadır. Tezgâhların çalışması, hem enerji ve diğer kaynaklar hem de iş gücü açısından oldukça maliyetli araçlardır. Bu durumda tezgâhların kullanımında verimlilik gündeme gelmektedir. Bir tezgâh ne kadar verimli kullanılırsa üretime o kadar fazla katkısı olmaktadır ve daha düşük maliyetle daha fazla üretim yapabilmektedir. Bunun yanında, çizelgeleme fabrikalar için ciddi sorun teşkil etmektedir. Hangi makineye ne kadar iş verilebilir? Bir makinenin iş yoğunluğuna göre farklı makinelere iş verme, üretim planlama açısından önem arz etmektedir (Yılmaz ve Gürel, 2019).

Üretim planlama işlemlerine çözüm üretmek amacıyla, tezgâhtan alınan veriler ile birçok analiz yapmak mümkündür. Bu verilerle gerçek zamanlı arıza alarmları ve ekranlama yapılabilmektedir. Geçmişe yönelik veri analizi ve vardiyalar arasında çalışma farkları ile personel takibi yapılabilir. Günlük, aylık temelli çalışma analizleri yapılabilir. Makinenin kendi kapasitesinin ne kadarını kullanmış olduğunun cevabı verilebilir. Ayrıca, üretim planlamaya göre ne kadar üretim yapılacaktı, ne kadar üretildi, uzun süre çalışmayan cihazların arızalı parçası var mı gibi soruların yanıtı verilebilir. Planlı plansız duruş analizi, kapalı durum analizi ile cihazın neden çalışmadığı gibi durumlar da tespit edilebilir (Yılmaz ve Gürel, 2019).

Üretim planlamanın önemli bir problemi de plansız bakımların getirdiği maliyettir. İş aksamalarını önlemek adına önceden planlanabilen bir bakım yöntemi işletmeler açısından oldukça değerli olabilir. Bu bağlamda etkili olabilecek yenilikçi yöntemler, önleyici bakım ve olası aykırılık durumlarının önceden tespitini içerebilir. Günümüzde oldukça popüler olan makine öğrenmesi yöntemleri ile önleyici bakım ve aykırılık tespiti yapılabilir. Örneğin, titreşim, sıcaklık, amper bilgileri ile bir CNC tezgâhında hangi ucun ne zaman bozulacağının tahmini yapılabilir. Yüzeyin pürüzlü olma durumu gelen veriler ile tahmin edilebilir. Geçmiş verilere bakılarak ilerde bu cihazla ne kadar parça üretilebileceği analizi yapılabilir. Tezgâhtan duyarga (sensör) veri değerlerini alarak üzerinde takılı ucun ne kadar aşındığını, bu aşınmanın parça üzerinde etkileri tespit edilebilir (Yılmaz ve Gürel, 2019).

(…)

Metin Yılmaz, Ahmet Yazıcı, Eyüp Çınar, *Veri Odaklı Hata Teşhis Sistemi Geliştirilmesi*

1. Okuduğunuz makalede "CNC tezgâhlarının üretimin her alanında kullanılmasının kolaylık sağladığı" yargısına okuru inandırmak için nasıl bir yol izlenmiştir? Açıklayınız.

2. Makaledeki *Örneğin, titreşim, sıcaklık, amper bilgileri ile bir CNC tezgâhında hangi ucun ne zaman bozulacağının tahmini yapılabilir.* ifadesi hangi amaçla kullanılmıştır? Açıklayınız.

3. Sizce metindeki anlatım biçimlerinin kullanım amacı nedir? Açıklayınız.

4. *Üretim planlamanın önemli bir problemi de plansız bakımların getirdiği maliyettir.* yargısını sayısal verilerle nasıl anlatabilirsiniz? Örnek bir cümle yazınız.

Hazırlayan: *Metin ÇETİN*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kuraklığı Görüyorum**	20 dk.
Amacı	Metinle görsel arasındaki ilişkiyi ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve görselden yararlanarak soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türkiye'nin İklim Değişikliğine Bağlı Kuraklık Durumu

Bugünün iklim koşulları dikkate alındığında Türkiye'de küresel iklim değişikliğinin etkileri su kaynaklarının azalması, kuraklık, sıcak hava dalgaları, sellerdeki artış ve tarımda verimliliğin düşmesi olarak kendini göstermektedir. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) tarafından iklim değişikliğinin fiziksel temelleri ile etkileri üzerine 2013'te yayımlanan 5. Değerlendirme Raporu'nda (AR5) belirtilen, Akdeniz Havzası'nda ve Türkiye'de olması muhtemel değişiklikler durumun ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bunların başında ülkemizde yaşanan ve ileride de şiddetlenerek artacağı düşünülen kuraklık sıkıntısı gelmektedir. Kuraklık, sonuçları dikkate alındığında günümüzde insanoğlunun geleceğini tehdit eden en önemli küresel ve bölgesel çevre sorunlarının başında gelmektedir. Kuraklık, yağış miktarının uzun yıllar boyunca gerçekleşen yağışların ortalama değerinden daha az olması ile ortaya çıkan bir olaydır.

Kuraklık, hem meydana getireceği zararlar bakımından hem de bu konuda farkındalığın yeterli seviyede olmaması açısından doğal afetler arasında en tehlikelilerin başında gelmektedir. Kuraklığın etki derecesi, süresi ve zamanının tahmini oldukça zor olup kuraklığın tesirleri, insan faaliyetleri ile de yakın ilişkilidir. Bazı durumlarda bir tek mevsim sürüp, sadece az bir alanı etkilerken iklim kayıtları kuraklığın bazı durumlarda yıllarca devam edebildiğini ve çok geniş alanları etkileyebildiğini göstermektedir. Su kaynakları su talebini karşılayamaz hale geldiğinde kuraklık ortaya çıkmaktadır.

Kuraklık, etkileri uzun vadede ortaya çıkan genellikle yavaş gelişen ve zaman alan bir süreçte gerçekleşen bir afettir. Kuraklığın bu özellikleri kuraklığa karşı alınması gereken önlemlerin de kuraklık meydana gelmeden ve kuraklığın yıllar boyu süren etkilerini uzun vadede ortadan kaldıracak nitelikte olması gerektiğini göstermektedir. Bu yüzden kuraklık yönetiminde kuraklığın uzun süren etkilerini kontrol altında tutabilmek için kriz yönetimi gibi kuraklığa karşı son dakikada alınan tedbirlerden ziyade risk yönetimi çok daha önemlidir. Bu sebeple ülkemizde temelini risk yönetiminin oluşturduğu kuraklık planlaması ulusal ve bölgesel bazda sürdürülmelidir.

(…)

Emine Su Turan, *Türkiye'nin İklim Değişikliğine Bağlı Kuraklık Durumu*

1. a) Kullanılan görselin makaleyle ilişkisi hakkındaki düşüncelerinizi belirtiniz.

b) Metindekinden farklı bir görsel tercih etseydiniz nasıl bir görsel kullanırdınız? Niçin?

2. Metinde anlatılan konuyla uyumlu bir görselin kullanılmasının okuyucuya katkıları neler olabilir? Açıklayınız.

3. Ülkemizde kuraklıkla mücadele için ne gibi tedbirler alınabilir? Kısa bir paragrafla açıklayınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > Makale | Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Çocuk ve Edebiyat**	30 dk.
Amacı	Çocuk edebiyatının görsel ögelerle ilişkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çocuk Edebiyatında Görsel Öge

(…)

İnsan okur-yazar olmadan önce çizen, çizgileri ile mesaj veren, duygu ve düşüncelerini aktaran bir varlıktır. Bu eğilimi mağara resimlerinden çocuklardaki çizme tutkusuna değin izleyebiliriz. Çocuklar da okur-yazar olmadan önce bir çizer, çizgileri okuyan, anlayan ve yorumlayan varlıklardır. Tanpınar bu yatkınlığı, "Acaba arının bal yapışı gibi, çocuk da resim mi yapar?" diye sorarak dile getirir. Çocukların resimlerle ve çizgilerle olan ilişkisi, harflerle olan ilişkisinden önce gelir. Çizme eğilimi, daha sonraki dönemlerde de devam eder. Bu konudaki gerileme, okuma yazma öğrenilmesiyle, belki de, çizmenin çok da kolay bir iş olmadığının anlaşılması ile başlar. Yine de çizme sevgisinin, çizgileri okuma ve anlama eğiliminin hep bir heves olarak sürüp gittiği söylenebilir.

Çocuk edebiyatını tanımlayan yazarı değil, okurudur. Çocuk edebiyatı, okuru çocuk olan, hayatı ve olayları çocuğun algı düzeyine uygun bir biçimde yorumlayan edebiyattır. Bu edebiyat biçimi çocuğu ve çocukluğu hedefleyen bir edebiyattır. Çocuk, dünya ile karşılaşmış, şairin deyişi ile "dünyaya gelmiş bulunan" biridir. Dünya kendisi için yabancı bir yerdir. Gerçek olanla gerçeküstü, rasyonel olanla hayalî olan birbirine karışmıştır. Dünya gözüne mitolojik-fantastik görünür. Çocuğun dünyayı anlaması önemli bir süreçtir. Bu süreç, doğumla birlikte, hatta doğum öncesinden itibaren başlar, gelişim psikolojisinin de ortaya koyduğu üzere farklı evrelerden geçerek gelişir. Çocuğun dünya ile karşılaşması, ön yargı içermez. Onda dünyanın düzenini tanımak, bu düzeni dilsel/zihinsel alanda yeniden biçimlendirmek için bir büyük potansiyel vardır. Dille birlikle, gerçekliğin bilgisini de kazanmaya başlar. Ateşin yakacağını, soğuğun üşüteceğini öğrenir. Ne var ki, dünya henüz yeterince içine oturmadığı için, "dünya" tasavvuru, henüz gerçek anlamına kavuşmadığı için hayal ve gerçek arasında gidip gelir.

İşte hayal ve gerçek arasındaki bu mesafe, bu gidiş ve gelişler, canlı renklerin, olağanüstü varlıkların, gerçeküstü görüntülerin, düşlerin ve masalların alanıdır. Masal, gerçeklik bilgisini gerçeküstü şekilde yeniden düzenler.

(…)

Vefa Taşdelen, *Çocuk Edebiyatında Görsel Öge*

1. a) *Masal, gerçeklik bilgisini gerçeküstü şekilde yeniden düzenler.* cümlesini metinde anlatılanlardan hareketle yorumlayınız.

b) Metinde çocuğun çizme eğiliminin, çizmenin çok da kolay bir iş olmadığını anlamasıyla gerilemeye başladığı vurgulanmıştır. Çocukken yapması gayet kolay olan bir işin büyüdükçe zor olarak nitelendirilmesinin nedeni sizce ne olabilir? Yazınız.

2. Sizden bu metinde kullanılmak üzere bir görsel çizmeniz istenseydi nelere dikkat ederdiniz? Çizeceğiniz görseli betimleyiniz.

3. Bir mağara resmi ile okur yazar olmayan bir çocuğun çizdiği bir resmi kıyaslayacak olsaydınız ne gibi ortak yönlere ulaşabilirdiniz? Açıklayınız.

4. 6-8 yaş aralığındaki çocuklar için bir masal kitabı yazacak olsaydınız dikkat edeceğiniz unsurlar neler olurdu? Bu unsurları ve öncelik sıralamasını gösteren bir grafik çiziniz.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > Makale | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Makalede Dil ve Anlatım	25 dk.
Amacı	Makale türünde üslup özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Suriyeli Çocuk Mülteciler ve Sorunları

(…)

Mülteci; ülkesinde ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendisini baskı altında hissederek kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız davranmayacağı düşüncesi ile ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından 'kabul' edilen kişidir. İnsanlık tarihi boyunca doğal felaketler, savaşlar ve terör gibi olaylar insanların yaşadıkları yerleri terk ederek mülteci durumuna gelmelerine neden olmuştur.

Değişen dünya düzeninin sonucu olarak 2016 yılında dünya çapında yaklaşık 65,6 milyon kişi zorunlu olarak yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Bir mültecinin evinden uzakta geçirdiği ortalama süre 20 yıldan daha uzun sürmektedir. Yirmi yıllık bir süre çocukluk döneminden daha fazladır ve bir kişinin verimli çalışma yıllarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu dikkat çekici tablo göz önüne alındığında, bir mültecinin en büyük amacının hayatta kalmak olduğu görülmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin raporunda, 2016 yılsonu itibarı ile dünyada bulunan yaklaşık 22,5 milyon mültecinin yarısından fazlasının çocuk olduğu, ayrıca eğitim, çocuk koruma, gıda güvenliği ve güvenli barınma konularının ele alınması gerektiği belirtilmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Türkiye İnsani Durum Raporu'na (2018 Nisan ayı) göre; Türkiye Dünyada en çok mültecilere ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Türkiye'de kayıtlı 4 milyondan fazla sığınmacı ve mülteci bulunmaktadır, bunların 1,7 milyonu çocuktur (UNICEF, 2018). Türkiye'de bulunan bu mültecilerin 3,6 milyonu Suriye'den gelmiştir (Türkiye Göç Raporu, 2016). Türkiye'deki mültecilerin %90'ından fazlası kamp dışında, il ve ilçelerde yaşamaktadır. Türkiye'ye gelen Suriyelilerin 269 bini Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından 10 ilde kurulan 25 çadır ve konteyner kentlerden oluşan barınma merkezlerinde, geri kalan yaklaşık 2,3 milyonu kamp dışında ülkenin değişik il ve ilçelerinde "şehir mültecileri" olarak, dağınık bir şekilde yaşamaktadırlar. Mülteci çocukların çoğu için savaş, yoksunluk ve korku en çok bildikleri kavramlar haline gelmiştir.

(…)

Süreyya Sarvan, Emine Efe, *Suriyeli Çocuk Mülteciler ve Sorunları*

1. Metnin anlatımında yazar nasıl bir dil tercih etmiştir? Bu dilin metnin anlaşılması üzerinde nasıl bir etkisi vardır? Açıklayınız.

2. Metinde sayısal veriler sık kullanılmıştır. Bunun makalenin üslubuna ne gibi katkısı olmuştur? Yorumlayınız.

3. Metinde yer alan konu, edebî bir metinde (hikâye, şiir, roman…) ele alınsaydı yazarın dili ve anlatımı nasıl olurdu? Açıklayınız.

4. Metnin dil ve anlatımı ile üslubu arasında nasıl bir ilişki kurulabilir?

5. Vatanınızdan uzak bir yerde yaşadığınızı hayal edin. Neler hissederdiniz? Duygularınızı kısa bir paragrafla anlatınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kesin Bilgi**	25 dk.
Amacı	Metnin üslup özelliklerini belirleyebilmek. Metnin tür özelliklerinin üsluba etkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sanatın Geleceği ve Geleceğin Sanatı

Sanat, uygarlıkların gelişimleri ile ilişkili olarak varlığını sürdürmektedir. Toplumun içinde yaşanan bütün değişimler sanatı da etkilemektedir. Bazen sanat da bu değişimlere neden olmaktadır. Sanatın bugünü ve geleceği yaşanan toplumsal, siyasal ve ekonomik şartlar ilgili olmakla birlikte bazen de beklenmedik bir seyir de izlenmektedir. Sanatın geleceği hakkında yorum yapabilmek için geçmişin sanatını ve gelişmelerini bilmek ve şimdi ile ilişkilendirmek gerekmektedir ve böylece gelecekte ne olabileceği hakkında bir beklenti içinde olunması daha net görülebilmektedir.

Modern Sanat, 19. yy sanatı olarak kabul edilir. Sanatçılar gördüklerini olduğu gibi göstermek yerine kendi göstermek istedikleri gibi resmetmişlerdir. Modernizm hakkında birçok farklı tarih ve bilgi söz konusudur. Bu dönemin sanatçıları kendilerini avangart (öncü) olarak tanımlamışlardır. Avangart sanatçılar, sanatlarını paranın ve piyasanın egemenliğinden sökerek, birtakım kavramlara, olaylara, ilişkilere, deneyimlere indirgemişlerdir. Modernizm, zıtlıkların yoğun yaşandığı bir dönemin sanatı olmuştur. Bu karşıt durumlardan dolayı birçok akım doğmuştur.

Sanat; sezgi, düş gücü vb. özellikleri ile gelecek tasarımını oluşturabilecek güce sahiptir. Sanatın geleceği ütopik beklentiler içermektedir. Yok/olmayan yer olarak da tanımlanan ütopya; fantezi, düş gücü, hayalleri de içereceği için yeni ve ideal bir gelecek beklentisi ile şekillenmektedir. Fransız klasik geleneğin temsilcilerinden olan edebiyatçı Anatole France, “Ütopya bütün ilerlemelerin ilkesidir.” demiştir. Sanat, ilerlemeye odaklıdır ve her dönem, geçmiş sanatı reddederek ilerlemiştir.

(…)

Modernizm zıtlıkların yaşandığı, insanlar arasındaki hiyerarşi dönemidir. Bu dönemde, uygar-barbar, az gelişmiş-çok gelişmiş, modernlik-vahşet, gerçekçi-avangart eserler, “Evrensel Sergiler” adı altında aynı mekânlarda sergilenmiştir. Bu evrensel sergiler zıtlıkları içinde barındıran kolonist sergilerdir. (Artun, 2013b:118-119)Sanayi Devrimi 18. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere’de başlaması ve daha sonra Kuzey Avrupa ve Kuzey Amerika’ya yayılmasından sonra makineleşmenin ortaya çıkardığı ürünlerin sergilenmesi tanıtılması ve satılması amacıyla sergiler açılmaya başlanmıştır. Bu amaçla açılan ilk evrensel sergi 1789 Paris Sergisi’dir. Endüstri ürünlerin sergisidir. Daha sonra ikincisi 1851’de İngiltere Londra’da Crystal Palace’de açılmıştır. Kristal Saray’da açılan bu sergiye dünyanın her yerinden insanlar katılmıştır. Sömürge ülkelerinden de ürünler sergilenmiştir. Doğu’dan gelenlerin yaşam ve gündelik hayatlarını Batı’ya sunmaları sağlanmıştır. Doğu kültür nesneleri de Batı'yı etkilemiş daha sonra sanatçıların eserlerinde bu etkiler görülmüştür. Modern Dönem sanatçılarının eserlerinde bu Doğu ve Afrika Sanatı’nın etkileri görülmüştür.

Hatice Karadoğan, *Sanatın Geleceği ve Geleceğin Sanatı*

1. Okuduğunuz metin öğretici bir metindir. Metinde kelimeler çoğunlukla hangi anlamda kullanılmıştır? Bunun, makalenin anlatımına katkısını açıklayınız.

2. Metinde verilen bilgiler okurun yorumuna açık mıdır? Nedenleriyle açıklayınız.

3. Metindeki *Sanat; sezgi, düş gücü vb. özellikleri ile gelecek tasarımını oluşturabilecek güce sahiptir.* cümlesinde yüklem geniş zamanın üçüncü şahsıyla çekimlenmiş bir addır. Bunun anlatıma katkısı nedir? Açıklayınız.

4. Metnin amacı ile üslubu arasındaki ilişkiyi değerlendirerek görüşlerinizi yazınız.

5.

> "Tiyatrosunun kapısından girip bohçasını açarak hiç değişmeyen oyununa mahsus şalvar biçimindeki beyaz pantolonunu, yakası oymalı beyaz saltasını, başına sivri beyaz külâhını giydikten ve tekmil yüzünü unlara, kurbağa bakışlı siyah gözlerinin alt kapaklarını kırmızıya boyadıktan bir saat sonra idi ki boş zihinlerle gailesiz gönüllerden çıkıp yükselen kahkaha sadaları ve alkış âvâzeleri arasında 'icra-yı lu'biyât' ediyordu."
>
> Sami Paşazade Sezai, *Pandomima*

Bu paragrafın neden bir makaleye ait olamayacağını makalenin üslup özelliklerini göz önünde bulundurarak açıklayınız.

Hazırlayan: *Metin ÇETİN*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Çorbada Tuzumuz Olsun**	30 dk.
Amacı	Ortak geçmişe sahip milletlerin millî, manevi değerler ve kültür konusundaki benzerliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk Dünyası Atasözlerinde "Tuz"

Tarih boyunca ortak bir geçmişe ve kültüre sahip olan Türklerin hayata bakışları, inançları, gelenek ve görenekleri halk bilgisi ürünlerine konu olmuştur. Bu ürünlerin başında atasözleri gelmektedir. Türk dünyası atasözleri incelendiğinde Türklerin tuz kavramına ortak anlamlar yüklediği görülmektedir. Atasözlerinde tuzun öncellikle yiyeceklere tat verme özelliği ele alınmıştır. Göçebe bir toplum olan Türkler yiyeceklerini bozulmadan uzun süre saklayabilmek için tuzlamışlar ve bu bilgilerini de atasözlerine yansıtmışlardır. Ayrıca tuz, vefa ve verilen söze sadık kalma anlamlarının sembolü olarak görülmüştür. Özellikle "tuz ekmek hakkı" ifadesiyle yapılan iyiliklerin unutulmaması gerektiği anlatılarda olduğu gibi atasözlerinde de vurgulanmıştır. Verilen söze sadık kalmanın ve vefa borcunun önemini bilen Türkler tuzu bu anlamıyla atasözlerinde kullanmışlardır.

(…)

Tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur. (Türkiye Türkleri)

Tuz hekki huda hekki. (Uygur Türkleri)
(Tuz hakkı Tanrı hakkı.)

Duz çörak itmaz. (Azerbaycan Türkleri)
(Tuzla ekmek unutulmaz.)

Bir kün tuzın tatqanğa, qırıq kün salem. (Kazak Türkleri)
(Bir gün tuzunu tattığına, kırk gün selam ver.)

Tuzini içib, tuzluğiga tupirma. (Özbek Türkleri)
(Tuzunu içip tuzluğuna tükürme.)

(…)

Türk kültür hayatında çeşitli anlamlar yüklenen tuz deneyimli olmanın önemini anlatmak amacıyla da kullanılmıştır. Deneyim sahibi olmak insanların hata yapmamaları ve kendilerini garantiye almaları için önemlidir. Atasözlerinde deneyim sahibi olmayı anlatmak amacıyla tuz kullanılmıştır. Tuzun az ya da fazla olduğunda yiyeceğin tadını olumsuz etkilemesi bu nedenle yiyeceklerin belli miktarda tuz içermesinin gerektiği herkesçe bilinmektedir. Hayatta da bu örnekteki gibi belirli bir denge vardır ve varlıkların istenenden çok ya da az olması olumsuz sonuçlara yol açar. Bunun önüne geçmek için her şeyin kararında olması için uğraşılır. Tuz, kararında olmanın önemini anlatmak amacıyla atasözlerinde kullanılmıştır.

Sonuç olarak denilebilir ki, atasözleri diğer edebi eserlerde olduğu gibi Türklerin ortak değerlerini ifade etmesi bakımından oldukça önemlidir. Tuz da Türkler için önemli olması bakımından atasözlerinde değişik anlamlarda sıkça kullanılmıştır. Ayrıca Türk atasözlerinde tuzun aynı ve benzer anlamlarda kullanılması ortak bir geçmişe sahip olan Türkler için tuzun ortak bir kült ve değer olduğunu ortaya koymaktadır.

Seda Gedik, *Türk Dünyası Atasözlerinde "Tuz"*

1. Gündelik yaşantımızın besinlerinden biri olan tuza Türk toplumlarında manevi anlamlar yüklenmesinin nedeni ne olabilir? Açıklayınız.

2. *Bir gün tuzunu tattığına, kırk gün selam ver.* anlamına gelen Kazak atasözünü karşılayacak bir atasözümüzü yazıp anlamını açıklayınız.

3. Çevrenizde tuzla ilgili çokça duyduğunuz deyimler hangileridir? Bu deyimler neleri ifade etmek için kullanılmaktadır?

4. Farklı coğrafyalarda varlıklarını sürdüren Türklerin ortak değerlere sahip olmalarının edebiyata katkısını anlatan kısa bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bilimsel Etik**	25 dk.
Amacı	Metnin yazımında yazarın dayandığı etik değerleri tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ece Ayhan'ın Şiirlerinde Mitolojik ve Masalsı Ögeler

Şiirle mitoloji arasında, temellerindeki zihinsel çabanın niteliği bakımından kendiliğinden bir ilgi olduğu söylenebilir. Mitosların doğuşu; evreni, dünyayı, doğa olaylarını "kişileştirerek yorumlama"ya (Necatigil 1995: 7) dayandığına göre, bu edimin bütün süreçleriyle birlikte şiirsel bir özelliğe sahip olduğunu kabul edebiliriz. Şiirle mitoloji arasındaki ilişki, mitosların doğuş ve oluşum süreçlerinin şiirsel nitelikli oluşuyla sınırlı kalmaz; ayrıca mitoslar, "hem sanat yapıtları yoluyla günümüze taşınmış hem de sanat yapıtları için önemli olanaklar sunmuşlardır." (Afacan 2003: 13).

Şiirde mitolojinin verimlerinden yararlanma yönelimi ise yalnızca çağdaş şairlerimize özgü değildir. Divan edebiyatında da Doğu mitolojisine ait kimi ögelerden büyük ölçüde yararlanılmıştır. Ancak, Tanzimat'la başlayan Batı kültürü ilgisiyle birlikte, Doğu mitolojisi de şiirdeki yerini Yunan ve Latin mitolojilerine bırakmıştır. Yunan ve Latin klasiklerinin çevrilmesi bu ilgiye Cumhuriyet Dönemi'nde daha bir hız kazandırmıştır. Bu dönem içinde, şiirlerinde Yunan ve Latin mitolojilerine ilişkin ögelere yer vermiş olan pek çok şaire rastlanır.

(…)

Bunu belirttikten sonra, genel bir yaklaşımla, bir şiirde "masalsılık"tan söz edebilmek ve onu bu yönde değerlendirebilmek için o şiirin bütününde ya da bir bölümünde şu iki durumdan en az birinin görülmesi gerektiğini söyleyebiliriz:

1. Doğrudan masal ögelerinin (masala özgü kişi, yer, olay, motif, epizot, tekerleme vb.) kullanılması ya da bu ögeleri çağrıştıracak açık göndermelerin bulunması,
2. Gerçekliğin verilişi ile imge ve simgelerin masalsı özellikte olması ya da bunların bağdaştırılma biçimlerinin doğrudan "masal mantığı"na dayanması/yalnızca bu mantıkla açıklanabilir olması.

Ece Ayhan'ın kimi şiirlerinde bu iki durum hem ayrı ayrı hem de birlikte görülebiliyor. Aslında onun,

Ben sakal bırakmıştım göze batmıyor
Gel benim korkum gel çok korkmak istiyorum (Ayhan 2001: 15)

dizelerinde ya da

Kaçardım korkunç karşılaşmamak için bir bezbebekle. (…) Arka sahanlıkta yanarak uzaklaşan genç (…). (Ayhan 2001: 70)

düzyazı şiir cümlelerindeki gibi, doğrudan masalsı ögeler içermese bile okuru masalsı bir atmosfere çeken, masalsılıkla dolaylı olarak ilişkilendirilebilecek özellikte ifadeler taşıyan çok sayıda şiiri vardır; ancak, bu ilişkilendirme ile yapılacak bir değerlendirme hem yazımızın kapsam ve sınırlarını aşacağından hem de bunlar aynı zamanda başka soyut bağlamlarla bir arada düşünülmeyi gerektirdiğinden, biz Ece Ayhan'ın şiirlerindeki masalsı ögeleri değerlendirirken yukarıda belirlediğimiz iki noktadan hareket edecek ve bulgularımızı bu doğrultuda ortaya koymaya çalışacağız.

Erdoğan Kul, *Ece Ayhan'ın Şiirlerinde Mitolojik ve Masalsı Ögeler*

1. Metnin birinci paragrafındaki *...doğa olaylarını "kişileştirerek yorumlama"ya (Necatigil 1995: 7) dayandığına göre...* ifadesinde yay ayraç içine alınan bir bölüm vardır. Buna göre;

a) Yay ayraç içine alınan ifadenin amacı nedir?

b) Metindeki yay ayraç içindeki ifade kullanılmasaydı okur nasıl bir sonuca ulaşırdı? Açıklayınız.

c) Yay ayraç içindeki ifadenin kullanılması hangi ahlaki değerle örtüşmektedir? Yaşamdan bir örnekle açıklayınız.

2. Yazar metinde düşüncelerini açıklarken alıntılardan, kaynaklardan yararlanmış; düşünceleri, gerçeği değiştirmeden nesnel olarak ortaya koymuştur. Buna göre;

a) Yazarın amacıyla metnin türü arasında nasıl bir ilişki vardır? Yazınız.

b) Yazarlar makalelerde alıntıların kaynaklarını göstermeseydi ve yararlandığı kaynakları belirtmeseydi bu durumun bilimsel çalışmalara etkisi sizce nasıl olurdu?

Hazırlayan: *Metin ÇETİN*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Orhan Veli'yi Düşünüyorum**	25 dk.
Amacı	Makalede ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt ederek bilgi ve yorum cümleleri oluşturabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Orhan Veli'nin Şiirlerinde Çocuksu Söylem

(…)

Her edebî hareket/akım/ekol/okul vb. bir öncü/lider ile başlar, daha sonra bu öncünün etrafında aynı idealleri paylaşanlar, birleşirler. 20. yüzyılın ilk çeyreği tamamlanırken (1924) Batı'da Sürrealizm adıyla ortaya çıkan gerçeküstücülük/gerçek dışılık, bir süre sonra bütün Avrupa'da ve dünyanın pek çok yerinde etkisini göstermeye başlar. Bu etki, belli bir süre sonra Türkiye'de de görülür. Avrupa, Türkiye ve dünyada arayış içinde olan sanatçılar, Sürrealizmin etkisini derinden hissederler. Bu yüzden bizdeki Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde; I. Yeni ya da Garip olarak adlandırılan hareketin ortaya çıkışı, Batı edebiyatlarındakilerle bazı benzerlikler arz eder.

Bir edebî akım/ekol/okul veya hareket, bir öncü etrafında gelişirken Sürrealizm; Luis Aragon, Andre Breton ve Philippe Soupault gibi sanatçıların geliştirdikleri bir akımdır. Bunların arasından Andre Breton belirgin olarak öne çıkar. Bizdeki I. Yeni veya Garip şiirinde de Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat'ı görürüz. Bu harekette de Orhan Veli'nin yeri, diğerlerine göre daha belirgin ve öndedir.

Sürrealizm, Batı edebiyatları ile Türk edebiyatında özellikle şiirinde yeni temalarla yeni bir devinim yaratır. Bu süreçte şiir zincirlerini kırarak yeni biçimlerle kendine imkânlar bulur. Geleneksel değerlerin yıkılmasıyla toplumda ve bireyde özgürleşme isteği uyanır. Sanatçılarda özellikle şair ve yazarlarda ön planda olan karşı gelme/durma eğilimi daha güçlenir ve artar.

(…)

Çocukların saflık, doğallık, şaşkınlık özelliklerinden kaynaklanan bazı yaklaşımları vardır. Bazen yetişkinlerin, çocuklar tarafından kolayca altından kalkamayacakları durumlara düşürüldükleri bilinir. Söylemlerinde başka türlü ifade edilemeyecek bir "hınzırlık" barındırırlar. Bu yüzdendir ki, "dünyanın gerçek hâkimleri çocuklardır" denilmektedir. Çünkü çocuklar, istemediklerinde hiç kimseyi ve hiçbir şeyi umursamazlar. Orhan Veli, bunu çok iyi tespit etmiş sanatçılardan biridir. Onun, şiirlerinde bu sıfatları taşıyan çocuklar, rahatlıkla görülmektedir.

Orhan Veli, şiirdeki çocuksu söylemin artılarını çok iyi tespit etmiştir. Eğer bu söylemi tespit etmemiş olsaydı, o hınzırca duygu ve düşünceleri bu kadar rahat, bu kadar etkili ve bu kadar güzel dile getiremeyecekti. Bir yetişkinin kolay kolay söyleyemeyeceğini bir çocuğun ağzıyla rahatça söyle(t)miştir. O, bilinçli olarak çocuksu söylemi seçmiştir.

Orhan Veli'nin şiirlerindeki çocuksu söylem, Nasrettin Hoca'nın ritmik zekâsı ve hazır cevaplığı ile Keloğlan'ın saf ve sebatkâr tavrının yanında biraz da Yaradan'a sığınma anlayışını içermektedir. Olaylara ve problemlere yaklaşımları bakımından Nasrettin Hoca ve Keloğlan, sıradan insanın özlemini çektiği farklı tiplerdir. Nasrettin Hoca ve Keloğlan tiplemeleri birer kahraman olmadıkları için ortaya çıkan ve sebep olunan sonuçlar, beklenenin aksi yönde de gerçekleşmiş olsalar sorun teşkil etmez, gülünüp geçilir.

(…)

Mehmet Ulucan, *Orhan Veli'nin Şiirlerinde Çocuksu Söylem*

1. a) Metinde geçen cümlelerden birer tane bilgi ve yorum cümlesi yazınız.

b) Metinde bilgi veren cümlelerin yanı sıra yorum cümlelerinin de kullanılmasının nedenini açıklayınız.

2. Orhan Veli, şiirlerinde çocuksu söylemi niçin tercih etmiş olabilir? Metinden hareketle yorumlayınız.

3. Makalede ulaştığınız bilgilerden üçünü yazınız.

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > Makale *Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kime Göre, Neye Göre?**	25 dk.
Amacı	Edebiyatın diğer disiplinlerle ilişkisini kurarken metindeki bilgi ve yorumları sorgulayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Edebiyat Eseri Toplumun Aynasıdır: Edebiyat ve Sosyoloji İlişkisi Üzerine

(…)

Edebiyat tarihçisi ve teorisyeni Gustave Lanson (Güstav Lonson), edebiyatı toplumun yansıması olarak düşünmüş, edebiyat tarihinin, edebiyat ve yaşam arasındaki bağlantısına da vurgu yapmıştır. 1789 ihtilalinin oluşumunda edebiyatın payını öne çıkaran yazar, yine, edebiyat tarihinin sosyolojiye ihtiyaç duyduğunun altını çizmiştir. Ludwig Wittgenstein (Ludvig Vitgenştayn) ise "Estetik yargı anlatımları dediğimiz sözcükler, karmakarışık olsalar da bir dönemin kültürü diye adlandırdığımız şeyin üzerinde kesinkes belirli bir rol oynarlar" ifadesiyle edebiyatın toplum üzerindeki etkisini vurgulamıştır.

20. yüzyılın başlarında edebiyatın bir dalı konumuyla ortaya çıkan edebiyat sosyolojisinin, dil-düşünce-bilgi bağlantısında edebiyat ve sosyolojiyle kesiştiğini görmek mümkündür. Böylece yazarın karakteri, toplumsal çevre arasındaki ilişkisi gündeme taşınmış olmaktadır.

Disiplinler arası ilişkilere baktığımızda, bilimlerin birbirleriyle yakın, uzak veya dolaylı bağlantılarının olduğunu görürüz. Edebiyat ile sosyoloji arasındaki ilişki, öncelikle edebiyatın sosyoloji araştırmalarına katkısı, sosyolojinin edebiyata kaynaklık etmesi gibi somut göstergelerle kendini gösterir. Ayrıca yöntem, etkileşim ve ölçütler açısından da birbiriyle paralel diyalog vardır. Edebiyatın, uygarlık tarihi içindeki duruşu ve diğer bilim dallarıyla olan ilişkisi, edebiyat ürünlerinin aydınlatma kapsamını da genişletmiştir. Nitekim edebiyat çatısı altında yer alan ürünler, toplumların inanç, yaşayış tarzı ile duygu ve düşüncelerini açığa çıkarır. Bunun dışında, insanlar arasındaki sosyal ilişki, din, mitolojik değerler, davranış biçimleri ve her türlü tabiat olayı da edebiyata yansıyarak yer bulur.

(…)

Ejder Çelik, *Edebiyat Eseri Toplumun Aynasıdır: Edebiyat ve Sosyoloji İlişkisi Üzerine*

1. a) Edebiyat tarihçisi Gustave Lanson, edebiyatı toplumun yansıması olarak düşünmüştür. Edebiyatta bu yansımanın nasıl görülebileceğini örneklendirerek yazınız.

b) Sizce edebiyat, toplumu mutlaka yansıtmalı mıdır? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Edebiyata uzak olduğunu düşündüğünüz bir bilim dalı seçiniz. Seçtiğiniz bilim dalıyla edebiyatın ilişkisini nasıl açıklarsınız? Bu ilişkiye örnek olabilecek bir eser yazınız.

3. Metinde Gustave Lanson, edebiyatın 1789 İhtilali (Fransız İhtilali) üzerinde etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Bu yaklaşımdan hareketle Fransız İhtilali'nin başlamasında edebiyatın nasıl bir etkisi olduğunu söylersiniz? Açıklayınız.

4. *Edebiyat tarihçisi ve teorisyeni Gustave Lanson (Güstav Lonson), edebiyatı toplumun yansıması olarak düşünmüş, edebiyat tarihinin, edebiyat ve yaşam arasındaki bağlantısına da vurgu yapmıştır.*

a) Yazar bu cümleyi bilgiye mi, yoruma mı dayanarak söylemiştir? Açıklayınız.

b) Yazarın bu tutumu cümlenin geçerlilik ve doğruluğunu nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Hız**	25 dk.
Amacı	Makalede yazarın bakış açısını ve bakış açısının metne katkısını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin düzenlenmiştir.)***

Otomobillerin Fiziği

(…)

Duran bir otomobili harekete geçirmek ya da belirli bir hızda giden otomobilin hızını istenen bir son hıza ulaştırmak için gereken enerjinin, otomobilin kütlesiyle doğru orantılı olduğunu biliyoruz. Yani otomobil ne kadar hafifse o kadar az enerjiye ihtiyaç var. Tabii ki hafif otomobilin tek avantajı yakıt verimliliği değil. Düşük kütleli bir otomobilde küçük tekerlekler kullanılabilir ki bu da yuvarlanma direncini düşürür. Hafif otomobilde büyük şasiye ve büyük fren sistemine de gerek yok.

Otomobillerin büyüklüğünü azaltmadan kütlelerini azaltmak için değişik yöntemler araştırılıyor ve uygulanıyor. Uygulanan yöntemlerden biri metal yerine köpük dolgu ile takviyeli metal levhalar kullanmak. Bir diğeri ise çelikten %70 daha hafif ve dayanıklı olduğu için özellikle havacılık ve uzay sanayisinde tercih edilen karbon fiber malzemeleri otomobil gövdesine taşımak. Karbon kompozit kullanımı otomobilin kütlesini azaltabilir. Hâlihazırda bazı otomobil parçalarında karbon kompozitler kullanılsa da, hem çeliğe göre daha pahalı olması hem de parça birleştirme işleminin daha zahmetli olması gibi nedenlerle otomobil gövdesinde henüz karbon kompozitler kullanılmıyor. Otomotiv endüstrisi -sağlayacağı yakıt verimliliğini göz önüne alarak- her şeye rağmen otomobillerde metal yerine karbon fiber kullanmak gibi radikal bir değişikliğe gitme kararı alsa da dünyada büyük ölçekte karbon fiber üreten birkaç firma olduğu için böyle bir talebin karşılanamayacağı biliniyor.

Ölümcül yaralanmalara neden olan yüksek hız değil, ani hız değişimleri. Ani hız değişimlerinde iç organlarımızın ve dokularımızın maruz kaldığı kuvvet, kütle çekimi ivmesi cinsinden ifade ediliyor. Bu kuvvete g-kuvveti de deniyor ama aslında g kuvvet değil; 9,8 m/s^2 olan kütle çekimi ivmesi. Kütle çekimi kuvvetini Dünya'nın merkezine doğru olan ivmelenme olarak tarif etsek de Newton hareket kanunlarına göre kuvvet ve ivme farklı şeyler. Ancak g-kuvveti tabirini hoş görmek isteyen birinin işi çok da zor değil. Einstein'ın yıllar önce ifade ettiği gibi, üzerimize etki eden çekim kuvvetini ivmeden ayıramadığımız gerçeği bu tabiri haklı çıkarmaya yetiyor.

(…)

Bir sürücünün hız değişimi sırasında üzerine ne kadarlık bir kuvvet etki ettiğini bulmak için sürücünün kütlesi ile otomobilin ivmesini çarparız. Bu durumda kütle çekiminin 1 kilogramlık kütleye 9,8 Newton kuvvet uyguladığını hemen söyleyebiliriz. Biyolojik hasar söz konusu olduğunda maruz kalınan kuvvetten daha belirleyici olan, kuvvetin ne kadar süreyle uygulandığı yani hız değişiminin ne kadarlık bir sürede meydana geldiğidir.

Örneğin frene bastığımız andan tam durma noktasına kadar geçen süreyi iki katına çıkarırsak hissedilen kuvvet yarıya iner. Uzun süre maruz kalınan 4-5 g'lik bir kuvvet ölümcül olabilirken bir saniyeden daha az sürmesi durumunda birçoğumuz en fazla bulantı ve baş dönmesi yaşarız. Lunaparklardaki eğlence trenlerindeki dik inişlerde hissettiğimiz kuvvet de 3-4 g'lik ama kısa süreli olduğu için tahammül edebiliyoruz. 100 g'lik bir kuvvet ise akciğer atardamarını kalbimizden söküp alacak kadar kuvvetli.

(…)

Zeynep Ünalan, *Otomobillerin Fiziği*

1. Kurmaca metinlerde yazar kurguladığı anlatıcı aracılığı ile konusunu okura anlatır. Böylece yazar, kendisini yapıtından soyutlamış olur. Yapıtı kendi yaşamından izler taşısa da anlatılanlar gerçeğin kendisi değildir.

a) Okuduğunuz metinde anlatıcı ile yazar arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

b) Metinde yazarın yaşamından izler var mıdır? Açıklayınız.

2. Bu konuyu trafik kazasından etkilenmiş bir kişi anlatmış olsaydı iki metin arasında ne gibi farklar olurdu? Açıklayınız.

3. Metnin birinci paragrafı "Duran bir otomobili harekete geçirmek ya da belirli bir hızda giden otomobilin hızını istenen bir son hıza ulaştırmak için gereken enerjinin, otomobilin kütlesiyle doğru orantılı olduğunu biliyorum." biçiminde değiştirildiğinde metnin bakış açısında nasıl bir farklılık olacağını açıklayınız.

4. Yazar konuyu anlatırken duygulara mı yoksa düşüncelere mi yer vermiştir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Metin ÇETİN*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Makalede Yazarın Bakış Açısı**	20 dk.
Amacı	Makaledeki bakış açısıyla öyküleyici metindeki bakış açısını karşılaştırarak ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Refik Halit Karay'ın "Eskici" Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme

Anadilinin önemini yoğun olarak işleyen, adeta bütün unsurları tek bir etki yaratmak için bir araya getiren Eskici hikâyesi, gerek üslûbu gerekse yarattığı atmosferle Türk hikâyeciliğinin zirve eserlerindendir. Hikâye ilk bakışta kısalığı ve tabiî üslûbuyla dikkati çekmektedir. Sanat kaygısından uzakmış gibi duran ifadelerle herkesin yaşantısında mutlaka bir yeri olan duyguların anlatımı belki de en zor olanıdır. Konusu ve üslûbuyla sadeliğin ve alışılmışlığın sıradanlığını bir anda çarpıcı bir atmosfere dönüştürüveren hangi tılsımdır bu hikâyede? Hikâyenin incelemesine geçmeden kısaca özetini vermekte fayda var: Babadan yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce uzak akrabaları ve komşuların yardımıyla Filistin'in ücra bir kasabasına, halasının yanına gönderilmek üzere İstanbul'dan bir vapura bindirilir. Başlarda ayrılığın acısını hissetmeyen, hatta vapurda kendisine eğlenecek bir şeyler bulan Hasan, ana dilini konuşan yolcuların azalmasıyla gitgide suskunlaşır ve içine kapanır. Vapur yolculuğu bitip trene bindirildikten sonra ise artık etrafta Türkçe konuşan kimse kalmamıştır. Hasan da tamamen susar. Gittiği yerde, halası, halasının çocukları ve çevredeki insanlar ona tamamen yabancıdırlar. Hasan, zamanla anlamaya başladığı Arapçayı konuşmamakta büyük bir inat gösterir ve hep susar. Bir gün sokaktan geçen bir satıcı, eski ayakkabıları tamir etmesi için eve çağrılır. Eskici işini yaparken çocuğun İstanbul'daki hatıraları canlanır. Bir ara nerede, kimlerle olduğunu unutup dalgınlığından ana diliyle "Çiviler ağzına batmaz mı senin?" sorusunu sorar. Bu soru eskicinin de Türk olduğunu ortaya çıkarır ve bir şekilde memleketinden uzak düşmüş olan ihtiyarla çocuk arasında kısa, fakat oldukça yoğun bir sohbet başlar. Hasan durmadan, heyecanla konuşmaktadır, fakat eskicinin işini bitirip eşyalarını toplamaya başlamasıyla bu mutluluk yerini ayrılığın acısına bırakır.

(…)

Üzerinde durmamız gereken bir diğer unsur ise ana dilinden gitgide uzaklaşan Hasan'ın çevresiyle yaşadığı çatışmalardır. İlk kısımda Hasan'ı vapura bindiren akraba ve komşular vapur Marmara'ya doğru uzaklaşmaya başlayınca, "üzerlerinden ağır bir yük kalkmış gibi" ferahlarlar. Yine yazarın, "Hayırlı bir iş yaptıklarına herkesi inandırmış olanların uydurma neşesiyle, fakat gönülleri isli evlerine döndüler" ifadesi, daha hikâyenin başında okurun bu kişilere karşı tavır almasını ve hiçbir şeyden habersiz uzun bir yolculuğa yapayalnız çıkarılmış Hasan'a sempati duymasını sağlamaktadır. İlk bölümün sonlarına doğru insanlarla Hasan arasındaki çatışma etkisini göstermeye başlar ve Hasan pasif bir tavır alarak bir köşeye çekilir ve susar. Burada çatışmayı yaratan ve etkisini gittikçe arttıracak olan temel unsur, Hasan'ın ana dilinin konuşulmadığı bir çevreye girmiş olmasıdır. İkinci bölümde insanlardaki yabancılık bu defa tabiata sirayet etmiştir. Bu bölümde Hasan'ın yanındaki askere yabancısı olduğu develeri sorması, henüz bu çatışmanın bir sonraki bölümdeki gibi şiddetli olmadığını göstermektedir. Hasan'ın bundan sonra konuştuğunu görmeyiz. Çatışmanın şiddetinin doruğa ulaştığını gösteren, "Anlamaya başladığı Arapçayı, küçücük kafasında beliren bir inatla konuşmayarak sustu. Daha büyük bir tehlikeden korkarak deniz altında nefes almamağa çalışan bir adam gibi tıkandığını duyuyordu, yine susuyordu" ifadeleri Hasan'ın susarak dış dünyaya karşı adeta savaş açtığını göstermektedir. Bu arada Hasan'ın kıyafeti de değişmiştir. Artık onun da diğer çocuklar gibi kuşaklı entarisi, ceketi, takkesi, kırmızı merkupları vardır. Saçlarının ortası sıfır makine ile kesilmiş, alnına perçemler uzatılmıştır. Hasan deri gibi sert tandır ekmeğine de alışmış, yer sofrasında bunu hem kaşık hem çatal yerine kullanmayı öğrenmiştir. Fakat bunların dışında Hasan susmakta, kendi dilinden başka bir dille konuşmamakta ısrar eder.

Şerife Çağın, *Refik Halit Karay'ın "Eskici" Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme*

1. Yazarın, konuya yönelik tavrı nedir? Düşüncenizi metinden vereceğiniz örnek cümlelerle açıklayınız.

2.

Sabah gözünü açar açmaz dışarıya baktı. Bugünün farklı bir gün olacağını hissediyordu. Birkaç lokma bir şeyler atıştırıp hemen yola çıktı. Hava çok soğuktu ama o sanki bundan hiç etkilenmiyor gibiydi. Otobüs gelmiyordu ve zaman geçiyordu. Geç kalmak üzereydi. Bir taksiye işaret etti. Taksi durdu. Taksiye bindi ve otogara gidelim, dedi.

a) Yukarıda öyküleyici bir anlatım örneği verilmiştir. Bu metnin yazarı ile *Refik Halit Karay'ın "Eskici" Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme* adlı metnin yazarının bakış açılarını karşılaştırarak açıklayınız.

b) Öğretici metin ile öyküleyici metindeki bakış açılarının farklı olması anlatımı nasıl etkilemiştir?

3. Bir yazarın konu/olay ile ilgili bakış açısının oluşmasında etkili olan unsurların neler olabileceğini açıklayınız.

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Dünden Bugüne**	25 dk.
Amacı	Günümüz fikrî akım ve anlayışlarının geçmişle bağını ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk Halk Felsefesinde Göç Olgusu

Bilindiği gibi Türk kültürünün neşvünema bulduğu veya ortaya çıkarak şekillendiğinin kabul edildiği coğrafyalardan birisi Güney Sibirya ormanlarıyla Altay Dağları arasıdır. Toplayıcılık, avcılık, balıkçılık, ilkel bahçe tarımı gibi hayat tarzlarını takiben ortaya çıkan hayvancılık-çobanlık her şeyden önce demografik yapıyı değiştirmiştir. Hayvancılık-çobanlık, bölgede yapılan arkeolojik kazılara göre daha önce 15-20 kişilik kandaş toplulukları, 350-400 kişilik topluluklara dönüştürmüştür. Artan bu kişi sayısı ve özellikle de sayıları yüzleri hatta binleri bulan hayvanlar, konar-göçerliği tetikleyip ortaya çıkaran etmenlerin başında gelir. Nitekim ren geyiğinden sonra atı da evcilleştiren bu atlı çobanların ormandan bozkıra çıkışları büyük ölçüde gittikçe artan bu nüfus kesafetine ve bozkırın konar-göçerliğe elverişliliğine bağlı olmalıdır.

Hayvanlarını bulundukları coğrafyanın imkânlarına göre yılın 5 veya 6 ayı kışlakta ağılda beslemek, yılın geri kalan zamanında ise -mart ayının ortalarından itibaren- sahip oldukları yaylalara göç ederek hayvanlarını otlatıp yayarak yaşamak, göçer evli Türklerin bozkırlarda binlerce yıllık yaşam pratiği olmuştur. Bu hayat tarzının en büyük ritüeli, söz konusu göçtür. Hayat her şeyiyle bu göç olgusu etrafında şekillenmiştir. Dahası hayatın içindeki bütün temel unsurlar hatta evlilik vb. geçiş törenleri bile göç olgusuna bağlı olarak şekillenmiştir. Yeme-içme gibi gündelik hayatın ve insan hayatının en temel ihtiyaçları bile kışlada altı ay et ve yaylada 6 ay süt mamulleri tüketmek şeklinde yine göç olgusuna bağlı bir yapılanışla karşımıza çıkmaktadır. Yaylak ve kışlak olarak iki parçaya bölünen bir yıl, insanların hayvanlarının peşinde bu iki mekân arasında kendine has bir sistematiğe uygun olarak göçmeleri esası üzerine kurulmuştur. Yaylada yaz aylarında beslenen hayvanlar, güz mevsiminin başında kışlaya dönme safhasında kışın tüketilecek et ihtiyacını karşılamak üzere -yaş ve verimleri göz önünde bulundurularak- "etlik" adı verilen yerlerde kesilir ve bu "et bayramını" müteakiben de tüketilecekleri zamana kadar saklanmalarını sağlayacak teknolojiye uygun bir biçimde sucuk, kavurma, kurutma veya tütsüleme gibi yollarla işlenip depolanırdı. Kışlak, göçer evlilerin en önemli sosyalleşme ve kültürleşme zamanlarıdır. Bu nedenle de sosyal hayatta en önemli kurumlardan birisi olan "dünürlük" veya "hısım-akrabalık" sağlayacak eylem olan "düğün"lerin zamanıdır. Bozkırlı konar-göçerler "düğün"le evlenerek aile kurmayı 50 yıllık bir etkinlik, buna bağlı olarak boylar ve soylar arasında kurulan "hısımlık" veya "dünürlüğü" bin yıllık bir etkinlik olarak düşünüp değerlendirirlerdi ve buna uygun olarak da değer verirlerdi. Bu yolla bozkırda bir boyun ve soyun güç ve etkinlik alanını arttırdığı, en büyük zenginliğin "insan zenginliği" olarak değerlendirildiği düşünülürse konunun önemi daha da iyi anlaşılır.

Özkul Çobanoğlu, *Türk Halk Felsefesinde Göç Olgusu*

Kelime Dağarcığı

ağıl: Evcil küçükbaş hayvanların barındığı çit veya duvarla çevrili yer, arkaç. **demografik:** Nüfus bilimsel. **göçer evli:** Göçebe. **hısım:** Evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kimseler. **kesafet:** Çokluk, sıklık. **kışlak:** Kışın orduların, göçebe oymakların hayvanlarıyla birlikte yayladan inip konakladıkları yer. **müteakiben:** Sonra, arkadan, ardı sıra. **neşvünema bulmak:** Gelişmek. **ritüel:** Âdet hâline gelmiş. **yaylak:** Otlak.

1. *göçer evli* kelimesinin oluşumundan yola çıkacak olursanız bu kelime grubunun günümüzde neye karşılık gelebileceğini söylersiniz?

2. Metinde *kışlak zamanı*nın düğün zamanı olduğuna değinilmiştir. Günümüzde ise düğün zamanı için çoğunlukla yaz mevsimi tercih edilir. Bu farkın nedeni ne olabilir? Açıklayınız.

3. *sosyal hayatta en önemli kurumlardan birisi olan "dünürlük" veya "hısım-akrabalık"* ifadesi günümüzde de geçerliliğini sürdürmekte midir? Ülkemiz ve yönetim şeklimizden yola çıkarak açıklayınız.

4. Yerleşik hayata geçmiş olmamıza rağmen hem ülkemizde hem de dünyada iç ve dış göçler devam etmektedir. Bu durumun nedenlerini, olumlu ve olumsuz yanlarını açıklayan kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Aydın Olmak**	25 dk.
Amacı	Metindeki fikrî, siyasi akım ve anlayışların yansımalarını değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin düzenlenmiştir.)***

Kuyucaklı Yusuf

(…)

Romanda aydın olması beklenen ve kentteki bürokrat kesimin insanları ya görevini kötüye kullanan yeni Kaymakam İzzet Bey, Jandarma Kumandanı Kadri Bey gibi ahlak düşkünü kimselerdir ya da ceza yargıcı, savcı gibi kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden, rahatlarının bozulmasını istemedikleri için yasa dışı tutumları görmezden gelen okumuşlardır. Ayrıca kasabanın en çok iş yapan Avukatı Hami Bey, davasını kazanmak için her türlü olumsuzluğu yapabilecek kişilikte bir insandır. Kaymakam Salâhattin Bey'in az sayıdaki arkadaşlarından biri olan Avukat Hulusi Bey namuslu bir insandır ancak olayların kötü gidişini düzeltmek için yeterli çabayı göstermez. Yalnızca arkadaşı Salâhattin Bey'i uyarmakla yetinir. Salâhattin Bey'in karşısındaki kişilerle ilgilenmez. Romanda, Hulusi Bey'in toplumu düşünen, ileri düşünceli bir kişi olup olmadığına ilişkin bilgi verilmemiş. Bu nedenle Hulusi Bey bir aydın olarak görünmüyor.

Kuyucaklı Yusuf'un tek aydın kişisi Kaymakam Salâhattin Bey'dir. Yusuf'un annesinin, babasının öldürüldüğü, dolayısıyla Yusuf'la ilk kez karşılaştığı gün Salâhattin Bey'in dış görünüşü "yaşı otuz beşten fazla olmamasına rağmen kalpağının kenarından bembeyaz saçları görünen kaymakam" biçiminde verilir.

(…)

Salâhattin Bey gerçekçi bir kişidir. O günün koşulları içinde kasaba eşrafının güçlü ve her konuda etkili olduğunu bilir. Anadolu'nun pek çok kasabasında olduğu gibi eşrafın memurları etkilediğinin, dahası onlara yasalara aykırı işler yaptırdığının ayrımındadır. Zaten eşrafın istediği doğrultuda çalışmayanların da orada kalmasına izin verilmez. Ya kendisi kaçar ya da büyük olasılıkla başka yere sürülür. Bu nedenle, Hilmi Bey ve oğlu Şakir'den gördüğü kötülükleri anlatırken, *"Onlara kimsenin kudreti yetmez."* diyen Kübra'nın karşısında susmaktan başka bir şey yapamaz.

Bu durumda yapabileceği tek şeyin namuslu kalmak olduğunu düşünür. Kendisiyle dostluk kurmak isteyen kasaba eşrafından uzak durur. Onların çağırdığı ziyafetlere katılmaz. Akşamları ya ceza reisi ile ya da en yakın arkadaşı Avukat Hulusi Bey ile evindeki Servetifünun dergisinin koleksiyonunu karıştırarak vakit geçirir. Eleştirmen Fethi Naci, Salâhattin Bey'in namuslu kalmak için izlediği bu yolun o dönemde doğal olduğunu söylüyor: "Günümüzde bir sorumsuzluk örneği sayılarak suçlanacak bir kişi, ama Tevfik Fikretlerin Aşiyanlara çekildikleri bir dönemde 'iyi insan' denebilecek bir tip." Çok yerinde bir saptama, Tevfik Fikret gibi doğruları korkusuzca haykıran bir şairin bile sustuğu koşullar egemendir ülkede. Her türlü dalavereyi döndüren eşrafın kıskacındaki kasabada yalnız bir kaymakam ancak böyle namuslu kalabilmiştir. Bütün dikkatine karşın, eşraftan Hilmi Bey'e büyük miktarda borçlanır ve bunun sıkıntısını ciddi olarak yaşar. Çok insancıl bir kişi olan Kaymakam Salahattin Bey cinayeti soruşturmaya gittikleri Kuyucak köyünde öldürülen çiftin çocuğu Yusuf'un kimsesiz olduğunu öğrenince, onu evlatlık olarak yanına alır. Karısı Şahinde bu işten hiç hoşlanmasa da onu kendi çocuğundan ayırmaz. Dahası zamanla evinin ve birkaç dönümlük bahçesinin işleriyle ilgili tüm sorumluluğu ona verir. O kadar ki kızını isteyenler olduğunda kızının ağabeyi saydığı Yusuf'un düşüncesini sormadan, olurunu almadan karar vermek istemez.

(…)

Eşiyle anlaşamayışı yüzünden zamanla tüm ailesini ihmal eder. Kızının ve evlatlığı Yusuf'un eğitimi konusunda gereken çabayı göstermez. Okumak istemeyen Yusuf'u ikna etmek için yeterince uğraşmaz. Cinayetten tutuklu eşraf çocuğu Şakir'in geceleri gizlice evine gitmesine izin verilmiştir. Kaymakam Salâhattin Bey de savcı ve ceza yargıcı gibi bunu bilmezden gelir. Otuzlu yaşlardayken başlayan kalp rahatsızlığı artar ve 46 yaşındayken kalp krizi geçirerek ölür. Kaymakam Salâhattin Bey'in iyi ve kötü yönleri neredeyse birbirini dengelemiş. Çok olumlu yönleri de var, yanlışları da. Bu nedenle Kaymakam Salâhattin Bey'e bir yarı aydın denebilir.

Zeliha Güneş, *Sabahattin Ali'nin Romanlarında Aydınlar*

1. a) Sizce aydının tanımı nedir? Aydın bir kişinin nasıl davranmasını beklersiniz? Açıklayınız.

   b) Metindeki aydın tanımından yola çıkarak yazarın insan-toplum ilişkisi hakkındaki anlayışını açıklayınız.

2. Yazar Salâhattin Bey'i *yarı aydın* olarak tanımlamıştır. Bu tanım aydınlarla ilgili hangi anlayışın yansımasıdır? Açıklayınız.

3. Metindeki *yarı aydın* tanımlamasından yola çıkarak günümüzde bu tanıma uyabilecek davranışları örneklerle açıklayınız.

4. Eşraf; "bir yerin zenginleri, sözü geçenler, ileri gelenler" anlamındadır. Makalenin konusu olan *Kuyucaklı Yusuf* adlı romanda kasabanın eşrafı, kasabanın yoksul ve çaresiz insanlarına eziyet eder; onları sömürür. Kasabadaki bazı devlet temsilcileri de buna göz yumar hatta eşrafla iş birliği yapar. Sabahattin Ali, romanında bu sömürü düzenini eleştirir ve hiçbir şey yapmayan aydınları suçlar. Bu hangi akımın yansımasıdır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Metin ÇETİN*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Makaleyi Yorumluyorum**	25 dk.
Amacı	Makaledeki iletileri tespit ederek ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tarihsel Romanın Eğitimsel İşlevi

(…)

Tarihsel roman yazımının ilk kez İngiltere'de Sir Walter Scoot'la ortaya çıktığı ön kabulünden hareketle, Oxford Edebiyat Terimleri Sözlüğü'ne bakıldığında konuyla ilgili şunların söylenmiş olduğu görülür *"Bazı yazarların, geçmişe ait özel bir tarihsel dönemde yer alan eylemleri, devrin hakim düşüncesi ve giyinişini gerçeklikle ele almaya çalıştıkları bir roman tarzı. Tarihsel roman, kişisel talih ile toplumsal çatışma arasındaki ilişkinin önemli bir çalışmasını yapmaya kalkışırken, tarihsel roman için popüler bilineni ya da macera romanı için yalnızca konunun geçtiği dönemin lider karakterini arka planda sadece dekor olarak kullanılır"*. Argunşah ise "tarihsel roman"ı; *temelleri maziye dayanan, yani başlangıcı ve sonucu geçmiş zaman içinde gerçekleşmiş olan hadiselerin, devirlerin ve bu devirde yaşamış kahramanların hayat hikâyelerinin edebî ölçüler içerisinde yeniden inşa edilmesi,* şeklinde tanımlamıştır.

(…)

Genel olarak, insanları tarihsel roman okumaya yönelten sebeplerin, geçmişin ayrıntılarına inerek yeni geçmişler keşfetme, geçmişi gözden geçirme ve geçmişe inanma istekleri olduğu söylenebilir. Özelde ise gelişim psikologları, 13 ve sonraki yaştaki gençlerin doğa yasalarıyla, tarihsel ve edebî kişiliklerin akla uygun davranışlarını içeren, eğitici çizgi romanları okuduklarını belirtmişlerdir. 14 yaş grubu -ki bu ergenlik döneminin içindedir- gençlerde, ülkesi ile ilgilenme, idealistlik, yurt sevgisi konuları ağır basmaktadır. Bu çağ gençleri tarih konulu romanlara büyük ilgi göstermektedir. Bu sebepten, 13 ve sonraki yaş grubundaki gençlerin tarihsel romana bu denli ilgi göstermesinin sebepleri tartışılmaya değer bir konu olarak karşımıza çıkarmaktadır. Ergenliği yaşayan birey, bazen ailesinin ve çevresinin uyguladığı denetimden kaçabilmek için, bazen de büyüklerin değer dünyasını anlamlandıramamasının verdiği sıkıntıdan ya da bulunduğu mekânın sıkıcılığından kurtulmak için tarihsel romana yönelir. Çünkü kurgusal olan her metnin ayırt edici özelliği burada iken, başka bir yerde olmak isteğidir.

Ergenin tarihsel romanı tercih sebepleri üzerine Amerikalı ünlü eğitimci Linda Levstik şu sıralamayı yapmaktadır:

* Tarihsel romanda insanların hislerinin tasviri gibi insancıl ayrıntılar vardır.

* Daha çok ahlâkî değerlerin çevresindeki çatışmalar etkileyicidir.

* İnsan deneyimlerinin sınır bölgelerini keşfetmelerini sağladıkları için ilgi çekicidirler.

Tarihsel romanların kolay okunur olması, özellikle gençlere tarihi sevdirmek için yazılmış olanlarda öğretici niteliğinin daima göz önünde tutulması, ideal kahraman arayışı içinde olan okuyucunun aradığı örnek insanı orada canlı bir hayat tablosunun içinde bulması da ergeni tarihsel romana yöneltir. Ergeni, tarihsel roman okumaya yönelten bir diğer sebep de, yaşadığı dönemin problemlerinden sosyalleşme süreci sorunlarından çıkış için kendine bir idol (ideal model) aramasıdır.

(…)

Ancak, ergenlerin bilişsel ve duyuşsal alanlarında pek çok olumlu etkiye sahip tarihsel romanların bazı olumsuz etkileri de söz konusudur. Tarihsel romanların eğitimsel açıdan olumsuzlukları ya da sınırlılıklarının en başında, tarihsel roman okuyan çocuğun sürekli olarak muhayyilesine yöneldiği için bazı konuların gerçek/hayal ayrımında yanılgıya düşmesi ihtimali gelir. Bu durum, esas unsurları hayale dayanan tüm sanatsal ürünler için geçerli olmasına rağmen, tarihsel romanlarda tarihsellik ve kurgusallık iç içe geçtiği için hayal/gerçek karmaşasının yaşanması belki biraz daha fazla olabilir.

(…)

Ahmet Şimşek, *Tarihsel Romanın Eğitimsel İşlevi*

1. Makalede tarihsel romanın iki ayrı tanımı verilmiştir. Tarihsel romanı siz nasıl tanımlarsınız?

2. Metinde gençlerin tarihsel romana yönelmelerinin sebepleri verilmiştir. Bu sebeplerden hangisi veya hangileri sizin tarihsel romana yönelme sebebiniz olabilir? Yazınız.

3. a) Makalede yer alan *Tarihsel romanda insanların hislerinin tasviri gibi insancıl ayrıntılar vardır.* cümlesini yorumlayınız.

   b) Tarihî bir gerçekliğin, tarih kitaplarında ve edebî eserlerde ele alınmasında ne gibi farklılıklar vardır? Açıklayınız.

4. Makalede tarihsel romanın gençler üzerindeki hangi olumsuz etkisinden söz edilmiştir? Tarihsel romanın gençler üzerinde başka bir olumsuz etkisi olabilir mi? Yorumlayınız.

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Edebiyata Açılan Dergi Penceresi**	25 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük ifadeleri değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Edebiyat Tarihi Araştırmalarında Süreli Yayınların Yeri

Edebiyat tarihi araştırmalarında ister edebiyatın ve edebî şahsiyetlerin tarihi veya daha kestirme bir ifade ile klasik anlamda edebiyat tarihi olsun, ister son zamanlardaki anlayışla edebî metinlerin tarihi olsun süreli yayınlar fevkalâde önem taşımaktadır.

Sanat, edebiyat, kültür ve medeniyet anlayışındaki, toplum hayatındaki değişmeleri bize en canlı ve hatta en sadık şekilde süreli yayınlar verir. Hele sanat hareketleri bir dergi ile yola çıkarsa -ki çok defa böyle olur, Servet-i Fünun, Genç Kalemler gibi- o zaman süreli yayını takip etmeden edebiyat tarihini oluşturmak imkânsız hâle gelir. Edebiyat tarihi "Bir milletin fikrî ve hissî hayatını göstermek" olduğuna göre, bir milletin fikir ve his hayatının, bu hayattaki değişme ve gelişmelerin aynasıdır süreli yayınlar. Yalnız bu söylediklerim gazete ve dergilerin yayımlanmaya başlandığı zaman için geçerlidir. Türk edebiyatı için düşünürsek bu elbette XIX. yüzyılın ikinci yarısında olacaktır. Dolayısıyla süreli yayınların sağladığı imkân, geçmiş yüzyıllar için geçerli değildir. Bununla beraber son yüzyılın edebiyatı için vazgeçilmez kaynaklardan biri, hatta birincisi süreli yayınlardır. Bu konuda çeşitli çıkış noktaları vardır. Bu durum, Türk edebiyatı söz konusu olunca -elbette başka edebiyatlarda da buna benzer durumlarla karşılaşabiliriz- çok daha belirginleşmektedir. Öncelikle belirtelim ki edebiyatın en büyük veya en başta gelen malzemesi/vasıtası/ifadesi olan dil, süreli yayınlarla istikrara kavuşmuştur Türk kültür hayatında.

(…)

Bir yazarın kendi eseri veya sanat anlayışı hakkında çeşitli deneme yazıları olabilir. Bunlar süreli yayınların sayfaları arasında kalabilir. Eğer biz o kişi hakkında bir araştırma yapmak istersek mutlaka o denemelerini okumak zorunda kalırız. Aksi takdirde vereceğimiz hükümler sağlıklı olmaz. Bu konuda yüzlerce örnek vardır. Namık Kemal'den Yahya Kemal'e, Yakup Kadri'ye kadar pek çok şair ve yazarımız bu konuda bize canlı örnekler verir.

(…)

Sonuç olarak söylemek gerekirse, XIX ve XX. yüzyıl edebiyat tarihini oluşturabilmek için mutlak surette bir veri bankasına ihtiyacımız bulunmaktadır. Bu dönemin edebiyat tarihini yazmanın eski dönemleri yazmaktan çok daha zor olduğunu söylemek gerekir. Ya bu tür çalışmaları artıracağız ya da bir veri bankası kuracağız. Kütüphaneleri tez yazmak için yahut sadece lise öğrencilerinin ödev yapmak için gittiği yer olmaktan kurtarmalıyız. Yazılacak edebiyat tarihinin asıl kaynaklarının buralardaki süreli yayınlar olduğunu unutmayalım.

Kâzım Yetiş, *Edebiyat Tarihi Araştırmalarında Süreli Yayınların Yeri*

1. *Sanat, edebiyat, kültür ve medeniyet anlayışındaki, toplum hayatındaki değişmeleri bize en canlı ve hatta en sadık şekilde süreli yayınlar verir.* ifadesine katılıp katılmadığınızı gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Metinde edebiyat tarihini tanımlamak için kullanılmış olan *Bir milletin fikrî ve hissî hayatını göstermek* ifadesini edebiyat tarihi dışında ne için kullanabilirsiniz? Açıklayınız.

3. *Kütüphaneleri tez yazmak için yahut sadece lise öğrencilerinin ödev yapmak için gittiği yer olmaktan kurtarmalıyız.* cümlesini kütüphanelerin bugünkü durumu hakkındaki düşüncelerinizi de ekleyerek açıklayınız.

4. Sizin takip ettiğiniz süreli yayınlar var mı?

a) Varsa onları, tercih etme gerekçelerinizle birlikte yazınız.

b) Yoksa sizin süreli yayın takip etmenizi sağlayabilecek nedenler neler olabilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Masal Dünyası**	25 dk.
Amacı	Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi belirleyerek yazar ile metin ilişkisinin anlatıma etkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin düzenlenmiştir.)***

Masalın Değişmez Yasaları -İşlevsel Birimler-

Çocuğun henüz daha okuma ve yazmayı öğrenmeden önce karşılaştığı ilk yazın türü masaldır. Masalın çocuğun ruhsal, dil, kültür ve kişilik gelişimindeki yeri hiç kuşkusuz ki çok büyüktür. Masal dinlemeden ya da okumadan büyüyen çocuğun yaşamında, mutlaka büyük boşluklar olacaktır. Bir kere hayal gücü, düş dünyası renksiz ve kısıtlı olacaktır.

Çocuk edebiyatının ve okul öncesi eğitimin hatta ilköğretimin ilk üç yılının vazgeçilmez ögelerinden biri olan masal konusunda değişik bilim dalları -etnoloji, edebiyat, psikoloji, dilbilim, biçimbilim vb.- bazen ayrı ayrı, bazen de birlikte çalışarak ortak bir yöntem ve sonuç arama çabası içindedir. Masalın temel yapısını ortaya çıkarmaya yönelik en kapsamlı araştırma, Rus biçim bilimci Vladimir Propp'un "Masalın Biçimbilimi" (1969) adlı çalışmasıdır.

(…)

Masal, içinde doğa yasalarının ortadan kalktığı, doğaüstü olayların ve kahramanların hüküm sürdüğü, yer ve zaman kavramı belli olmayan, yaratıcısı bilinmeyen, halk arasında söylene söylene oluşmuş, nesilden nesle aktarılmış, uluslararası niteliklere sahip anonim bir anlatı türüdür.

Masalın tanımına baktığımızda, bu yazınsal türün uluslararası niteliklere sahip olduğu görülmektedir. Yani ister Türk, ister Alman, isterse Fransız masalı olsun, masalın belli kuralları vardır. Masal gerçeği, tüm dünya halkları tarafından kendi yaşam kalıplarına göre şekillendirilmiş, sonunda o toplumun karakterini belirleyici bir nitelik kazanmıştır. Propp da Rus halk masallarını ele alarak yaptığı çalışmasında masalların ortak ve değişmez yasalarını ortaya koymuştur. Başka bir deyişle, Propp masalın iskeletini yani kemik yapısını ortaya çıkarmıştır.

(…)

Propp'a göre masalın değişmez değerleri "işlevler", değişen değerleri ise kişi adları, kişilerin nitelikleridir. Buradan masalın çoğunlukla aynı eylemleri farklı kişilere yaptırdığı sonucu çıkarılabilir. Bu da masalların işlevlerden yola çıkılarak incelenmesini gerektirir.

İşlev, bir kişinin masal örgüsünün akışı içinde taşıdığı anlam açısından betimlenmiş eylemidir. Kişilerin işlevleri masalın temel bölümlerini gösterir, onun için önce işlevlerin belirlenmesi gereklidir.

(…)

Türkan Kuzu, *Masalın Değişmez Yasaları -İşlevsel Birimler-*

1. Yazar bu metni ele alırken hangi bakış açısı ile yazmıştır? Niçin bu bakış açısını kullandığını açıklayınız.

2. Masallar sözlü geleneğin ürünüdür. Evin yaşlıları etrafına topladıkları çocuklara masallar anlatırlar. Okuduğunuz metni, masal anlatıcısı bir dede yazmış olsaydı anlatımında nasıl bir farklılık olurdu? Açıklayınız.

3. Metindeki *Masal dinlemeden ya da okumadan büyüyen çocuğun yaşamında, mutlaka büyük boşluklar olacaktır. Bir kere hayal gücü, düş dünyası renksiz ve kısıtlı olacaktır.* ifadesinden yola çıkarak masallar hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

4. Masal dinlemeden ya da okumadan büyüyen çocuğun hayal gücü, düş dünyası renksiz ve kısıtlı olacaktır. Buna göre,

a) Dedenizin ve ninenizin çocukluklarındaki hayal dünyası ile sizin hayal dünyanız sizce aynı mıdır? Niçin?

b) Size göre çocukların düş dünyasını fantastik romanlar mı fantastik filmler mi daha çok geliştirir? Düşüncelerinizi gerekçesiyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Metin ÇETİN*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Makale Niçin Var?**	20 dk.
Amacı	Makale ve yazar arasındaki ilişkiyi ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Kitap Okuma Profilleri

(…)

Nitelikli insan yetiştirmenin bazı ölçütleri vardır. Bu ölçütler; sorgulayan, düşünen, araştıran, üreten, problemleri çözen, toplumuna ve kendisine faydalı, değerleri benimseyen ve aktaran bireyler ortaya çıkarmak olarak sıralanabilir. Günümüz eğitim anlayışları da bilgiyi sadece alan/ezberleyen değil o bilgiye nasıl ulaşacağını bilen ve o bilgiyi anlayarak hayatında uygulayan bireylerin yetiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Yine günümüz eğitim dünyasında önemli bir yer tutan yaşam boyu öğrenme kavramı da üst düzey zihinsel becerilerini kullanabilen, bilgiyi tüketen ve üreten, öğrenmeyi öğrenmiş bireyler üzerine yoğunlaşmaktadır. Dünyanın yaşadığı hızlı değişim ve gelişime ayak uydurabilmek ve yaşam boyu öğrenmeyi sağlıklı devam ettirilebilmek için gerekli şartlardan biri de bireylere okuma alışkanlığı kazandırmaktır.

(…)

İnsanların okuma alışkanlığını kazanmasıyla birlikte çeşitli okuyucu tipleri de ortaya çıkmaktadır. Okuyucu tiplerinin sınıflandırılmasında en yaygın kabul edilen ölçüt, Amerikan Kütüphane Derneği tarafından yapılan sınıflandırmadır. Bu sınıflandırma şu şekilde verilebilir:

- Zayıf okuyucu: Yılda 1-5 arası kitap okuyan
- Orta düzey okuyucu: Yılda 6-11 arası kitap okuyan
- Güçlü okuyucu: Yılda 12 ve daha fazla kitap okuyan

Yapılan sınıflandırmadan hareketle Türkiye'nin okuyucu tiplerini de ortaya çıkarmak mümkündür. Türkiye Okuma Kültürü Haritası Projesi (2011) verileri incelendiğinde Türkiye'deki 7-14 yaş arası bireylerin yılda ortalama 12 kitap, kadınların ortalama 7.3 kitap, erkeklerin ortalama 7.1 kitap, öğrencilerin yılda ortalama 11.1 kitap, seçici ve düzenli okuyanların ise yılda ortalama 14.5 kitap okuduğu görülecektir. Bu verilerden hareketle Türkiye'de sadece çocukların ve düzenli okuyanların güçlü okuyucu tipinde oldukları yorumunu yapmak mümkün olacaktır.

(…)

Üniversite öğrencilerinin düzenli olarak kitap okuyup okumadıklarını ortaya çıkarmak ve öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin yorum yapabilmek için yapılan analiz sonucunda öğrencilerin %51.8'inin düzenli olarak kitap okudukları, 48.2'sinin ise düzenli olarak kitap okumadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kitap okuma alışkanlığının kazanılmasında en önemli faktörün kim ya da ne olduğuna dair yapılan analiz sonucunda, öğrencilerin %29.1'i bu alışkanlığın kazanılmasında ailenin etkili olduğunu belirtmiştir. Bunu sırasıyla öğretmen (%25.9), diğer (%22.7) ve arkadaş (%22.3) takip etmektedir. Diğer cevabını verenlerin büyük kısmı kitap okuma alışkanlığı kazanmada kişinin kendisinin etkili olduğunu düşünmektedir.

(…)

Öğrencilerin tercih ettikleri eserlerin yerli ya da yabancı olmasına ilişkin yapılan analiz sonuçlarında öğrencilerin çoğunlukla (%60.4) yerli eserleri tercih ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin %39.6'sı ise yabancı eserleri daha çok tercih etmektedir. Erkek ve kadınlar arasında yapılan karşılaştırma sonucu da benzer bir tabloyu ortaya çıkarmaktadır. Buna göre erkeklerin %56.8'i yerli eserleri, kadınların

ise %62.2'si yine yerli eserleri tercih etmektedirler. Fakülteler arası karşılaştırmada ise yerli eserleri en fazla tercih edenlerin ilahiyat fakültelerinde okuyan öğrenciler (%76) olduğu, yabancı eserleri en fazla tercih edenlerin de tıp fakültelerinde okuyan öğrenciler (%62.9) olduğu tespit edilmiştir.

(…)

Araştırmadan elde edilen sonuçlar neticesinde şu öneriler sunulabilir:

- Okuma eyleminin gerçekleştirilebilmesi ve bunun devam ettirilebilmesi için okuma alışkanlığı kazanmış olmak oldukça önemlidir. Bundan dolayı bireylere çocukluk yıllarında okuma alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. Bunun için de ailelere sonrasında öğretmenlere, okullara ve kütüphanelere büyük görevler düşmektedir. Bu hususun dikkate alınması ve ilgililerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

(…)

Yakup Alan, *Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Kitap Okuma Profilleri*

1. Metinden hareketle makale yazarını bu konuda makale yazmaya iten sebep sizce ne olabilir? Yorumlayınız.

2. a) Metnin yazılış amacını belirleyerek yazınız.

   b) Metnin yazılış amacından hareketle makale türünün yazılış amaçlarıyla ilgili genel çıkarımınızı belirtiniz.

3. Makale türünün toplum hayatında nasıl bir rolü vardır? Açıklayınız.

4. Bu bir makale değil de deneme olsa idi yazarın konuyu ele alış biçiminde, yazma amacında neler değişirdi? Görüşlerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Edebî Dostluklar, Ebedî Katkılar**	25 dk.
Amacı	Dönemin makale yazarlarının düşüncelerini ve edebiyatımıza olan katkılarını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dostluğa ve Nurullah Ataç'a Dair

Ataç'ı şöyle tanıdım: Mütareke senelerindeydi, Dergâh'ı yeni çıkartmağa başlamıştık. Küçücük fikir mangamızı gerçek değer sandığımız insanlarla çoğaltmağa çalışıyorduk. Bir gün Yüksek Muallim Mektebinde ağabeyi Galip Ataç bana, kardeşinin İsviçre'den yeni geldiğini, bizim gibi edebiyatı sevdiğini, Henri de Regnier (Henri dö Renye) ile mektuplaştığını söyledi. Hemen mektebin karşısında Tanin matbaasında küçük bir odamız vardı. Yanı başında, yarısından fazlasını doldurduğumuz İkbal kıraathanesiyle beraber bu oda, bizi Darülfünundaki derslerden ziyade çekiyordu. Ertesi günü Nurullah'ı bu küçük odada gördüm. Saatlerce konuştuk. Buluşlarla dolu, çok uyanık, mücerret fikirle keskin bir hiciv ve mizah arasında, birinden öbürüne bir anda atlayan cümbüşlü ve parlak bir zekâsı vardı. Dostluğumuz ilerledikçe bu zekânın riyazi bir tarafı olduğunu, çok keskin bir mantığa dayandığını ve inandığı şeyler uğrunda mücadeleden hiç çekinmediğini, hülasa o yaşta olduğu gibi, bugün de en fazla saydığım meziyetleri bulunduğunu öğrendim. Bu meziyetleri birkaç gün sonra yazılarında tanımağa başladık.

Bizde şiiri en iyi anlayanlardan -zaten şiirde ya en iyi anlayan vardır veyahut hiç yoktur- biri şüphesiz ki odur. Yahya Kemal ile memleketimizde başlayan büyük edebiyat hareketinin, aydınlık görüşün, Ataç gerçekten havarisi olmuştur. Ben, kendi hesabıma, arkasında kıymet hükümlerini ister istemez idare eden bir eser olmadan güzellik âleminde dolaşan bu zekâdan daima faydalandım. Sade ben mi, hepimiz birden ve nasıl faydalandık! Nurullah kadar istidadın peşinde koşan, güzeli bulduğu yerde alkışlayan ve çirkine "Kalk git efendim..." demekten çekinmeyen pek az fikir adamımız vardır. Yazmağa başladığı günden bu zamana kadar hiçbir sanat hareketini gözden kaçırmamış, en ufak bir kımıldanışı bile cevapsız bırakmamıştır.

Yahya Kemal'den bizde en iyi bahseden o oldu. Haşim hakkında hemen herkesin az çok kapıldığı yalanları, bu şairin güzel taraflarını hiç unutmamak şartıyla o temizledi. Ahmet Muhip'i, Orhan Veli'yi, Oktay'ı, gençlerin birçoğunu büyük okuyucu zümresine o tanıttı.

(…)

Nihayet Nurullah, bize bazı fikir meselelerinin kapısını açtı. Bizim yaştakiler için değilse bile gençler, yeni yetişenler için bunun ne kadar mühim olduğunu bilmem söylemeğe lüzum var mı? Bu fikirlerin ekildiği genç dimağlar, onları besleyebilecek bir zemin haline gelirlerse, elbette ki, edebiyatımız başka bir manzara alacaktır. Nurullah kendisinden şüphe eden adam sıfatıyla durmadan fikirler arasında gezindi. O kendisini aradıkça, okuyucuları kendilerini buldular. Türk matbuatı yirmi seneden fazla bir zamandır bu kalıptan kalıba girişi seyrediyor. Nurullah'ı fikir değiştirmekle itham ettiler. Gerçekte ise o, çok rasyonel bir şey yapıyor, kendisini tam görmek istiyordu. Bütün diyalektikler dışarımız içindir. Kendisi de tenakuza tahammül etmediğinden, Nurullah hep yeniden yaşıyordu. Yaşadığı için tesir altında kalıyor, her tesirden yeni bir isyanla sıyrılıyordu. Fakat daha güzeli var. Bütün bunları yaparken titiz bir zevkle Türkçeyi işliyordu. Sonunda bize Hatıralar'ın o ince, adeta şeffaf tül ve nüans örgüsünü veren ve nihayet onu da beğenmeyip ötesine geçen bir yığın üslup süzgecinden geçti. Bugün Nurullah, Türkçeyi en fazla sevenlerden biridir. Biraz daha mutedil olmasını benim şahsen temenni ettiğim bu sevgiye hürmet etmemek imkânsızdır. Türkçe bu titiz üslupla bir yığın ecnebi eserini kazandı. Onun Stendhal (Şitendal) tercümeleri, Türkçenin en güzel eserlerindendir. Fakat sade Stendhal mi? Balzac (Balzak), Flaubert (Flubert), Laclos (Laklos)...

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*

Kelime Dağarcığı
darülfünun: Üniversite. **ecnebi:** Yabancı. **havari:** Bağlı olduğu önderinin düşünce ve inançlarını yayan kimse. **hiciv:** Yergi. **hülasa:** Kısaca. **manga:** On kişilik asker birliği. **matbuat:** Basın. **mutedil:** Ilımlı. **mücerret:** Soyut. **mütareke:** Ateşkes. **nüans:** İnce ayrım. **riyazi:** Matematik, geometri vb. bilimlerle ilgili olan.

1. "Uydurma dil dediler mi, bir şey söylediklerini sanıyorlar. Söyleyeyim ben size; bu uydurma sözünü, Türkçecilik akımına karşı bir silah diye kullanmaya kalkanlardan ne dediğini bilen, şöyle gerçekten düşünerek konuşan bir tek kişi tanımıyorum. Evet, uyduracağız, bizim yaptığımız, uydurduğumuz kelimeler de yavaş yavaş halka işleyecek, eski Arapça, Farsça kelimelerin işlediği gibi. Onların yerini tutacak."

Nurullah Ataç'ın bu sözlerinin Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Nurullah, Türkçeyi en fazla sevenlerden biridir.* ifadesini ne yönden desteklediğini yazınız.

2. Ahmet Hamdi Tanpınar, Peyami Safa, Falih Rıfkı Atay, Burhan Felek, Necip Fazıl Kısakürek, Cemil Meriç de Nurullah Ataç gibi Cumhuriyet Dönemi'nin önemli makale yazarları arasında yer almaktadır. Roman, şiir, öykü, deneme gibi çeşitli türlerde eser vermiş bu yazarların makale türünde de eser vermeyi tercih etmelerinin nedeni ne olabilir?

3. *Bu fikirlerin ekildiği genç dimağlar, onları besleyebilecek bir zemin haline gelirlerse, elbette ki, edebiyatımız başka bir manzara alacaktır.*

Siz de edebiyatımızın alacağı manzaraya katkı sunacak olsaydınız bunu hangi şekilde yapmak isterdiniz? Açıklayınız.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Makale Dünyamız**	25 dk.
Amacı	Makalenin ilk örneklerini ve yazarlarını ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Makale ve Biz

18. yüzyıl sonlarında başlayan yenileşme hareketleri Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile siyasal ve toplumsal yaşamda önemli değişimlerin olmasını sağlar. Bu değişimlerin amacı devletin içinde bulunduğu zorlukların aşılması ve çağın gereklerine uyan, Batılı devletlerin karşısında güçlü durabilen bir yapının kurulması idi. Her ne kadar bu değişme çabası yüzeysel olsa da düşünsel hayatı da etkilemiş, Osmanlı okumuşları ve bürokrasisinde anlayışın değişmesini sağlamıştır.

Yabancı dil öğrenen, Avrupa'da eğitim gören ve Avrupa'nın düşünsel dünyasını ve edebiyatını -biraz geriden olsa da- takip eden bir kuşak öğrendiklerini anlatmaya ve uygulamaya girişti. Bunu yapmak için de ellerinde bir tek yol vardı: gazete.

Okuma yazma oranının düşük olduğu, bilenlerin de çoğunlukla büyük kentlerde yoğunlaştığı çok uluslu imparatorlukta "yeni"yi halka ulaştırmanın yolu olan gazete devletin resmî ya da yarı resmî yayın organı olarak ortaya çıkar. Padişahın izniyle ve katı denetimi altında basılır. 1860'ta Şinasi'nin çıkardığı Tercüman-ı Ahval Türkçe yayımlanan ilk özel gazetedir. Bu gazetede Şinasi, Batı'dan gelen yeni türleri ve düşünceleri halka anlatmaya, halkı bu düşünce ve türlere ısındırmaya çalışır.

Şiir, eski edebiyatımızda da olan ve oldukça köklü bir geleneğe sahip bir tür olduğu için içerikte yeniye uyarak kolayca halka ulaşabildi. Düz yazımızın ise böyle bir şansı yoktu. Eski edebiyatımızda düz yazı gelişmemişti, olanlarda da sanat yapma kaygısı düşüncenin anlatılmasının önüne geçiyordu. "Yeni" ise düşünceyi, değişmeyi, gelişmeyi, bilimi ve tekniği önceliyordu. Bu da eski düz yazımızla yapılamazdı.

Makalenin; yazarın herhangi bir konuda, kendi görüş, duyuş ve düşünüşlerini okuyucuya benimsetmek amacıyla yazdığı kesin sonuçlu yazı olması makaleyi yeni düşünceleri halka anlatmakta kullanılan en önemli tür yaptı. Şinasi, gazeteyi çıkarma amacını Tercüman-ı Ahval'in ilk sayısında yazdığı makale ile okurlara duyurdu. Bu makalesinde *"Mademki bir sosyal toplulukta yaşayan halk bunca kanuna ait vazifeler ile yükümlüdür, elbette sözle ve yazı ile kendi vatanının yararına dair fikirlerini açıklamayı kazanılmış hakları arasında görür."* diyerek yeni dönemin zihniyetini ve yeni kuşağın geleceği nasıl inşa edeceğini de anlattı.

Şinasi'nin "Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi"nden sonra Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın yazdığı makaleler de dönemin ruhunu yansıtır. Ziya Paşa, düşüncelerin anlatılabilmesi için araç olarak görülen bir edebiyat oluşturma amacının olduğu dönemde yazdığı "Şiir ve İnşa" makalesinde şiir, yazı, dil hakkındaki görüşlerini eleştirel bir üslupla anlattı. Namık Kemal'in yazdığı Renan Müdafaanamesi makalesi ise Fransız düşünür Renan'ın "İslamiyet'in bilimle yolunun hiç kesişmediği" görüşünü çürütmek amacıyla yazılmıştı. Tanzimat sanatçıları sadece halklarına değil, Batılı düşünürlere de kendilerini anlatmak ve onların zihinlerinde oluşmuş dogmaları yok etmek için uğraştılar.

20. yüzyıla doğru giderken siyasal yapımızda ortaya çıkan yeni sorunlar ve Tanzimat'ın çare olamadığı çatışmalar yeni çözümler üretmeyi zorunlu kıldı. Bu dönemde milliyetçilik düşüncesi öne çıktı. Ziya Gökalp, "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" adlı kitabında Türkçülük düşüncesinin temellerini oluşturdu. Bu kitap, "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" üst başlığı altında konuyu çeşitli yönleri ile ele alan on bir makaleden oluşur. Ömer Seyfettin'in kaleme aldığı ama büyük bir soru işareti imzası ile çıkan Yeni Lisan ve Ali Canip'in "Millî Edebiyat Meseleleri ve Cenap Beyle Münakaşalarımız" yazıları Türkçülük düşüncesi temelinde yazılmış makalelerdir.

Cumhuriyet'in düşünce temellerini oluşturan Türkçülük düşüncesinin işlendiği makalelerin toplumumuzun değişmesinde önemli payı vardır. Bu, Cumhuriyet'in ilanından sonra da devam eder. Cumhuriyet'in atılımları ve bilimde, teknolojide, sanayideki gelişmeler daha fazla makale yazılmasını sağlar. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Edebiyat Üzerine Makaleler", Yahya Kemal Beyatlı'nın "Aziz İstanbul, Eğil Dağlar" Yaşar Nabi Nayır'ın "Edebiyatımızın Bugünkü Meseleleri", Hasan Ali Yücel'in "Pazartesi Konuşmaları, İyi Vatandaş İyi İnsan", Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Kadınlık ve Kadınlarımız, Ergenekon" makaleleri bu dönemin düşünce dünyasını biçimlendirir.

Makale, 1860'tan itibaren her zaman düşünce dünyamızı belirlemiş, yaşanan sorunlar karşısında -edebiyatta, bilimde, sanatta, siyasette- çözüm arayan aydının, köşe yazarının, bilim insanının ve siyasetçinin çözümlerini taraflara duyurmakta kullanılmıştır. Her ne kadar bir edebî metinde olduğu gibi türün bir "tanınmış, ünlü" yazarı/eseri söylenemeyecek olsa da makale düşünen, düşündüğünü açıklıkla, cesaretle anlatan toplumların adsız kahramanlarıdır.

Metin Çetin, *Makale ve Biz*

1. Okuduğunuz makaledeki *Şiir, eski edebiyatımızda da olan ve oldukça köklü bir geleneğe sahip bir tür olduğu için içerikte yeniye uyarak kolayca halka ulaşabildi. Düz yazımızın ise böyle bir şansı yoktu.* cümlesinde anlatılan düz yazımızın köklü bir geleneğe sahip olmamasının makalemizin öncü yazarlarına ve onların makale yazımına sizce nasıl bir etkisi olmuştur?

2. Şinasi'nin Tercüman-ı Ahval'de yayımladığı makaledeki "*Mademki bir sosyal toplulukta yaşayan halk bunca kanuna ait vazifeler ile yükümlüdür, elbette sözle ve yazı ile kendi vatanının yararına dair fikirlerini açıklamayı kazanılmış hakları arasında görür.*" cümlesi günümüzdeki hangi özgürlük anlayışı ile ilişkilendirilebilir? Açıklayınız.

3. Yazıldığı dönemi de dikkate alarak Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Kadınlık ve Kadınlarımız" makalesinin içeriği ile ilgili tahminlerde bulununuz.

4. Gazetelerde ilk sütuna veya birinci sayfaya konan, yayın kurulunun önemli gördüğü bir konu hakkında ve genellikle imzasız ama gazetenin en saygın, deneyimli yazarı tarafından yazılan yazıya başmakale (başyazı) denir. Metindeki hangi makale başmakale olabilir? Niçin?

4.ÜNİTE > Makale | Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışması yapar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Noktalama ve Cümle	25 dk.
Amacı	Noktalama işaretlerinin amacını kavrayarak cümlenin ögelerini bulabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Yaşar Kemal'in Romanlarında Saz Şairleri

Sanat eseri, toplumun aynasıdır; sosyal ve kültürel yapının, iç dünyanın, umutların, beklentilerin, birikimlerin yansıtıldığı, estetikle buluştuğu yerdir. Erman Artun, "Sanat ürünleri, toplumun yapısından soyutlanamaz. Bunlar toplumsal ilişkilerden doğan olgulardır. Her toplumun kendine özgü acıları, sevinçleri, umutları, özlemleri kısacası kendine göre bir iç dünyası vardır. Bu iç dünyanın birikimleri sanat ürünlerinde dile getirilir. Edebi eserler, yaşayan kültür topluluğunun ortak dünya görüşüne ve değerler sistemine göre şekillenir. Âşıkların şiirlerinde Anadolu halkının dünya görüşünün yanı sıra estetik modelleri de temsil edilir." sözleriyle sanat ürünü ile toplumsal ilişki arasındaki organik bağa dikkat çekmektedir. Bu organik bağı değerli kılan olgulardan biri de, âşıklık geleneğidir.

Sözlü kültürün bir parçası olan ve 16. yüzyılda başladığı kabul edilen âşıklık geleneği, gerek sözlü, gerek yazılı kültür ürünlerinde görülmekte, ilk günkü canlılığını yitirmekle birlikte kimi zaman, kimi eserlerde güçlü bir kimlikle karşımıza çıkmaktadır. Özkul Çobanoğlu, âşıklık geleneğinin Türk toplumunca benimsendiğini "Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Tarzı" adlı eserinde şöyle belirtmektedir. "Âşıklık geleneği ve âşık şiiri sözlü kültür ortamının ürünüdür. Bağımsız bir sosyo-kültürel kurum kimliğiyle 16. yüzyılda başladığı kabul edilen gelenek, günümüzde de sürmektedir. Âşıklık geleneği Türk toplumunun bütün sosyo-kültürel katmanlarınca özümsenmiş, Osmanlı döneminden günümüze ortak kültürü oluşturan değerleri bünyesinde barındıran kurumlaşmış bir gelenektir."

(…)

Kaynaklar, Yaşar Kemal'in yazı hayatına topladığı folklor ürünlerini yayımlayarak başladığını; halk kültürünü, sanatını, folklorik unsurları eserlerinde sevgiyle yansıttığını; Karacaoğlan, Pir Sultan, Yunus Emre gibi sanatçılarla büyüdüğü için kendini çok şanslı gördüğünü belirtirler. Yaşar Kemal'in köy romanı geleneğini sürdüren yazarlar arasında önemli bir yer edinişini, romanlarının diğer romanlardan nitelik olarak ayrılışını, kültürel zenginliği köy ve Anadolu pastorali çizgisinde romanlarına taşımayı başardığına; eserlerindeki folklorik zenginliğe ve söyleyiş gücüne bağlarlar.

Cevdet Kudret, "Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman III" adlı eserinde Mustafa Baydar'a dayalı olarak verdiği bilgide Yaşar Kemal'in çocukluğunda "halk şairi" olduğunu, "Âşık Kemal" diye anıldığını; ortaokulda iken de, "ünlü bir Köroğlu anlatıcısı" olduğunu, köy köy dolaşıp destan anlatan "destan anlatıcılar" gibi, "ayağında kara bir şalvar, elinde baston, beli bükük dolaşıp anlattığını" söyler ve bu "halk anlatıcılığından roman diline geçtiğini" yazar. Yaşar Kemal, kendisiyle yapılan röportajlarda sıklıkla bu konuya değinir. Halk edebiyatından yararlandığını, çok şey öğrendiğini; halk kültürünün bir sanatçı için yabana atılacak bir şey olmadığını vurgular.

(…)

Yaşar Kemal'in sözlü kültür konusundaki engin bilgisi, folklor derlemeciliğiyle giderek artmış, bu birikim eserlerine yansımış ve Türk edebiyatına başarılı bir kimlik olarak damgasını vurmasına yol açmıştır. Eserlerinde görülen kimi türkü ve ağıtların güncelliği, Karacaoğlan, Dadaloğlu gibi büyük halk şairlerinin deyişlerinden yararlanışı, onların deyişlerinin benzerlerini nesir içinde başarıyla yoğuruşu yazarın sahip olduğu kültürel zenginliğin göstergeleridir.

(…)

Kerime Üstünova, *Yaşar Kemal'in Romanlarında Saz Şairleri*

1. Metinde geçen, *Her toplumun kendine özgü acıları, sevinçleri, umutları, özlemleri kısacası kendine göre bir iç dünyası vardır.* cümlesinde virgül eş görevli sözcükleri ayırmak için kullanılmıştır.

Aşağıdaki tabloda virgülün kullanım amaçları verilmiştir. Bu amaçlara uygun birer örnek cümle yazınız.

Kullanım Amacı	Örnek Cümle
Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.	
Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerden sonra konur.	
Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur.	
Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur.	

2. *Özkul Çobanoğlu, âşıklık geleneğinin Türk toplumunca benimsendiğini "Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Tarzı" adlı eserinde şöyle belirtmektedir.*

Metinden alınan yukarıdaki cümlede tırnak işaretinin kullanım amacını yazınız.

3. Aşağıda metinden alınmış cümleler verilmiştir. Bu cümlelerin ögelerini bularak ilgili boşluğa yazınız.

a) *Sanat eseri, toplumun aynasıdır; sosyal ve kültürel yapının, iç dünyanın, umutların, beklentilerin, birikimlerin yansıtıldığı, estetikle buluştuğu yerdir.*

b) *Edebi eserler, yaşayan kültür topluluğunun ortak dünya görüşüne ve değerler sistemine göre şekillenir.*

c) *Yaşar Kemal, kendisiyle yapılan röportajlarda sıklıkla bu konuya değinir.*

4. Ögeleri sırasıyla özne, dolaylı tümleç, zarf tümleci, nesne ve yüklem şeklinde sıralanan bir cümle yazınız.

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışması yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Türkçem**	20 dk.
Amacı	Dilimizin ögeler ve yazımla ilgili kurallarını ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Düzgün Yazmanın Önemi ve Yolları

Düşündüklerimizi, duyduklarımızı, görüp yaşadıklarımızı derli toplu ve düzenli bir biçimde anlatmak büyük önem taşır. Bu bakımdan düzgün yazmaya, doğru ve güzel yazmaya çok özen göstermek gerekir. Yoksa kendimizi tam olarak anlatamayız, başkalarıyla sağlıklı bir ilişki ve iletişim kuramayız. İyi bir yazılı anlatım, hem okul başarısı için hem de hayatta başarı kazanmak için çok önemlidir. Bu nedenle kendi dilimizi çok iyi öğrenmek ve düzgün anlatım becerisini elde etmek gerekir. Herhangi bir konuda bilgi eksikliği belki bir dereceye kadar hoş görülebilir. Ama kişi kendi dilinde doğru ve düzgün bir yazılı anlatım becerisinden yoksun kalırsa çok ayıplanır. Özellikle yazılı anlatım yetersizlikleri, okullarımızda önemli bir sorundur. Üniversite öğrencisi olan gençlerimizde bile bu tür yetersizliklerle karşılaşmaktayız. Bu yüzden de 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'yla bütün yükseköğretim kurumlarına zorunlu Türk Dili dersi konmuştur.

Kendi dilimizi iyi öğrenmenin ve yeterli bir yazılı anlatım becerisi kazanmanın önemli bir yararı da yabancı dil öğrenmede kendini gösterir. Gerçekten, kendi dilini doğru ve düzgün öğrenip kullanabilen bir kişi, herhangi bir yabancı dili çok daha kolay öğrenir. Genel olarak okullarımızdaki yabancı dil öğretiminden beklenen verimin alınamadığı da bir gerçektir. Söz gelişi "cümle"yi, cümlenin ögelerini iyi bilmeyen bir öğrenci yabancı dillerdeki "aktif, pasif" konusunu öğrenemez. Bu tür örnekler daha çoğaltılabilir.

(…)

Başarılı bir yazılı anlatım için göz önünde tutulması gereken temel noktalar vardır. Bunların en önemlileri şöyle sıralanabilir:

1. İstek ve Çaba

2. Cümle Bilgisi

3. Noktalama ve Yazım (İmlâ) Kuralları

4. Okuma

5. Plan Yapma

6. Kontrol Etme

(…)

Şunu bir daha ve kesinlikle vurgulayalım ki doğru ve düzgün yazma doğuştan gelen bir yetenek değil, doğrudan doğruya eğitimle elde edilen bir beceridir. Bu beceri, elverişli ortamda, uygulama ve denemelerle kazanılır. Yazma, sanıldığı gibi olağanüstü yetenekler istemez. Düzgün yazma, yazarak öğrenilen bir sanattır. Güzel yazma becerisi ancak bu yolla kazanılır. Bu arada öğretmenlerin ve bize yol gösterebilecek durumda olanların uyarılarına değer vermek, yanlışlardan kurtulma ve düzenli anlatım için özel çaba göstermek gerekir.

Cavit Kavcar, *Düzgün Yazmanın Önemi ve Yolları*

1. *Söz gelişi "cümle"yi, cümlenin ögelerini iyi bilmeyen bir öğrenci yabancı dillerdeki "aktif, pasif" konusunu öğrenemez. Bu tür örnekler daha çoğaltılabilir.*

Yazarın bu ifadesine siz hangi örnekleri verebilirsiniz?

2. *Genel olarak okullarımızdaki yabancı dil öğretiminden beklenen verimin alınamadığı da bir gerçektir.*

Yüklem (*bir gerçektir*)

Bu cümlede yüklem, sıfat tamlaması olduğu için bir sözcük grubudur. Siz de metinden bulacağınız, yüklemi sıfat tamlaması olan iki cümle yazınız.

3. *Başarılı bir yazılı anlatım için göz önünde tutulması gereken temel noktalar / vardır.*

Özne (*Başarılı bir yazılı anlatım için göz önünde tutulması gereken temel noktalar*) **Yüklem** (*vardır*)

Kendi dilimizi iyi öğrenmenin ve yeterli bir yazılı anlatım becerisi kazanmanın önemli bir yararı da / yabancı dil öğrenmede / kendini gösterir.

Özne (*Kendi dilimizi iyi öğrenmenin ve yeterli bir yazılı anlatım becerisi kazanmanın önemli bir yararı*) **Zarf Tümleci** (*yabancı dil öğrenmede*) **Yüklem** (*kendini gösterir*)

Metinden alınan bu cümlelerin öge sıralamasıyla özdeş birer cümle yazınız.

4. Metinde *olağanüstü* sözcüğündeki "üst", önündeki sözcüğe bitişik yazılmıştır. Bu durumun nedenini belirterek ayrı ve bitişik yazıldığı durumlara örnek olabilecek birer cümle yazınız.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

4.ÜNİTE > **Makale** *Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışması yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Türkçe**	25 dk.
Amacı	Cümlenin ögelerini gösterebilmek. Ögelerin cümle içindeki yerlerinin cümlenin anlamına etkisini belirleyerek metindeki noktalama işaretlerinin işlevlerini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ömer Seyfettin ve Türk Dili

Ömer Seyfettin Türk dilinde devrim yaratan insandır. Bu cümle, okuyuculara aşırı gelebilir. Ancak dilde sadeleşme hareketini başlatan Ömer Seyfettin'in 28 Ocak 1911 tarihinde Ali Canip'e yazdığı mektuptaki şu cümleyi hatırlarsak yukarıdaki yargının hiç de aşırı olmadığı anlaşılır. Mektupta şöyle diyordu Ömer Seyfettin: "Geliniz Canib Bey, edebiyatta, lisanda bir ihtilal vücuda getirelim. Ah, büyük fikir! Say, sebat ister…"

(…)

Atatürk dönemi, dilde de yeni bir dönemin başlangıcı demektir. 1928'de Latin esaslı Türk alfabesi kabul edilerek büyük bir devrim yapılmış ve sıra dil işlerine gelmiştir. 1932'de kurdurduğu Türk Dil Kurumu ile Atatürk, bütün kelimelerin Türkçe kökenli olmasını hedef alan özleştirme hareketini başlatmıştır. Halkın günlük diline girmiş olsa da bir kelime yabancı kökenli ise atılmalı, yerine öz Türkçesi konulmalıydı. Üç yıl kadar denediği özleştirme hareketini Atatürk, 1935 yılının güz aylarında bıraktı. Aynı tarihlerde ortaya atılan Güneş Dil Teorisi'nin bir amacı da halkın diline girmiş yabancı kökenli kelimelerin atılmasını önlemekti. Teoriye göre bütün bu kelimeler, zaten Türkçeden başka dillere geçmişti; dolayısıyla dilden atılmalarına da gerek yoktu.

(…)

Basın yayın organlarında ve yazılı eserlerde bugün kullanılan Türkçe, Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının "Yeni Lisan" hareketi ile Atatürk döneminde başlayan özleştirme hareketinin sonunda ortaya çıkan Türkçedir yani bugün kullandığımız yazı dilinde Ömer Seyfettin'in doğrudan etkisi vardır.

Ölümünün 100. yıl dönümü dolayısıyla Ömer Seyfettin hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Ülkemizde yaşanan salgın felaketine rağmen onun bu kadar çalışmaya konu olması sevindiricidir. Ayrıca Ömer Seyfettin'in bütün eserleri, hem Türk Dil Kurumu tarafından hem de birçok özel yayınevi tarafından sürekli olarak basılmaktadır.

Gerek Türk dilinin kullanımı gerek eski değerlerimizin ihmal edilmesi konusunda pek çok yakınma vardır. Ancak kamuoyunda yavaş da olsa bir uyanış gözlenmektedir. Ömer Seyfettin'e gösterilen ilgi de bunun tanığıdır.

Ahmet Bican Ercilasun, *Ömer Seyfettin ve Türk Dili*

Kelime Dağarcığı
say: Çalışma, emek.

1. *1932'de kurdurduğu Türk Dil Kurumu ile Atatürk, bütün kelimelerin Türkçe kökenli olmasını hedef alan özleştirme hareketini başlatmıştır.* cümlesinin ögelerini bulunuz.

2. *Halkın günlük diline girmiş olsa da bir kelime yabancı kökenli ise atılmalı, yerine öz Türkçesi konulmalıydı.* cümlesindeki hangi sözcük yükleme sorulan bir sorunun yanıtı değildir? Nedenini açıklayınız.

3. *Üç yıl kadar denediği özleştirme hareketini Atatürk, 1935 yılının güz aylarında bıraktı.*

a) Cümlesini ögelerini sırasıyla zarf tümleci, nesne, özne, yüklem olacak şekilde yeniden yazınız.

b) Cümlesinde öznenin yükleme yaklaşması cümlenin anlamını değiştirdi mi? Açıklayınız.

4. Özne, bir cümlede bildirilen işi yapan, yüklemin bildirdiği durumu üzerine alan kimse veya şeydir; yükleme sorulan "Kim?" "Ne?" sorularının yanıtıdır. Buna göre,

Ölümünün 100. yıl dönümü dolayısıyla Ömer Seyfettin hakkında birçok çalışma yapılmıştır. cümlesinde yüklemle özne arasında nasıl bir ilişki vardır?

5. *Teoriye göre bütün bu kelimeler, zaten Türkçeden başka dillere geçmişti; dolayısıyla dilden atılmalarına da gerek yoktu.*

a) Bu cümlede noktalı virgül (;) işaretinin kullanım amacı nedir?

b) Noktalı virgül (;) işaretinin yerine virgül (,) işareti kullanılabilir mi? Açıklayınız.

6. *Basın yayın organlarında ve yazılı eserlerde bugün kullanılan Türkçe, Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının "Yeni Lisan" hareketi ile Atatürk döneminde başlayan özleştirme hareketinin sonunda ortaya çıkan Türkçedir yani bugün kullandığımız yazı dilinde Ömer Seyfettin'in doğrudan etkisi vardır.*

Metinde kullanılan noktalama işaretlerinin kullanım amaçlarını sırasıyla yazınız.

a) Virgül (,) :

b) Tırnak (" ") :

c) Kesme (') :

ç) Nokta (.) :

Hazırlayan: *Metin ÇETİN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelimelerin Yolculuğu**	20 dk.
Amacı	Kelime ve kelime gruplarının anlamının bağlamdaki önemini kavrayabilmek. Kelime ve kelime gruplarının çağrışım değerlerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Üstat

Bir cemiyette ahlâk ve âdetlerin ne suretle değiştiğini kelimelerin istihalesinde görmeli. "Üstat" kelimesinin son senelerde aldığı mâna, bu bakımdan, küçük bir tetkike değer!

Eskiden "üstat", herkesçe tasdik edilmiş ehliyetlere verilen büyük bir pâyenin ismiydi. Üstat, dâhiden bir derece aşağıda idi: Üstat Ekrem edebî mertebede Dâhi-i Âzam'ın arkasından gelirdi.

Üstat, ehliyetin son olgunluk merhalesini ifade ettiğinden yaş, baş ve sakal mefhumlarını da içine alırdı. İhtiyarın saygı gördüğü, sakalın çenede çirkin görünmediği devirlerde, "üstat" kelimesinin de utanılacak bir mânası olamazdı.

Son senelerde, maddî hayat zevkinin istilâ edici bir şekil almasıyla, üstat kelimesinin de yavaş yavaş itibardan düştüğü görülür:

Ak saçlı Anatole France (Anatol Frans), bu kelime ile kendisine hitap edilmesine hiç tahammül edemezdi. Anatole France'ın kâtipliğini uzun seneler yapmış olan bir yazarın geçenlerde yayınladığı hatırat kitabında, "üstat" hitabı karşısında, yaşlı ve büyük san'atkârın zarif hiddetini nakleden satırları okumaya değer.

Bizde bu kelime, şimdi, yarı yarıya küçümseme ve alayı içine alan bir garip şaka lâfzıdır.

(…)

Bu kelimenin macerası, birçok sosyal kıymetlerin etrafımızda nasıl değiştiğini gösterir.

Ahmet Haşim, *Üstat*

1. Yazar, metinde *üstat* sözcüğü üzerinde durmuştur. Siz bir kelime hakkında yazı yazacak olsaydınız seçeceğiniz kelime ne olurdu? Nedenleriyle birlikte yazınız.

2. Okuduğunuz metin 1928 yılında yayımlanan *Bize Göre* adlı eserden alınmıştır. Sizce, metindeki hangi kelimeler metnin yazıldığı dönemi yansıtıyor? Niçin?

3. a) Aşağıdaki tabloda verilen kelimelerin size çağrıştırdığı anlamları, metindeki bağlamlarından yola çıkarak karşılarına yazınız.

Kelime	Çağrıştırdığı Anlam
tahammül	
hiddet	
merhale	
itibar	
lâfız	

b) Bu sözcüklerin size çağrıştırdığı anlamları kullanarak kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

4. a) Kelime dağarcığını geliştirmek için neler yapılabilir? Yazınız.

b) Kelime dağarcığını geliştirmenin insanlara hangi alanlarda ve nasıl bir kolaylık sağlayacağını düşünüyorsunuz?

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelime ve Kelime Gruplarında Anlam İlişkisi**	25 dk.
Amacı	Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından tahmin ederek kelime ve kelime gruplarının anlamlarını karşılayan günlük hayattan benzer ifadeler bulabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

24.

(…)

Odanın içinde, "Kuru!.." diye bir nara çınlayınca uykudan sıçradım. Şaşırmışım. Allah'a sığınırım! Ben kuruyu işittim a. Alt tarafını da uydurdum. Kuruçeşme'de yangın var sandım. Saate baktım beş. Üzüntülerimi bildiriyor, inşallah çabuk söner diyorum. Bir de o ses biraz ötede yankılanmasın mı? Kimmiş biliyor musunuz? Dondurmacı.

Herif gece yarısı, "Kuru kaymaklı!" diye bangır bangır bağırıyor. O ne dehşet efendim!

Sabaha kadar uyuyamadım. Zaten maksadım bizim Boğaziçi'nin kararsız muhabirini bulmak için verdiğim kararı erkenden yerine getirmek, evde bulup sıkboğaz ederek bir güveç âlemi yaptırmak idi. Güneş çıkar çıkmaz ilk trene bindim. Soluğu köprüde aldım.

(…)

Bir yer bulup oturdum. Hava sıcak. Kısmette olanın kaşığında çıkar derler. Bize de daima kısmet olan hava bu sefer yelpazeden çıktı. Meğer iki madamın arasına oturmuşum. O terliyor. Beriki terliyor. O yelpazeyi sallıyor beriki sallıyor, iki taraftan kurtulan esaslı hava yalnız benim yüzüme çarpıyordu. Karşımda bıyığı sakalı tıraşlı, kalın gözlüklü, yaşlılığının aksine gayet şık, ağırbaşlı bir İngiliz ile inadına hoppa, züppe, kalkık ucu sivri, pomada bıyıklı, yanağı kızarıncaya kadar parlatılmış herif, mavi gözlüklü, paçası az bol pantolonlu, kırmızı beneği olan çoraplı bir Büyükdere mösyösü oturuyordu.

(…)

Çıkar çıkmaz bizim muhabirin nasılsa kararlaştırdığı Hidayet'in Bağı'na düştük. Eteğine sıkı sıkı sarıldım. Beni görünce güldü. "İsabet! Ben de güveci hazırladımdı," diyerek cebinden koca bir kâğıt çıkardı. Meğer hazırladığı güveç değil Sarıyer güveçlerinin tarifi imiş. O okudu ben acıktım. Tuzunu, biberini, baharını anlatırken susadım. En nihayet vakit saat gelmiş olmalı ki Hidayet'in o şakırtılı bağından kalkarak eve gittik. Hakikaten güzel bir güveç yiyerek Çırçır'a yollandık.

(…)

Yallah! Kalktık. Yokuşun başından eşeklere binerek çıkmaya başladık. Ben ne türlü tehlike üstünde olduğumu biliyorum a. Ne yapayım ki bir kere uyduk. Tam yolun ortasında, bizim dermansız eşeğimiz yuvarlanmasın mı? "Attan düşen ölmez eşekten düşen ölür" derler ama bu mesele her vakit doğru çıkmıyor. Hayvanı oraya bıraktık.

Ahmet Rasim, *Şehir Mektupları*

1. a) *Attan düşen ölmez eşekten düşen ölür* ve *Kısmette olanın kaşığında çıkar* atasözlerinin anlamlarını metinden hareketle yazınız.

b) Günlük yaşamda benzer ifadeleri karşılayan atasözü örnekleri nelerdir? Yazınız.

2. Metinde geçen bazı kelime ve kelime grupları aşağıda verilmiştir. Tahmin ettiğiniz kelime/kelime gruplarının anlamlarını tabloda boş bırakılan yerlere yazınız.

Kelimeler/Kelime Grupları	Tahmin
ağırbaşlı	
yollanmak	
eteğine sıkı sıkı sarılmak	
sıkboğaz etmek	

3. Nevşehir'e ait bir kaymak çeşidi olan *kuru kaymak*, okuduğunuz metnin bir bölümünde söz konusu edilmiştir. Metinde geçen *kuru kaymaklı* ifadesinden yola çıkarak dilin kültür taşıyıcısı olma özelliğini yorumlayan kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

4. Okuduğunuz metinden alınan *O yelpazeyi sallıyor beriki sallıyor, iki taraftan kurtulan esaslı hava yalnız benim yüzüme çarpıyordu.* ifadesindeki altı çizili kelimenin yerine başka hangi kelimeler kullanılabilir? Metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz.

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Fıkra Türünün Dünü, Bugünü, Yarını**	20 dk.
Amacı	Fıkra türünün ortaya çıkışını ve tarihsel dönemle ilişkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Okuyucu Olmak Sanatı

Bir kitap okuduğu zaman müellifin hayallerini ve fikirlerini takip ettiğine emin olmayan okuyucu pek azdır. İşte büyük bir aldanış: Okuyucunun müellife ait olduğunu sandığı şeylerin çoğu, hakikatte kendi fikirleri ve hayalleridir.

Bir hikâye okuyorsunuz. İlk cümle şu: “Yağmurlu bir nisan akşamıydı.”

Müellifin bu akşamı tarif etmek için kullanacağı vasıflar ne olursa olsun, sizin tahayyül edeceğiniz şey, unsurlarını kendi hayatınızın parça parça tecrübelerinden alarak yine kendi tasarladığınız bir sahne olacaktır.

Hayalinizde ya kendi hatıralarınız arasından muayyen bir tanesi yahut da ayrı ayrı intibalarınızdan mürekkep bir manzara canlanacak. Başka türlü olmasına imkan var mıdır? Çünkü başkalarının tecrübelerini ancak nefsimizi gözetleyerek anlayabiliriz.

Dahası var. Müellif “Yağmurlu bir nisan akşamıydı.” dedikten sonra, biz onun ikinci cümlesine geçinceye kadar, böyle bir akşama ait diğer hatıralarımız da şuurumuzun eşliğine gelip dayanabilir ve aydınlığa çıkmak ister. Mesela yağmurlu bir nisan akşamında başımızdan geçen bir vakanın hatırası da şuurumuzun kapısını çalar. Hikâyenin ikinci cümlesi, belki bu hatıranın canlanmasına mani olur; fakat onun bir müddet kapıda beklemesine ve şuura çıkmak için fırsat kollamasına mani olmaz.

Her insanın hatırası başkadır. “Yağmurlu bir nisan akşamıydı.” gibi çok basit bir cümlenin bile her okuyucuda uyandıracağı intibalar, hatıralar ve fikir tedaileri de başka başka olur.

Biz bir yazıyı okurken yalnız onu değil, kendi kendimizi de okuyoruz. Bunun için değil midir ki tecrübeleri, fikirleri ve hayalleri bizimkine uyan veyahut da hiç olmazsa biraz yaklaşan muharrirlerin yazılarını severiz. Bunlar o muharrirden ziyade kendimizi aydınlatarak bize göstermeye yarayan, gözümüzü kendisine aksettiren ayna gibi nefsimizin kendi kendini görmek için muhtaç olduğu kılavuz ışıklardır.

Bir oda resmi görürsek hepimizin önüne aynı oda resmi gelir. Fakat bir yazıda gördüğümüz her hangi bir oda kelimesi önünde -muharrir bu odayı ne şekilde tasvir etmiş olursa olsun- hep aynı oda gözümüzün önüne gelmez. Her okuyucunun tasarladığı oda başkadır.

Müşahhas kelimeler için böyle olduğu gibi, mücerret mefhumlar için de böyledir. Bir “korku” kelimesinin hepimizde uyandırdığı hatıralar ve intibalar bir midir? Ümit, ideal, şahsiyet, zaman dediğimiz zaman da hep aynı şeyleri mi anlıyoruz? Ne münasebet! Bunun en büyük delili de şudur ki, her mütefekkir, her ruhiyatçı ve filozof, mücerret mefhumları başka başka tarif eder.

Hepimizin kendimize göre bir lisanımız var. İki kişi aynı dili konuştuğu halde, biri ötekini anlayabilmek için onun söylediklerini kendi içinin diline tercüme eder.

(…)

Peyami Safa, *Okuyucu Olmak Sanatı*

Kelime Dağarcığı
intiba: İzlenim. **mefhum:** Kavram. **muayyen:** Belirli. **muharrir:** Yazar. **mücerret:** Soyut. **müellif:** Yazar. **mürekkep:** Birleşmiş, birleşik, -den oluşmuş. **müşahhas:** Somut. **mütefekkir:** Düşünür. **ruhiyatçı:** Ruh bilimi uzmanı, psikolog. **tahayyül:** Hayalde canlandırma. **tedai:** Çağrışım.

1. Yazarın kişisel görüşlerini dile getirdiği bir fıkra örneği okudunuz. Siz bugün bir fıkra yazacak olsanız hangi konu hakkında yazarsınız? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Fıkra türü, 19. yüzyılda gazete ve dergiler çevresinde ortaya çıkmış ve gelişmiştir. 19. yüzyıldan günümüze kadar olan teknolojik gelişmeleri göz önünde bulundurduğunuzda fıkra türünün dünü, bugünü ve yarını için neler söyleyebilirsiniz? Kısa bir paragrafla anlatınız.

Yazdığınız Paragraf:

3. Yazarın *Biz bir yazıyı okurken yalnız onu değil kendi kendimizi de okuyoruz.* düşüncesine katılıyor musunuz? Nedenleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metnin Türünü Kavrıyorum**	20 dk.
Amacı	Metnin türünün tarihî gelişimini ve dönemle ilişkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ev Sevgisi

Yeni hayat içinde kaybolmak tehlikesine düşen bir mutluluk ve bağlılık kaynağı: ev sevgisi. Küçük, büyük ailelerin baba yurdu vardı. Dar, kaldırımı bozuk sokağa bakan, yağmurlar ve fırtınalarla dış manzarası kararmış bir evde gözlerimizi dünyaya açardık. Bu evin, küçük, büyük herhalde bir bahçesi olurdu. Bu bahçenin her tarafı kendi ellerimizle işlenirdi. Annemiz, babamız, bize bazı kayısı ağaçları göstererek bunları büyük babamızın, aşısını bilmem nereden alarak yetiştirdiğini; çocukluklarında onun altında oynadıklarını anlatırdı.

(…)

Bu ev sevgisi maddî bir avuç toprak, bir yığın tahta ve sıva sevgisi değildi. Biz, evimiz mefhumu (kavramı) içinde ailemizi, muhitimizi, ecdâdımızı severdik. Bu sevgi ruhumuz için bir sükûnet ve ferahlık, bir inanç ve irade kaynağı teşkil ederdi. Yavaş yavaş, hayat bu sevgiyi tehdit etmeğe başladı. Dayanıksız eski tahtalardan ibaret kalan bu köhne evleri yangınlar bir bir yere serdi. Büyük yurt içinde âdeta yurtsuz ve yuvasız kaldık.

(…)

Bugün bir kere maddeten baba ocağından ayrıldık. Eski evlerimiz yandı, yıkıldı. Biz onlar içinde yaşıyamaz olduk, alıcı çıkınca yıkıcılara sattık. Ve onlar, bizim ailemizin tarihini teşkil eden, acı ve tatlı günlerimizi içinde toplayan ve yaşatan eski binayı gözümüzün önünde çatır çatır yıktılar, bizi, hayatta bir serseri gibi bıraktılar. Belki modern apartmanlara taşındık. Belki bugün o eski çıplak tahta döşemeli odalarımızın yerine yumuşak tüylü halılar serili salonlarımız var. Fakat bu bizim için bir ocak değil, bir "ev" değil. Bu mükellef, muhteşem binaların içinde bir kiracıyız, bir numarayız. Sene başında kontratımız biterse, nereye taşınacağımızın farkında bile değiliz. Ve, en müthişi, bunun acılığına bile kayıtsızız. Çünkü aile ocağından ev sevgisinden yalnız maddeten değil, manen de uzak kalmış bulunuyoruz. "Ev" mânâsını kaybetmiştir; bugün ev, yalnız, az çok rahat bir taş toprak yığınıdır; kiralık bir apartıman köşesidir. Bunu beğenmesek bir başkasına gitmeğe her dakika hazırız.

Ev sevgisinin süzülüp gitmesi, aile hayatında eski tesirini dehşetiyle hissettirmeğe başlamıştır. Aile havasının ruha serinlik veren yüksek temizliği artık kalmadı. Aile gevşedi. Bir dam altında yaşayan birer yabancı haline geldik. Şimdi ev halkı bir kalp gibi çarpan tek bir vücut değil. Muvakkat bir zaman için, tesadüfün sevkiyle bir araya gelmiş sanki yabancılar…

Bir rüzgâr bunları ufkun muhtelif taraflarına savurabilir. Ruhları kuruyor, içine acılık, hodgâmlık (bencillik) ve bedbahtlık doluyor. Tahmin edilmeyen bir hırs, elde edilmeyen bir saadet ve hülya arkasında, bazen en yakınımızdakilere yabancı ve âdeta düşman hissiyle hayatta yapayalnız kalıyoruz. Kalabalık ev, tenha bir çöl oldu…

Hüseyin Cahit Yalçın, *Ev Sevgisi*

1. “ev büyük geliyor şimdi her oda / bir ayrılık, çocuklar kapalı kutu, / bahçeler dağınık: / Bir salkım üzümü / paylaşırken nasıl da bağ bahçe arkadaştık, / meğer yapraklarından soymaya başlamış / bahçeyi hırsız, bağ çıplak kalmış!”

Haydar Ergülen, *Nar*

Yukarıdaki şiir parçası, okuduğunuz metinden farklı bir dönemde yazılmasına rağmen onunla aynı sorunu dile getirmektedir. Sizce bu durumun sebebi/sebepleri ne olabilir?

2. Theodor W. Adorno’nun “Sözcüğün alışılmış anlamıyla barınak, artık imkânsızdır. (…) Ev, geçmişte kalmıştır.” sözünü de göz önünde bulundurarak, okuduğunuz metnin iletisi hakkında değerlendirme yapınız.

3. Metnin konusu güncel midir? Metinde işlenen konuyu ilgi çekme ve bilgi verme açısından değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metin ve Hedef Kitle	20 dk.
Amacı	Metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasındaki ilişkiyi ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çarpık Resim Yaşayacak Mı?

-Okuyucuyla Hayalî Münakaşa-

Soruyorsunuz: Çarpık resim yaşayacak mı?

Konuşalım. Ne demek istediğinizi anlıyorum, fakat yine de size soracağım.

— Çarpık resimden ne kastediyorsunuz?

Şöyle cevap verdiğinizi farz ediyorum:

— Sizin modern dediğiniz resim. Adı ister kübist ister fütürist ister sürrealist olsun. Bunların hepsinde bir renk ve çizgi sarhoşluğu var. Topuna birden çarpık resim diyelim.

— Kabul.

— Evvela bize söyleyiniz: Neden bu resimler çarpık? Modern sanata dair yazılan bir sürü makale ve kitap, şimdiye kadar yüzlerce defa bunu halka izah etmeye çalıştı, fakat anlamadık.

(…)

Siz karikatürü de çarpık resimlerden sayıyor musunuz?

— Hayır! Karikatür, karikatürdür. Gayesi eşyanın ve insanın aslındaki nispetsiz çizgilerini resimde mübalağa ederek bizi güldürmek.

— Pek güzel ama en nispetsiz insan, karikatürde göründüğü kadar da aslında çarpık mıdır?

— Hayır, karikatür mübalağa ediyor.

— Demek ki, bir adam fotoğrafını alsanız gülünç olmaz, fakat karikatürünü yaparsanız gülünç olur.

— Evet.

Demek ki, fotoğrafın gözüyle sanatkarın gözü arasında büyük bir fark var. Fotoğraf gördüğü şeyi olduğu gibi naklediyor; sanatkar gördüğü şeyi kendine göre tefsir ediyor, ona bir mana katıyor.

— Evet, fakat karikatür başka. Onun maksadı bizi güldürmek.

— Müsaade ediniz. Şüphesiz karikatür başka. Fakat demek istiyorum ki, fotoğrafın gözüyle sanatkarın gözü bir olmuyor. Fotoğraf umumi yani herkes gibi görüyor; sanatkar şahsi yani kendine göre görüyor, değil mi?

— Evet, fakat yalnız karikatürde.

— Pek güzel; niçin karikatüristin şahsi görüşünü kabul ediyorsunuz da öteki ressamlarınkini kabul etmiyorsunuz?

(…)

Peyami Safa, *Çarpık Resim Yaşayacak Mı?*

1. Okuduğunuz metin, Peyami Safa tarafından 6 Haziran 1939 tarihinde *Yedigün* dergisinde yayımlanmıştır. Metnin konusunu, amacını ve hedef kitlesini göz önünde bulundurduğunuzda sizce yazar metinde neden *okuyucuyla hayalî münakaşa* yolunu seçmiştir?

2. *Evvela bize söyleyiniz: Neden bu resimler çarpık? Modern sanata dair yazılan bir sürü makale ve kitap, şimdiye kadar yüzlerce defa bunu halka izah etmeye çalıştı fakat anlamadık.*

   Sizce, metinden alınan bu bölümde halka izah edilmeye çalışılan konuyu halkın anlamamasının nedeni ne olabilir? Görüşlerinizi yazınız.

3. Siz metindeki konuyu halka açıklayan bir yazı yazacak olsanız, yazınızda nelere dikkat ederdiniz? Kısaca açıklayınız.

4. Yazarın yerinde olsaydınız *…niçin karikatüristin şahsi görüşünü kabul ediyorsunuz da öteki ressamlarınkini kabul etmiyorsunuz?* sorusuna nasıl cevap verirdiniz?

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Sinema Sanatına Farklı Bir Bakış**	25 dk.
Amacı	Metnin yazılma amacını belirleyerek metnin içeriğiyle günlük yaşamın ilişkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sinema

Boş vaktim oldukça sinemaya giderim. Yumuşak bir karanlığa gömülmüş, makinenin hışırtısını dinleyerek, vücudumun değil, ruhumun bir çetin yol üzerinde mola verdiğini hissederim. Büyük dinlenme, bir karanlık denizine dalıp bir daha ışığa kavuşmamaktan başka nedir?

Sinemanın diğer bir fazileti de olgun yaşın, kafatası içinde, bir deste devedikeni gibi sert duran acıtıcı mantığı yerine, çocuk safdilliğini ve kolayca aldanış kabiliyetini koymasıdır. Rüya âlemi üzerine açılmış sihirli bir pencereyi andıran beyaz perdede koşuşan, dövüşen, düşen, kalkan şahısların tatsız tuhaflıklarından veyahut kovboy süvariliklerinden veya hırsızlık vak'alarından, başka türlü tat almak kabil olur muydu? İnsan saflığıyla beslenen sinema edebiyatı, henüz kıymetsiz yazarın işidir. Resmi beyaz-perde üzerinde kımıldayan şu rimel ile kirpiğinin her teli bir ok gibi dikilmiş güzel kadının gözünden, damla damla akan sahte gözyaşları, zevkini ve aklıselimini şapka ve bastonuyla birlikte vestiyere bırakmayan adamı, teessürden değil, ancak can sıkıntısından ağlatabilir.

Sinema, böyle yormayan masum bir göz eğlencesi kaldıkça, yorgun başın munis bir sığınağıdır. Her zevkini kaybetmiş ruhu, çocukluk tazeliğine kavuşturan bu karanlıkta, basit musikî, tatlı bir ninni vazifesini görür. Ben, en güzel ve en dinlendirici uykularımı sinemanın, ipek yastıklar gibi başın arkasına yığılan yumuşak karanlığına borçluyum.

Ahmet Haşim, *Sinema*

1. Okuduğunuz metin Ahmet Haşim'in sinema sanatı hakkındaki fikirlerini yansıtmaktadır. Günümüzde Ahmet Haşim'in bu görüşlerinin toplumun geneli tarafından kabul edilip edilmeyeceği ile ilgili düşüncelerinizi yazınız.

2. Ahmet Haşim, sinemanın edebiyat yönü yani bir başka deyişle senaryo yazarlığı için ...*henüz kıymetsiz yazarın işidir.* ifadesini kullanmıştır. Sizce Ahmet Haşim, sinemanın çok daha yaygın bir sanat hâline geldiği günümüzde de senaryo yazarlığı için aynı ifadeyi kullanır mıydı? Gerekçeleriyle yazınız.

3. Metinde yazarın hedef kitlesinin bilim insanları değil de sinema veya edebiyatla ilgilenen insanlar olduğunu söyleyebilir misiniz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

4. Metinde Ahmet Haşim, sinema sanatından bahsederken *masum bir göz eğlencesi, tatlı bir ninni* gibi ifadeler kullanmıştır. Yazarın bu ifadelerini dikkate alarak sinema sanatı ile edebiyatı karşılaştıran kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Süleyman GEZER*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Karşıt Düşünceler**	20 dk.
Amacı	Ana düşünce ve yardımcı düşünceler arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

5

Varlık'ın şubat sayısında Yaşar Nabi, "Bir Genç Şaire Mektup" adlı yazısında günümüz şairlerini, serbest nazmı savunuyor. O genç şair, birkaç şiiri ile birlikte gönderdiği mektupta şöyle demiş:

Şimdi moda olan tarz benim yazdığım değil. Hayatın her cephesinde olduğu gibi asrımızda her şey kolaylığa, basitliğe doğru gidiyor. Tabii şiirde de bu ruh hâkim: İlhamı kolayca ifade edilivermek, ifade edişte her türlü güçlüklerden, şekilden, hünerden kaçınmak.

Yani o delikanlı, serbest nazmın kolay, vezinli kafiyeli şiirler yazmanın ise güç olduğunu sanıyor. Hele aruz! ... O vezni kullanmak olsa olsa büyük ustaların elinden gelir. Kendisi de beceriyormuş o işi. Demek ki...

Bugün pek çok onun gibi düşünenler. "Düşünenler" dedim ya, bana bir tuhaf geldi. Bu düşünce düşünmekten değil, düşünmemekten doğar da onun için. Bir adam o kurallara uyarak, onların sağladığı kolaylıklardan faydalanarak yazılar yazıyor, onun yaptığı zor bir iş. Beri yanda başka bir adam, kurallara uymaksızın, salt kendi emeği ile bir ahenk bulmaya çalışıyor, onun yaptığı iş kolay... Buna "düşünmemek" denmez de ne denir?

Şunu da söyleyeyim: Vezinli kafiyeli şiirler yazmanın mutlaka kolay olduğunu ileri sürmüyorum: Güzel bir biçim, şekil yaratmak daima zordur, ancak birkaç kişinin elinden gelir. Ama o delikanlı belli ki *biçim* ile *kalıp*'ın bir olduğunu sanıyor. Vezinli kafiyeli yazdınız mı, bir biçim yarattınız demektir... Nerede o bolluk, a iki gözüm? Kendisine iki beyit söyleyeyim, ikisinin de mazmunu bir. Biri Nedim'in: *Ben olsam, mutrib olsa, bir kenar-i cuybar olsa... — Hoş imdi bir de farza bir cuvan-i şivekâr olsa!* Öteki Galip'in: *Daha ziyadesine yok tahammülü bezmin: —Mey ola, mutrib ola, tut ki bir de dilber ola!* İkisi de vezinli, ama birinde biçim var, ötekinde yok. O iki beyti bir okusun, düşünsün onların üzerinde, *biçim*'in ne demek olduğunu o zaman sezer belki, sezer de serbest nazımla söylenmiş şiirlerin mutlaka biçimsiz olmadığını anlar. O kadarla da kalmaz, kendisinde de belki gerçek biçim kaygısı belirir: *Şimdi moda olan tarz benim yazdığım değil* gibi yanlış cümleler kurmaz, *Şiirde de bu ruh hâkim* gibi basmakalıp sözlerden kaçınır.

(Mart 1952)

(…)

Nurullah Ataç, *Dergilerde*

1. Okuduğunuz metinde genç şairin öne sürdüğü düşünce ile Nurullah Ataç'ın vurgulamak istediği temel düşünceyi kendi cümlelerinizle ifade ediniz.

2. Genç şairin düşüncesini desteklemek isteseydiniz Yaşar Nabi'ye yazdığı mektuba hangi yardımcı düşünceleri eklerdiniz?

3. Nurullah Ataç, okuduğunuz metnin son paragrafında genç şaire bazı tavsiyelerde bulunmuştur. Bu tavsiyelerden yaptığınız çıkarımı bir cümle ile özetleyiniz.

4. Metindeki karşıt düşüncelerin metni anlamanıza nasıl bir etkisi oldu? Kısaca açıklayınız.

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metin ve Anlam İlişkisi	25 dk.
Amacı	Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşünceleri arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İki Sır

(…)

Dünyada ne kadar insan vardır ki ufak üzüntüleri, dişlerini biraz sıkınca pekâlâ katlanabilecekleri sıkıntıları bir felaket olarak karşılarlar. Telaşlanırlar; derin kederlere kapılırlar; hayattan soğurlar; derhal ölümü düşünmeye başlarlar. Böyle insanlar bu fani dünyada misafirlik etmeye layık değildirler.

Bu dünya şüphesiz büyük, üstelik güzel, hem de çok güzel bir misafirhanedir. Fakat bu büyüklüğün, bu güzelliğin içinde rahatsızlıklar vardır; üzüntüler, sıkıntılar vardır. Dünya bizim istediğimize göre, bizim havamızca dönmez; kendi istediği gibi ve kendi havasınca döner. Gecesi ve gündüzü bizim için değil, kendisi içindir. Birçok sırlarından da bizi haberdar etmez.

Elbette ki sözlerimle felaketleri umursamayınız demek istemiyorum. Fakat gündelik hayatınızda başınıza gelebilecek felaketleri tahammül edilmesi ve giderilmesi mümkün bir sıkıntı olarak karşılayabilirsiniz. "Mahvoldum, bittim, artık ben bunun altından kalkamam" gibi düşüncelere zihninizi kaptırmayabilirsiniz. Çünkü bu dünyanın en dayanıklı mahlûklarından biri ne fildir, ne devedir, insandır. İnsanoğlu bir bakıma cam gibi, ufak bir çakıl taşının çarpışına dayanamayıp çıt diye ikiye bölünecek kadar zayıf, fakat bir bakıma da tabiatın en sert darbeleri altında asırlık ağaçlardan daha dayanıklı bir mahlûktur. Fakat meselenin düğüm noktası, gelecek olan darbelere karşı hazırlıklı olmasında toplanır.

Yağmur bulutları havada toplanınca şemsiyenizi alıp sokağa çıkmanız gibi hayatta başınıza gelecek her şeye karşı da ruhen hazırlıklı olmalısınız. Bu ruh hazırlığı; felaketler karşısında şaşırıp kalmamanızı, fırtınada tersine dönmüş bir şemsiye haline gelmemenizi mümkün kılar.

(…)

Her şey geçer, her şey gider. Nehir alabildiğine akıp giderken bu gidişe dayanamayan taşları da beraber götürür. Ama dayanabilenleri de yerinden sökemez; üzerinden aşmaya ve yolunu çevirmeye mecbur kalır.

Hayatta sıkıntılara, üzüntülere, kederlere dayanamayanlar da yuvarlanmaya mahkûmdur. Bugünkü üzüntüler olmazsa yarınki kederler onları perişan edecektir. Fakat bir kere bütün bunları, misafir olduğumuz dünyanın tabii halleri olarak kabul ettik mi, hele olduklarından büyük ve ehemmiyetli görmemeye alıştık mı misafirhanenin neşeli sakinleri arasında yerimizi peyledik demektir. Dünya kendi havasınca döner ama kuvvetli insanlar o havayı kendi lehlerine değiştirmeye muvaffak olurlar. İçinde yaşadığımız dünya bugün insanlara dünden daha mülayim ise bu, o kuvvetli insanların eseridir.

Şevket Rado, *Eşref Saat*

1. Sizce yukarıdaki metne hangi başlıklar konulabilirdi?

2. *Her şey geçer, her şey gider. Nehir alabildiğine akıp giderken bu gidişe dayanamayan taşları da beraber götürür. Ama dayanabilenleri de yerinden sökemez; üzerinden aşmaya ve yolunu çevirmeye mecbur kalır.* sözlerinden de hareketle metnin ana düşüncesi hakkında yorum yapınız.

3. Aşağıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Ana düşünceyi desteklemek isteseniz aşağıdaki paragrafı nasıl tamamlarsınız?

"Mahvoldum, bittim, artık ben bunun altından kalkamam" gibi düşüncelere zihninizi kaptırmayabilirsiniz. Çünkü bu dünyanın en dayanıklı mahlûklarından biri ne fildir, ne devedir, insandır. İnsanoğlu bir bakıma cam gibi, ufak bir çakıl taşının çarpışına dayanamayıp çıt diye ikiye bölünecek kadar zayıf, fakat bir bakıma da tabiatın en sert darbeleri altında asırlık ağaçlardan daha dayanıklı bir mahlûktur. Fakat meselenin düğüm noktası, gelecek olan darbelere karşı hazırlıklı olmasında toplanır.

4. Okuduğunuz metinde yer alan *Hayatta sıkıntılara, üzüntülere, kederlere dayanamayanlar da yuvarlanmaya mahkûmdur.* düşüncesini destekleyici olarak hangi görüşleri bu metne eklemek isterdiniz?

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Zamana Yenik Düşmeyen Eserler**	25 dk.
Amacı	Anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarının anlatıma katkısını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Üslûp Hakkında Bir Mülahaza

Çocukluğumda, hayalime gösterdiği yeni bir cihan manzarasiyle kâh beni kendimden geçiren ve hayallere daldıran, kâh sinirlerime sevkettiği ürpermelerin kuvvetiyle gözlerimi zevkten yaşartan bir şiir mecmuasını, geçen gün, senelerden sonra tekrar elime alınca, acı bir hayret içinde kaldım:

Kitabın içindekiler, solan kaptan ve sararan kâğıttan fazla, daha çok fazla eskimiş, yıpranmıştı. Sanki gözle görülmez birtakım manevî güveler, eserin ruhanî maddesini kemirip toza döndürmüştü.

Şiirin çıkıntılarında göz alan eski aynalar sönmüş, aydınlıkların yandığı noktalarda, küçük karanlık çukurlar belirmişti.

Sıfatlar, teşbihler, istiareler -böcek koleksiyonlarında, toplu iğne ile tutturulan ölü kelebekler gibi- sahifelerin sathı üzerinde, renkli birer naaş halinde duruyordu. Meğer bunlar, edebî eserin bozulmağa ve çürümeğe en müsait süsleri imiş! Daha dünkü şâir, üslûbuna sürdüğü alacalı renklerle bir hafta içinde, soluk bir eski elbise zavallılığına düşerken, sıfatsız, teşbihsiz, istiaresiz. Homeros, saf bir billûr piramidi gibi, hâlâ güneşin ışıklarını güneşe aksettirip duruyor.

Ahmet Haşim, *Üç Eser*

1. Metinde "eserin ruhanî maddesini kemiren, toza döndüren manevî güvelere" benzetilen unsur sizce nedir? Açıklayınız.

2. Metinde bahsedilen şiir mecmuasındaki eserler ile Homeros'un eserleri hangi açıdan karşılaştırılmıştır?

3. Metinde sıfatlar, teşbihler, istiareler neden "renkli birer naaşa" benzetilmiştir? Yazınız.

4. Metinde yazar düşüncesini ifade etmek için başka hangi yollara başvurabilirdi? Örneklerle açıklayınız.

Hazırlayan: *Süleyman GEZER*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metnin Anlatım Özellikleri**	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatım biçimlerinin ve düşünceyi geliştirme yollarının metne etkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Eski Ramazanları Yâd

Ağla çeşmim, ağla, durma...

Evet, bilmem bu şarkı parçası da nereden, nasıl, birdenbire aklıma geldi: "Ağla çeşmim, ağla, durma!" Saatler var ki kendime hâkim olamayarak muttasıl onu tekrarlıyor, evde hem aşağı yukarı dolaşıyor, hem de onu mırıldanıyorum:

Ah, eski ramazanlar, çocukluğumun ramazanları!

O zaman ramazan kışa, karlı, buzlu günlere tesadüf ederdi; gözlerimi kapayıp çocukluğumun ramazanlarını düşünmek istedikçe ilk önce, daima şöyle bir manzara gördüm: Karayelin savurduğu parçalar altında, gece, teravihten çıkan gamseleli ve kukuletalı bir siyah kalabalık, yerleri haşırdatan bir ayak sesi ve ardı arası kesilmeyen öksürükler! Bu oldukça korkunç ve oldukça heybetli manzaradan sonra yavaş yavaş ramazanın bütün safhaları hayalimde canlanmaya başlar. Evvela arife gününü hatırlarım, Eyüp'ü ve aile mezarlığını ziyarete gittiğimiz günü… Evde ramazan temizliği bitip kiler yerleştikten sonra hamam yanardı; ramazan hamamı…

Edirnekapısı haricinde aile mezarlığı bu ne büyük, ne ucu bucağı bulunmaz bir servistandı… Ta Eyüp'e kadar loşluk, uğultu ve yalnızlık içinde, konuşmak cesareti bulamazdık. Orada bizi hayat yerden karşılar, kucaklardı: Oyuncakçı dükkânları, şekerciler, kahveler ve dilenci kafileleri… İğne atsan yere düşmezdi, fakat kumrularla güvercinler gene dolaşacak yer bulur, o gün darı yemekten kursakları heybe gibi şişerdi.

(…)

Ramazanda bir gece de beni pek seven ricalden birinin konağına iftara götürürlerdi, topa beş kala kapıdan girerdik, daima böyle, hesaplı gelmek âdetti. Galiba kendime has, hoş ve neşeli bir konuşma tarzım vardı ki hem ev sahibi hem de misafirleri pek ziyade mütelezziz olurlardı. O zamandan şiire, edebiyata merakım olduğu için hepsi de kâtip ve âlim olan bu adamlar bana şiir okuturlardı, hiç unutmam Şinasi'nin bir tevhidi vardı, tamamı hatırımda kalmamış ama içindeki "…Lamekândır olamaz" kelimelerini nedense doğru telaffuz edemezdim ve bunu her tekrarımda samiin, zevklerinden bayılırlardı. Bu esnada saat üçü bulurdu, tiyatroya gidilirdi. Ben o zaman da caniler ile didişen masum rollerine âşıktım!

Şimdi nerede böyle çocuklarla hasbihalden zevk duyan yaşlılar… Yaşlıların dert, kasavet başlarından aşmış, ne ramazanda, ne bayramda çenelerini bıçak açmıyor. Ne diyelim: Ağla çeşmim ağla, durma!"

(…)

Refik Halid Karay, *Guguklu Saat*

Kelime Dağarcığı
gamsele: Kauçuktan yapılmış, su geçirmeyen yağmurluk. **kukuleta:** Yağmur, soğuk vb. dış etkilere karşı başa geçirilen başlık. **muttasıl:** Aralıksız, durmadan. **mütelezziz:** Mutlu olan, hoşlanan. **rical:** Yüksek makamlardaki devlet adamları. **samiin:** Dinleyenler.

1. *Karayelin savurduğu parçalar altında, gece, teravihten çıkan gamseleli ve kukuletalı bir siyah kalabalık, yerleri haşırdatan bir ayak sesi ve ardı arası kesilmeyen öksürükler! Bu oldukça korkunç ve oldukça heybetli manzaradan sonra yavaş yavaş ramazanın bütün safhaları hayalimde canlanmaya başlar.*

Okuduğunuz metinden alınan paragrafta geçmiş bir ramazan vakti betimlenmiştir. Metinde betimleme yapılırken hangi duyularla ilgili ayrıntılara yer verilmiştir? Bu ayrıntıların kullanılması sizce metne ne kazandırmıştır?

2. Bir düşüncenin somut hâle getirilerek daha anlaşılır kılınması için anlatılan konuyla ilgili örnekler verilmesine örneklendirme denir.

Okuduğunuz metinden bu açıklamayı destekleyen bir örnek veriniz.

3. Yazar, bir şarkıda geçen *Ağla çeşmim ağla, durma!* sözünü metnin kimi yerlerinde alıntılayarak tekrarlar. Yazarın bu tavrının gerekçesi sizce ne olabilir?

4. *Orada bizi hayat yerden karşılar, kucaklardı: Oyuncakçı dükkânları, şekerciler, kahveler ve dilenci kafileleri... İğne atsan yere düşmezdi, fakat kumrularla güvercinler gene dolaşacak yer bulur, o gün darı yemekten kursakları heybe gibi şişerdi.*

a) Yukarıdaki metinde geçen *Orada bizi hayat yerden karşılar, kucaklardı.* ifadesinde yazar, anlatımı güçlendirmek için nasıl bir yol izlemiştir?

b) Yukarıdaki metinde güvercinlerin ve kumruların kursakları için *heybe* benzetmesi yapılmıştır. Bu ifadeyi siz yazsaydınız nasıl bir benzetme yapardınız? Kısaca yazınız.

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Görselin Metne Katkısı	20 dk.
Amacı	Metin ile görsel arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kedi Duruşu

Benim gibi kedi düşkünlüğü belki de aileden kalma ama temel nedeni ne olursa olsun yaşamının hiçbir dönemi kedisiz geçmemiş biri, sanıldığı gibi kediler üstüne genellemeler yapamaz, tam tersine kediye ilişkin hiçbir özelliğin genellemeye yatkın olmadığını bildiğinden böyle bir yanılgıya düşmekten elinden geldiğince kaçınır. Yine de yaşamımın bir parçası olmuş onlarca kediyi düşündüğümde aralarındaki en önemli benzerliğin "yaşam karşısında duruş" diye özetleyebileceğim bir tavır olduğunu düşünüyorum.

En nazlısından en bitirimine kadar bütün kediler için sabah saatleri günün en önemli vakti galiba. Evdeyseler kuruldukları köşeden, sokaktaysalar dibinde pinekledikleri çöp bidonundan sıyrılıp hayran bakışlar karşısında bedenlerini yay gibi gerdikleri gerinip esnedikleri an. Ufak mırıltılarla günün içlerini kokladıkları an: Gözler yarı açık ama tırnaklar tetikte, kuyruk havada.

(…)

Sıcak bir yaz sabahı, pirelerini ayıklarken sırılsıklam kesilen sokak kedisinin çipil gözleriyle güneşe meydan okuması, temizliği ve soyluluğuyla dünyaya kendinden bir güzellik kattığına inanması, dikkatli baktığınızda içinize işler. Çünkü kediyle dünya arasındaki bağ doğrudandır, hiçbir aracı gerektirmez. Siz kendinizi kedinin sahibi olarak düşünebilirsiniz ama o dünyanın sahiplerinden biri olmakta diretir.

(…)

Bir kediye yapabileceğiniz en büyük kötülük, yaşadığı mekânı değiştirmek oluyor. Taşındığınız yeni evi sandığınızdan da uzun bir süre yadırgıyor. Egemenlik alanını nerede kuracağını, nerede duracağını kararlaştırmak için evi köşe bucak araştırıyor. Eşyaları ve odaları kendinin yapana kadar.

Yeter ki her şeye tepeden bakacağı o yükseltiyi bulsun. Kişioğlunun sevinçlerine ve acılarına karşı kayıtsızlığını olanca görkemiyle kusursuzluğuyla gözler önüne sersin.

Tomris Uyar, *Kedi Duruşu*

1. Siz yazarın yerinde olsaydınız okuduğunuz metni görsel unsurlarla destekler miydiniz? Metnin konusundan hareketle düşüncelerinizi nedenleriyle yazınız.

2. *Evdeyseler kuruldukları köşeden, sokaktaysalar dibinde pinekledikleri çöp bidonundan sıyrılıp hayran bakışlar karşısında bedenlerini yay gibi gerdikleri gerinip esnedikleri an. Ufak mırıltılarla günün içlerini kokladıkları an: Gözler yarı açık ama tırnaklar tetikte, kuyruk havada.*

Okuduğunuz metinden alınan bu bölümü görsel kullanarak ifade etmek isteseniz nasıl bir görsel kullanırdınız? Gerekçeleriyle yazınız.

3. Aşağıdaki görseli, COVID-19 salgını dolayısıyla yazacağınız "Kontrollü Sosyal Hayat" başlıklı köşe yazısında kullanacak olsanız görsel, yazınıza nasıl bir katkı sağlardı? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Alıç Ağacına Farklı Bir Bakış**	25 dk.
Amacı	Görselin metne etkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dikmen Alıcı

Dikmen'in ardındaki Çal dağının doruğunda yaşlı bir alıç ağacı vardır. Kuru dallarında solgun allı yeşilli paçavralarla nice masum özlemlerin adakları bağlı kalan bir ağaç... Ben o ağacı çok severim. Ona "Dikmen Alıcı" adını da ben taktım.

Dikmen, Ankara'nın en yüksek en güzel yazlıklarından biridir. Eski Ankaralılar, yazın kuru sıcağı çökmeden Dikmen'deki bağ evlerine göçerler, baharın safasını sürdükten sonra yazı da orada geçirirler.

Baharda, bereketli kırkikindiler toprağı ıslatıp, sıcak mayıs güneşi de ısıtınca, kucağında uyuyan milyonlarca tohum birden uyanır. Dikmen sırtları yemyeşil olur; allı morlu, elvan elvan bozkır çiçeklerine bürünür, çitler yaban bademlerinin çiçekleri ile tozpembe olur; iğdeler açar, kekikler sürer. Dikmen sırtlarında adım attıkça havaya burcu burcu kokular yayılır. Ne güzel olur Dikmen'de bahar!

Ben Dikmen'e sık giderim; hele eskiden çok sık gider, her gidişimde de Çal dağının tepesindeki tek ağacı ziyaret ederdim. Gide gele onunla dost ahbap oldum, uzun uzun sohbetler ettim. Neler anlatmadı bana... Bu uzun, çok uzun maceralı bir hikayedir. Biraz kısaltarak anlayabildiğim kadarını ben de size anlatacağım.

Çal dağının doruğu bir kubbeye benzer. Tepeye çıkınca çepeçevre manzara birden sizin olur. Kuzeyde yıldan yıla büyüyen, sırtlara bayırlara tırmanan Ankara önünüze serilir. Doğuda vadinin içine sokulan Dikmen köyünü, daha ileride kuytu bir yarın sırtına yaslanan Karacakaya'yı, o güzelim Hüseyin Gazi'yi, daha gerilerde ufku kapayan Elma Dağı'nı, güneyde gümüş gibi ışıldayan Mogan gölünü, doğuda Ahlatlıbel'i görürsünüz. Yalnız onlar mı? Oradan daha neler görürsünüz... Ne görürseniz güvenebilirsiniz, hepsi hastır, gerçektir. Sevinirsiniz orada; çünkü tabiatın içindesiniz. Orada kendi yaptığımız dünyanın bunaltıcı hayhuyundan, tatsız ıvır zıvırından, bencil kaygılarından, sıkıcı darlığından kurtulur; her şeyin olduğu gibi gözüktüğü, o külfetsiz, gösterişsiz, sessiz büyüklükle karşı karşıya gelirsiniz. Orada, o büyüklük içindeki yalnızlıkta, insan kendini bulur, varlığının özündeki asiliği anlar ve kendini erdemliğe adar.

Hikmet Birand, *Dikmen Alıcı*

1. Metinde bahsedilen Dikmen'deki alıç ağacının da olduğu bir resim çizecek olsaydınız ağacın altındaki kişi veya kişiler ne yapıyor olurdu? Betimleyerek açıklayınız.

2. Bahar mevsiminde tarif edilen Dikmen sırtlarının kış mevsimindeki hâlini betimleyiniz.

3. Metinde anlatılan alıç ağacı ile anlatıcının sohbetini betimleyen bir görsele yer verilseydi bunun okuyucu açısından nasıl bir olumsuz etkisi olabilirdi? Yazınız.

4. Görselde bulunan ağacı ve çevresini, metindeki alıç ağacı ve çevresiyle karşılaştırarak betimleyiniz.

Hazırlayan: *Süleyman GEZER*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Ortak Bir Kültür Hazinesi: Dil**	25 dk.
Amacı	Metne veya yazara özgü dil ve anlatım özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dağınık Sözler

Yazarlarımızın çoğu Türkçeyi bilmiyor. Başka dilleri öğrenmeye özeniyorlar; bir parça söktüler mi kurumlarından geçilmiyor. Yabancı diller ufuklarını genişletecek; önlerine Avrupa'nın, bütün dünyanın medeniyetini, ekinini, pardon! kültürünü serecek. Kültür, kültür, ah! Kültür... O hazineden avuç avuç alacaklar, saçacaklar ortaya; böylece yükselecek, ta doruklara erişecekler.

Ama Türkçeyi bilmiyorlar, öğrenmiyorlar. Bildiklerinden, çok iyi bildiklerinden şüpheleri yok da onun için daha iyi öğrenmeye çalışmıyorlar sanmayın, sevmiyorlar Türkçeyi, önemlemiyorlar. Hayli zaman oluyor, yanılmıyorsam, Alamanca bir dergide bir karikatür görmüştüm: Bir genç oturmuş, "On sekizime geldim, hâlâ vatana bir kötülük edemedim!" diye hayıflanıyor. Bizim yazarlarımız onu hatırlatıyor: "Bu kadar dil öğrendim, hâlâ yazılarımda Türkçeye benzer yerler var!"

Hikâye hikâyeyi açarmış, bir tane daha geldi aklıma. Yahya Kemal Bey anlatır: Bilmem kim gençliğinde Fransa'ya tahsile gitmiş, altı ay sonra da babasına Fransızca bir mektup yazıp: "Ben burada hep Fransızca konuşuyorum, onun için Türkçeyi unuttum." demiş. Babası da: "Oğlum, benim sana otuz yılda öğrettiğim Türkçeyi sen böyle altı ayda unutursan altı ayda öğrendiğin Fransızcayı kim bilir ne çabuk unutursun. Gel, sen, dili o kadar çabuk öğrenme de sıkı öğrenmeye bak." diye bir cevap yazmış. Bizim yazarlarımız da onun gibi. Bir yabancı dil öğrendiler mi, hemen Türkçeyi unutalım diyorlar. Kendi deyimleri ile söyleyelim: Unutmaya koyuluyorlar.

(…)

Nurullah Ataç, *Söyleşiler*

1. Okuduğunuz metnin yazılış amacını bir cümleyle ifade etmeniz istenseydi bu cümle ne olurdu?

2. Yazarın metinde eleştirdiği dil meselesinin günümüzde hâlâ devam etmesinin nedeni sizce ne olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felâketler içinde ahlâkının, geleneklerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde korunduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.

M. Kemal Atatürk

Atatürk'ün bu sözlerinden hareketle topluma dili sevdirmek ve dil bilinci kazandırmak için neler yapılabileceğini gerekçeleriyle yazınız.

4. Okuduğunuz metinde yazarın "kültür" kelimesi yerine *ekin*, "önemsemek" kelimesi yerine *önemlemek* ifadesini kullanmasının gerekçeleri sizce ne olabilir? Düşüncelerinizi kısaca yazınız.

5. Nurullah Ataç "edebiyatımızın huysuz olduğu kadar öğreten kalemi" olarak nitelendirilir. Bu şekilde nitelendirilmesinin sebebi sizce ne olabilir?

6. *Yabancı diller ufuklarını genişletecek, önlerine Avrupa'nın, bütün dünyanın medeniyetini, ekinini, pardon! kültürünü serecek. Kültür, kültür, ah! Kültür... O hazineden avuç avuç alacaklar, saçacaklar ortaya; böylece yükselecek, ta doruklara erişecekler...* ifadelerinde yazar dil ve kültür yozlaşması üzerinde durmaktadır. Siz olsaydınız bu sorunu nasıl ifade ederdiniz?

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metinde Dil ve Anlatım	20 dk.
Amacı	Yazara özgü dil ve anlatım özelliklerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çocukluğumun Ramazanları

Merhaba ya şehri ramazan!

Gözlerimi kapayıp için için, tatlı tatlı düşünüyorum. Çocukluğumun en hoş, en şahsiyetli hatıraları zihnimde birer birer canlanıyor; zihnimin uyuşmuş, donmuş bahçelerinde bu tılsımlı isim bir rüzgâr gibi dolaşarak hatıralarımı çiçeklendiriyor. Ramazana ait duygularım gönlümün katmer katmer, büklüm büklüm yaprakları içinden gittikçe renkleşerek, tatlılaşarak birer meyve gibi büyüyor. Yüreğim mazinin yâdıyla şimdi inliyor… Düşündükçe derinleşiyorum; olgun hatıraların ağırlığıyla başım bol meyveli bir dal gibi önüme sarktı. Ruhumun içinde bir heybet var; sanki ardı arkası alınmaz cemaatlerle dolu büyük camilerde tiz sesli müezzinleri dinliyorum, sanki rükûdan secdeye varan safların kubbeyi inleten azametli uğultusunu duyuyorum. Her yâd, durgun, derin bir göle atılan taşlar gibi gönlümün üzerine düştükçe geniş, hesapsız çemberler yapıyor, açıldıkça genişleyen bu hesapsız duygular kalbimde izler açıyor. Ne kadar heyecanlıyım…

Merhaba ya şehri ramazan!

Kulaklarımda çocukluğumun o eski ramazan gecelerinden kalma sesler, zihnimde Direklerarası'nın o eski ramazan gecelerinde yaşadığı manzaralardan kalmış renkler var… Sanki bitmez tükenmez arabalar, bitmez tükenmez karanlık yollarda taşları oynatarak temelleri sarsarak, gölgeleri ite ite koşuyor ve birden iki taraflarında kalın sütunlar, çukur dükkânlar dizili bir aydınlık sokağa kavuşarak meramlarına ermiş insanlar gibi artık sakin, sessiz kalıyor… O arabaların İstanbul sokaklarını sarsan gürültüsünü, Direklerarası'nı dolduran halkın o neşeli uğultusunu şimdi ne kadar yakından, ne kadar canlı işitiyorum! Loş, izbe mahalle kahvelerinde davullar gümbürdüyor; uzaklarda zurnalar sesleniyor, daha ötelerde laternaların zilli, çıngıraklı ahengi koşuyor. Bütün bu sesler, fırtınalardan evvelki ilk sağır hışıltıları, ilk kabarmalarıyla yavaş yavaş harekete gelen bir deniz gibi sakin, uyuşmuş gönlümün içinde inliyor, kendimde coşkunluk istidatları duyuyorum.

Merhaba ya şehri ramazan!

(…)

Refik Halit Karay, *Guguklu Saat*

Kelime Dağarcığı
izbe: Basık, loş. **laterna:** Kolu çevrilerek çalınan, sandık biçiminde bir org türü. **şetaretli:** Neşeli, şen, cıvıl cıvıl. **yâd:** Anma.

1. Sizce yazar metinde edebî bir dil kullanmış mıdır? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

2. Siz yazarın yerinde olsaydınız metindeki duygu ve düşünceleri düz yazıyla mı, şiirle mi ifade ederdiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

3. a) Aşağıdaki tabloya dil ve anlatım özellikleri ile ilgili, metinden bulduğunuz örnekleri yazınız.

Dil ve Anlatım Özelliği	Metinden Örnekler
Alışılmamış bağdaştırma	
İkileme	
Benzetme	
Seci (nesirde yapılan uyak)	
Cümle yineleme	

b) Bu kullanımlar metnin üslubunu nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi/ Yazma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kültürel Ögelerin Devamlılığı**	25 dk.
Amacı	Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çocukların Ana ve Babalarından Bekledikleri

(…)

Çocuğun yeryüzünde en sevdiği iki mahluk anası ile babasıdır. Dünyada bu kadar ana ve baba varken çocuğunuzu bunların arasına bırakınız o zengin, bu yakışıklı, şu kuvvetli demez ne halde olursanız olun yine sizi seçer ve daima, ufak yaştan itibaren her hareketiyle sizi taklit etmeye, size benzemeye özenir. Evinizdeki her hareketiniz, hadiseler karşısında takındığınız her tavır, siz farkına varmasanız bile onun için bir derstir. Öğretmenin mektepte öğretemeyeceği birçok şeyler vardır ki onları çocuğunuz sizden öğrenir.

Çocuk; anasını, babasını sever. Bu, doğuştan ona Allah'ın verdiği bir sevgidir. Fakat hayatta iyi insan olabilmesi için bu sevgi kâfi gelmez. Başkalarını da sevmeyi ona öğretmeliyiz. Hayatta büyük sıkıntılara maruz kaldığı zaman onu kurtaracak olan, yükünü hafifletecek, feraha çıkmasını temin edecek olan sevgi başkalarının sevgisidir. Bir çocuğun yalnız ana baba sevgisiyle kalması, onlara bağlanması sevgisini hudutlaması bir bakıma tehlikelidir de. Biz çocuğumuzu yalnız kendisine değil, aynı zamanda cemiyete faydalı bir adam olarak yetiştirmeye muvaffak olursak analık ve babalık vazifelerimizi layıkıyla yapmış oluruz.

Bütün gayretlerimiz sırf onun iyiliği için olduğuna, yani hayatta rahat etmesini, sevilmesini ve yükselmesini istediğimize göre ona doğruluğu, adil olmayı, sözünde durmayı, iyilik etmeyi öğretmeliyiz. Her vasıtadan istifade ederek ona bunları telkin etmeli, telkin etmekle de kalmayıp hayatta olduğumuz müddetçe onu takip etmeliyiz. Çünkü bu istikamette onu takip edecek kimse yoktur. Ana ve babadan başka hiç kimse bu külfeti omuzlamak zahmetine katlanmaz.

Çocuk iyi istikamette ne elde ederse, en geniş ölçüde anasından ve babasından elde edeceği için hayat yolunda onu yalnız bırakmamak da bizlere düşüyor. Daha doğrusu bizler gözlerimizi kapayıp da onu yalnız bıraktığımız zaman hayatta hakiki manasıyla yapayalnız kalmaması, bizim ona kazandıracağımız iyi huylar sayesinde mümkün olacaktır.

Şevket Rado, *Eşref Saat*

1. Metinde yazar, *Biz çocuğumuzu yalnız kendisine değil, aynı zamanda cemiyete faydalı bir adam olarak yetiştirmeye muvaffak olursak analık ve babalık vazifelerimizi layıkıyla yapmış oluruz.* demektedir. Bu cümlenin millî ve manevi değerlerimize yansıyan sonuçları neler olabilir?

2. Metinde yazar "adalet, doğruluk, iyilik" gibi temel insani değerlerimizden bahsetmektedir. Bu değerlere sahip çıkmanın gelecek nesillerin yetiştirilmesine katkısını kendi cümlelerinizle yazınız.

3. "Çocuklar anne babalarının sözlerini değil izlerini takip eder." cümlesini okuduğunuz metni de göz önünde bulundurarak açıklayınız.

4. Toplumların evrensel insani değerlere neden ihtiyacı vardır? Düşüncelerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Süleyman GEZER*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Sevgi Penceresinden Bir Bakış**	30 dk.
Amacı	Metinden hareketle millî, manevi, evrensel değerleri yansıtan ögelerin farkına varabilmek ve bu değerlerle ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kurdu Kuşu Sevmek

Hayvan sevmeyen tıpkı çocuk ve çiçek sevmeyen gibi sevgi penceresi kapalı biri demektir. Eski insanlar değil kapılarında bahçelerinde barınanları, dağın, bayırın kurdunu, kuşunu bile düşünürlermiş. Şimdi nerde o cömert yürekler, o katıksız sevgiler?

Bana öyle geliyor ki insan sevmenin yolu da hayvan sevmekten geçiyor… Esasında hayvan; sabrı, itaat ve kanaat edişi, sevgisi, vefası, sadakati, koruma, minnet ve şükran duygularıyla bugünün insanına çok şey söyler.

(…)

Kırlarda, sokaklarda dolanan bazen bahçelerimize giren köpek güzellerini düşünün. Bahçe duvarlarını sıralayan, kapı diplerinde gezinen nazlı ve edalı kedicikleri düşünün. Dünyamız güzelliklerle doluyken bunların çoğunu göremeden, duyamadan yaşayanlar var. Binalarımızın çatılarına uğrayan, kiremitlerinde dinlenen, güvercinlere, kumrulara, martılara bakın, onlar seveceğimiz şeyler olarak yaratıldılar. Biçim biçim, renk renk. Hepsinin de özellikleri farklı, hepsi nakış nakış güzellikteler… Sabahları, akşamları pencerelerinizde ağlayan veya gülen kumruları duyun. Hayatınız, görüşleriniz onların farkında oldukça değişecek, daha güzelleşecektir.

Aslında Türk milleti hayvansever bir millettir. Eski Türklerde at sevgisi o derecededir; at, ailenin bir ferdi gibidir. O çağlardan öğrendiğimize göre Türkler çok sevdikleri atları için özel mezarlar yaptırırlarmış. Bozkır insanı başka türlü olamaz elbette. Kurdu, kuşu sevecek; kendi hayatını onlarla paylaşacaktır.

(…)

İnsanla hayvan arasındaki sevgiyi yeşerten paylaşma duygusudur. Hayvan sevmenin zenginlikle fakirlikle ilgisi yoktur. Çoklarının zannettiği gibi hayvan besleyenlerin hepsinin canı sıkılan, etrafın ilgisini çekmek isteyen varlıklı kimseler olduklarını düşünmek yanlıştır. Nice yoksul veya orta halli insan vardır ki mahallenin kedisine, köpeğine sahip çıkar, onlara gönüllü bakıcı olur. Kısacası hayvanları sevmek bir gönül zenginliğidir.

Sevinç Çokum, *Güzele Bakan Karınca*

1. *Eski insanlar değil kapılarında bahçelerinde barınanları, dağın, bayırın kurdunu, kuşunu bile düşünürlermiş. Şimdi nerde o cömert yürekler, o katıksız sevgiler?*

   Metinden alınan bu ifadelerde yazar, toplumsal dokuyu oluşturan manevi değerlerin gün geçtikçe yok olduğundan yakınmıştır. Sizce bu kültürel yozlaşmanın sebepleri nelerdir? Açıklayınız.

2. Okuduğunuz metni de göz önünde bulundurarak Türk kültüründe hayvana verilen değer hakkında neler söyleyebilirsiniz? Bu konuda kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

3. Metinde geçen *Esasında hayvan; sabrı, itaat ve kanaat edişi, sevgisi, vefası, sadakati, koruma, minnet ve şükran duygularıyla bugünün insanına çok şey söyler.* ifadesinde evrensel değerlerin ele alındığını görüyoruz. Sizce bir eserde bu değerlerin konu edilmesinin okuyucu üzerindeki etkileri nelerdir? Açıklayınız.

4. *Sabahları, akşamları pencerelerinizde ağlayan veya gülen kumruları duyun. Hayatınız, görüşleriniz onların farkında oldukça değişecek, daha güzelleşecektir.* ifadelerinden hareketle sizce hayvan sevgisi, modern insanın yalnızlığına nasıl bir çözüm getirir? Düşüncelerinizi anlatan bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bilgi ve Yorum Cümleleri**	25 dk.
Amacı	Bilgi ve yorum içeren cümlelerin metne kazandırdığı anlamları ayırt edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dilimiz Üstüne Konuşmalar

Sayın dinleyiciler,

Geçen haftaki konuşmamın bir yerinde, bugünkü Batı dillerinin birer ölü dil olarak kullandıkları Latince ve Yunanca ile yakınlıkları üzerinde durmuştum. Gerçekten de onlar bir ailedir. Diller de insanlar gibi aileler halinde yaşarlar. Size bugünkü konuşmamda dil ailelerinden söz edeceğim ve bu konudan, Türkçenin niteliği ve başka dillerle ilişkisi bakımından yararlanmaya çalışacağım.

Dil bilginleri, çeşitli diller arasındaki benzerlikler üzerinde durarak bunların aynı bir dilden geldikleri varsayımını, kuramını ortaya atmışlardır. Gerçekten de birbiri ile ilgisiz, birbirine uzak bulunan diller arasındaki kimi benzerlikler şaşırtıcıdır. Söz gelişi, İran nerde, İngiltere nerde! Ama Farsça ile İngilizcenin benzerliği göze batacak gibi. Örneğin Farsçadaki "peder", İngilizcede "father" olmuş çıkmış, "birader", "brother", "mader", "mother" olmuş. Dahası var, Farsça "tu", "sen" demek, Fransızcada da öyle, ufak bir söyleyiş ayrımı ile Fransızlar "tu" diyorlar. Farsçada "tu est", "sensin", Fransızlar ise "es"i "e" okuyarak "tu es" diyorlar. Şu "est", "dır" cevher fiili, İngilizcede "is", Almancada "ist" olmuş.

İşte sayın dinleyiciler, dil bilginleri bunun gibi benzerlikler üzerinde durarak bu dillerin aynı kaynaktan doğup dallanmış, çeşitlenmiş diller olacağı kanısına varmışlar ve bu dillere "Hint-Avrupa dilleri" adını takmışlar. Sanskritçeden tutun da Hindistan'da konuşulan eski ve yeni diller, İslav dilleri, Yunanca, Latince ve Latinceden çıkma diller bu aileye giriyor, bugünkü Avrupa dilleri.

Bu diller arasındaki bir başka benzerlik üzerinde daha duralım: "Sad" Farsçada "yüz" demek. Fransızcada "cent". Dil bilginleri bu iki benzer sözcüğü temel alarak Hint-Avrupa dillerini "satem" dil topluluğu ve "centum" dil topluluğu diye ikiye ayırmışlar. Böylece dallandırmışlar Hint-Avrupa dil ailesini. Hint dillerini, Farsçayı, İslav dillerini birinci topluluğa, geri kalan Batı dillerini öteki dil topluluğuna sokmuşlar.

(…)

Melih Cevdet Anday, *Dilimiz Üstüne Konuşmalar*

1. *Gerçekten de birbiri ile ilgisiz, birbirine uzak bulunan diller arasındaki kimi benzerlikler şaşırtıcıdır.*

   Örneğin Farsçadaki "peder", İngilizcede "father" olmuş çıkmış, "birader", "brother", "mader", "mother" olmuş.

   Okuduğunuz metinden alınan cümlelerden ilki yorum, ikincisi ise bilgi cümlesidir. Yazar, metnini sadece yorum içerikli cümlelerden oluştursaydı metnin anlatımında ne gibi farklılıklar olurdu?

2. "Dillerin birbiriyle olan benzerlikleri" konusunda daha ayrıntılı bilgi almak isteseydiniz yazara hangi soruları sorardınız? Yazınız.

3. Yazar, okuduğunuz metinde daha çok bilgi içerikli cümleler kullanmıştır. Bunun, metnin oluşumuna katkısı nasıl olmuştur? Düşüncelerinizi yazınız.

4. Metne yorum cümlesi niteliği taşıyan bir cümle ile devam ediniz.

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nu Öğreniyorum**	20 dk.
Amacı	Metinde verilen bilgi ve yorumları tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ahmet Hikmet

(…)

Ahmet Hikmet, büyük bir san'atkâr olduğu kadar, eşsiz bir öğretmen idi. Galatasaray Lisesi'nde, yirmi iki yirmi üç sene evvel onu dinlemiş olanlardan biri olmakla iftihar ediyorum. Asil çehresi, mahrem ve ilhamlı konuşması, ona üzerimizde nâdir bir tesir gücü vermişti. Nice yüksek ehliyetleri üzüntüye düşürmüş olan şu konusuz edebiyat dersine kıymet ve mâna veren ilk ve son insan, benim için, Ahmet Hikmet olmuştur.

Ahmet Hikmet'in edebiyat dersleri iddiasızdı. Henüz bıyıkları terlememiş dinleyicilerine Türkçeyi doğru yazmağı öğretmekten daha yüksek bir gayesi yok gibiydi. Fakat üstadın asıl dersleri, basit üslûp kaidelerini anlatırken, konu dışı söylediği sözlerin içinde gizli idi. O zaman kelimelerin arasından garip bir şafak sökerdi ve ruhlarımızı tatlı bir aydınlığa boğardı.

Bu kıymetsiz satırlara, onun alevinden uzak bir akis verebilmek ümidiyle, hatırımda kalan fikirlerinden birini hürmetle naklediyorum: Bir gün bize bilmem neden bahsederken, demişti ki: "Fikrin şekilden evvel hazırlandığı hissini veren eserlerde şiir mucizesinin var olmasına imkân yoktur. Âhenk ve kafiyenin tesadüflerinden doğmayan fikirler san'ata mal edilemez".

Senelerden sonra, Sorbonne (Sorbon) profesörlerinden ve asrın en büyük filozoflarından Chartier'nin (Şartiye) bir kitabında teyidini bulduğum bu görünüşte basit fikir, bizde Tevfik Fikret, Fransa'da Sully Prudhomme (Sülli Prodhom) nev'inden ahlâkî, sosyal ve felsefî şâirlerin, taşıdıkları koca kanatlara rağmen, bir türlü göğe havalanamayışlarının sır ve hikmetini bana daha o zamandan izah etmiş oldu. Bu fikir, aynı zamanda, bana, san'at vâdisinde övünmekten iğrenmeği de öğretti. Alıklığın yayılmasına karşı ruhu korumak için, hayat beni, şimdiye kadar daha tesirli ve daha sıhhî bir düsturun mevcut olduğundan haberdar edememiştir.

Ahmet Haşim, *Ahmet Hikmet*

Kelime Dağarcığı
düstur: Genel kural. **ehliyet:** Ustalık, uzluk. **kaide:** Kural. **nev:** Çeşit, tür, cins. **sıhhi:** Sağlıkla ilgili, sağlığa yarar.

1. Okuduğunuz metin bir fıkra (köşe yazısı) örneğidir. Siz, Ahmet Hikmet'i araştıran bir edebiyat araştırmacısı olsaydınız bu metni kaynak olarak kullanır mıydınız? Gerekçeleriyle yazınız.

2. Sizce, metnin yazarı Ahmet Haşim'in Ahmet Hikmet'in derslerine katılmış olması metindeki anlatımını nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. *Ahmet Hikmet, büyük bir san'atkâr olduğu kadar, eşsiz bir öğretmen idi.* cümlesini bilgi ve yorum açısından değerlendiriniz.

4. Okuduğunuz metinden öğrendiğiniz üç bilgiyi yazınız.

5. Yazar, metinde geçen *Henüz bıyıkları terlememiş dinleyicilerine Türkçeyi doğru yazmağı öğretmekten daha yüksek bir gayesi yok gibiydi.* cümlesinde Ahmet Hikmet'in öğrencilerine Türkçeyi doğru yazmayı öğretmeyi amaçladığını ifade etmektedir. Siz, Türkçeyi doğru yazmak için neler yapıyorsunuz? Kısaca açıklayınız.

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Bir Başka Gözle Bakmak**	25 dk.
Amacı	Yazarın, bakış açısıyla okuyucuyu yönlendirebileceğini kavrayabilmek ve metni yazarın bakış açısından değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Bir ve İki Yüzlü Bıçak

Eski bir filozof hayatın her hadisesini bıçağa benzetirmiş: Eğer bu hadiseyi elinizi kesmeyen tarafından tutabilirseniz yaralanmaz ve nikbin yaşarsınız. Her şeyden şikâyet edenler, bir hadiseyi daima yaralayıcı tarafından tutanlardır. Başka bir filozof da diyor ki: "İşte hafif bir yağmur; sokaktasınız, şemsiyenizi açıyorsunuz; "ne pis hava!" demenin manası var mı? Niçin: "Oh! Ne güzel rahmet demiyorsunuz?" "İnsanlar da yağmur gibidir. Fakat bu o kadar kolay değil diyeceksiniz; kolaydır. Hatta yağmur karşısındaki nikbinliğinizden daha kolaydır. Çünkü yağmura karşı tebessümünüzün sizden başka hiç kimseye ve yağmura tesiri yoktur; fakat insanlara gülümserseniz onların can sıkıntılarını ve kederlerini azaltırsınız. Başkalarını mazur görmek için idman yapınız. Mark-Aurele her sabah kendi kendine dermiş ki: "Ben bugün kibirli bir adama, bir yalancıya, bir insafsıza, can sıkıcı bir gevezeye tesadüf edeceğim; fakat hepsini mazur görmeliyim, çünkü bu hallerinin sebebi cehalettir." Bütün bu sözler ne kadar doğru değil mi? Doğrudur, fakat yerine göre. Ben her okuduğum şeyin telkinine derhal kapılmak istemediğim için eski filozofun, öteki filozofun ve "Mark-Aurele"in söyledikleri üstünde biraz düşünmek isterim. Şüphesiz hayatın her hadisesi bıçağa benzer ve bir felaketi andıran nice vakalar vardır ki bunları keskin olmayan tarafından tutabilirsek zararlarından kendimizi korumuş oluruz. Fakat bazı hadiseler de vardır ki iki yüzü de keskin birer bıçaktırlar ve hangi yüzünden tutsanız mutlaka yaralarlar. Size bunlardan yalnız birinin ismini söyleyeyim, yetişir: Ölüm! İşte bütün ümitlerimizi birden kesen iki yüzlü bıçak. Eski filozof bunu niçin görmemiş?

(…)

Hayatta güneşin bütün renkleri vardır. Viktor Hugo daha güzel söyler: "İnsanların matemlerinde beraber ağlayınız, düğünlerinde beraber gülünüz!" Cenaze alaylarında bile bize gülmeyi tavsiye eder gibi görünen nikbin filozoflar, devamlı bir tebessümün ahmaklık işareti olduğunu ve ızdırapsız tefekkür olamayacağını galiba unutmuşlardır. Fakat bunun gibi devamlı bir somurtkanlık da Allah'a, güneşe ve hayata karşı nankörlüktür ve belki o somurtkanlığın devamı da bu nankörlüğün cezasından başka bir şey değildir.

Peyami Safa, *Bir ve İki Yüzlü Bıçak*

Kelime Dağarcığı
mazur görmek: Hoş görmek. **nikbin:** İyimser. **tefekkür:** Düşünme, düşünüş. **telkin:** Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama.

1. Sizce yazar, bu metni niçin yazmış olabilir? Metinde yazar ile anlatıcının aynı olması metnin anlatımını nasıl etkilemiştir?

2. Okuduğunuz metinde *Ben bugün kibirli bir adama, bir yalancıya, bir insafsıza, can sıkıcı bir gevezeye tesadüf edeceğim; fakat hepsini mazur görmeliyim, çünkü bu hallerinin sebebi cehalettir.* ve *Ben her okuduğum şeyin telkinine derhal kapılmak istemediğim için eski filozofun, öteki filozofun ve "Mark-Aurele"in söyledikleri üstünde biraz düşünmek isterim.* gibi öznel ifadelerin bulunması size yazarın tavrı ile ilgili neler düşündürmektedir? Yazarın takındığı bu tavrın yazıya katkıları nelerdir? Yazınız.

3. *Bazı hadiseler de vardır ki iki yüzü de keskin birer bıçaktırlar ve hangi yüzünden tutsanız mutlaka yaralarlar. Size bunlardan yalnız birinin ismini söyleyeyim, yetişir: Ölüm! İşte bütün ümitlerimizi birden kesen iki yüzlü bıçak.* ifadelerinde yazar, hayatta ölüm gibi bazı üzücü olayların gerçekleştiğini ve bu tür olaylara iyimser bir şekilde bakmanın mümkün olmayacağını belirtir. Siz yazarın bu görüşlerine katılıyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

4. Okuduğunuz metinden geçen *Fakat bunun gibi devamlı bir somurtkanlık da Allah'a, güneşe ve hayata karşı nankörlüktür ve belki o somurtkanlığın devamı da bu nankörlüğün cezasından başka bir şey değildir.* ifadesiyle verilen iletiyi siz olsaydınız nasıl yazardınız?

5. *Hayatta güneşin bütün renkleri vardır.* cümlesiyle verilmek istenen ileti nedir? Sizce bu ileti, modern insanın çıkmazlarına bir çözüm olabilir mi? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Farklı Bakış Açıları**	20 dk.
Amacı	Öğretici metinlerde yazar ve anlatıcının aynı kişi olmasının metne etkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Ağaç Karşısında

Soğuk bir kış günü, karanfil almak için çiçekçi dükkânına girdim. Tatlı bir yaz hararetiyle ısıttırılan bu yerin havası, nebatî usarelerin hafif, sert ve yeşil buğulariyle dolu idi. İstediğim çiçeklerin destelenmesine kadar, bana gösterilen sandalyede oturdum. Mes'ut bir insanın hayâl evi gibi, iklim, mevsim, yer ve zaman dışında meyl ve hevesin arzu edebileceği her türlü renkte otlar, yapraklar ve çiçeklerle dolu olan bu âdeta sihirli dükkânda sessiz bir hayat ile nefes aldığı hissedilen karanlık yapraklı, bodur bir hurma ağacından başka hiç bir şeyle meşgul olmadım. Hayâlim, sanki âciz bir sinekti ve nebatî örümcek onu birden ağlarında avlamıştı. Hareketsiz duran haşin ağaca baktım ve düşündüm: Bir limonlukta hapsedildiği için, uzaklarda kalan diğer hemcinsleri gibi, öğle güneşlerinde sıcak toprağa gölge salamayan, yağmurlarda ıslanamayan, fırtınalarda sarsılmayan, semayı, yıldızları, ayı görmeye görmeye unutan şu ağaç, bulunduğu köşede acaba mes'ut muydu? En hakîr ottan, en muhteşem çınara kadar her nebatın muhtaç olduğu hava ve ışıktan, kuş ve böcek ziyaretinden mahrum olarak, bu ağacın soba harareti ve insan nefesiyle yaşamaktan mes'ut olabileceğine hükmetmek için kendimce makul bir sebep bulamadım.

Nebatların zekâsı hakkında büyük Maeterlinck'in (Matırlink) anlattığı akıllara hayret verici müşahedelerden sonra, bir ağacı mes'ut veya muztarip tasavvur etmekte hiç bir garabet kalmıyor. Varlıkların sükûtuna aldanmamalı! Muztaripler yalnız "muztaribim" diye bağırabilenler değildir. Bilinmez niçin, acıya hayat katan kudret, insandan başka hiçbir mahlûka acının sırrını açıklamak imkânını vermemiştir. Her mahlûk, hayatın kanlı yollarında, boynuna geçirilen ve sesini boğan bir ağır "sükût" zincirini sürükleyip yürüyor. Hiçbir beygir, hiçbir arı, hiçbir sinek, başının ağrıdığını veya midesinin bulandığını bize söyleyememiştir. Fakat bu cinsten bir ıztırabın gözü, başı, ağzı olan bir mahlûka yabancı olabileceğini sanmak ne merhametsizliktir.

(…)

Ahmet Haşim, *Bir Ağaç Karşısında*

Kelime Dağarcığı
hakir: Aşağı görülen, değersiz. **haşin:** Sert, kırıcı, gönül kırıcı. **muzdarip:** Izdırap ve acı çeken. **nebatî:** Bitki ile ilgili, bitkisel. **usare:** Öz su.

1. a) Okuduğunuz metni, anlatıcısı ve bakış açısı bakımından değerlendirdiğinizde neler söylersiniz? Düşüncelerinizi yazınız.

b) Okuduğunuz metinden yazarın bakış açısını yansıtan iki örnek cümle seçerek tablodaki boşluklara yazınız.

1. örnek cümle	
2. örnek cümle	

c) Bu cümleleri seçme gerekçelerinizi yazınız.

2. Okuduğunuz fıkra türündeki metnin yazarı olan Ahmet Haşim'in aynı zamanda bir şair olması metindeki bakış açısını sizce nasıl etkilemiştir? Yorumlarınızı yazınız.

3. Bir ressam, okuduğunuz metindeki söz konusu hurma ağacının resmini çizecek olsa bakış açısı Ahmet Haşim'in bakış açısından farklı olur muydu? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Bir Nehirde İki Kez Yıkanılmaz**	25 dk.
Amacı	Öğretici metinlerde yazar ve anlatıcının aynı kişi olmasının metne etkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gençliğin Kıymeti

Müsaade ederseniz sizlere bahardan bahsetmek istiyorum.

Bahar sözünün kendine mahsus bir çekiciliği vardır. Yalnız tabiat için, kırlar için, çiçekler için, ağaçlar için değil, insanlar için de bir bahar, bir ilkbahar düşünülür. İnsanların genç olduklarını anlatmak için "ömrünün ilkbaharında" derler. Tabii o ömrün bir de sonbaharı vardır ki, çiçeklenmenin belki sonu geldiğini anlatmak için öyle demişlerdir.

(…)

Tecrübelerle dolu bir ömür yaşamış olan insanlar, gençliğin acemi hareketlerini gördükçe onlara "gençliğinizin kıymetini biliniz" diye nasihat etmekten hoşlanırlar. Ama kaç genç bu sözün kıymetini kavrayabilir? Hâlbuki hayat ilerledikten sonra insanların duydukları birçok pişmanlıklar gençlikte kaybettikleri, bile bile savurdukları imkânlar yüzünden doğmaktadır. "O zamanlar niçin daha çok okumadım? Niçin daha çok çalışmadım? Önümde açılan yükselme yoluna neden sapmadım da zevki çabucak kaybolan bir eğlencenin peşinde zamanlarımı harcadım?" diye dizlerini döven insanlara hayatta çok rastlanıyor. Bu insanların neden bu derece üzüldüklerini gençler anlamasalar bile feleğin çemberinden geçmiş olan yaşlılar çok iyi anlarlar. Çünkü bu yalan dünyada insanlara reva görülen en hazin işkence, geçmiş olan zamanın bir daha geri gelmesine imkân bırakılmamış olmasıdır.

Eski zamanların Heraklit filozofu bir nehirde iki defa yıkanmanın mümkün olmadığını söylerken bunu ne güzel anlatmıştır. Çünkü hayat, tıpkı bir nehrin suyu gibi zaman içinde akıp gitmektedir. Onu kovalamanıza imkân yoktur. Akan su içinde insan ne ise, zaman içinde de hayat odur.

Yaşadığınız her anı, bilhassa gençlikte yaşadığınız her anı iyi kullanmaya mecbursunuz; çünkü gençlik hayatın sonraki devreleri için bir hazırlanma çağından başka bir şey değildir. Fidanken iyi bakılmış, suyu verilmiş, böceklerden, hastalıklardan korunmuş, budanmış, aşılanmış bir ağaç en güzel meyveleri vermeye de hazırlanmış demektir. Gençliği ihtimaller içinde geçmiş bir adam da birçok bakımdan eksik kalmıştır. Bu eksiklikleri insan muhakkak ki gençliğin hareketli çağı geçtikten sonra fark ediyor.

(…)

Şevket Rado, *Eşref Saat*

1. Okuduğunuz sohbet türünden alınan metinde yazar, Yunan filozofu Herakleitos'un "Aynı nehirde iki defa yıkanılmaz." ifadesini hatırlatmıştır. Bu cümlenin sizde uyandırdığı düşünceler nelerdir?

2. Yazarın, herhangi bir metin yazarken, yaşadığı dönemin gelenek ve anlayışından bağımsız hareket edip edemeyeceği konusundaki düşüncelerinizi yazınız.

3. Okuduğunuz metinde günümüze de ışık tutan değerler nelerdir?

4. Yazar bu metni günümüzde yazsaydı sizce konuyla ilgili hangi örnekleri verebilirdi? Yazınız.

Hazırlayan: *Süleyman GEZER*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Toprağı Vatan Kılanlar**	20 dk.
Amacı	Metnin yazıldığı dönemin anlayışlarına göre metni değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk Köylüsü

Varlığımızın ana kaynağı köydür: Yemen çöllerine onu gömdük. Arnavut dağlarında o yatıyor. Sarıkamış, Çanakkale odur. Sakarya'nın aynasında onu görürüz.

Köyde davul, sınırdaki toplarla beraber gümbürder. Sel, onun yuvasını basar. Dolu, onun tarlasını bozar. Çekirge, onun mahsulünü biçer. Güneş, onun toprağını yakar ve sıtma, sapsarı derisiyle onun kemiklerine yapışır.

Köyün gıdasını şehrin kursağına, köyün yakıtını şehrin ocağına onun sırtında taşırız.

Şu gözleri hasetle açılmış apartmanların harcını onun alın teri yoğurdu. Şu yataklı vagonların yumuşak havası içinde geçtiğimiz sarp dağları onun pazısı deldi. Şu kaloriferlerimizde yanan kömürü, yeraltı zindanından onun kazması söktü.

Ekmeğimizdeki buğday o, tenceremizdeki pirinç o, çayımızdaki şeker odur.

Edebiyatta onun bir adı var: Mehmetçik!

Onu kaldırınız, Türk tarihi kalmaz.

Yusuf Ziya Ortaç, *Beşik*

1. Okuduğunuz fıkra metninden hareketle dönemin düşünce yapısı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Metinde geçen *Varlığımızın ana kaynağı köydür: Yemen çöllerine onu gömdük. Arnavut dağlarında o yatıyor. Sarıkamış, Çanakkale odur. Sakarya'nın aynasında onu görürüz.* şeklindeki ifadelerden yola çıkarak Yusuf Ziya Ortaç'ın fikrî ve edebî yönü hakkında çıkarımda bulununuz.

3.

> Türk köylüsü, "Mehmetçik" adıyla öldüğü her savaşta, hatta sıkıntı içinde dahi "yaşayamayacağı" bir vatanı kurtarmak için hayatını vermiştir. Aynı vatanda bugün nefes alan herkes, bu rahat nefesi onların canlarını feda edişi yüzü suyu hürmetine alıyor.
>
> Nihat Sami Banarlı, *Devlet ve Devlet Terbiyesi*

Yukarıdaki metinde geçen ifadelerden ve okuduğunuz metinden hareketle Anadolu ve köy insanının "Mehmetçik" kavramıyla eşleştirilmesinin gerekçeleri sizce neler olabilir? Açıklayınız.

4. Günümüz hayatında "köy" kavramı size neleri çağrıştırmaktadır? Bu konu üzerine bir yazı yazsaydınız köy gerçeğini nasıl ifade ederdiniz?

5. Metni okuduğunuzda köy ve köy insanı gerçeği üzerine dönemin aydınları arasında bazı fikir ayrılıklarının olduğuna dair sizde bir düşünce oluştu mu? Gerekçelendirerek açıklayınız.

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**İyi Yazı ile İlgili Yorumlarım**	20 dk.
Amacı	Metni eleştirel bir bakış açısıyla ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İyi Yazı Kötü Yazı

İyi yazının birinci cümlesi, mevzua girmek için tereddütsüz atılmış ilk adımdır. Arkasından gelen cümleler, vezinli adımlarla, sekmeden, aksamadan, sendelemeden onu takip ederler.

Kötü yazının birinci cümlesi, mevzuun eşiği önünde korku geçirir; ne içeri girebilir, ne de oradan uzaklaşabilir; alevin etrafındaki pervane sarhoşluğuyla dört döner, kendini oraya buraya çarpar, yorulur ve sersemleşir. Bazen mevzuun içine girer, fakat çok durmayarak kendini dışarıya atar, başka mevzuların eşiklerine sürünür; bazen de bu yabancı mevzuların cazibesine yakalanır ve kendini oradan zor kurtarır.

İyi bir yazının ifade kılıfı, mevzuunu bir eldiven gibi sımsıkı ve kıskıvrak içine alır, ne dışarıya bir fikir kaçırır ne içeriye fazla bir kelime sokar.

Kötü bir yazının ifade kılıfı ya dardır ya boldur. Darsa içine maksadını sığdıramaz; bolsa mevzuun dört tarafını lüzumsuz hava tabakalarıyla şişirir, bir sürü parazit hayallerle üslubu gevşetir ve sarkıtır.

İyi yazıda cümleler ve kelimeler hendesi bir disiplin altındadırlar. O kadar yerli yerinde ve biçimli dizilmişlerdir ki, hiç birini kaldıramaz, daha evvele ve daha sonraya alamazsınız.

Kötü yazıda ibare bu simetriden mahrumdur, mevzuu daima çarpılır ve ifade yan yatar.

İyi yazı, okuyanları kâğıdın beyazlığından, satırların siyahlığından uzaklaştırarak şekillerden ayrı bir muhteva âlemine götürür. Okuyana, elinde bir kâğıt tuttuğunu, gözlerinin önünde çizgiler olduğunu, bir yazı okuduğunu unutturur.

Kötü yazı, okuyanın bu mana ve mefhum alemiyle temasını ikide bir kesen fikir ıttıratsızlıkları, kelime uygunsuzlukları ve ifade ahenksizlikleriyle dikkati hep mevzudan ibareye, esastan şekle çeker.

İyi yazı karışık fikirleri sadeleştirir; kötü yazı sade fikirleri karıştırır.

İyi yazının affetmediği başlıca hatalar şunlardır: Tereddüt, tekrar, bulanıklık, ahenksizlik, laubalilik, fikrin bünyesine mensup olmayıp da ona dışından musallat olan hayaller, semboller, teşbihler ve istiareler, kırıtmalar, yapmacıklar, samimiyetsizlik, ölçüsüzlük, lisanda kelime icatçılığı...

Bu hatalardan düşünce mi mesuldür, ifade mi?

İyi düşünüp kötü ve kötü düşünüp iyi yazanlar var mıdır?

(…)

Peyami Safa, *İyi Yazı Kötü Yazı*

Kelime Dağarcığı
hendesi: Geometrik. **ıttırat:** Birbirini izleme, birbiri arkasından gelme, düzenli sıralanma. **ibare:** Bir düşünceyi anlatan bir veya birkaç cümlelik söz. **mefhum:** Kavram. **mevzu:** Konu. **muhteva:** İçerik.

1. Okuduğunuz metinde geçen *İyi yazı karışık fikirleri sadeleştirir; kötü yazı sade fikirleri karıştırır.* cümlesini kısaca yorumlayınız.

2. Sizce, iyi bir yazıda olması gereken özellikler nelerdir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Okuduğunuz metinde yazar, yazılardaki ilk cümlenin öneminden bahsetmektedir. Okuduğunuz yazıların ilk cümlesi sizi hangi yönlerden etkiliyor? Düşüncelerinizi kısaca açıklayınız.

4. Yazarın yerinde olsaydınız okuduğunuz metindeki *İyi düşünüp kötü ve kötü düşünüp iyi yazanlar var mıdır?* sorusuna nasıl cevap verirdiniz?

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yazarın Hayal Dünyası	25 dk.
Amacı	Yazar ile eser arasındaki ilişki hakkında çıkarımda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ay

Bütün gün kırlarda, deniz kenarlarında dolaştık. Güneş, hayâle müsaade etmeyecek tarzda her şeyi açık ve berrak gösterdiği için, yalnız gözlerimizle yaşadık ve hiç eğlenmedik. Ağaçların tozlu yapraklarını, kayalar üzerinde durup soluyan kertenkeleleri, denizin kirli suları altında cam kırıklarını, paslı tenekeleri, eski pabuç naaşlarını seyretmenin ne kadar çabuk ruha bıkkınlık verdiğini tecrübe etmeyen var mı? Güneşli kırlarda geçen bir gezinti gününden sonra, akşamüstü eve ümitsiz dönmenin mümkün olmadığını tecrübelerimle bilirim. Güneş, bütün gün, insana doğru, fakat acı şeyler söyleyen bir arkadaştır. Onun ışığında eğlenmenin ve mes'ut olmanın hiç imkânı var mı? Nihayet akşam oldu. Karanlık bastı. Karşı karşıya oturmuş iki insan, artık yüzlerimizi görmüyor, yalnız seslerimizi duyuyorduk. Birden, arkamızda garip bir fısıltıyı andıran bir hışırtı duyar gibi olduk. Başımızı çevirdik: İki büyük fıstık ağacı arkasından kırmızı bir ay, sanki yapraklara sürünerek yükseliyordu. Birden etrafımızda dünyanın bütün manzaraları değişti. Sanki Japonyalı bir ressamın siyah mürekkeple çizdiği belirsiz ve tamamlanmamış bir âlem içinde idik. Artık her şeyi açıkça görmek ızdırabından kurtulmuştuk.

(…)

Etrafımızda, gündüzün bütün uyuz ağaçları yerine zengin bir orman vücut bulmuştu. Karşıda yemek yiyen fakir ailenin kirli kızları, yüzlerine vuran ay ışığı içinde birer süslü hayal olmuşlardı. Denizin bulanık suları boşalmış ve onun yerine şimdi sahilin üzerinde ışıktan bir mayi sallanıp şarkı söylüyordu. Dünyanın güzelliğinden korkmaya başlamıştık. Zira aydan akan büyünün saadetiyle ruhlarımız çatlayacak kadar dolmuştu.

Ay! Ay! Yalancı ay! Zekâdan harap olanları dinlendiren hayal gibi, güneşten bunalanları da teselli eden sensin!

Ahmet Haşim, *Bize Göre, Gurabâhâne-i Laklakan, Frankfurt Seyahatnamesi*

Kelime Dağarcığı
mayi: Sıvı.

1. Sâre Hanım'ın en büyük zevklerinden biri, Bağdat'ın bunaltıcı yaz gecelerinde Dicle kıyılarında gezinmek ve mehtabı seyretmektir; arkadaşı ise elinden sıkı sıkı tuttuğu küçük ve hastalıklı oğlu...

Beşir Ayvazoğlu, *Ömrüm Benim Bir Ateşti*

Ahmet Hâşim'le ilgili yukarıda verilen bilgilerden hareketle yazarın kişiliği ve sanat anlayışı arasında nasıl bir ilişki olduğunu gerekçeleriyle yazınız.

2. Akşam şairi olarak anılan Hâşim, *Ay! Ay! Yalancı ay! Zekâdan harap olanları dinlendiren hayal gibi, güneşten bunalanları da teselli eden sensin!* şeklindeki ifadelerle Ay'ı yalancı olarak nitelendirmektedir. Sizce bunun sebebi nedir?

3. Okuduğunuz metinden hareketle Hâşim'in sanat anlayışını renkler üzerinden anlatmanız istenseydi hangi renkleri kullanırdınız? Gerekçeleriyle yazınız.

4.

> Ahmet Haşim'de mutlaka bizim bildiğimiz beş duyudan en az bir iki tane fazlası vardı. Çünkü gözleri, bir manzarada, bizim görmediğimiz şeyleri görüyordu. Çünkü burnu, bir çiçekten bizim anlamadığımız kokuları alıyordu. Çünkü kulakları, bizim cansız ve sessiz sandığımız şeylerden ses alıp dinlemesini biliyordu.
>
> Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Ahmet Haşim*

Yukarıda verilen ifadelerden hareketle Haşim'de tabiat algısı hakkında neler söyleyebilirsiniz? Kısaca yazınız.

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Edip Cansever ve Şiirleri	20 dk.
Amacı	Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Doğa Vatandaşı: Edip Cansever

Bakmalar Denizi

Edip Cansever'in 1954 yılında yayımlanan *Dirlik Düzenlik* adlı kitabını bugün yeniden gözden geçirdiğimizde iki önemli nokta dikkatimizi çekiyor. Bir kere, Cansever'in o günlerde girişilen "şiiri topluma mal etme" çabası içinde bile şiirin onurunu koruduğunu görüyoruz ki, genç bir şair için çok önemli bir özellik bu; sonra, Cansever'de bugün daha bilinçli hale gelen öze ve anlatıma ilişkin özelliklere rastlıyoruz. Bunların yanı sıra o dönemin ortaklaşa şiir beğenisinden, ortaklaşa şiir anlayışından da etkiler taşıyor kitap. Şiirler genellikle Alilerin, Zurnacı Mehmetlerin, Akça Kızların çevresinde dönüyor; kahvelere, mesire yerlerine gidiliyor; serin, ahşap evlerde cezveler ateşe sürülüyor; çamaşırlar mis gibi kokuyor; toplumun sömürgenleri de yeriliyor bol bol. Şiirlerde günlük konuşmanın izleri göze çarpıyor: fıldırfış, alıştım pisipisine, tüh, vah vah vb.

Acaba Cansever'in ayırıcı özellikleri neler? Bu soruya verilecek ilk karşılık şu: Cansever kendi eliyle yerine yerleştirdiği doğanın ("İsterim her şeyi 'ben' koymalı dünyaya") çok sesli ve ancak akılla görülen, daha doğrusu diyalektik açıdan ve insan değerleri açısından bakılınca daha bir tadına varılan inceliklerini o dönemde eşine az rastlanır bir ustalıkla ele almış. Sıradan şeyleri anlatırken bile şiirden tamtamına kopmuyor, "Masa da Masaymış Ha"da kesin bir yükselti kazandırdığı şiiri sık sık buluyor:

Dedim ya inanmadım kendime
Baktım bir yığın insan
Bir telaş gökyüzünde
Kuş kayıp sonsuzluktan

Yalnız *Dirlik Düzenlik*'te ve onu izleyen *Yerçekimli Karanfil*'de Edip Cansever doğanın içinde insan'ı birim olarak alma eğiliminde. Eşyaya can katsa bile insanı eşyalaştırmaya yanaşmıyor pek. Eşya, doğanın içinde ve insanın karşısındaki yerini alırken birtakım özellikler yükleniyor:

İskemle kendini saklar -böyle şaka olmaz-
Ansızın görünmek için yapar bunu
Bakarız odanın güttüğü birşeydir iskemle

(…)

Papirüs, Sayı 2, Temmuz 1966

Tomris Uyar, *Bir Doğa Vatandaşı: Edip Cansever*

1. Okuduğunuz metinde Tomris Uyar, Edip Cansever'in şiir kitaplarını ve şiir anlayışını değerlendirmektedir. Edip Cansever'in şiir anlayışını kendisinden öğrenmek ister miydiniz? Neden?

2. Okuduğunuz metin sizde Edip Cansever'in şiirlerini okuma isteği uyandırdı mı? Gerekçeleriyle açıklayınız.

3. Edip Cansever'in şiirlerinde *fıldırfış, alıştım pisipisine, tüh, vah vah* gibi günlük konuşma dilinden kelimeler kullanması, size şairin şiir anlayışı hakkında neler düşündürüyor?

4. "Her kap kendi içindekini sızdırır." sözünden de hareketle yazar-metin ilişkisi hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Türü ve Yazarı Tanımak**	25 dk.
Amacı	Fıkra türünde eser vermiş sanatçılar ile türün önemli eserlerini karşılaştırabilmek ve türün gelişimi hakkında açıklama yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Kalem

Fikir hayatı olanlar için kalem, eşyadan biri değil, âzadan biridir. Hem de parmaktan üstün ve başa yakın bir uzuv… Dil sözü kulaklara veriyor, kalem uzaklara..

Eskiden kalemin cennetten çıkma olduğuna inanırlardı. Onda yaratıcılık sıfatının bulunması bu inanışı haklı göstermez mi? Yirminci asra kadar onun tılsımlı ve mukaddes şeyler gibi itibar görmesi bundan olacak. Yerlere düşen bir kalemi öpüp başa koymak bizde de âdet değil miydi?

Üç türlü kalem vardır: Nebatî kalem, hayvanî kalem, madenî kalem! Her birinin yalnız zamanı ve muhiti değil, eseri de bambaşka bir mahiyet gösterir. Nebatî, yani kamış kalem içli ve mistik bir ruh taşırdı. Rüzgârlara ve nefeslere ses vermeye alışkın kamış parçası, kalem olduğu zaman kâğıt üzerinde yine terennüme çalışırdı. Sekiz, on kâtibin yazı yazdığı bir odaya girdiğiniz zaman bir Çin orkestrası işitiyorum sanırdınız. Onun edebiyatında bir ney çeşnisi yok mudur? Bütün Şark edebiyatı ve divan şiiri kamış kalemle yazılmış oldukları içindir ki, dimağdan ziyade hisse dokunur.

(…)

İbrahim Alaattin Gövsa, *Söz Oyunları*

II. Metin

Kaybettim!

"Unutkanlık" denilen ve kişiye göre gülünç, acıklı olaylara yol açan beklenmedik dert hakkında geçenlerde yazdığım bir iki fıkra, okuyanlardan kiminin dikkatini çekmiş.

(…)

Bizde, eskiden beri mühür, çanta, senet, tapu kâğıdı, önemli evrak, elmas yüzük, broş, gerdanlık, bilezik bohça, çocuk, cüzdan, para, şehrin bölümleri dolayısıyla yol… ve başkalarını kaybetmeye alışılmıştır. Hattâ benim küçüklüğümde, tellâllar vasıtası ile kayıp aranır, Okçularbaşı, Şehzadebaşı, Aksaray ve Eminönü taraflarında hemen her gün böyle bir tellâlın, yüksek sesine ve dünyanın beğendiği kıyafetine eklenen özel tavırla, meselâ:

Dünkü saat beş raddelerinde Çarşıkapısı ile Sultan Mahmut Türbesi arasında içinde üç lira, dört mecidiye ve beş bin kuruşluk bir senet, iki inci, yüz on para ufaklık bulunan bir kese kaybolmuştur.. Bulup getirene helâlinden yüz kuruş verilecektir, diye saatlerce bağırıp durduğu görülürdü. Yine bir gün böyle bir tellâlın, yanında duran üç, dört yaşındaki bir çocuğu parmağıyla göstererek: "Bundan üç gün önce, öğle üzeri, köprü üzerinde kaybolmuş. İsmini, cismini, ne tarafta oturduğunu söyleyemiyor, yalnız baba diyor.. Babasını bulana bir hayır sahibi tarafından ikram olunacaktır" nidası ile güle güle zarâfet sattığını görmüş ve işitmiştim. Şimdilerde ise böyle bir nidâya, bağırtıya lüzum yok. Gazetelerin son sütunlarında yer bulmak yetiyor.

(…)

Ahmed Rasim, *Eşkâl-i Zaman*

1. *Kalem* metninde kalem hakkında çeşitli bilgiler verilmesini kültürel unsurların gelecek nesillere aktarılması yönüyle değerlendiriniz. Düşüncelerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

2. I. metinde geçen *Yirminci asra kadar onun tılsımlı ve mukaddes şeyler gibi itibar görmesi bundan olacak. Yerlere düşen bir kalemi öpüp başa koymak bizde de âdet değil miydi?* ifadelerinde yazar, yirminci yüzyıldan itibaren kalemin itibar kaybettiğini belirtmiştir. Günümüzde kalemle birlikte, kaybedilen değerler sizce ne olabilir? Gerekçelendirerek açıklayınız.

3. a) I. metinde geçen *Dil sözü kulaklara veriyor, kalem uzaklara..* sözünü yorumlayınız.

b) Günlük yaşamda sizce bu sözü karşılayan benzer ifadeler nelerdir? Yazınız.

4. *Kaybettim!* adlı metinde yazar, Osmanlı sosyal hayatında önemli bir yeri bulunan tellâllıktan nasıl bahsetmektedir? Sizce tellâllığın yerini günümüzde hangi araçlar almıştır?

5. Fıkra türünde yazarın, ülke ve toplum sorunlarını kendi bakış açısıyla değerlendirdiği bilgisinden hareketle iki metinle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra | Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Fıkra Yazarlarını Tanıyalım**	25 dk.
Amacı	Fıkra türünde eser veren diğer sanatçıları ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Elli Dokuzuncu Mektup

Yeni gördüm ama ne garip şey, meğer kömürcüler karda, donda buram buram terler; tatlı, sıcak, güneşli havalarda da tiril tiril titrerlermiş. Geçenki boralarda bizim mahalledeki kömürcüyü görseydiniz şimdiki haline bakıp acır ve: "Zavallı adam! Kim bilir kaç aydan beri sıtma çekiyor." derdiniz. Bîçâre! Bereket dediği kömür tozlu kürkünü renkçe pek de farkı olmayan kulaklarına kadar çekmiş, iskemlesinde oturmuş, arpacık kumrusu gibi düşünüyor. Birine bu halini sordum, "Fukaranın âhıdır." dedi.

Diğerine sordum, "Hele bir kar yağsın da gör. Ne kabadayı olduğunu o zaman gösterir." dedi.

Birine daha sordum, "Gelen geçeni üşümeye imrendiriyor. Bunlar hem esnaftan hem de soğuk taklitçisidir." dedi.

Evde mangalbaşı âlemi henüz kısmet olmadı. Ben borayı görür görmez kömürcüye yanaşarak bir miktar kömür almıştım. Fakat o kadar pişman oldum ki bir daha prova etmeden kömür almamaya yemin ettim. Efendim! Mangala yanaşmak mümkün değil. Güya adam geldiğini hissediyormuş gibi bir çatırtıdır gidiyor. "Çıt! Çat!" derken ufak bir kıvılcım gözün kenarına kadar sokuluyor. Hani ya şairin: "Ki bir acıklı acıklı aman sadâsı gelir" dediği yok mu? O adamların feryadı soyundan. El gözde, göz kan, yaş içinde. Ben böyle ısınmak görmedimdi.

(…)

Ahmet Rasim, *Şehir Mektupları*

1. Ahmet Rasim, Cumhuriyet Öncesi Türk Edebiyatı içerisinde fıkra türü dendiğinde akla gelen ilk isimlerden biridir. Onun eserlerinde konuşma dilinin ve İstanbul Türkçesinin bütün inceliklerini görebiliriz. Gözlem yeteneği çok güçlü olan yazar, hayatın her anını mizahi bir üslupla aktarabilme yeteneğine sahiptir.

Size göre Ahmet Rasim'le aynı dönemde fıkra yazarı olan biri, Ahmet Rasim'den daha fazla okunmak için ne gibi niteliklere sahip olmalıdır?

2. Bir yazarın herhangi bir konu veya günlük olaylar hakkındaki görüşlerini, düşüncelerini ayrıntılara inmeden anlattığı gazete ve dergilerde yayımlanan kısa fikir yazılarına "fıkra" denir. Bu tür yazıların diğer adı da "köşe yazısı"dır.

Düzenli bir köşe yazısı okuru olmanın kişiye katkıları neler olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. *Yeni gördüm ama ne garip şey, meğer kömürcüler karda, donda buram buram terler; tatlı, sıcak, güneşli havalarda da tiril tiril titrerlermiş. Geçenki boralarda bizim mahalledeki kömürcüyü görseydiniz şimdiki haline bakıp acır ve: "Zavallı adam! Kim bilir kaç aydan beri sıtma çekiyor." derdiniz.*

Metinden alınan yukarıdaki bölümde de görüleceği üzere fıkra yazılarında, gündelik söyleyişlerden, mecazlardan yararlanılır. Kimi zaman nükteli bir üslup kullanılır. Yazarın bu şekilde bir anlatım tercih etmesinin sebebi sizce ne olabilir?

4. Fıkra yazarı için "Suya yazı yazan kişi" benzetmesi yapılır. Bu benzetmede vurgulanmak istenen nedir? Açıklayınız.

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Dil Bilgisi Uygulamaları Yapıyorum**	20 dk.
Amacı	Cümle ögelerini belirleyebilmek. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerinin önemini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

13

Küçük Dergi'nin ilk sayılarının birinde Mehmet Pinpiloğlu'nun "Yapma Sanatçı" üzerine bir yazısını okumuştum. Deyişi hoşuma gitmişti o yazının, neler dediğini pek anlayamamıştım. Mehmet Pinpiloğlu derginin ağustos sayısında o konuya dönüyor, "Yapma Sanatçı Çeşitleri" üzerinde durarak düşüncesini açıklıyor. İlk yazısı dikkati çekmiş, şöyle diyor kendisi:

O yazıyı beğenen kişiler olduğu gibi, yerenler de oldu. Kimi anlamadım, dedi. Kimi benim için; kim bu adam, dedi. Kimi soyadıma takıldı. Kimi de böyle Türkçe olmaz, çoluk çocuk da yazı yazarsa, halimiz nice olur, diye söylendi.

Pinpiloğlu'na sataşan, çatan yazıları görmedim. Ama dilini beğenmemişlerse, bence, haksızlık etmişler. İyi kullanıyor Türkçeyi, edebiyat yapmağa kalkmadan yazıyor. Noktalama işaretlerini de azaltsa daha iyi edecek. "Dedi"lerden önce virgülün ne yeri var? Hele "benim için"den sonraki noktalı virgülü hiç anlamadım. "Çoluk çocuk da yazı yazarsa..." demişler. Böyle söyleyenler de bir zaman çocuk değiller miydi acaba? Kişi gençliğinde, çocuk denecek yaşta başlar yazı yazmaya, giderek o da ihtiyarlar arasına karışır. İhtiyarların: "Gençler bu işlere karışmasın" demeleri de gençlerin: "İhtiyarlar sussun artık" demeleri kadar saçmadır. Yazanın yaşından size ne? Ne demiş, siz ona bakın.

Gelelim Pinpiloğlu'nun dediklerine:

Ben, diyor, oldukça dar çevremde üç çeşit yapma sanatçı tanıdım: Hevesliler, okumuşlar, politikacılar.

Hevesliler derken yeni başlayanları, yani eskilerin deyimiyle, müptedileri kasdettiğim sanılmasın. Ben, artık o devreyi atlatması gerekecek kadar zamanı iyi-kötü kullanmış, fakat hâlâ sesi kısık, hâlâ bir şeyler yapmak umudunda olan sanatçılarımızdan bahsediyorum.

Okuduğumuz dergilerin sayfalarını yeniden karıştırıverin, bunlardan üç beşini bir çırpıda bulursunuz.

Hevesli çeşidinin kendisine zararı çok, ötekilere göre azdır. (Bu cümleyi beğenmedim, belki de dizgi yanlışı vardır.) Zira uzun zaman okuru kandıramazlar, foyaları çabuk meydana çıkar. Bir de dergi sayfalarını boşuna harcamaktan vazgeçseler, vakitlerinin dolduğunun farkına varsalar.

Duralım biraz burada. Pinpiloğlu bunu yazarken kimleri düşünmüş, bilemiyoruz. Onun edebiyat acunundan, dergi sayfalarından atmak istediği kimseler, ne biliyor? Belki de başkalarının hoşlanarak okudukları yazarlardır. Benden öğüt Pinpiloğlu'na: Kimseyi kovmaya kalkmasın, beğenmediğini söylesin o başka, ama edebiyat acunu kendi evi değildir, herkese açıktır orası.

(…)

(Kasım 1952)

Nurullah Ataç, *Dergilerde*

Kelime Dağarcığı
müptedi: Başlayıcı.

1. a) *Küçük Dergi'nin ilk sayılarının birinde Mehmet Pinpiloğlu'nun "Yapma Sanatçı" üzerine bir yazısını okumuştum.* cümlesinin ögelerini bulunuz.

b) Bu cümleyle ögeleri ve ögelerinin sıralanışı bakımından özdeş bir cümle yazınız.

2. Okuduğunuz metinde geçen *bahsediyorum* kelimesinin neden bitişik yazıldığını açıklayınız.

3. Metinde geçen *Zira uzun zaman okuru kandıramazlar, foyaları çabuk meydana çıkar.* cümlesinde virgül (,) sıralı cümleleri ayırmak için kullanılmıştır. Siz de virgülün aşağıdaki tabloda verilen kullanım amaçlarına uygun birer örnek cümle yazınız.

Virgülün Kullanım Amacı	Örnek Cümle
Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.	
Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerden sonra konur.	

4. Okuduğunuz metinde Nurullah Ataç, Mehmet Pinpiloğlu'nu *Noktalama işaretlerini de azaltsa daha iyi edecek. "Dedi"lerden önce virgülün ne yeri var? Hele "benim için"den sonraki noktalı virgülü hiç anlamadım.* şeklinde eleştiriyor. Sizce noktalama işaretlerinin kullanımı kişiden kişiye değişebilir mi? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle birlikte yazınız.

Hazırlayan: *Gökhan ÇEVİK*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Dilin Serüveni**	25 dk.
Amacı	Dil bilgisi çalışmaları ile dil kurallarını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yaratmak

Mutadım üzre tenha bir odada yazımı yazıyordum. Kâğıt üzerinde iki üç satır vücut bulmuştu. Kapı vuruldu; bir dostum içeriye girdi. İlk hareketim, bir fenalığı saklar gibi yazımı gizlemek oldu. Niçin? Bilmiyorum.

Dostum köşede bir koltuğa yaslandı. Tehlike uzaklaşmıştı. Kâğıdı tekrar yavaş yavaş çekmeceden çıkardım ve hem gizli gizli yazıma devam etmeğe, hem de misafirimle mümkün olduğu kadar konuşmağa başladım. Gayet garip bir vak'ayı anlatan dostum, sözün hararetiyle bir aralık ayağa kalktı. Odada bir aşağı, bir yukarı dolaşmağa koyuldu. Belki farkında olmaksızın masama yaklaştı ve başımın kâğıt üzerine eğilmiş olmasından istifade ederek, göz ucuyla yazdığım şeye dikkatsiz bir bakış attı. Bu bakış, kâğıdımın üzerine bir kor gibi düştü.

Cürmümeşhût hâlinde yakalanmış bir hırsız telâşıyla kâğıdı kapıp gizleyerek yalvardım:

— Bakma!

Gayet yakın bir dostun insaflı gözünden kaçırmak istediğim bu büyük sır, yarın gazetede çıkacak ve binlerce kariin insafsız gözü önüne konulacak kıymetsiz bir yazıdan başka bir şey değildi.

O halde bu okutmak korkusu neden?

(…)

Hiçbir sanatkâr, eserini yaratmadan evvel ondan başkalarına bahsetmek istemez. Zira sırrı fâş olmuş bir eser, doğmadan ölmeğe mahkûmdur.

Ahmet Hâşim, *Gurabahâne-i Laklakan Diğer Yazıları*

Kelime Dağarcığı
cürmümeşhût: Suçüstü. **fâş olmak:** Ortaya çıkmak. **kari:** Okuyucu, okur. **mutad:** Alışılmış. **vak'a:** Olay. **vücut bulmak:** Oluşmak. **zira:** Çünkü.

1. *Gayet garip bir vak'ayı anlatan dostum,* ifadesini öge sıralanışı özne, zarf tümleci, belirtili nesne, dolaylı tümleç, yüklem olan bir cümle oluşacak şekilde tamamlayınız.

2. Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili kelime gruplarının cümlenin hangi ögesi olduğunu karşısındaki boşluğa yazınız.

Gayet yakın bir dostun insaflı gözünden kaçırmak istediğim bu büyük sır, yarın gazetede çıkacak.	
Sırrı fâş olmuş bir eser, doğmadan ölmeğe mahkûmdur.	

3. Okuduğunuz metinden alınan *Mutadım üzre tenha bir odada yazımı yazıyordum… yazıma devam etmeğe, hem de misafirimle mümkün olduğu kadar konuşmağa başladım. Gayet garip bir vak'ayı anlatan dostum, sözün hararetiyle bir aralık ayağa kalktı.* cümlelerinde geçen *üzre, devam etmeğe, konuşmağa, vak'a* kelimeleri eserin yazıldığı dönemin imla anlayışını yansıtmaktadır. Bu ifadeleri günümüz yazım kurallarına göre yeniden yazsanız nasıl yazarsınız?

4.

> Metin içinde zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra virgül konmaz.
> Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz.

Verilen bilgilerden hareketle okuduğunuz metinde bu kurala uymayan kullanımı gösteriniz. Niçin bu şekilde kullanılmış olabilecekleri ile ilgili düşüncelerinizi belirtiniz.

5.

> Düzeltme işareti; Arapça ve Farsçadan dilimize giren birtakım kelimelerle özel adlarda bulunan ince *g, k* ünsüzlerinden sonra gelen *a* ve *u* ünlüleri üzerine konur.

Okuduğunuz metinde düzeltme işaretinin kullanıldığı kelimeler geçmektedir. Metinden bulacağınız üç örneği yukarıda verilen bilgi doğrultusunda değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Vildan ÖZMEN*

5.ÜNİTE > Sohbet ve Fıkra *Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yazım Kuralları, Noktalama İşaretleri ve Cümlenin Ögeleri**	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle yazım kuralları ve noktalama işaretlerini kavrayabilmek, cümlenin ögelerini ayırt edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sayın dinleyiciler,

"Dilimiz" programı ile ilgilenen biri sordu bana geçende: "Kupür mü, küpür mü?" diye. Bir de "Bu işin mali portresi, diye bir söz söyleniyor, ne demektir?" dedi.

"Kupür", Fransızcada "couper" (kesmek) mastarından yapılma bir ad. Gazete makale ve fıkralarından saklamak üzere kestiğimiz parçalar için kullanılıyor çokluk. "Küpür" demek yanlıştır, doğrusu "kupür". Yanlışlık, sanıyorum, "kupür" sözcüğünde bir kalın ünlü bir ince ünlünün bir sırada bulunmasından doğuyor. Türkçede dil benzeşmesi kuralı diye bir kural var ki, bir sözcük kalın ünlü ile başlarsa kalın ünlülerle, ince ünlü ile başlarsa ince ünlülerle sürüp gider. Çok işlek bir kuraldır. Yabancı sözcükler için bu kuralın geçerli olması elbette istenemez, beklenemez. Ama her ulusta olduğu gibi, bizim ulusumuzda da yabancı sözcükleri ses bakımından anadile benzetmek eğilimi vardır. O yüzden "kupür"u, "küpür" yapıyorlar.

(…)

İkinci soru, "mali portre" sözü ile ilgiliydi.

Gerçekten de sayın dinleyiciler, bu söylenişi ben de sık sık duyuyorum. Yanlıştır, doğrusu "mali porte". "Porter", Fransızca yüklenmek anlamına gelen eylemden yapılmış. "Bu işin mali portesi nedir?" sözünün Türkçesi, "Bu işin parasal yükümü nedir?", daha kısası, "Bu iş kaça çıkar?" Böyle açık seçik Türkçesi dururken kalkıp da Fransızcasını kullanmak, üstelik onu da yanlış kullanmak, akıl alacak işlerden değildir. Çünkü "portre", biliyorsunuz, insan resmi demektir. Yukarıdaki anlamla hiçbir ilişiği yok.

Melih Cevdet Anday, *Dilimiz Üstüne Konuşmalar*

1. Ek fiilin geniş zamanında üçüncü tekil şahıstaki –dır, -dir, -dür, -dur (–tır, -tir, -tür, -tur) ekleri cümlede yüklem olarak kullanıldığında ek fiil çoğu zaman düşer. Bu ekler kullanılmazsa cümlenin anlamında değişme olmaz.

Buna göre okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerdeki hangi kelimelerden sonra ek fiil geniş zaman eki getirilebilir?

"Kupür", Fransızcada "couper" (kesmek) mastarından yapılma bir ad.

"Küpür" demek yanlıştır, doğrusu "kupür".

Yanlıştır, doğrusu "mali porte".

Yukarıdaki anlamla hiçbir ilişiği yok.

---

2. Metinden alınan *Gerçekten de sayın dinleyiciler, bu söylenişi ben de sık sık duyuyorum. Yanlıştır, doğrusu "mali porte".* cümlelerinde kullanılan virgüllerin kullanım amaçlarını yazınız.

3. Türkçede yüklem cümlenin sonunda yer alır. Yüklemi sonda olmayan cümlelere "devrik cümle" denir.

Metinden bir devrik cümle örneği bulup cümlenin ögelerini gösteriniz.

4. *"Küpür" demek yanlıştır, doğrusu "kupür".* cümlesinin ögelerini bulup aynı öge sıralanışında bir cümle yazınız.

5. Dilimizde özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesme işaretiyle ayrılmaz. Örneğin metinde geçen Türkçede kelimesinin kökü olan "Türk" kelimesi özel bir isimdir. Türk kelimesine gelen -ce yapım eki ve -ce yapım ekinden sonra gelen -de çekim eki kesme işaretiyle ayrılmamıştır. Siz de bu kurala uygun üç tane örnek kelime bulunuz.

Hazırlayan: *Süleyman GEZER*

6.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Tahmin Yürütme**	25 dk.
Amacı	Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime gruplarını metnin bağlamından hareketle ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kuyucaklı Yusuf

(…)

Güneş tam tepedeydi. Yusuf nereye gitmek istediğini, evden niçin çıktığını unutmuştu. Şu anda kafasında bir tek düşünce vardı: Kaçmak, evden uzaklaşmak, oraya dönüp Muazzez'e şu suali sormamak: "Neyi canın isteyecek, neyi?"

Biraz yavaşlarsa kendine hâkim olamayıp geriye koşacağını hissediyor ve daha hızlanıyordu. Bir müddet sonra kendini kasabanın cenup tarafındaki kırlarda buldu. Oyalanmak için etrafına baktı. Bütün tarlaları, bahçeleri, hatta zeytin ağaçlarını teker teker tanıyordu. Göğsünün bir düğmesini çözdü. Müthiş bir güneş ortalığı kavuruyor ve cırcır böcekleri feryatlarını mütemadiyen arttırıyordu. Yusuf gözleri yarı kapalı ve terleyerek yürüdü. Bir aralık burnuna zeytinlerin vakur kokusuna benzemeyen bir koku geldi. Gözlerini açtı. Bu bir incir ağacı idi. Zaten iki ağacın kokusu onu eskiden beri çok sarsıyordu: Ceviz ve incir...

Cevizin koyu, acayip, biraz da attarların sattığı ıtriyata benzeyen bir kokusu vardı. Bu tatlı, latif bir kokuydu. İncirin kokusu ise hiç güzel değildi. Lüzuci, yapışkan ve ağır bir kokuydu. İnsan güneşte incirin sütünün ve usaresinin tebahhur ettiğini ve bu kokunun oradan geldiğini sanıyor ve nefes aldıkça burun delikleri sanki yapış yapış oluyordu.

Gözlerini tekrar yumarak yürüdü. Terden sırsıklamdı. Yerler o kadar sıcaktı ki, ayakkabılarının köselelerini bile geçerek tabanlarını yakıyordu. Koyu zeytin yapraklarını bile şeffaf yapan bir aydınlık vardı: Gözleri kör eden, etrafı birbiriyle kaynatan, karıştıran bir aydınlık... Güneş sanki ışığını kova ile yeryüzüne döküyordu.

Biraz daha yürüyerek kurumuş bir dere yatağına geldi ve burada bin bir türlü nebat ile karşılaştı: Ufak çınar ve söğüt fidanlarının dalları birbiriyle karışıyor, hayıt ağaçlarının ekşi kokusu etrafa yayılıyor, zakkum fidanları erguvan renkli çiçeklerle parlıyor ve kımıldıyor ve sararmış sazlar, dikenler, kamışlar, yabani naneler, vahşi ayva fidanları birbirinin içinde kayboluyordu. Ve bütün bunların etrafında çakıl taşları ve kum vardı. Bu taşlar bile sıcaktan kavrulmuş ve büzülmüşe benziyorlardı.

Yusuf dere yatağındaki bu nebat mahşerine sokuldu. Bir kertenkele hızla kaçtı ve birkaç ağustos böceği sustu. Sonra tekrar başladılar. Yusuf gömleğinin yakasını çözdü ve ceketini çıkardı. Ağzını açarak bitkin, harap, nefes almaya uğraşıyordu. Yere uzandı. Başını koymak için fidanların kökündeki çakılları attı ve biraz nemli, serin kum bulabilmek için orayı eşeledi. Fakat her şey kuru ve ateş gibiydi. Biraz rutubet bulmak için belki iki arşın kazmak icabedecekti.

Ellerini gözlerinin üstüne kapayarak arka üstü yattı. Güneş yaprakların arkasından bile gözleri kamaştırıyordu. Yusuf kafasında uğultular hissetti. Şimdi kelime kelime hatırlayamadığı bir cümle, içeri girmek için başının etrafında dolaşıyordu. Muazzez ne demişti?

(…)

Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*

1. a) Metinde geçen bazı kelimeler aşağıda verilmiştir. Bu kelimelerin anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak tahmin ediniz. Tahminlerinizi tabloda boş bırakılan yerlere yazınız.

Kelime	Tahmin
mütemadiyen	
vakur	
latif	
nebat	
cenup	

b) Tabloda verilen kelimelerin anlamlarını tahmin ederken kullanıldıkları cümledeki bağlamları size yardımcı oldu mu? Nedenleriyle açıklayınız.

2. Sizce yazar, romanı 1937 yılında değil de günümüzde yazsaydı birinci sorudaki tabloda yer alan kelimeleri eserinde yine kullanır mıydı? Açıklayınız.

3. Anlamadığınız bir dili konuşan insanların bulunduğu ortamda kendinizi nasıl hissederdiniz? Nedenleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Birkan OLGÜNER*

6.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelime Zenginliğim**	20 dk.
Amacı	Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime gruplarının anlamını metnin bağlamından hareketle ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Eski Hastalık

(…)

İhtiyar kadının, biraz evvel kapıya gelen kızdan aldığı haber üzerine, derhal sesini alçaltması, Yusuf'un hemen buraya gelmesine müsaade etmemesi, mânalı bir hareketti. Hastanın uykuda olduğunu söylemesi sırf vakit kazanmak ve onu bu müşkül sahneye hazırlamak içindi. Nitekim şimdi, tekrar gazetesine dönmesine bir mâni kalmadığı halde okumuyor, sinirli adımlarla odada dolaşıyor, biraz evvel uyanmasına lüzum gördüğü hastayı uyanmaya ve konuşmaya mecbur etmek için gürültü yapıyordu. Doktora gelince, onun hareketleri de daha az mânalı değildi. Firmasının muvaffakiyetini ilmi kadar da mondenliğine borçlu olan başdoktor, zarif ve konuşkan bir insandı. Fakat Züleyha'ya işinden başka hiçbir şeyle meşgul olmaya, hiçbir dedikoduya kulak tutmaya vakti bulunmayan bir meslek ve ilim adamı ciddiyetiyle muamele ediyor, ancak ne lazımsa acele acele onu söyleyerek odadan kaçıyordu.

Züleyha, bu sakin yaz akşamında hayatın müşkül denen saatlerinden birinin gelip çattığını ve cesur olmak lazım geldiğini anlamıştı. Evvelden çok korkmuş olmasına rağmen, bu cesaret, şimdi onda fazlasıyla mevcuttu.

Bu odada, dünyadan alâkasını kesmiş ve kendi içine çekilmiş bir halde durmadan düşünmekle geçirdiği günler, onda beklenmez değişiklikler yapmıştı. Buna bir parça çaresizliği ve mecburi tevekkülü de katınca hiçbir vakanın kendini gafil avlayamayacağını kuvvetle hissediyordu. Genç kadın, ilk şaşkınlık günlerinde kendisine sorulacak suallere cevap vermekten ve birtakım mânasız insanların tecessüs ve meraklarına mevzu teşkil etmekten korkarak susmuştu. Bu korku geçtikten sonra da, konuşulacak şeylerin lüzumsuzluğu kanaati onu aynı uyuyan hasta rolünde devama sevk etmişti. Sonra, başka bir mesele de vardı: "Ben artık iyi oldum." dediği gün, ona nereye gideceğini soracaklardı. Halbuki nereye gideceğini bilmiyordu. Hatta hastane masraflarının kimin hesabına işlediği bile şimdilik belli değildi.

Netice ne olursa olsun, Yusuf'un gelmesi, bu tereddütlü vaziyete nihayet veriyor, onun cesaretle kendine bir hayat programı çizmesine imkân bırakıyordu.

(…)

Reşat Nuri Güntekin, *Eski Hastalık*

1. *Buna bir parça çaresizliği ve mecburi tevekkülü de katınca hiçbir vakanın kendini gafil avlayamayacağını kuvvetle hissediyordu.*

Metinden alınan bu cümledeki altı çizili kelime grubuyla anlatılmak istenen durumu yaşayan bir kişi, nasıl bir ruh hâli içinde olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. a) Okuduğunuz metinde geçen *monden, tecessüs, tereddüt, müşkül, mâni, muvaffakiyet, nitekim* kelimelerinin anlamları, aşağıdaki tabloda karışık olarak verilmiştir. Bu kelimeleri, tablodaki anlamlarının karşısına yazınız.

Kelimelerin Anlamları	Kelimeler
Yüksek sosyete yaşamını seven.	
Belli etmeden kendini ilgilendirmeyen şeyleri öğrenmeye çalışma.	
Kararsızlık, duraksama, ikircik, ikirciklik.	
Güç, zor, çetin.	
Bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel.	
Başarı.	
Gerçekten, hakikaten. Sonuç olarak.	

b) Yeni kelimeler öğrenmenin ve bunları günlük hayatta kullanmanın öğrenim hayatınıza etkisi neler olabilir?

3. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde altı çizili deyimlerin yerine cümlenin anlamında bozulma yaratmadan, başka hangi kelimeler veya kelime grupları kullanılabilir? Bulduğunuz kelime veya kelime gruplarıyla cümleleri yeniden kurunuz.

Züleyha, bu sakin yaz akşamında hayatın müşkül denen saatlerinden birinin gelip çattığını ve cesur olmak lazım geldiğini anlamıştı.

Bu odada, dünyadan alâkasını kesmiş ve kendi içine çekilmiş bir halde durmadan düşünmekle geçirdiği günler, onda beklenmez değişiklikler yapmıştı.

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Romanda Tarihsel Etki**	25 dk.
Amacı	Romanın tarihsel dönemle ilişkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sinekli Bakkal

(…)

Tevfik, dükkânını bütün bütün kapadı, Sinekli Bakkal'dan kayboldu. Fakat çok geçmeden Tevfik'in şöhreti tekrar mahalleyi çınlattı. Gene orta oyununda kadın rolüne dönmüştü. Bu defa Bakkal Çırağı isminde bir de oyun uydurmuştu. Bu, bir bakkal kadınla çırak olan kocası arasında bir maceraydı. Bütün İstanbul gülmekten kırılıyor, ecnebiler bile bu oyunu görmek için Göksu'ya gidiyorlardı. Değil büyük konaklara, hattâ Saray'a da çağırılan bir oyuncu olmuştu.

Bu haberi Emine, babasının evine döndükten sonra aldı. İşin en felâketli tarafı, Emine'nin dükkânı terk ettikten sonra anladığı, gebeliğinin hayli ilerlemiş olmasındaydı. Bütün Sinekli Bakkal açıktan açığa, "Bakkal Çırağı" oyunundaki kadının Emine olduğunu söylüyorlardı. Emine sokaktan geçerken külhanbeyleri birbirini dürtüp gülüyorlardı. Kısmen Emine'nin zorundan, kısmen de Tevfik'e gazabından İmam, talâk için mahkemeye müracaat etti. Kadı huzurunda, mahkeme heyeti huzurunda, vaazlarını sönük bırakan bir talâkatla Emine'nin Tevfik'ten çektiklerini anlattı.

(…)

Bostanın kuytuluğundan ayrılınca içi açıldı. Bu kadar meyus olacak ne vardı. Belki Tevfik beklediğinden daha çok evvel çıkagelecekti... Osman o kadar Sinekli Bakkal'ın işleriyle meşgul, o kadar o sokağın daimî bir siması ki... Dünya zannedildiğinden ziyade saadetle, teselli ile dolu. Bak Osman nasıl İmam'ın cenazesini kaldırttı, o çetin ve aksi ihtiyara Rabia'nın haberi olmadan o kadar baktı. Dünya iyi insanlarla dolu...

Âdeta konağa bir an evvel varabilmek için akasyalı yolda koştu. Bir nefeste Hilmi'nin odasına çıktı. Osman piyano çalıyordu. Paşa ile karısı yan yana iki koltuğa oturmuş dinliyorlardı. Alafranga mûsikîye vaktiyle söven adam bu muydu? Rabia, kapının eşiğini atlarken Osman, Abdülhamid'in marşını çalmaya başladı. Koltuktaki ihtiyarlar zembereklerine basılmış gibi ayağa kalktılar. Sabiha Hanım değneğine dayanmış, gözleri yerde; Paşa'nın başı havada, gözleri uzaklara dalmış. Omuzlarının yükselişinde, göğsünün öne doğru atılışında, kafasının dikliğinde eski Zaptiye Nazırı'nı canlandıran bir hal var. Bilmem Paşa'nın o dakika gözlerinin önünden bir selâmlık resmi geçiyor. Padişah camiye gidiyor... Renk, hareket ve ses şaşaası! Ve bunları hazırlayan, tertip eden hep kudret ve azamet sahibi bir Zaptiye Nazırı! İhtiyarın hafifçe sakalı titredi, başı biraz daha dikleşti ve marşın son mısraını kalın sesiyle söylemeye başladı.

(…)

Halide Edip Adıvar, *Sinekli Bakkal*

Kelime Dağarcığı
alafranga: Avrupa kültürüne özgü olan. **ecnebi:** Yabancılar. **meyus:** Üzgün, karamsar. **şaşaa:** Görkem. **talak:** Evliliğin sona ermesi. **talakat:** Kolayca düzgün söz söyleme durumu.

1. Metinde anlatılan dönemi yansıtan ipuçları nelerdir? Yazınız.

2. Metinde anlamını bilmediğiniz kelime çok muydu? Anlamını bilmediğiniz kelimeler metni anlamanızı zorlaştırdı mı? Düşüncelerinizi açıklayınız.

3. İslamiyet Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı Dönemi'nde dinî konular, Tanzimat Dönemi'nde yanlış Batılılaşma, 2. Dünya Savaşı sonrası yabancılaşma, yalnızlık ve bunalım gibi konuların çokça işlenmiş olması, tarihsel dönemlerin sanata etkisi hakkında size neler düşündürmektedir? Görüşlerinizi açıklayınız.

4. Okuduğunuz metin, tarihî bir dönemi anlatmaktadır. Yazar, bu dönemi anlatırken orta oyunu sanatçısı Tevfik ve onun kızı Rabia'yı başkahramanlar olarak seçmiştir. Siz de İstanbul'un fethedildiği yılları anlatan bir roman yazacak olsanız sizin başkahramanınız kim olurdu? Bu tercihinizin sebebi nedir?

Hazırlayan: *Birkan OLGÜNER*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Romanlarda Tarih**	20 dk.
Amacı	Romanın tarihsel dönemle ilişkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yorgun Savaşçı

(…)

— Bakar mısınız biraz efendim!..

Bekir Sami Bey, elini beline atarak sese döndü. İki adım arkasında yürüyen üç subay, birden atılıp yanına yetiştiler.

— Kimsin? Ne istiyorsun?

— Bendeniz... Yüzbaşı Rasim... Topçu Rasim...

Topçu Yüzbaşısı Rasim Bey, başını kaldırdı, yüzüne mayıs gecesinin yıldız alacası vurdu. Tıraşı bir haftalıktı. Avurtları adamakıllı çökmüştü. Düşük bıyıklarıyla bir çalım Cemil'e benziyor, bu benzerlik, topçu yüzbaşısı olduğunda hiç şüphe bırakmıyordu.

— Hacim Muhittin Bey'den telgraf aldım efendim, istasyonda beklemeyi uygun bulmadım.

— Neden?

— Bulamadım. Akhisar'da durum... Biraz... Karışık...

— Neden? Manisa düştüğü için mi?

— Manisa mı? Manisa daha düşmedi. Manisa'nın düştüğünü nerden haber aldınız?

— Balıkesir'de duyduk... Sizin istasyon şefi de...

— Hayır! Manisa henüz düşmedi.

— Emin misiniz? Nerden biliyorsunuz?

Bekir Sami Bey'in sesi birden değişmiş, en zor sıralarda kullanmaya alıştığı emir keskinliğini almıştı.

— Biliyorum. Eğer, Manisa düşseydi, benim yüzde yüz haberim olurdu. Oraya birini gönderdim. Düşman girerken, gönderdiğim haberci beriden doludizgin yola çıkıp buraya yetişecek...

— Manisa'yla görüştünüz mü bugün?

— Hayır! Dünden beri konuşamıyoruz.

— Düşmemiş olsa, neden konuşamayasınız?

— Bilinmez ki efendim... Telleri Rum çeteleri belki kesmiştir. Bunu düşünerek yolladım bendeniz haberciyi...

— Mevki Komutanı Ahmet Zeki Bey'le en son neler konuştunuz?

— En son... On Yedinci Kolordu'yu aramış bulamamış... İstanbul'a Harbiye Nazırlığı'na telgraf çekmiş... Kolorduyu bulamadığını, İzmir'e er ya da subay postalarını yollayamadığını, Manisa'nın Allah'a şükür daha düşmediğini, şimdiye kadar hiçbir patırtı çıkmadığını ama, kadroları yarıdan aşağıya inmiş bir yaya taburu ile iki topçu taburunun herhangi bir uygunsuzluğu önleyemeyeceğini, hele düşman kuvvetlerine karşı durmanın hiç akla getirilemeyeceğini, sırasında başvurmak için kendisine bir üst makam gösterilmesini...

— Topların, cephanelerin geriye alınması?

— Buna dair hiçbir şey öğrenemedik şu ana kadar...

— Kaç kilometre, buradan Manisa?

— Trenle elli iki kilometre... Keseden daha kısa...

— Kırk, kırk beş kilometre diyelim... Birini daha yollamalıydınız!

— Her an telgrafla konuşmayı umduk. Bir de, topları geri çekmeye başlasaydı, haberimiz olurdu.

— Şimdi bir haberci çıkaramaz mıyız Rasim Bey?..

— Bu nokta çok önemli... Hem Manisa'nın durumunu bilmeliyiz, hem de oradaki bütün silahları kurtarmalıyız!

— Ne pahasına olursa olsun!..

Uzaktan uzağa top atışlarını andıran gök gürlemeleri duyuluyor, bu öfkeli homurtuların ardında, cıvık bir yabancı şarkı, Akhisar'ın üstünde yankılanıyordu.

(…)

Kemal Tahir, *Yorgun Savaşçı*

1. Okuduğunuz metinden yola çıkarak *Yorgun Savaşçı* romanının hangi tarihsel dönemin ürünü olduğunu, metinden bulduğunuz ipuçlarıyla birlikte yazınız.

2. Okuduğunuz metin, tarihî bir romandan alınmıştır. Siz tarihî olayları tarihî romanlardan mı, tarih kitaplarından mı öğrenmeyi daha faydalı buluyorsunuz? Gerekçelerinizle yazınız.

3. Siz tarihî bir roman yazacak olsanız romanda kurguyu mu yoksa tarihî gerçekleri mi göz önünde bulundurursunuz? Niçin?

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Bu Roman Ne Anlatıyor?	20 dk.
Amacı	Verilen metin üzerinden metnin alındığı romanın tema ve konusuyla ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kiralık Konak

(…)

Naim Efendi, hemşiresini bütün söylediklerinde haklı buluyordu. Bununla beraber istiyordu ki tamamiyle haksız olsun. Kendi kendine diyordu ki: "Hemşirem öteden beri her şeyi fena görmeye meyillidir. Çocukluğunda ne kadar hırçın, ne kadar geçimsizdi. Bu mizacı hâlâ değişmedi. Etrafında her zaman, uğraşacak bir adam arar. Birini parmağına taktı mı nihayete kadar yapmadığını, söylemediğini bırakmaz. Zevci rahmetli Afif Paşa onun elinden az mı çekti idi? Biçare, ne kadar da halûk uslu idi. Evlilik hayatında kıskançlığı, şüpheyi davet eden hiç bir hareketi yoktu. Bununla beraber evinde her gün yeni bir sorguya, her gün yeni bir açıklama isteğine, bir kavga veya tartışmaya maruz kalırdı."

Naim Efendi, "Sağ olsun diyordu; hemşire kendini hâlâ eski devirlerde zannediyor. Kıyafetler gibi ruhlar da değişti. Büyüklere eski itaat, eski hürmet nerede? Kimde var? Bizim gördüğümüz terbiyedeki kimselerle şimdi alay ediyorlar. Belki hakları da var. Her eski şey biraz acayiptir; çocuklarımızın çocuklarını kendimize uydurmaya çabalamak ne beyhude... Onlar, her şeyden evvel, zamanın icaplarına uymaya mecburdurlar. Hemşire istiyor ki Seniha kendisi gibi olsun. Bu mümkün mü? Gençliğimizde kendisinin yaşayışı, giyinişi, düşünüşü, büyük validenin yaşayışına, giyinişine düşünüşüne benziyor mu idi?"

(…)

Naim Efendi konağa dönüşünde, kapının önünde hemşirezadesinin oğlu Hakkı Celis'e rasgeldi. İhtiyar adam, bu çocuğu da torunları derecesinde severdi. Pek ağırbaşlı ve mahçup tavırlı bir gençti. Vakıa biraz haylazdı; beyhude şeylerle meşgul olurdu. Naim Efendi, geçenlerde, onun şiir diye yazdığı bazı garip manzumeleri görmüştü de hayretler içinde kalmış ve çocuğun aklına dair epeyce endişeye düşmüştü.

O giderken Hakkı Celis çıkmak üzere idi. Naim Efendi:

— Nereye böyle küçük şair?

dedi ve çenesini okşadı. Küçük şair iki saatten beri burada Seniha'yı bekliyordu. Genç kız bir gün evvel ona birçok kitap sipariş etmişti ve öğleden sonra, akşama kadar kendisini bekleyeceğini söylemiş. Halbuki çoktan çıkıp gitmiş ve hâlâ gelmemişti.

Genç Hakkı, mahzun mahzun:

— Efendim çok bekledim, geç oldu, eve gidiyorum.

dedi. Fakat büyük dayısından ayrılır ayrılmaz doğrudan doğruya eve gitmedi; Cihangir'in arka sokaklarından dolaşarak Beyoğlu'na çıktı. Bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Her hususta dalgın, yalnız bir şeyde uyanık ve dikkatli idi. Gözleri, halkın arasından caddeden geçen arabalarda, hiç yanılmayan bir nüfuz, hiç yorulmadan bir sebat ile Seniha'yı arıyordu. Onun sık sık uğradığı mağazaların, dükkânların hepsine birer ikişer kere girip çıktı. Köşe başlarında, kapı önlerinde durdu, bekledi. Bir müddet Taksim'den öteye kadar yürümeyi düşündü. Seniha'nın o civarda pek çok tanıdıkları vardı. Belki onlardan birini ziyarete gitmişti. Fakat hangisini? Vakıa Hakkı Celis bunların hepsini tanır ve oturdukları evleri bilirdi.

Saatine baktı; kendi kendine: "Oh ne kadar gecikmişim." dedi. Büyük ninesine yine meram anlatmak lâzım gelecekti. Son tünel gideli yarım saat olmuştu.

Hakkı Celis, birdenbire çok yorgun olduğunu hissetti. Kan ter içinde idi ve kalbinde sonu gelmez bir azap vardı. Bütün ineceği inişleri, çıkacağı yokuşları, geçeceği yolları düşündü. Her şeye rağmen Cihangir'e dönmek için şiddetli, önüne geçilemez bir arzu duydu. Fakat cesareti kâfi gelmedi. Mahçup, korkak ve iradesizdi. Sonra için için Seniha'ya kızdığını hissediyordu. Kendi kendine "Beni neden beklemedi?" diyordu. "Başkalarının arkadaşlığını benimle beraber olmaya tercih edişindeki sebep nedir? Bana karşı hiç bir meyli yok mu?..." diyordu.

(…)

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Kiralık Konak*

1. *Naim Efendi, "Sağ olsun diyordu; hemşire kendini hâlâ eski devirlerde zannediyor. Kıyafetler gibi ruhlar da değişti. Büyüklere eski itaat, eski hürmet nerede? Kimde var? Bizim gördüğümüz terbiyedeki kimselerle şimdi alay ediyorlar. Belki hakları da var. Her eski şey biraz acayiptir; çocuklarımızın çocuklarını kendimize uydurmaya çabalamak ne beyhude... Onlar, her şeyden evvel, zamanın icaplarına uymaya mecburdurlar. Hemşire istiyor ki Seniha kendisi gibi olsun. Bu mümkün mü? Gençliğimizde kendisinin yaşayışı, giyinişi, düşünüşü, büyük validenin yaşayışına, giyinişine düşünüşüne benziyor mu idi?"*

Sizce metinde Naim Efendi'nin, hemşiresiyle ilgili söylediği bu sözler romandaki hangi meseleye dikkat çekmektedir? Açıklayınız.

2. Naim Efendi "mutlu günler görüp geçirmiş, önemli devlet memurluklarında bulunmuş -kendi anlayışına göre- dünyayı ve insanları çok yakından tanımış" bir İstanbul beyefendisidir. Emekliye ayrıldıktan sonra eski pırıltılı günlerinden uzaklaşmıştır. Eşinin vefatının ardından kızı Sekine Hanım, alafranga damadı Servet Bey, dejenere bir yaşam süren torunları Seniha ve Cemil ile birlikte konağında oturmaya devam etmiştir.

Şemsettin Kutlu, *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları*

Kiralık Konak romanında üç farklı kuşaktan kişilerin yaşadığı çeşitli olaylar, gizli ve açık çatışmalar anlatılmaktadır. Sizce esere neden *Kiralık Konak* adı verilmiştir? Açıklayınız.

3. Romanda Hakkı Celis'in yerinde olsaydınız verdiği sözü tutmayıp kendisini konakta iki saat bekleten Seniha'ya karşı tutumunuz ne olurdu? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**En Büyük Miras**	20 dk.
Amacı	Metnin konusuyla ilgili tespit ve çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gün Olur Asra Bedel

(…)

— Eskiden insanlar çocukları için miras bırakırlardı. Bazen iyi, bazen kötü olurdu bu. Duruma göre değişirdi. Ne kadar çok kitap yazılmış, ne kadar çok masal anlatılmış, ne kadar da çok piyes oynanmıştır bu konuda! Niçin? Çünkü bu miraslar çok defa haksız kazançlardan, başkalarının sırtından sağlanan mal-mülk olurdu. Onun için mirasla birlikte birçok günah, haksızlık, kötülük meydana gelirdi. Ama Allah'a şükürler olsun ki, şimdi miras meselesi diye bir şey yok. Benim bırakacağım mirasın ise kimseye bir zararı olmayacak. Benim mirasım, benim ruhumdan, benliğimden, yazılarımdan ibaret olacak. Savaş yıllarında görüp yaşadığım olayları anlatan yazılardan ibaret. Çocuklarıma bırakacağım başka zenginliğim yok. Burada, bu Sarı-Özek bozkırında karar verdim buna. Hayat beni, yok olayım, yitip gideyim diye, yavaş yavaş buralara kadar itti. Ben de bütün yaşadıklarımı, gözlemlerimi, ak kâğıda kara yazılarla dökeceğim ve miras olarak bunları bırakacağım çocuklarıma. Yarınlara, bütün arzularıma, belki onlarla ve onlarda ulaşırım. Benim yapamadıklarımı belki bir gün onlar gerçekleştirirler. Onların çağında hayat bizimkinden bile daha güç olacak. Onun için daha küçük yaşta bazı şeyleri öğrensin, akıllarını başlarına toplasınlar.

Bir süre sessizce, her biri kendi düşüncelerine dalarak yürüdüler. Arkadaşının söyledikleri Yedigey'e biraz tuhaf geldi. İnsan yeryüzünde varoluşunu böyle de yorumlayabilirmiş demek? diye düşündü. Yine de şaştığı şeye bir açıklık kazandırmak istedi:

— Ama herkes çocuklarımızın bizden daha iyi, daha rahat ve mutlu yaşayacağına inanıyor. Radyodan da söylüyorlar bunu. Sen ise tam aksini söylüyorsun. Atom savaşından mı söz etmek istiyorsun?

— Yalnız ondan değil. Yeni bir savaş olacağına pek inanmıyorum. Olsa bile çok sonra olur. Mesele ekmek meselesi de değil. Tarihin çarkı gittikçe daha hızlı dönüyor. Çocuklarımız her şeyi kendileri anlayıp öğrenmek, kendi akıllarıyla yapmak, bizim işlerimizi üstlenmek zorunda kalacaklar. Oysa düşünmek, her zaman acı veren ağır bir iştir. Onun için onların hayatı bizimkine göre daha zor olacaktır.

(…)

Cengiz Aytmatov, *Gün Olur Asra Bedel*

1. Bu metne içeriğe uygun, farklı bir başlık yazınız.

2. Metinde bir insanın çocuklarına bırakacağı *miras* konusu üzerinde durulmuştur.

   a) Roman kahramanının çocuklarına bırakmak istediği miras nedir?

b) Atalarımızdan bizlere kalan yazılı ürünler, sizce günümüzün ve geleceğin inşasına nasıl bir katkı sağlamaktadır?

3. Metinde, gelecek kuşaklarla ilgili nasıl bir tahminde bulunulmuştur? Siz bu görüşe katılıyor musunuz? Düşüncenizi gerekçelendirerek açıklayınız.

4. Metinde geçen *Oysa düşünmek, her zaman acı veren ağır bir iştir.* sözüyle sizce hangi düşünce vurgulanmış olabilir? Siz de "Düşünmek zordur." konulu bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Çözmeden Olmaz	20 dk.
Amacı	Metinlerdeki temel çatışmayı ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Fatih-Harbiye

(…)

Bir gün evvel, aynı saatte geçtikleri yolun ve kaldırımın üstünde idiler. Şinasi bir gün evvelki azaplarının hepsini hatırladı. Neriman'ın Fahriye'ye hiç gitmediği halde bu kadar cüretkârca yalan söylemesini hazmedemedi. Elleriyle öyle tesirli ve kat'î bir küçük hareket yaptı ki Neriman devam edemedi, sükût içinde yürüdüler. Bugün Şinasi önde gidiyordu. Kolunda kemençesi yoktu ve kıyafeti o kadar ihmal edilmiş değildi; halbuki Neriman yorgundu, elinde siyah torbalı udu vardı ve her günkü kıyafeti içinde idi. Bu muvaffakiyetsizlikten sonra büsbütün şaşırdı ve yoruldu. Fahriye'ye doğru sokularak perişan bir halde olduğunu ona hissettirdi, onun yardımını bekledi, Şinasi'nin önde olmasından istifade ederek bakıştılar.

Fahriye düşündü ve sözü şöyle idare etti:

— Hata ettin Neriman, gitmemeliydin.

Neriman tasdik etti:

— Evet, çok büyük hata... Zaten hiç eğlenmedim.

Halbuki çok eğlenmişti. Burada tecrübesi olan bir kadın gibi konuşmağa muvaffak olmuştu.

— Çok büyük hata... diye tekrar etti, bugün çok üzüldüm... Fakat dayanamadım, Macit kibar çocuk... Ne kadar yalvardığını gördün!

Neriman bir gün evvel Fatih-Harbiye tramvayına atlarken Şinasi tarafından görüldüğünü bilseydi, "ne kadar yalvardığını gördün" demezdi. Çünkü Şinasi bir gün evvel, Neriman'ın Fahriye'ye hiç uğramadığını ve Beyoğlu'na yalnız gittiğini biliyordu. Neriman o son cümleyi söyleyinceye kadar Şinasi biraz teselli bulmuştu; fakat yalan tekrar edilince Şinasi'nin başına birden kan çıktı.

Tam eski Darülfünun binasının önüne ve bir gün evvel ayrıldıkları noktaya gelmişlerdi. Şinasi birdenbire durdu, kat'î bir tavırla:

— Ben geri dönüyorum!

dedi ve ayrıldı. Hızla yürüyerek uzaklaştı. İstemediği halde ayrılmak azabını, bugün de Neriman çekiyordu.

İki arkadaş yalnız kalır kalmaz bakıştılar.

Fahriye mırıldanmıştı:

— Fena oldu.

— İtiraf etmemeli mi idim?

— Bilmem? Galiba.

— Gizleyemezdim ki.

Fahriye tekrar etti:

— Fena oldu.

İki arkadaş da konuşmadan epey yürüdüler...

(…)

Peyami Safa, *Fatih-Harbiye*

1. Okuduğunuz metinde Şinasi ile Neriman arasındaki çatışmayı belirtiniz.

2. Neriman'ın önceki gece çok eğlenmesine rağmen hiç eğlenmediğini, çok büyük hata ettiğini söylemesinin nedeni ne olabilir?

3. a) Şinasi, Neriman'ın yalanı sürdürdüğünü anlayınca geri dönüp gitmiştir. Siz Şinasi'nin yerinde olsaydınız nasıl davranırdınız?

b) Karşınızdaki insanın yalan söylediğini fark ettiğinizde ne hissedersiniz?

4. İnsan ilişkilerinde güvenin önemini anlatan kısa bir yazı yazınız.

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Romanda Çatışma**	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle çatışmanın önemini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Beyaz Gemi

(…)

Orozkul kendini pek mutsuz hissediyordu. Her şey haksızlık, adaletsizlik üzerine kurulmuş görünüyordu ona. Dağlar bunu nereden bileceklerdi? Onlar bir şey hissetmez, bir şeyden şikâyet etmez, öylece dururlardı yalnız. Sonbahar gelmiş, kış gelmiş umurlarında mı! Ne sıcağı duyarlar, ne soğuğu. Kargalar ise canlarının istediği yana uçup giderler, canlarının istediği kadar bağrışırlar. Marallar ise -eğer gerçekten maral iseler- geçidin öbür tarafından gelmişlerdi ve ormanda istedikleri yerde zıplar, gezer, oynarlardı. Şehirlerde yaşayanlar asfalt yollarda gamsız-kedersiz dolaşıyor, taksilere biniyor, lokantalara giriyor, keyif sürüyorlardı. Oysa kendisi çok mutsuzdu. Kader onu bu dağlara atıp bırakmıştı. Ama Orozkul, kendi hayatından, kendi kaderinden nefret ediyordu. Ona göre değildi bu tür yaşamak. Ancak Kıvrak Müminler içindi böyle hayat. Ömür boyunca durup dinlenmeden çalışıyordu o. Bir gün olsun emrinde bir adam çalıştırmamış, her zaman herkesin kulu olmuş, yaşlı karısının emrinden bile çıkmamıştı. Zavallı! Bir maral onu mutlu etmeye yetiyordu. Ormanda maralları gördüğü zaman nerdeyse ağlayacaktı sevinçten. Sanki yüz yıldan beri bütün dünyayı dolaşıp aradığı kardeşlerine kavuşmuştu.

Ah, ah! Konuşmak neye yarar! Yüz fikir, bir borcu ödemiyor.

(...)

Mümin büyük bir telaş ve pişmanlık içinde yanına gelerek Orozkul'u düşüncelerinden ayırdı:

— Oğlum, aklımdan çıkıvermiş, okula gidip çocuğu almam gerekiyor. Dersleri bitti çoktan.

Orozkul pek oralı görünmedi:

— Ee, ne olacak yani?

— Kızmana gerek yok oğlum. Bu tomruğu burada bırakalım, inelim aşağıya. Sen evde yemeğini yerken, ben de atı koşturur okula giderim. Çocuğu alır gelirim. Sonra da işe devam eder, bitiririz.

Orozkul alaylı bir sesle:

— Düşüne düşüne bunu mu buldun ihtiyar? dedi.

— Ama çocuk ağlayacak...

Orozkul ihtiyara dersini vermek için sabahtan beri aradığı fırsatı bulmuştu. Birden patladı:

— Ne yani! Ağlayacak diye işi yarıda mı bırakacağız! Sabahleyin çocuğu okula götüreceğim diye kafamı şişirdin ve götürdün. Şimdi de geri getireceğini söylüyorsun. Biz neyiz burada? Oyun mu oynuyoruz?

Mümin yalvardı:

— Yapma oğlum, yapma! Hele böyle bir günde! Benim için değil, ama çocuk bekleyecek, ağlayacak.. üstelik böyle bir günde.

— Böyle bir gün! Böyle bir gün! Ne özelliği, ne önemi varmış bu günün?

— Marallar döndü.. marallar.. böyle önemli bir günde...

Orozkul şaştı kaldı bu cevaba. Dili tutuldu sanki. O dikenli çalılar arasında can korkusuyla debelenirken gözünün önünden gölge gibi hızla koşup giden maralları çoktan unutmuştu. Marallar geçtiği sırada o az daha tomruğun altında kalacaktı. Ne maralları düşünecek hâli vardı ne de ihtiyarın saf-

satalarını. Yüzünü Mümin dedenin yüzüne iyice yaklaştırarak ve gözlerinin içine bakarak köpürdü:

— Ne sanıyorsun sen beni? Yazık ki sakalın yok, yoksa seni sakalından tutar sürüklerdim. Başkalarını aptal yerine koymanın ne demek olduğunu gösterirdim! Bana ne senin marallarından! Marallarını kendine sakla. Çayın ötesine geçmeden çeneni de açma. Bana ne okula gidenden, ağlayandan, sızlayandan! Yeter artık, yürü bakalım!

Mümin çaresizdi. Her zamanki gibi boyun eğdi. Tomruğu istenilen yere ulaştırmadan Orozkul'un elinden kurtulamayacağını çok iyi anlamıştı. Susup işe koyuldu. Yüreği paramparça olsa da ağzını açıp tek kelime söylemedi. Biliyordu ki yetim torunu gözlerini yola dikip onu beklemektedir.

(…)

Cengiz Aytmatov, *Beyaz Gemi*

1. Orozkul, hayalleri ile yaşadığı gerçekler arasındaki çatışma sebebiyle kendini mutsuz hissetmektedir. Mümin de damadı Orozkul ile torunu arasında kalmıştır. Gerçek hayatta da bu tür çatışmalar yaşanabileceğini düşünüyor musunuz? Kendi yaşamınızdan örnek vererek açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinde Orozkul-Mümin, hayaller-gerçekler, fakirlik-zenginlik, mutluluk-mutsuzluk gibi çatışmalar yer almaktadır. Sizce kurmaca metinlerde çatışmaya çokça yer verilmesinin sebebi neler olabilir?

3. Sizce okul çıkışında dedesi Mümin'i göremeyen çocuk neler hissetmiş olabilir?

4. Okuduğunuz metinden alınan *O dikenli çalılar arasında can korkusuyla debelenirken gözünün önünden gölge gibi hızla koşup giden maralları çoktan unutmuştu. Marallar geçtiği sırada o az daha tomruğun altında kalacaktı.* ifadelerinden Mümin ile Orozkul'un yaptıkları işin tehlikeli olduğu anlaşılmaktadır. Sizce bazı insanlar neden tehlikeli işlerde çalışıyor olabilir?

Hazırlayan: *Birkan OLGÜNER*

6.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Romanda Olay Örgüsü**	20 dk.
Amacı	Olay örgüsünün bir metin için önemini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Korkunç Yıllar

— Benim adım Sadık... Sadık Turan. Senin?

— Cengiz, dedim.

Adı gibi geniş ve mânâlı bir şahsiyeti vardı. Yüzünde, geçmişin derin izleri okunuyordu. Yine geçmiş yıllardan kalma bir acılık seziliyordu gözlerinde. Geniş omuzlarıyla erkek göğsü çok ağır bir hayat yükünü taşımış hissini veriyordu insana. Sokak kapısı önüne atılmış iskemlede, başını ellerinin arasına almış, için için ağlıyor gibiydi. Gidip yanına oturdum. Önümüzden geçip gidenlerin adımlarını seyrederken bir şeyler düşünüyor, bir şeyler hatırlıyormuş gibi bir hali vardı. Derdini söyletebilirsem belki biraz ferahlar diye düşündüm. Yaklaşarak çok sakin bir sesle:

— Sadık Bey, dedim, beraber askerlik yaptığınız bizim köylü Ahmet'i hatırlıyor musun?

Başını kaldırmadı:

— Rahmetli Ahmet'i mi? Hatırlamaz olur muyum hiç?

Pervomaysk civarında bir yere gömdük onu. Yarası çok ağırdı, kurtulamadı.

Söylettim. Harbin facialarını uzun uzun anlattı. Kendinden, ailesinden söz açtı. Benimle alâkalandı. İşlerimi sordu...

Akşam oluyordu. Batının kızıllaşmış ufkundan kaçıp Roma damlarına sığınmış kara gölgeler yavaş yavaş sokaklara iniyordu. Elini uzattı:

— Yarın sabah bana gelirsen daha da meraklı şeyler anlatırım.

(…)

Ertesi gün evine gittim. Kapıyı belki seksen, belki yüz yaşlarında bir kadın açtı.

Benden bir şey gizliyormuş gibi, buruşuk yüzü güldü.

— Bon giorno senyorina, dedim.

— Bon giorno, dedi. Sonra arkasında sakladığı bir paketi uzatarak:

— Senyore Sadık size şu paketi bıraktı, dedi.

— Kendisi nerde?

— Gitti, bir daha da gelmeyecek.

Bir müddet hiç ses çıkarmadan bakıştık. Sonra elimi uzatıp paketi aldım.

— Gracia senyorina... Arrivederci.

— Prego, prego... Arrivederci senyore.

Kapı kapandı. İçimde, ihtiyar kadının sözleri yankılanıp duruyordu: "Gitti, bir daha da gelmeyecek." Oradan epey uzaklaşınca paketi çözdüm. İçinden dört tane defter çıktı. Birinci defterin ilk sayfasını açtım. İri iri harflerle "Hâtıralar" yazılmıştı; altında, Sadık Turan imzası vardı.

Sayfalara göz gezdirdim.

(…)

Aradan yedi yıl geçmişti. Londra'da bulunuyordum.

Dışarda, şehrin rutubetli ve kasvetli evleri kararmakta, odama yine dertli bir akşam dolmaktaydı.

Elinde bir mektupla karım içeri girerek:

— Sana bir mektup var, dedi.

Zarfı açtım. Mektup harpten sonra Arjantin'de yerleşmiş bulunan, arkadaşım, Polonya Tatarı, Mirza Sabirski'dendi. Mirza Sabirski, kendi hayatından uzun uzadıya bahsettikten sonra mektubunu şöyle bitiriyordu:

Uruguay'dan aldığım bir habere göre, orada ağır orman işlerinde çalışan Sadık Turan adlı bir Kırım Tatarı Allah'ın rahmetine kavuşmuş. Tanıdığım bildiğim değilse de el diyarında da olsa toprağı bol olsun.

Mektup ellerimden kayıp düştü. Oturduğum koltukta, kollarım iki yanıma sarktı. Boğazıma bir yumru tıkandı. Boğuluyor, konuşamıyordum. Yavaş yavaş açıldım, bu sefer birden boşanan gözyaşları arasında Sadık'ı andım. Hey gidi dünya!.. Kader onu nerelerden alıp nerelere atmıştı.

İşte hâtıraları önümde, için için ağlayarak tekrar okuyorum.

(…)

Roma, 23.7.1946

Ayrılırken, doktor:

— O esir kamplarında geçirdiğin hayatı iyice hatırlamaya çalış, önümüzdeki hafta bana anlatırsın. Böylelikle korkularının kökünü bulur, iyi etmeye çalışırım seni, demişti.

Susmuştum, cevap vermemiştim. Otele dönerken paramın azaldığını düşünüyordum. Param bittikten sonra, doktorsuz nasıl yaşayacağım?.. Mehmet'i ve mektubunu hatırladım. Güney Amerika'nın ıssız, vahşi ormanlarında çalışmak istiyor! Niçin ben, yalnız ben, ümitsiz, kolum kanadım kırık, sürükleniyorum? Mehmet'in mektubuna cevap yazmak kararıyla odama girdim. (…) "Hâtıralar"a altı ay önce başlamıştım. Tamamlayabilecek miyim; bilmiyorum. Marya'dan mutlaka bahsetmek istiyorum. Marya'sız "Hâtıralar" olur mu? Marya gece yarısına kadar gözlerimin önünden gitmedi. Kalkıp yazmak istedim. Ama Marya'dan önce esirlikte ve lejyonda geçen günlerimden bahsetmem lâzım.

(…)

Cengiz Dağcı, *Korkunç Yıllar*

1. Yazarın, romanı kurgularken anı türünden faydalanmasının nedeni ne olabilir?

2. Metnin içinde yazarın yer yer sözü kahramanlara bırakarak diyalog tekniğini kullanmasının olayın akışına etkisi ne olabilir?

3. Okuduğunuz metin, Sadık Turan adlı bir Kırım Tatarı'nın Ruslarla yaşadıklarını ve İkinci Dünya Harbi sıralarında başından geçenleri anlattığı hatıralardan oluşan bir romandan alınmıştır. Yazarın, romanda Kırım Tatarlarının uğradıkları zulmü anlatırken olay örgüsünde tarihî ögeleri kullanmasının amacı ne olabilir?

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Romandaki Olay Akışını Belirleyelim**	25 dk.
Amacı	Metin çözümlemeleri sayesinde romanda olay örgüsünün önemini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yılkı Atı

(…)

İbrahim'in keyfi üstüne geldi. Açlığını hissetti:

— Çabuk kaynatın bulguru, dedi. On altısına yeni basmış oğluna döndü:

— Bugün aklım Dorukısrak'a takıldı. Çifte gittim geldim, onu düşündüm. Dışarda kış geldim diyor. Ahırdaki saman belli. Saçkı belli. Ben öküzlerin, tay'ın arpasına ortak edemem. O bu yılbaşının çaresine bakacak. O, bu yıl "yılkılık..." Dağda ot kalmadı, çöp kalmadı. Köyün sığırı üç beş gün yaylıma ya çıkar ya çıkmaz. Nerde ise şimdi sığır döner. Harman yerinde yolunu kesersin, kısrağı çevirirsin. Burnunu dağa doğru dönderirisin. Sürersin tepeye kadar. Varsın başının çaresine baksın. Bahara sağ salim elimize geçerse ne âlâ... Yook bir dereyi doldurursa o da onun bileceği bir iş... Bundan sonra onu ne çifte koşabilirsin ne düvene... Tay'ı inşallah baharın Kırat'a eş olur. Yılkıdan sağ salim dönerse elbet ona da bir vazife buluruz. Kalk şimdi sen. Küçük kardaşını da al, sığırı karşıla...

Çocuklar fırladılar. Derede ceplerini taşlarla doldurdular. Sığır, geride büyükçe bir toz bulutu bırakarak, sakin, gailesiz ilerliyordu. Zayıflığından beklenmeyen bir zindelik vardı üstünde. Mustafa'nın yanına yaklaşmasını hiç yadırgamadı. Mustafa, olmazsa küçük Hasan, çok zaman kendisini çevirir, zor güç üzerine atlar, eve gelirdi. Kısrak Mustafa'nın binmesi için durdu. Mustafa binmedi. Hayvanların geçmesini bekledi. Hepsi geçtiler. Çoban, onları gördüyse de ilgilenmedi. Malları toparlayarak uzaklaştı.

Mustafa Kısrak'a atladı. At yürüdü. Fakat, Mustafa elindeki değneği atın boynuna vuruyor, geri çevirmeye çalışıyordu. At, köye doğru yürüdü. Değnek darbeleriyle yarı sola döndü ve yürüdü. Bir şey anlamıyordu olanlardan. Yirmi otuz metre böylece gitti. Vuruşlar kesilmişti. Birden geriye köy yönüne döndü. Yeniden boynuna darbeler indi. Bir teslimiyet edasına büründü. Tepeye doğru yol aldı. Ağabeysinin peşinden gelen Hasan yalvarıyordu:

— Bir daha Doru'yu ya görürüm ya göremem. Ağam, ağam icicikte ben bineyim. Öbür at bindirmez ki beni sırtına...

Mustafa duymazlıktan geldi. Bir kaç yüz metre gittiler böyle. At yavaşlamıştı. Bir yorgunluk çökmüştü üstüne birden. Beli biraz daha çöktü, boynu biraz daha uzadı, aşağı doğru düştü. Mustafa gerilerine baktı. Köydeki toz azalıyor, rüzgârla birlikte batıya doğru kayıp gidiyordu. Güneş, uzak, çok uzak dağlara yaslanmış, büyümüş, büyümüş, bir dünya olmuştu.

Bir acıma hissi doldu Mustafa'nın yüreğine. Geçmiş yılları anıladı. Şimdi altında bitkin yürüyen atın emekleri gözünün önüne gelir gibi oldu. Birden aşağı atladı. Atı olduğu yerde bıraktı:

— Haydi, dedi kardeşine, koş...

Tepeden aşağı uçar gibi indiler.

Abbas Sayar, *Yılkı Atı*

Kelime Dağarcığı

çift koşmak: Hayvanları sabana, pulluğa koşmak. **düven:** Harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde araç. **gaile:** Sıkıntı, dert, keder, üzüntü. **yılkı:** Başıboş bırakılmış at veya eşek.

1. İbrahim, artık tarlada işlerine yaramayan Dorukısrak'ı yıllarca kendisine hizmet etmiş olmasına rağmen elindeki yetersiz kaynaklardan dolayı doğaya terk etmeye karar verir. Siz, İbrahim'in yerinde olsaydınız aynı tercihte bulunur muydunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Romandan alınan bölümde Dorukısrak'ın zayıf düştüğü için emekleri birden unutulup gözden çıkarıldığı görülmektedir. Dorukısrak'ın gözünden bu durumu değerlendiriniz.

3. *Yılkıdan sağ salim dönerse elbet ona da bir vazife buluruz.* diyen İbrahim, Dorukısrak'ın bahar gelince eve dönebilme ihtimalinden söz etmektedir. Sizce Dorukısrak kış şartlarını tek başına atlatabilir mi? Dorukısrak'ın başına doğada neler gelebileceğini tahmin ediniz.

4. "Olayların sebep-sonuç ilişkisi içinde ilerlemesine olay örgüsü denir." Bu tanımdan hareketle metnin olay örgüsünü anlatan üç tane olay cümlesi yazınız.

5. *Bir acıma hissi doldu Mustafa'nın yüreğine. Geçmiş yılları anıladı. Şimdi altında bitkin yürüyen atın emekleri gözünün önüne gelir gibi oldu.* ifadelerinden Mustafa'nın, babasının kararına katılmadığı anlaşılmaktadır. Sizin de sevdiklerinizle farklı düşündüğünüz durumlar oluyor mu? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Birkan OLGÜNER*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Roman Kişileri	20 dk.
Amacı	Metinden hareketle roman kişileri hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Fahim Bey ve Biz

(…)

Fâhim Bey bazan Saffet Hanımın sevgili mangalına: "Hanım yine kömür kokuyor!..." diye itiraz edermiş. Saffet Hanım da Fâhim Bey'in bilhassa sevdiği bazı alafranga peynirlerin kokularından huylanır, onların bulunduğu dolaptan uzağa kaçarmış. Bu gâvur peyniri kokuları için halama: "Vallahi hemşire; bu kokuları alınca bana içim çürümüş, dünya ekşiyerek kokmuş gibi geliyor da tahammül edemiyorum." dermiş. Mangalına kocasının böyle itiraz ettiğini duyunca Saffet Hanım ateşlenir. "Bey, bey! Bu evde asıl kokan senin peynirlerin. Vallahi bu kokmuş şeyleri nasıl yiyorsun şaşıyorum!" diye cevap verirmiş. O zaman Fâhim Bey de: «Onları sen yemiyorsun ama âlem yiyor hanım: sen asıl şu mangalındaki marsıklara bak. Vallahi bir gün zehirleneceksin, bizi de zehirleyeceksin." dermiş ve gazetelerin eskiden beri yazmış olduğu bütün mangal kömürü yüzünden zehirlenip ölme hâdiselerini, tâ senelerden beri geçmiş olanlarından başlayarak birer birer sayarmış ve o zaman Saffet Hanım da içini çeker: "Acaba gazetelerindeki işaretler bunlar için midir?" diye düşünmeye dalarmış.

(…)

Saffet Hanım bazı günler, ekseriyetle o kadar hoşuna giden bu evinden, yaşayacağı zamanın en çoğunu içinde geçirdiği bu küçük evde hiç değişmeden geçen saatlerden, hiç değiştirilmeden gittikçe eskiyen eşyalardan, dünyanın hiç bir zaman dinmeyen, hep dinmeden bir sel gibi akan felaketlerinden, onları tespit eden ve kocasının odasında üst üste insan boyunca yığılan gazete koleksiyonlarından, bu yoksul hayatı yaldızlayan ve hep yarına kalan zengin olmak hulyasından, bu kokan alafranga peynirlerinden, hulâsa hiç bir vakit gönlünün istediği bir zamana vasıl olmadan hangi mevsimde açılırsa açılsın ve ha güneş, ha ay ziyadesiyle aydınlansın, hep fani olan saatlerin birer birer ve tatsızca geçtiklerini haber veren saatlerden, evet bazı günler Saffet Hanım artık müthiş bir yorgunluk ve bıkkınlık duyarmış. O zaman, başka günler ayar edip kurmaya o kadar itina ettiği bütün saatlerini; o sofradaki kuyruklu saati, o duvarda asılı çalar saatleri, o aynanın önündeki münebbihli saati ve hatta çok kere hırkasının üst mendil cebinde duran mineli, kıymetli hususi saatini -güya onlara bir ceza vermek ve onlardan intikam almak ister gibi- kurmaz; onları durmuş oldukları meyus bir saniyede bırakırmış. Ve o zamanlar göze görünmez bir süratle yine geçer, fakat nefesleri bu durmuş saatleri işletemezmiş.

Saffet Hanımın neşesinin yerinde olup olmadığı, bu kâh sallanarak safalı seslerle işleyen, kâh somurtarak sükût ile duran saatlerden belli olurmuş. Fakat Saffet Hanımın komşuları ve ahbapları olan bütün hanımlar, onun bu saatlere verdiği ehemmiyeti fazla ve gülünç bulurlarmış. Zira bir nevi edebiyat içinde yaşadıklarını duyanlara, fâni günün geçici saatleriyle bu kadar meşgul olmak cidden abes görünebilir. Diğer taraftan birbirleriyle daima iyi geçinen bu karı koca, arada bir, ancak, bu meseleden dolayı hafif tertip bozuşurlar; birbirlerine bir iki saat kadar kırgın ve kızgın kalırlarmış. Her işini vaktinde görmeye ve her sabah işine vaktinde yetiştirmeye pek meraklı olan Fâhim Bey, bir gün mesela: "Hanım, yine saatleri kurmamışsın." diye şikâyet edermiş, "Bak, bir buçuk olmuş." Saffet Hanımsa: "Hayır, daha saat bir." diye iddia edermiş. Kavga bir müddet devam eder, ikisi de kendi saatlerinin doğruluğunda ısrar ederlermiş. Fakat ikisi de birbirlerine o kadar inanırlar, her biri ötekinin sözünün doğru olacağında o kadar şüphe etmezlermiş ki, sonra ikisi de birbirinden gizlice saatlerini, biri çeyrek geçeye ayar ederlermiş, işte bu yüzdendir ki, ha büsbütün dursunlar, ha işleye dursunlar, bu evdeki saatlerin doğruluğuna pek de inanan olmazmış.

Evet, herkesçe "deli" diye anılan enişteme tahammül etmek sabrını gösteren halam, bazan da: "Hiç Fâhim Bey gibi delişmen bir adamla beraber yaşamak kolay mı?" derdi ve Saffet Hanımda gördüğü bazı garip huyları kocasının tesirine hamlederdi.

Abdülhak Şinasi Hisar, *Fahim Bey ve Biz*

1.

Fahim Bey ve Biz, bütünüyle her safhası gerçekleşemeyen hayaller peşinde geçmiş bir ömrün, olmayacak bir hülyanın ardında uzun bir bekleyişten ibaret bir hayatın macerasıdır. Kurduğu hayallere gerçek hayatta karşılık bulamasa da Fahim Bey, romanda sürekli olarak hayal kuran ve kendi kurguladığı dünyada hayalleriyle mutlu olmayı başarabilen biridir. "Ey kendisini gören herkesin türlü türlü bulduğu, başka başka bildiği Fahim Bey!" hitabıyla başlayan bütün bu bölüm romanın anahtarını verir.

TDV İslâm Ansiklopedisi

Açıklamadan ve metinde anlatılanlardan yola çıkarak Fahim Bey'in kişilik özellikleri hakkında çıkarımlarda bulununuz.

2. *Saffet Hanım bazı günler, ekseriyetle o kadar hoşuna giden bu evinden, yaşayacağı zamanın en çoğunu içinde geçirdiği bu küçük evde hiç değişmeden geçen saatlerden, hiç değiştirilmeden gittikçe eskiyen eşyalardan, dünyanın hiç bir zaman dinmeyen, hep dinmeden bir sel gibi akan felaketlerinden, onları tespit eden ve kocasının odasında üst üste insan boyunca yığılan gazete koleksiyonlarından, bu yoksul hayatı yaldızlayan ve hep yarına kalan zengin olmak hulyasından, bu kokan alafranga peynirlerinden, hulâsa hiç bir vakit gönlünün istediği bir zamana vasıl olmadan hangi mevsimde açılırsa açılsın ve ha güneş, ha ay ziyadesiyle aydınlansın, hep fani olan saatlerin birer birer ve tatsızca geçtiklerini haber veren saatlerden, evet bazı günler Saffet Hanım artık müthiş bir yorgunluk ve bıkkınlık duyarmış.*

Metinden alınan bu bölümde yazar, Saffet Hanım'ı anlatırken sizce neden böyle bir üslup kullanmış olabilir? Açıklayınız.

3. Sizce romana verilen *Fahim Bey ve Biz* başlığındaki "biz" diye bahsedilen kişiler kimlerdir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**En Son Umutlar Ölür**	20 dk.
Amacı	Metindeki şahısların kişilik özellikleri hakkında tespit ve yorumlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Esir Şehrin İnsanları

(…)

Kâmil Bey nerdeyse dağılacak gibi her yanından gıcırtılar gelen paraşolla Üsküdar'dan Bağlarbaşı'na çıkıyordu.

Düşünüp taşınmış, hesaplamış, uygun bir ev bulup döşemeye gücü yetmeyeceğini anlayarak, anneannesinden kalan Bağlarbaşı'ndaki köşkü hatırlamıştı. Köşk daha babasının sağlığında haraptı. Bir ara selamlık onarıldı mı, yoksa onarılması mı düşünüldü birazdan görecekti. Avukat anahtarları verirken bekçinin iki yıl önce öldüğünü, o zamandan beri uğramaya vakit bulamadığını, satılması için bir emlakçıya bırakıldığı halde müşteri çıkmadığını söylemişti. "İster misiniz söküp götürmüşler, köşk değil kümes bile kalmamış olsun!"

Kâmil Bey, karısıyla kızını buralardan geçirip Bağlarbaşı'ndaki harap köşke nasıl götüreceğini, orada nasıl barındıracağını düşünerek kaygılandı. Parasızlığın ne kadar umut kırıcı bir şey olduğunu şimdiye kadar hep aklıyla bilmiş, böyle yaşayışında hiç denememişti. Yoksul insanların varlıklılarla neden aynı olaylar karşısında aynı düşüncede, duyguda, davranışta olamayacaklarını şimdi daha iyi anlıyordu. Yoksulluk umut kırıcıydı. "Umudunu yitiren her şeyi yitirmiş olur" sözü doğruysa yoksulların duyacakları bunaltının hele çok sürer, hele başkalarının sorumlulukları da binerse ne kadar dayanılmaz hale geleceğini şimdi, bu eski arabanın diş gıcırtılarına benzeyen sesleriyle sarsılırken gerçekten anlıyordu. Oysa parası yoktu ama gene de hatır sayılır büyük zenginlerdendi, "Belki de duyduğum korkulu şeyler bile asıl gerçek değil... Çünkü benim için bu durumda kesin umutsuzluk daha söz konusu olamaz." diye geçirdi aklından...

Köşkü gözünün önüne getirmeye çalıştıkça, ağaçları, orman kadar kalabalık çok büyük bahçeyi, suyu kesilmiş büyük havuzları, dibi görünmeyen derin kuyuları, yıkık duvarlar hatırlıyordu. Köşkün oturulmaz halde olduğuna emindi. Selamlığa yerleşmeyi tasarlamıştı. Hiç hatırlayamadığı, belki de hatırlamak istemediği için hatırlayamadığı selamlığa nasıl yerleşeceği üzerinde hiçbir fikri yoktu. "Yerinde görürüm, ne yapacağımı orada kararlaştırırım," diyerek çıkmıştı yola... Bina çok eskimişse kaça onarılır? Eşyalar kullanılabilir gibi değilse, şubat ortalarından mayısı tutabilmek için gerekli sobalar, odun, kömür kaç paraya, nereden sağlanır?

Dondurucu soğuğu iliklerinde duyarak kalın paltosuna sarındı. Ne olursa olsun enişteden, haladan para istememeye kesinlikle karar vermişti. İstemeyecekti de ne yapacak? Orasını bilmiyor, düşünmeye de yanaşmıyordu. Belki okul arkadaşlarının varlıklılarına, uzak akrabalarına, baba dostlarına başvuracaktı. Avukat bazı hisseli arsaların satışı imkânından söz etmişti. "Veririm yok pahasına... Yok pahasına verilince alıcı bulunur elbette..."

(…)

Kemal Tahir, *Esir Şehrin İnsanları*

1. Okuduğunuz metinde geçen *Oysa parası yoktu ama gene de hatır sayılır büyük zenginlerdendi.* sözünden hareketle Kâmil Bey'in neler yaşamış olabileceğini tahmin ediniz.

2. Kâmil Bey, karısını ve kızını köşke getirme konusunda niçin endişe duymaktadır?

3. Okuduğunuz metinde Kâmil Bey, parayı nereden bulacağı konusunda kararsızlıklar yaşamaktadır. Siz böyle bir durum yaşasaydınız sorunun çözümü için nasıl bir yol izlerdiniz?

4. "Kâmil Bey, umut kırıcı şeyler yaşasa da kendisi için kesin umutsuzluğun söz konusu olmadığına karar vermiştir."

   a) Bu cümleden hareketle Kâmil Bey'in karakteriyle ilgili neler söylenebilir?

   b) En kötü durumlarda bile bir umudun var olduğuna inanmak sorunların çözümüne katkı sağlar mı? Görüşlerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Romanda Zaman ve Mekân Algısı	25 dk.
Amacı	Metin, okur, zaman ve mekân arasındaki ilişkiyi ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kaplumbağalar

(…)

“Eskiden beri bu köy hep böyle mi acaba Abbas emmi? Üç yüz yıldır hep susuz, ağaçsız? Irauf hoca konuşurdu bizim korsta: “Bu topraklar üç yüz, beş yüz yıldır susuz, ağaçsızdır! İnsanoğlu suları kuruttu, ağaçları farıttı!” Irauf hoca böyle derdi. Emme Tozak kırının Mahmudiye kırından heç farkı yok. Mahmudiye'de “çanak kurutan” yelleri eserdi Abbas emmi, bak burda da esiyor. Yelleri bile aynı...”

Rıza, Kır Abbas'a döndü iyice:
“Ben diyorum ki, bu topraklarda bağ olur Abbas emmi! Çünkü neden? Her şeyi Mahmudiye toprağının aynı...”

Rıza'nın ne demek istediğini anladı Kır Abbas:
“Ulan Irıza, lâfı dolandırır dolandırır konuşursun! Sabahtan beri... a emmim! Bağ dediğin bakım ister. Bakım oldu mu kıraç yerlerde de bağ olur... derler! Neye olmasın?”

Rıza, Kır Abbas'a iyice yanaştı:
“Ben ne diyorum bak Abbas emmi; şu Purluk var ya, bağ için bire bir burası! Gözel bağ olur... İş ki komşuların aklı ersin bu işe...”

“İşte orasını bilemem!” dedi Kır Abbas. “Emme Purlukta bağ olacağına aklım erer. Hemi de gözel bağ olur, Irıza...”

Rıza kendi kendine konuşur gibiydi gene. “Bir karış altı pur taşı! Onu ne yapacağız?” “O zaman kötü!” dedi Kır Abbas. “O taşlar asmayı sıkar!”

Rıza:
“Otların aynı olması çok eyi! Eyi olmayan sadece pur taşları. Ben sana bir şey deyim mi Abbas emmi, pur taşı olsa da, olmasa da, bağ yapacağım yeri beline kadar kazıp altüst edeceksin, şart bu!..”

“Çukur kazacaksın yani, haaa?”

“Yoo, her yerini, her yerini tüm kazacaksın!”

“Bütün tarlayı mı?”

“Bütün tarlayı!”

Kır Abbas ellerini birbirine vurdu:
“Get ulan!” dedi. “Olacak iş mi? Bütün tarla nasıl altüst edilir? Sadece asma dikeceğin yerleri alt üst etsen yeter! Her yerini altüst etmenin sebebi ne?”

“Irauf hoca derdi ki, “Altüst edilmiş toprak, suyu toplar, hemi de saklar!”

Irauf hoca derdi ki, “Her bitkinin kökü, hem derinine, hem yanına, çok gider. Bu otların, ekinlerin kökü, gözle gördüğümüz kadar değildir. Bitkilerin kökü kıldan incedir ki, dünyayı dolaşır... Bitkiler topraktaki suyu bu köklerle emerler...” Bu işleri eyi bilirdi Irauf hoca...”

(…)

Fakir Baykurt, *Kaplumbağalar*

1. Kır Abbas ile Rıza, Tozak köyünde değil de şehirde yaşasaydı hangi sorunlarla uğraşırdı? Yaşadığınız yeri de göz önünde bulundurarak görüşlerinizi açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinden alınan *Bu topraklar üç yüz, beş yüz yıldır susuz, ağaçsızdır!* cümlesinde altı çizili sözlerin yerine "otuz, kırk yıldır" sözünü getiriniz. İki cümleyi sizde bıraktığı etki bakımından karşılaştırınız.

3. Kenar mahalleler. Birbirine ufunetli adaleler gibi geçmiş, yaslanmış tahta evler. Her yağmurda, her küçük fırtınada sancılanan ve biraz daha eğrilip büğrülen bu evlerin önünden her geçişimde, çoğunun ayrı ayrı maceralarını takip ederdim. Kiminin kaplamaları biraz daha kararmıştır, kiminin şahnişini biraz daha yumrulmuştur, kimi biraz daha öne eğilmiş, kimi biraz daha çömelmiştir ve hepsi hastadır, onları seviyorum; çünkü onlarda kendimi buluyorum...

Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*

Kaplumbağalar romanındaki kahramanlar, mekânı değiştirmek isterken *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'ndaki genç, mekânı olduğu gibi kabullenmektedir. Kahramanların psikolojisini ve mekân algısını da göz önünde bulundurarak bu yaklaşım farkının sebebinin neler olabileceğini açıklayınız.

4. Mekân, TDK *Türkçe Sözlük*'te "Yer, bulunulan yer." olarak tanımlanmaktadır. Birer yer ismi olan "Sarıkamış" ve "Çanakkale"nin size neleri çağrıştırdığını insanın mekâna yüklediği anlam açısından değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Birkan OLGÜNER*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Zaman ve Mekân	20 dk.
Amacı	Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Fikrimin İnce Gülü

(…)

Bu girişi yol boyu bambaşka düşlemişti. Önünde, yanında yöresinde hiçbir oto, hiçbir kamyon, kamyonet ya da şu tren gibi uzun TIR'lardan bir teki bulunmayacaktı. Sınır kapısından çıkan herkese ve sınır kapısında görevli bütün memurlara karşı öyle, bal rengi, gıcır gıcır, süzülerek giriverecekti içeri. Kapıda yavaşlayacak, memurların, durması için ona saygıyla gösterecekleri yere doğru kayarak ilerleyecekti. Son yüz elli kilometrede bunu hep böyle düşünmüştü. Son otuz kilometrede ise, ön cama çarpıp kanayan en küçük sinek lekesini bile temizlemek için durmuş, dört kez de tozunu almıştı arabasının.

(…)

Sınır kapısından girdi. Kâğıtlarını memura, bir solucanın ürkek kayganlığı ile uzattı. Gözlüklerinin karanlığından gözlerinin tek ışıltısı seçilemeyen memur da, Bayram'ın Mercedes'i sanki herhangi bir Taunus, üç yıl, beş yıl öncesinin bir Ford'u, bir Volkswagen'iymiş gibi, yerli montaj Anadol'muş gibi, hiç önemsemesiz, ona ilerde bir yeri gösterdi:

— Çek şuraya!

(…)

Yol, İnegöl'ün dışından dosdoğru Eskişehir'e uzanıyor. Bayram'sa kendini, hep o soğan kamyonunun bir önünde, bir ardında giderek, İnegöl'ün içine giren dar yolda buldu. Veli, amcası, Remzi abisi, Veli'nin küçük kızı, Afyonlu çimento tüccarı; hepsi İnegöl'ün taş döşeli yolları, dar, eski sokakları arasında yitip yitip gittiler. İnegöl'e girmesinin nedeni o soğan kamyonu mu? Açlığı mı? Yoksa asfaltın tekdüzeliği ile kafasına üşüşenlerden bir süre için kurtulmak mı? Bir süre için yine bir şeylerden kaçmak, uzaklaşmak mı gerekiyordu? Remzi abisiyle bir kez mektuplaşmadı bile. Adresini, çeşit çeşit hesapların korkusuyla, özenle gizledi Ballıhisar'dan. Bu, amcasının hasta oluşu, geçende tatilden dönen Yaşar'ın haberi yine. Ona da Kezban'ın yengesi söylemiş. "Hayırsız çıktı Bayram. Nankör çıktı. . ."

(…)

Yarasa yarasa, bizi ancak geri götürmeye yarar bu hurda. Geri, Münih. O da, götürebilirse . . .

Oralardaki yabancılığından bin beter bir yabancılık korkusu ansızın en çok ürkütüyor Bayram'ı. Sivrihisar önündeki o geniş dört yol ağzına geldiğinde, kendisini Münih'in Bahnof'una indiği ilk akşamkinden daha da bitkin, daha da korkular, tedirginlikler içinde buluyor. Köyünün dibinde yalnız ve yabancı. Kendisini bu Mercedes içinde bu Bayram olarak görmekten kıvanç duyacak tek kişi düşünemiyor.

Şimdi ne yana sapmalı?

Yarın ne yapacağım?

Yarın, ondan sonraki yarın, ondan sonraki yarın?..

Kamyonlar, Murat Nakliyat'lar, Renault Nakliyat'lar; bisküvi, toz sabun, krem sabun, sıvı sabun, renkli gazozlar, meyve suları, şekerleme, kâğıt mendil, kâğıt peçete, buzdolabı, çamaşır makinesi, kolonya,

marley, karolüks, fayans taşıyıcıları, farlarını kısmadan, göz delercesine Ankara yönüne doğru gaddar bir hızla akıp duruyorlar. Arada bir, bir sebze kamyonu güneyden geliyor; sola ya da sağa sapıp gözden yitiyor. Arada bir, bir gezgin otobüsü, Ankara yönünden belirip güney yolunu tutuyor.

Bayram, hangi yönü seçeceğini bilmeden, dört yol ayrımında bekliyor. Hiçbir yöne sapmayı gözü tutmuyor, canı çekmiyor.

Hiçbir yolun ucunda, kimse Bayram'ı beklemiyor.

Adalet Ağaoğlu, *Fikrimin İnce Gülü*

1. Romanda mekân olarak seçilen yer neresidir? Seçilen mekânın, romanın olay örgüsüne katkısı ne olabilir?

2. Okuduğunuz metin, Adalet Ağaoğlu'nun 1976 yılında kaleme aldığı *Fikrimin İnce Gülü* adlı romandan alınmıştır. Romanda, Almanya'da otomobil fabrikasında işçi olan ve 1975 yılında bir yaz günü arabasıyla Kapıkule Sınır Kapısı'ndan Türkiye'ye giren Bayram'ın doğup büyüdüğü köy olan Ballıhisar'a gittiği 7 saatlik zaman diliminde yaşadıkları anlatılmaktadır. Yazar bu kadar kısa bir zaman dilimini anlatırken okuyucuya mesajlarını daha geniş ölçüde vermek ve anlatısını zenginleştirmek için ne tür yollara başvurmuş olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Vatanınızdan, memleketinizden uzun yıllar ayrı olduğunuzu ve yıllar sonra o yere geri döndüğünüzü düşünün. Umduğunuz gibi bir yerle karşılaşmasanız bile yine de orda yaşamak ister miydiniz? Niçin?

4. Bir roman yazacak olsanız romandaki olayların nasıl bir yerde ve hangi zamanda geçmesini istersiniz?

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Bakış Açını Değiştir**	25 dk.
Amacı	Anlatıcının bakış açısından yola çıkarak anlatıcı ile ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hayvan Çiftliği

(…)

"Yoldaşlar, dün gece garip bir düş gördüğümü hepiniz biliyorsunuz. Düşe sonra geleceğim. Size daha önce başka bir şey söylemek istiyorum. Yoldaşlar, fazla bir ömrüm kaldığını sanmıyorum. Onun için, bugüne kadar edindiğim bilgileri, deneyimleri sizlere aktarmayı görev biliyorum. Çok uzun yaşadım, ağılımda bir başıma yatarken düşünecek çok zamanım oldu; bu dünyanın düzenini, yaşamakta olan her hayvan kadar kavradığımı söyleyebilirim. Bugün sizlerle konuşmak istediğim de bu işte.

"Evet, yoldaşlar, yaşadığımız hayat nasıl bir hayattır? Açıkça söylemekten korkmayalım: Şu kısa ömrümüz yoksulluk içinde, sabahtan akşama kadar uğraşıp didinmekle geçip gidiyor. Dünyaya geldikten sonra yaşamamıza yetecek kadar yiyecek verirler; ayakta kalanlarımızı canı çıkana kadar çalıştırırlar; işlerine yaramaz duruma geldiğimizde de korkunç bir acımasızlıkla boğazlarlar. İngiltere'de, bir yaşına geldikten sonra, hiçbir hayvan mutluluk nedir bilmez, hiçbir hayvan dinlenip eğlenemez. İngiltere'de hiçbir hayvan özgür değildir. Hayatımız sefillikten, kölelikten başka nedir ki! İşte, tüm çıplaklığıyla gerçek budur.

"Peki, bu durum, Doğa'nın bir yasası mıdır? Ülkemiz, topraklarında yaşayanlara düzgün bir hayat sunamayacak kadar yoksul mudur? Hayır, yoldaşlar, asla! İngiltere toprakları bereketlidir; havası suyu iyidir yurdumuzun; bugün bu ülkede yaşayan hayvanlardan çok daha fazlasına bol bol yiyecek sağlayabilir. Yalnızca şu bizim çiftlik bile bir düzine atı, yirmi ineği, yüzlerce koyunu besleyebilir; besleyebilir ne demek, onlara bugün bizim hayal bile edemeyeceğimiz kadar rahat ve onurlu bir hayat yaşatabilir. Öyleyse, bu sefilliğe neden boyun eğelim? İnsanlar, emeğimizle ürettiklerimizin neredeyse tümünü bizden çalıyorlar. İşte, yoldaşlar, tüm sorunlarımızın yanıtı burada. Tek bir sözcükte özetlenebilir: İnsan. Tek gerçek düşmanımız insandır. İnsan'ı ortadan kaldırın, açlığın ve köle gibi çalışmanın temelindeki neden de sonsuza dek silinecektir yeryüzünden.

"İnsan, üretmeden tüketen tek yaratıktır. Süt vermez, yumurta yumurtlamaz, sabanı çekecek gücü yoktur, tavşan yakalayacak kadar hızlı koşamaz. Gene de, tüm hayvanların efendisidir. Hayvanları çalıştırır, karşılığında onlara açlıktan ölmeyecekleri kadar yiyecek verir, geri kalanını kendine ayırır. Bizse emeğimizle tarlayı sürer, gübremizle toprağı besleriz; oysa hiçbirimizin postundan başka bir şeyi yoktur. Siz, şu karşımda oturan inekler; bu yıl kaç bin litre süt verdiniz? Güçlü kuvvetli danalar yetiştirmek için gerekli olan sütleriniz nereye gitti? Her bir damlası düşmanlarımızın midesine indi. Siz, tavuklar; bu yıl kaç yumurta yumurtladınız, o yumurtaların kaçından civciv çıkarabildiniz? Tümüne yakını pazarda satıldı, Jones (Con) ve adamlarına para kazandırdı. Ve sen, Clover (Kılovır), doğurduğun o dört tay nerede; yaşlandığında sırtını dayayacağın, keyfini süreceğin o taylar nerede? Dördü de bir yaşına geldiklerinde satıldı; onları bir daha hiç göremeyeceksin. İnsanlara verdiğin o dört tay ve tarlalardaki emeğinin karşılığında bir avuç yem ve soğuk bir ahırdan başka ne gördün?

(...)

"Öyleyse, yoldaşlar, bu hayatta başımıza gelen tüm kötülüklerin insanların zorbalığından kaynaklandığı gün gibi açık değil mi? Şu İnsanoğlu'ndan kurtulalım, emeğimizin ürünü bizim olsun. İşte o zaman zengin ve özgür olacağız. Öyleyse, ne yapmalı? Gece gündüz, var gücümüzle insan soyunu alt etmeye çalışmalı! İşte, söylüyorum yoldaşlar. Ayaklanın! Bu Ayaklanma ne zaman gerçekleşir bilemem,

bir haftaya kadar da olabilir, yüz yıla kadar da; ama şu ayaklarımın altındaki samanı gördüğüm gibi görüyorum: Hak er geç yerini bulacaktır."

George Orwell, *Hayvan Çiftliği*

1. Anlatmaya bağlı metinlerde olayları okuyucuya aktaran kişiye anlatıcı denir. Yazar, okuyucuya olayları bu anlatıcının bakış açısından gösterir. Anlatıcı değiştikçe bakış açısı da değişir.

Okuduğunuz metinde konuşan bir hayvandır ve metin onun bakış açısını yansıtmaktadır. Anlatıcıyı insan olarak değiştirdiğinizde metindeki olayların aynı şekilde ilerlemesi sizce mümkün müdür? Açıklayınız.

2. *İnsanlar, emeğimizle ürettiklerimizin neredeyse tümünü bizden çalıyorlar.* sözlerine itiraz etmeniz gerekseydi neler söylerdiniz?

3. Eğer bir şeyden eminseniz kendinizi buna bir de başka açıdan bakmaya zorlayın; bunun yanlış ya da aptalca olduğunu bilseniz bile. Okurken, sadece yazarın düşüncelerini değerlendirmeyin, kendi düşüncelerinize de önem verin. Kendi sesinizi bulmak için mücadele etmelisiniz, çocuklar. Bunun için ne kadar uzun süre beklerseniz, bulma şansınız o kadar azalır.

N. H. Kleinbaum, *Ölü Ozanlar Derneği*

Ölü Ozanlar Derneği romanından alınan metinde bakış açısının değiştirilmesi tavsiye edilmiştir. *Hayvan Çiftliği* romanında da yazar olayları insanın bakış açısıyla değil hayvanların bakış açısıyla vermeyi tercih etmiştir.

a) Sizce olaylara farklı açılardan bakmak insana neler kazandırır?

b) *Ölü Ozanlar Derneği* romanından alınan parçada geçen "kendi sesinizi bulmak" ifadesini yorumlayınız.

Hazırlayan: *Birkan OLGÜNER*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Anlatıcı ve Bakış Açısı	20 dk.
Amacı	Metindeki anlatıcı ve bakış açısının olay üzerindeki etkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Cemile

(…)

Küçük Ev de iki oğlunu savaşa yollamıştı. Çocukların büyüğü Sadık, evlendikten kısa bir süre sonra gitmişti. Seyrek olmasına rağmen, ikisinden de mektup alıyorduk. Böylece iki kişi kalmıştı Küçük Ev'de: kiciapa, yani Küçük Ana dediğim kadın, bir de gelini, Sadık'ın karısı. İkisi de sabahtan akşama kadar kolhozda çalışırlardı. Küçük anam iyi, saygılı, uysaldı; hendek kazmada olsun, tarla sulamada olsun, gençlerden geri kalmazdı. Kader, hamarat bir gelin vermişti ona. Cemile, tam ona yakışır bir kızdı; yılmak nedir bilmezdi, canlıydı, dipdiriydi.

Cemile'yi severdim. O da beni severdi. Yakın arkadaştık, ama birbirimizi ilk adlarımızla çağıramıyorduk. Ayrı ailelerden gelseydik, hiç çekinmez, Cemile derdim ona. Ama ağabeyimin karısı olduğu için ben ona yenge, o da bana kiçine bala, yani küçük çocuk demek zorundaydık. Küçük değildim, yaşlarımız arasında pek az fark vardı. Köylerimizin geleneği bunu gerektiriyordu: gelinler, kocalarının küçük kardeşlerine kiçine bala derlerdi.

(…)

Kırbacımı yerde sürüyerek yanlarına vardım. Küme başkanı beni görünce gülümsedi; aklına bir şey gelmişti anlaşılan.

Gelinini o kadar düşünüyorsan, kiçine bala'sı ona göz kulak olur.

Beni gösterdi keyifle. Hiç korkma! Seyit koca adam sayılır artık. Ekmeğimizi onun gibileri sağlıyor; bizi düzlüğe de onlar çıkaracaklar.

Anam dinlemedi bile onu.

Üstüme yürüyerek, şu haline bak! Serseri! diye bağırdı. Saçın yeleye dönmüş! Baban da ne babaymış ya oğlunun saçını bile kesmeye vakti yok.

Orozmat, iyi öyleyse, bugün evde kalıp saçını kestirsin, dedi.

Seyit, bugün burada kalır, atlara bir araba veririz. Birlikte çalışırsınız. Ama ondan seni sorumlu tutuyorum. Artık canın sıkılmasın, baybiçe, Seyit gelinine göz kulak olur. Hem Daniyar'ı da yollarım. Tanırsın, sessiz sedasız bir oğlandır, askerden yeni geldi. Ekini üçü taşırlar istasyona, gelinine de kimse dokunamaz. Yalan mı? Sen ne dersin, Seyit? Cemile'yi sürücü yapalım diyoruz, anan yanaşmıyor. Artık ananın gönlünü etmek sana düşer.

Orozmat'ın övgüsünden hoşlanmıştım, koca adam yerine koymuştu beni.

(…)

Anam, gelinin halinden anlar, onu neşelendirmeye çalışırdı. Sandığı kilitlerken, Ne var? derdi. Sevineceğine kederlendin! Sadece senin kocanı mı aldılar askere? Üzülen bir tek sen misin sanki. Bütün millet kan ağlıyor. Herkes gibi katlanacaksın. Senden başka yalnız kalan, kocasını özleyen yok mu? Ne kadar üzülürsen üzül, sen sen ol, üzüntünü kimseye belli etme, kendine sakla.

Cemile bir şey demezdi; ama kederli, inatçı yüreğiyle konuşurdu sanki: Ah, anacığım, anlamıyorsun, anlamıyorsun.

(…)

Cengiz Aytmatov, *Cemile*

Kelime Dağarcığı
kolhoz: Rusya'da köylülerin ortak olarak çalıştıkları tarım işletmesi.

1. Okuduğunuz metinde yazar ile anlatıcı aynı kişi midir? Metindeki bakış açısını da belirterek görüşlerinizi metinden iki örnek cümle ile ifade ediniz.

2. Sizce romanı Cemile'nin ağzından mı Seyit'in ağzından mı okumak daha etkileyici olur? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Bir roman yazarı olsaydınız anlatıcıyı seçerken romandaki kahramanlardan birini mi yoksa olayları dışarıdan gözlemleyen bir anlatıcıyı mı tercih ederdiniz? Düşüncelerinizi nedenleriyle yazınız.

4. *Anam, gelinin halinden anlar, onu neşelendirmeye çalışırdı. Sandığı kilitlerken, Ne var? derdi. Sevineceğine kederlendin! Sadece senin kocanı mı aldılar askere? Üzülen bir tek sen misin sanki. Bütün millet kan ağlıyor. Herkes gibi katlanacaksın. Senden başka yalnız kalan, kocasını özleyen yok mu? Ne kadar üzülürsen üzül, sen sen ol, üzüntünü kimseye belli etme, kendine sakla.*

Cemile bir şey demezdi; ama kederli, inatçı yüreğiyle konuşurdu sanki: Ah, anacığım, anlamıyorsun, anlamıyorsun.

Okuduğunuz metinden alınan bu paragrafı, Cemile kahraman anlatıcı olacak şekilde yeniden düzenleyiniz.

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.9: Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi/ Yazma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Olay ve İzlenim**	20 dk.
Amacı	Metindeki anlatım yöntemlerini tespit ederek bu yöntemlerin özelliklerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hacı Murat

(…)

Çarnayef'in, başına dört köşeli bir kadife şapka giymiş, bazen Çar'ın bindiği küçük kızağın ön tarafına oturmuş olan genç arabacısı, eksi yirmi derece soğuk ve sisli bir günde, sarayın kapısından saat dokuz buçukta içeri girdiğinde, dizginleri bırakıp, ellerini ovuşturmakta olan Prens Dolgorosky'nin arabacısı, efendisini çoktan getirmiş olduğunu Çarnayef'in arabacısına göz kırparak anlatmıştı.

Sırtına, yakası kunduz derisinden yapılma bir kaput giymiş ve başına üç tüylü bir şapka geçirmiş olan Çarnayef, dizleri üzerini örtmeye yarayan ve ayı derisinden yapılmış diz örtüsünü bir yana iterek, üstlüksüz ve çivi kesmekte olan ayaklarıyla titreyerek yere basıp, kızaktan indi. Saray kapıcısının büyük bir saygıyla açtığı taht kapısından içeri girerek, salona giden, bütün halı döşeli koridordan mahmuzlarını şakırdatarak ilerlemeye başladı. Ön salona girdiğinde kaputunu çıkardı. Hizmete koşan emektar bir saray hizmetçisine verdi. Sonra aynanın karşısına geçip, kıvırcık takma saçlarını düzeltmeye başladı. Çarnayef, aynanın önünde hem kendisini seyrediyor, hem de saçlarını düzelterek, buruşuk elleri ile nişanlarını yokluyordu. Sonra suma apolet ve kordonları meydanda olduğu halde, zayıf ve titrek bacakları ile halı döşeli merdivenden çıkmaya başladı.

Çarnayef, kapı önünde duran ve hürmet için yerlere kadar eğilen hizmetçilerin önünden geçerek kabul salonuna girdiğinde Çar'ın yaverliğine yeni atanmış olan parlak üniforma ve kordonlu bir subay kendisini saygıyla karşıladı. Çok genç olan kırmızı yüzlü, kara bıyıklı olan bu yaverin saçları da tıpkı Çar'ınki gibi öne doğru taranmıştı. Çarnayef'i, önce yardımcısı Prens Dolguruki selamladı. Bu adamın sakalı ile saçları da Çar'ınkiler gibi kesilmişti. Çarnayef, gözleri ile Çar'ın çalışma odasını işaret ederek, Fransızca:

"İmparator içeride mi?" diye sordu.

Yaver:
"Şimdi döndüler," diye cevap verdi.

Başında su dolu bir bardak varmış gibi Çar'ın çalışma odasının yanına gelmiş ve hükümdarına karşı bütün varlığıyla saygılı olduğunu gösterir bir halde kapıyı sessizce açıp, içeri girmişti. Bu sırada savunma bakanı yardımcısı çantasını açmış, içindeki kâğıtlara bakmaktaydı. Çarnayef de hüzünlü bir yüzle odada aşağı yukarı yürüyor ve Çar'a söylemek istediklerini bir kez daha tekrar ediyordu.

(…)

Tolstoy, *Hacı Murat*

1. Okuduğunuz metnin anlatımında hangi duyularla ilgili ayrıntılara yer verildiğini metinden birer örnek vererek açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinde yazar, roman kahramanlarının fiziksel özellikleriyle ilgili betimlemeler yapmıştır.

a) Bu betimlemelere üç örnek yazınız.

b) Roman kahramanlarının yazarlar tarafından ayrıntılı olarak betimlenmesini doğru buluyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

3. Yazar, romandaki olayları bir oluş sırası içinde vererek hangi anlatım biçiminden yararlanmıştır? Bu anlatım biçimi hangi edebî türlerin anlatımı için uygundur?

4.

Bazı metinlerde yazar, anlattığı olayın kahramanı durumundadır. Bu nedenle böyle metinlerde 1. kişili anlatım tercih edilir. Bazı metinlerde ise yazar sadece bir gözlemcidir ve olayın kahramanı değil, şahididir. Bu tür metinlerde ise 3. kişili anlatım söz konusudur.

a) Okuduğunuz metinde bu anlatım yollarından hangisine başvurulmuştur?

b) Siz bir roman yazsaydınız kaçıncı kişili anlatımı tercih ederdiniz? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek yazınız.

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.9: Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	En Etkili Nasıl Anlatırım?	20 dk.
Amacı	Roman yazarının içeriği nasıl sunduğu ile ilgili hususları ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yurdunu Kaybeden Adam

(…)

Marya'nın mezarı başında son defa diz çöktüm. Son kalan gözyaşlarımla ağladım. Sonra ayağa kalktım. Üniformamı alıp İnn'in köpüklü sularına attım. Dalgaların üstünde çalkana çalkana giden yeşil üniformamı gözlerimle takip ettim. Artık görünmez olunca onun hayatımda tuttuğu yeri, kuvvetini daha iyi anladım. Marya kadar o üniforma da beni hayata bağlayan bağlardan biriydi. Sanki o bağ da çözülüyordu. O üniformayla birlikte, beni şimdiye kadar ayakta tutan ümitler de İnn'in sularına karışmış gidiyordu.

Üniformam yoktu, Marya yoktu, Türkistan'ım, Kafkasya'm, İdil-Ural'ım, Kırım'ım artık benim için yoktu. Uğrunda savaştığım, yıllarca savaştığım, kan döktüğüm her şey benden ayrılıyordu. İçim bomboş kalıyordu.

Dünya ansızın karardı, karardı. Her şey sanki birdenbire yıkıldı, çöktü. Kaçmaya başladım. İnn'in kesilmek bilmeyen korkunç sesi kulaklarımdan, içimden gitmiyordu. Dağlar üzerime devrilecek gibiydi. Bu Maryasız, üniformasız, ümitsiz dünyadan kaçıyordum. Nereye bilmiyorum! İçimde azmış, kudurmuş, söz geçiremediğim bir acı beni dağdan dağa koşturuyordu.

Üç gün, üç gece dağlarda başıboş dolaştım. Dördüncü günün sabahı, çalılar arasından bir şose gördüm. Şosede askerler, kamyonlar, tanklar vardı. Yavaş yavaş, gizlice yaklaşarak, kendimi göstermeden askerlere baktım. Amerikan askerleriydi. Önce gidip teslim olmak istedim. Sonra birden korku içinde geriledim. Gene dağlara kaçtım.

Amerikan askerleri gitmiştiler. Şose boş ve sessizdi. Bir gün sabahleyin ırmağın yalısına gittim. Elli metre kadar uzaktan bir kamyon gördüm. Kamyonun yanında beş askerle iki sivil vardı.

(…)

Birkaç asker kamyondan atlayıp bana doğru yürüdü. Ben de yavaş yavaş onlara doğru ilerledim. İçlerinden biri öne çıkarak bağırdı:

— Polonyalı mısın?

Evet, yerine başımı salladım.

— Haydi, atla kamyona. İtalya'ya mı gidiyorsun?
— Evet.
— Sen harp zamanı İnnsbruck'ta ne yapıyordun dostum? Esir miydin, yoksa işçi mi?
— İşçiydim.
— Ne zaman çıktın İnnsbruck'tan?
— Üç gün oluyor.
— Nerede doyurdun karnını?
— Doyurmadım.
— Aç mısın?
— …
— Elbette açsın. Üç gün yemek yemeyen insanın karnı tok mu olur?

Ekmek parçasının arasına biraz da sucuk koyarak elime sıkıştırdı.

Neden bilmem, Uman esir kampında, 2 numaralı barakadayken esirlerin arasında, karanlıkta elime ekmek sıkıştıran Azerbaycanlıyı hatırladım. İçimde esirlik günlerimin hatıraları canlandı. Ekmeği yerken Kirovograd-Uman yolunu, esir kamplarını düşündüm. Kamyonda, esir kamplarında olduğu gibi, ekmeğimi yiyordum. Fakat şimdi kimin esiri olduğumu bilmiyordum.

Bitti. Esirlik yılları bitti artık. Ömrümde ilk defa hür hissediyorum kendimi, hür insanların yaşadıkları topraklardayım. Ölüm korkusu, işkence korkusu bıraktı yakamı. Yıllarca peşinde koştuğum hürriyete kavuştum. Ama içim neden kapalı? Kendimi bildiğim anda kaybettiğim yaşama sevincine neden kavuşamadım yeniden?

Yurdunu kaybeden adam için hürriyetin bile bir manası kalmadığını şimdi anlıyorum. İçinde doğduğum, gülüp oynadığım yerlerde benim dilim konuşulmuyor artık. Bir zamanlar o topraklarda dilimi konuşan insanların ne olduklarını da bilmiyorum.

Son fırtına, ağacı devirdi. Bizler, uçurduğu birkaç yaprak; boşlukta yolunu şaşırmış, ümitsiz ve şaşkın, meçhul bir geleceğe doğru yalpa vurup duruyoruz.

(…)

Cengiz Dağcı, *Yurdunu Kaybeden Adam*

1. Metinde askerler ve romandaki karakter arasında geçen bu diyalogda sizce yazar, bir askerin — *Aç mısın?* sorusuna karşılık roman kişisini konuşturmak yerine niçin üç nokta “— …” kullanmıştır? Açıklayınız.

2. *Yıllarca peşinde koştuğum hürriyete kavuştum. Ama içim neden kapalı? Kendimi bildiğim anda kaybettiğim yaşama sevincine neden kavuşamadım yeniden?*
Yurdunu kaybeden adam için hürriyetin bile bir manası kalmadığını şimdi anlıyorum. İçinde doğduğum, gülüp oynadığım yerlerde benim dilim konuşulmuyor artık. Bir zamanlar o topraklarda dilimi konuşan insanların ne olduklarını da bilmiyorum.

Metinden alınan bu bölümde anlatılanlar romanın başkarakteri Sadık Turan tarafından aktarılmıştır. Aynı metni düzenleyerek bu kez Sadık Turan’ın duygu ve düşüncelerini kendisi tarafından değil de bir başka anlatıcı tarafından dile getiriniz. Metnin orijinalini ve düzenlenmiş biçimini karşılaştırınız. Sizce metinde anlatım gücü bakımından fark eden bir şey oldu mu? Görüşlerinizi açıklayınız.

3. Metindeki karakterin başından geçen olaylar ve bunlarla ilgili duygu ve düşünceleri doğrudan kendisi tarafından, sanki sesli düşünüyormuş ya da kendi kendine konuşuyormuş gibi aktarılmıştır. Duygu yoğunluğu yaşadığınız ya da başınızdan geçen olayları anlatıp içinizi dökme ihtiyacı hissettiğiniz zamanlarda siz ne yaparsınız? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Üslubun İmzandır**	20 dk.
Amacı	Metinde yazara özgü dil ve anlatım özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Saatleri Ayarlama Enstitüsü

(…)

Fazla teferruata girmeden şurasını da işaret edeyim ki saat kadar derin şekilde olmasa bile bu benimseme ve uyma keyfiyeti bütün eşyamızda vardır. Eski şapkalarımız, ayakkabılarımız, elbiselerimiz gün geçtikçe bizden bir parça olmazlar mı? Onları sık sık değiştirmek isteyişimiz de bu yüzden değil midir? Yeni bir elbise giyen adam az çok benliğinin dışına çıkmışa benzer: Kendinden uzaklaşmak, ona bir değişikliğin arasından bakmak ihtiyacı yahut "Ben artık bir başkasıyım!" diyebilmek saadeti.

İddia edebilirim ki -rahmetli Halit Ayarcı müessesemizin aleyhine çıkmak korkusu ile bu cins iddialardan sakınmamı bana şiddetle tavsiye ederdi; fakat mademki bu vesayet artık yoktur, ben rahatça iddia edebilirim- eski bir şapkadan ve ayakkabıdan sahibinin bütün huyunu, alışkanlıklarını, hayatındaki aksaklıkları, hattâ ıstıraplarının çeşidini görmek mümkündür. Hizmetçilerimize hemen evimize gelir gelmez bir kat elbise, bir iki eski gömlek, boyun bağı, hiç olmazsa ayakkabılarımızdan birini hediye etmemizin hikmeti de bu olsa gerektir. Bizi hiç tanımayan bu insan birdenbire elbisemizin içine girdiği, kunduramızla yürüdüğü için âdeta onun gizli zoru ile bize yaklaşır, farkında olmadan bizim itiyat ve düşüncelerimizi benimser. Bunu ben kendi nefsimde iki defa tecrübe ettim.

Sahibinin en mahrem dostu olan, bileğinde nabzının atışına arkadaşlık eden, göğsünün üstünde bütün heyecanlarını paylaşan, hülasa onun hararetiyle ısınan ve onu uzviyetinde benimseyen yahut masasının üstünde, gün dediğimiz zaman bütününü onunla beraber bütün olup bittisiyle yaşayan saat, ister istemez sahibine temessül eder, onun gibi yaşamağa ve düşünmeğe alışır.

(…)

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*

Kelime Dağarcığı
hülasa: Kısaca. **itiyat:** Alışkanlık. **müessese:** Kurum. **teferruat:** Ayrıntı. **temessül:** Benzeşme. **uzviyet:** Organizma. **vesayet:** Vasilik.

1. *Sahibinin en mahrem dostu olan, bileğinde nabzının atışına arkadaşlık eden, göğsünün üstünde bütün heyecanlarını paylaşan…* gibi ifadelerle yazarın kişileştirme ve benzetme sanatlarına başvurması, cümlelerin genellikle uzun olması bize yazarın üslubu ile ilgili hangi bilgileri verir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Yazarın anlatımda soru cümlelerine başvurmasının nedeni ne olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Metinde daha çok öznel yargılar mı, nesnel yargılar mı bulunmaktadır? Metinden örnek bir cümle ile açıklayınız.

4.

Şöyle bil ki, ahilik ince yoldur ve de çetin bir yoldur ve de gayet sarp bir yoldur. Yüreğine, bileğine güvenmeyen girmemek gerekir. Çünkü yüceleyim derken batağa batmak vardır. Yolumuz anlamaklık yoludur ve de inandırmak yoludur ve tutmaklık yoludur. Töreleri tutmağa gücün yeter mi? Yüreğin ne demekte?

Kemal Tahir, *Devlet Ana*

Hiçbir şeyin birbirini tutmadığı ve her şeyin en şaşırtıcı şekilde birbirine bağlı olduğu bir dünyada, bilmediğimiz bir yerde kopan bir fırtınanın getirdiği enkazdan yapılmış bir panayırda imişim gibi yaşamaya başladım. Bu fırtına nerede kopmuştu? Hangi tuhaf ve zıtlarla dolu âlemleri yağma etmiş yahut nasıl karmakarışık bir armadayı didik didik böyle savuşturmuş ki bize kadar getirip önümüze yığdığı şeylerin hiçbirini asıl kendi çehrelerinde tanımamıza imkân yoktu.

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*

Yukarıda verilen iki metinden hangisinin sizi daha çok etkilediğini göz önünde bulundurarak üslup-okuyucu ilişkisini anlatan kısa bir yazı yazınız.

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yazar ve Üslup	30 dk.
Amacı	Yazarın kullandığı dilden hareketle metnin üslup özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yalnızlığın Oyuncakları

"Nihayet insanlık da öldü. Haber aldığımıza göre, uzun zamandır amansız bir hastalıkla pençeleşen insanlık, dün hayata gözlerini yummuştur. Bazı arkadaşlarımız önce bu habere inanmak istememişler ve uzun süre, 'Yahu insanlık öldü mü?' diye mırıldanmaktan kendilerini alamamışlardır. Bu nedenle gazetelerinde, 'İnsanlık öldü mü?' ya da 'İnsanlık ölür mü?' biçiminde büyük başlıklar yayımlamakla yetinmişlerdir. Fakat acı haber kısa zamanda yayılmış ve gazetelere telefonlar, telgraflar yağmıştır; herkes, insanlığın son durumunu öğrenmek istemiştir. Bazıları bu haberi bir kelime oyunu sanmışlarsa da, yapılan araştırmalar bu acı gerçeğin doğru olduğunu göstermiştir. Evet, insanlık artık aramızda yok. İnsanlıktan uzun süredir ümidini kesenler, ya da hayatlarında insanlığın hiç farkında olmayanlar bu haberi yadırgamamışlardır. Fakat, insanlık âleminin bu büyük kaybı, birçok yürekte derin yaralar açmış ve onları ürkütücü bir karanlığa sürüklemiştir; o kadar ki, bazıları artık insanlık olmadığına göre bir âlemden de söz edilemeyeceğini ileri sürmeğe başlamışlardır. Bize göre, böyle geniş yorumlarda bulunmak için vakit henüz erkendir. İnsanlık artık aramızda dolaşmasa bile, hatırası gönüllerde her zaman yaşayacak ve çocuklarımız bizden, bir zamanlar insanlığın olduğunu, bizim gibi nefes alıp ıstırap çektiğini öğreneceklerdir. İnsanlığın güzel ve çekingen yüzünü ben de görür gibi oluyorum. Zavallı insanlık kendini belli etmeden sokaklarda dolaşır ve insanlık için bir şeyler yapmağa çalışanları sevgiyle izlerdi. Bugün için insanlık ölmüşse de, onun ilkeleri akıllara durgunluk verecek bir canlılıkla aramızda yaşamağa devam edecektir. İnsanlıktan paylarını alamayanlar için o zaten bir ölüydü; onun bu kadar uzun yaşamasına şaşılıyordu. Yıllarca önce küçük bir kasabada dünyaya gelen insanlık, dünya savaşlarından birinde, çok rutubetli bir siperde göğsünü üşütmüş ve aylarca hasta yatmıştı. Bu olaydan sonra, hastalığın izlerini bütün ömrünce ciğerlerinde taşıyan insanlık, önceki gece sabaha karşı nefes alamaz olmuş ve gösterilen bütün çabalara rağmen gün ağarırken doktorlar, insanlıktan ümitlerini kesmek zorunda kalmışlardır. Doğru dürüst bir tahsil görmeyen ve kendi kendini yetiştiren insanlık hiç evlenmemişti. Küçük yaşta öksüz kalan insanlığa, doğru dürüst bir miras da kalmamıştı; bu yüzden sıkıntılarla geçen hayatı boyunca insanlık, başkalarının yardımıyla geçinmeğe çalışmıştı. İnsanlığın ölümüyle ülkemiz, boşluğu doldurulması mümkün olmayan bir değerini kaybetmiştir. Gazetemiz, insanlığın yakınlarına başsağlığı ve sonsuz sabırlar diler. Not: Merhumun cenazesi, önce, uzun yıllar yaşamış olduğu Hürriyet Caddesinden geçirilecek ve ölümüne kadar içinde barındığı Ümit apartmanı bodrum katında yapılacak kısa ve sade bir törenden sonra toprağa verilecektir."

"Biraz uzun olmuş." dedi Hüsamettin Bey. "Sonuna doğru kuvveti kayboluyor; tekrarlara düşüyorsun."

"Haber şeklinde girdiği için ilan parası vermiyoruz albayım." diye acele karşılık verdi Hikmet. "Yalnız birinci sayfada yayımlamayacaklar: Bugün demeçler çokmuş. Yedinci sayfanın en görünen yerine koyacaklar. İlan gibi görünmeyeceği için etkisi daha büyük olur dediler."

Albay Hüsamettin güldü, "Hepimizi rezil ettin." dedi. "İnsanın bu uydurmalara inanacağı geliyor. Biraz düşünmese, neredeyse böyle yaşamak isteyecek insan."

Hikmet, elindeki kâğıdı uzattı: "Kendinizi bu akışa bırakın albayım. Zaten kaç kişi kaldık şurada: Bakın insanlık da öldü."

"Bence bir perdelik dram şeklinde yazmalıydın: 'İnsanlığın Ölümü!'"

"Haber şeklinde daha inandırıcı değil mi albayım? İnsanlık Öldü!"

Hikmet'in odasında oturuyorlardı. Kahvelerini içiyorlardı. İlkbahar gelmişti: Pencerenin önündeki ağaç, daha koyu bir gölge veriyordu. İnsanlık üzerine uzun bir tartışmaya giriştiler. "Parçayı oyun biçimine getirirsek, ayrıca yalnızlığa da bir rol vermek gerekecek albayım." Hüsamettin Bey de konuyu dağıttığını söyledi Hikmet'e. "İnsanlığın yalnızlıkla birlikte anlatılması güçtür oğlum." Hikmet, hararetle karşı çıktı: "Siz bilmezsiniz albayım: İnsanlık tek başına kollarımda can verdi. Yanında kimseler yoktu."

(…)

Oğuz Atay, *Tehlikeli Oyunlar*

1. Oğuz Atay'ın romanlarında mizahi anlatım, üslubun önemli bir parçasıdır. Yazarın bu anlatım tarzını kullanmasının sebebi sizce ne olabilir? *Tehlikeli Oyunlar* romanından alınan yukarıdaki bölümü de göz önünde bulundurarak düşüncelerinizi açıklayınız.

2. *Tehlikeli Oyunlar* romanının kahramanı Hikmet, insanlığın öldüğünü düşünmektedir. Size göre de insanlık ölmüş müdür? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

3. *Bence bir perdelik dram şeklinde yazmalıydın: 'İnsanlığın Ölümü!'*
Haber şeklinde daha inandırıcı değil mi albayım? İnsanlık Öldü!

Hikmet niçin haber şeklinde yazılmasının yazıyı daha inandırıcı kılacağını düşünüyor olabilir? Metinde kurmaca ve gerçeklik bağlamında değerlendiriniz.

4. "*Tehlikeli Oyunlar,* Oğuz Atay'ın üslubunun belirgin örneklerinden biridir. Bu romanın ona ait olduğunu anlamak için kitapta yazarın adını görmeye gerek yoktur. Daha önce Oğuz Atay'ı okumuş olan bir okur, bu romanın ona ait olduğunu üslup özelliklerinden hemen anlayacaktır. Çünkü üslup, yazarın parmak izidir." açıklamasında yer alan altı çizili sözlerle anlatılmak istenen nedir?

5. Bir metinde ne anlatıldığı konuyu, metnin dil ve anlatım özellikleri ise üslubu belirler. Kurmaca metinlerde konunun mu yoksa üslubun mu daha önemli olduğu çok tartışılmış ve hâlâ da tartışılmaktadır. Size göre bir romanda üslup mu, konu mu daha önemlidir? Görüşlerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Birkan OLGÜNER*

6.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Değerlerimiz**	20 dk.
Amacı	Metindeki millî ve manevi değerlerle ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kuyucaklı Yusuf

(…)

Yusuf'un mahalledeki diğer bir arkadaşı da Alanyalı Rüştü Efendi'nin oğlu Kâzım idi. Bunların evlerinin bahçeleri çok büyük olduğu için, çocuklar ekseriya burada oynarlardı. Burasının tercihinde, bahçede pek bol bulunan meyve ağaçlarının da tesiri vardı. Hele kocaman bir ekşi karadut ağacı bir mıknatıs gibi mahallenin çocuklarını çekerdi. Sırf bu dutun hatırı için Kâzım ile ahbap olanlar vardı. Akşam serinliğinde ihtiyar ağacın dalları, irili ufaklı çocuklarla dolar, geniş ve yeşil yaprakların arasından kâh aşağı doğru sallanan bir bacak, kâh başka bir dala uzanmaya çalışan bir kol görünürdü. Ağaçtan inenlerin elleri, yüzleri ve gömlekleri koyu vişneçürüğü lekelerle donanır, hepsi ellerinde bir avuç dut yaprağı, bunlarla uğuşturarak lekelerini çıkarmak için tulumbanın başına koşarlardı.

Hem mektebe giden hem de babasının manifaturacı dükkânında yardım eden Kâzım, içlerinde yaşça en büyükleri ve en hesaplıları idi. Hiçbir şeyi anafora kaptırmaz ve evinde yenilen dutun acısını, cumaları yapılan gezintilere hiçbir şey götürmeyip diğerlerinden geçinerek çıkarırdı.

Bu cuma gezintileri de mahalledeki çocukların pek mühim eğlencelerinden biri idi. Daha perşembeden helva filan yaptırılır, cuma günü de fırına kâğıt kebabı veya güveç verilir yahut çiğ et alınarak kırda pişirilirdi. Aşçılıkta en mahirleri Şube Reisinin oğlu Vasfi idi. Bu çocuğu, biraz yılışık ve korkak olduğu için pek aralarına almak istemezlerdi. Bilhassa mektep arkadaşları müzevirliğinden şikâyetçi idiler. Fakat maskaralık ederek herkesi güldürdüğü için tahammül edilirdi. Bu da Kâzım gibi, fakat hiçbir şey mukabili olmayarak diğerlerinin sırtından geçinirdi.

(…)

Bu cuma gezintilerine, çok kere her evde bulunan kuzular da beraber götürülür, onlar bol otlu bir yerde yayılırlarken çocukların bir kısmı yemek hazırlamak, ateş yakmak, bir kısmı da arkta yıkanmakla meşgul olurlardı. Bu kafileyi akşamüzeri yorgun argın, kuzuların ipine sarılan bir demet ot omuzlarda, uzun ve taze kesilmiş değnekler elde kasabaya giderken görmek ömür olurdu.

(…)

Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*

Kelime Dağarcığı
anafora kaptırmak: Başkasının emeksiz ve karşılıksız olarak yararlanmasına sebep olmak. **ark:** İçinden su akıtmak için toprak kazılarak yapılan açık oluk, arık, dren, karık. **ekseriya:** Genellikle. **mukabil:** Bir şeye karşılık olarak yapılan, bir şeyin karşılığı olan. **müzevirlik:** Arabozanlık.

1. Bireylerin millî ve manevi değerleri kazanmasında yaşadıkları çevrenin etkisi hakkında düşüncelerinizi yazınız.

2. *Hem mektebe giden hem de babasının manifaturacı dükkânında yardım eden Kâzım, içlerinde yaşça en büyükleri ve en hesaplıları idi.*

Kâzım gibi hem okuluna devam edip hem de ailesine yardımcı olmanın gençlere sağladığı faydalar neler olabilir?

3. *Hele kocaman bir ekşi karadut ağacı bir mıknatıs gibi mahallenin çocuklarını çekerdi. Sırf bu dutun hatırı için Kâzım ile ahbap olanlar vardı.*

Bu çocuğu, biraz yılışık ve korkak olduğu için pek aralarına almak istemezlerdi. Bilhassa mektep arkadaşları müzevirliğinden şikâyetçi idiler.

Okuduğunuz metinden alınan bu cümlelerde sizi rahatsız eden bir durum var mıdır? Vereceğiniz cevabı da göz önünde bulundurarak arkadaşlık kavramının size neler ifade ettiğini anlatan kısa bir yazı yazınız.

4. Okuduğunuz metindeki çocuklar ile günümüz çocuklarının sosyal yaşantısını karşılaştırdığınızda ne gibi farklılıklardan bahsedebilirsiniz?

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Roman ve Değerlerimiz**	25 dk.
Amacı	Metindeki millî ve manevi değerleri tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gül Yetiştiren Adam

(…)

Üzüntüyle şehre bakıyordu. Özellikle ova, bulunduğu çardaktan çok iyi görünüyordu. Ovanın orta yerinde yükselen on on beş adet taş bina, istasyondu. Şehir oralara kadar uzansın, akıl alacak şey değildi bu! Ve bunlar daha ancak kendi gözüyle görebildikleriydi. Ya görmedikleri? Göremedikleri? Bazı şeyler de işitmişti. Ya daha işitmedikleri? Korkunç şeyler olmuştu evin dışında, korkunç değişiklikler. Kendisi ne yapıyordu? Güller yetiştiriyordu. Torunları geldikçe özenle kestiği güllerden dostlarına (dostları mı? sersemce bir avuntudan başka neydi "dostları"!) gönderiyordu. Bir şey mi yapıyordu yani? Ne yapmıştı? Aslında ne beklemişti? İşin kötüsü hiçbir şey beklememişti de. Hiçbir şeyi değiştirmeyi aklıdan da geçirmemişti. Kendisine bir lütuf olarak bahşedilen bir ömrü bilinçsizce israf edip durmuştu. Şimdi bunu daha iyi anlıyor. Şimdi her şeyi daha iyi anlıyor. Ah, bu deneylerini kendisini anlayabilecek birine aktarabilse ve aynı aldanmayı bir kez de başkaları denemek zorunda kalmasa. Ama geç. Çok geç. Ve en korkuncu bütün bunların birer umutsuzluk işareti olması. Kendini asıl çökertenin bu olduğunu duyumsuyor. Çünkü artık elinden hiçbir şey gelmediğini, tövbe etmeye bile geç kaldığını anlıyor. Çünkü bazı tövbelerin ancak bazı amellerle yapılabileceğini biliyor. Kendisiyse titreyen dizleriyle bu amelleri yerine getirebilmekten uzak düşmüştür. Hareket eden bir ölüden başka bir şey değildir. Bağışlanmayı dilemek için elinde hiçbir neden yoktur. Yanlış verilmiş bir savaş bağışlanmak için neden olabilir mi? Aldatılmış olmanın özrüne sığınmak, bu da bir miskinlik değil mi?

(…)

Hasbinallah, deyip duruyordu sık sık, bu kadar değişmeyi aklımdan geçirmiyordum doğrusu. Biliyor musun elli yıl. Tam elli yıldır. İlk kez çıkıyorum ben sokağa…

Çocuk, elli yılın ne demek olduğunu tahmin etmeye çalışıyor ama bir türlü kafasında canlandıramıyordu bunu.

Biliyor musun, beni getirip buraya gözüm kapalı bıraksalar da işte senin doğduğun yer burası deseler, inanmazdım.

Ama dede, dedi Ahmet, bunların hiçbiri yeni değil ki, çoktan beri var… Şimdi aşağıda, Bahçelievler'in orada daha büyük bir apartman yapılıyor kaloriferli olacakmış…

Kaloriferli mi? diye sordu adamcağız. Belki de hayatında ilk kez duyuyordu bu kelimeyi.

Evet, dedi çocuk beş kat çıkacaklarmış.

Beş kat mı? dedi adam.

Yanlarından hızla bir taksi geçti. Adam ürküntüyle baktı arabanın arkasından. Elinde olmadan kendini duvarın yanına çekti.

Çocuk anladı.

Korkma dede, dedi, kenardan gidiyoruz biz, çarpmaz.

Hay Allah, diye söylendi adam biraz utanarak, daha da çok öfkelenerek.

Dehşetle bakıyordu her şeye. Tanımayarak, bilmek istemeyerek, öfkelenerek… Bu değişmeyi, bu birdenbire ortaya çıkmayı havsalası almıyordu. Bazı vitrinlerin ışıkları söndürülmemişti. Camlardan çeşit çeşit, renk renk öteberiler görünüyordu.

Şimdi herkes malını böyle meydana mı koyuyor? diye sordu çocuğa.

Nasıl? dedi çocuk.

Adam camı gösterdi sakalıyla.

Vitrin mi? dedi çocuk.

Sesini çıkarmadı adam. Artık bir şey sormamaya karar vermişti.

Duvarlara yapıştırılmış afişler, resimler, yazılar, yer yer yükselmeye başlayan inşaat iskeletleri, beton yapılar, kaldırımlar, parke taşları, asfalt, çeşmeler, elektrik direkleri, arada bir yanlarından geçen araçlar, bazı vitrinlerde yanıp sönen ışıklar, her şey… Daha sabahın sessizliği, mahmurluğu içinde olmasına, daha büyük gürültü ortaya çıkmamasına rağmen başını döndürmüştü. Merakla değil, belli bir iğrenmeyle, öfkeyle kahırla bakıyordu.

Nasıl göz yummuşlar? diye söylendi.

Efendim dede? dedi çocuk.

Hiç, dedi yaşlı adam, bereket yok diyorlardı da… Şimdi görüyorum sebebini.

(…)

Rasim Özdenören, *Gül Yetiştiren Adam*

1. Metinden alınan *Hiç, dedi yaşlı adam, bereket yok diyorlardı da… Şimdi görüyorum sebebini.* ifadelerinde geçen *bereket* kavramının kültürümüzdeki yeri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Rasim Özdenören, *Gül Yetiştiren Adam* romanında manevi çözülmenin yol açtığı sorunları ele almıştır. Başka yazarlarımız da aynı konuyu önemsemiş ve eserlerinde işlemişlerdir. Sizce millî ve manevi değerlere sahip çıkmanın önemi nedir? Bu değerlerimizi korumak için neler yapılabileceğine dair görüşlerinizi açıklayınız.

3. Sizce metindeki yaşlı adam elli yıl boyunca neden sokağa çıkmamış olabilir?

Hazırlayan: *Birkan OLGÜNER*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.12: Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi/Yazma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Fikir ve Sanat Akımlarının Yansımaları	20 dk.
Amacı	Metindeki fikir ve sanat akımlarını değerlendirebilmek.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ruh Adam

(…)

— Fakat bütün bu sözlerden ben bir netice çıkaramıyorum. Bir manavın kabiliyetine malik olsaydım şüphesiz mühim hakikatları anlayacak, bediî unsurları bulacak ve belki de edebî hülyalara dalarak birkaç dakika huzur içinde yaşayacaktım. Şu zavallı talihsiz Yüzbaşı Burkay beni ilgilendirmedi desem yalan olur. Yalnız, bir subay için büyük askerî ve vatanî fikirler dururken güzel bir kıza bu kadar yakınlık duyup mahvolmayı kabul edemiyorum. Çok rica ederim, bu masaldaki hakikat ne ise, yahut ne olabilirse, bana kendi anladığın kadar ve benim anlayacağım basit bir dille izah et de kafamdaki düğümler çözülsün.

Kadın hâlâ sakindi. Odada muttarid adımlarla gezen ve kendisine bakmayan erkeği gözleriyle takip ederek anlattı:

— Hakikat şu olabilir: Bugünden belki iki bin yıl önce, o zamanki Türk devletinin ordusunda tanınmış bir subay büyük bir suç ve yahut büyük bir günah işledi. Bu subay, suçunun veya günahının cezasını çok pahalı bir şekilde, büyük maddî veya manevî ızdıraplarla ödedi. Fakat bu öyle bir vaka idi ki halk bunu asırlarca unutamadı. Subayın çektiği cezayı umumî vicdan kâfi görmediği için onun ruhunun da ızdırap içinde kıvranmasını ve dünyaya her gelişinde aynı cezanın tekerrürünü arzu etti. Ceza pek şiddetli olduğuna ve masal iki bin yıl öncesini anlattığına göre bu vaka Mete zamanında geçmiş olabilir. Senin sevgili Mete'n zamanında...

Mete'nin adı geçince erkeğin gözleri parladı:

— Bu iğrenç asırda yaşamaktansa Mete zamanında dünyaya gelmiş olmayı tercih ederdim.

Kadın, onun bu safiyane arzusu üzerine şakaya başladı:

— Kim bilir? Belki o zamanda da yaşamışsındır. Bu masalda nasıl Mete devrinin izleri, unsurları varsa sende de o zamana ait çok şeylerin bulunduğu muhakkak... Şu farkla ki masalda o zamana ait şeyler kırıntı şeklinde bulunduğu halde sende Yirminci Asır kırıntı olarak yaşıyor. Denilebilir ki sen Mete ordusunun hiç ihtiyarlamadan bugüne erişmiş bir subayısın. Tenasüh akîdesinin lehinde delil arayanlar seni görmelidir. Hoş zaten o nazariye de pek ceffelkalem reddolunacak bir fikir değil ya…

(…)

Hüseyin Nihal Atsız, *Ruh Adam*

Kelime Dağarcığı
âmil: Etken, sebep. **bediî:** Estetik, göze hoş gelen. **ceffelkalem:** Düşünüp taşınmadan, bir çırpıda. **muttarid:** Tekdüze. **nazariye:** Kuram, düşünce. **tenasüh akîdesi:** Ruh göçü inancı.

1. Otobiyografik bir romandan alınan bu parçanın yazarı Türkçülük akımının etkisindedir. Türk kültür, dil ve tarihini sevip her türlü tehlikeye karşı korumayı ilke edinen Türkçülük düşüncesi, dünyadaki tüm Türkleri tek vatanda ve tek bayrak altında birleştirmeyi amaçlamıştır. Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Mehmet Emin Yurdakul gibi isimler bu akımın önemli temsilcilerindendir. Yazarın Türkçülük düşüncesinin etkisinde olduğunu gösteren unsurları parçadan bularak yazınız.

2. a) Okuduğunuz metinde Türkçülük akımı ile ilgili düşüncelere yer verilmesi sizce metne ne gibi katkılar sağlamıştır?

b) Romanlarda fikir akımlarına yer verilmesinin amacı ne olabilir?

c) Siz bir roman yazacak olsanız romanınızda herhangi bir fikir akımına yer verir misiniz? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek yazınız.

2. Yönerge ***Aşağıdaki örneği okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***

Berke, Gökçen ve Alper "üniversite hayatı" konulu birer roman yazdılar. Berke, romanını yazarken üniversite hayatı hakkında yalnızca hayal gücünü kullandı. Gökçen, bir üniversitenin yerleşkesinde günlerce gözlem yapıp üniversite öğrencileriyle görüşmeler yaptı ve notlar aldı. Alper ise sırf romanını yazabilmek için üniversiteye kaydoldu ve üniversite hayatını bizzat yaşadı.

3. Berke, Gökçen ve Alper hangi edebî akımların etkisiyle romanlarını yazmış olabilir?

4. Hangi yazarların yöntemleri arasında yakınlık vardır? Neden?

5. Siz bir roman yazsanız hangi yazarın yöntemini benimsersiniz? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek yazınız.

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.12: Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Hangi Edebiyat Akımı?	20 dk.
Amacı	Verilen metinde romanın yazıldığı döneme ait edebiyat, sanat veya fikir akımlarının etkilerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Baba Evi

(Orhan, yurda dönmek için gerekli işlemleri tamamlamıştır.)

(…)

Zaten bekliyorduk, nihayet bir akşamüstü babam, ben orada değilmişim gibi, anneme: "Söyle o oğlana" dedi, "Yarın hareket edecek." Annemle bakıştık. Onun gene gözleri dolmuştu. Bende sevinç kasırgası... Bahçeye fırladım. Orada kalsam sevincimi saklamama imkân yoktu. Artık herkese acıyordum... Babama bile… Niyazi'yle dargın olmamıza rağmen, onu çoktan affetmiştim, kızmıyordum. Hattâ onu dövdüğüme bile pişmandım, öyle iyi kalpli, öyle dokunsalar ağlayacaktım ki... Geride bırakacağım her şeyde bir mahzunluk seziyordum. Kâğıttan kayıklar yüzdürdüğümüz havuz serin şıpırtılarla sanki ağlıyordu. Gül fidanları, çamaşır iplerinde başaşağı dönmüş mandallar, tekerleklerinden birisi kopmuş oyuncak araba, futbol topunun parçalanmış meşini, kayışı kopmuş nalın, komşunun avlusunu bizimkinden ayıran paslı tahtalar, her şeyde bir hüzün, bir öksüzlük...

Niyazi boynunu bükmüştü. Sanki: "Bizi bırakma abi!" demek istiyor. Kızkardeşlerim sanki: "Sen bizi bırakıp gidiyorsun... Biz de burada ölürüz, nâpalım..." diyorlarmış gibi geliyordu. Mutfağa girdim. Sapındaki bakır çivileriyle bana bakan yağ tavasına: "Haberin var mı? dedim. Yarın Adana'ya gidiyorum."

Raftaki tencereler, sahanlar, tabaklar, çatal bıçakların beni, imrenen bir kıskançlıkla seyrettiklerini zannediyordum. Mutfak kapısında Tekir'le karşılaştık. Belini kamburlaştırarak bacaklarımın arasından geçti. Onu yerden aldım, öptüm: "Tekir, biliyor musun? Adana'ya gidiyorum." Miyavladı. "Yok yok... Seni de götürmem… Sen burada kal, onlara da yazık." Tekrar miyavladı. Onu yere bırakıp annemlerin yanına geldim. Annem bohçamı hazırlarken sessiz sessiz ağlıyor, bize bunu göstermemeye çalışıyordu. Bu bana çok dokunmuştu; lâkin memlekete gitmenin sevinci...

Sonra sofaya çıkıyorum. Sofadan odaya, odadan mutfağa, mutfaktan bahçeye, bahçeden helaya... Helânın yeni rendelenmiş tahtasına kurşun kalemi ile birşeyler yazıyor, bir tarih düşürüyorum; sonra bunu babamın görmesinden korkarak karalıyorum. Babam... Onda hiç değişiklik yoktu. Gene kitaplarının arasında, gene kaşları çatık... Gece Niyazi'yle koyun koyuna neler konuşmadık. "Mesela" dedim. "Benim yerimde sen olaydın.. Öyle farzet... Sen gidiyormuşsun Adana'ya... Ha? Ne yapardın?" Düşündü, düşündü... "Ben olsam... Ben gitmezdim ki..."

(…)

Sabahleyin babamın sarsmasıyla uyandım. Fırladım. Kardeşlerim de... Etrafımı aldılar... Babam çok sinirli görünüyordu. "No'luyorsunuz be?" diye bağırdı.

Elbisemi çabuk çabuk giyiyorum, yüreğim sevinçten çatlayacak. Bütün dikkatime rağmen su testisini deviriyorum, az sonra kolum lâmbanın camına çarpıyor, kediye basıyorum...

(…)

Bahçeye son defa çıkıyorum. Havada tatlı bir serinlik var, güneş henüz doğuyor. Gökyüzü pespembe. Havuzun fıskıyesine kırmızı başlı bir Arap bülbülü konmuş şakıyıp duruyor. Gül fidanlarından berrak damlalar titreşiyor. Tekir kedi, helanın kapısı önünde oturmuş, yüzünü yıkıyor. Bir baştan bir başa gerili çamaşır ipinin üzerinde cıvıldaşan serçe kuşları…

(…)

Kardeşlerimle son defa öpüşüyoruz. Ağlıyorlar. Sıra annemdedir. Elini alıp öpüyorum. O da hıçkırıklar içinde yüzümü defalarca öpüyor. Bir zaman, ana oğul, böylece kalıyoruz. Babam, bütün bunları görmemek için olacak, sokağa çıkmış… Bekliyor, sabırsızlanıyor...

Nihayet, bavulum elimde, çıkıyorum. Geride bıraktıklarımın birdenbire yükselen ağıtları. Kızkardeşlerim arkamdan tas tas su döküyorlar...

Niyazi'yle yan yana yürüyoruz. Bavulumu alıyor. Babam önümüzde. Onu ensesinden görüyorum. Kırışmağa başlamış incelmiş bir boyun. Uzun uzun yürüyoruz. Yolda babam bir kerecik olsun dönüp de bakmıyor. Niyazi'yle usul usul konuşuyoruz. Güneş süratle yükseliyor, sıcak basmakta…

İstasyonda babam sekiz tane muz alıyor. Üçünü yiyoruz. Beşini, yolda yersin diye, bana hediye ediyor. Lakin gözlerini benden daima kaçırıyor, başka başka yerlere bakıyor.

(…)

Kompartımana yerleşiyorum. Niyazi de biniyor. Babam kompartımanın penceresi önünde... Babamın pencereye uzanan elini alıp öpüyorum.

(…)

Orhan Kemal, *Baba Evi*

1. Sizce metinde yazar, bir roman karakteri olarak Orhan'a aramızdan biriymiş gibi bir kimlik kazandırabilmiş midir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

2. Realizmde çevre ve mekân tasvirleri, gözlem önemlidir. Romancı olayların geçtiği çevreyi tanıtmak, roman kişilerini çizmek, toplumu yansıtmak ve atmosfer oluşturmak için mekân tasvirlerinden yararlanır. Sizce metindeki betimlemelerin metne katkısı nedir? Açıklayınız.

3. Metinde Orhan'ın, yaşadığı yerden ve ailesinden ayrılırken hissettiği duygular gerçekçi bir biçimde anlatılmıştır. Metni okurken siz de Orhan'ın, memleketine gitmek için duyduğu hislere ortak olabildiniz mi? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Roman | *Kazanım A.2.13: Metni yorumlar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Roman, Okur ve Yorum**	25 dk.
Amacı	Metnin içeriği ile ilgili tespit ve görüşlerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Saatin Kazandırdığı Zaman

Ertesi sabah da arkadaşı ona kocaman bir bardakla süt, tereyağı ve reçel getirmişti.

Bunu hatırlayınca gülümseyişi genişledi, gözyaşları da pıtır pıtır akıverdi. O arkadaş şimdi meşhur eczacı Vasıf'tı işte.

Ona daha ne kadar, ne kadar çok borcu vardı daha? O tereyağının, o reçelin, o sütün bedelini ödeyebilmek için, belki de sadece hücresine Nahit için serdiği şiltenin karşılığını ödeyebilmek için kimbilir daha kaç yıl yaşaması gerekti? Ya o, derse giderken bıraktığı kocaman ve pırıl pırıl yirmibeşlik? Acaba kendisine yirmibeş kuruş, hattâ bir bardak süt parası kalmış mıydı? Vasıf da fakirdi. Derslerden sonra gidip birkaç saat çalıştığı eczaneden aldığı altı, yedi lirayla yiyecek, içecek, giyecek, kitap, kâğıt, kalem alacaktı. İşte sabahleyin kendisine süt, yağ, reçel getirmişti ama, gece de zeytin ekmekle doyurmuştu karnını.

Nahit bütün bunları, yıllarca sonra, paraya ve üne kavuştuktan sonra hatırlar da ağlamadan yapabilir miydi? Çekiniyordu kirpiklerinin arasında pır pır ettikten sonra yanaklarına kayıveren gözyaşlarından. Üstelik, işte öfkesi geçip gitmiş, tiyatroda olanları, Sadi'nin rezilliğini unutmuştu. En iyisi hatırlamaktı:

Nahit, Vasıf çıkıp gittikten epey sonra kendisine gelebildi; biraz kuvvet topladı. Saate baktı ve durmuş olduğunu görünce, bilinmez hangi çağrışımlarla onun satılabilecek bir şey olduğunu düşündü. Hem de ne biçim satış! Saati çok değerliydi, lise son sınıfa geçtiği gün Paşa babasının verdiği armağandı, kaplama değil, altındı. Makbul bir markaydı.

Birdenbire deliriverdi, içinden saati yere çalmak, üstünde tepinmek geldi. Neden düşünmemişti onu satmayı, neden neden? Kendisine bu kadar kızdığı hiç olmamıştı. Olmayacaktı da.

İyi hatırlıyordu; babası:

"Dikkatli kullan ha... en azından yüz lira eder o saat" derdi.

Kendisini sokakta buluvermişti.

Kapalıçarşı'ya gitti. Ama gözü kesmedi. Aldatılmaktan korkuyordu. Aklına Vasıf geldi. En iyisi bu olacaktı. Vasıf'ın aklı daha çok ererdi böyle işlere. Daha doğrusu Nahit böyle sanıyordu. Soluğu Eczacı Okulunda aldı. İki ders arasıydı, Vasıf'ı buldu ve anlattı. Öğle paydosunda Sahaflar'a, onun hemşehrisi olan bir kitapçıya gittiler. Adam dinledi ve saati alıp gitti, onbeş, yirmi dakika sonra da geldi. Cebinden çıkardığı avucunda bir yığın kâğıt para vardı: Kimisi gıcır gıcır, kimisi yırtık pırtık yemyeşil liralar, mor beşlikler, baklaçiçeği renginde onluklar, Nahit'in açılan eline ağır ağır saydı: Tam yüzonyedi lira. Vasıf da onun kadar afallamıştı. Adam:

— Sahip ol, iyi harca, dedi.

Çıktılar. Şaşkınlıkları Bayezid Camii'nin avlusundan sonra da geçmemişti. Vasıf ayrılmak için durdu. Nahit sol eliyle onun bileğini kavradı. Sağ eli cebinde, paraları tutuyordu:

— Gel. Yemek yiyelim.

Vasıf tatlı tatlı güldü. Ondan sonra boyuna güldüler.

— Nerde yiyeceğiz?

— Emin Mahir'de elbet.

Ne yemekti! Nahit o gün, bugün öyle güzel, öyle nefis yemek yemedi. Vasıf da sık sık söyler hâlâ bunu.

Sonra Mahmutpaşa'ya gitti, paltoların en güzelini aldı. Ayrıca, Vasıf akşam gelince hücrelerinde iki portatif karyola, iki yün şilte, gene yünden iki yorgan ve tepeleme kömür dolu bir bakır mangalla, onun üstünde fokur fokur kaynayan bir çaydanlık gördü. Ve bütün bunlar, sanki sabahki süt ile yağ ve reçelden de değerli şeylermiş gibi heyecanlandı, gözleri dolu dolu oldu.. budalanın.

Nahit bunu hatırlayınca da gülümsedi ve mırıldanarak tekrarladı:

— Budala... Ah canım budala arkadaşım benim. Ve kolundaki saatine baktı. *(Herhangi bir saatti bu.)*

Cebinde saatten kalan elli küsur lira, gene başlamıştı tiyatro kapılarını çalmaya. Ama sırtında artık palto vardı, karnı da doyuyordu, ısınıyordu, kendine güveniyordu. Ve gün gelip mutlaka, ama mutlaka artist olacağına da güveniyordu.

(...)

Tarık Buğra, *İbiş'in Rüyası*

1. *Nahit o gün, bugün öyle güzel, öyle nefis yemek yemedi. Vasıf da sık sık söyler hâlâ bunu.*

Vasıf ve Nahit'in o günkü yemekten daha lezzetlisini yemediklerini söylemelerinin sebebi sizce nedir? Metnin bütününü göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

2. *Cebinde saatten kalan elli küsur lira, gene başlamıştı tiyatro kapılarını çalmaya. Ama sırtında artık palto vardı, karnı da doyuyordu, ısınıyordu, kendine güveniyordu. Ve gün gelip mutlaka, ama mutlaka artist olacağına da güveniyordu.*

Metnin kahramanındaki bu psikolojik değişimi gerçekçi buluyor musunuz? Görüşlerinizi açıklayınız.

3. Metinden alınan — *Budala.. ah canım budala arkadaşım benim. Ve kolundaki saatine baktı. (Herhangi bir saatti bu.)* ifadelerinde yer alan *Herhangi bir saatti bu.* cümlesini yazarın parantez içine almasının sebebi sizce ne olabilir?

4. Metnin tamamını göz önünde bulundurarak Nahit'in karakteri hakkında çıkarımlarda bulununuz.

Hazırlayan: *Birkan OLGÜNER*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.13: Metni yorumlar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Değerlendirelim**	20 dk.
Amacı	Metni yorumlayabilmek, metindeki açık ve örtük iletileri anlayabilmek; metinle ilgili tespitleri, eleştirileri, güncellemeleri ve beğenileri metne dayanarak ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Vadideki Zambak

(…)

Terk edilmişliğime şükrediyor, bahçede çakıllarla oynayabildiğim, böceklere bakabildiğim, göğün mavisini seyredebildiğim için mutlu buluyordum kendimi. Aslında beni hayale sürükleyen şeyin bu yalnızlık olması gerekirdi. Ama bendeki bu çevreyi gözleme merakı, size ilk mutsuzluklarımı açıklayacak bir serüvenden doğmuştur. Evin içinde öyle önemsiz bir varlıktım ki dadı çok defa beni yatırmayı unuturdu. Bir akşam, bir incir ağacının altına büzülüvermiş, çocuklarda rastlanan ve bende vakitsiz beliren melankoliyle, bir çeşit duygusal zekâ kazanmış bir merak tutkusuyla bir yıldıza bakıyordum. Kız kardeşlerim eğleniyor, bağrışıyorlardı; uzak ve düşüncelerime uygun düşen bir ezgi gibi geliyordu kulağıma onların şamataları. Gürültü bitti sonra, karanlık bastı ortalığı. O ara annem, her nasılsa, yokluğumun farkına varmış. Bizim dadı, korkunç Mademoiselle Caroline, azarı yememek için benim evden nefret ettiğimi, kendisi özenle göz kulak olmasa çoktan bir yerlere kaçıp gideceğimi, aslında budala değil sinsi bir çocuk olduğumu söyleyerek annemin yersiz kanılarını haklı çıkardı; eline verilen çocuklar arasında benim kadar kötü eğilimler taşıyanına rastlamamışmış. Mademoiselle Caroline, beni arıyormuş gibi seslendi, cevap verdim, sonra altında olduğumu bildiği incir ağacının oraya geldi.

— Ne yapıyordunuz bakalım burada? diye sordu.

— Bir yıldıza bakıyordum.

— Yıldıza falan bakmıyordunuz, dedi o sırada yukarda balkondan bizi dinlemekte olan annem. Sizin yaşta bir çocuk da astronomiden anlar mıymış?

— Ah, Madame! diye bağırdı Mademoiselle Caroline.

— Görüyor musunuz, haznenin musluğunu açmış, bütün bahçe göl olmuş.

Ve bir patırtıdır koptu evde. Oysa musluğu suyun akışını görmek için kız kardeşlerim açmıştı; ama her yanlarını sırsıklam eden bir su sütununun üstlerine fışkırmasıyla şaşkınlığa düşmüşler, akılları başlarından gitmiş ve musluğu kapatamadan sıvışmışlardı oradan. Bu haylazlığı benim yaptığıma inandılar, suçsuz olduğumu söyleyince de yalancılıkla suçlandırdılar, ağır bir şekilde cezalandırıldım.

Ama ne korkunç bir cezaydı bu! Yıldızlara olan sevgimle alay edilmiş, annem de akşamları bahçede kalmamı yasaklamıştı. Zorba yasaklar çocuklarda bulunan tutkuları büyüklerdekilerden daha fazla keskinleştirir; çocukların sadece yasaklanan şeyi akıllarına takmak gibi bir üstünlükleri vardır büyüklere karşı; o şey karşı konmaz bir çekicilik kazanır onların gözünde, işte ben de bir sürü dayak yedim yıldızımın yüzünden. Kimseye derdimi anlatamadığımdan, acılarımı yıldızıma söylüyor, bir çocuğun ilk düşüncelerini kekelediği, ilk kelimelerini hecelediği o güzelim iç şakıma içinde ona açılıyordum. On iki yaşımda, okulda da, anlatılmaz tatlar içinde seyrettim onu. Hayatın sabahında kaptığımız izlenimler ne derin çizgiler bırakıyor yüreğimizde.

(…)

Honore de Balzac, *Vadideki Zambak*

1. Çocukken yazara ilgisiz davranılmasının, onun zevkleriyle alay edilmesinin ne gibi sonuçları olmuştur?

2. Yazarın annesinin çocuğuna olan davranışlarını nasıl buluyorsunuz? Bu davranışların, çocuğun ruh hâlini nasıl etkileyebileceği hakkında düşüncelerinizi yazınız.

3. *Zorba yasaklar çocuklarda bulunan tutkuları büyüklerdekilerden daha fazla keskinleştirir; çocukların sadece yasaklanan şeyi akıllarına takmak gibi bir üstünlükleri vardır büyüklere karşı; o şey karşı konmaz bir çekicilik kazanır onların gözünde…*

a) Anlatıcı yukarıdaki cümlede yasakların çocuklara çekici geldiğinden bahsetmektedir. Anlatıcının bu düşüncesine katılıyor musunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

b) Anlatıcıya annesi, çocuğuna daha şefkatli ve içten yaklaşıp yasaklar koymasaydı anlatıcı yine de çevresine ve gökyüzüne bu kadar ilgili olur muydu? Düşüncelerinizi yazınız.

4. *Hayatın sabahında kaptığımız izlenimler ne derin çizgiler bırakıyor yüreğimizde.*

Bu cümleyi söyleyen kişinin ruh hâlini ve yaşadıklarını da göz önünde bulundurarak yorumlayınız.

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.14: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Hayattan Romana**	30 dk.
Amacı	Yazar ile eseri arasındaki ilişki hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Baba Evi

(…)

Annem benimle uğraşacak halde değildi. Bu babamın ona bıraktığı ev gailesi altında bütün gün, tapu, mahkeme yahut istidacı dükkânlarına koşar durur, eve ekseriya terli ve çok yorgun dönerdi. Hoş, koşmasaydı da benimle uğraşabilecek miydi?

O sene sınıfımda çaktım.

Bu, kırallığıma toz kondurmadı. Annem bir iki söylendi, sonra, "ne halin varsa gör, ben koca oğlanla uğraşamam..." deyip, ipimi üstüme attı. Dünyadan memnundum... Bu saltanat böyle sürüp gidecek sanıyordum... Fakat bir gün...

Uzun bir mektup geldi babamdan. Acele pasaport için müracaat etmemiz ve ne var ne yoksa satıp derhal hareketimiz isteniyordu.

İnmeler indirecektim... Bir türlü doyamadığım "hürriyet"imin üstüne sünger çekmek lâzım geliyordu.

Elveda mavi gökler, elveda şeker kamışçıları, elveda çikolatacılar, futbol arkadaşlarım, tozlu arsalar elveda! Elveda Cin Memet! Kediler, tozlu köpekler, serçe kuşları, yarasalar, Ulu cami, saathane, siptilli pazarı... Hepinize elveda!

Ve bir akşamüstü, ağlayacak kadar hırslı trene bindim. Dokunsalar ağlıyacaktım. En sevdiğini az evvel topraklara kendi elleriyle vermişlerin o tesellisiz, bunaltıcı sıkıntısı içinde, tren kalktı.

(…)

Beyrut'ta Fıstıklı tarafında oturuyorduk. Lübnan teb'ası olmadığımız için, babama avukatlık yaptırmıyorlardı. Babam da annemin bileziklerini bozdurdu, on altın lira sermayeyle, Burç meydanına çıkan aralıklardan birisinde, yüksek bir apartmanın altında, küçük bir lokanta açtı.

Babam lokantaya pek uğramazdı. Yemekleri Süreyya adında bir Türk mültecisi pişirir, Niyazi'yle ben de lokantanın garsonluğuyla bulaşıkçılığını yapardık.

On yedi yaşındaydım ve hayatımın bu tarzından çok memnundum. Memleket, futbol, Cin Memet ve ötekiler silinmişti. Ortalık yeni yeni ağarmaya başlarken, Niyazi'yle birlikte evden çıkardık. O saatte Beyrut'un yeşil tramvayları bile seyrek işlerdi. Yalnız işçiler, o, dünyanın her tarafında, herkesten az uyuyan, kadınlı erkekli çoluklu kalabalık, onlar kümeler halinde ve yollarda olurlardı. Aralarına katılırdık... Tıpkı onlar gibi, ceketlerimiz omuzlarımızda, onların bastıkları parkelere basmak gururu içinde, iş güç sahibi insanlardık.

(…)

Ekseri geceler, eski spor dergileri kolleksiyonlarını karıştırır, meşhur futbolcuların resimlerine hayran hayran bakar, maçları yeni baştan, yepyeni heyecanlarla okurdum.

Arkadan, başlardı hayaller...

Memlekete dönmüşüm. Kulüplerden birine girmişim. O haftaki maçta ben de oynayacağım... Nihayet maç günü... Sırtımda yepyeni formam, pırıl pırıl futbol ayakkaplarım... Bu maç çok mühimdir nedense... Bu maçı mutlaka kazanmamız lâzım... Herkesin gözü bende. Takımımız alkışlar arasında sahaya çıkarken, umumî kaptan, beni bir kenara çeker, "Aman," der, "aman... Bütün ümitlerimiz sende!"

Aldırmayın, gibilerden sahaya fırlarım... Tabiî görülmemiş çalımlar, müthiş şutlar, harikulâde goller... Sahadan galip ve halkın alkışları arasında çıkarız, ben şüphesiz omuzlarda...

Az sonra babamın kalın öksürüğü beni kendime getirip hakikatle toslayınca buz gibi bir his... Hırsımdan yumruklarımı ısırırdım. Alçak sesle, fakat hınçla söylenirdim:

— Gidecem, gidecem işte!

Memlekete dönmek için duyduğum arzu, gün geçtikçe şiddetleniyordu. Düşünüyordum ki, ben her şeyden evvel, Türk'üm. Askerliğim de yaklaşıyor... Konsoloshanemize gidip, yardım istesem?

Niçin olmasın? Konsolosların vazifesi ne? Yabancı memleketlerdeki vatandaşlarla ilgilenmek değil mi?

Bitti...

(…)

Orhan Kemal, *Baba Evi*

Kelime Dağarcığı
gaile: ***1.*** Sıkıntı, dert, keder, üzüntü. ***2.*** Uğraştırıcı iş, çekilmesi zor yük. ***3.*** İstenmeyen durum, baş belası. **istida:** Dilekçe.

1. *Baba Evi* romanının yazarı Orhan Kemal de metindeki kahraman gibi Adana'da doğmuş, daha sonra ailesiyle birlikte Beyrut'a gitmiş, orada eğitimini yarım bırakmış, bulaşıkçılık yapmış, ardından tek başına memleketi Adana'ya geri dönmüştür. Ayrıca Orhan Kemal de romandaki kahraman da futbola çok meraklıdır.

   Romanın başkahramanı ve yazarı arasındaki bu benzerlikleri göz önünde bulundurarak *Baba Evi* romanındaki başkahramanın Orhan Kemal'in kendisi olduğunu söylemek mümkün müdür?

2. *Baba Evi* romanının kahraman anlatıcı bakış açısı ile yazılmış olması sizce metne ne katmıştır?

3. Yazarların romanlarında kendi psikolojilerini, dünya görüşlerini, eğilimlerini yansıtmamaları size göre mümkün müdür? Açıklayınız.

4. Hayatınızı anlatmak isteseydiniz otobiyografi olarak mı, roman olarak mı yazmayı tercih ederdiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

6.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.14: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Eserim, Benim Aynam**	20 dk.
Amacı	Metin incelemesinden hareketle yazar-metin ilişkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Acımak

(…)

Bir gün daireye geliyordum... Bir bahçenin kenarında üç kız çocuğu gördüm... Çantalarını bir büyük taşın üstüne koymuşlar dertleşiyorlardı. Bu saatte sokakta dolaşmaları dikkatimi celbetti. Onları evvelâ mektep kaçağı zannettim... Fakat öyle olsa beni görünce tabanı kaldırıp kaçmaları lâzım gelirdi... Halbuki onlar uzaktan bana bakıyorlar hatta bir şey sormamı bekliyorlardı... Çağırdım, niçin mektebe gitmediklerini sordum... Birisi *"Gittik ama muallim hanım bizi mektebe sokmadı... Evimize gönderdi."* dedi. Sebebini sordum. İkisi de daima mektebe geç kalırlarmış. Erken gelmelerini, ders başladıktan sonra gelirlerse mektebe kabul etmeyeceğini söylemiş... Onlar yine gecikmekte devam etmişler... Zehra da tehdidini icra etmiş... Çocuklara niçin muallim hanımın sözünü tutmadıklarını sordum. Birisi *"Annem hasta... Ben ev işlerine bakarım... Küçük kardeşimin yiyeceğini yediririm... Bu işler bitinceye kadar vakit geçiyor."* dedi. İkincisi titiz bir çocuktu. Hiddetle kendini müdafaa etti: *"Ne yapayım efendim... Her sabah değil ya... Bazı gün erken geliyorum... Bazı günler de hava kapalı oluyor... Anlamıyorum."* Bu mantık tuhafıma gitti. *"Hava kapalı olursa geç gelmek mi lâzım kızım!.." dedim. Çocuk hiç aklıma gelmeyen yerinde bir cevapla lâfımı kesti: "Hava kapalı olunca saati nereden anlayayım?"* Demek onun da evinde saat yokmuş... Üçüncüsü çok fakir kıyafetli fakat gayet edalı bir kızdı... Sualime pek çok tereddütten sonra cevap verdi: *"Efendim muallim hanım nalınla mektebe gelme diyor... Benim yeni fotinlerim var ama ayağımı sıkıyor."*

Onun da derdi anlaşılmıştı. Zavallının da giyecek fotini yoktu. Yahut da anası bin zahmetle aldığı fotini mektepte eskitmesine razı olmuyordu. Bu mesele üzerinde Zehra ile uzun uzun konuştuk, bir türlü anlaşamadık. Bir vaka daha anlatayım. Bir gün başmuallim, talebeden Ferhunde isminde bir kızın kaydını silmek mecburiyetinde olduğunu idareye bildirdi. Affedilmez bir kabahati varmış, arkadaşlarından bir kısmının para ile vazifelerini yapıyormuş. Bazı hayır sahipleri Ferhunde'ye *"Maarif Müdürüne git... Rica et."* demişler... Kızcağız ağlaya ağlaya geldi... Kabahatini itiraf etti... Ailesi çok fakirmiş. Sırf mektep kitaplarını ve defterlerini tedarik edebilmek için bunu yapmış... Çocuğun hali bana dokundu. Zehra'ya rica ettim, sözlerimi hayretle dinledi: *"Çocuklarımızı sahtekârlığa alıştıran bir talebenin mektepte kalmasını istemenize şaşıyorum."* dedi. Mazeretini anlattım ısrar ettim. *"Olabilir."* dedi. *"Fakat ben elime teslim edilmiş üç yüz çocuğun ahlâkından mesulüm... Müsaade ederseniz ben sade bir muallim olarak çalışırım... Arkadaşlardan birini başmuallim yaparsınız... Çocuk da mektebe kabul edilir."* Hâsılı Zehra'yı fikrinden döndürmek için sarf ettiğim emek boşa gitti. Kızlardan bazıları ya aile terbiyesinin tesiriyle ya görenek neticesi olarak hafiflik ederler. Zehra onları koleralı hastalar gibi derhal öteki çocuklardan ayırır ve kendilerine son derece huşunetle muamele eder. *"Kuşpalazına, kızamığa çiçeğe tutulanları umumun sıhhati namına nasıl arkadaşlarından ayırıyorsak bunları da yine umumun manevî sıhhati için öyle ayırmak mecburiyetindeyiz."* der...

(…)

Biraz sonra Zehra mektep kapılarını kapattı misafirlerinin yanına geldi. Binanın sağ tarafında büyük bir kestane ağacının altına armut biçiminde bir havuz yaptırmış kenarını çiçek saksılarıyla süslemişti. Maarif Müdürü ile arkadaşına birer kahve ikram etmek istedi oturdular.

Zehra otuz yaşlarında vardı. Ufak tef ekti. Fakat kuvvetli bir irade sahibi olduğu ve etrafındakilere çok tatlı muamele etmekle beraber emretmeyi de bildiği anlaşılıyordu. Güzel değil; donuk esmer

bir çehresi, irice bir burnu, çıkık elmacık kemikleri, kuvvetli bir çenesi vardı. Dişleri bembeyaz ve sağlamdı. Yalnız iki tanesi ağzını kapadığı zaman üst dudağını hafifçe şişirecek derecede büyüktü.

Yüzünün en göze çarpan yeri geniş ve zeki alnının altındaki hafifçe çatık ince kaşlarıydı.

Mebusa mütemadiyen maariften mektepten ve talebesinden bahsetti. Bilhassa sevdiği çocukların sözü olurken küçük siyah gözleri canlanıyor yüzü hemen hemen güzelleşiyordu. Nihayet asıl meseleye geldiler. Şerif Halil izin meselesini açtı Zehra'yı birdenbire korkutmamak için:

— İstanbul'daki bir dostum bilhassa sizi görmemi rica etti. Galiba babanızı tanıyormuş, dedi.

Zehra "baba" sözünü işitince vaziyetini değiştirdi kaşlarını çattı yüzü sert bir mana aldı:

— Yanlış olacak... Benim babam yok efendim...

— Nasıl olur?

— Belki başka bir Zehra olacak... Maarif Müdürü söze karıştı:

— Kasabada bir ikinci Zehra yok ki... Mebus tamamladı:

— Hatta mektebini de söylediler... Demin Beyefendiyle konuşurken aklıma gelmemişti. Fakat şimdi gayet iyi hatırlıyorum...

— Mademki size babam olmadığını söyledim efendim... Zehra asabileşmişti. Gözleri, karanlık çehresi çatkın başını önüne eğiyordu.

(…)

Reşat Nuri Güntekin, *Acımak*

Kelime Dağarcığı
bilhassa: Özellikle. **celbetmek:** Kendine çekmek. **hâsılı:** Sözün kısası, kısacası. **huşunet:** Sertlik, kabalık, kırıcılık. **maarif:** Öğretim ve eğitim sistemi. **mebus:** Milletvekili. **mütemadiyen:** Ara vermeden, sürekli olarak, mütemadi.

1. Okuduğunuz metin, Reşat Nuri Güntekin'in 1928 yılında kaleme aldığı *Acımak* adlı romanından alınmıştır. Anadolu'da öğretmenlik yapan, son derece idealist ve çalışkan, kendince katı kuralları olan Zehra'nın başından geçenlerin anlatıldığı romanda, o yıllarda Anadolu insanının içinde bulunduğu durum çarpıcı bir gözlem yeteneği ile okuyucuya aktarılmıştır.

   Yazarın, Anadolu halkının sorunlarına bu kadar vâkıf olmasının nedeni sizce ne olabilir?

2. Yazarın, insan karakterini bu kadar iyi analiz etmesinin, eserlerine etkisi neler olabilir? Düşüncelerinizi belirtiniz.

3. Siz bir roman yazarı olsaydınız eserleriniz, hayatınızdan ne gibi izler taşırdı?

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Dönem Sanatçılarını Tanıyorum	20 dk.
Amacı	Metnin yazıldığı dönemi, dönemin diğer temsilcilerini ve bu kişilerin eserlerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Doludizgin

(…)

Eskişehir'den uzaklaştıkça, demiryolunun iki yakasında görülen yollardaki insan kafileleri, seyrekleşir olmuş, gerilerde kalmıştı. Bu kafilelere askerler, hüzünlü hüzünlü bakıyorlardı. Yollarda kağnılar vardı, yaylılar vardı, gözün alabildiğine yayalar vardı. Kadın ihtiyar, çoluk çocuk, sırtlarında yorganları, Haymana'ya, Polatlı'ya, Ayaş'a ulaşmak için köylerinden, kentlerinden yollara dökülmüştü. Tutulacak cephe gerisindeki köylere, kasabalara bir an önce ulaşmak istiyorlardı. Ordu, Eskişehir'i tahliye ediyordu. Trenler ancak askerleri, bir an önce Polatlı'ya, Sakarya gerisindeki bölgelere varabilmeleri için taşıyorlardı.

Yüzbaşı Yusuf, tam köşede oturuyordu. Sırtını vagonun sarsıntısına vermişti. Dürbününü, tabancasını çıkarmış, önüne, ayaklarının arasına, yere bırakmıştı. Kalpağı, dizlerinin üzerindeydi. Sakalı bir hayli uzamış, saçları ile karışır gibi olmuştu. Yüzünün simsiyah sakalının karaltısı içinde büsbütün sarardığı iyice belli oluyordu. Alçak sesle,

"Üzülmeye, sıkılmaya değmez beyler," diye söylendi, "alt tarafı bu maçta üçüncü raundu sayı hesabı ile kaybettiğimizi kabul edelim. Dördüncü raunt için toparlanıyoruz."

Yusuf, gülmeye gayret etti:

"Evet, bu dördüncü raundu kazanacağız. Kazanmalıyız."

Mülâzim Saip,

"İyi ama, niçin bizi hiç muharebeye girmeden geri çekiyorlar?" diye sordu. Ona Yüzbaşı Refik gülerek cevap verdi:

"İştahını, hızını yakında tatmin edersin. Hız almak için geriliyoruz. Çekilen bizim kıtalar. Ama ordumuzun birçok birlikleri bizim çekilebilmemiz için Kütahya, Altıntaş havalisinde düşmanla çarpışıyor. Tabiî bu bir oyalama muharebesi."

"Anlaşıldığına göre şimdilik Kütahya'ya düşman girecek. Kütahya'dan da vazgeçiyoruz."

Saip'in bu sözüne Yusuf karşılık verdi:

"Muharebe bu. Eskişehir'den de çekildiğimizi anlamıyor musun?"

Biraz önce kayıtsız görünen Cemil,

"Dün de Afyonkarahisar'a girmişler, diye mırıldandı.

(…)

Samim Kocagöz, *Doludizgin*

1. Okuduğunuz parça Kurtuluş Savaşı'nın anlatıldığı bir romandan alınmıştır.

   a) Kurtuluş Savaşı'nı anlatan bir romanla tarih kitabı arasında üslup ve içerik olarak ne gibi farklar olabilir?

b) Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen herhangi bir roman okudunuz mu? Okuduğunuz veya bildiğiniz bu romanlardan üç tanesinin adını ve yazarlarını yazınız.

2. a) Tarihî bir olay başka hangi edebî türlerle anlatılabilir? Siz Kurtuluş Savaşı konulu bir eser yazsaydınız hangi türü tercih ederdiniz? Neden?

b) Yaşanan dönemin anlatıldığı farklı türdeki eserlere üç örnek yazarak bu eserlerin türlerini ve yazarlarını belirtiniz.

3. a) Romanlarda şiir, mektup, anı gibi farklı edebî türlerden yararlanılabilir. Siz Kurtuluş Savaşı'nı konu alan bir roman yazsanız romanınızda hangi edebî türlere ait örneklere yer verirsiniz? Neden?

b) Farklı edebî türlerden örneklerin yer aldığı üç roman yazarak bu romanların sanatçılarını belirtiniz.

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Türk Edebiyatında Roman**	20 dk.
Amacı	Verilen metinlerden hareketle benzer özellikteki roman türleri hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Devlet Ana

(…)

— Konya'dan umut olmadığını bildiğimden, her yanını ölçtüm biçtim. İlhanın ölümü yaman fırsat... Duyulmaması daha yaman fırsat... İlhan korkusuyla depreşmediğimizi Filatyos bilir. Ölüm haberini duymadıkça kendini güvende sayar. Korkmaz savaşçıdır, gayet öfkelidir. Huyu suyu bilinir düşmanı aldatmak güç değil… Tasarladığım savaş düzeni aksamadan uygulanırsa, gaflette basıp şaşırtıp hisarını kavrayıp kapacağıma güvenliyim. Bunca bekledik, çok şükür bahtımızı deneyecek kerteyi tuttuk. Geçirdiğimiz korkunçlu günlerin daha kötüsü olmaz. Fırsatı koca tanrı verdi, kaçırmak günahtır. Filatyos, frenk töresine özenmiş, köylüsüne zulmetmiştir. Karacahisar pazarı bozulalı, halk ekmeğe bunalmıştır. Irzı, canı, malı ayak altındadır. Tekfurunu savunmaz. Çoktan haber salmıştım Eskişehir'deki nakibinize. "Ölüm haberi gelirse, yayılmadan bana ulaştırmanın kolayını bulun." demiştim.

— Bir de Akça Koca'ya danışsak, Söğüt ulularına...

— Korkuludur şeyhim, düşman şuncacık sezinlese perişanlık olur.

Osman Bey, fatihanın bitmesini, gözleri yerde, sabırsız bekledi. «Amin» der demez fırladı kalktı.

Yıllardır güçsüzlük, yoksulluk içinde beklediği fırsatın gelmesi yüzünü değiştirmiş, bakışlarına ürkütücü bir keskinlik vermişti. Kayınbabasının elini öptü:

— Destur verirseniz toplayalım savaşçıları…

Yola çıkalım hemen.!

(…)

Kemal Tahir, *Devlet Ana*

II. Metin

Osmancık

(…)

Yarım saat kadar sonra dönen Osman beğ ile atlıları ise görülmemiş bir sevgi heyecanı ile karşılandı:

Osman beğ gibi bütün erleri de yalın kılıçtı. Ve, Osman beğ gibi hepsi de sâkin, ama vakurdu. Uyandırdıkları saygı, el çırpmalarının, sevgi ve teşekkür çığlıklarının gürültüsünü dindirdi. Osman beğ de, o zaman;

— "Size, Kayı beği, Ertuğrul beğ gazi oğlu Osman, ben derim" diye başladı.

Sesini İnegöl'e ve daha ötelere ulaştırmak ister ve ulaştırabilirmiş gibiydi. Ama bu ses, gene de, toktu, beş adım ötesindekine söyler gibiydi:

— "Alacağınızı alın, satacağınızı satın, kârınıza bakın. İçiniz rahat olsun. İçiniz hep rahat olsun: Size

saldıran, gayrı kendini Kayı'ya ve Kayı kardaşlarına saldırmış sayacaktır; karşısında Kayı'yı ve Kayı kardaşlarını bulacaktır. İşte Dodurga yiğitleri.. işte Bayat yiğitleri.. işte Alka Evli yiğitleri. Hep böyle olacaktır."

Ve Al-ışığı tırısa kaldırdı. Pazar halkı, tırısta uzaklaşan Osman beğ atlılarını, gözden kaybedinceye kadar seyrettiler.

(…)

Tarık Buğra, *Osmancık*

1. Osmanlı Devleti'nin kuruluş hikâyesinin anlatıldığı *Devlet Ana* ve *Osmancık*, edebiyatımızda tarihî roman türünün en bilinen örnekleri arasında yer almaktadır. Modern roman türünde yazılmış olmalarına rağmen her iki eserde de halk hikâyesi, destan gibi geleneksel anlatı türlerinin etkisi görülmektedir.

   a) Sizce bu etkinin nedenleri nelerdir? Açıklayınız.

   b) Geleneksel anlatı türlerinin okuduğunuz metinlerdeki etkilerini belirleyiniz.

2. Romanlar yazıldıkları döneme, konuya; etkilendikleri fikir, felsefe veya sanat akımına; ortaya konulma amaçlarına göre çeşitli gruplara ayrılmıştır. Özellikle hangi tür romanları okumaktan keyif alırsınız? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.16: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Doğru İşaret, Doğru Yer**	25 dk.
Amacı	Noktalama işaretleriyle ilgili bazı kullanımları metin üzerinden belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dişi Kurdun Rüyaları

(…)

Mujunkum'a kış gelmişti. Bir gün kar yağdı. Bu kurak iklim için oldukça kalın bir kar. Her yer bembeyaz oldu. O sabah manzara tertemiz, kıyıları olmayan bir okyanus gibi göründü. Coşkun dalgalar birden donmuştu sanki, rüzgâr ve onunla birlikte devedikenleri dur-durak bilmeden, hiçbir engele çarpmadan yuvarlanıp gidiyorlardı. Ebedî uzay sessizliği gibi bozkır da sessizdi şimdi. Çünkü sert kum nemi emmiş, daha yumuşak olmuştu ve gürültüyü boğuyordu.

İlk karın düşmesinden az önce, yaban kazları dizi dizi Himalaya'ya doğru uçmuşlardı. Kuzey denizlerinden ve nehirlerinden gelen bu kazlar, güneye, anayurtları olan İndus ve Brahmaputra'ya gidiyorlardı. Öyle yüksekten uçuyor ve öyle bağrışıp çağrışıyorlardı ki, bozkır sakinlerinin kanatları olsaydı hepsi onlara karşılık verir ve peşlerine takılıp giderlerdi sanırsınız. Ama her yaratığın ayrı bir cenneti vardır. Kazlar kadar yüksekten uçan çaylaklar bile onların yolundan çekilmekten başka bir şey yapmadılar.

Akbar'ın yavruları büyümüştü. Çocukluktan sıyrılmış, hâlâ biraz acemi iseler de, güçlü genç kurt olmuşlardı. Dişi kurt onlara birer ad veremezdi. Tanrı'nın takdirinin tersine yapamazdı elbet. Ama koku almada insanlara göre çok üstündü. Bu yeteneği ve daha başka farklı duyularla, yavrularını birbirinden kolayca ayırıyor, içlerinden herhangi birini ayrı olarak çağırabiliyordu. En büyüğünün, Taşçaynar'ınki gibi geniş bir alnı vardı ve ona ad verebilse 'Kocabaş' diyebilirdi. İkincisi de boylu boslu idi ve ayakları çok uzundu, iyi bir sürücü olabilirdi. Herhalde ona da 'Hızlı' adını verirdi. Üçüncüsüne gelince o, tıpkı annesi gibi mavi gözlü, oyunu çok seven bir dişi idi. Yine annesininki gibi, kasığında beyaz bir leke vardı. Akbar en çok onu seviyordu.

(…)

İlk kar gece yağmış ve yağarken kimse fark etmemişti. Sabahleyin uyandıkları zaman bir bayram sevinci yaşadılar. Genç kurtlar bilmedikleri bu şeyin görünüşü ve kokusu karşısında biraz şaşırdılar. Bu beyaz şey görünümü tamamen değiştirmişti. Kar serinliği hoşlarına gitti. Birbirlerini kovalayarak çevrede koşmaya başladılar. Sonra da hırıltılar çıkararak, uluyarak zevkle yuvarlandılar karın üzerinde. Onlar için kış böyle başladı. Kış sonunda ana babalarından ayrılacak, kendi başlarına avlanmak için her biri bir tarafa gidecekti.

(…)

Cengiz Aytmatov, *Dişi Kurdun Rüyaları*

1. Okuduğunuz metinde *Mujunkum'a, Himalaya'ya, Akbar'ın, Taşçaynar'ınki* gibi kelimelerde kesme işareti kullanılmıştır.

   a) Bu kelimelerde kesme işaretinin niçin kullanıldığını belirtiniz.

b) Aşağıda verilen kelimelerde kesme işaretinin doğru kullanılıp kullanılmadığını nedeniyle yazınız.

Türk'üm

Türkçe'miz

Rize'den

Avrupa'lı

Ahmet'lere

TDK'nin

21. yy.'dan

2.

Düzeltme işaretinin kullanıldığı yerler şunlardır:

- Yazılışları bir, anlamları ve söylenişleri ayrı olan kelimeleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerinde. ***Örnek:*** adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık).
- Arapça ve Farsçadan dilimize giren birtakım kelimelerle özel adlarda bulunan ince g, k ünsüzlerinden sonra gelen a ve u ünlüleri üzerinde. ***Örnek:*** dergâh, dükkân.
- Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için. ***Örnek:*** (Türk) askeri ve askerî (okul), (İslam) dini ve dinî (bilgiler).

TDK Yazım Kılavuzu

a) Okuduğunuz metinde yer alan *rüzgâr, ebedî* ve *hâlâ* kelimelerinde düzeltme işaretinin hangi nedenlerle kullanıldığını yazınız.

b) Aşağıdaki örneklerde düzeltme işaretinin doğru kullanılıp kullanılmadığını belirtiniz.

Hikâye

Lâcivert

Hukukî

Resmî geçit

İsmin hâlleri

Mahkûm

Câhil

c) Düzeltme işaretinin kullanılmaması günlük hayatta ne gibi sorunlar yaratabilir?

3. Aşağıda, okuduğunuz metinden alınan cümlelere yer verilmiştir.

Çünkü sert kum nemi emmiş, daha yumuşak olmuştu ve gürültüyü boğuyordu.

O sabah manzara tertemiz, kıyıları olmayan bir okyanus gibi göründü.

a) Bu cümlelerde virgülün hangi görevlerde kullanıldığını belirtiniz.

b) Virgülün farklı görevlerde kullanıldığı iki örnek yazınız.

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.16: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Sırada Dil Bilgisi Var**	20 dk.
Amacı	Verilen metinden hareketle yazım ve noktalama kuralları konusunda dil bilgisi çalışmaları yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Saatleri Ayarlama Enstitüsü

(…)

Herhangi bir dikdörtgenin kenarlarına rakamlar koymakla hiçbir şey elde edemezdim. Başka bir şey bulmak lazımdı. Bursa'ya Konya'ya kadar gittim. İstanbul camilerini dolaştım. Bütün kapı şekillerine baktım. Fakat hiçbiri benim işime yarayacak şeyler değildi. Daha doğrusu hepsi düzgün, iyi işlenmiş dikdörtgenleriyle harikulâde şeylerdi amma, benim aradığıma cevap vermiyorlardı. Nihayet bir gece küçük İstanbul camilerinden birinin yana doğru kaldırılmış perdesi bana bir fikir verdi. Akreple yelkovandan bir perde gibi istifade edecektim. Şimdi hangi rakamlar üzerinde kapının boşluğunu ayarlayacağım meselesi kalıyordu. İki kanatlı perdesi kaldırılmış kapı fikrini bulduktan sonra gerisi kolaydı.

Yaz aylarıydı. Ahmet tatilini her zaman yaptığı gibi mektepte geçirmek istiyordu. Fakat benim ısrarlı ricam üzerine, sırf bana yardım etmek için evde bizimle kalmağa razı olmuştu. Benim güçlük içinde olduğumu biliyor, ayrıca bu cinsten bir iş üzerinde çalışmak hoşuna gidiyordu. Beni saatlerce, velevki mânasını anlamadığı, hatta mânasız bulduğu bir iş üzerinde görünce yalnız bırakmağa razı olmamıştı. Hayatımda Emine'nin ölümünden sonra ilk defa olarak hakiki saadeti tanıyordum. Oğlum sade beni affetmiş görünmüyordu. Ayrıca bana yardım ediyordu. Onu yanı başımda, yaşı ile hiç münasebeti olmayan birtakım meselelere, sırf güçlükleri için ilgilenmiş, her ihtimalin üstünde ciddi ciddi düşünür gördükçe sevinçten çıldırıyordum. Bu iş denen şeyin fazileti idi.

İş insanı temizliyor, güzelleştiriyor, kendisi yapıyor, etrafıyla arasında bir yığın münasebet kuruyordu. Fakat iş aynı zamanda insanı zaptediyordu. Ne kadar abes ve mânasız olursa olsun bir işin mesuliyetini alan ve benimseyen adam, ister istemez onun dairesinden çıkmıyor, onun mahpusu oluyordu. İnsan kaderinin ve tarihin büyük sırrı burada idi.

(…)

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*

1. *herhangi bir dikdörtgenin kenarlarına rakamlar koymakla hiçbir şey elde edemezdim başka bir şey bulmak lazımdı bursaya konyaya kadar gittim istanbul camilerini dolaştım bütün kapı şekillerine baktım fakat hiçbiri benim işime yarayacak şeyler değildi daha doğrusu hepsi düzgün iyi işlenmiş dikdörtgenleriyle harikulâde şeylerdi amma benim aradığıma cevap vermiyorlardı nihayet bir gece küçük istanbul camilerinden birinin yana doğru kaldırılmış perdesi bana bir fikir verdi.*

   Metinden alınan yukarıdaki bölüm yazım ve noktalama kuralları dikkate alınmadan düzenlenmiştir. Metnin bu hâlini okuduktan sonra yazı dilinde yazım ve noktalama kurallarına niçin ihtiyaç duyulduğu ile ilgili görüşlerinizi açıklayınız.

2. Edebî eserler, ortaya kondukları dönemin dil bilgisi kurallarına göre kaleme alınır. Bu nedenle önceki dönemlere ait eserlerin yazım ve noktalamasıyla ilgili bazı uygulamaların bugünkünden farklı olduğu görülür.

Aşağıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Bu cümleleri günümüzün yazım ve noktalama kurallarına göre yeniden düzenleyiniz. Yaptığınız değişikliklerin gerekçesini ilgili boşluklara yazınız.

Metinden Alınan Cümle	Cümlenin Düzenlenmiş Biçimi	Düzenlemenin Gerekçesi
Bursa'ya Konya'ya kadar gittim.		
Daha doğrusu hepsi düzgün, iyi işlenmiş dikdörtgenleriyle harikulâde şeylerdi amma, benim aradığıma cevap vermiyorlardı.		
Beni saatlerce, velevki mânasını anlamadığı, hatta mânasız bulduğu bir iş üzerinde görünce yalnız bırakmağa razı olmamıştı.		
Bu iş denen şeyin fazileti idi.		
Fakat iş aynı zamanda insanı zaptediyordu.		

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Kelimelere Anlam Yüklüyorum**	20 dk.
Amacı	Kelimeden ve kelime gruplarından yola çıkarak metnin bütünüyle ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Gün Doğuyor

(…)

FERRUH — En çok bana ait olduğunu zannettiğim şey, benim benliğimdir. Benim içimde her şey, bütün itiyatlarım, bütün isteklerim ve korkularım, her şey, bütün huyum değişebilir; fakat ben, ben kalırım, değil mi? Ben Ferruh'um, değil mi?

MURAT — Ferruhsun.

FERRUH — Değilim. Hatırlatmazsan ben Ferruh değilim. Harp içinde giyilmek şartıyla bu askerî kıyafet, bana ben olduğumu unutturur; sana sen olduğunu unutturur, ona o olduğunu unutturur.

MURAT — Belki.

FERRUH — Bu kıyafeti yeni giymiş bir adama yaptığı işi, mesleğini sor: "Marangozum", yahut "Muallimim", yahut" Üsküdar iskelesinde karpuz satarım." diyecektir. Bir sene harp etsin, bu adama tekrar yaptığı işi, mesleğini sor: "Marangozum" değil "Marangozdum" der; "Muallimim" değil "Muallimdim" der. "Üsküdar iskelesinde karpuz satarım" değil "Üsküdar iskelesinde karpuz satardım" der.

MURAT — Tabii, çünkü aradan zaman geçmiştir.

FERRUH — Hayır. Sulh zamanında bir marangoz bir sene işsiz kalsa, ona sanatını sorarsan yine sana "Marangozum" diyecektir. Bahse girerim ki harpte insanın sevdiği renkler bile değişiyor.

MURAT — Belki... *(Düşünür)* Öyle galiba… Dur bakayım? *(Gözlerini kapar)* Evet... Ben eskiden laciverdi severdim.

FERRUH- Şimdi?

MURAT — *(Arar)* Şimdi... Şimdi... Garip şey... Ne bileyim? Galiba kül rengini seviyorum.

FERRUH — Gördün mü ya... Harpte bizi eski şahsiyetimize bağlayan bir adımız kalmıştır. Fakat o eski, benlik, içimizin ta dibinde, yüzükoyun, horultusuz yatar. Onu uyandırmazsan bize kendini hatırlatmaz bile.

MURAT — Sahi... *(Düşünür)* Evet... *(Sayıklar gibi)* Ben... İstanbul'dan çıkarken... Bir kız seviyordum; anamı seviyordum; ikinci üçüncü derecede bir şeyler, birçok şey daha seviyordum.

FERRUH — *(Son heceyi kuvvetle söyleyerek)* Seviyor-DUN.

MURAT — Fakat hatırladıkça tekrar sevmeğe başlıyorum.

FERRUH — Çünkü eski Murat uyanıyor, "fert" uyanıyor. *(Ona doğru bir adım atarak)* harpte barut kokusu, kan kokusu, gübre, toprak, siper kokusu, daha doğrusu muharebe kokusu, ameliyat edilecek hastaları uyutmak için kullandıkları lokman ruhu gibi kloroform gibi eski ferdi şahsiyetimizi bayıltıyor. Artık onun üstünde ölüm bile neşterini gezdirebilir. Ölüm ki harp zamanında, her an, kirpiğimizin ucundan, koltuğumuzun altından, dirseğimizin yanından geçiyor; fakat sulh zamanında bize yalnız hastalık veya kaza halinde gelir. Harp zamanında ise yaşamak bir kazadır, kazara yaşıyoruz, değil mi?

MURAT — Öyle gibi.

FERRUH — Harpte ölüme karşı hissimizi iptal eden şey, halin, hafızamızı ve muhayyilemizi sersemleten, birdenbire, dosdoğru ve dimdik tesirler ile mazinin de istikbalin de şuurumuzda belirmesine meydan vermemesidir; bizi aksiyon halinde ve tehlikelerin tam ortasında, eski benliğimin isteklerini ve iştahlarını uyutan bir faaliyetin narkozu içine sokmasıdır.

SELAHATTİN — *(Ferruh'a yaklaşarak)* Güzel amma kardeşim, nereden aklına geldi şimdi bunlar? Kendini hâlâ Darülfünunda müderris muavini mi sanıyorsun?

FERRUH — *(Bu suali Murat sormuş gibi, Selahattin'e değil, ona cevap vererek)* Evet, adımı söyleme, eski benliğimi uyandırıyorsun. Burada hatıra yazmanın manası olmadığını söyledim, "Niçin?" dedin, ısrar ettin, cevap verdim. İki gün evvelki intibalarımı kaydederken iki sene evvelki hatıralarım da kımıldıyor.

(…)

Peyami Safa, *Gün Doğuyor*

Kelime Dağarcığı
darülfünun: Üniversite. **intiba:** İzlenim. **istikbal:** Gelecek. **itiyat:** Huy, alışkanlık. **mazi:** Geçmiş. **muavin:** Yardımcı. **muhayyile:** Hayal gücü. **müderris:** Ders veren, profesör.

1. Metinde geçen *Ölüm ki … Sulh zamanında bize yalnız hastalık veya kaza halinde gelir. Harp zamanında ise yaşamak bir kazadır, kazara yaşıyoruz, değil mi?* sözünden yola çıkarak savaş zamanı hayatta kalmayı tek kelime ile ifade edecek olsanız o kelime ne olurdu?

2. Kelime dağarcığında anlamı verilen iki sözcüğü birer cümle içinde kullanınız.

3. Metinde geçen *Harpte bizi eski şahsiyetimize bağlayan bir adımız kalmıştır.* ifadesinde "bir" kelimesi "sadece" anlamında kullanılmıştır. Siz de "bir" sözcüğünü "sadece" anlamına gelecek şekilde bir cümlede kullanınız.

4. Metinde en fazla *ben* ve *benlik* kelimeleri tekrar edilmiştir. Size göre yazar bu kelimeleri tekrar ederek metnin konusu ile bağlantılı hangi iletiyi vermeye çalışmış olabilir?

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Sözcüklerin Anlamını Bağlamı İçinde Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Sözcüklerin anlamını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Köy Öğretmeni

İKİNCİ SAHNE
Besime-Naciye

BESİME
(Etrafına bakarak) Bu harabeye okul diyoruz değil mi? Ne fakir ne talihsiz Anadolu... Çocuklarımızı böyle yerlerde mi terbiye etmek isterdik? Sonra tam bir vücut ve ruh sıhhatine malik olarak yetişmelerini arzu ediyoruz... Bu nasıl olacak bilmem ki?..

NACİYE
Belki biraz güç fakat herhalde imkânsız bir şey değil… Anadolu'ya geldiğim zaman ben de evvela sizin gibi ümitsizliğe düşmüştüm... Fakat sonra fikrimi değiştirdim. Bu bakımsız topraklarda büyük bir istidat ve kabiliyet gizli... İnsan cevher gibi temiz ruhlara, cesaret ve kuvvetle dolu gençlere tesadüf ediyor... Biraz sonra göreceğiniz genç öğretmen bunlardan biridir... İstanbul Kız Öğretmen Okulunda yetişmiş gayretli, zeki ve mütevazı bir genç kız... Bazan köy okullarını gezerken ümitlerim kırılacak gibi olur... O vakit bu Nihal'i görmiye gelirim... Onun cesaret ve ümidi benim için adeta bir ilaç olur. Nihal bu bakımsız köyün ruhu gibidir... Yalnız çocuklarla değil ailelerle, köyün içtimai dertleriyle de uğraşır... Hasılı kendini tam manasıyla memlekete ve ıstırap çekenlere vakfetmiştir. Bütün dünya emelini, istikbal arzusunu kendi ihtiyariyle gönlünden silmiştir... Onu hiç değişmiyen siyah, sade elbiseleriyle, dudaklarının hüzünlü ve çekingen gülümsemesiyle elli yaşında insanlar kadar ciddi ve ağır tavırlariyle gördüğüm zaman… *(Sözün burasında dışarıda bir gürültü kopar... Elinde kocaman bavul vardır… Ziyaretçileri görünce hayretle bağırır… Bavulunu elinden atarak tekrar dışarı çıkar.)*

BESİME
Bu ne? Köyde bu kıyafette insan ne arıyor?

NACİYE
Pek garip... Pek garip... Kendimi rüyada zannediyorum...

BESİME
Tanıdığınız birisi mi?

NACİYE
Evet... Nihal...

BESİME
Bahsettiğiniz Başöğretmen mi?.. *(Kahkaha ile gülmeye başlar.)*

NİHAL
(Biraz mahcup) Bir köy öğretmenine yakışmayacak şekilde karşınıza çıktım... Sebebini arz edeyim.

(Bu sahneyi Nihal gittikçe artan bir neşe ve hoppalıkla oynar.) Çok güzel... Beni sevdiğiniz için siz de herhalde pek memnun olacaksınız... Ben zengin oldum...

NACİYE
Zengin mi oldunuz?..

NİHAL
Hem de bildiğiniz gibi değil... Müthiş zengin... Tam yüz elli bin lira...

NACİYE
Şaka ediyorsunuz beni büyük bir hayal kırıklığına uğratırsınız...

NİHAL
Vallahi sahi… Sizi bütün öğretmenlik ciddiyetimle temin ederim... Düşününüz tam yüz elli bin lira... Ben bu kadar parayı nereye koyacağım bilmem ki... İki milli piyango bileti almıştım... Büyük ikramiye bana çıkmış...

NACİYE
Ah ne güzel... Ne güzel...

NİHAL
Yüz elli bin lira... Ne servet... *(Gülümseyen Besime'ye)* Hanımefendi yüz elli bin liraya ne servet deyişime gülersiniz... Hakkınız var. Fakat her servetin ehemmiyeti onu elde eden insanın haliyle ölçülür... Düşününüz o hani gazetelerin her gün arzu ve istekleri hakkında sütun sütun mersiyeler yazdıkları bir ilkokul öğretmeni için bu kadar para... Gerçi tok gözlülük göstermek, sizlere karşı *(Taklit yaparak)* eh ne ise. Yüz elli bin lira şöyle böyle bir şeye yarar... Mamafih ben öyle paraya ehemmiyet verenlerden değilim. Fazla bir heyecan bile duymadım tarzında rol oynaması da mümkün ama bu benim işim değil.

Reşat Nuri Güntekin, *Bir Köy Öğretmeni*

1. *Sonra tam bir vücut ve ruh sıhhatine malik olarak yetişmelerini arzu ediyoruz. Çocuklarımızı böyle yerlerde mi terbiye etmek isterdik?*

   a) Yukarıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Bu cümlelerde geçen altı çizili kelimelerin anlamdaşlarını metnin bağlamından hareketle bularak cümleleri yeniden kurunuz.

   b) Bir dilde anlamdaş sözcüklerin çok olması ifade kolaylığı sağlar mı? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Ad aktarması, benzetme ilgisi söz konusu olmadan, başka bazı ilgilerle bir sözün başka bir söz yerine kullanılmasıyla oluşturulan mecazlardır. *Ne fakir ne talihsiz Anadolu* ifadesindeki "Anadolu" ile üzerinde yaşayan insanlar kastedilmiştir. Siz de "kalem" ve "göz" sözcükleri ile böyle bir mecaz oluşturunuz.

3. *Fakat her servetin ehemmiyeti onu elde eden insanın haliyle ölçülür... Düşününüz o hani gazetelerin her gün arzu ve istekleri hakkında sütun sütun mersiyeler yazdıkları bir ilkokul öğretmeni için bu kadar para... Mamafih ben öyle paraya ehemmiyet verenlerden değilim. Fazla bir heyecan bile duymadım tarzında rol oynaması da mümkün ama bu benim işim değil.*

   Metinden alınan bu bölümdeki altı çizili sözcüklerin yerine bugün başka sözcükler kullanılmaktadır. Bu durum size dil ile ilgili neler düşündürmektedir? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metin Dönem İlişkisi**	20 dk.
Amacı	Tarihsel dönemin metne olan etkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Huzur

Emin Bey yeniden ney'e üfler.

Bu defa Nuran da katılır şarkıya...

İHSAN — Esasen biz buyuz işte. Biz, Nevakârız, Mahur Besteyiz. Ve bunlara benzer daha nice, nice şeyleriz. Eski zaman hep yanı başımızda. *(Müzisyenlere dönerek)* Dedem, nefesine sağlık!.. Yanlış anlamayın ben bir mistisizmi müdafaa etmiyorum. Kendimizi tanımamızı, sevmemizi istiyorum sadece.

MÜMTAZ — Beni şaşırtan, sizin bir taraftan insanın manevi değerleri üzerinde ısrar ederken diğer taraftan maddi bir kalkınmadan bahsetmeniz.

İHSAN — İkisi aynı şey değil ki. Bu ihtiyaç diğeri ile beraber geliyor. Bu yüzden aynı zamanda bir iktisadi reforma ihtiyacımız var. Birini öbürüne tercih edecek vaziyette değiliz.

MÜMTAZ — Fakat iktisadi hayat kendi kültürünü yapar ve kendi insanını yetiştirmez mi?

İHSAN — Hayat, bir yaratıcılık ve bolluk içinde değil ki bize kendiliğinden yeni kıymetler teklif etsin. Bizler satıhta yaşıyoruz. Ve satıhta yaşarken mesut oluyoruz. Derine iner inmez kayıtsızlık ve kötümserlik başlıyor.

MÜMTAZ — O halde bir kriz zaruri ve muhakkak?

İHSAN — Bir imparatorluğun tasfiyesinden doğduk. Bu İmparatorluk bir çiftçi imparatorluğu idi. Halâ onun iktisadi şartları içerisinde bocalıyoruz. Ne toprak ne de insan, tam mânâsı ile ekonomik hayata girememiş. Bazı mekteplerimiz var. Birçok şey öğreniyoruz. Fakat hep eksik olan memur kadrosunu doldurmak için. Bir yığın yarı münevver işsiz.

MÜMTAZ — Zamanla düzelemez mi? Hatta bunlar zamanla olacak şeyler değil mi?

İHSAN — Değil. Zaman şartlara göre değişir. Büyümekte olan bir çocuğun zamanı ile bir hastanın zamanı başka başkadır. Biz umumi zamanın dışındayız. Zaman tempomuzu hızlandırmak zorundayız.

NURAN — Hayata ne kadar şuurla bakıyorsunuz. Adeta sentetik bir ilâç hazırlar gibi.

İHSAN — Türkiye'de yaşıyorum ve Türkiye'nin ihtiyacı olan şeyi düşünüyorum ben. Bir disiplinden bahsederken fert olmaktan feragat etmiyorum. Fert vardır. Fakat ormanda ağacın olduğu gibi vardır. Dikkat edilirse garp medeniyeti bir azat, bir kurtulma fikri üzerine kuruludur. Fakat Şark, başından beri hürdür.

MACİDE — Ah!.. Hoş geldin Suat.

SUAT — Şark hiçbir zaman hür olmadı. Hürriyetten o kadar çabuk vazgeçeriz ki...

İHSAN — *(Hoşgörü ile gülümser)*. Ben temelden bahsediyorum. Şark anlayışında cemiyet, hürriyet fikri üzerine kuruludur.

SUAT — *(Umursamaz)* Ne çıkar? O kadar çabuk vazgeçtikten sonra.

(…)

Kenan Işık, *Abdülcanbaz-Huzur*

1. Metnin geneline baktığınızda hangi dönemin izlerini buluyorsunuz? Karakterlerin bu dönem hakkındaki yaklaşımları nelerdir?

2. Tiyatro türünün toplumsal yaşam üzerinde ne gibi etkileri olmuştur? Açıklayınız.

3. Edebî metinler, yazıldığı dönemin siyasi, sosyal ve kültürel hayatı ile ilgili bilgiler verir mi? Metinden hareketle düşüncelerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Zekeriya KILIÇ*

7.ÜNİTE > Tiyatro *Kazanım A.3.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metnin Tür Gelişimini Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Komedi türünün gelişimini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Cimri

(…)

SAHNE III

Harpagon-La Flèche

Harpagon: Çık git buradan! Hemen! Lamı cimi yok! Hadi yallah! Çekil git evimden! Seni azılı eşkıya seni! Seni ip kaçkını seni!

La Flèche: Böyle kötü, böyle Allah'ın belası herif görmedim ömrümde! Belki de şeytanın ta kendisi bu moruk, insan kılığına girmiş şeytan! Tövbe, tövbe!

Harpagon: Ne geveliyorsun ağzının içinde?

La Flèche: Niçin kovuyorsunuz beni?

Harpagon: Bir de hesap mı vereceğim sana, haydut! Çık git diyorum, çabuk! Gebertirim yoksa seni!

La Flèche: Ne yaptım ben size?

Harpagon: Ne yaptınsa yaptın, def ol diyorum sana!

La Flèche: Benim efendim, sizin oğlunuz, burada beklememi söyledi kendisini.

Harpagon: Git sokakta bekle efendini! Kazık gibi dikilip durma evimde. Olanı biteni dikizlemek işin gücün, her şeyden bir çıkar sağlamak için. Her yaptığımı gözetleyen bir adamı istemiyorum karşımda bütün gün. Hafiye istemiyorum evimde! Kör olası gözlerin, dört yanımı kuşatmış, yiyecek sanki varımı yoğumu; çalınacak bir şey arıyorlar orada burada, sinsi sinsi.

La Flèche: Ne çalınması, a efendim? Bir çöpünüzü çaldıracak göz var mı sizde? Her şeyinizi bir yere saklamış, gece gündüz nöbet bekliyorsunuz!

Harpagon: İstediğim şeyi istediğim yere saklar, istediğim gibi nöbet beklerim. Şu pis hafiyeye bak hele, benim ne yaptığımla uğraşıyor. *(Kendi kendine)* Sakın kokusunu almış olmasın bu herif altınlarımın! *(Yüksek sesle)* Sen belki de gider, bu evde saklı para var dersin el âleme! Her şey umulur senden.

La Flèche: Saklı para mı var bu evde?

Harpagon: Yok, alçak herif, yok bu evde öyle şey! *(Kendi kendine)* Kudurtacak bu adam beni! *(Yüksek sesle)* Demek istiyorum ki sen bana kötülük olsun diye gider, saklı param olduğunu söylersin ona buna.

La Flèche: Ha olmuş, ha olmamış, bize ne canım? Ne hayrı var bize sizin paranızın?

Harpagon: Ukalaya bak hele! Koparırım şimdi senin o ukala kafanı! *(Tokat atmak ister)* Def ol buradan, def ol!

La Flèche: Nenizi aşırabilirim sizin?

Harpagon: Dur, neler aşırdın bakalım! Bir arayalım!

La Flèche: İnsan nenizi aşırabilir sizin?

Harpagon: Gel hele, bir bakalım. Aç şu ellerini!

La Flèche: Buyrun! Harpagon: Aç öteki elini de.

La Flèche: Ötekini mi?

Harpagon: Evet ya! Ötekini.

La Flèche: Buyrun! İşte öteki!

Harpagon: *(Pantolonun ceplerini göstererek)* Şurada bir şey yok mu, şurada?

La Flèche: Kendiniz bakın.

Harpagon: *(Pantolonun dize yakın yerlerini yoklar)* Bu bol pantolonlar tam hırsızlara göre: Çal çal içine doldur. Topunu asmalı böyle pantolon giyenlerin!

La Flèche: Ah, işte böylesinin korktuğu başına gelmeli ki değsin. Ne seve seve çalardım bir şeyini bulsam!

Harpagon: Ne dedin?

La Flèche: Ne mi dedim?

Harpagon: Kim neyi çalarmış?

La Flèche: Bir şey çaldım mı diye bakılmadık yerim kalmayacak dedim.

Harpagon: *(La Flèche'in ceplerini karıştırır)* Bakarım ya, bakarım elbet.

La Flèche: Bu cimrilerin topunun birden canı cehenneme!

Harpagon: Kimin canı cehenneme dedin?

La Flèche: Cimrilerin.

Harpagon: Kimmiş o cimriler?

La Flèche: Korkunç, aşağılık kişiler!

Harpagon: Kimmiş onlar?

La Flèche: Siz ne diye alınıyorsunuz canım?

Harpagon: Ne diye alınırsam alınırım.

La Flèche: Size mi söyledim sandınız?

Harpagon: Ne sanırsam sanırım! Sen kime cimri diyorsun, onu söyle bana.

La Flèche: Kime mi diyorum?.. Külahıma diyorum.

Harpagon: Külahını ağzına tıkarım ben senin.

(…)

Moliere, *Cimri*

1. a) Hayatın acıklı olaylarından trajedi, komik olaylarından da komedi türü doğmuştur. Hayat sadece acıklı ya da komik olaylardan mı oluşur? Düşüncelerinizi yazınız.

   b) İnsanın günlük hayatta acı ve komik olayları bir arada yaşadığını düşünürsek bu durum tiyatroya bir tür olarak nasıl yansır? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Okuduğunuz tiyatro metninin sinemaya uyarlandığını düşünecek olursak bu metin sinemanın hangi türü içerisinde yer alırdı? Gerekçelerinizle yazınız.

3. a) Klasik tiyatroda, hayatın komik yönlerini ele alan tiyatro türüne komedi denir. Komediler ele aldıkları konulara göre türlere ayrılır. Bu bilgiler ışığında okuduğunuz tiyatro metninde toplum mu, karakter mi eleştiriliyor?

   b) Belirlediğiniz unsura göre türe bir isim veriniz.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.3: Metnin tema ve konusunu belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi/Yazma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Okuduklarımdan Mesaj Çıkarıyorum**	25 dk.
Amacı	Metinde verilmek istenilen iletiyi tema ve konu aracılığı ile tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Emekli

(Dairede. Müdür sert, sinirli konuşur; bekçi sinmiş ve suçludur.)

MÜDÜR: Yaa, demek böyle! Gece yarısı buradaydı, defterlere baktı, öyle mi?

GECE BEKÇİSİ: Önünde bir defter vardı Beyim!

MÜDÜR: Fark etmez; bir veya birçok! Koltuğuma oturmuştu, öyle mi?

GECE BEKÇİSİ: Evet, Beyim!

MÜDÜR: Benim koltuğumda, defterlere baktı!

GEGE BEKÇİSİ: Ben girdim ki içeri, oturmuş, açmış, bakıyordu.

MÜDÜR: Bak sen, şu işe bak! Pekii, müfettiş mi bu? Söyle, müfettiş mi?

GECE BEKÇİSİ: Değil, Beyim!

MÜDÜR: Değil ya! Pekii, sen necisin burada?

GECE BEKÇİSİ: Gece bekçisiyim.

MÜDÜR: Yani?

GECE BEKÇİSİ: Müdür Bey, kusura bakma ama yabancı değil ya bu adam! Otuz yıl bu dairede, bu odada çalışmış.

MÜDÜR : … mış. Evvelce. Şimdi?

GECE BEKÇİSİ: Şimdi emekli.

MÜDÜR: Gördün mü?

(…)

MÜDÜR: Yahu, akıl var, mantık var. Sen tut... *(Gürültülü ayak sesleri duyulur. Kapı hızla açılır.)*

EROL BEY *(Bir çocuk şarkısı söyleyerek girer.)*: “Kuş sesleri ovalara yayılır...” *(Birden sessizlik.)* Affedersiniz Şef, erken gelmiş olacağınızı düşünemedim. Günaydın!

MÜDÜR : *(İsteksiz)* Günaydın!

(…)

GECE BEKÇİSİ: İzzet Efendi’nin dün gece buraya gelişi bana çok dokundu. O buraya müdürlük koltuğuna oturmaya gelmedi. Benzerini çok gördüm. Benim bir ablam vardı beyim.

MÜDÜR: Ablanı bırak şimdi.

GECE BEKÇİSİ: Bir ablam vardı... *(Erol Bey’e.)* Eskiden size de çamaşıra gelirdi Erol Bey.

EROL BEY: *(Yarım ağız)* Ha, sahi, ne oldu, uğramıyor çoktan.

GECE BEKÇİSİ: Öldü zavallı.

EROL BEY: *(Üzülmüş görünür.)*: Ya, vah vah, dünya!

GECE BEKÇİSİ: Öyle, Beyim.

EROL BEY: Neden öldü? Ahmet Efendi, görünürde hasta filan da değildi.

GECE BEKÇİSİ: Anlatayım, Beyim.

EROL BEY *(Hatır için.)*: Anlat, anlat! (*Müdür'e.*) Anlatsın, Şef! Üzme kendini, iş başı yapmaya epey vakit var daha. Anlat sen, Ahmet Efendi!

GECE BEKÇİSİ: Ablam yetmiş beşinde öldü. Evlere çamaşıra giderdi, beş altı evi vardı, hep o evlere giderdi. Yetmişinde artık canlı cenazeye dönmüştü.

EROL BEY: Sahi, ara sıra görürdüm sabahleyin evden çıkarken. Ufak tefek, çok zayıf bir kadındı. Öyle ya, sen getirmiştin onu bize; tamam! Erkenden gelir, ocağı da o yakardı. Annem kalkacak da... Anne, derdim, bari şu ocağı yak da kadıncağıza bir yardımın olsun.

GECE BEKÇİSİ: Yaktırmazdı ki! Aldığım parayı hak etmeliyim, derdi.

MÜDÜR: Yetmiş yaşında nasıl çalışırdı be Ahmet Efendi?

GECE BEKÇİSİ: Bir gün geldi, çalışamaz oldu. Yani çalışıyordu, ama bir iş yapamıyordu artık. Yıkadığı çamaşırlar yarı kirli kalıyordu. Kapılar art arda kapanmaya başladı yüzüne... Gittiği evlerin bir ikisinde vardı makine. Ama ablamın dağ gibi çamaşırları getirip götürmeye, makineye sokup çıkarmaya bile kuvveti yoktu artık…

EROL BEY: Çalıştırmasaydın be Ahmet Efendi!

GECE BEKÇİSİ: Çalışma, dedim o kadar. Çalışma, otur artık köşende, ben bakarım sana ama kendini hâlâ gençliğinde sanıyordu zavallı. Aldatıyordu kendini: Hastalık, çalışmadan duramıyordu, alışmış bir kere. Sonunda topu topu bir ev kaldı kapısını ona kapatmayan. Hepsi çeşitli bahanelerle zavallıya yol verdiler.

MÜDÜR: Haklılar!

EROL BEY: Herkes işi görülsün ister.

GECE BEKÇİSİ: O ev de bir gün yol verdi kendisine.

MÜDÜR: İnsanın yüzü de tutmaz ya pek.

GECE BEKÇİSİ: Evet, artık gelme demeyi içleri götürmüyordu. Alışmışlardı da çok. On beş yıl mı ne gitmişti o eve. Çocuklarının doğduğunu, büyüdüğünü görmüştü. O, evin bir parçasıydı adeta.

EROL BEY: Ama çamaşırlar yıkanmak ister.

GECE BEKÇİSİ: Öyle! Yıkanmak ister. Ne yapsınlar, taksit maksit, bir makine aldılar.

MÜDÜR: Anladı tabii, çamaşır makinesini görünce.

GECE BEKÇİSİ: Anlamış, Beyim! Son gidişinde eline de fazlaca para vermişler, gönlünü almışlar, yolunca yordamınca anlatmışlar durumu. Anlamış.

EROL BEY: Eh artık bıraksaydı el evlerinde çalışmayı.

GECE BEKÇİSİ: İster istemez bıraktı. Bıraktı ya sanki birdenbire on yaş daha kocayıverdi. Birkaç sefer daha gitti geldi o eve...

MÜDÜR: İçinde bir ümit...

GECE BEKÇİSİ: Sanki gelen makine geri gidecek yahut bozulacaktı da çamaşırlar yine ona kalacaktı. Ama geçmiş ola! Makine...

EROL BEY: Ne geri gitti, ne de bozuldu. Çaresiz! *(Müdür'e.)* Sizinki ne marka, Şef?

MÜDÜR: Söylerim, söylerim.

EROL BEY: Bana kefil olursun, değil mi Şef?

MÜDÜR: Düşünürüz, düşünürüz. Pekii, sonra ne oldu, Ahmet Efendi?

GECE BEKÇİSİ: Sonrası, ölümü de bundan oldu fakirin! *(Kısa bir sessizlik.)* Benzerini çok gördüm dedimdi ya işte ha ablam, ha bizim İzzet Efendi beyim! *(Kısa bir sessizlik.)*

Behçet Necatigil, *Emekli*

1. Metnin konusunu ve temasını belirleyiniz. Konu ve temayı belirlemenizde hangi şahsın sözleri etkili oldu? Niçin?

2. Metnin temasını bir atasözü ile ifade edecek olsanız ne olurdu?

3. Metnin konusunun oluşmasında etkili olan olay nedir?

4. "Çalışmamak, çalışmaktan daha çok yorar zihni" temalı kısa bir metin oluşturunuz. Metni oluştururken emekli olmuş bir insanın psikolojisini göz önünde bulundurunuz.

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Çatışma Tema İlişkisini Belirliyorum	25 dk.
Amacı	Çatışmayı tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Deli

I. MECLİS

(Vacit Bey, Doktor, Şebnur)

(Sağ taraftaki kapıdan sahneye girerler)

Doktor — Âlâ! Mükemmel! Şaşılacak şey!

Vacit Bey — Desenize, Doktor Beyefendi, âdeta bir mucize!

Doktor — Fen sahasında bir mucize... Kayınpeder Beyefendi'nin başından geçen pek "rar" bir "ka"dır. İstatistikleri tetkik ettim, mesela Fransa'da Doktor Blanş'ın meşhur sıhhat yurdunda 672 hasta üzerinde ancak bir kişi bu suretle tamamen şifa bulmuştur. İngiltere'de...

Vacit Bey — *(Sözünü keserek)* Demek ki; Kayınpeder'i artık bütün şuuruna malik addedebiliriz.

Doktor — Şüphe mi var? Uzun bir şuursuzluk devrinden sonra şimdi bütün akli melekelerine sahiptir. Hastalık ne zaman başlamıştı?

Şebnur — *(Atılarak)* Hani ya Doktor Bey, Hürriyet ilan edilmişti... Kaç sene oldu bilmem ki... *(Vacit Bey'e dönerek)* Daha o zaman Ayten bile doğmamıştı, değil mi, Beyefendi?

Vacit Bey — Şebnur! Sen dur da ben anlatayım, bize meydan bırak. *(Doktor'a)* Meşrutiyet'in İlanı'ndan tam iki gün evveldi... Demek ki; yirmi bir sene oluyor. O sabah Kayınvalide merhum koşarak odama geldi: "Bey'e bir şeyler, bir hâller oldu, konuşmuyor, sözüme cevap vermiyor, gözlerini duvardaki 'Ya Erhamü'r Râhimin' levhasına dikmiş, put gibi duruyor." dedi.

Şebnur — O gün bugün dünyadan habersiz...

Vacit Bey — Gerçekten öyle... Yemek verirsen yer, balkona çıkarırsak çıkar, dışarıda kıyamet kopsa aldırmaz, sormaz...

Şebnur — Sanki kıyamet kopmadı mıydı? Neydi o Hürriyetler, Hareket Orduları...

Vacit Bey — Balkan Muharebesi, Dünya Harbi, işgal seneleri, nihayet Millî Zafer...

Doktor — Yirmi bir senelik dünya olaylarından şimdi hiç malumatı yok. Zavallı adam!

Şebnur — O zavallı değil, zavallı olan biz... Onları gördük de ne olduk ki...

(…)

II. MECLİS

Maruf Bey — *(Başını sağdaki kapıdan yavaşçacık, ürkek ürkek uzatır, bakınır, sonra iki elini uzatır, birbirine vurur)* Şebnur! Şebnur! *(Cevap yok)* Şebnur! Şebnur!

Ayten — *(Soldaki kapıdan girer)* Bonjur Büyükbaba!

Maruf Bey — Maşaallah benim hanım kızım! Şebnur'u çağırıyordum da...

Ayten — Bir şey mi isteyeceksiniz? Ben yapayım.

Maruf Bey — Bir sade kahve söyleyecektim...

Ayten — Yoo, Büyükbaba! Ben size sade kahve tavsiye edemem!

Maruf Bey — O da neden yavrum?

Ayten — Bilirsiniz ki; kahvenin bileşiminde kafein vardır, kafein uyarıcıdır, kalp üzerinde etkilidir, yaşlılara zarar verir, atardamarları kastığı gibi sinirleri de yorar.

Maruf Bey — Peki, içmem... *(Biraz daha içeri girer ve yavaş yavaş salona alışır, yerleşir)* Sen bunları tifodan yattığın zaman mı öğrendin?

Ayten — Ben tifoya tutulmadım ki...

Maruf Bey — Ya! Saçların yeni uzuyor da ben tifoya tutulmuşsun sandım.

Ayten — Hayır; saç kesmek şimdi modadır. Bugünkü beşeriyet kadınla erkeğin arasında, baştan taşkın bir ayırıcı özellik istemiyor.

Maruf Bey — Yani sakallarını bıyıklarını kaldırıyorlar mı?

Ayten — Elbette. Bugün erkekler sakallı bıyıklı değildirler. Babama bakmadınız mı?

Maruf Bey —Baban zaten biraz köseydi. Ben yaşlandıkça köseliği artmış sandım.

Ayten — Peki, ahbaplarımızdan Yakup Tekin Bey'e ne buyurursunuz? Vaktiyle top sakallı, pala bıyıklıymış, şimdi yüzünde tüy tüs yok!

Maruf Bey — Yakup Tekin Bey mi?

Ayten — Evet. Sizin vaktiyle pek iyi ahbabınızmış...

Maruf Bey — Bilemedim. *(Düşünerek)* Benim bildiğim bir Yakup Efendi vardı, Hoca

Yakup Efendi, kitabîi Hazreti Şehriyari... Tefsir-i Şerif okuturdu, ulemadan... Ben ona Farsça talim eder, Mevlana'yı tercüme ederdim, o da bana Kadıi Beyzavi'yi...

Ayten — *(Keserek)* Ben bu otör'leri tanımıyorum. Fakat Yakup Tekin Bey o ise şimdi Batı yazarlarına meraklıdır. Evvelki gece Dârülbedayi bir piyesini oynadı: "İki Tavuk, Bir Horoz". Halk gülmekten katıldı.

Maruf Bey — *(Hayretle)* Hoca Yakup, şimdi Orta Oyunu koluna mı girdi? Kavuklu'ya mı çıkıyor? Vah! Vah!

Ayten — Evet!... Pol Valeri üzerine verdiği konferanslar büyük sükse yaptı.

Maruf Bey — Ben de o Valeri dediğin herifi tanımıyorum. Sakın Padişah'ın hususi ressamı Zonaro olmasın?

Ayten — Ben ressamlardan Çallı İbrahim'i severim.

Maruf Bey — Böyle pehlivan isimli ressam da hiç işitmemiştim. Halil Paşa'yı bilirim, Kuzguncuk'ta oturur. *(Duvarı göstererek)* Şurada, bu sakalsız yakışıklı İngiliz'in resmi yerinde bir tablosu asılıydı...
(…)

Refik Halit Karay, *Deli*

1. Okuduğunuz metindeki çatışmaları belirleyiniz. Belirlediğiniz çatışmalardan hangisi temayı yansıtır? Yazınız.

2. Maruf Bey ile torunu Ayten arasındaki çatışmayı günlük hayat ile ilişkilendirerek yorumlayınız.

3. Maruf Bey'in zamanın koşullarına uyum gösteremeyişi bir çatışma mıdır? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.5: Metinde olay örgüsünü belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metinde Olay Örgüsü	25 dk.
Amacı	Olayların birbirleri ile ilişkisini, sıralanışını ve metnin unsurlarının olay örgüsüne etkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gün Doğuyor

(…)

MURAT — *(Tahta merdivenden çıkarak, çuvalın bir ucunu kaldırır ve dışarıya bakar.)* Düşman şehre girdi... Havaya silah sıkıyorlar galiba...

FERRUH — Havaya olduğu ne malûm? Biraz kenarda dur.

MURAT — *(Halil'e)* Dürbünü ver.

HALİL — *(Bir gaz sandığının içinden dürbünü çıkararak Murat'a verir.)* Buyur.

MURAT — *(Dürbünle dışarıya bakar.)* Tamam. Işıkları söndürünüz. Yalnız bir fener kalsın. Onun da pencerelere arkasını çeviriniz.

(Halil onun dediğini yaparken Murat çuvalı iyice kapatarak pencereden iner. Silah sesleri devam etmektedir.)

FERRUH — Geldiler mi?

MURAT — Geldiler. İlk önce süvari kolu girdi galiba... Hükümet konağının önünde atlar gördüm.

SALÂHATTİN — Telefon edeyim mi?

MURAT — Hayır, emin değilim, *(Ödemişli'ye)* Halil. Sen dışarıyı gözetle.

(Halil merdivenden çıkarak çuvalın bir ucunu kaldırır ve dışarıya bakar.)

FERRUH — *(Yanan feneri göstererek)* Bunu da söndürelim mi?

HALİL — Söndürün, biri geliyor. *(Salâhattin hemen söndürür.)*

MURAT — *(Alçak sesle)* Yerlere uzanınız. Hafif nefes alınız. *(Merdivenin başına giderek)* Halil, çuvalı iyice ört, aşağı in, yere yat. *(Halil onun dediğini yapar. Murat da yere uzanır. Devamlı bir sükût. Cam tekrar vurulur. Sükût.)*

DIŞARDAN BİR SES — Benim Şaban. Sesi duyuyor musunuz?

MURAT — Evet.

ŞABAN — Geldiler.

MURAT — Biliyoruz.

ŞABAN — Bir süvari kolu. Arkadan bir tabur. Hükümet konağını, tapuyu, mahkemeyi işgal ettiler. Ahaliye dokunmadılar daha. Ağabeyim onlara kılavuzluk etmeğe hükümet konağına gitti. Şimdilik bu kadar. Gidiyorum.

MURAT — Pekâlâ. *(Halil'e)* Mumları yak. *(Halil mumları yakarken)*

MURAT — *(Telefon eder)* Geldiler. İlk önce bir süvari kolu. Sonra bir tabur. Hükümet konağını, tapuyu, mahkemeyi işgal ettiler. Ahaliye henüz dokunmamışlar. İbrahim onlara kılavuzluk etmek için hükümet konağına gitmiş. Şimdilik bu kadar. Bir emriniz var mı?

FERRUH — *(Dışarıya kulak vererek)* Artık silah sesleri tamamıyla kesildi.

SALÂHATTİN — *(Ayağa kalkarak)* Tamamıyla.

FERRUH — Çocuklar benim karnım acıktı.

SALÂHATTİN — Benim de.

FERRUH — *(Murat'a yaklaşarak)* Korkmadığımızın en büyük delili.

MURAT — Halil! Sofrayı kur.

(…)

Peyami Safa, *Gün Doğuyor*

1. Bu metinde olayın sürmesini sağlayan temel çatışma nedir? Siz de çatışma ögesinin bulunduğu kısa bir metin örneği yazınız.

2. Okuduğunuz metni sahnelemek isteseydiniz sahneyi nasıl düzenlerdiniz? Olay örgüsünden hareketle açıklayınız.

3. Hayatta karşılaştığımız olayları anlatırken olay örgüsü kavramından yararlanır mısınız? Örnek vererek açıklayınız.

Hazırlayan: *Zekeriya KILIÇ*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Kişileri Tanıyorum	20 dk.
Amacı	Şahıs kadrosundan yola çıkarak metnin özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Büyük Şehir

(…)

FEYZİ İŞGÜZAR
Bana bak Mehmet, yeni gelen müşterinin hizmetinde kusur istemem ha... Zile bastı mı, odasında soluğu almalı.

MEHMET
Baş üstüne efendim.

FEYZİ İŞGÜZAR
Haa, bak az kalsın unutuyordum. Kulağını iyi aç da beni dinle.

MEHMET
Dinliyorum efendim.

FEYZİ İŞGÜZAR
Gerek bu müşteri gerekse bundan sonra gelecekler sana benim nereli olduğumu sorarlarsa sizin memleketten diyeceksin. Anladın mı?

MEHMET
İyi amma efendim, siz Konyalı iken daha yeni Bursalı olmuştunuz.

FEYZİ İŞGÜZAR
O iki ay evveldi, sen asorti nedir bilmez misin? Elbise ile ayakkabı, gömlek, kravat birbirine uymalı. Onun gibi müşterinin tevellüt mahalli ile otelcinin tevellüt mahalli aynı olmalı. Ben iki ay aynı tevellüt mahallini muhafaza edecek kadar geri kafalı mıyım? Burası palas... Palas, anladın mı? Uzun sözün kısası, ben, emri ahire kadar müşteriler nereli ise oralıyım. Söyle bakalım, sorarlarsa ne diyeceksin?

MEHMET
Bizim efendi, emri ahire kadar sizin memleketten diyeceğim.

FEYZİ İŞGÜZAR
Olmadı. Sakın ha... Emri ahire kadar yok, sade sizin memleketten...

MEHMET
Sade, sizin memleketten.

FEYZİ İŞGÜZAR
Haydi şimdi işine.

(…)

(Merdivende ayak sesleri duyulur.)

FEYZİ İŞGÜZAR
Hah işte Bay Abdülkerim geliyor. Onun ayak sesleri

ABDÜLKERİM ÇATMAZOĞLU
Gel bakalım otelci başı, seninle şöyle baş başa bir konuşalım.

FEYZİ İŞGÜZAR
Baş üstüne efendimiz. Emrederseniz bir çay söyleyeyim de hem içelim hem konuşalım. *(Cevap beklemeden sağdaki kapıya gider ve kıraathaneye seslenir* "Cafer ağa, Cafer ağa bize iki çay" *sonra gelerek*

Abdülkerim'in bağdaş kurup oturduğu kanepede yanına oturur.)

ABDÜLKERİM ÇATMAZOĞLU
Kâmil ağa söylüyordu, demek sen de bizim hemşerisin ha otelci başı?

FEYZİ İŞGÜZAR
Evet, efendim orada doğmuşum ama pek küçük yaşta buraya getirilmişim.

ABDÜLKERİM ÇATMAZOĞLU
Pekâlâ. Şimdi otelci başı, biz bizim işten konuşalım. Benim buraya niçin geldiğimi biliyor musun?

FEYZİ İŞGÜZAR
Bilmez olur muyum efendim. Gezmeğe geldiniz. Bir dakikada icabına bakarız. Size rehber olmakla şeref duyarım. Haydi, giyinin, derhal çıkalım. Tabii evvela âsâr-ı atîkadan başlayacağız.

ABDÜLKERİM ÇATMAZOĞLU
Yok yok ben gezmeye falan gelmedim...

FEYZİ İŞGÜZAR
O halde istirahate geldiniz. Bir dakikada icabına bakarız. Size rehber olmakla şeref duyarım. Haydi, giyinin derhal çıkalım.

ABDÜLKERİM ÇATMAZOĞLU
Hayır, efendim, istirahate de gelmedim.

FEYZİ İŞGÜZAR
Anladım... Tedaviye geldiniz. Bir dakikada icabına bakarız. Size rehber olmakla şeref duyarım. Haydi, hazırlanın o zamana kadar da istediğiniz doktor gelir. Kimi arzu ederseniz? Hem hastalığınız nedir? Kanser mi, ülser mi, böbrek iltihabı mı, verem mi, sara veya siroz mu? Hepsi bir haftada tedavi edilirler. Pîrüpâk olursunuz.

(…)

Cevat Fehmi Başkut, *Büyük Şehir*

Kelime Dağarcığı
âsâr-ı atîka: Osmanlıcada tarihî ve sanatsal öneme sahip yapıları tanımlamak için kullanılan tabir. **emr-i ahir(âhir-ül-emr):** En nihayetinde, sonunda. **pîrüpâk:** Tertemiz, arınmış. **tenezzüh:** Gezinti. **tevellüt:** Doğma, doğum.

1. Yazar metindeki şahısların soyadlarını bu şekilde belirleyerek neyi amaçlamış olabilir?

2. Şahıs kadrosunda yer alan kişilerden Feyzi İşgüzar ve Abdülkerim Çatmazoğlu'nun dış görünüşü ile ilgili sizde nasıl bir izlenim oluştu? Yazınız.

3. Metinde yer alan Mehmet adlı kişinin, kişilik özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulununuz.

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metin-Şahıs İlişkisi	20 dk.
Amacı	Metinden hareketle metinde yer alan kişilerle ilgili çözümlemelerde bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Koçyiğit Köroğlu

(…)

Aşağıdaki sahne, Bolu Beyinden kaçan Oğuz obalarının birleşerek Çamlıbel'le, Köroğlu'na sığındığı bölümden alınmıştır. Köroğlu, onları önce kabul etmek istemez.

IV. SAHNE

Obabaşı — Seni deyip, geldik buraya.

Köroğlu — Siz koca bir ilsiniz. Boydan soydan adamlarsınız. İçinizde yiğit mi yok?

Obabaşı — Beyler kalelerde yaşıyor. Yılkı yılkı atlar onların elinde. Tirkeş tirkeş oklar onların elinde. Yalım yalım kılıçlar onların elinde. Obalar da ne var?

Köroğlu — Benim elimde ne var?

Obabaşı — Senin elinde Kır At var! *(Köroğlu bu sözden irkilir. Hiçbir cevap vermez.)*

1. Köylü — Biz yanıp yakılmak için gelmedik buraya. Köroğlu bize arka olur diye geldik.

2. Köylü — Bütün obalar birleştik. Bize baş ol diye geldik sana.

(Köroğlu dik dik yüzlerine bakar.)

Obabaşı — Senin anlayacağın, bey arı olmadan petek oğul tutmaz.

Çoban — Sürü çobansız yayılmaz!

Köroğlu — Benimle birlikte dövüş etmek için ant içer misiniz?

Obabaşı — *(Heyecanla)* Gök Tanrı şahit! Nasıl istersen öyle ant içelim. *(Obabaşının bu sözleri köylülerin, delikanlıların, hepsinin duygusunu dile getirmiştir.)*

Köroğlu — *(Kılıcını kınından sıyırır.)* Dosta dost, düşmana düşman!

Obabaşı, köylüler, sonra delikanlılar, kadınlar *(Kılıca doğru ellerini uzatarak)* dosta dost, düşmana düşman!

Köroğlu — *(Kılıcı Obabaşına, topuzunu yayını da öteki köylülere verir.)* Alın. Bunlar benim nişanım. Sizde kalsın.

Obabaşı — *(Kılıcı Köroğlu'na uzatır.)* Bunu al. Baş kılıçsız olmaz. *(Topuzu köylüden alıp Köroğlu'na verir.)* Bu da senin yumruğun. Bunsuz olmaz. *(Yayı da alır, fakat Köroğlu'na vermez.)* Bu da bende kalsın. Ne zaman buna bir ok yollarsan ardından koşup geliriz.

V. SAHNE

(Alaca akşam. Köroğlu ormanda yalnız başına murakabeye dalar. Orman kendi hayatını yaşamaktadır: Su sesleri, yaprak sesi, kuş, böcek sesleri...)

Köroğlu — Gün bitmek üzeredir. Kuşlar yuvalarına sular yataklarına giriyor. Çekirgeler artık uyuyacak tavşanlar, atmacadan korkusuz yıldızlara bakacak, bütün çıtırtılar dinecek Susmayan yalnız ağustos böcekleri.

Gün bitmek üzeredir.

Bütün kervanlar konak yerlerine ulaştı. Hancı çırasını yakacak, dizdar kale kapılarını kapayacak, Bolu Beyleri rahat rahat uyuyacak. Sen, Köroğlu, sen ne yapacaksın?

Gün bitmek üzeredir. Çiftçinin rüyaları için tarlaları, çobanın hülyaları için sürüleri var. Hasis, altınlarını sayacak, haset, için için pazar edecek. Sen, Köroğlu, sen ne hesap göreceksin?

Gün bitmek üzeredir.

Bu sabah bir garip can çekişiyordu. Bir ulak yolda koşuyordu. Bir kervan ipek taşıyordu. Elbet hepsi bir tarafa varmıştır.

Gün bitmek üzeredir.

Sen, Köroğlu, bütün gün gezdin. Yayladan ovaya düştün. Dağlardan, tepelerden aştın. Yurtları, obaları dolaştın. Ününün gittiği yer kadar gidemedin.

Gün bitmek üzeredir.

Yollarda düşen ihtiyarları kaldırdın. Emzikli kadınlara yiyecek buldun. Zorbalara meydan okudun. Neye yarar?

Daha kim bilir kaç el sana uzanıyor? Kaç annenin gözü yaşlı? Kaç yiğidin beli bükük? Kaç ihtiyarın bağrı yanık? Kaç Bolu Beyinin zindanları kilitleniyor?

Gün bitmek üzeredir, fakat benim hiçbir günüm bitmiyor.

(…)

Ahmet Kutsi Tecer, *Koçyiğit Köroğlu*

Kelime Dağarcığı
dizdar: Kale bekçisi, kale muhafızı. **murakabe:** Tasavvufta Tanrı'ya bağlanarak çile doldurma.

1. Köroğlu'nun toplumuna karşı taşıdığı sorumluluk sizde olsaydı, neler hissederdiniz? Açıklayınız.

2. Köylü ve çobanın Köroğlu ile diyaloglarında ifade biçimleri toplumsal statülerine uygun mudur? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Köroğlu mevcut özellikleriyle günümüzde lider olabilir miydi? Açıklayınız.

4. Sorunlar karşısında birlik içinde hareket etmenin önemi ile ilgili düşüncelerinizi metinden hareketle yazınız.

Hazırlayan: *Zekeriya KILIÇ*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Zaman, Mekân İlişkisini Kuruyorum**	25 dk.
Amacı	Zaman, mekân ilişkisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge *Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)*

Birtakım İnsanlar

BİRİNCİ PERDE

(…)

YARDIMCI: Vapura yirmi beş dakika var. Yirmi beş dakika sonra bu kalabalık çekip gider. Şu büyük hanımın, şu sevdalı çiftin, şu kambur kemancının yerinde yeller eser. Bize kalır burası. Burası günde yirmi kez böyle dolar boşalır. Alacakaranlıkta, salepçisi, simitçisiyle, önce, işçileri uğurlarız. Arkadan öğrenciler gelir. Siz, siz olun da öğrencilerin okula gittiği saatte iskeleyi görün. İskele o saatte iskele olur, vapur, vapurluğunu bilir, şamandıra, şamandıralığını takınır, balat şıp diye babaya geçer. Ondan sonrasına kulak asma! Ondan sonrası sarmaz beni… Burada, en olmayacak saatlerde bile bir yolcu bulunur. Boş kalmaz iskele. Bu iş için kurmuşlar bunu. İnsanlar alıp başını gitsin diye. İskeleyi gidenler için yapmışlar, dönenler için değil. Evine dönen yolcu, vapurda evinin kokusunu alır almaz ayakkabısının bağını gevşetir, yelek düğmelerini çözer, şapkasını geriye iter, kapısını çalmaya hazırlanır. Daha vapurdayken evindedir o artık. Biletini uzatır, iskele kapısından geçer de farkında olmaz bile. Gidenler içindir iskele. İskeleden gidilir, iskeleye dönülmez. Ben dönenleri yolcudan saymam. Onlar benim gözüme gözükmez. Göremem onları. Hani insanları görmesini de bilirim. Herkes bilmez. Şimdi siz şu bekleme salonundaki yolcuları görüyor musunuz? Öyle üstünkörü görmeye görmek demem ben. İnsan bir bakışta karşısındakinin ciğerini görmeli. Bakın bakalım şu kambur kemancıya. Onu görmediğiniz, göremediğiniz yüzünüzdeki gülümsemeden belli. Görseniz ağlamaklı olurdunuz yoksa. O her akşam bu saatte karşıya geçer. Çalmasını becerebildiği üç beş hava ile ekmek parasını çıkarmaya çalışır. Boğaz derdi. Yalnız kendinin mi? Kaynanasının, karısının, çocuklarının boğazı. Üst baş, gaz tuz parası da cabası. Bilmem şimdi seçebiliyor musunuz kemancıyı? Belki uyuduğu için iyice göremiyorsunuz.

YARDIMCI: Şu büyük hanım, mabeyinci Cevdet Bey'in ortanca kızı. Su içinde yetmiş beş var. Eski zaman kadını. Ben acırım eski zaman kadınlarına. Yol yordam bilmezler. Ha Çemişgezek'ten gelmiş vapura binmesini bilmeyen yabancı, ha eski zamandan günümüze kalmış kadın. O da bir çeşit garip... Geçen gün Kandilli'deki yalıda, sabahın köründe kalkmış kendi başına otururken... *(Işık değişir, yardımcı kaybolur. Bir kadın girer. Gençtir ve eski zaman elbiseleri giymiştir.)*

BİR KADIN: Sizi rahatsız etmiyorum ya sabah sabah hanımefendi?

BÜYÜK HANIM: Yok, yok, pekiyi ettiniz de geldiniz. Bizimkiler uyanmak bilmezler. İçim sıkılıyordu tek başıma. İki çift lakırdı ederiz. Ne uyku efendim, anlamam ki . . .

BİR KADIN: Gençler uykuyu sever hanımefendi.

BÜYÜK HANIM: Erkenden yatsalar da böyle akşamlara kadar uyumasalar neleri eksilir sanki!

BİR KADIN: Sabah uykusunu eskiden siz de severdiniz.

BÜYÜK HANIM: Ben mi? *(Şaşkın.)* Şöyle buyrun... Sizi birdenbire tanıyamadım. Yoksa Fitnat Hanım'ın küçük kızı… Ama nasıl olur! O öleli yıllar var…

BİR KADIN: Evet yıllar var.

BÜYÜK HANIM: Peki siz, siz kimsiniz?

BİR KADIN: Hatırlayamadınız demek!

BÜYÜK HANIM: Hatırlayacağım, durun hatırlayacağım. Cihangir'deyken komşu oturuyorduk, değil mi? Tamam, siz Bahriye Mülazımı Nevzat Bey'in hanımı... Ama bir türlü adınız aklıma gelmiyor.

BİR KADIN: Aradan elli yıl geçti.

BÜYÜK HANIM: O kadar oldu mu?

BİR KADIN: Dün gibi.

(…)

BİR KADIN: Daha yaşayacaksınız demek.

BÜYÜK HANIM: Bırakın, bırakın bu sözleri... Bizimkiler kalkmak bilmezler ki... Erkenden yatsalar da böyle akşamlara kadar uyumasalar neleri eksilir sanki! Bilirler de şu sabah çayına düşkün olduğumu. Yine de zehir ederler.

BİR KADIN: Hizmetçiye söylesek...

BÜYÜK HANIM: Ne çayın yerini bilir, iki gözüm, ne şekerin. Ben de bilmem ki söyleyeyim. Yabancı ettiler beni kendi evimin içinde. Damat kızımla üst katın deniz üstündeki odalarına yerleşmiş, torunum deseniz, gelinle, orta kata kimseleri sokmaz. Bana kalan, şu sokak üstündeki avuç içi gibi oda. Güneş sabahtan akşama kadar gözümün içinde. Perdeleri kapıyorum, bu sefer, içime kasvet basıyor. İyi ettiniz de geldiniz, sizi gördüm de biraz ferahladım.

BİR KADIN: Görmediniz, hatırladınız.

(…)

Oktay Rifat, *Birtakım İnsanlar*

1. Oyunu sahnelemek isteseydiniz sahneyi nasıl düzenlerdiniz? Tasarınızı yazınız.

2. Büyük Hanım içinde bulunduğu zamandan uzaklaşarak geçmişe gitmektedir. Onun geçmişte yaşamasının nedenlerini olaylardan ve mekândan hareketle açıklayınız.

3. Kurguda Büyük Hanım'ın hayalî bir dünyada yaşadığını nasıl anladınız? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Zamana Göre Yaşama	20 dk.
Amacı	Zamanın ve mekânın metnin oluşumundaki önemini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kahvede Şenlik Var

(…)

ERKEK — Buraya bir bayan gelecekti. Geldi mi?

GARSON — Hayır bayım. Gelen giden olmadı.

ERKEK — *(Mendiliyle terini kurulayarak)* Hava da pek sıcak. *(Etrafına bakar)* Burası güzel ama gelinceye değin yürünmesi gereken bir yol var ki insanın burnundan geliyor. Dik bir yokuş, kaldırımları da bozuk.

GARSON — Bütün güzel yerlere dik bir yokuş tırmanılarak oldukça bozuk yollardan ulaşılır bayım.

ERKEK — Evet, bunu hiçbir zaman bugünkü kadar iyi anlamamıştım.

GARSON — Bu da hiçbir zaman bugünkü kadar güzel bir yere ulaşmak isteğini duymadığınızı gösterir.

ERKEK — Ama… Siz biraz ileri gitmiyor musunuz?

GARSON — Ödevim müşterilere yer göstermek, buyurunuz efendim, ne emredersiniz efendim demekle bittiğini düşünmüyorum. Onları daha iyi tanırsam daha da yararlı olabilirim. Ama yine de biraz ileri gittiğim kanısındaysanız yine de özür dilerim.

ERKEK — Rica ederim! Rica ederim!

GARSON — (İskemlelerden birini göstererek) Buyurmaz mısınız? *(Erkek oturur, garson masayı yanına koyar.)* Emriniz bayım?

ERKEK — Biraz bekleyeceğim.

GARSON — Emredersiniz.

ERKEK — *(Cep saatini çıkarıp bakar, sonra uzaklaşınca garsona)* Bakar mısınız?

GARSON — *(Saatine bakmadan)* On.

ERKEK — Benimki onu yirmi geçiyor. *(Ayar etmek için yeniden saatini çıkarır.)* Biraz ileri gitmiş olmalı.

GARSON — Hayır bayım düzeltmeniz gerekmez. Doğru olanı sizinki.

ERKEK — Ya!

GARSON — Benim saatim benim saatim değil.

ERKEK — Ya!

GARSON — Buranın saati, kahvenin saati demek istiyorum. Müşterilerimizin istediği saat. Her zaman güzel bir günden çalınmış yirmi dakikayı gösteren saat. Bizim işimizdir bu. Saatlerimizi öyle ayarlarız ki, sizin için çok değerli olan yirmi dakikayı kaşla göz arasında sizden çalar, sonra yine size armağan ederiz.

ERKEK — Çok hoşsunuz.

GARSON — Evet. Olmak zorundayım.

ERKEK — *(Süzerek)* Çok da konuşkansınız.

GARSON — Konuşmadan hoş görünmenin yolunu daha bulamadığım için.

ERKEK — *(Kısa bir susuştan sonra)* Siz sessizliğinizle de çok işler görebilirsiniz bay garson.

GARSON — Beni gerçekten öyle buluyorsanız işimin altın çağını yaşıyorum demektir.

ERKEK — *(Kısa bir sessizlikten sonra)* Daha gelmedi.

GARSON — Ne iyi. Sevinmelisiniz.

ERKEK — Neden sevinecekmişim? Bekletilmeyi hiç sevmem.

GARSON — Düşünün! Şunu düşünün! Size pek de önem vermeden, işine gider gibi süslenmeden ama tam vaktinde gelen bir kadın mı iyi sizin için? Yoksa aynanın karşısında sizi düşünerek uzun uzun hazırlanan, sonra tam kapıdan çıkarken kendini yeterince güzel bulmadığı için geriye dönen bu kez aynanın karşısında bir başka türlü süslenen bu işi iki kez, üç kez, dört kez, beş kez tekrarlayan

bu yüzden de sizi yarım saat bekleten kadın mı?
ERKEK — Eşsizsiniz.
GARSON — Bunu unutmayın ne kadar çok bekletiliyorsanız o kadar önemseniyorsunuz demektir.
ERKEK — Evet. Önemseniyorum. Bunu ben de biliyorum.
GARSON — Şimdi bir kahve? Ne dersiniz?
ERKEK — *(Dilini damağına vurdurarak yavaşça)* İçsem mi?
GARSON — Evet. Önemsenmenin üstüne bambaşkadır.
ERKEK — Peki içerim. *(Garson uzaklaşır. Çıkarken)* Bay garson!
GARSON — *(Olduğu yerde durur. Döner.)* Evet bayım.
ERKEK — Bırakın kahveyi vazgeçtim. Gelsin birlikte içeriz.
GARSON — Siz bilirsiniz bayım… *(Sessizlik)*
ERKEK — Bay garson?
GARSON — Buyurun bayım?
ERKEK — Ben Kimim? Neden bekliyorum? Kimi bekliyorum? Biliyor musunuz?
GARSON — İşimin yasalarından biri, kim olduğunuzu, kimi beklediğinizi, neden beklediğinizi kestirsem de bilir görünmemektir.
ERKEK — Ya ben söylersem?
GARSON — Öğrenmektir, sonra hemen unutmak.
ERKEK — Bay garson tarihimin önemli günlerinden birini yaşıyorum. Yıldönümleri ya coşkuyla kutlanacak ya da yasla anılacak. O önemli günlerden birini. Deminden beri size göstermemek istiyorum ama hafifçe ayaklarımın titrediğini, kanımın çekildiğini, yüreğimin vurduğunu duyuyorum. Bütün bunları belki de sizden gizleyebildim. Ama kılığımdan bir şey anladınız mı?
GARSON— Bağışlayın beni, işimin başka bir yasasını uyguluyorum şimdi. Müşteriye karşı içten davranma yasasını.
ERKEK — Evet. Ben de bunu istiyorum.
GARSON — Siz şimdi burada evleneceğiniz kadını bekliyorsunuz.
ERKEK — Yaşasın bay garson! Bildiniz.
GARSON — Başarılar! Yerde ve gökte, gündüzde ve gecede, savaşta ve barışta başarılar.
ERKEK — Teşekkür ederim. *(Bir susuş)* Ne dersiniz? İyi bir iş yapıyor muyum?
GARSON — Evet bayım.
ERKEK — Yaaa!
(…)

Sabahattin Kudret Aksal, *Kahvede Şenlik Var*

1. Okuduğunuz metindeki garsonun zaman ile ilgili düşüncelerine katılıyor musunuz? Niçin?

2. Metinde masa ve sandalyeler dışında mekânda herhangi bir eşya bulunmamaktadır. Bu oyunun sahne dekorunu siz yapacak olsanız nasıl bir ortam tasarlardınız?

3. "Bir mekâna ulaşma şekliniz yeterince zorluysa bu yolculuk sizde bıraktığı izle ulaştığınız mekânı o derece değerli kılar." sözünün metinde hangi cümle ile vurgulandığını belirtiniz. Bu cümlenin içerdiği anlamla ilgili kısa bir paragraf oluşturunuz.
Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.8: Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Geçmişten Günümüze Dil ve Üslup**	20 dk.
Amacı	Metin çözümlemelerinden hareketle tiyatroda dil ve üslubun önemini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sersem Kocanın Kurnaz Karısı

(…)

TARÇIN — Müteehhil misin?

İBİŞ — Efendim?

TARÇIN — Yani iki baş dört ayak mısın?

İBİŞ — Ben hamamböceğiyim. Sen de kırkayak mısın?

TARÇIN — Yani familyan var mı? Familyan?

İBİŞ — İki fanilam var. Biri kışlık, biri yazlık.

TARÇIN — Değil efendim. Zatüzzevc misin?

İBİŞ — Evet, ben zatülcenbim. Sen de verem misin?

TARÇIN — Hay Allah! Yanlış anladınız efendim, yani zevcen var mı zevcen?

İBİŞ — Cezvem. Var iki tane. Birinin dibi delik.

TARÇIN — Görüyorum ki, bir hayli de echelsin.

İBİŞ — Evet reçelimdir. Babam da komposto idi.

TARÇIN — Bir sesler duydum. Ya bunlar eşkıya ise? Çok korkuyorum.

İBİŞ — Korkma, ben seni korurum... da beni kim korur.

TARÇIN — Sor bakalım ihtiyaten, “Siz misiniz?” de.

İBİŞ — İhtiyaten siz misiniz?

TARÇIN — İhtiyatı kaldır.

İBİŞ — İhtiyatlar kalksın, muvazzaflar yatsın.

TARÇIN — Sor bakalım, “Kaç kişisiniz?” de.

İBİŞ — Kaç kişisiniz de.

TARÇIN — De’yi kaldır.

İBİŞ — Beyi kaldır, hanımı yatır, beni çağır.

TARÇIN — Kaç kişi olduklarını öğren.

İBİŞ — Siz orada kaç kişisiniz? Eğer siz de iki kişi iseniz söyleyin de biz sıvışalım.

TARÇIN — Bana öyle gelmiş, kimse yokmuş.

İBİŞ — *(Birden kasılır.)* İyi ki kimse yokmuş. Heyt, var mı bana yan bakan!

(Tarçın’ın hapşırması ile korkup onun kucağına zıplar.)

TARÇIN — Canım ne oluyorsun, dur da parolayı söyleyelim. *(İbiş yere atlar.)* Dengi dengine.

İŞVEBAZ-MAHPEYKER — *(Birlikte)* Dengi dengine.

(Evden çıkarlar. İbiş'le Tarçın birer köşeye çekilirler. İbiş bir tarak çıkarıp kel başını taramaya çalışır. Karanlıkta birbirlerini aramaya başlarlar.)

(…)

Haldun Taner, *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*

Kelime Dağarcığı
echel: Çok cahil, çok bilgisiz. **ihtiyat:** Herhangi bir konuda ileriyi düşünerek ölçülü davranma, sakınma. **muvazzaf:** Silahlı Kuvvetlerde görev başında olan subay ve astsubaylarla askerlik hizmetini yapan erler. **müteehhil:** Evlenmiş olan, evli. **zatülcenp:** Göğüs sancısı, ateş, titreme, öksürük vb. belirtilerle ortaya çıkan akciğer zarı yangısı, satlıcan. **zatüzzevc:** Kocalı (kadın).

1. Tarçın ve İbiş'in konuşmalarında gülmece unsuru nasıl sağlanmıştır? Türk tiyatrosunda başka hangi yöntemlerle gülmece sağlanmış olabilir?

2. Tarçın ve İbiş karakterlerinin sizde uyandırdığı izlenimleri yazınız. Günlük hayatta böyle bir oyun canlandırsaydınız hangi karakter olmayı tercih ederdiniz? Niçin?

3. Metinde kullanılan kelimelerden bazılarının (echel, müteehhil, zatülcenp vb.) günümüzde kullanılmamasının sebebi sizce nedir? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Zekeriya KILIÇ*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.9: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Millî Değerleri Önemsiyorum**	20 dk.
Amacı	Millî ve manevi değerlerin önemini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Biz Sağsak

(…)

MEHMET — *(Istırap içindedir)* Zehra bacı! Ohh anam, ohh... Bacım şu mektubu okur musun bana, zahmet olacak amma... Anamdan olmalı.

ZEHRA — Okurum ağam, niye zahmet olacakmış, nerede?

MEHMET — Yastığın altında... şurada, çekiver, hah o işte.

ZEHRA — Evet annenden geliyor, o yazdığımız mektuba karşılık olacak.

MEHMET— Bi okuyuver bacı.

ZEHRA — *(Kâğıt hışırtısı)* Oğlum Mehmet, evvelâ selâm ederim. Mektubunu yazan bacına da selam ederim. Yattığın evde sana bakan doktor beye de selâm ederim. Oğlum Mehmet, muharebede yaralandığını yazmışsın, ağrından sızından şikâyet eder olmuşsun. A oğul, ben seni savaşa yaralanasın diye salmadım. Mektubunu okuyan Kadir ağanın karşısında yüzüm yere geçti. Başımı kaldıramadım. Ben seni askere uğurlarken, Tanrı'nın verdiği can emanetini, vatanın uğruna adayasın istedim. Edirne'yi düşmana vermişsiniz de sen yarandan berenden sızlanır olmuşsun! Edirne'nin acısını duymazsın da kendi acını mı duyarsın oğul? Öyle yazmağa edep etmez misin?

MEHMET — *(İçini çeker)*

ZEHRA — Devam edeyim mi ağam?

MEHMET — Oku bacı, oku... Siz de dinleyin kardaşlar, ak saçlı anacığım benden, öz oğlundan utanmış! Ahh, ah. Beni rezil edip komuş… Yedi kat yerin dibine geçirmiş. Duydunuz, mu arkadaşlar, Edirne'nin acısını duymazsın da kendi acından mı şikâyetlenirsin diyor. Doğru söylüyor be, doğru söylüyor. *(İçini çeker)* Edirne'yi unuttuk, can derdine düştük. Aslında beni rezil eden anam değil, ben kendi kendimi rezil etmişim de...

ZEHRA — Tasalanma ağam, tasalanma. Zaten ateş içindesin. Mehmet ağam, duyduğun acı, yalnız yaralarının acısı mı? Edirne bu hâle düşmeseydi, bunca duyar mıydın bu sızıyı? İkisi karıştı birbirine, iki acı.

MEHMET — *(Bitkin)* Bilmem, öyle mi bacı, doğruyu mu söylersin? Yoksa, yoksa beni teselli etmek mi istersin? Off, off, küçücük kızsın ama aklın büyük.

ZEHRA — Aklım büyük mü bilmem ya, doğru söylerim ağam, çünkü yalnız sende görmedim bu acıyı, hepiniz bütün ağalar, kendilerinden çok Edirne için kıvranırlar. Bak birkaç satır daha var, okuyayım dinle, "Oğlum Mehmet, evimin dayanağı, gönlümün muradı idin, utandırdın beni...

Edirne gitti diye duyduğum zaman oğul, sandım ki düşman senin üzerinden geçti. Çünkü Mehmet'im sağken, dedim, düşman girebilmez Edirne'ye. İçime taş gibi bir ağırlık çöktü, gözyaşı dökemedim, kalakaldım. Sonra dedim ki, Tanrı şehitlik nasip etmiş oğluma, şehit babasına kavuşmasını nasip etmiş, kalk kadın, Yasin'ini oku! Sonra mektubun geldi... "Oğul mademki hayattasın, şükürler olsun, duam ki, yaraların bir an önce şifa bulsun, yine askerin içine karış, Edirne'yi kurtarmadan dönme kasabaya. Sana, ana nasihatim budur." Bu kadar, cevap verelim mi Mehmet ağa?

MEHMET — *(Bitkin)* Ne cevabı be bacım ne cevabı?

ZEHRA — *(Düşünceli)* Doğru cevabı yok bunun... Belki de var. Var; Edirne'nin kurtuluşu, bu müjde.

MEHMET — Yahut da...

ZEHRA — Ağa, ağam kurtuluş müjdesini sen vereceksin anana, şehit haberin gitmeyecek, sakın!

SELİM — Sen erden de ersin be Zehra bacı, küçükmüşsün, çocukmuşsun ne çıkar, bir yüreğin var ki hepimize bedel.

ZEHRA — Aman be Selim ağa, utandırma beni. Yaşım ne başım ne? Ar ederim sizlerle ölçülmeye.

(…)

KADIN KONUŞMACI — Zehra, Mehmet ağasının sargısını değiştiredursun.

(Selim şöyle bir çevresine bakındı, yaralılar yaralılar, gözler kapalı, dudaklar kilitli, birden kendini tutamadı, taştı.)

SELİM — Aman be Zehra bacı, bir de Edirne'nin kurtuluş müjdesinden bahsedersin. Kiminle olacak bu kurtuluş? Bizimle, mi ha? Şu hale bak, şu hale... Kiminin gözü yok, kiminin bacağı, kolu, hepimiz sakatız... Hepimiz. Edirne gitmiş, (Acı acı güler) bütün memleket gidecek elden, ordu mu kaldı, devlet mi var? Ha?

ZEHRA — *(Çok kızgın)* Sen ne diyorsun be Selim ağa, utan! Eğer biz, varsak, sen, ben, onlar, biz! Varsak, sağsak hâlâ, devlet de var, ordu da var demektir. Tutsağız, şimdi, fakat geçicidir bu, çünkü biz yaşıyoruz, anladın mı Selim ağa, biz yaşıyoruz. Devlet de yaşayacak, kurtulacak bir gün Edirne…

ERKEK KONUŞMACI — Ve Zehra'nın dediği oldu, bir iki ay sonra, kahraman Türk Ordusu, Edirne'ye girdi... 21 Temmuz 1813, o gün kurtuldu Edirne, düşmandan temizlendi. Zehra'nın baktığı yaralılardan birçoğu vardı kurtuluş ordusu içinde, Mehmet de vardı, Selim de...

"Allah'ın seçtiği kurtulmuş millet
Güneşten başını göklere yükselt
Avlanır kim sana atarsa kement
Ezel kuşatılmaz, çevrilmez ebet."

Emine Işınsu, *Adsız Kahramanlar*

1. Metinlerde millî duyguların dile getirilmesi sizde millî anlamda heyecan hissi uyandırır mı? Niçin?

2. Metinde Mehmet'in annesinin yazdığı mektupta hissettikleri size Atatürk'ün hangi sözünü düşündürdü?

3. "Vatan için ölmek ve şehit olmak kavramı, Türk kültürü için başka milletlerle kıyaslanamayacak kadar önemlidir." ifadesi ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Görüşlerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.9: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metinlerde Değerlerimiz**	25 dk.
Amacı	Tiyatro metninden hareketle sanat eseri ve değerler ile ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Fatih

(…)

TURHAN — Murat Hanın yetiştirmesi, diyeceksin değil mi? Doğru. Biz ikimiz, veziriazamla ben, onun rahlesinde yetiştik... Rahmetli Murat Han, sulha âşık bir hükümdardı, O inandığı her şeye bizi de inandırmasını bildi... Ama neye yarar, o günden bu yana her şey öylesine değişti ki...

ZAĞANOS — Evet, hem nasıl. Ama ne yazık... Veziriazam işte bunu anlamak istemiyor.

AKŞEMSETTIN — Yükün ağırı onun omuzlarında, bunu aklından çıkarma. *(Muhafız girer.)*

MUHAFIZ — Veziriazam! *(Çandarlı ile Şahin girerler, Akşemsettin'den başka hepsi onu ayakta karşılar.)*

ÇANDARLI — Bu meseleyi sonra konuşuruz seninle.

ŞAHİN — Peki *(Akşemsettin'e)*. Efendim, Molla Gürani sizi bekliyor aşağıda. Yeni yapılacak mescidin yerine gidilecekmiş. *(Çıkar.)*

AKŞEMSETTIN — Bana izin devletli vezir. *(Çıkarken Zağanos'a)* Her şeyin vakti vardır oğlum, unutma. *(Çıkar.)*

ÇANDARLI — Ne var ne yok Turhan Bey? *(Ayakta duran Zağanos'a.)* Otursana Paşa...

ZAĞANOS — Hayır, efendim, böyle daha iyi... *(Onlardan uzaklaşır.)*

TURHAN — Şu Karamanoğlu'nu konuşuyorduk.

ÇANDARLI — *(Kinle)* Hepimizi aldattı.

TURHAN — Şu Bizans elçilerinin gelişi de pek hayra alâmet değil.

ÇANDARLI — Ne gibi?

TURHAN — Fırsattan istifadeye kalkmasınlar sakın.

ÇANDARLI — Sanmam, bunu yaparlar mı?

TURHAN — Bizans'ı tanımaz gibi konuşma paşa! Devlet içinde gaile baş gösterir de Bizans rahat durur mu hiç?

ZAĞANOS — *(Onlara yaklaşarak)* Allah bilir Karaman Beyini de kışkırtan onlar.

ÇANDARLI — Nereden çıkardın bunu şimdi?

ZAĞANOS — Bizans bu, her şey umulur ondan. Her karanlık işin arkasında mutlaka onun kirli parmakları var.

ÇANDARLI — Böyle konuşman doğru değil paşa!

ZAĞANOS — *(Parlamaya hazır)* Neden Devletli Efendim?

ÇANDARLI — Neden, ne bileyim. Maslahat icabı... Onlarla dostuz mademki şimdi.

ZAĞANOS — Dost, Bizans gibi dostu olanın düşmana ihtiyacı yok.

ÇANDARLI — Belki... *(Gülümseyerek.)* Ama şunu da aklıdan çıkarma... Bize şu zamanda sulh içinde yaşamak gerek.

ZAĞANOS — *(Alaycı)* Sulh! Ooo, evet, sulh... Güzel şey muhakkak! *(Birden değişir.)* Fakat haberiniz olsun, Sultan kani değil buna ve kendisini buna inandırmaya çalışanlardan kuşkulanıyor artık.

(…)

Nazım Kurşunlu, *Fatih*

Kelime Dağarcığı
mel'un: Tanrı tarafından lanetlenmiş olan, lanetli. **rahle:** Üzerinde kitap okunan, yazı yazılan, bazıları açılıp kapanabilen alçak, küçük masa. **sulh:** Barış.

1. a) Metinde yansıtılan millî ve manevi, evrensel değerlerle ilgili neler söyleyebilirsiniz.

b) Sizce edebî eserlerde millî, manevi, evrensel ve tarihî değerlerin kullanılmasının sebebi neler olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Metin anlatıldığı döneminin gerçekliğini yansıtmakta mıdır? Gerekçenizi metinden örnekler vererek açıklayınız.

3. Devletler arası ilişkilerde değer mi, yoksa çıkar mı önemlidir? Düşüncelerinizi nedenleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Zekeriya KILIÇ*

7.ÜNİTE > Tiyatro *Kazanım A.3.10: Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/ anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Tarihî Tiyatroları Tanıyorum**	20 dk.
Amacı	Metindeki ifadelerden ve anlatılan dönemden hareketle tarihî konulu tiyatroya ilişkin çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Deli İbrahim

(…)

I. İSTANBULLU *(Yeri dinleyerek)*

Kol kol sular geziniyor
yeraltının karanlık boşluklarında,
derilip pınar olmak ister.
Zordur deniz çekimine karşı koymak zor!
Bekleyip kokuşamaz sular oyuklarında,
irkilip ırmak olmak ister.

II. İSTANBULLU

Sonunda ötmesine ötecek ya Osmanlı horozu...

I. İSTANBULLU

Bir uğurlu sabah getirse üstümüze!

Yedinci Sahne

SULTAN İBRAHİM

Anneme koş hemen! Elini öp!

TURHAN SULTAN

Şimdi mi efendimiz?

SULTAN İBRAHİM

Elbette! Hemen!

TURHAN SULTAN

Sabahı beklesek efendimiz?

SULTAN İBRAHİM

Olmaz, bekleyemez bu haber! Saltanatımın başladığını öğrensinler!

(Turhan anlamadan bakar.)

Tahta onlar çıkardılar beni Turhan, ama sen padişah yaptın. Hadi şimdi.

TURHAN SULTAN

Bu saatte el öpmeye gidersem, valideniz ne der efendimiz?

SULTAN İBRAHİM

Armağanlara boğar seni! Hem onun gözü uyku tutmaz ki bu gece. Yalnız onun mu? Şu sarayda yaşayan binlerce kişi burayı dinlemekte şimdi, Turhan!

(Turhan çıkar. İbrahim ağır ağır dönerek)

Kaç bin meşaleyle aydınlandı bütün dehlizleri varlığımın.

(Şafak, sanki İbrahim'in gövdesinden sökmektedir. İbrahim, ön sahneye doğru ilerlerken, tan aydınlığı derece derece artar.)

Uzak, kara dağların sarp doruklarından aşan gümüş mızraklı orduları gündüzün, kızıl tuğlar diker ülkemin burçlarına.

(Durur.)

Ben, İbrahim, karanlıkta büyüdüm, korku benim dadım oldu; cellâdın o yağlı kemendini her an boynumda duyarak karanlıkta biçimlendi varlığım benim. Padişahsın diye ışığa çıkardıklarında yadırgadım dünyayı, kendimi yadırgadım. Bir güçsüzlük, yetersizlik duygusu el koymuştu ruhuma.

(…)

(Durur)

İşte güneşten ürken yıldız sürüleri doluşur genişleyen damarlarıma benim. Önümdeki dünya ben, ardımdaki dünya ben! Altımdaki dünya ben, üstümdeki dünya ben! Ben, padişah İbrahim, Sultan İbrahim'im ben!

(…)

Turan Oflazoğlu, *Deli İbrahim*

1. Metnin başında yer alan *Kol kol sular geziniyor / yer altının karanlık boşluklarında, / derilip pınar olmak ister. / Zordur deniz çekimine karşı koymak zor! / Bekleyip kokuşamaz sular oyuklarında, / irkilip ırmak olmak ister.* bölümü ile Yunus Emre'nin "Derildik pınar olduk, irkildik ırmak olduk /Aktık denize dolduk, taştık elhamdülillah." sözlerini karşılaştırınız. Yazarın Yunus Emre'den esinlendiği söylenebilir mi? Niçin?

2. Metinde yer alan *Uzak, kara dağların sarp doruklarından aşan gümüş mızraklı orduları gündüzün, kızıl tuğlar diker ülkemin burçlarına.* sözüyle ne kast edilmiştir? Tarihî oyunlarda bu tarz ifadelerin yer almasının eserin, dönemi yansıtmasındaki katkısı hakkında neler düşünüyorsunuz? Yazınız.

3. Yazarın *İşte güneşten ürken yıldız sürüleri doluşur genişleyen damarlarıma benim. Önümdeki dünya ben, ardımdaki dünya ben! Altımdaki dünya ben, üstümdeki dünya ben! Ben, padişah İbrahim, Sultan İbrahim'im ben!* repliği ile oyuncuya nasıl bir kişilik yüklediğini düşünüyorsunuz?

4. Osmanlı Dönemi'ni yansıtan bir oyun yazdığınızı düşününüz. Oyunun dönemini anlatmak için nasıl bir ortam tasarlar ve oyunda ne tür diyaloglara yer verirdiniz? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

7.ÜNİTE > Tiyatro Kazanım A.3.11: Metni yorumlar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Kültür ve Yorum**	25 dk.
Amacı	Okurun metni değerlendirirken kültürel birikiminin yoruma etkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gılgameş (Tanrılar ve İnsanlar)

UTNAPİŞTİM'İN KARISI — Hâlâ uyuyor, bugün yedinci gün...

UTNAPİŞTİM — *(Belirsiz bir sıkıntı ile)* Uyanacak, uyanacak artık karıcığım ama...

UTNAPİŞTİM'İN KARISI — *(Biraz sert)* Niçin ona apaçık söylemedin gerçeği?

UTNAPİŞTİM — *(Üzgün)* Bazı gerçekler var ki karıcığım, sırf başkaları tarafından bulunmuş oldukları için inandırıcı değillerdir. *(Filozofça ve biraz da babacan)* Ancak insan kafasını çarpıp kırdıktan sonra taşın sert olduğuna inanır.

UTNAPİŞTİM'İN KARISI — Ama uyanışı pek acı olmayacak mı Utnapiştim?

UTNAPİŞTİM — *(Filozofça)* Bütün uyanışlar biraz acıdır karıcığım, hele düşlere kanıksanmamışsa.

UTNAPİŞTİM'İN KARISI — Nasıl konuşacaksın onunla?

UTNAPİŞTİM — *(Sinirli)* Bilmiyorum. *(Kendini toparlamış)* Bilmiyorum. *(Üzgün)* Zavallı çocuk, o kadar da çok şeyler umuyor ki...

UTNAPİŞTİM'İN KARISI — Bütün insanlar böyle midir Utnapiştim?

UTNAPİŞTİM — *(Filozofça)* Hayır, bazıları... Tanrıların özene bezene yarattıkları... *(Yerinden kalkıp biraz daha öteye geçip oturur, ipini ilmikler.)* Dünyamızın tarihi o kadar yeni, o kadar heyecansız ki karıcığım, zaman zaman Gılgameş gibiler de gelip geçmeseler ne olur bilmem. İnsanların geleceği için her kuşakta bir Gılgameş'in yetişmesi gerek karıcığım. Bir Gılgameş gelmeli ki atalardan kalma o eski boş inançlar yıkılmalı, ilerlemeyi köstekleyen zincirler kırılmalı, insanlar bulduklarıyla yetinemez olmalı ve o büyük, o korkunç karanlıklara atılabilecek gücü bulmalı... *(Yeniden çalışmaya koyulur.)*

(…)

URŞUNABİ — *(Birdenbire heyecanlanmış)* Hah, işte o da uyanmış geliyor. *(Mağaranın önünde Gılgameş görünür, şaşkındır, çok parlak bir ışıktan gözleri kamaşırcasına çevresini süzer, arkasında Utnapiştim'in karısı vardır. Acılı bakışlarla Gılgameş'i kollamaktadır.)*

(…)

(Gılgameş yedi gündür uyuduğuna inanmıştır, devrilircesine yere çöker başını avuçları arasına alır ve ağlar.)

UTNAPİŞTİM — *(Gılgameş'in saçlarını okşayarak)* Ağla Gılgameş, ağla! Ah bu insan gözyaşları!.. Ne kadar da sıcak işte seni Tanrılardan ayıran bir ayrım daha.

GILGAMEŞ — *(Başını şiddetle Utnapiştim'e doğru kaldırır, isyanla)* Ya sen? Sen nesin Utnapiştim? Tanrı mı? İnsan mı?

UTNAPİŞTİM — *(Tatlılıkla)* Bir insan Gılgameş hem de önemsiz bir insan.

GILGAMEŞ — *(Sinirli)* Peki neden? Neden Tanrılar seni seçti? Bu gizi saklamak için.

UTNAPİŞTİM — *(Aynı tatlılıkla)* Çünkü bu giz senin gibilerin elinde Tanrılara çevrilmiş bir silah olabilirdi. Çünkü bu gizi taşımaya senin gücün yetmezdi. Ben bu yükü böyle en son güne dek taşımak zorundayım.

GILGAMEŞ — Öyleyse bir çeşit tutsaklık bunu Utnapiştim?

UTNAPİŞTİM — *(Acı acı güler)* Ne sandın ya *(Kaskatı bir yüzle)* Çevrende her şeyin yavaş yavaş

değiştiğini görüyorsun. Bir fidana bağlanıyorsun, büyüyor ağaç oluyor, sonra bir gün karşına cansız bir kütük olarak çıkıyor, dağlar ufalanıyor, dereler kuruyor, çevrende sürekli bir değişme… Ve hepsi senden bir şeyler, bir şeyler alıp götürüyor. *(Bıkkın)* İnsan yoruluyor Gılgameş! *(Bir an susuş.)* Her şeyin gelip geçici, her şeyin aldatıcı olduğu bir dünyada tek seyirci olarak yaşamak, gelenlerle gidenler arasında biteviye kendini dilim dilim bölmek, isyan duymadan, acı duymadan bunu yapmak pek zor. Her gün biraz daha eskidiğini fark etmek ve yenileri hiç değişmeyen bir anlayışla karşılamak.

(…)

Orhan Asena, *Tanrılar ve İnsanlar (Gılgameş)*

1. Utnapiştim'in *Bazı gerçekler var ki karıcığım, sırf başkaları tarafından bulunmuş oldukları için inandırıcı değillerdir.* ifadesinden ne anlıyorsunuz? Günlük hayatınızda sizin de bu tür düşüncelere kapıldığınız oldu mu?

2. *Dünyamızın tarihi o kadar yeni, o kadar heyecansız ki karıcığım, zaman zaman Gılgameş gibiler de gelip geçmeseler ne olur bilmem. İnsanların geleceği için her kuşakta bir Gılgameş'in yetişmesi gerek karıcığım. Bir Gılgameş gelmeli ki atalardan kalma o eski boş inançlar yıkılmalı, ilerlemeyi köstekleyen zincirler kırılmalı, insanlar bulduklarıyla yetinemez olmalı ve o büyük, o korkunç karanlıklara atılabilecek tutkuyu ve gücü bulmalı...* ifadesi dünyadaki değişimleri dikkate aldığınızda günümüzde de geçerli bir düşünce midir? Açıklayınız.

3. *Çevrende her şeyin yavaş yavaş değiştiğini görüyorsun. Bir fidana bağlanıyorsun, büyüyor ağaç oluyor, sonra bir gün karşına cansız bir kütük olarak çıkıyor, dağlar ufalanıyor, dereler kuruyor, çevrende sürekli bir değişme… Ve hepsi senden bir şeyler, bir şeyler alıp götürüyor. (Bıkkın) İnsan yoruluyor Gılgameş! (Bir an susuş.) Her şeyin gelip geçici, her şeyin aldatıcı olduğu bir dünyada tek seyirci olarak yaşamak, gelenlerle gidenler arasında biteviye kendini dilim dilim bölmek, isyan duymadan, acı duymadan bunu yapmak pek zor. Her gün biraz daha eskidiğini fark etmek ve yenileri hiç değişmeyen bir anlayışla karşılamak.* Bu metinden yola çıkarak Utnapiştim'in ölümsüz olduğu kanaatine ulaşılabilinir mi? Ölümsüz olma konusundaki düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Zekeriya KILIÇ*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.11: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metni Yorumlamak	25 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük iletileri ayırt edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Venedik Taciri

(…)

Yedinci Sahne

(Belmont. Portıa'nın evinde bir oda. Borazanlar. Portıa, Fas Prensi ve her iki tarafın maiyeti girer.)

PORTIA

(Hizmetkârlardan birine)

Hadi git, perdeleri çek
Ve sandıkları bu soylu Prens'e göster.
(Fas Prensi'ne)
Şimdi seçiminizi yapın.

FAS PRENSİ

Birincisi altından, üstünde de şöyle yazıyor:
"Beni seçen, çok kişinin istediğini kazanacak."
İkincisi gümüşten ve şu söz var üstünde:
"Beni seçen, neye layıksa onu elde edecek."
Üçüncüsü kasvetli kurşundan; dosdoğru uyarıyor:
"Beni seçen, nesi varsa verip gözden çıkarmalı."
Doğru seçim yaptığım nerden belli olacak?

PORTIA

Sandıklardan birinde benim resmim var Prens.
O sandığı seçerseniz sizinim.

FAS PRENSİ

Bir Tanrı yardım etse de karar verebilsem bari.
Dur bakalım; şu yazıları,
Sondan başlayıp bir daha inceleyelim.
Şu kurşun sandık ne diyor?
"Beni seçen, nesi varsa verip gözden çıkarmalı."
Vermeli mi? Ne için? Kurşun için mi?
Kurşun için mi gözden çıkarmalı?
Bu sandıkta tehlike var!
Her şeyini gözden çıkaracak kişi,
Karşılığında iyi bir çıkar bekler.
Altından bir kafa
Böyle değersiz şeylere tenezzül etmez.
O halde, kurşun için ne bir şey veririm,
Ne de gözden çıkarırım.
O bakır rengiyle gümüş ne diyor acaba?
"Beni seçen, neye layıksa onu elde edecek."
Neye layıksa ha! Burada dur bakalım Fas Prensi
ve kendi değerini şöyle tarafsızca bir tart.
Kendine kendi biçtiğin değerle,
Yeterince şeye layıksın; ama bu "yeterince",
Şu hanımefendiyi içine almıyor olabilir.
Yine de, kendi değerimden kuşkuya kapılmak
Zayıf bir davranışla kendimi küçümsemek olur.
Neye layıksam öyle mi?
Tabii ya, hanımefendi bu!
Soyum uygun düşüyor; malım mülküm dersen öyle;
Erdemlerim, görgüm ve terbiyem yine öyle.
Ama her şeyden önce, aşkımla layığım ona.
Artık daha ileri geçmeyip burada seçmek var.
Şu altın kabartma söze de bir daha bakalım:
"Beni seçen, çok kişinin istediğini kazanacak."
Elbette ya, hanımefendi bu!
Bütün dünya onun peşinde.
Yeryüzünün dört köşesinden bu kutsal türbeye,
Bu yaşayan, soluk alan evliyaya
Yüz sürmeye geliyor herkes.
Hyrcania çölleri
Ve geniş Arabistan'ın engin bozkırları,
Güzel Portıa'yı görmeye gelen prensler için
İşlek birer anayol oldu.
Denizler krallığının hırsla yukarı kalkmış,
Ağzından göklere salyalar saçan başı bile
Bu yabancı ruhlara engel olamıyor.
Dere geçer gibi aşıp geliyorlar denizleri.
Portıa'nın göksel resmi bu üç sandıktan birinde.
Kurşunun içinde olabilir mi?
Böyle adi bir şeyi düşünmek bile
Lanetlenmeye yeter.

Sanki karanlık mezardaymış gibi,
Onun mumlu kefeninin çevresinde
Böyle kaba bir maden! Olacak iş değil!
Peki o resim, değeri saf altından on kat düşük olan
Gümüş duvarlar arasına kapatılmış olabilir mi?
Ah günahkâr düşünce!
Böylesine değerli bir taşın
Altından daha kötü bir maden içine oturduğu
Hiç görülmüş mü?
Evet, İngilizlerin bir parası var;
Üzerine de altından bir melek resmi koymuşlar.
Ama o yalnızca bir kabartma.
Oysa burada, altından bir yatakta,
Meleğin ta kendisi yatıyor. Verin anahtarı bana.
İşte seçimimi yapıyor
Ve şansım açık olsun diyorum.

PORTIA
O halde alın Prens.
Eğer resmim ordaysa, ben de sizinim.
(Fas Prensi altın sandığı açar.)

FAS PRENSİ
Hay Allah kahretsin! Bu da ne!
Bir kurukafa! Göz boşluğunda da
Dürülmüş bir kâğıt var. Okuyalım şunu.
“Her parıldayanı altın sanma;
Kim söylese de bunu, sakın inanma.
Az değil, dış görünüşüme kanan
Ve aldanıp sonunda canından olan.
(…)
Aklın da olsaydı eğer, yüreğin olduğunca;
Kafaca yaşlı olsaydın, bedence genç olsan da,
Durulmuş bulmazdın bu cevabı karşında.
Umudun söğüdü artık, hadi sana elveda.”
(Kendi kendine)
Hem de nasıl söğüdü, boşa gitti tüm çaba;
Sıcağa elveda o halde ve ayaza merhaba.
Portıa, hoşça kal; kısa kes diyor vedayı yüreğimin sızısı;
Kaybetmişse eğer insan, ona yakışanı da böylesi.
(Maiyetiyle birlikte çıkar.)

William Shakespeare, *Venedik Taciri*

1. Portıa evleneceği kişiyi seçmek için üç kutu belirlemiş, kendisi için uygun seçeneğin içine resmini koymuştur. Böyle bir kural koymasının amacı ne olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Fas Prensi’nin seçiminden hareketle onun kişiliği için ne söylenebilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. *Her parıldayanı altın sanma;*
Kim söylese de bunu, sakın inanma.
Az değil, dış görünüşüme kanan
Ve aldanıp sonunda canından olan.
Okuduğunuz metinden alınan bu bölümdeki örtük iletiyi günlük hayatla ilişkilendirerek açıklayınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.12: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metni İnceleyerek Yazarını Tanıyorum**	20 dk.
Amacı	Metnin içerik ve şekil özelliklerinden yola çıkarak yazar hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Birtakım İnsanlar

OĞLAN — Anlatalım isterseniz. Dinleyin bizi. *(Oynarlar.)* Ne düşünüyorum, biliyor musun?

KIZ — Balkonumuzu, değil mi?

OĞLAN — Bilemedin, odamızın penceresini.

KIZ — Bütün denizleri görür penceremiz.

OĞLAN — Bütün sardunyaları alır balkonumuz.

KIZ — Basma perdeler asarım penceremize. Kendi penceremizden seyrederiz sokağımızı.

OĞLAN — Göğümüz masmavi olur, bulutlarımız bembeyaz.

KIZ — Şimdi gök masmavi, bulutlar bembeyaz değil mi?

OĞLAN — Ben seni düşünüyorum. Çocukluğunu düşünüyorum, bebeklerini, başparmağının tersiyle düzlediğin çikolata yaldızlarını.

KIZ — Benim hiç bebeğim olmadı. Ben hep, üstüne kalemle kaş göz çizilmiş eski püskü bezler yatırdım dizime. Tahta parçalarını emzirdim. Kutu kapaklarına ninni söyledim. Okuma kitabımın arasında, hışır hışır yaldızlarım vardı. Çikolata yiyen çocuklardan alırdım. Sen çocukken çok çikolata yedin mi?

OĞLAN — Çocukken sevdiğim her şey biraz çikolata idi benim için. Erik pestilini çikolata niyetine yalardım. Ekmeğin kıtır yerini çikolata niyetine koparırdım. Annemi öpünce bir çikolata tadıgelirdi ağzıma. Çakım, içi bilyeli düdüğüm çikolata gibi kokardı.

KIZ — Çocukken sevdiğim her şey biraz bebekti benim için. Tüylerini sivri diliyle yalayan kedimin bıyıklarını bebeğe benzesin diye kesmiştim. Kundaklardım kedimi, beşiğe yatırırdım, altını temizlerdim. Kucağımdan sıçrayarak kaçınca yüz üstü bırakılan ananın acısını duyardım. Durmadan evcilik oynardım. Ütülü beyaz çamaşırın, işlemeli mendilin, evin, mutfağın, balkonun, daha o zamandan tadını bilirdim. Ne olurdu bir mahallede otursaydık! Komşu olsaydık! Birlikte oynasaydık!

OĞLAN — Ben o zamanlar Afrika'nın balta girmemiş ormanlarında vahşi hayvan avlıyordum. Okyanustaki gemilerde miço idim. Ben o zamanlar Roma kralı, korsan, kaptan, silah kaçakçısı, kamçılı adam, Tarzan'dım.

KIZ — Benimle oynamaz mıydın yoksa?

OĞLAN — Seninle oynamak mı? Sen her oyunda, her serüvende yanı başımdaydın. Ne çabuk unuttun? Ne çabuk unuttun, üstüne atlarken havada vurduğum kaplanı, bir kurşunda ayaklarının ucuna serdiğim gergedanı? Sen vardın o zaman. Ben dut ağacının üstünde, gemide, Kara Korsanla kılıç tokuştururken sen dut ağacının altında gözcülük ederdin. Dikkat, diye bağırırdın, orta direğin baş kasara ile kesiştiği yerde bir düşman gemisi! Kara Korsan'ın işini oracıkta bitirir, geminin toplarını düşmana çevirirdim, ne çabuk unuttun! Seni yamyamların elinden ben kurtarmadım mı? Define adasının bütün incilerini, zümrütlerini, yakutlarını, avuç avuç ceplerine ben doldurmadım mı?

KIZ — Başka biriyle karıştırıyorsun beni. Ben seni tanımazdım, ama bilirdim günün birinde geleceğini. Hep seni beklerdim. Gelse de evimizi tutsak, balkonumuza sardunyalarımızı, ıtırlarımızı dizsek, penceremize perdelerimizi assak derdim.

OĞLAN — Siz nerede otururdunuz o zaman?

KIZ — Biz o zaman İstanbul'da değildik, Balıkesir'deydik.

OĞLAN — Biz kuşdili çayırına yakın tahta bir evde otururduk. Kuşdili çayırı Atlas Okyanusu'ndan daha büyüktü o zaman. Bir ucundan bakınca öbür ucundaki çocuklar karınca gibi görünürdü gözüme.

Kira bisikletiyle bir turda bütün dünyayı dönerdim. Kızlar vardı, uslu, terbiyeli. Kurdeleleri, yakaları kar gibi bembeyaz. En güzelleri sana benzerdi. Mahallenin en güzel bahçelerinde sen oynardın. En manzaralı balkonlarda sen otururdun. İki yanlı merdivenlerden köşklere sen çıkardın. Sen bakardın pencerelerden. Sen, baktığın için kira bisikleti kaçardı. Sen baktığın için iki elimi bırakırdım. Sen baktığın için frenler zınk diye köstekler, annemin diktiği damalı bez gömlek sen baktığın için rüzgârda şişerdi.

Oktay Rifat Horozcu, *Birtakım İnsanlar*

1. Ankara Erkek Lisesinde öğrenciyken ilk şiirlerini yazan şair ve yazar Oktay Rifat Horozcu şiirde biçim ve kural anlayışını tam olarak yansıtan şiirlerini 1934-1944 yılları arasında "Varlık" dergisinde yayımladı. 1941'de Orhan Veli Kanık ve Melih Cevdet Anday ile "Garip" şiir kitabını yayımladı. Bu şiir kitabı etrafında büyük tartışmalar oldu. 1955'te "Perçemli Sokak" şiir kitabını çıkardı. 1969'da "Şiirler" ismindeki kitabını yayımladıktan sonra tiyatro ve roman çalışmalarına ağırlık verdi.

Verilen bilgiler ışığında okuduğunuzda, metin size tiyatro dışında hangi edebî türü çağrıştırdı? Bu izleniminizde neler etkili oldu?

2. Yazar, oğlan ile kız arasında geçen diyalogu oluştururken çocukluğundaki hayal, özlem ve umutlardan yararlanmış olabilir mi? Edebî eserin oluşmasında yaşanmışlığın katkısı ile ilgili düşüncelerinizi ifade ediniz.

3. Metinde oğlanın söylediği *Çocukken sevdiğim her şey biraz çikolata idi.* ifadesi ile kızın söylediği *Çocukken sevdiğim her şey biraz bebekti benim için.* ifadesi size neler düşündürdü?

4. Çocukluğunuzda sizi neler mutlu ederdi? Bugün aynı şeyler sizi mutlu eder mi? Niçin?

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.12: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Yazar-Metin İlişkisi**	25 dk.
Amacı	Metin çözümlemeleri sayesinde yazarla metin arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Vişne Bahçesi

(…)

L. ANDREYEVNA — Vişne bahçesi satıldı mı?

LOPAHİN — Satıldı.

L. ANDREYEVNA — Kim aldı?

LOPAHİN — Ben. *(Bir sessizlik.)*

(L. Andreyevna ezilmiştir. Koltuğa ve masaya tutunmasa düşecektir. Varya belinden anahtarları çıkarır, yere, konuk odasının ortasına fırlatır, çıkar.)

LOPAHİN *(Devamla.)* — Ben satın aldım. Durun baylar, rica ederim, başım dönüyor, konuşamıyorum... *(Güler.)* Mezata gittik, baktık. Deriganov gelmiş bile. Leonid Andreyiç'te sadece bir on beş bin vardı. Deriganov borcun üstüne hemen bir otuz bin sürdü. Baktım iş böyle, sen misin, kırk bin dedim. O kırk beşe yükseltti. Ben elli beşe. O, uzun sözün kısası, beş beş yükseltiyor, ben on on... Eh, sonunda bende kaldı. Borcun üstüne doksan bin verdim, bende kaldı. Vişne bahçesi artık benim. Benim! *(Kahkahalarla güler.)* Tanrım, Tanrım, vişne bahçesi artık benim oldu! Konuşun, aklın başında değil, gördüklerin hep düş deyin... *(Tepinir.)* Üstüme gelmeyin! Babamla dedem mezarlarından başlarını kaldırıp da olup biteni görselerdi, o sümsük, yarı cahil Yermolaylarının, kışın çıplak ayakla seyirten Yermolay'ın, dünyada bir eşi daha bulunmayan çiftliği satın aldığını görselerdi... Dedemle babamın köle olduğu, mutfağına bile giremedikleri çiftliği satın aldım. Uykudayım. Bu gördüklerim, düş, hayal... Bilinmezliğin karanlığıyla kaplı imgelemin bir oyunu bu... *(Anahtarları yerden alır; sevgiyle gülümseyerek.)* Anahtarları fırlatıp attı, artık buranın sahibesi olmadığını göstermek istiyor... *(Anahtarları şıngırdatır.)* Eh, hepsi bir.

(Orkestranın akord sesleri işitilir.)

LOPAHİN *(Devamla.)* — Hey, müzikçiler, çalın, dinlemek istiyorum sizi! Gelin de görün Yermolay Lopahin'in baltayı kaptığı gibi vişne bahçesine nasıl dalacağını, ağaçlarını nasıl birbiri ardına devireceğini. Yazlıklar kuracağız. Torunlarımızla onların torunları yeni bir yaşam görecekler burada...

Müzik, haydi, çal!

(Müzik çalar. L. Andreyevna, bir sandalyeye yığılmış, acı acı ağlamaktadır.)

(…)

L. ANDREYEVNA — Gidelim!

LOPAHİN — Herkes burada mı? Orada kimse yok ya? *(Soldaki yan kapıyı kilitler.)* Burada eşyalar yığılı, kitlemek gerek. Gidelim!

ANYA — Elveda evim, elveda eski yaşam!

TROFİMOV — Selam yeni yaşam! *(Anya'yla çıkarlar.)*

(Varya bakışlarıyla odayı tarar, acele etmeksizin çıkar. Yâşa, köpeğiyle birlikte Şarlotta çıkarlar.)

LOPAHİN — Demek ilkbahara kadar. Çıkalım baylar... Allahaısmarladık... *(Çıkar.)*

(Lubov Andreyevna ve Gayev; ikisi kalmışlardır. Bunu bekliyorlarmuşcasına birbirlerinin boynuna atılarak sessizce, işitilmekten sakınarak ağlarlar.)

GAYEV *(Mutsuzluk içinde.)* — Kardeşim, kardeşim benim...

L. ANDREYEVNA — Oh, sevgili, tatlı, güzel bahçem... Yaşamım, gençliğim, mutluluğum, elveda!.. Elveda!..

(Anya'nın neşeyle çağıran sesi: "Anne!" Trofimov'un neşeli canlı sesi: "Haydi!")

L. ANDREYEVNA — Son kez bakayım duvarlara, pencerelere... Rahmetli annem bu odada dolaşmayı severdi...

GAYEV — Kardeşim, kardeşim benim!.. *(Anya'nın sesi: "Anne!" Trofimov'un sesi: "Haydi!")*

L. ANDREYEVNA — Gidelim!.. *(Çıkarlar.)*

(Sahne boştur. Tüm kapıların kitlendiği, ardından arabaların hareket ettiği işitilir. Sessizlik. Bu sessizliğin ortasında ağaçlara inen baltanın boğuk sesi duyulur.)

Anton Pavloviç Çehov, *Vişne Bahçesi*

1. Metinde yazarın yaşadığı dönemden izler olduğunu söyleyebilmemiz için yazarın hayatı hakkında bilgi sahibi olmamız gerekir mi? Açıklayınız.

2. Vişne bahçesinin satılması karşısında L. Andreyevna ve Varya'nın tepkilerini haklı buluyor musunuz? Siz olsaydınız nasıl bir tepki verirdiniz?

3. Bu metni okuduktan sonra sizde Anton Çehov'un hayatını ve eserlerini okuma isteği uyandı mı? Neden?

4. Günümüzde yaşanan pandemi ve pandeminin toplumda bıraktığı etkiler, gelecekte tiyatroların konusu olabilir mi? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Zekeriya KILIÇ*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.13: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Tiyatrocuları Karşılaştırıyorum	20 dk.
Amacı	Tiyatro yazarlarının birbirlerinden ilham alabileceklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hamlet

(…)

HAMLET

Var olmak mı, yok olmak mı, bütün sorun bu!
Düşüncemizin katlanması mı güzel,
Zalim kaderin yumruklarına, oklarına,
Yoksa diretip belâ denizlerine karşı
Dur, yeter! demesi mi?
Ölmek, uyumak sadece! Düşünün ki uyumakla yalnız
Bitebilir bütün acılar yüreğin,
Çektiği bütün kahırlar insanoğlunun.
Uyumak, ama düş görebilirsin uykuda, o kötü!
Çünkü, o ölüm uykularında,
Sıyrıldığımız zaman yaşamak kaygısından,
Ne düşler görebilir insan, düşünmeli bunu.
Bu düşüncedir uzun yaşamayı cehennem eden.
Kim dayanabilir zamanın kırbacına?
Zorbanın kahrına, gururunun çiğnenmesine,
Sevgisinin kepaze edilmesine,
Kanunların bu kadar yavaş
Yüzsüzlüğün bu kadar çabuk yürümesine,
Kötülere kul olmasına iyi insanın
Bir bıçak saplayıp göğsüne kurtulmak varken?
Kim ister bütün bunlara katlanmak
Ağır bir hayatın altında inleyip terlemek,
Ölümden sonraki bir şeyden korkmasa,
O kimsenin gidip de dönmediği bilinmez dünya
Ürkütmese yüreğini?
Bilmediğimiz belâlara atılmaktansa
Çektiklerine razı etmese insanı?
Bilinç böyle korkak ediyor hepimizi:
Düşüncenin soluk ışığı bulandırıyor
Yürekten gelenin doğal rengini.
Ve nice büyük, yiğitçe atılışlar
Yollarını değiştirip bu yüzden,
Bir iş, bir eylem olma gücünü yitiriyorlar.
Ama sus, bak, güzel Ophelia geliyor.
Peri kızı dualarında unutma beni,
Ve bütün günahlarımı.

OPHELİA

Efendimiz nasıllar, bu son günlerde?

HAMLET

Eksik olmayın sultanım, iyiyim, iyi, çok iyi.

OPHELİA

Efendimiz, kıymetli şeyler vermiştiniz bana,
Kaç gündür geri vermek istiyordum size,
Buyurun, alın şimdi.

HAMLET

Hayır, ben vermedim; hiçbir şey vermedim size.

OPHELİA

Verdiniz, efendimiz; unutmuş olmalısınız:
Öyle güzel sözler de söylemiştiniz ki verirken,
Kıymetleri büsbütün artmıştı benim için.
Şimdi kokuları uçtu artık, geri alın.
En zengin hediyeleri değersiz bulur soylu yürekler.
Onları veren sevmez olunca artık.
Buyurun, efendimiz.

(…)

Willliam Shakespeare, *Hamlet*

1. *Hamlet*, 16. yüzyılda süregelen İngiliz Rönesans'ının bir eseri olarak Antik Yunan ve Roma eserlerinin yeniden okunmasının ve baskın sanatsal ve kültürel öğeler haline gelmesinin izlerini taşır. Hatta antik Yunan tragedyası *Adak Sunucular*ın (Oresteia üçlemesinin ikinci oyunu) bir yeniden yazımı olarak görülür.

Özlem Karadağ, *Metin ve Performans: Hamlet*

Verilen bilgiye göre *Hamlet* oyunu, *Adak Sunucular* oyununun yeniden yorumlanmasıdır. Buna rağmen *Hamlet* oyunu, *Adak Sunucular* eserinden daha büyük bir üne sahiptir. Bu durumun gerekçesi sizce ne olabilir?

2. *Hamlet* ile *Gülnihal*'in olay örgüsünde ve diyaloglarının içeriğinde birçok örtüşme görülür. Fakat olay örgüsü ve diyalogların içeriğindeki örtüşmeye rağmen Namık Kemal, önemli bir üslupçu olduğunu gösterir. Çünkü Namık Kemal; eserini dil, üslup ve olay örgüsü açısından yerelleştirerek yeni bir eser var etmeyi başarmıştır.

Mehmet Bakır Şengül, *Hamlet ile Gülnihal Adlı Tiyatro Eserleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*

Namık Kemal, *Gülnihal* adlı tiyatro eserini kaleme alırken *Hamlet*'ten esinlenmiştir. Tiyatro yazarlarının birbirlerinden esinlenmelerinin tiyatro türünün gelişimine etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Niçin?

3. Size göre *Vatan Yahut Silistre*, *Şair Evlenmesi* gibi Türk tiyatrosu eserlerinin Batılı örnekleri kadar başarılı ve ünlü olamamasının sebepleri neler olabilir?

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.13: Türün ve dönemin/ akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Cumhuriyet Dönemi Tiyatrosunu Tanıyorum**	25 dk.
Amacı	Türün diğer sanatçılarını ve eserlerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sersem Kocanın Kurnaz Karısı

BAŞOYUNCU— Sevgili seyircilerimiz
BİZİM TİYATRO'ya hoş geldiniz
Özlemimiz adımızdan belli
BİZİM TİYATRO kumpanyamızın adı
BİZE has bir tiyatro
İstediğimizden kelli.

Eloğlunun yaptıklarına
Özeneceğimize
Maymun misali
İstedik ki
BİZİM temaşa geleneklerimizden kalkıp
Ve de çağdaş tiyatronun verilerini
Hesaba katıp

BİZİM insanlarımızı, konularımızı
BİZİM olan biçimlerle
Jestlerle, mimiklerle
BİZİM rahat ve sıcak
Türkçemizle
Ve de BİZE özgü bir görüşle
Serelim önünüze
Öyle bir tiyatro ki
Buram buram BİZ koksun

Bu gece huzurunuzda
Tiyatromuzun cefakâr öncülerinden
Bir grubu canlandıracağız.

Nasıl sefalet çekmişler
Aramışlar bulmuşlar
Aldanmışlar ummuşlar
Gerçeği bulduklarını sanıp böbürlenmişler
Sonra da çıkmaza girdiklerini anlayıp
Nasıl üzülmüşler
Tıpkı bugünkü bizler gibi.

Oyunumuzu tiyatromuzun gelmiş geçmiş
Bütün gönüllülerine
Ve en büyük tiyatro gönüllüsü
Ahmet Vefik Paşa'ya adadık

Evet ne demiş ustalarımız
İsim isme, kisib kisbe, semt semte benzer
Geçmiş zaman söylenir
Yalan gerçek vakit geçer
Diyelim Mevlâm işimizi rasgetire!

(…)

A. VEFİK PAŞA — *(Seyircilerin içinden gelerek)* Vay benim canlarım. Arslanlarım. Hoşgelmişsiniz...

AHMET FEHİM — Paşa...

FASULYECİYAN — Paşamız...

K. İSMAİL — Pirimiz üstadımız...

A. VEFİK PAŞA — Ne kadar zayıflamışsın Virjinya. Sen nasılsın Holas? Matosyan yok mu?

FASULYECİYAN — Matosyan gelemedi. Rehin kaldı İstanbul'da.

A. VEFİK PAŞA — *(Hıranuş'tan bir makas alır. Ahmet Fehim'i kucaklar. Fasulyeciyan'ın sırtını okşar.)* Ne iyi ettiniz be. Ne iyi ettiniz. Çölde serap görmüş gibiyim. Bursa Valiliğine sürüldüm sürüleli tiyatrocular gözümde tütüyordu. Yaşayın benim arslanlarım.

FASULYECİYAN — Provayı takip ettiniz?

A. VEFİK PAŞA — Baştan sona.

HOLAS — Nasıl buldunuz?

A. VEFİK PAŞA — Berbad...

FASULYECİYAN — Daha düzelecek paşam. İyice pişirmeden size göstermeyecektik. Sürpriz yapacağdık.

A. VEFİK PAŞA — Kötü bir sürpriz olacakmış. İsabet ki önledik.

HOLAS — Hiç beğendiğiniz tarafı olmadı?

A. VEFİK PAŞA — Olmaz olur mu?

FASULYECİYAN — Hangisi?

(…)

A.VEFİK PAŞA — *(Kulisten gelerek)* Merhaba çocuklar. *(Hepsi koşup elini öperler.)*

İSMAİL — Bana kızmadınız ya paşam?

A. VEFİK PAŞA — Neden kızayım evlat. Kendine göre Dandini'yi pekâlâ avamileştirmiş, dersi ibreti de sonuna iyi yerleştirmişsin. Daha ne! *(Derin bir soluk alır, düşünür, oyunculara)* Frenk hayranları Frenk tiyatrosunu taklitten medet umuyorlardı. Rasgele Avrupa piyeslerini, sözüm ona, Avrupalı gibi oynamakla bir yere varılır sanıyorlardı. Biz de adaptasyonu teklif ettik. Avrupa piyeslerini yerlileştirip Türk adabı, Türk deyişiyle kotarmayı denedik. İşte şimdi sen de onu avamın gustosuna getiriyorsun, ne var ki bunların hepsi de yetersiz.

A. FEHİM — Peki. Doğru yol hangisidir paşam?

A. VEFİK PAŞA — Doğru yol, garbi ne taklit ne de adapte. Doğru yol, galiba, Türk insanından, Türk şartlarından, Türk mevzularından hareket edip hem öz hem biçim bakımından bir Türk tiyatrosuna varmak. Biz ancak bu kadarını yaptık. Bundan ötesini de gelecek nesiller başarsın artık... *(Sahne kararırken ön sol yanda lokal ışık içinde Fasulyeciyan'ın sarı benizli yüzü görülür.)*

(…)

Haldun Taner, *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*

1. Okuduğunuz metnin özellikle manzum bölümünü göz önünde bulundurduğunuzda sizce Cumhuriyet Dönemi tiyatro yazarları neleri hedeflemiş olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. *VEFİK PAŞA – Doğru yol, garbi ne taklit, ne de adapte. Doğru yol, galiba, Türk insanından, Türk şartlarından, Türk mevzularından hareket edip, hem öz, hem biçim bakımından bir Türk tiyatrosuna varmak. Biz ancak bu kadarını yaptık. Bundan ötesini de gelecek nesiller başarsın artık…*

   Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki bölümde A.Vefik Paşa'nın belirttiği hedefi sizce yazarlarımız başarabildi mi? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Okuduğunuz metindeki karakterlerin isimlerinden hareketle Türk tiyatrosu nasıl bir gelişim göstermiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

7.ÜNİTE > Tiyatro *Kazanım A.3.14: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yaşayan Dilimiz**	25 dk.
Amacı	Dilin bir kurallar bütünü olduğu ve toplum ile yaşayan canlı bir varlık olduğunu açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çatıdaki Çatlak

(…)

FATMA KADIN — Çorbaya tuz koymayacağım değil mi hanımım?

FATMA HANIM — Ya, koyma. Tuz yasak bana.

FATMA KADIN — Tuzsuz da nasıl yenir ki aceb? Aman neyse, kurtuldunuz ya hanımım. Şükür gösterene... Bakın sapasağlam dönüp geldiniz işte.

FATMA HANIM — İnsanın evi başka Fatma Kadın... O hastaneler... Pek sıkıldım... Salata yaptın mı?

FATMA KADIN — He ya. Yaptım hanımım... Beyim salatasız bir lokma yemiyo.

FATMA HANIM — Ben hastanedeyken ona da iyi baktın mı bari?

FATMA KADIN — Baktım hanımım... Elimden geldiğince baktım işte...

FATMA HANIM — Sağ ol Fatma Kadın...

FATMA KADIN — Siz sağ olun... Allah sağlık versin de ne olacak? Bakacaz elbet. *(Mutfağa girerken)* Çorbadan gayrı bir şeycik yemiyecek misiniz?

FATMA HANIM — Sen bana bir bardak su ver. Şu ilacı alayım.

FATMA KADIN — He ya. Al hanımım, al. *(Çıkar. Fatma Hanım doğrulur. Yanı başındaki masadan ilacı almaya çalışır. Fatma Kadın elinde bir bardak suyla döner.)* A, durun hanımım... Ben vereyim... Bu muydu?

FATMA HANIM — Öteki, öteki. Yeşil kutu. *(Fatma Kadın ilacı içirir.)* Sağ ol kızım. *(Çevresine bakınır.)* Evi de temiz tuttun mu bari? Arif pek titizdir.

FATMA KADIN — He ya. Tuttum hanımım... Sizin kadar edemem emme... Hani çocuklar olmasa, akşamları da komazdım ya sizi... Nörecen, dört çocuk, dördü de yolumu gözler.

FATMA HANIM — Dört mü?

FATMA KADIN — *(Telaşlı)* Yoo... Emme... He ya…biride geçen yıl sizlere ömür...

FATMA HANIM — Üç çocuğun var biliyordum.

FATMA KADIN — *(İyice telaşlanır.)* Nörecen, hanımım... Üç olmuş, dört olmuş... Kız bakar onlara. Demediydim size. Üç deyiverdiydim...

FATMA HANIM — Neden söylemedin?

FATMA KADIN — Herkes sizin gibi iyi yürekli mi ki hanımın? Üç bilem desem, kapıyı yüzüme çarpıveriyorlar.

FATMA HANIM — Ne zararı varmış çocukların, onlara?

FATMA KADIN — He ya. Bilmem ki. Öyle ediyorlar işte. Bende, ne bilem... Demeyiverdimdi birini size... Emme hanımım, ah kurbanın olayım... Bey, oğlanı okula bir yazdırıvereydi...

FATMA HANIM — Okullar çoktan açılmadı mı?

FATMA KADIN — He ya, açıldı. Siz hastanedeyken söyleyim dedim dedim, çekindim beyden. Ne bilem…

FATMA HANIM — Çorba taşmasın...

FATMA KADIN — *(Mutfağa koşar.)* Taşmasın anam. *(Kapı zili)*

FATMA HANIM — Fatma Kadın! Kızım... *(Fatma Kadın elinde bir kaşıkla koşar gelir.)* Kapı çalınıyor.

FATMA KADIN — He ya, açıyım hanımım... *(Sağ kapıdan çıkar. Hemen elinde bir kesekâğıdı ile önden Arif, arkadan Fatma Kadın girerler.)*

(…)

Adalet Ağaoğlu, *Çatıdaki Çatlak*

1. Noktalama işaretlerinin metinlerdeki kullanım amacıyla trafik işaretlerinin karayollarındaki kullanım amacını karşılaştırarak düşüncelerinizi yazınız.

2. Yaşamınızda karşılaştığınız anlatım bozukluklarının sebebi sizce nedir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Metinde Fatma Hanım ile Fatma Kadın'ın konuşmalarındaki farklılığının sebebi ne olabilir? Bu farklılık anlaşmalarına engel midir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Zekeriya KILIÇ*

7.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.14: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metin Üzerinde Dil Bilgisi Çalışması Yapıyorum**	25 dk.
Amacı	Metin üzerinde dil bilgisi kurallarını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Oyunlarla Yaşayanlar

(…)

SERVET *(Heyecanla)*: Ben sana demedim mi romantikler ölmez diye. İşte keman çalıyor, en duygulu sazla ilgileniyor. *(Kararlı)* Evet! Romantikler ölmez. Olmadık zamanlarda böyle yeniden doğar işte. *(Ayağa kalkar.)* Hadi gidelim hemen bu genç adama tanıştır beni.

EMEL *(Gülerek)*: Genç olmadığını söylemiştim.

(…)

COŞKUN: Evet o gerçek.

SAFFET: Biliyorsunuz üstat, bizde gerçeği bulanlar artık hiç konuşmazlar. *(Düşünür.)* Dur bakayım, nasıl diyordu Yunus?.. Neyse, muhakkak bir şey demiştir bu konuda *(Durur.)* Neyse, bizde âdettir işte: Gerçeği buldun mu susacaksın.

COŞKUN: Ben susmayacağım işte. Hep konuşacağım. Benim bulduğum gerçek başka türlü. Söylenilmezse olmaz.

SAFFET: Peki nedir?

COŞKUN *(Bir sır söylüyormuş gibi)*: Biz büyük bir milletiz

SAFFET *(Yapmacıklı bir telaşla)*: Daha önce çok söylendi, çok söylediler: Törenlerde, bayramlarda, birçok yerlerde birçok tarihlerde... Hangi tarihlerde? Dur şimdi... *(Cep defterini çıkarır, karıştırmaya başlar.)*

COŞKUN *(Sabırsız bir heyecanla)*: Öyle değil, öyle değil. Biz büyük bir milletiz derken, aynı zamanda demek istiyorum ki, evet aynı zamanda biz çocuk kalmış bir milletiz Saffet! Çünkü her şeye çocuk gibi sevinir, çocuk gibi üzülürüz.

SAFFET *(Cep defterini sallayarak)*: Peki birçok tarihlerde, törenlerde konuşan...

COŞKUN *(Saffet'in sözünü keser)*: Hayır, onlar çocuk değil. Onlar... bizi çocuk yerine koyan yabancılardır! Onlar, bizden yana görünerek aslında içimizdeki sesleri boğmaya çalışanlardır.

SAFFET: Yani tam bağımsız ve...

COŞKUN *(Saffet'in sözünü keser)*: Hayır değil, o da değil. Demek istiyorum ki dünyada bizden başka hiçbir millet ve içimizdeki yabancılar bu heyecanı anlayamaz. Bize bu dünyada milletçe bir görev verildi Saffet!

(…)

Oğuz Atay, *Oyunlarla Yaşayanlar*

1. *SERVET (Heyecanla): Ben sana demedim mi romantikler ölmez diye. İşte keman çalıyor, en duygulu sazla ilgileniyor. (Kararlı) Evet! Romantikler ölmez. Olmadık zamanlarda böyle yeniden doğar işte. (Ayağa kalkar.) Hadi gidelim hemen bu genç adama tanıştır beni.*

a) Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki parçada bulunan anlatım bozukluğunu belirleyiniz.

b) Günlük konuşma dilinde bu tür anlatım bozukluklarına sıkça rastlamanızın nedeni ne olabilir? Düşüncelerinizi belirtiniz.

2. Metindeki yay ayraç ve iki noktanın kullanış amacını belirleyiniz. Siz de bu noktalama işaretlerinin kullanış amacına uygun bir metin yazınız.

3. *Hayır değil, o da değil. Demek istiyorum ki dünyada bizden başka hiçbir millet ve içimizdeki yabancılar bu heyecanı anlayamaz.*

Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümlede “ki” ve “de” bağlaçları kullanılmış ve bu sözcükler ayrı yazılmıştır. Siz de bu kullanıma uygun iki cümle yazınız.

8. ÜNİTE > Eleştiri | Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Sözcükleri Eleştirmek	25 dk.
Amacı	Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını bağlamdan hareketle tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ortadirek

Bugüne kadar okuduğum en mükemmel Türk romanıdır Ortadirek. Hiçbir romanımızda, belirli şartlar içinde yaşayan, belirli bir tarihsel ve sosyal zamanın "Türk insanı"nın böylesine somut, böylesine derinliğine; tabiatın böylesine zengin, canlı, kıpır kıpır verildiğini hatırlamıyorum. Değişik olaylar ve kişiler karşısındaki tepkileriyle ve ana-oğul, gelin-kaynana, karı-koca ilişkileri içinde durmadan netleşen, ayrıntılarla beslenip ete kemiğe bürünerek ortaya çıkan üç insan (Meryemce, Ali ve Elif), bütün karmaşıklıklarıyla, bütün canlılıklarıyla, bütün sahihlikleriyle, ilkel tarımsal üretim düzeyindeki Türk köylüsünü unutulmayacak bir biçimde somutlaştırmaktadır.

352 sayfalık (…) roman boyunca, romandaki kişilere romancının bir "yama" yaptığını göremezsiniz; anlattığı çevre hakkındaki geniş bilgisini, buzulların suyun içinde kalan, ilk bakışta görünmeyen büyük kısmı gibi, görmez, sezersiniz. Bunun içindir ki kişilerinde, çoğu "köy romanları"nda gördüğümüz yalınkatlık yoktur. Birtakım romanlarda önceden tasarlanan kaba şemaların yalınlaştırdığı, akla kara hâline getirdiği kişiler, Ortadirek'te, bütün ilkelliklerine, cahilliklerine rağmen, insan olmanın karmaşıklığı içindedirler: Öfkeleriyle, sevinçleriyle, umutlarıyla, umutsuzluklarıyla, düşleriyle, hataları ve sevaplarıyla. Yaşar Kemal'in bu üstün başarısını, öyle sanıyorum, Önsöz'ünün son cümlesi açıklıyor: "Bu üçlü benim yaşantım ve tanıklığımdır."

Romancılarımız, toplumsal gerçekliğe, genellikle, iki yöntemle yaklaşıyorlar: Ya Yaşar Kemal gibi yaşantısından ve tanıklığından, yani insanlardan yola çıkarak ya da kimi romancılarımız gibi tarihsel araştırmaları, birtakım eserleri inceleyerek. Kitaplardan yola çıkmanın da bir yararı var elbette: Sağlam verilere dayanmak, yorum yanılgılarından kaçınmak vb. Ama bu yarar, genellikle, bir zararı da sürüklüyor kendisiyle birlikte. Bakıyorsunuz, edebiyatın kendine özgü ifade aracı olan imajın (geniş anlamda "imaj") yerini toplumsal bilimlerin ifade aracı olan kavramlar alıvermiş; imaj alıp başını gitmiş romandan, imajlarla birlikte insanlar da. (Son zamanlarda memleketimizde böyle eserlere "Roman değil" denmiyor da "Türk romanı" deniyor. Ve romandaki "insansızlık", romancının işinin üstesinden gelemeyişiyle açıklanmıyor da "Bizde Batı'daki gibi bireyler yoktur ki!" denerek toplumsal şartlarla açıklanıyor! Zavallı "toplumsal şartlar"; çekmedikleri kalmadı "toplumcu"larımızın ellerinden!)

İnsanlardan yola çıkan romancı, "yaşantısını ve tanıklığını" sağlam bir dünya görüşü ve usta işi bir roman tekniğiyle birleştirebilirse ortaya olumlu bir bileşim çıkıyor. Ortadirek gibi.

***

"Toroslar'ın arka yanındaki" bir köyün insanlarının, pamuk tarlalarında ırgatlık yapmak için, Çukurova'ya doğru yola koyuluşlarını, tabiatla dövüşe dövüşe Çukurova'ya varışlarını anlatır Ortadirek. Destansı bir hava içinde. Bu havaya uygun bir Türkçe ile. Aklınıza uzaktan uzağa eski bir büyük destanı getirerek. Ve Meryemce'nin bir zafer narasını hatırlatan sözleriyle biter: "İndik ya! Geldik ya!"

Meryemce, yol boyunca, bir uğurböceğini ak başörtüsünün içinde taşımıştır. Çukurova'ya inince açar başörtüsünü bakar ki uğurböceği ölmüş. Kurumuş. Alır kurumuş böceği bir çiçeğin üstüne koyar, "Kadersizim, kimsesizim burada uyu!" der. Dışardan bakınca, bütün Meryemce'lerin, Ali'lerin, Elif'lerin durumu da uğurböceğinin durumu gibidir: "Kadersizim, kimsesizim..." Geldikleri tarlada toplanacak pamuk kozası yoktur, ellerine para geçmeyecektir. Adil Efendi'ye borçlarını ödeyemeyeceklerdir, açlık korkusu peşlerini bırakmayacaktır.

(…)

Fethi Naci, *Yaşar Kemal'in Romancılığı*

1. Metinde geçen *sahihlik* ve *yalınkatlık* sözcüklerinin anlamını bağlamdan hareketle tahmin ederek TDK Türkçe Sözlük'ündeki anlamlarıyla karşılaştırınız. Tahminlerinizi ve bu sözcüklerin yerine önerdiğiniz sözcükleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Sözcükler	Sözcüğün Tahmin Edilen Anlamları	Sözcüğün Yerine Kullanılabilecek Sözcükler
sahihlik		
yalınkatlık (yalın katlık)		

2. Okuduğunuz metinde geçen *Birtakım romanlarda önceden tasarlanan kaba şemaların yalınlaştırdığı, akla kara hâline getirdiği kişiler, Ortadirek'te, bütün ilkelliklerine, cahilliklerine rağmen, insan olmanın karmaşıklığı içindedirler.* cümlesindeki altı çizili sözcük grubunun anlamını bağlamdan hareketle açıklayınız.

3. *352 sayfalık (...) roman boyunca romandaki kişilere romancının "yama" yaptığını görmezsiniz...* cümlesinde geçen "yama yapmak" ifadesi size neler düşündürüyor? Açıklayınız.

4. *Ve romandaki "insansızlık", romancının işinin üstesinden gelemeyişiyle açıklanmıyor...*

Metindeki bu cümleden hareketle bir romanın "insansız" olabileceğini düşünüyor musunuz? Yazar bu ifadeyle roman kahramanlarının insan dışındaki varlıklardan seçilmesini mi, başka bir düşünceyi mi kastetmiştir? Açıklayınız.

5. *Ve romandaki "insansızlık", romancının işinin üstesinden gelemeyişiyle açıklanmıyor...* cümlesinde geçen "üstesinden gelmek" deyiminin doğru şekli "uhdesinden gelmek"tir. Benzer şekilde sıkça kullanılan "saatler olsun" sözünün doğrusu "sıhhatler olsun"; "göz var, nizam var" sözünün doğrusu "göz var, izan (anlayış) var"; "Ateş olsa cürmü (günah, suç) kadar yer yakar." sözünün doğrusu ise "Ateş olsa cirmi (hacim) kadar yer yakar." şeklindedir.

Konuşurken/yazarken buna benzer ifadelerin yaygın ama hatalı şeklini mi yoksa doğru şeklini mi kullanmayı tercih edersiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

8. ÜNİTE > Eleştiri | Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Bunun Sırrı Nedir?**	25 dk.
Amacı	Metindeki sözcüklerin işaret ettiği ince ayrımların farkına varabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Güneş ve Lamba

Yahya Kemal'in şiirleri güzel tabiat manzaraları gibi insanın birden hoşuna gider. Onlardan zevk almak için bir düşünce gayretine lüzum yoktur. Rüzgâra, suya, aydınlığa kendini bırakır gibi bu ahenkli ve içi hayat ve rüya dolu mısralara kendini bırakıvermek yeter. Yine güzel tabiat manzaraları gibi onun şiirleri insanı hiç bıktırmaz. Bazı şiirleri birkaç kere okudunuz mu bir daha tekrarlamak istemezsiniz. Yahya Kemal'inkiler asla böyle değildir. Bilakis (tam tersine) onları bahar havasını bol bol teneffüs etmek ister gibi tekrar tekrar okumak ihtiyacını duyarsınız ve onlar her okuyuşta sizi taze bir duygu ile doldururlar. Bunu hemen herkes denemiştir, bu büyüye artık alışmışızdır.

Güzellik karşısında hayretimizin artması için ona bir de tahlilci gözüyle bakmak iyi olur. Güzellik, düşünceye daima bir muamma (bilmece) gibi gelir. Bu muammayı çözmeğe çalışmanın ve çözememenin ayrı bir zevki vardır.

Yahya Kemal'in şiirlerini de içe sindire sindire tattıktan sonra "Bunun sırrı nedir?" diye sorduğumuz zaman, ilk bakışta size çok basit, çok açık, çok kolay görünen bu şiirlerin bir muamma hâline geldiğini, tahlilci düşünceyi, kimyevi ameliyelere (uygulamalara) sımsıkı kapalı kalan asıl madenler gibi geri ittiğini görür ve hayret edersiniz. Bu tecrübeden sonra şiir, sizi daha kuvvetle sarar.

Yahya Kemal'in şiirleri karşısında, kaç defa, yalnız veya bir grupla beraber aciz kaldım. Bütün unsurları ayırıyorsunuz, bunların birbirleriyle olan münasebetlerini tespit ediyorsunuz, menşelere (kökenine) çıkıyorsunuz, mukayeseler (karşılaştırmalar) yapıyorsunuz; şiir binbir mesele, binbir düşünce doğuruyor; fakat sırrı, hayatın sırrı gibi ebediyen (sonsuza kadar) kilitli kalıyor.

Bu şiirler radyum gibi tükenmez bir aydınlık neşrediyorlar (yayıyorlar). Öyle ki herhangi birisinin uyandırdığı düşünceleri bir araya toplamak, hemen hemen imkânsız oluyor. Bunların arasında günlerce, aylarca, yıllarca beraber yaşanılmış, şahsi maceralarımıza karışmış, benliğimize dal budak salmış, haklarında roman yazılabilecek olan, fakat yine de aynen tekrar etmekten başka bir şey yapılamayanları vardır. Manasını artık iyice kavradığımı sandığım bir şiiri başka bir gün tekrarladığım zaman bir kelimenin içinden fışkıran yeni bir aydınlık bütün tefsiri (yorumu) değiştiriyordu.

Son neşrolunan "Hayal şehir"ini fasılalarla (aralıklarla) tekrar tekrar okudum. Bu şiir hakkında yazılmış birbirine zıt mütalaaları (görüşleri) gördüm. Ona dair ben de bir şey kaleme almayı tasarlarken hoş bir şaşkınlık içinde kaldım. Nereden başlamalı? Zihni dolduran çeşitli intibalardan (izlenimlerden) hangisini anlatmalı? Bazıları bu zengin şiirin sadece birkaç mısraına takılarak ona dar bir mana vermeğe çalıştılar. Mesela "fakir-fukara" kelimeleri bulunan mısralar bazılarına zamana uygun bir tefsir yaptırdı. Hayal oyunlarına düşkün olanların bazıları da şiirin birinci kısmındaki benzetmelerden hoşlandılar. Bunlardan biri, "Şiir burada bitebilirdi." diye cesur bir mütalaa da ileri sürüyordu. Bu hataların, şiiri bütün olarak ele almamaktan ileri geldiğini zannediyor ve aynı hataya düşmemeye çalışıyorum.

Bütün olarak "Hayal şehir" neyi ifade eder? Basit bir usul de olsa şiiri, şairin yaptığı gibi iki kısma ayırıyorum.

Ve her kısımda anlatılanı manalandırmaya çalışıyorum. Birinci kısımda şair, uzaktan ve dıştan, bu mevsimde, gurup vakti, Cihangir'den Üsküdar'ı seyrediyor ve akşam güneşinin camlardaki oyunlarını anlatıyor. Bu parçaya "güneş" parçası diyorum. Çünkü burada hâkim olan odur. İkinci kısımda gece olmuştur. Güneşin saltanatı sona ermiştir. Üsküdar kendi içine kapanmıştır. Şimdi şair nerededir? Evlerin içini gördüğüne göre gerçeğin kalbinde. Bu kısma "lamba" hâkimdir.

Güneş ve lamba! Şiir adeta bu iki ışık kaynağı üzerine kurulmuş. Fakat bu neyi ifade eder. Burada manalı bir tezat var; tabiatla insan karşılaştırılıyor. Güneş tabiatı, lamba insanı temsil ediyor. Bu noktaları tespit ederken ilk bakışta basit bir manzara tasviri gibi görünen şiirin gerçekte sembolik bir mahiyet taşıdığını fark ediyoruz.

(…)

Mehmet Kaplan, *Edebiyatımızın İçinden*

1. a) Metinden alınan *Manasını artık iyice kavradığımı sandığım bir şiiri başka bir gün tekrarladığım zaman bir kelimenin içinden fışkıran yeni bir aydınlık bütün tefsiri (yorumu) değiştiriyordu.* cümlesindeki altı çizili sözcük grubunun yerine anlamı bozmayacak başka bir sözcük grubu getiriniz.

b) Her iki cümleyi okuyunuz ve aralarındaki anlam farkını aşağıdaki boşluğa yazınız.

2. Metinde geçen *Ve her kısımda anlatılanı manalandırmaya çalışıyorum.* cümlesindeki "manalandırma" sözcüğü ile *Güzellik karşısında hayretimizin artması için ona bir de tahlilci gözüyle bakmak iyi olur.* cümlesindeki "tahlilci" sözcüğü arasında nasıl bir ilgi olduğunu bağlamdan hareketle tahmin ediniz. Tahmininizi sözlükten kontrol ederek aralarında ilgi olup olmadığı konusunda görüşlerinizi yazınız.

3. Metinde geçen "tahlil, tefsir, mana, intiba, mütalaa; fark etmek, zannetmek, düşünce gayreti" sözcük ve sözcük grupları anlam bakımından birbirine oldukça yakındır. Sizce yazar metin boyunca birbiriyle bu kadar yakın anlam taşıyan sözcükleri niçin ayrı ayrı kullanma gereği duymuştur?

4. Metinde geçen *Bu tecrübeden sonra şiir, sizi daha kuvvetle sarar.* cümlesindeki *şiir, sizi daha kuvvetle sarar.* ifadeleriyle anlatılmak istenen nedir?

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** | *Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Eğri Büğrü Söyleme**	25 dk.
Amacı	Metnin ortaya çıktığı kültürel ortamın eleştiri metnine etkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yunus Emre

Aziz dinleyicilerim,

Pek az şair Yunus kadar isimsizin biraz ötesinde yaşamıştır. O, hüviyeti kolayca nüfus kâğıdına sığmayanlardandır. Dün, hakkında adından, şeyhinin adından, doğduğu söylenilen yerlerden, birkaç muasırından başka bir şey bilmiyorduk. Bugün ise elimizde Fuat Köprülü'nün çalışmalarından başlayarak bize bir yığın çok sarih bilgi veren çeşitli metotlarla yazılmış bir kütüphane dolusu araştırma ve tahlil var. Fakat Yunus bu bilgilerin hemen hepsini âdeta inkâr etmekten başlanır. Aşk meydanına soyunurken fani varlığını sanki bırakmış gibidir. O Türkçenin içinde uçan bir yıldız olmayı, öyle görünmeyi tercih etmiştir. Aşağıda söyleyeceğim gibi, kendisine seçtiği adıyla çok manalı bir yerde bulunmama sembolüdür. Gelenek onu yedi, sekiz mezarda yatar gösterir. Hangisinin hakiki mezar olduğu tarihçiler için hakiki mesele olmuştur. Fakat bunu gereği gibi bildiğimiz zaman dahi onu oraya bağlayamayız. Şüphesiz Sakarya kıyılarında doğdu. Fakat her yerde doğmuşa benzer. Eseri de böyledir. Adına iki bine yaklaşan şiir izafe edilir. En sıkı dil ve muhteva tenkidi bile bunları ancak altıda, yedide birine indirir. Halbuki o, kırk, elli mısra ile bize gelmeği tercih etmiştir. Ve bu kırk, elli mısra, tarih ve zaman fikrine meydan okuyan mısralardır. Bu mısralarla şair, devrinin ötesinde her zamanın dili ve zevkiyle ve şüphesiz her nesil ve her hayat görüşü için konuşur:

Ben giderim yana yana

Aşk boyadı beni kana

***

Elinde asası hurma dalından

Yemen ellerinde Veysel Karani

***

Ölümden ne korkarsın

Korkma ebedî varsın

gibi beyit ve mısraları hangi devre sokabilirsiniz? Onlar kendi üstünde toparlanmış Türkçenin her zaman taze çiçeğidirler. Hayatının öbür hususiyetleri de böyledir.

(…)

Yunus'un hanedanı kendisi ile başlar. Meğer ki, lehçe itibariyle uzak ve arkaik akrabası Ahmed Yesevi'yi hatırlayalım. Fakat Yesevi'nin eseriyle Yunus'un şiiri arasında bu sanatta esas olan dil zevkinin aydınlığı vardır. Yunus yaptığını bilen ve bunu bildiği, böyle istediği için yapan şairdir. Tek kelimesiyle şairdir.

Bütün bu saydıklarım, gün geçtikçe hayatı hakkında çok sarih bilgiler edindiğimiz bu şairi kendiliğinden her türlü sarahatin ötesine çıkarırlar ve gün ışığında bir masal yaparlar. Onun içindir ki, evliya tezkirelerinde rastladığımız ve biraz da tasavvur edenlerin safdilliğine şaşırdığımız menkıbeler, onda büsbütün başka ve hatta çok belirli mana kazanırlar.

Bu masal adıyla başlar. Yunus adında kendisinden evvel gelmiş bir sufi var mıdır, bilmiyorum. Ben herhalde şimdiye kadar rastlamadım. Yunus Peygamber'in hikayesini hepimiz biliriz. O, bir balığın karnında günlerce kalan ve orada pişmanlık yaşları döktükten sonra ışığa dönen insandır. Bu macerayı karanlığın yuttuğu ve karanlıktan dönen insan diye hülasa ederiz. Yunus bu adı benimsemekle şüphesiz bu peygamberin çilesini ve talihini benimsemiş oluyordu.

(…)

Derviş Yunus bu sözü eğri büğrü söyleme

Seni sigaya çeker bir Molla Kasım gelir

diyerek açıkça tenkit eden bu cinsten bir sembolizm, bu dikkat daima beklenebilir. Orta Çağ daima şaşırtıcı, daima iç içe ve daima semboller peşindedir. En ince ve gizli ile en coşkun onda daima birleşir. Zaten tarikat ve tasavvufta sembol esastır.

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*

Kelime Dağarcığı:

arkaik: Güzel sanatlarda klasik çağ öncesinden kalan. **hususiyet:** Özellik. **hülasa etmek:** Özetlemek. **hüviyet:** Kimlik. **izafe etmek:** Bağlamak, yüklemek, mal etmek. **muasır:** Çağdaş. **muhteva:** İçerik. **sarahat:** Açıklık. **sarih:** Açık, kolay anlaşılır, belli, belirgin, belgin. **sigaya (sıygaya) çekmek:** Birine sorular sorup cevaplarını istemek. **sufi:** Mutasavvıf.

1. Okuduğunuz metin bir radyo konuşması için hazırlanmıştır. Yazar, düşüncelerini açıklamak için neden radyoyu tercih etmiş olabilir? Bugün yaşasaydı bu metni hangi yollarla paylaşırdı? Düşüncelerinizi belirtiniz.

2. Tanpınar, *Dün, (Yunus Emre) hakkında adından, şeyhinin adından, doğduğu söylenilen yerlerden, birkaç muasırından başka bir şey bilmiyorduk. Bugün ise elimizde Fuat Köprülü'nün çalışmalarından başlayarak bize bir yığın çok sarih bilgi veren çeşitli metotlarla yazılmış bir kütüphane dolusu araştırma ve tahlil var*. demiştir. Buradan hareketle yazılı kültürün eleştiri türüne ne tür katkılar sağladığı söylenebilir? Düşüncelerinizi belirtiniz.

3. Okuduğunuz metinde yazarın, *Ben giderim yana yana/Aşk boyadı beni kana* ve *Elinde asası hurma dalından/Yemen illerinde Veysel Karani* gibi herkesin bildiği dizeleri tercih etme sebebi ne olabilir? Düşüncelerini belirtiniz.

4. Yazarının ortaya koyduğu görüş ve düşüncelerle pek çok sanatçı ve okura yol gösteren eleştiri türü günümüzde çokça yaygınlaşmış bir türdür. Sizce Yunus Emre'nin yetiştiği kültür ortamında da bu tür bir eleştiri mekanizması var mıydı? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** | Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Eleştiri ve Dönem İlişkisi**	25 dk.
Amacı	Eleştiri metninin özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Şehit Mezadı

"Bir Şehit Mezadı", "Şeftali Bahçeleri"nden çok farklı bir hikâye. Burada hayat değil ölüm, zevk değil ızdırap bahis konusudur. Yazar, duyuları değil duyguları ve düşünceleri anlatıyor. Duyular bize hayatın ve gerçeğin sathını verir.

(…)

İnsanları ahlak ve değerler hükümlerine bağlı duygular, düşünceler ve hareketler uyandırır. Allah, hak, hürriyet, vatan gibi duyu organlarına hitap etmeyen kavramlar insanları insan yapar. Tarihe bu nevi kavramlar şekil verir. "Bir Şehit Mezadı" hikâyesi, bu bakımdan "Şeftali Bahçeleri" ile değil yine yüce duygu ve düşüncelerin söz konusu olduğu "Başını Vermeyen Şehit" ile karşılaştırılırsa manası ve yapısı daha iyi anlaşılabilir.

(…)

"Başını Vermeyen Şehit" hikâyesi, Osmanlı Devleti'nin "ilâ-yı Kelimetullah" için dünyayı fethe çıktığı bir devre aittir. Bu devirde fetih ve gaza, insan hayatına toptan hâkim olan İslamiyet'in bir parçasıdır. O devirde insan için değerli olan, içinde yaşanılan dünya değil varlık ve ötesi, Allah ve ahirettir.

(…)

"Bir Şehit Mezadı" hikâyesi, hayat karşısında alınan birbirine zıt iki tavır ve iki değer arasındaki tezat üzerine kurulmuştur. Savaşa girmeden önce sahte şiir ve aşk edebiyatı ile beslenen İstanbullu genç subay, savaş esnasında asıl hakikati görür. Hikâye, bu bakımdan derin bir değişmeyi ifade eder. Hikâyenin kutsal duygulara aykırı gibi görünen başlangıcı ile sonu arasında tezat vardır. Hikâyenin anlatılışında yazar önemli rol oynar. Kitaplarına bakarak İstanbullu genç subayı hayalinde canlandıran ve onunla konuşan yazardır. Halide Edip gibi Yakup Kadri de hikâyeyi sadece anlatmakta kalmaz, aynı zamanda yorumlar ve bir fikri, bir hayat görüşünü savunur.

Hikâyede alelâde gerçek ile ulvi değerler arasında da bir tezat vardır. Kahve, satılan eşya ve para fikri hayatın bir yönünü; kitap, aşk, ölüm ve şehadet başka bir yönünü gösterir. Yakup Kadri'nin hikâyesi basit görünmekle beraber zengindir. Yazar, dıştan içe gitmesini bilir. Giriş vazifesi gören birinci paragrafta yazar, zaman ve mekânı belirtirken derin psikolojik bir görüşe de yer verir. "İki muharebe arasındaki fasılada genç subayların duyguları çok değişiktir. Bütün malihülyalar insanı hep bu devirde yakalar, eski hatıralar bu devrede uyanır ve daüssıla denilen bu yumuşak pençeli canavar kalbin içine tam bu devrede yerleşir." Savaş başlayınca bütün bunlar unutulur. Hareket, insanı içten dışa çıkarır. Bir fertle değil "iki muharebe arasında" bekleyen subaylarla ilgili bu müşahede Yakup Kadri'nin kitlelerin psikolojisini bilen bir yazar olduğunu gösterir.

"Bir Şehit Mezadı" hikâyesi genel olarak sadedir. Onda hareketi ağırlaştıran tavsifler yoktur. "Daüssıla denilen bu yumuşak pençeli canavar" benzetmesinde olduğu gibi Yakup Kadri de yeri gelince sanatkârane ifade kullanmasını bilir.

Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*

Kelime Dağarcığı:

daüssıla: Yurt özlemi. **fasıla:** Aralık, ara, kesinti. **ilâ-yı Kelimetullah:** İslam dininin esaslarını ve yüceliğini yaymak için gösterilen gayret, bu yolda yapılan cihat. **lakayıt:** İlgisiz. **malihülya:** Kara sevda, kuruntu. **mezat:** Açık artırma ile satış. **müşahede:** Görme, gözlem. **satıh:**Yüzey. **tavsif:** Nitelendirme, niteliklerini söyleme. **ulvi:** Yüce.

1. Tarihî olayların eleştiri türüne etkisini metinden hareketle açıklayınız.

2. Yakın zamanda ülkemizde yaşanan olaylardan hangisini eleştiri türünde anlatmak isterdiniz? Niçin?

3. Teknolojik gelişmelerin, özellikle de sosyal medyanın eleştiri türünün yazılı ve sözlü kültüre katkısı neler olabilir?

4. Okuduğunuz metinde yazar, tespitlerini gerçeklik anlayışı üzerine temellendirmiştir. Bu doğrultuda eleştiri türünün önemi ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

5. Sosyal medya aracılığıyla yayımlanan eleştiriler, son dönemlerde giderek artmaktadır. Bu durumun eleştiri anlayışına katkıları neler olabilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ-Muharrem DEMİR*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Eleştirel Bakış**	25 dk.
Amacı	Metnin konusu ve yazılma amacından hareketle hedef kitlesini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Saatleri Ayarlama Enstitüsü

Saatleri Ayarlama Enstitüsü iki uygarlık arasında bocalayan toplumumuzun yanlış tutumlarını, davranışlarını, saçmalıklarını alaya alan, eleştirel bir romandır. Yapıt, çocukluğu Abdülhamit döneminde geçen Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemleri'nde de yaşayan Hayri İrdal'ın anıları şeklinde verildiğine göre söz konusu hicvin son elli yıllık Türk toplumuna yöneltilmiş olması gerekir. Prof. Mehmet Kaplan bu kanıda. Ama aldanmıyorsam Tanpınar İrdal'ın yaşamı içine sıkıştırılan bu elli yıllık zaman diliminde, toplumumuzun çok daha geniş bir tarih süreci içinde geçirdiği bunalımı anlatmaya çalışmaktadır. Dört bölüme ayrılmış roman: "Büyük Ümitler", "Küçük Hakikatler", "Sabaha Doğru" ve "Her Mevsimin Bir Sonu Vardır". Yorumum doğruysa birinci bölüm Tanzimat öncesini ele almaktadır, ikinci bölüm Tanzimat Dönemi'ni, üç ve dördüncü bölümler de Cumhuriyet Dönemi'nin başlarını ve devamını. Yazar söz konusu dönemleri gerçekçi bir yöntemle yansıtıyor demek istemiyorum tabii, toplumumuzun o dönemlerdeki bazı özelliklerini dolaylı bir yoldan dile getirip hicvettiğini söylemek istiyorum. Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde ne tür hiciv yöntemi uygulanıyor?

Yazarlar romanda hiciv için çeşitli yöntemlere başvurmuşlardır: parodi yöntemi (Cervantes); utopia yöntemi (Huxley); hayvanlar dünyasını alegorik olarak kullanma yöntemi (G. Orwell); topluma bir yabancının gözüyle bakma yöntemi (Montesquieu) vb. Tanpınar, Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde bu sonuncuyu biraz değiştirerek ve daha karmaşık bir biçime sokarak kullanır. Hiciv, gerçekten olan durumla olması gereken durum arasındaki farkı belirtmek için yapıldığından, bu yöntemi seçen yazarlar, içinde yaşadığımız toplumun alıştığımız, kanıksadığımız bozuk ve kötü yanlarını bize taze bir bakışla sunmak, bizde bunları sanki ilk kez görüyormuşuz duygusunu uyandırmak isterler. Bunun için uygun bir yol, bozulmamış mantığı ve sağduyuyu temsil eden, o topluma tüm yabancı birine, o toplumda işlerin nasıl yürütüldüğünü, insanların nasıl davrandığını anlatmak ve onun tepkilerini, düşüncelerini belirtmektir. Örneğin yazar, çok yabancı bir ülkeden bir adamı hicvedilecek topluma getirip gezdirir ve o toplumdaki insanların inançlarına, geleneklerine, davranışlarına onun sağlıklı mantığı, çocuksu saflığı ile bakar. Montesquieu Les Lettres Persanesda (1721) bu iş için bir İranlıyı seçmişti; Goldsmith ise Citizen of the World'da (1762) bir Çinliyi. Bu yöntemin bir benzerinin, şimdi aklıma gelen bizdeki bir örneği de Haldun Taner'in Ha Bu Diyar'da kullandığı 'anachronisme' yoludur. Evliya Çelebi bugünün Ankara'sına gelir ve kendisi ile konuşanlardan modern Türkiye'yi dinler. Yazar, böylece, geçmiş zamandan getirdiği bir adama yapılan açıklamalarla şimdiki toplumu hicveder.

Tanpınar'ın yöntemi de toplumu bir gözlemci kullanarak eleştirmektir. Ne var ki İrdal ne uzak bir ülkeden gelmiş bir yabancıdır ne de öbür dünyadan aramıza inmiş, geçmiş bir çağın adamı. İrdal eleştirilen toplumun bir üyesidir; o insanlarla birlikte yaşar, ama yine de ayrılır onlardan. Bir kere doğuştan farklı olduğu, onlara benzemediği için tam anlamıyla onlardan biri sayılamaz. Yalnızdır, 'hayat dışı'dır.

(…)

Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*

1. Konularına ve eleştirmenin tutumuna göre eleştiri türlere ayrılır:

Konularına göre eleştiriler; sanatçıya dönük eleştiri, esere dönük eleştiri, okura dönük eleştiri ve topluma dönük eleştiri şeklinde gruplandırılabilir.

Eleştirmenin tutumuna göre eleştiriler öznel eleştiri ve nesnel eleştiri diye ikiye ayrılır. Öznel eleştiride kişisel yargılar söz konusu iken nesnel eleştiride belirli ölçütlere göre inceleme, değerlendirme ve kanıtlama söz konusudur.

a) Okuduğunuz metinden ve açıklamadan hareketle *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* adlı metnin konusuna göre hangi eleştiri türüne girdiğini nedenleri ile yazınız.

b) Okuduğunuz metinde eleştirinin türü değiştirildiğinde eleştirmenin ele aldığı konular ne yönde değişirdi? Açıklayınız.

2. *Yapıt, çocukluğu Abdülhamit döneminde geçen Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemleri'nde de yaşayan Hayri İrdal'ın anıları şeklinde verildiğine göre söz konusu hicvin son elli yıllık Türk toplumuna yöneltilmiş olması gerekir. Prof. Mehmet Kaplan bu kanıda. Ama aldanmıyorsam Tanpınar İrdal'ın yaşamı içine sıkıştırılan bu elli yıllık zaman dilminde, toplumumuzun çok daha geniş bir tarih süreci içinde geçirdiği bunalımı anlatmaya çalışmaktadır.*

Okuduğunuz metinden seçilen cümlelerden hareketle metnin, eleştirmenin tutumuna göre hangi eleştiri türüne girdiğini gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Kitap Eleştirisi**	30 dk.
Amacı	Bir metnin yazılma amacı ile hedef kitlesi arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ebedî Gençlik ve Mutlak Hiçlik

Nathalie Le Gendre çağdaş Fransız edebiyatının yükselen isimlerinden biri. Daha ziyade genç okurlara yönelik eserler kaleme alıyor olsa da kendi tabiri ile "9 ile 99 yaş arası herkes için" hikâyeler anlatıyor. Özgün dilinde Ebedî Gençlik ismiyle yayımlanan Kutu, deyim yerindeyse balık hafızalı bir genç kız olan Lêna'nın tutunacak hemen hiçbir şey bulamayan zihninin hayatın içinde kontrolsüzce savrulmasını konu ediniyor.

Lêna'nın kim olduğundan emin olamadığı ziyaretçisi Etaine'in, genç kıza tıpkı kendisi gibi hafıza sorunları yaşayan ablası Shanel'in son yıllarını anlatan otobiyografik roman taslağını vermesiyle başlıyor Kutu. Lêna ile birlikte taslağı okurken Shanel'in, deneklerine mucizevi bir gençlik vadeden bir tür deneye katıldığını öğreniyoruz. Kitabın tanıtım metni, kapağı ve Le Gendre'nin kurgu dinamikleri sayesinde Lêna ile Shanel'in aynı kişi olduğunu fark etmemiz gecikmiyor. Kendi adıma bunun bir sürpriz bozan olduğunu düşünmüyorum. Gerilimin bu derece erken çözülmesi kimi okur için keyif kaçırıcı olsa da Le Gendre'nin bunu öngördüğünü hatta özellikle istediğini düşünüyorum.

Kutu, tüm bu duygusal gerilimin yanında arka plana gömdükleriyle pozitivist dayatmalara, modern dünyanın estetik kalıplarına ve kurumsal kötülüğe dair ciddi eleştiriler getirmeyi başarmış. Dahası, öznenin ve bilincin doğasına dair sorduğu sorular, okurunu bizi biz yapanın ne olduğu üzerine düşünmeye iterek bir tür metafizik ürperti yaşatması açısından da sıra dışı bir deneyim sunuyor. İlk kez Azade Aslan çevirisi ile Türkçe okuma fırsatı bulduğumuz Nathalie Le Gendre'nin kendisinin de ender görülen bir sağlık sorunundan muzdarip olmasının bir sonucu olarak, zihinsel ya da fiziksel kısıtların sonuçlarını keskin bir sahicilikle aktarabiliyor Kutu. Yayınevinin kataloğu ve yazarın diğer eserleri dikkate alındığında Kutu'nun görece genç okurların sevebileceği bir roman olduğunu düşünebilirsiniz. Ne var ki Kutu, tüm bu ön kabulleri kolayca yıkabilecek bütünlükte bir kitap.

Murat K. Murat, *Sabitfikir Dergisi*

Kelime Dağarcığı:

denek: Üzerinde deney yapılan canlı veya şey. **görece:** Kesin olmayıp kişiden kişiye, zamandan zamana, yerden yere değişebilen. **kısıt:** Engel. **muzdarip:** Izdırap ve acı çeken (kişi). **pozitivist:** Araştırmalarını olgulara, deneylere, gerçeklere dayayan; fizikötesi açıklamaları kuramsal olarak olanaksız ve yararsız gören (kişi), olgucu.

1. Okuduğunuz eleştiri metnini yazan kişi, metinde adı geçen romanın konusu ve hedef kitlesi hakkında nasıl bir düşünceye sahiptir? Açıklayınız.

2. *Kutu, tüm bu duygusal gerilimin yanında arka plana gömdükleriyle pozitivist dayatmalara, modern dünyanın estetik kalıplarına ve kurumsal kötülüğe dair ciddi eleştiriler getirmeyi başarmış. Dahası, öznenin ve bilincin doğasına dair sorduğu sorular, okurunu bizi biz yapanın ne olduğu üzerine düşünmeye iterek bir tür metafizik ürperti yaşatması açısından da sıra dışı bir deneyim sunuyor.*

Yukarıdaki cümlelerden hareketle bu kitabın bir gençlik romanı olduğunu söyleyebilir misiniz? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

3. Okuduğunuz bir kitabı arkadaşlarınıza tanıtmak için blog metni yazacak olsaydınız metninizde kitapla ilgili hangi hususlardan bahsederdiniz? Açıklayınız.

4. Eleştiri yazılarının, bir eserin tanıtımında ve geniş kitlelere ulaşmasında ne gibi etkileri olabileceğini açıklayınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

8. ÜNİTE > Eleştiri | Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Bu Ülkede Eleştirmeci Yok	30 dk.
Amacı	Metnin yardımcı düşüncelerinden ana düşünceye ulaşabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Edebiyat Âlemi

(1)

Bir edebiyat âlemi var mı bizde? Edebiyatçılarımız yok demiyorum, olmaz olur mu? İşte şairler, hikâyeciler, denemeciler. Ara sıra eleştirmeye özenenler de görülüyor. Edebiyatçılarımız var, edebiyat âlemimiz yok. Edebiyatçılarımız birbirlerini bilmiyor, bilmek istemiyor, bilmeyi gerekli bulmuyor da onun için. Hepsi de kendi içlerine büzülmüş; bir kendilerini düşünüyorlar, gözleri bir kendilerine dikili.

(2)

Her biri kendi yazdıklarının okunmasını, önemlenmesini, adının boyuna anılmasını istiyor. Okuyacaksınız yazılarını, hem de beğeneceksiniz, öveceksiniz. Beğenmezseniz, ufacık da olsa bir kusur bulursanız, yandınız, yargıyı giyiyorsunuz, anlamıyorsunuz edebiyattan, gerçek güzel, gerçek yeni nedir seçemiyorsunuz. Yahut kıskanıyorsunuz, sanat dışı kaygılarınız var... Buna bir diyeceğim yok. Her yazar, kendi elinden çıkanın güzel, kendi düşündüklerinin doğru olduğuna inanır; güzelliği, o doğruluğu sezmeyenlerin de anlamadıkları, anlamayacakları kanısındadır. Ama kendileri için beklediklerini başkaları için neden yapmıyorlar?

(…)

(3)

Yaşlılar, kırkı, elliyi aşmış olanlar böyle de gençler böyle değil mi? Onlar da edebiyatın, dünyanın kendileriyle bittiğini sanıyorlar. (…) Hani ilkokullarda üçüncü sınıf öğrencileri o yıl gelenlere şöyle bir yukarıdan bakarlar, bizim yazarlarımız da öyle birer çocuk olmaktan kurtulamıyor.

(…)

(4)

Bir edebiyat âlemimiz yok, çünkü edebiyatçılarımız uğraşlarına, yani mesleklerine gerçekten bağlı değil. Bağlı olsalar, kendilerinden önce ne yapılmış, kendilerinden sonra ne yapılıyor, onu merak ederler. Şairler şiiri sevmiyor, ancak kendi şiirlerini, kendi şairliklerini seviyor, yani kendi kendilerini seviyor. Çıkamıyorlar kendilerinden, uğraşlarına bağlayamıyorlar kendilerini. Sözlerini etmezseniz, kızıyorlar: "Bu ülkede eleştirmeci yok. Bu ülkede edebiyatı seven kimse yok," diye yakınıyor, bağırıyorlar. Bir kere edin sözlerini, beğendiğinizi söyleyin, biraz övün, başka kimsenin adını anmasanız da yetiyor onlara, bu ülkede nedense eleştirmeci de, edebiyatı seven, edebiyattan anlayan adam da kendiliğinden türeyiveriyor.

(5)

Bu yazıyı yalnız başkalarını yermek, başkalarına taş atmak için mi yazdım? Ben onlara benzemez miyim? Benzemez olur muyum hiç? Bir toplumda bir kişi ötekilerden ayrı olur mu? Onlardaki kusurlar, onların eksikleri elbette bende de var. Yalnız insan kendisini göremiyor da çevresindekileri daha iyi gördüğünü sanıyor. Komşumuzun kusurlarını söylemeye kalkıyoruz, iyice bakarsak anlıyoruz ki kendimizinkileri de birlikte söylemişiz.

Nurullah Ataç, *Karalama Defteri*

1. a) Okuduğunuz metin kısaltılıp beş ayrı paragrafa ayrılarak numaralanmıştır. Her bir paragrafta anlatılmak istenen düşünceyi aşağıdaki tabloya bir cümle ile yazınız.

Paragraflar	Yardımcı Düşünceler
1. Paragraf	
2. Paragraf	
3. Paragraf	
4. Paragraf	
5. Paragraf	

b) Tablodaki yan düşüncelerden hareketle metnin ana düşüncesini yazınız.

2. 5. paragrafta yer alan düşüncenin tersini savunan bir paragraf yazınız.

3. Yazarın son paragrafta yazdıklarına katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle yazınız.

4. Tanınmış bir edebiyatçı olduğunuzu ve bir eleştirmenin sizin hakkınızda okuduğunuz metne benzer bir yazı kaleme aldığını düşünün. Tepkiniz nasıl olurdu?

5. Toplumumuzun eleştiriye bakışı ile ilgili düşüncelerinizin yer aldığı bir paragraf oluşturunuz.

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** | *Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Dil ve Metin**	30 dk.
Amacı	Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirleyip metni daha iyi anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dersler Başladı, Türkçe Öğretimine Katkı

Dil yazıları; hitap ettiği kesime göre söz varlığı, terimleri, anlatımı bakımından farklılık gösterir. Bunların örneklerine eskisi kadar çok rastlayamıyoruz. Bilimsel verilerin ışığında dilin bazı incelikleri, dildeki bozulmalar veya dildeki gelişmeler işlenir; toplumda yaygın olarak yapılan dil hataları üzerinde durulur; Türkçe karşılıklar önerilirdi. Dil yazılarının bir bölümü de Türkçenin eğitimi ve öğretimi, ders kitaplarıyla ilgiliydi. Gönül arzu ediyor ki okullardaki Türk dili eğitimini ve öğretimini konu alan yazılar şimdi de çıksın, tartışmalar yapılsın. Kültür dergileri, gazetelerin kültür sayfaları veya eklerinde dil yazıları yok. Eğitim öğretim çağında olanların kendi düzeylerine uygun başvuracağı kültür, dil ve edebiyat konularını içine alan yayınlar artık çıkmıyor. Ağırlık test kitaplarına verilmiş. Bu durumda, dil ve edebiyatla ilgili bilgilere ders kitaplarını okuyarak veya öğretmenleri dinleyerek ulaşılıyor. Katetmek, menetmek, defetmek gibi fiillerin neden bitişik yazıldığının sebebini; biçimce aynı olan olumsuzluk eki -ma (-me) ile fiilden ad yapan -ma (-me) ekinin birbirinden ayrılan yanlarını, bağlaç olan ki ile ilgi bildiren -ki ekinin farkını öğrenciler ilk ve ortaokul sıralarında öğrenir. Zamanla bunlar unutulup gider. Beklediğimiz ise Türkçedeki yabancılaşmanın basında, okulda konu edilmesidir. Ancak gündemde olan ve daha çok ihtiyaç duyulan yabancı dil öğrenimi, yabancı dille eğitimdir. Ülkemizde öncelik Türkçe öğreniminde değil yabancı dil öğretimindedir. İkisini bir arada yürütmek veya Türkçeyi daha çok öne çıkarıp öğrenci yetiştirmek fikri gündemde değil. Koşullar giderek yabancı dile öncelik veriyor. Türkçeyi ses ve yapı kurallarına göre yerinde kullanmak, yazmak bir meziyet sayılmıyor. Gözüm, akıcı bir üslupla konuşan kimseleri arar. Toplu hâlde bulunduğum ortamlarda böyle birine rastlayıp konuşulanları dinlemek isterim. İçinde bulunduğumuz ortama bakıp Türkçenin geleceği hakkında olumlu bir kanaatte bulunamıyorum.

(…)

Türk Dil Kurumunda benim de içinde bulunduğum kurul, prospektüs için "tanıtmalık" karşılığını önermişti. Yapısı kurallı bu öneri ilgi görmedi veya yeterince tanıtılmadı. Bütün bu tür "akıllı" uygulamalar dolayısıyla söz varlığımız İngilizce kelimelerle doldu. Şimdi Türkiye'de yerli malı kullanma fikri gelişiyor. Acaba bu yerli mallar arasına Batı kökenli kelimelere bulunmuş şu Türkçe karşılıklar girer mi? Bu yolda bir girişim olur mu, bu konu dile getirilir mi? Aktivite-etkinlik, parametre-değişken, hidrofor-subasar, fizibilite-yapılabilirlik, orijinal-özgün, antrenör-çalıştırıcı, organizasyon-düzenleme, sömestir tatili-yarı yıl tatili, anemi-kansızlık, mesaj-ileti vb. Yazılı veya sözlü yayınlarda Batı kökenli yabancı bir kelime geçti mi ne olduğu merak edilmiyor; anlamı, kullanılacağı yer öğrenilmiyor. Bundan dolayı o tür kelimeler dilde değişik anlamlarda kullanılıyor. Endeks mi indeks mi, master mi mastır mı, entegrasyon mu integrasyon mu, entegre mi integre mi, aralarında fark mı var? Dilde "taklit" biçiminde bir kelime var, bunun yerine neden imitasyon kullanalım? Bunlarla kafamızı meşgul etmek istemiyoruz. Film vizyona girdi yerine film gösterime girdi demeyi insanlar basit buluyor. Türkçe hızlıca yabancılaşıyor, Türkçe sözleri seçip kullanma bilinci zayıfladı. Bu olumsuzluğu saklayamayız.

(…)

Türkçe açısından da yapılacak çok iş var. Özellikle üniversite düzeyinde terimler, dünyadaki gelişmelere koşut olarak alabildiğine yabancılaşıyor; dil söz varlığı, kuralları açısından yıpranıyor. Bu bakımdan bütün eğitim öğretim sistemi içinde Türkçe eğitimi öğretimi için de ayrıntılı çalışmalara ihtiyaç var…

Hamza Zülfikar, *Türk Dili Dergisi*

1. Metinde ana düşünceyle ilgili ipucu içeren cümlelere örnekler veriniz. Bu ipuçlarından hareketle metnin ana düşüncesini yazınız.

2. Metinde anlatılanlar Atatürk'ün "Türk dili, dillerin en zenginlerindendir. Yeter ki bu dil bilinçle işlensin. Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk ulusu, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır." özdeyişiyle uyuşuyor mu? Niçin?

3. Okuduğunuz metni, dilin bugünkü durumunu ele alacak biçimde sürdürseydiniz metne ekleyeceğiniz kısmın yardımcı düşünceleri neler olurdu? Açıklayınız.

4. Okuduğunuz metinden alınan *Türkiye'de yerli malı fikri gelişiyor. Acaba bu yerli mallar arasına Batı kökenli kelimelere bulunmuş Türkçe karşılıklar girer mi?* düşüncesini toplumun bu konuya yaklaşımı açısından değerlendirdiğinizde neler söyleyebilirsiniz?

5. Ana dilimizin günümüzde özenle kullanıldığını düşünüyor musunuz? Bu konu hakkındaki düşüncelerinizi belirten bir yazı yazınız.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ-Muharrem DEMİR*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Münekkit (Eleştirmen)**	30 dk.
Amacı	Anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarının eleştiri türünde kullanımını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Münekkit

Bir mühendisi, bir şâiri, bir doktoru, hatta ismini bile ömrünüzde işitmediğiniz herhangi bir mesleğe mensup birini, hiç anlamadığınız bir işinden dolayı beğenir gibi olunuz. Derhâl bütün faziletler sizindir: Hayırseversiniz, zekisiniz, sevimlisiniz, terbiyelisiniz; ilminize, irfanınıza hiç diyecek yok! Ağzınızdan düşürüverdiğiniz küçük ve mürai bir övmeğe karşılık sırtınıza geçirilen tantanalı altın hilati bir an içinde kaybetmemek ve yağmur altında bir çıplak gülünçlüğüne düşmemek istiyorsanız, sakın sözünüze en ufak bir ihtiyat kaydının gölgesini düşürmeyiniz.

İşte rahat yaşamanın düsturu! Hâlbuki her fikir otlağından, topal ve yaralı bir hayvan gibi, sopayla taşla tekmeyle uzaklaştırılan münekkit, hakikatte, insan zekâsının en tesirli hizmetkârlarından biridir. Gelecek şafaklara doğru yürüyen kafilenin tâ önünde, ümidin bayraklarını dalgalandıran onun koludur.

Büyük üstadım Gourmont (Gormon) şunu der: Bütün canlı yaratıklara nazaran insanın üstünlüğünü yapan, istidatlarının çeşitliliğidir.

En zeki hayvan bir tek şey yapar. Fakat onu mükemmel yapar: At, arka ayaklarıyla Dempsey (Demsi) ve Carpentier'in (Karpentier) yumruklarından daha mükemmel çifteler atar; arı, kimyahane fırınlarına ve dolaşık inbiklere hiç muhtaç olmaksızın bir Berthelot (Berhelat) dehâsıyla balını süzer, örümcek en usta bir dokumacı gibi tuzağının görülmez tellerini örer. Fakat o kadar! Hâlbuki bin bir sahaya dağılmış çalışan insan faaliyetinin eserleri, ister istemez eksik ve geçicidir. Hayvan, gayesine varmış duruyor, insan gayesini hâlâ aramakla meşguldür.

Herhangi bir sahada insanı artık daha ileriye gitmekten vazgeçmiş görenler, bilmeyerek, onu hayvan seviyesine indirmek isteyenlerdir. Münekkit ise her beşerî marifetin hâlâ geliştirilmeğe muhtaç olduğunu bağırmakla, her sabah, insana hayvan olmadığını hatırlatıyor.

Ahmet Haşim, *Bize Göre*

Kelime Dağarcığı:

Berthelot: Fransız kimyacısı, termoşimi yasasının kurucusu. **beşerî:** İnsanla ilgili. **Carpentier:** Fransız dünya ağır sıklet boks şampiyonu. **Dempstey:** Amerikalı dünya ağır sıklet boks şampiyonu. **düstur:** Kanun, nizam. **Gourmont:** Fransız yazar, eleştirmen. **hilat:** Süslü elbise, kaftan. **ihtiyat:** Sakınma, tedbirli, tedarikli bulunmak. **inbik (imbik):** Süzme aleti. **istidat:** Yetenek. **marifet:** Herkesin gösteremeyeceği beceri, beceriklilik, hüner, ustalık. **mürai:** İkiyüzlü.

1. Metinde geçen Gourmont'dan aktarılan sözü kendi kelimelerinizle yeniden ifade ediniz.

2. a) Metinde ağırlıklı olarak hangi anlatım biçiminin ve düşünceyi geliştirme yollarının kullanıldığını belirtiniz.

b) Siz olsaydınız hangi anlatım biçimini ve hangi düşünceyi geliştirme yollarını kullanırdınız? Niçin?

3. *En zeki hayvan bir tek şey yapar. Fakat onu mükemmel yapar: At, arka ayaklarıyla Dempsey (Demsi) ve Carpentier'in (Karpentier) yumruklarından daha mükemmel çifteler atar; arı, kimyahane fırınlarına ve dolaşık inbiklere hiç muhtaç olmaksızın bir Berthelot (Berhelat) dehâsıyla balını süzer, örümcek en usta bir dokumacı gibi tuzağının görülmez tellerini örer. Fakat o kadar! Hâlbuki bin bir sahaya dağılmış çalışan insan faaliyetinin eserleri, ister istemez eksik ve geçicidir. Hayvan, gayesine varmış duruyor, insan gayesini hâlâ aramakla meşguldür.*

Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki paragrafta yazar söylemek istediklerinin okuyucunun kafasında canlandırılmasını sağlamak amacıyla örnekleme yoluna başvurmuştur. Seçilen düşünceyi geliştirme yolunun yazarın amacına hizmet etmesi için Dempsey, Carpentier ve Berthelot'ın hangi özelliklerinin okur tarafından bilinmesi gerekir?

4. Okuduğunuz eleştiri metninde anlamı kuvvetlendirmek için *Hâlbuki her fikir otlağından, topal ve yaralı bir hayvan gibi, sopayla taşla tekmeyle uzaklaştırılan münekkit, hakikatte, insan zekâsının en tesirli hizmetkârlarından biridir.* benzetmesi kullanılmıştır. Sizce anlamı zenginleştirmek ve anlatıma güç katmak için başka hangi yöntemler kullanılabilir?

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Eleştiri Nasıl Yazılır?**	30 dk.
Amacı	Bir metinde kullanılan farklı anlatım biçimlerinin ve düşünceyi geliştirme yollarının metne katkısını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hikâye Aşkına

Türk edebiyatının son dönemlerde en çok dikkat çeken genç öykü yazarlarından Aykut Ertuğrul'un üçüncü kitabı İki Dünyanın Ustası geçtiğimiz günlerde okurlarıyla buluştu. İlk iki kitabı Keyfekader Kahvesi ve Mümkün Öykülerin En İyisi'nden sonra gelen bu üçüncü kitapla yazar, öykü dünyasındaki yerini daha da belirginleştirdi.

Aykut Ertuğrul, öykü yazarken aynı zamanda hikâye anlatan bir yazardır. Başka bir deyişle, anlatacağı hikâyelere öyküyü araç kılan ve yazdıkları üzerinden sözünü söyleyen bir yazardır. Cemal Şakar bu hususta şöyle der: "Öykü yazmazsak bir şey olmaz ama hikâye anlatmazsak çıldırabiliriz." Çünkü biz, hikâye anlatırken yeniden düşünürüz, yeniden hatırlarız, toplumsal hafızamızı böyle oluştururuz. İşte Aykut Ertuğrul, bütün bunların farkında ve yazdığı öyküleri anlattığı hikâyelere vesile olarak kullanıyor. Bu önemli. Çünkü bugün, hikâyesiz metinler postmodern bir yenilik olarak sunuluyor okura, "hikâye" metinlerden bilinçli olarak uzaklaştırılıyor, böylece ortaya melez bir edebiyat çıkıyor. Aykut Ertuğrul ise modern öykünün imkânlarıyla klasik hikâyeyi yeniden buluşturuyor ve bu dayatılan anlayışın karşısına çıkıyor yazdıklarıyla.

Aykut Ertuğrul'un öykülerinde zaman alabildiğine esnektir. Örneğin kitaba adını veren İki Dünyanın Ustası adlı öyküsünde Hz. Âdem de vardır, Hz. Nuh da, Hz. İbrahim de, Hz. Yusuf da, Hz. Musa da. Kıssaların dizilişi olay örgüsü içinde öyle bir sıralanır ki hepimizin aşina olduğu bu kıssalar bambaşka bir anlam kazanır. Kahramanların arasındaki yüzlerce, belki de binlerce yıllık zaman farkı bizi hiç rahatsız etmez. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'den alıntıladığı ayetleri öykü kurgusunun içinde veriş biçimi de didaktiklikten tamamen uzaktır. O, bu ayetleri okuyucuya akıl vermek için değil, öykünün atmosferini desteklemek için kullanır. Böylece okuyucu, karşısında kendisine vaaz veren bir yazar değil, hikâyesini coşkuyla anlatan, eski zamanlardan bir hikâye anlatıcısı bulur.

Öykülerinin zamanı ne olursa olsun, Aykut Ertuğrul bugünün hikâyesini anlatır. Çünkü onun ele aldığı bütün meseleler insandaki değişmeyenlerdir. Hırs, özlem, aşk, sevgi, nefret, haset, utanç gibi değişmeyen duygular üzerinden gerçekçi hikâyeler anlattığı için onun öykü dili bütün zamanları kapsar. Öykülerindeki farklı zamanları, bugünün problemlerine bağlamak için tıkır tıkır işleyen bir olay örgüsü kurgular ve bambaşka bir atmosfer ortaya koyar. Bu kurgu, öykünün zamanını önemsiz kılar ve ele aldığı meseleyi tüm zamanların meselesi hâline getirir.

Burada değinmeden geçemeyeceğimiz bir başka mesele de Ertuğrul'un ilk öykülerinden beri karşımıza çıkan fantastik unsurlardır. Yazarın fantastik edebiyata özel bir ilgisi olduğu öykülerinde açıkça görülüyor. Bu, yalnızca modern fantastik yazarlardan bir etkilenmişlik değil elbette. Aynı zamanda Doğu edebiyatını da iyi bilmesinden ve dikkatli okumalar yapmasından kaynaklanıyor. Yazarın Bin Bir Gece Masalları, Beydeba, Hamzaname, Battalname gibi kimi Doğu klasiklerini çok erken yaşlarda ve ilgiyle okuduğunu biliyoruz. Bu ilgi bugün, bu eserlerle beraber Tolkien, Ursula Le Guin, Borges gibi Batılı fantastik yazarların eserleriyle harmanlanmış, yeni bir edebiyat dili olarak karşımıza çıkıyor. Bunu, Aykut Ertuğrul'un fantastik unsurları öykülerinde sadece bir imkân olarak kullandığı şeklinde değil, yeniden değiştirip dönüştürdüğü bağlamında okumak gerekir diye düşünüyorum.

(…)

Akif Hasan Kaya, *İtibar Dergisi*

1. Okuduğunuz metinde adı geçen yazarın öyküleme tekniğine dair değerlendirmelerde bulunulurken "öykü" ve "hikâye" sözcükleriyle ile ilgili bir karşılaştırma yapılmıştır. *Öykü yazmazsak bir şey olmaz ama hikâye anlatmazsak çıldırabiliriz.* cümlesinden de hareketle, eş anlamlı olarak bilinen bu iki sözcükle ilgili karşılaştırmayı yorumlayınız.

2. Metinde adı geçen yazarın, *İki Dünyanın Ustası* adlı hikâyesini kurgularken peygamber kıssalarından ve ayetlerden yararlandığı belirtilmiştir. Bu anlatım tekniği size hangi söz sanatını çağrıştırmaktadır?

3. Metnin yardımcı düşüncelerini göz önünde bulundurduğunuzda *Çünkü bugün, hikâyesiz metinler postmodern bir yenilik olarak sunuluyor okura, 'hikâye' metinlerden bilinçli olarak uzaklaştırılıyor, böylece ortaya melez bir edebiyat çıkıyor.* cümlesinde hangi anlatım biçiminin kullanıldığını düşünüyorsunuz? Gerekçelendirerek açıklayınız.

4. *Yazarın Bin Bir Gece Masalları, Beydeba, Hamzaname, Battalname gibi kimi Doğu klasiklerini çok erken yaşlarda ve ilgiyle okuduğunu biliyoruz. Bu ilgi, bugün karşımıza bu eserlerle beraber Tolkien, Ursula Le Guin, Borges gibi Batılı fantastik yazarların eserleriyle harmanlanmış, yeni bir edebiyat dili olarak karşımıza çıkıyor.*

Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümlelerde düşünceyi geliştirme yollarından hangisi kullanılmıştır? Niçin böyle düşündüğünüzü gerekçelendirerek açıklayınız.

5. Okuduğunuz eleştiri metninden edindiğiniz bilgilerden yola çıkarak Aykut Ertuğrul'u anlatan üç tanım cümlesi yazınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Görselden Metne**	30 dk.
Amacı	Metni anlama ve yorumlamada görsel unsurların katkısını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sarı Sıcak

Orhan Kemal'in "Uyku" hikâyesinde olduğu gibi Yaşar Kemal de "Sarı Sıcak" hikâyesinde çalışmak zorunda kalan veya zorla çalıştırılan bir çocuğu ele alıyor. Yaşar Kemal'in hikâyesinde de uyku ile savaş ve yorgunluk önemli bir yer tutuyor. İki hikâyede de çocukların beden yapıları bakımından zayıf olmaları, aç kalmaları ve aşırı sıcaklık karşısında baygın düşmeleri dikkati çekiyor. Yalnız Orhan Kemal'in hikâyesinde mekân fabrika olduğu hâlde "Sarı Sıcak"ta köy ve tarladır. Sosyal çevreyi meydana getiren şahıslar da farklıdır. İki yazarın da gayesi, çocuğa karşı acıma duygusu uyandırmak ve çocukların bir kazanç vasıtası olarak kullanılmasının bir nevi zulüm olduğunu ortaya koymaktır. Orhan Kemal'in hikâyesi işleniş, ayrıntılar ile ana fikir arasında kurulan münasebet, iç zenginlik, gerçeklik duygusu bakımından Yaşar Kemal'inkinden daha mükemmeldir. Yaşar Kemal, hadiseler arasında ikna edici münasebetler kuramıyor. Tasvirleri şairane olsun diye beyhude uzatıyor. Bu zaaflar Yaşar Kemal'in romanlarında da vardır. Tasvirin şairaneliği yanında Yaşar Kemal, sevgi ve iradeye de önem veriyor. Böylece ezici güçlere karşı, insanı kurtaran bir denge kuruyor. "Sarı Sıcak" hikâyesinde annenin oğluna karşı şefkatli davranışı ile babanın haşin davranışı arasında tezat vardır. Baba oğlunun çalışmasını, tembelliğe alışmamasını ister. Onu düşündüren bir sebep de Mustafa Ağalara verdiği sözdür: "Bu gece yarısı nereden çocuk bulurlar sonra?" Hikâyede baba, âdeta zalim patronun yerini tutar. Fakat çocuğu işe koşturan amil, baba korkusu veya kazanç fikri değil bir nevi kahramanlık duygusu ve annesine karşı duyduğu sevgidir. Osman, o gün kazandığı parayı eve dönünce doğru anasına verir. Hikâyede anne ile oğul arasındaki sevgi, babanın sert ve zalim davranışını yumuşatır. Anne, oğlu Osman'ı, Mustafa Ağalara gündeliğe giden Zeynep'e emanet eder.

Zeynep, çalışma esnasında Osman'a göz kulak olur. Osman da Zeynep'i sever. Tarlada zalim babanın yerini yakıcı güneş alır. Yazar, güneşin yakıcılığı üzerinde ısrarla durur. Akşam herkes yemek yerken onurlu bir çocuk olan Osman, bir kenarda durur. Bir çubukla oynayarak varlığını duyurmak ister ama yemek yiyenler oralı olmazlar. Neden sonra Mustafa Ağa'nın karısı (yine bir kadın) Osman'ı fark eder ve kocasının kulağına bir şeyler fısıldar. Bunun üzerine Mustafa Ağa, kesesini çıkarıp Osman'a bir yirmi beşlik verir. Osman, alnının teriyle kazandığı parayı doğru anasına götürür. Çocuğuna karşı o kadar müşfik olan annenin, oğlunun kollarının çok ince oluşunu tam işe gideceği sabah fark etmesi ve kocasıyla durumu daha önce konuşmaması anlaşılması güç bir durumdur. Yazarın hikâyesinde anne şefkatini mi, oğulun anneye bağlılığını mı, babanın veya ağanın zulmünü mü belirtmek istediği pek belli değildir. "Sarı Sıcak" adı ve tabiat tasvirine verdiği geniş yer, yazarın fakirlik ve zulüm temi ile bir nevi şiir duygusunu birleştirme maksadı güttüğünü de düşündürüyor. Hikâyede şahısların konuşmaları ile tabiat tasvirleri birbirini takip ediyor. Fakat arada ikna edici bir bağ kurulmuyor. Karı ile koca, Osman ile tabiat ve çevresi arasındaki münasebet iyi işlenmemiş izlenimi veriyor. Hikâyede zaman, vakanın hâlihazır akışına inhisar ediyor. Bu insanlar sadece an içinde yaşıyorlar. Geçmişle ilgili herhangi bir hadiseyi hatırlamıyorlar ve gelecek için proje kurmuyorlar. Zamanın yaşanılan ana inhisar edişi, arka planın olmayışı hikâyeyi sığlaştırıyor. Hikâye kahramanlarının duygu ve düşünceleri de alabildiğine basit. Hareketleri belirtmekle yetinen yazar, sebepler üzerinde düşünmediği gibi derin sayılabilecek psikolojik tahliller de yapmıyor. Şahısların duygu ve davranışları da vaka ve dünya görüşü gibi basit ve sığ. Tek bir hikâyeye göre hüküm vermek pek doğru değil ise de Yaşar Kemal'e usta bir hikâyeci denilemeyeceğini sanıyorum.

Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*

Kelime Dağarcığı:
amil: Etken, etmen, sebep, faktör. **beyhude:** Yararsız, anlamsız. **haşin:** Sert, kırıcı, gönül kırıcı. **inhisar:** Tek başına sahip olma. **müşfik:** Sevecen. **nev:** Çeşit, cins, tür. **zaaf:** Eksiklik, yetersizlik.

1. Metnin görsel yoluyla anlatılmasının metne katkısı neler olabilir?

2. Metinde çalışmak zorunda kalan veya zorla çalıştırılan bir çocuk ele alınmıştır. Sizden "20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü" dolayısıyla okul panosu hazırlanması istenseydi, pano için ne tür görseller kullanırdınız? Niçin?

3. Okuduğunuz metnin içeriği ile metinde kullanılan görsel arasındaki ilişki hakkında çıkarımlarınızı yazınız.

4. Öğretici metin türlerinde görsel unsurlara yer verilmeli midir? Niçin?

5. Aşağıda verilen görselden hareketle eleştiri türüne uygun kısa bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ-Muharrem DEMİR*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Anadolu ve Resim**	25 dk.
Amacı	Öğretici metinlerde görsel unsurların kullanılma amacını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kenan Özbel'in Resim Sergisi

(…)

Kenan Özbel'i ilk gördüğüm zaman cebinden bir çorap çıkardı. Kirli, hatta yırtık pırtıktı. Fakat Özbel ona öyle bir kıymet veriyordu ki bugün bizim ilk anda göremediğimiz birçok özellikleri anlatmakla bitiremiyordu. Bir başka gün yine cebinden Antep işlerini yahut Bursa yemenilerini, oyalarını çıkarıyor, bunların inceliklerini bir kadın titizliği ve zevkiyle anlatıp duruyordu. Bunu tedarik içinde nerelere gittiğini ve ne zorluklara katlandığını uzun uzun anlatırdı.

Onun her nevi el işinin bir kıymeti vardır. Bir kilim parçası, eski bir cüz kesesi onun için bir hazinedir. Bunlar üzerine titrer, bunların çeşitli fotoğraflarını çıkarır, resimlerini yapar. Kenan Özbel son Konya seyahatinde Konya kaşıklarını tetkik etmiş, bilhassa bunlar üzerindeki beyitleri not etmiş, süslerini kopya etmiş, yazılarını tespit eylemiştir.

(…)

Kenan Özbel; Bursa, Ankara, Sivas, Adana gibi daha birçok şehirlerimizin en kalabalık yerlerinin resimlerini yapmıştır. Bu şeklin ne yorgunluklara ne zorluklara katlandığı tasavvur edilebilir. Hakiki sanatkârı zorluklar yıldırmaz, bilakis onu kamçılar, ona sıçrama imkânlarını verir.

(…)

Sanatkârın bazı panoramik manzaraları yanında figürlerine de rastlanmaktadır. Fakat bunlarda manzaralarda olduğu kadar incelik sezilmemekte yahut fazla taslak ve yarım kalmış hatta ihmale uğramış intibaını vermektedir. Kıyafet resimlerinde sanatın mı kıyafetin mi ön planda olması icap edeceğinde ressam mütereddit. Şüphesiz ki sanatta iki karpuz bir koltuğa sığmaz fakat bunların birbirlerine yardımı da mümkün. Ressam Özbel, çok çalışmış, çok alın teri dökmüş fakat mesaisi hiç de boşa gitmemiş. Bunun en açık delili yaptığı başarılı sanat eserleridir. Halı, kilim, çorap, yemeni ve oya koleksiyonlarından sonra memleketin tarihini ve pitoresk güzelliklerini bize göstermekte ikinci değerli bir iş yaptığına övünebilir.

Malik Aksel, *Masal ve Resim*

Kelime Dağarcığı:

cüz: Kur'an'ın bölünmüş olduğu otuz parçadan biri. **intiba:** İzlenim. **mesai:** Emek. **mütereddit:** Tereddüt eden, kararsız. **panoramik:** Genel görüntü. **pitoresk:** Resimsi. **tasavvur:** Göz önüne getirme, zihinde canlandırma. **tetkik etmek:** İncelemek, araştırmak. **yemeni:** Kalıpla basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları tülbent.

1. Bahsi geçen sanatçıya ait birkaç resim örneği verilmesinin okuduğunuz metne ne gibi katkıları olurdu? Açıklayınız.

2. Sizce aşağıdaki görsel Kemal Özbel'in yapmış olduğu şehir resimlerine örnek gösterilebilir mi? Nedenleriyle açıklayınız

3. Siz bu metin için nasıl bir görsel kullanmayı tercih ederdiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

8. ÜNİTE > Eleştiri | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Eleştiride Üslup**	30 dk.
Amacı	Eleştiri türüne özgü dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kuyucaklı Yusuf

Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf'ta, bir Anadolu kasabasını, bütün insanî ve toplumsal gerçekliğiyle veriyor: Soylu insanlarıyla, bayağı insanlarıyla; sevinçlerle, üzüntülerle; sevgilerle, nefretlerle; fakirlikle, zenginlikle; umutla, umutsuzlukla... Yarattığı insanlar, o çağın, o çevrenin insanları; birbirleriyle ilişkileri, belirli şartların biçim verdiği ilişkiler.

Romanın başarısını sağlayan ögelerden biri Sabahattin Ali'nin romanının kişilerine karşı davranışı ise ötekileri de ayrıntıları kullanmadaki şaşırtıcı ustalığı ile olayları geliştirmedeki romancı becerisidir.

Sabahattin Ali'nin kişilerine karşı davranışı ilginçtir: Gerçekten kendi dışında, gerçekten kendinden bağımsız kişiler gibi görür onları. Davranışlarına müdahale edemediği bu insanlara kimi zaman kızar, kimi zaman onların yardımına koşmak için çırpınır. Ama karışmaz –sanki- onların davranışına.

(...)

Kuyucaklı Yusuf, okuduğum Türk romanları içinde ayrıntıların en mükemmel, en ustaca kullanıldığı romanlardan biri. Sabahattin Ali'de inanılmaz bir gözlem gücü, inanılmaz bir bellek var; Kuyucaklı Yusuf'ta çizdiği dünyanın böylesine renkli, sıcak ve inandırıcı olması, bence, büyük ölçüde yaşantısından gelen gözlemlere, ayrıntılara bağlı. O pek önemsizmiş gibi görünen küçük küçük ayrıntılar, romana tam bir somutluk kazandırıyor; birdenbire kendinizi anlatılan kasabada, olayların ve insanların arasında buluveriyorsunuz; romandaki dünya, sanki romanın çerçevesini kırıp dışarıya fırlıyor, sizin dünyanıza karışıyor.

(...) Çehov'un "Bir oyunda tüfekten söz edilmişse oyunun sonunda o tüfek patlamalıdır." sözü, romanda ayrıntıların kullanılması konusunda da bir ölçü olabilir. Romanın 4. sayfasında Yusuf'un sağ elinin başparmağı mı kesildi, bu parmak, Yusuf 'un askerliğiyle ilgili olarak 164. sayfada karşımıza çıkar. Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf'ta, âdeta, "Bir romanda ayrıntılar nasıl kullanılır?" sorusunun eksiksiz cevabını vermektedir.

Sabahattin Ali, sözgelimi, "O zaman mindere oturup yemeğe başlıyorlardı." demez, "O zaman mindere yan oturup ayaklarını aşağı sallayarak karşılıklı yemeğe başlıyorlardı." der (Akba Kitabevi, 1943 baskısı, s. 152).

(...) Romanın başarısını sağlayan bir başka önemli öge de Sabahattin Ali'nin olay kurmakta, birbirleriyle bağlantılı olarak ve roman kişileriyle kasaba gerçekliğini ortaya çıkaracak biçimde olayları sürdürmekte, giderek, bu olaylar dizisine gergin bir dram havası katmaktaki büyük ustalığıdır. Romanın çok sağlam bir olaylar örgüsü vardır ve her olay belli bir görev yüklenmiştir.

Kuyucaklı Yusuf, bir kasaba romanı: 1903'te Nazilli'de başlar, hemen Edremit'e atlar ve orada Birinci Dünya Savaşı içinde sona erer.

Sabahattin Ali, Edremit'i ele alarak kasaba gerçekliğini bütün töresel, ekonomik ve toplumsal ayrıntılarıyla verir. Ama bunu bir romancı olarak yapar. Hiçbir zaman öğretmenlik etmeye kalkışmaz. Kuyucaklı Yusuf'ta nesnel gerçekliklerle roman kişileri haşrüneşr olmuşlardır. Roman kişileri, nesnel gerçekliklerin belirlediği biçimde davranırlar, düşünürler. Sabahattin Ali, dış gerçekliklere romanının gerektirdiği ölçüde yer verir.

(...) Yusuf'u oğlu gibi sever Sabahattin Ali, üzerine titrer, demiştim. Yusuf sanki ringdedir. Sabahattin Ali de yanı başında; elinde havlu, durmadan yardım etmektedir. Romanın başından sonuna kadar bu böyledir. Ama Sabahattin Ali, bu sevgiyi gösterirken romancı titizliğini bir yana bırakmaz; Yusuf'u hep belirli şartların içinde alır, yaşatır; bu şartlara göre davrandırır, düşündürür, konuşturur; gerçeği zorlamaz.

(...) Romanın sonu gerçekten unutulmayacak bir sondur. Yusuf'un anasının babasının ölümüyle başlayan roman karısının ölümüyle biter. Muazzez aldığı yarayla ölür. Yusuf, hayvanın terkisinde duran heybenin dibinden büyükçe bir bıçak çıkarır. Onunla toprağı kazar. Karısını çukura yerleştirdikten sonra

yumuşak toprakları avuçlarıyla çabuk çabuk üzerine atar. Büyük bir dinginlikle, bir diriye hizmet eder gibi. Yalın ve trajik bir son... Sonra, "Matemini ortaya vurmadan tek başına yüklenir, yeni bir hayata doğru yürür."

İlk defa 1937'de yayımlanan romanın sade ve sağlam bir dili var. Romanda takıldığım tek şey, Sabahattin Ali'nin birkaç yerde, gereği yokken söze karışması: Romanın başlarında küçük Anadolu şehirlerindeki evlenmelerden söz ederken (s. 6, 7), askere alınan delikanlıları anlatırken (s. 163)... Bir de, kimi zaman "söylediğimiz gibi" (s. 174), "bundan sonra anlatacağımız" (s. 222) gibi araya girmeleri var. Keşke bunlar da olmasaydı...

Kuyucaklı Yusuf, kişilerinin canlılığıyla, ayrıntıları kullanmadaki ustalığıyla, olay örgüsündeki mükemmellikle, mahalli renkleri vermedeki üstün başarısıyla, toplumsal gerçeklikle insani gerçekliği tam bir uyum içinde, dengeli olarak yansıtmasıyla eskimeyecek, tazeliğini sürdürecek bir roman.

Fethi Naci, *Kırk Yılda Kırk Roman*

Kelime Dağarcığı:
devinim: Hareket. **dingin:** Sakin, durgun. **haşrüneşr olmak:** Haşır neşir, kaynaşma, bir arada olma. **terki:** Binek hayvanının sağrısı.

1. *İlk defa 1937'de yayımlanan romanın sade ve sağlam bir dili var. Romanda takıldığım tek şey, Sabahattin Ali'nin birkaç yerde, gereği yokken söze karışması: Romanın başlarında küçük Anadolu şehirlerindeki evlenmelerden söz ederken (s. 6, 7), askere alınan delikanlıları anlatırken (s. 163)... Bir de, kimi zaman "söylediğimiz gibi" (s. 174), "bundan sonra anlatacağımız" (s. 222) gibi araya girmeleri var. Keşke bunlar da olmasaydı...*

   Okuduğunuz metinden seçilen yukarıdaki bölümden hareketle eleştirmene özgü dil ve anlatım özelliklerini belirleyiniz.

2. *Kuyucaklı Yusuf, okuduğum Türk romanları içinde ayrıntıların en mükemmel, en ustaca kullanıldığı romanlardan biri. Sabahattin Ali'de inanılmaz bir gözlem gücü, inanılmaz bir bellek var; Kuyucaklı Yusuf'ta çizdiği dünyanın böylesine renkli, sıcak ve inandırıcı olması, bence, büyük ölçüde yaşantısından gelen gözlemlere, ayrıntılara bağlı.*

   Romanın 4. sayfasında Yusuf'un sağ elinin başparmağı mı kesildi, bu parmak, Yusuf'un askerliğiyle ilgili olarak 164. sayfada karşımıza çıkar. Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf'ta, âdeta, "Bir romanda ayrıntılar nasıl kullanılır?" sorusunun eksiksiz cevabını vermektedir.

   Sabahattin Ali, sözgelimi, "O zaman mindere oturup yemeğe başlıyorlardı." demez, "O zaman mindere yan oturup ayaklarını aşağı sallayarak karşılıklı yemeğe başlıyorlardı" der (Akba Kitabevi, 1943 baskısı, s. 152).

   Okuduğunuz metinden seçilen yukarıdaki cümlelerdeki tespit ve yorumları, gerekçe ve tutarlılık açısından değerlendiriniz.

3. a) Eleştirinin tek yönlü yapılmasının yanlışlığına inanan Fethi Naci'nin okuduğunuz metinde Kuyucaklı Yusuf romanını hangi açılardan irdelediğini belirtiniz.

   b) Yazarın bu eleştirel bakış açısının metne katkısını açıklayınız.

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Eleştiri Üslubu**	30 dk.
Amacı	Bir metne özgü dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ve Diğer Kutsal Şeyler

Türk edebiyatının önemli kalemlerinden biri olan Nezihe Meriç'in Keklik Türküsü adlı öyküsünde çok beğendiğim iki cümle vardır: "İnsanın evi çok güzel olmayabilir diye düşünürdü. Ama evine giden yol, illa güzel bir yol olmalıdır." Elbette "yol" ve "hayat" birbirine çok yakıştırılan iki kavram: Kişi, ancak bir yola girdiği zaman anlamıyor mu "yolda" olduğunu? Yani hayatta…

Arka kapak yazısına bakarsanız Selim Bektaş'ın ikinci romanı Ve Diğer Kutsal Şeyler de bir "yol romanı" olarak sunuluyor okuruna. "Yolun sonunda her zaman ışık olmak zorunda değil. Bazen yol başladığı yere döner." denilerek tanıtılan bir roman bu. Üstelik kitabın kapağında da bir tren yolu var. O zaman kitabın kapağını açıp yola koyulmaktan başka ne düşer okura?

"Yazamayan yazar" hikâyelerini oldum olası çok sevmişimdir; bir yazarın en acınası, en komik, en patetik hâli. Kahramanımız Veysel Zebub da yazamamaktan dolayı acı çeken, "buluta dönüşen bulutlar"ı çok seven bir genç yazardır. İş aramakta mıdır, yazmak için işini bırakmamış mıdır derken... Sonunda, yazarak para kazanacağı bir iş teklifi alır. Bir çeşit hayalet yazar olacaktır. Kim böyle bir teklife hayır diyebilir ki? Veysel Zebub da hayır diyemez. Sonra başlar tren yolculukları, garip ilişkiler, soru işaretli aşklar ve diğer kutsal şeyler…

Her şeyden önce Türkçeyi su gibi duru, tertemiz, oldukça akıcı kullanabilen bir kalemle karşılaşmak beni çok mutlu etti romanı okurken. Bence son dönem kurmaca yazarlarının en büyük eksikliği, kalem erbabının en önemli, en hayati, en olmazsa olmaz malzemesi olan dili ıskalamaları. Çok güzel, ilgi çekici, acayip mi acayip bir konu bulabilirsiniz ve süslü cümlelerle bu konuyu işleyip kurmaca iskeletinde yükseltebilirsiniz belki. Ama Türkçeyi bir kenara bırakır da yaparsanız tüm bunları, çivileri de okurun ağzına batırıverirsiniz. (Elbette tam da burada, ustamız Refik Halit Karay'a bir saygı duruşunda bulunmak gerek.)

Selim Bektaş klişelere düşmeden, pergelinin bir ucunu gerçeğe dayandırarak absürtlüklerde gezinen bir yol (hem gerçek hem de metaforik anlamda) romanı sunuyor bizlere. Kendisinden başka her şeyi ararken ister istemez kendisini bulan bir yazarın yolculuğunu okuyoruz, kısa gibi görünse de doyurucu roman bölümlerinde. Adı konulmamış tüm şeyler için çıkılmış, "Taşgeçkısmet Kitabevi"nden "Birüya köyü"ne uzanan biraz fantastik, pek acayip, çok şiirsel ama pek de tanıdık bir yolculuk bu.

Doğukan İşler, *Sabitfikir Dergisi*

Kelime Dağarcığı:

absürtlük: Saçmalık. **erbap:** Bir işten anlayan, bir işi iyi yapan kimse. **klişe:** Basmakalıp söz. **metaforik:** Mecazi. **patetik:** Dokunaklı, etkili.

1. Okuduğunuz metinde yazarın sıkça devrik cümleler kullanması, okuyucuya sorular sorması, adı geçen kitaba ilişkin kişisel duygularını aktarması sizce metnin üslubunu nasıl etkilemiştir?

2. *Bence son dönem kurmaca yazarlarının en büyük eksikliği, kalem erbabının en önemli, en hayati, en olmazsa olmaz malzemesi olan dili ıskalamaları. Çok güzel, ilgi çekici, acayip mi acayip bir konu bulabilirsiniz ve süslü cümlelerle bu konuyu işleyip kurmaca iskeletinde yükseltebilirsiniz belki. Ama Türkçeyi bir kenara bırakır da yaparsanız tüm bunları, çivileri de okurun ağzına batırıverirsiniz.*

a) Yukarıdaki paragrafta geçen *dili ıskalamak* ve *çivileri okurun ağzına batırmak* söz öbekleriyle ne kastedilmektedir? Açıklayınız.

b) Yazarların kendi üsluplarını ortaya koymak için böyle orijinal ifadeler kullanması sizce Türkçenin söz ve anlam varlığına katkıda bulunabilir mi? Gerekçelendirerek açıklayınız.

c) Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümlelerde yazar, iyi bir metin inşa etmenin basamaklarından ve gereklerinden bahsetmektedir. Siz de bu konudaki düşüncelerinizi kendi cümlelerinizle ve örneklerle açıklayınız.

3. Okuduğunuz metin bir eleştiri yazısı, dolayısıyla öğretici metindir. Ancak bu metnin yazarının sanatlı ve söz oyunlarına dayalı bir anlatım dili ve üslup tercih ettiği görülmektedir. Buradan hareketle, öğretici metin yazarlarının da kendine özgü bir üslup oluşturma kaygısı taşıdığı söylenebilir mi? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Öze Dönüş**	30 dk.
Amacı	Öğrencilerin, yapaylık barındıran eserlerden ziyade emek ve özgünlük barındıran ürünlerin kıymetini anlamalarını sağlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kilim ve Resim

Bizde beş altı seneden beri bir halı, kilim, seccade, heybe modasıdır alıp yürüyor. Bunlara dair türlü sözler söyleniyor, türlü yazılar yazılıyor. Bilhassa Türk resminde yegâne çıkar yolun halı, kilim, seccade örnekleri olduğu bazı tanınmış yazarlar, ressamlar tarafından da ortaya konuyor.

(…)

Bu hâl karşısında model tutmaya, tabiata bakmaya lüzum kalmıyor. Çünkü ne varsa halı, kilimde vardır demektir. Çağımızda sanata herkes istediği manayı vermekte serbest. Belki resmi sade ressamların yapmasında bir zaruret görmeyenler olabilir. Yeni resimler, yeni düşünceler, yeni ümitler doğurabilir. Halı, kilimlerden alınacak çizgiler arkasından ne çıkacak? Halı mı, resim mi bunu bilmiyoruz. Bizde sanat, örneğini Fransa'dan aldığı için resim, tablo olarak yabancı adlarla birlikte konaklarımıza girmiştir. Fakat zamanla bu sanat etrafında dönen fikirlerde de değişiklikler meydana geldi. Birçok memlekette olduğu gibi bizde de Fransa'nın birkaç ressamının döküntüleriyle geçinen bir gençlik ortaya çıktı. Halılardan örnek almak fikri de böyledir. Yeni değildir. Anlayış eskimiştir. Artık bu yoldan bizi bize satmaya lüzum yok. Şüphesiz her milletin kendine göre toplu güzellik duyguları vardır. Sanat kendini doğuran topluluğun isteklerine uygun eserler vermeye mani değil. Fakat kim bu örneklere göre eserler yapmış ve başarı kazanmış? Bu ortada yok.

İnkâr edilemez, Türk halı ve kilimleri muhakkak ki dünyanın en güzel eserleridir. Fakat yeni resimde bu tecrübe edilmiş konuyu ele almadansa doğrudan doğruya kilim yapmayı göze almak daha hayırlı bir iş değil mi?

(…)

Eski Türk kilimi, halısı, seccadesi her şeyden evvel bir renk güzelliği taşırdı. Acaba bunları yapanlar kimlerdir? Büyük şöhretli kimseler mi, adları tarihe geçmiş yahut gazetelerde yer almış sanatkârlar mı? Hiç şüphesiz ki bunlardan biri değil. Anadolu'nun küçük kasabalarında elleri kınalı genç kızların ince parmaklarıyla yaptıkları şaheserler, Avrupa'nın ve Amerika'nın en büyük müzelerinde, en büyük saraylarında milyonerlerin koleksiyonlarındadır.

(…)

Bütün bunlara rağmen bu adsız sanatkârların madalyalardan, buketlerden, şöhretlerden dahi haberleri yoktur. Hatta övünmesini bilmeden bu büyük başarılı eserleri ortaya koymuşlardır. Her düğümünde el emeği göz nuru bulunan bu kilimleri bizler yere sererken onları çiğnerken Avrupalılar camlatıp duvarlara asıyorlar. Fakat resim olarak değil, kilim olarak, halı olarak… Ressamların bu kilimlerden alacakları dersler sade renkten, desenden ibaret değildir. Asıl alınacak dersler sonsuz feragat ve tahammül dersidir. Tevazu dersidir.

Malik Aksel, *Masal ve Resim*

Kelime Dağarcığı:

feragat: Hakkından kendi isteğiyle vazgeçme. **tahammül:** İnsanın kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü. **tevazu:** Alçak gönüllülük.

1. Metinde geçen *Birçok memlekette olduğu gibi bizde de Fransa'nın birkaç ressamının döküntüleriyle geçinen bir gençlik ortaya çıktı.* cümlesini Batılılaşma ve millî değerlere bağlılık açısından yorumlayınız.

2. Avrupa ve Amerika'daki sanatseverler neden Türk ressamlarının resimlerine değil de Anadolu'nun ücra bir köşesinde yapılan kilimlere değer vermektedir? Açıklayınız.

3. Okuduğunuz metin ile Bedri Rahmi Eyüboğlu'na ait *Türküler Dolusu* şiirinden aşağıya alınmış mısralar arasında nasıl bir bağ kurulabilir? Açıklayınız.

"… Şairim

Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası

Ayak seslerinden tanırım.

Ne zaman bir köy türküsü duysam

Şairliğimden utanırım..."

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

8. ÜNİTE > Eleştiri | Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metinde Millî, Manevi ve İnsani Değerler**	30 dk.
Amacı	Metinden hareketle millî, manevi ve insani değerleri sezebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Başını Vermeyen Şehit

(…)

Biz, kahraman kelimesini Türkçede normal olarak savaşlarda çarpışan, din, vatan, millet gibi sosyal değerler uğruna kendisini feda eden insanlar için kullanırız. Bu manada kahramanlık tabiat veya hayatla mücadeleden farklıdır. Burada insan bile bile ölüme karşı gider. İtici güç de ferdi kazanç değil tam tersine mutlak fedakârlıktır.

Ömer Seyfettin, "Başını Vermeyen Şehit" hikâyesinde işte böyle bir kahramanlığın örneğini verir. Türk tarihinde ise bu tipte, kelimenin gerçek manası ile kahramanlar var olmuştur. Ömer Seyfettin, başa aldığı cümlelerden de anlaşıldığı üzere hikâyesinin konusunu Peçevî Tarihi'nden almıştır. Peçevî Tarihi de Ömer Seyfettin'in Kuru Kadı diye andığı kadının destanını aynen verir. Ömer Seyfettin hikâyesinde bu destandan geniş olarak faydalanmış fakat ona kendinden birçok şeyler katarak işlemiştir. Peçevî Tarihi'nde verilen destan metni ile Ömer Seyfettin'in hikâyesinin mukayesesi, modern hikâyecinin eski destancılardan farkını göstermesi bakımından faydalıdır.

(…)

Ömer Seyfettin'in hikâyesinin başına aldığı Peçevî'ye ait cümle, kısa olmakla beraber destanda maceraları tasvir edilen gazilerin davranışlarını izah edici bir mana taşır: Grijgal, Zigetvar'a yakın bir yerdir ve dört tarafı kâfir hisarı ile çevrilidir. Karşı tarafın askerleri çok, Türklerin ise azdır. Böyle bir durumda orada tutunabilmek, ancak hikâyede kendilerinden bahsedilen gaziler gibi gözü pek, imanlı, ölümden korkmayan kahramanların varlığı ile mümkündür. İçinde bulundukları sıkışık ve tehlikeli durum ve iman insanlara olağandışı hareketler yaptırır. Vakaya şahit olan kadı da destanın başında, içinde bulunulan durumun sıkışıklığını belirtir. Grijgal, Zigetvar'a yarım mil mesafededir. Gaziler azdır, yüz on dört kişidir. Kâfirlerin sayısı ise onların on mislidir. Maddi kuvvetler arasındaki açık dengesizliğe göre Türklerin kaleyi düşmana vire ile teslim ederek oradan çekilmeleri gerekir. Kâfirlerden gelen teklif üzerine durum müzakere edilir. Gazilerin hepsi savaşa karar verir. Onlar maddi şartları hesaba katmayan, din yolunda şehadetin kutsallığına inanan insanlardır. Bilhassa ertesi gün bayram, o günün ise cuma olması onları heyecanlandırır. Kadı, gazilerin imanını bilemek için harekete geçmeden önce onlarla İslam âlemi arasında münasebeti belirten bir konuşma yapar.

(…)

Arkalarında bütün İslam âleminin manevi yardımını hissediş, gazilere çok yüksek bir moral gücü verir. Onlar Grijgal Kalesi'nde azdırlar ama yalnız değillerdir. Önemli olan gaza ve şehadetin davranışlarına verdiği yüce manadır. Atılan haber topları üzerine civardan gelen maddi yardım da onların cesaretini arttırır. Fakat bu gelenlerin sayısı çok değildir. Beş on gazidir. Geldikleri yoldan kopan toz bulutu, gün yüzünü tuttuğu için kâfirler yardıma koşanların yüz bin atlı ve asker olduğu vehmine kapılırlar, bozguna uğrarlar ve geri kaçarlar.

(…)

Destanda tabiatüstü hadiseler, velilere has olan manevi güç ile izah olunmuştur. Anadolu evliya menkıbeleri, onlardaki manevi gücü gösteren bir yığın keramet ile doludur. Kuru Kadı'nın anlattığı vakada onun çarpıcı oluşu, içinde yaşanılan gerçeği aşmasından dolayıdır. (...) Deli Mehmet ve Deli Hüsrev gibi hem gazi hem veli olan tipler, kendilerine has manevi güç ile tabiat kanunlarını aşarlar. Destanda dikkati çeken noktalardan biri, bu hadiseden çok heyecan duyan Kadı'nın gördüklerini başkalarına anlattıktan sonra "kalbine kesafet dolması", eski hâletini kaybetmesidir. Deli Hüsrev, bu hareketinden dolayı onu "ebleh ve ahmak" diye azarlar. Deli Hüsrev de mistikler gibi "hâl" ile yaşananların "kal" (söz) ile ifade edilmesinin aleyhindedir. Bu, anlamayanlara akıllarının almayacağı bir sırrı ifşa etmek demektir. Kuru Kadı yazmamış olsaydı biz Osmanlı tarihinde belki binlerce benzeri bulunan Deli Meh-

met ve Deli Hüsrev gibi alp-erenlerin savaşlarda gösterdikleri harikulade kahramanlıklardan haberdar olmayacaktık. Anadolu Türk tarihinde gazilerin ve velilerin ne kadar önemli yer tuttuklarını biliyoruz. Bu iki tip, İslamlıktan önceki Türk tarihinde aynı rolleri oynayan alp ve şamanların devamıdır. Yalnız İslamiyet onlara daha başka bir derinlik ve mana vermiştir. Alp-eren tipi, gazi ile velinin bir sentezidir.

Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*

Kelime Dağarcığı:

ebleh: Akılsız, budala, alık. **hâlet:** Durum. **ifşa etmek:** Gizli bir şeyi açığa çıkarma, yayma. **izah:** Açıklama. **kesafet:** Bulanıklık. **mistik:** Gizemci. **mukayese:** Benzeterek veya karşılaştırarak değerlendirme. **müzakere:** Bir konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunma. **vehim:** Kuruntu. **vire:** Yenilgiyi kabul etme, üzerinde savaşılan şeyi verme.

1. Eleştirmenin metinde vurguladığı tarihî ögeler, millî ve manevi değerlerle ilgi olduğunu düşündüğünüz anahtar sözcükleri yazınız. Anahtar kelimelerden hareketle eleştirmenin, hangi değerleri ön plana çıkardığını belirtiniz.

2. Bir eser, yazıldığı dönemin sosyal ve siyasi hayatını yansıtabilir. Okuduğunuz metinde eleştirmen/yazar tarihî olayın eserde işlenişini değerlendirmiştir. Bu durum, edebî eserin okunurluğunu etkiler mi? Niçin?

3. Eleştirmenin Türk kültürünü ve tarihini zenginlikleriyle ortaya koyarak gelecek nesillere aktarmadaki rolü sizce nedir? Açıklayınız.

4. Eleştirmenin metinde anlattıklarının toplumsal gerçeklikle ilişkisi hakkında çıkarımlarda bulununuz.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ-Muharrem DEMİR*

8. ÜNİTE > Eleştiri | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Eleştiride Bilgi ve Yorum	30 dk.
Amacı	Eleştiri türünün yorum ve bilgi içerdiğini belirleyerek metinde kullanılan kanıt ve gerekçelerin metnin inandırıcılığını sağlamadaki önemini fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bereketli Topraklar Üzerinde Köylü Şehirli Çatışması

Orhan Kemal'in en iyi romanı sayılan Bereketli Topraklar Üzerinde eleştirmenler tarafından haklı olarak övülmüştür. Ne var ki romanı inceleyen yazılara baktığımız zaman, bunların hemen hepsinde başarı nedeni olarak günün toplumsal gerçekliğinin doğru yansıtılmış olmasına ağırlık verildiğini görürüz. Çukurova'daki sömürü düzeni, tarımda kapitalizme geçiş, kapalı köy ekonomisinin yetersizleşmesi nedeniyle köyden kente göç ve gurbetçilerin kentteki kötü yaşam koşulları üzerinde durulan başlıca noktalardır. Oysa bir kurmaca metinde anlatılan bir öykü varsa bir de bu öykünün dile getirilişi vardır. Eleştirmenler Bereketli Topraklar Üzerinde'yi överken bu yönü hakkında, kuruluşunun tutarlı, biçiminin iyi, üslubunun güçlü olması gibi bir iki özelliğe genel olarak değinmekle yetinmişler. Sanırım bu konuda söylenenler üç beş cümleyi geçmez. Kimi eleştirmenlerse romanı, saptadığı toplumsal gerçeklikten ötürü överken biçim yönünü kusurlu bulmuşlar.

Örneğin İrfan Yalçın'a göre;

Biçimsel bir yeniliği, Türk romanına katkısı olabilecek estetik bir bütünlüğü yok (...)

Konu çok dağınık (...) planı çok dağınık (...) Saptaması güçlü, tekniği güçsüz bir roman.

Mehmet Ergün de "Biçim yönünden tam bir yetkinlikte olduğu ileri sürülemez." diyerek İrfan Yalçın'a katıldığını belirtiyor; ancak yazarı değil, onu acele yazmak zorunda bırakan toplumu suçlamaktan yana.

Orhan Kemal gerçekçi bir yazar, ama yaptığı, Çukurova'daki gerçek yaşama, toplumsal gerçekliğe bir ayna tutmak değil. Şekilsiz bir Çukurova yaşamının, ne denli doğrulukla yansıtılırsa yansıtılsın, sanatla ilgisi olmazdı. Onun için Orhan Kemal de elindeki malzemeyi düzenlemek ve yeniden kurmak zorundaydı. Nasıl roman yazdığını açıklarken, ilk önce konu üzerinde düşündüğünü, daha sonra da "nasıl söyleyeyim" sorusuna cevap aradığını söylüyor. Ben de bu bölümde Bereketli Topraklar Üzerinde'yi incelerken ihmal edilmiş ya da yanlış değerlendirilmiş olan, "nasıl söylendiği" yönü, yani söylemi üzerinde özellikle durmak istiyorum. Eğer roman iyi bir sanat yapıtı ise hele Fethi Naci'nin dediği gibi en iyi on Türk romanı arasında yer alıyorsa metne daha yakından bakmanın zamanı gelmiştir. (…)

Bereketli Topraklar Üzerinde'nin olay örgüsü dünya anlatı edebiyatında çok kullanılmış olan bir tür yolculuk üzerine kurulmuştur. Mitoslardan kaynaklanan, destanlara, romanslara ve arama arketipini izleyen masallara geçmiş olan bu kurgu, ayrılış-savaşım-dönüş kalıplarından oluşur ve kökeni büyük bir olasılıkla Yakın Doğu'nun çok eski bereket ayinleridir. Türk yazınında yolculuk üzerine kurulmuş anlatılara daha çok halk edebiyatında rastlarız. Örneğin masallarda, Battal Gazi türünden halk hikâyelerinde. Kökenini eski mitoslarda bulduğumuz bu tür anlatılarda, kahraman bir nesneyi ya da bir defineyi ya da kaçırılan bir kızı vb. bulmak için çıkar yola; türlü güçlüklerle karşılaşır, sınavlardan geçer, yer altına ya da denizin derinliklerine iner, orada karanlık güçleri, yani ölümü, kısırlığı, kıtlığı temsil eden bir varlıkla (örneğin bir canavarla) savaşır, onu yener ve elde ettiği nesneyle geri döner. Geri getirdiği ganimet mitos dilinde berekettir, doğurganlıktır, yaşamdır.

Bereketli Topraklar Üzerinde'nin olay örgüsü de, temelde, aynı yapıyı gösterir. Üç arkadaş yoksulluk (kıtlık) yüzünden köyden ayrılır, yola çıkarlar. İstedikleri nesnenin (paranın) bulunduğu kente varırlar. Kentte türlü güçlüklerle karşılaşırlar ve cinlerle özdeşleştirdikleri şehirlilere karşı verdikleri savaşım sonucu üç arkadaştan ikisi ölür, yalnız biri savaşımı kazanır, amaçladıklarını elde ederek köyüne döner ve ailesine bolluk getirir.

Bu öykünün de ayrılış -savaşım- dönüş kalıplarından oluştuğu açık. Başka masal özelliklerini de içerdiğine aşağıda sırası geldikçe işaret edeceğim. Bereketli Topraklar Üzerinde bir masal değil elbette. Orhan Kemal toplumsal ve ideolojik bir sorunu yani ezen-ezilen karşıtlığını sergiliyor romanında. Ama Çukurova'da gözlemlediği gerçekliği olduğu gibi yansıtarak değil, ona bir form vererek, onu yapılaştırarak. İşte bu yapı, ilk bakışta fark edilmese de bir masal yapısıdır. Şunu da söylemek gerekir ki Orhan Kemal

kurgu konusunda son derece titiz davranmış, yapıyı matematiksel dengelerle ifade edilebilecek şekilde kurmuştur.

Roman 30 bölümden oluşur ve bunlar, yolculuğun başı, ortası ve sonu olmak üzere üç kısma ayrılmışlardır. İlk iki bölüm Ç. köyünden Adana'ya (Çukurova›ya) gidişe; ortadaki yirmi altı bölüm Çukurova faslına ve son iki bölüm de Adana'dan Ç. köyüne dönüşe ayrılmıştır. Yani 2+26+2. Ne var ki Orhan Kemal yolculuğun asıl Çukurova faslı üzerinde durduğu için olay örgüsünün yapısı dikkatten kaçabilir ve kaçmıştır da. Bu yolculuk kendi başına, düzenli bir yapı oluşturduğu için önemli değil yalnızca; göreceğimiz gibi ana temanın gelişim aşamalarıyla da örtüşerek romana bir bütünlük sağlar. Başka şekilde söylersek yolculuğun başı, ortası ve sonu (ya da ayrılış, savaşım ve dönüş) ana temanın ortaya konması, örneklerle işlenmesi ve sonuçlanması aşamalarıyla örtüşür. Şimdi ne demek istediğini metne daha yakından bakarak açıklamaya çalışayım. (…)

Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış II*

Kelime Dağarcığı:

arketip: Kök örnek. **ayin:** Dinî tören, ritüel. **fasıl:** Dönem, devre. **ganimet:** Bir rastlantı ya da yağma sonucu ele geçen kazanç veya imkân. **kapitalizm:** Anamalcılık. **mitos:** Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mit. **içgüdü:** Bir canlı türünün bütün bireylerinde akıl ve düşünceden bağımsız olarak doğuştan gelen bilinçsiz her türlü hareket ve davranış.

1. Eleştiri yazılarında genellikle eleştirilecek olan konunun tanıtılması, sonra olumlu ve olumsuz yanların bulunması ve bir yargıya varılması aşamaları takip edilir. İnceleme yolunu seçen eleştirmenin amacı çözümleme ve yorumlama yapmaktır. Okuduğunuz metinde ortaya konan bilgi ve tespitler bu amaca ulaşmak için uygun mudur? Gerekçesiyle yazınız.

2. *Bereketli Topraklar Üzerinde'nin olay örgüsü dünya anlatı edebiyatında çok kullanılmış olan bir tür yolculuk üzerine kurulmuştur. Mitoslardan kaynaklanan, destanlara, romanslara ve arama arketipini izleyen masallara geçmiş olan bu kurgu, ayrılış-savaşım-dönüş kalıplarından oluşur ve kökeni büyük bir olasılıkla Yakın Doğu'nun çok eski bereket ayinleridir.(…) Bu öykünün de ayrılış-savaşım-dönüş kalıplarından oluştuğu açık.*

   Metinden alınan yukarıdaki ifadelerde yazar, eleştirdiği romanın yapısı ile dünya anlatı edebiyatı arasında bir ilişki kurmaktadır. Yazarın böyle bir yorumda bulunması aktardığı bilgilerle uyuşmakta mıdır? Niçin?

3. *Şunu da söylemek gerekir ki Orhan Kemal kurgu konusunda son derece titiz davranmış, yapıyı matematiksel dengelerle ifade edilebilecek şekilde kurmuştur. Roman 30 bölümden oluşur ve bunlar, yolculuğun başı, ortası ve sonu olmak üzere üç kısma ayrılmışlardır. İlk iki bölüm Ç. köyünden Adana'ya (Çukurova'ya) gidişe; ortadaki yirmi altı bölüm Çukurova faslına ve son iki bölüm de Adana'dan Ç. köyüne dönüşe ayrılmıştır. Yani 2+26+2.*

   Metinden seçilen yukarıdaki ifadelerin metnin inandırıcılığına etkisi var mıdır? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metnin Yorumu**	30 dk.
Amacı	Bir metindeki öznel ve nesnel cümleleri ayırt ederek metne dair çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hikâyenin Şiiri: Yaşamak Sandığım

Bir anlatı metni -hele ki kurmaca bir eser- gerçek bir zihinden çıksa dahi onun gerçek bir hayatı anlatmadığı varsayımı aklımızın bir kenarında durarak okunur. Bu kurmaca metne kendimizi inandırmamız ve kendimizi o evrene kaptırmamız ile eserin kalitesi arasında doğru bir orantı vardır. Kurmaca bir metnin içine gerçekliği ufak dokunuşlarla da olsa işlemek, her yazar için bir açığa çıkma korkusu taşır. Buna karşılık başarılı dokunuşlar ise metni güçlü kılma yollarından birisidir.

Edebiyatın bizi aldatan, tatlı yalan bir yanı olduğunu unutmadan satır arasına diri gerçekçiliği yerleştiren bir kitapla okuru selamlıyor Veysel Altuntaş. O, kendi gerçekliğini çarpıtmadan, ondan utanmadan ve bunu yaparken kendisi ile dertleşip çözüm arayan, cesur bir yazar. *Yaşamak Sandığım*, yazarın ilk kitabı. Yazar bu eserde, temelde aile ve/veya toplum içinde yaşamanın bir insanı yalnız olmaktan kurtarmadığını anlatmaya çalışıyor. Tedirgin, huzursuz, başarsa da kendini başarısız sayan, attığı her adımda hatayı herkesten önce kendinde arayan karakterlerin başını çektiği olaylar, kitaba hâkim olan durgun havaya uygun bir biçimde veriliyor.

Dil yönünden yapılan incelemede yazarın evvel zamanında şiirle ilgili olduğu ve şiir mesaisi yaptığı açıkça görülüyor. Bu mesai sayesinde düz yazı ile mensur şiir arasına kayan bir dil ortaya çıkıyor tüm metinlerde. Kitabın en didaktik metninde dahi bu his kendisini belli ediyor. Yazar dil ile oynamayı hikâyesinin bir gereği saymış olsa gerek. "Öyle ya, yoldan geldim. Üstelik savaştan... Üstelik herkes kendisiyle meşgul." Bu nahif anlatımın yanında metinleri diri tutan bir de kadim selamlamalar var öykülerde. Altuntaş, kutsal metinlerden alınmış pasajlara benzer üslubu ile metinlerine didaktik bir hava da kazandırıyor.

Metinler, hikâyelerin gereği olarak flu bir atmosfere uygun şekilde, kesitler hâlinde sunuluyor. Âdeta bir sayıklama izlenimi uyandıran ve bir rüya atmosferini andıran dil kullanımı, yazarın şiirsel üslubunu güçlendiren bir yapı oluşturmuş. Fakat aynı zamanda yer yer yalnızca sayıklamalarla ve bilinç akışı şeklinde ilerleyen bu anlatım biçimi, okuru kimi zaman olayların ekseninden kaydırıyor. Bu, özellikle aksiyon ve kurgu odaklı okur için zorlayıcı bir durum. Bu aksama örneğin *Bir Gazete Haberi* hikâyesinde aşılsa da kitabın bütünlüğü içerisinde az da olsa kendini belli ediyor. Bundan sonra yazacağı öykülerde bu durumu aşmasının Altuntaş'ın hikâyesini çok daha güçlü kılacağını düşünüyorum.

Yaşamak Sandığım, anlatıcının, okurların toplaması için satır aralarına gerçekleri serptiği bir ilk kitap. Dili, anlatımı ve güçlü karakterleri ile akıllarda yer etmeyi hak ediyor. Şiirsel dilin ve güçlü anlatımın damakta bıraktığı tat kalıyor zihnimizde bu kitapla. Kitabı bitirip iki elimizi yanımıza koyduğumuzda ise biz de tekrarlıyoruz: "Tanrı göğüs kafesini niye yaratmış? Eğer kalbimi koruyamıyorsa bir yazıdan, bir acıdan, senin bakışlarından..."

M. Fatih Kutlubay, *Post Öykü Dergisi*

Kelime Dağarcığı:
flu: Tam olarak belli olmayan. **kadim:** Eski. **nahif:** İnce, duygulu, hassas. **pasaj:** Yazının veya eserin bir bölümü, parça.

1. *Edebiyatın bizi aldatan, tatlı yalan bir yanı olduğunu unutmadan satır arasına diri gerçekçiliği yerleştiren bir kitapla okuru selamlıyor Veysel Altuntaş.*

Metinden alınan bu cümledeki *edebiyatın bizi aldatan, tatlı bir yalan olduğu* ifadesini, eleştirmenin kurmaca eserlerle ilgili görüşünden hareketle açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinde eleştirmen, *… yazarın evvel zamanında şiirle ilgili olduğu ve şiir mesaisi yaptığı açıkça görülüyor.* cümlesindeki tezini desteklemek için hangi kanıtları ileri sürmüştür?

3. Bu eleştiri metninde öznel ve nesnel cümlelerin yoğunluğunu karşılaştırdığınızda nasıl bir sonuca ulaşıyorsunuz? Sizce yazarın bu tavrının sebebi nedir? Yorumlayınız.

4. Okuduğunuz metindeki yorum cümlelerinden yola çıkarak bir eleştiri yazarının ele aldığı eser ya da yazarla ilgili öznel değerlendirmeler yapması hakkında ne düşünüyorsunuz? Öznel değerlendirmeler, sizin bahsi geçen eser/yazar hakkında bir kanı oluşturmanızda ne derece etkili olur? Görüşlerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Klişelerden Kurtulmak**	30 dk.
Amacı	Öğrencilerin eleştiri metninden hareketle yazarın bakış açısıyla ilgili öngörü edinmelerini sağlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Turgut Uyar

Giriş

Dünyanın En Güzel Arabistanı çıktığı zaman çok sevindim. Çünkü bu kitap biraz geç kalmıştı. İçinde o ana kadar hiç okumadığım bir iki şiirin bulunmuş olduğunu görmek beni ayrıca sevindirdi. Buna karşılık 1953-54 yıllarında yazdığı birkaç güzel şiiri bulamamak beni üzdü. Bence Arabistan, bu şiirlerle birlikte daha büyük oluyor ve değeri daha artıyor. Bu şiirler olmayınca Uyar'ın "kişisel destanı"nı tanımak biraz güçleşiyor. Başkalarını bilmiyorum. Belki onlar yalnız Arabistan kitabı ile Uyar'ı anlayabilmiş ve değerlendirebilmişlerdir. Ben bunu elimdeki yardımcı şiirlerle bile başaramadım. Onun için istemeye istemeye de olsa yeni ipuçları bulurum umudu ile Türkiyem'i yeniden okumak işine koyuldum.

Bugün Türkyem'i okumak bana iki bakımdan faydalı oldu. Biri, Uyar'ı daha iyi tanımama yaradığı için, öbürü şiirimizin o zamandan (1952) bu zamana ne kadar geliştiğini gösterdiği için. Ataç'ın Uyar'ı öven "Önsöz"ünü okurken gülümsemeden edemedim. Demek o dönemde Uyar'ın şiiri beğenilebilecek bir şiirdi. Başkalarını bilmem ama ben bu kitapta "güzellik" namına pek bir şey bulamadım. Bu, belki Türkiyem'de Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet devrimlerini henüz sindirmeye başlamış, bir ayağı henüz onların gerisinde olan bir şiir zevki yarattığı içindi.

Dünya

Şairin iyi bir şair olması için bir "dünya görüşü" olması şart değildir. Ama "özel bir dünyası" olması ya da "dünyaya özel bir bakışı" olması şarttır. Uyar da kendisine özgü bir dünyası olanlardan. Bu yüzden önemli bir şair o. Bir kusuru varsa o da "dünyasının biraz fazla özel" olması. Öyle olunca okuyucunun onu bütünsü paylaşması, kavraması güçleşiyor. Okuyucu o dünyayı biraz fazla soyut, hiç değilse biraz fazla sembolik buluyor.

(…)

Uyar'ın Dünyası

Uyar'ın Arabistan'dan önce yazdığı şiirler klişe dünyalarla doludur. Yalnızlığı yerme, mutsuzluktan yakınma, içinde yaşadığı çevreden gönenme, bugünden çok yarına bel bağlama gibi temlere sık sık rastlanır. Bunlar, bir kişiliği olmadığından üzerinde durulmaya değmez. Ancak Arabistan'ladır ki Uyar, üzerinde durulmaya değer dünyalar getiriyor. Bunların bir kısmı gerçi yine klişe dünyalardır. Ama bunları bize o kadar farklı bir düzen içinde sunuyor ki…

Şöyle de söylenebilir: Arabistan bize kendine özgü büyük bir dünya getiriyor. Tek bir dünya. Onun içinde klişe olan dünyalar da var olmayanlar da. Ama bunlar bizim teker teker dikkatimizi çekmekten çok, o büyük dünya içindeki yerleriyle ilgilendiriyor. Bu dünyalar kendileri ile bitmiyorlar, daha da öteye uzanıyorlar. Öyle olunca "klişelik" diye bir şey de söz konusu olmuyor artık.

Hüseyin Cöntürk, *Çağının Eleştirisi*

Kelime Dağarcığı:
gönenme: Mutlu, mesut olmak, rahat bir hayat sürmek, sevinç duymak. **klişe:** Basmakalıp (söz, görüş vb.).

1. Yazarın Turgut Uyar ile ilgili düşüncelerini dile getirirken neye dikkat ettiğini metinden alınan aşağıdaki bölümden hareketle açıklayınız.

Belki onlar yalnız Arabistan kitabı ile Uyar'ı anlayabilmiş ve değerlendirebilmişlerdir. Ben bunu elimdeki yardımcı şiirlerle bile başaramadım. Onun için istemeye istemeye de olsa yeni ipuçları bulurum umudu ile Türkiyem'i yeniden okumak işine koyuldum.

2. Yazarın şairlere bakışını aşağıdaki cümlelerden hareketle yorumlayınız.

Şairin iyi bir şair olması için bir dünya görüşü olması şart değildir. Ama özel bir dünyası olması ya da dünyaya özel bir bakışı olması şarttır.

3. Metinde geçen aşağıdaki cümlelerden hareketle yazarın edebiyata bakış açısını yorumlayınız.

Bir kusuru varsa o da "dünyasının biraz fazla özel" olması. Öyle olunca okuyucunun onu bütünsü paylaşması, kavraması güçleşiyor. Okuyucu o dünyayı biraz fazla soyut, hiç değilse biraz fazla sembolik buluyor.

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

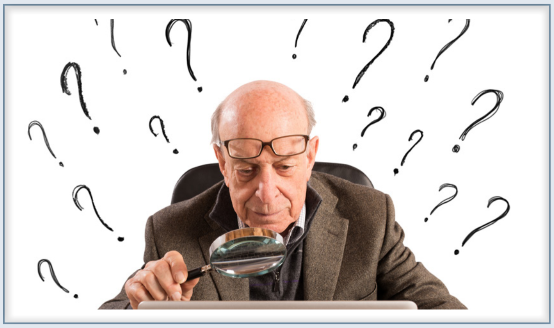
8. ÜNİTE > **Eleştiri** | *Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Eleştirmenin Tavrı**	30 dk.
Amacı	Eleştirmenin bakış açısını ve bu bakış açısının metne ve okuyucuya katkılarını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gündemi Meşgul Eden Sağlık Terimleri

İnsanlığı tehdit eden koronavirüs dolayısıyla yayın organlarında sık geçen sağlık terimleri; tıp sözlüklerinin sayfaları arasından çıkarak kullanılmaya, gündemi meşgul etmeye başladı. Semptom, semptomatik, semptoloji, entübe, minimalize, izole, izolosyon, karantina, hijyen, hijyenik, viral, vital, dezenfeksiyon, dezenfektan, influence, enfeksiyon, enfekte vb. Bir örnek de var ki verilen mesajlarda geçen reteweet etmek. Sözlüklerden baktım, haberdeki kullanımına göre "verilen bir mesajı başkalarına yayın yoluyla ulaştırmak" anlamına geliyor. Bir de "etkilenmek" demek olan influence fiili, "salgından etkilenmek" kavramı için kullanılmaktadır. Alan taraması diye bildiğimiz terim, hastalık kapmış olan kimseleri bulma demek olan filyasyon için uygun bir karşılıktır. Koronavirüs veya virüs taraması yapılacak denebilir. Bunlar; televizyonda uzmanların yaptığı konuşmalardan, bilgilendirmelerden derlediğim örnekler. Gazetelerde bu haberler, uzmanların ifadelerine bağlı olarak benzer terimlerle yazılıyor. Çok kimse, bu hassas dönemde insan sağlığıyla doğrudan ilgili olan bu kelimelerin ne demek olduğunu bilmiyor; bunlara şüpheyle bakıyor, bunlardan ürküyor. Dinleyicilerin dikkat kesildiği haber programlarında uzmanların, bilim adamlarının sözlerinde geçen bu kelimelerden dolayı yeterince bilgi edinilemiyor. Sağlık çalışanları, haberciler, yorumcular, bu terimleri kullanırken örnek olarak bunlardan semptom yerine -bir defa olsun- karşılığı olan belirti kelimesini kullanıp bu terime bir açıklık getirmiyor. Açık oturumlarda alan uzmanları, yukarıda verdiğim örnekler gibi birçok yabancı kökenli terimi kullanmaktan geri kalmıyor. Belki de "Herkesin bunları bilmesine gerek yok." diye yorumluyorlar. "Bir bilim dalının özel sözlerinin ne demek olduğunu ancak uzmanları bilir, halkın bunları bilmesine ne gerek var?" fikrinde olanlar da bulunabilir. Ayrıca "Yaşanan felaketin eşiğinde şimdi bu kelimelerin ne demek olduğuna açıklık getirmenin sırası mı? Sana düşen kendini bu salgın hastalıktan korumaktır." dendiğini de duyar gibiyim. Bir bakıma hak vermemek mümkün değil ama insan sağlığıyla doğrudan ilgili olan bir salgını ifade eden, insanları çaresiz bırakan bir hastalığın yabancı kelimelerle anlatılması karşısında bigâne (yabancı) kalınması da kabul edilecek bir durum değildir. Keşke hepsi Türkçeye kazandırılmış, açık, berrak bir terim olan yoğun bakım gibi olsaydı. Başımızdaki salgın hastalık birinci derecede sorunumuz olmaya devam ederken dildeki normal olmayan gelişmeler de insanı rahatsız ediyor. Verilen haberlerde, uzmanların mesajlarında ara sıra vital bulgu terimi geçiyor. Bulgu Türkçe, vital İngilizce. Bunun yerine yaşamsal bulgular veya hayati bulgular denilse herkes anlar, bilgi sahibi olur. Bir sayımlama (istatistik) terimi olan mortalite, yayınlarda sık geçmektedir. Bilim adamı kullanınca muhabir de aynı terimi tekrarlıyor. Ölüm oranı, kayıp oranı sözleri denmelidir.

(…)

Virüs; taç şeklinde görülmüş, taca benzetilmiş, adlandırılmasında da taç anlamında korona (corona) kullanılmış ve terim olarak bilim dalına koronavirüs biçiminde geçmiş. İngilizcede, bitki biliminde "taç" anlamında terimler var. Bizdeki taç yapraklılar terimini de hatırlayalım. "Taç" demek olan korona, esasen "ay halesi, ay ağılı" anlamındadır. Her iki sözcüğü de yabancı olan koronavirüs terimi, basında ve resmî dilde bitişik yazılmaktadır. Dolayısıyla bu terimi bitişik yazalım ve yeni bir yazım sorunu çıkarmayalım.

…

Sık kullanılan izolasyon örneğine gelince bu kelime ve türevleri dilde ayrı bir sorun olarak durmaktadır. Türkçe düşünme kaygısı olan kimsenin aklına önce yalıtmak, yalnızlaştırmak, soyutlamak, soyutlaştırmak gelmesi beklenirken bugün ortalıkta hastalık dolayısıyla dolaşan izole etmek, izolasyona

tabi tutmak sözleri sıkça öne çıktı ve bunların kullanılması özendirildi. "Virüs değil virus. Bu sözcük Latince virus: zehir'den geliyor. Her ülke onu virus diye yazıyor ve kendi okuma kuralına göre okuyor (biz hariç)…" Bu arada İtalyanca olan karantina (quarantina) kelimesi üzerinde de kısaca duralım. Salgın sırasında İtalyan limanlarına gelen gemilerin "kırk" gün limanda bekletilmesini ifade eden bir söz. Buradan karantina dilimize geçmiş, fiil olarak karantinaya almak biçiminde kullanıyoruz.

Birlik olma çağrılarına Türkçe terim kullanmayı da katalım, dildeki yabancılaşmanın önüne geçelim. Tarih boyunca her saldırıyı göğüsleyen Türk milleti, inşallah bu salgını da en az zayiatla bertaraf eder. Sağlık ordumuzun bunu başaracağından eminim.

Hamza Zülfikar, *Türk Dili Dergisi*

1. Eleştirmenin/yazarın metinde okuyucuyu yönlendirdiğini düşünüyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Eleştirmenin/yazarın konuya bakış açısı metnin içeriğini nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

3. Sizce eleştirmenin/yazarın konuyla ilgili bakış açısının şekillenmesinde hangi unsurlar etkili olmuştur?

4. Metinde geçen … *insan sağlığıyla doğrudan ilgili olan bir salgını ifade eden, insanları çaresiz bırakan bir hastalığın yabancı kelimelerle anlatılması karşısında bigâne (yabancı) kalınması da kabul edilecek bir durum değildir.* ifadesinde yazarın yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ - Muharrem DEMİR*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Eleştiriden Yansıyanlar**	30 dk.
Amacı	Metindeki fikrî, felsefi akım, gelenek ve anlayışların yansımalarını değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ahmet Muhip Dıranas

Ahmet Muhip Dıranas (doğ. 1909), şiire on yedilerinde başlar. Hece geleneğinin alışılmış kalıpları içinde, alışılmamış bir anlatım ve imge tazeliğiyle, ağır, temkinli adımlarla girer şiir dünyasına. Çeşitli dergilerde zaman zaman görünen, her seferinde bütün süslerden soyunmuş yapyalın, ama anlam yüklü, enginlik özlemiyle dolup taşan şiirlerini bugüne kadar kitap haline getirmez, getiremez. 1926'dan 1964'e kadar, dış dünyaya adeta sırt çevirmiş, kendi anıları, düşleri, özlemleri, bunalımları içinde kapalı kalarak sesini duyurmaya devam eder.

Ahmet Muhip Dıranas, tıpkı Dağlarca gibi, şiirimizde bir rastlantıdır. Kendinden öncekilere her ne kadar kalıp bakımından benzerse de dil ve imge açısından hiç benzemez. Yerli, yabancı çağdaş şiir ustalarının çıraklığını yapmış, çağının, gününün sorunlarına, bir Yahya Kemal yançizerliğiyle yabancı kalmışsa da, onun gibi, Türk şiirine -eski kalıplar içinde- yepyeni bir anlatım, büyüleyici bir imge zenginliği, ulaşılması güç bir ses ve uyum tazeliği getirmiştir.

Ahmet Muhip, 1940'tan bu yana yenileşen, biçim ve özce kabuk değiştiren şiir dünyamızda, kitabı olmamasına rağmen, adını unutturmamasını, istediği konular dışında, süsten arınmış, "derviş sadeliği" içindeki soylu dili, şaşırtıcı imgeleri yanında büyük bir şiir duygusu, şiir sezgisi ve şiir kurma gücüne borçludur.

Aslına bakılırsa, şair işlediği konular, dile getirdiği duygular bakımından şiirimize büyük bir şey katmış değildir.

Şiirlerinde, gönül kapılarına "bir mevsim gibi varıp bir mevsim gibi" geçer, içindeki "karanlıklara, mağaralara, inlere" güneş ışıkları salmak ister hep. O da, tıpkı Dağlarca gibi, karanlıklardan ışığa çıkma özlemindedir. Yalnız onun özleminin ardından, yurdun geri kalmışlığına kahırlanıp "karanlıkları yakmak" isteyen Dağlarca'nın toplumsal kaygıları yok. Dıranas daha çok, gerilerde kalmış güzel günlerin anısında ve geçip giden bir ömrün geri dönülmezliğinde durmadan bunalan ruhuna bir ışık, sıcak bir destek, kimi zaman, "güzel"e, "yeni"ye doğru koşan bir sonsuzluk, bir genişlik duygusudur; kimi zaman da, "yemişlerin dallarda sallandığı, gecelerin bir deniz gibi aktığı" günlerin tatlı anısı.

Dıranas, Ağrı adlı şiirinde, o içini saran "büyüklük" duygusunu bir an için somutlaştıran dağa bakarken, her şeyin sisler, bilinmezler içinde olduğunu görür. Onun gözünde bir saraydır bu dağ: Her şey bu sarayın ardından görünür / O insana: Sevmek, yaşamak ve ölüm.

İşte, bu üç kelime, Dıranas'ın hayata bakışını özetler ve şiirlerinin başlıca temalarını oluşturur.

Ahmet Muhip Dıranas, bu üç temayı, "bir büyük şarkı" bütünlüğü içinde, "kimsenin farkına varamadığı güzellikler" tadıyla, "şairanelikten" uzak, övünülesi bir anlatım sadeliği içinde dile getirir. Ondan edebiyatımıza kalacak olan, eşine az rastlanır bir şiir duygusuyla kurduğu dizeler bütünüdür.

Vedat Günyol, *Çalakalem*

Kelime Dağarcığı:

derviş: Alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse. **imge:** Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya. **kahırlanmak:** Çok ve için için üzülmek, kederlenmek. **temkinli:** Davranışlarında ölçülü olan.

1. *Ahmet Muhip Dıranas, tıpkı Dağlarca gibi, şiirimizde bir rastlantıdır. Kendinden öncekilere her ne kadar kalıp bakımından benzerse de dil ve imge açısından hiç benzemez. Yerli, yabancı çağdaş şiir ustalarının çıraklığını yapmış, çağının, gününün sorunlarına, bir Yahya Kemal yançizerliğiyle yabancı kalmışsa da, onun gibi, Türk şiirine -eski kalıplar içinde- yepyeni bir anlatım, büyüleyici bir imge zenginliği, ulaşılması güç bir ses ve uyum tazeliği getirmiştir.*

a) Metinden alınan yukarıdaki ifadelerde eleştirmen, Yahya Kemal ve Dıranas'ın, şiirlerinde toplumsal sorunlara yer vermemelerini *yançizerlik (işten kaçma/görevini yapmama)* sözüyle anlatmaktadır. Sizce bir sanatçının, toplum sorunlarını dile getirme gibi bir görevi var mıdır? Düşüncelerinizi belirtiniz.

b) Metinden alınan yukarıdaki ifadeleri göz önünde bulundurarak devrin şiir geleneğinin ve anlayışının Ahmet Muhip Dıranas'ın eserlerine yansımaları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

2. *Ahmet Muhip, 1940'tan bu yana yenileşen, biçim ve özce kabuk değiştiren şiir dünyamızda, kitabı olmamasına rağmen, adını unutturmamasını, istediği konular dışında, süsten arınmış, "derviş sadeliği" içindeki soylu dili, şaşırtıcı imgeleri yanında büyük bir şiir duygusu, şiir sezgisi ve şiir kurma gücüne borçludur.*

Metinde geçen *derviş sadeliği* ifadesi yazarın kişilik özellikleri ile ilgili size neler çağrıştırmaktadır? Belirtiniz.

3. *1926'dan 1964'e kadar, dış dünyaya adeta sırt çevirmiş, kendi anıları, düşleri, özlemleri, bunalımları içinde kapalı kalarak sesini duyurmaya devam eder.*

Sanatçı kimliğine sahip Ahmet Muhip Dıranas'ın yukarıdaki cümlede sözü edilen tavrını "sosyal sorumluluk bilinci/duygusu" açısından değerlendiriniz.

3. Okuduğunuz metinden hareketle Ahmet Muhip Dıranas'ın şairliği ile ilgili sizde oluşan izlenimleri paylaşınız.

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Eleştiri ve Ayna**	30 dk.
Amacı	Bir eleştiri metninden hareketle farklı dünya görüşlerinin ve anlayışların edebiyata yansımasını analiz edebilmek.	Bireysel

1.Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Üç Akraba Şair: Karataş, Kılıç, Küçüker

Bütün bir şiir tarihi birbirini etkileyen şairlerle doludur. Her şair az ya da çok, öyle ya da böyle, kendinden önceki şairlerden etkilenmiş ve şiirini böyle var etmiştir. Daha ilk kitaplarıyla kendi çizgi, ses ve dünyalarını bulduğunu düşündüğümüz şairlerin dahi etkilendiği bir veya birden çok isim olmuştur. Mesela Cemal Süreya'nın Üvercinka'sı… Bu kitap hakkında konuşan neredeyse tüm eleştirmenler, Süreya'nın ilk kitabıyla kendi sesini bulduğunu söyler. Hâlbuki bu kitaptaki şiirlerin Attila İlhan ve Orhan Veli etkisinde yazıldığı bugün herkesin malumu. Bunun dışında, Süreya'nın Fransız sanatçılardan açıkça etkilendiğine dair, sadece Erdoğan Alkan'ın Şiir Sanatı kitabında bile birçok örnek bulunuyor. Bu, Harold Bloom'un meşhur kitabı Etkilenme Endişesi'nde geçtiği gibi, "… bir şairin başka bir şairin doğmasına yardımından başka bir şey değildir."

Kimi şairler ise etkilenmenin ötesinde birbirleriyle âdeta "akraba" gibidirler. Aynı etkilere maruz kalmaları ve ortak bir tarihi, dünya ve sanat görüşünü benimsemeleri, birçok şairin arasında etkilenmenin de ötesinde bir akrabalık, bir ünsiyet doğmasını sağlamıştır. İşte bu "akrabalık ilişkisi"nin bizim kuşakta da örneklerine rastlamak mümkün. Hem biçim hem öz olarak üç şair kanımca öne çıkıyor bu konuda: Enes Kılıç, Samed Karataş ve Mehmet Emin Küçüker.

Enes Kılıç'ın Bütün Ölümlerimle Aynı Arabada adlı kitabıyla ilgili daha ilk çıktığı zaman bir yazı yazmıştım. O yazıda Kılıç'ın şiirini iki temel üzerine oturttum. İlki, kitaptaki şiirlerin yüksek sesle okunan bir lirizmle yazıldığı ve klasik lirik şiir anlayışının dışına çıktığıydı. İkinci savım ise şairin, konuşma diline yaslanan "kazıcı bir şiir" yazdığı üzerineydi. Enes Kılıç için söylediklerimi, Karataş ve Küçüker'in şiirleri için de söyleyebiliriz.

(…)

Eray Sarıçam, *Şiir Versus Dergisi*

Kelime Dağarcığı:
kanı: İnanç, düşünce, kanaat. **sav:** İspatlanması gereken önerme, tez. **ünsiyet:** Alışkanlık.

1. Yazar, Cemal Süreya'nın, ilk kitabından itibaren kendi özgün şiir sesini oluşturabildiğini ancak başka şairlerden etkilendiğinin de açıkça görüldüğünü belirtmiştir. Metinde verilen diğer örneklerden de yararlanarak başka sanatçılardan etkilenmiş birinin kendi dilini ve üslubunu nasıl oluşturabileceğini yorumlayınız.

2. Okuduğunuz metinde, aynı etkilere maruz kalan ve ortak bir tarihi, dünya ve sanat görüşünü benimseyen şairlerin arasında bir "akrabalık" ilişkisinin geliştiği savunulmaktadır. Sizce farklı fikrî ve felsefi görüşlere ve yaşam tarzlarına sahip sanatçılar arasında da benzer bir ilişkiden söz edilebilir mi? Görüşlerinizi örnek vererek açıklayınız.

2. Yönerge ***Aşağıdaki II. metni okuyunuz. I. ve II. metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

II. Metin

(…)

Mevzu, kompozisyon, fikir, kelime, hayal, ahenk bir müellifin eserini vücuda getirmek için seçtiği ve kullandığı her şey, bize onun şahsiyetini ifşa eder. Bu seçişler aynı zamanda, devri de gösterir. Zira devrin ruhu müellifin ruhuna, oradan eserine akseder. Üslup, teferruatına varıncaya kadar, ferdî veya içtimai davranış tarzının ifadesidir.

Akif Paşa'nın medrese dili ile yazması, Şinasi'nin halk kelimelerini tercihi, Namık Kemal'in siyasi, Hamid'in felsefi tabirler kullanmaları, Naci'nin, Mehmet Akif'in, Gökalp'ın, Yahya Kemal'in çeşitli yollardan konuşma Türkçesine gitmeleri ve filan cins kelimeleri seçmeleri hususi bir mana taşır. Mücerret ve müşahhas ifade, şu veya bu tarzda imaj yapısı, bizi müellifin ve devrinin düşünüş ve duyuş tarzına götürür. Hasılı metin tahlili, umumiyetle zannolunduğu gibi yabancı kelimelerin manalarını bilmek, vezni ve şekli buldurmak, edebî sanatları göstermek suretiyle teferruatı ortaya dökmekten ibaret değildir. Metinde mevcut her şeyi manalandırmak, müellifin şahsi davranış tarzına bağlamak, bütün ile arasındaki münasebeti meydana çıkarmak icap eder.

(…)

Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri I*

Kelime Dağarcığı:

aksetmek: Ulaşmak, yayılmak. **ferdî:** Kişisel, şahsi. **hasılı:** Kısacası. **içtimai:** Toplumsal. **ifşa etmek:** Gizli bir şeyi ortaya dökmek, açığa vurmak, **imaj:** İmge. **mevzu:** Konu. **müellif:** Yazar. **mücerret:** Soyut. **müşahhas:** Somut. **umumiyetle:** Genellikle.

3. Okuduğunuz I. metin 2020 yılında, II. Metin ise 1954 yılında yayımlanmıştır. II. metinde geçen *Zira devrin ruhu müellifin ruhuna, oradan eserine akseder.* cümlesinden hareketle Mehmet Kaplan ve Eray Sarıçam'ın dil ve üslup özelliklerini ve verdikleri örnekleri karşılaştırınız.

4. Kaplan'ın *Mücerret ve müşahhas ifade, şu veya bu tarzda imaj yapısı, bizi müellifin ve devrinin düşünüş ve duyuş tarzına götürür.* cümlesini de göz önünde bulundurarak bir yazarın/şairin yazdıklarından hareketle o döneme dair tarihî ve sosyolojik çıkarımlar yapılıp yapılamayacağını açıklayınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** | Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Duyular ve Edebiyat**	30 dk.
Amacı	Eleştiri yazılarından hareketle yorum kabiliyetinin geliştirilmesini sağlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tanpınar'ın Şiirlerinde Duyular

Modern Türk şiirinin gerek verdiği eserler gerekse bakış açısının zenginliği itibariyle önemli isimlerinden olan Ahmet Hamdi Tanpınar çok yönlü bir edebiyatçıdır. Roman, hikâye, şiir, deneme, edebiyat tarihi, makale türlerinde eserler vermiştir. Onun çok yönlülüğü yalnızca değişik yazı türlerinde eser vermiş olmasından değil aynı zamanda sanatın farklı dallarına yakın ilgi duymasından gelir. Tanpınar'ın resim ve müzik sanatlarına olan ilgisi mektuplarından, kayda geçmiş anılarından, dostlarının, öğrencilerinin ve meslektaşlarının anekdotlarından bilinmektedir. Yalnızca "Yaşadığım Gibi"de müzik ve plastik sanatlar üzerine on beş yazısının bulunduğunu hatırlamak bile şairin, sanatın değişik dallarına duyduğu ilgiyi anlamaya yeter. Mektuplarında, özellikle de Paris'ten yazdıklarında sık sık sinema ve tiyatrodan söz etmesi, seyrettiği filmleri ve oyunları anlatması, mimari eserlerine ilişkin görüşler öne sürmesi de bu konuda önemli göstergelerdir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın şiirleri farklı yöntemlerle incelenebilecek zenginliktedir. Şairin hayata ve çevreye bakışının taşıdığı genişlik ve derinlik, onun sanatta çıkış noktası olarak aldığı ve oradan genişlediğini söylediği şiirlerine yansımıştır. Tanpınar, şiirde derinleşmeye sağlarken rüya ve zaman gibi önemli soyut kavramı temel alır görünmekle birlikte somut verilerden de hareket etmiştir. Çünkü o, bir yönüyle duyularıyla yaşayan, dünyayı seyretmekten hoşlanan; yeryüzün hazlarını tatmayı birey ve sanatçı olarak "dünya nimetleri"nden yararlanmayı seven bir şairdir. Bunun sonucu olarak da şiirlerinde beş duyuya ilişkin ayrıntıları dikkat çekecek yoğunlukta kullanmıştır.

Tanpınar'ın eselerinde görme duyusuna ait özellikler sanatçının plastik sanatlara ve mimariye olan yoğun ilgisinden gelmektedir. Avrupa seyahatine çıktığında müzeler, galeriler, ziyaret ettiği ilk yerlerdendir. Resme olan ilgisi günlük hayatında da kendini gösterir. Yakın dostlarından çoğunun ressamlar olduğu (Fikret Mualla, Abidin Dino, Bedri Rahmi…) bilinmektedir. Şairin görme duyusuna yönelik ayrıntılara önem vermesinin sebepleri ilk gençliğindeki bazı anılara bağlanabilir. "Antalya" mektubunda sözünü ettiği bazı şeyleri hatırlayalım: Çocukluğunun yıldızlı gecelerini anlatırken "Yıldızlı geceler beni büyülerdi." ve Güvercinlik deniz mağarasını seyredişini dile getirirken "Bu mağara suyun hücumuyla açılıp kapanan aydınlığıyla benim için mühim bir şey oldu." cümleleri şairin görme duyusuna ilişkin dikkatlerinin nerelerden kaynaklandığı hakkında ipuçları verebilir.

İşitmeye dayalı bir sanat olan müzikle yakından ilgilenmesi, klasik Türk ve Batı müziklerini çok iyi bilmesi Tanpınar'ın işitme duyusunun verilerine de hayatında ve sanatında önemli yer açtığını düşündürür. "Yaşadığım Gibi"de yer alan "Musikiye Dair" başlıklı yazısını "Çok sevdiğim ve daima ustalarım arasında saydığım Fransız Charles Baudelarie (Şarl Bodler) bir şiirinde 'Musiki çok defa beni bir deniz gibi alır ve solgun yıldızıma doğru götürür.' der. Bu güzel şiirin sonunda ise şair, musiki için 'ümitsizliğimin büyük aynası' çığlığını atar. Musiki karşısında benim vaziyetim de aşağı yukarı budur veya buna yakındır. Onu dinlerken kendi meleğime teslim olurmuş gibi olurum. Beni taşıdığı tehlikeli uçurumlarda ömrümün en güzel macerasını yaşarım. Hülasa onunla beslenirim." derken şiir ve müziği birlikte anması ve "çığlık" sözcüğünde bir yoğunlaşmaya gitmesi işitme duyusunun şairde sanat duyuşuyla birleştirdiğini ortay koyar.

Baki Asiltürk, *Hilesiz Terazi*

1. Yazar, Ahmet Hamdi Tanpınar'ı çok yönlü bir edebiyatçı sözüyle nitelemektedir. Sizce çok yönlü bir edebiyatçı olmak ile duyuların kullanımı arasında nasıl bir bağ vardır? Metinden hareketle yorumlayınız.

2. Ahmet Hamdi'nin müzikten bahsederken kullandığı *Beni taşıdığı tehlikeli uçurumlarda ömrümün en güzel macerasını yaşarım.* cümlesini yorumlayınız.

3. Fransız şairin *Musiki çok defa beni bir deniz gibi alır.* mısrasını yorumlayınız.

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

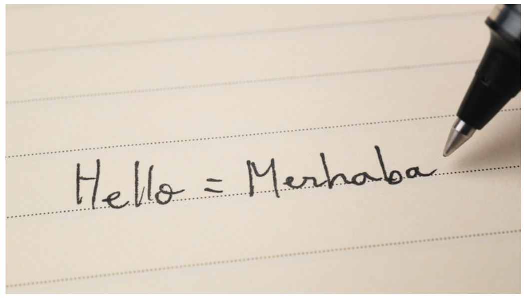
8. ÜNİTE > **Eleştiri** | Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Dilimize Yabancı Kaldık**	25 dk.
Amacı	Metni eleştirel bir bakış açısıyla okuyarak metinle günlük hayat arasında bağlantı kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dilimize Bulaşanlar

Her felaket dilimize yeni kelimeler katıyor. Felaketlerin veya felaket korkularının insan zihninde beklenmedik bir uyanıklığa ve dikkat yoğunluğuna sebep olduğu söylenebilir. Zihnin bütün hücreleriyle kendini korumak için açık olduğu bu zamanlarda yeni kavramlar doğuyor, günlük dile yeni kelimeler katılıyor. Bu yeni kelimeler, öyle yeni yapılmış sözler de değil. Belli bir meslek grubunda bilinen kelimeler, o mesleği icra edenlerin dilinden günlük dile yayılıyor; bir anlamda da avamileşiyor. Bunların çoğu terim/ıstılah dediğimiz söz varlıkları. Terim ise belli bir bilim dalının kavramlarını, nesnelerini, fiillerini ifade eden kelimeler. Terimler; sadece bir bilim dalının uzmanları arasında dolaşan sözler olarak kalınca kendi esrarlı dünyalarında var olmaya devam ediyor, o meslek uzmanlarının gizli dilinin anahtarları gibi müphem, biraz kışkırtıcı ve her zaman koyu bir sisin içinde duruyor. Ne zaman ki herhangi bir sebeple bu sis ortadan kalkıyor, o kelimeler; günlük dilin ortak malı, avami söz varlıkları oluveriyor, bütün karizmaları kayboluyor. Popüler sporlarla ilgili yüzlerce kelime, sadece bu sporlar popüler oldukları için günlük söz varlığımıza girmiştir. Taçı (touch), korneri (corner), ofsaytı (off-side) bilmeyen erkek yok gibidir. Hava ulaşımı on beş sene öncesine kadar yalnızca varlıklı olanlarımızın tercihi iken bugün her şehre her öğrenci, her asker, her amca, her teyze uçakla gitmeye başlamış; check-inler, boardingler, baş üstü dolabı, taksi, park pozisyonu gibi yerli yabancı sözler de hepimizin kelime dağarcığında yer edinmiştir. Sekseninde bir ninenin, dedenin üniversite öğrencisi torununa “Evladım, acele edelim de havaalanına erkenden varalım, check-in bitmeden, boarding tamamlanmadan uçağa binelim, sonra baş üstü dolaplarında çantamızı koyacak yer kalmıyor. Bir de acil çıkışta otursak ne iyi olurdu, diz mesafesi daha iyi oluyor…” demesini yadırgamayız.

Bilgisayar terimleri de öyle değil mi? Yediden yetmişe her birimiz, temel bilgisayar terimleri konusunda uzman olduk. Uzman olmadık hadi ama bu aletler, bu sistemler hayatımızın her yerine girdikçe bunları ifade eden kelimeler terim olma lüksünü, süsünü, cakasını kaybedip sıradanlaşıverdi. Tabii, günlük dilimiz biraz da böyle zenginleşiyor. Dilimizin zenginleşmesini, insanların daha çok kelimeyle meramlarını anlatmasını hep isteriz. İsteriz de sık sık da tartışırız. Bunlar alındığı yerden geldiği gibi mi dursun? Fransızcaysa Fransızca, İngilizceyse İngilizce mi olsun? Hatta yazılışlarını bile değiştirmeden öyle dursunlar mı? Yoksa bunların en azından imlalarını değiştirelim, yapabiliyorsak da bunları Türkçeleştirelim mi? Bu konuda her türlü dil durumuyla karşılaşıyoruz. Kelime bir başka dile ait, ne yazılışı ne söylenişi değişmeden geliyor. Kelimenin yazılışı değişiyor, söylenişiyle geliyor. Kelime Türkçeye aktarılarak, çevrilerek geliyor. Kelime alındığı dildeki biçim ve edasını değiştirmeden gelince bazen kızıyoruz, yok mu bunun Türkçesi diye bağrışmaya başlıyoruz. Türk Dil Kurumu uyuyor mu, diye söyleniyoruz; bazen de o yabansı hâliyle kullanmaktan âdeta gizli bir zevk alıyoruz; hele başlangıçta o terimin kullanıldığı alanın uzmanıysak “Aman efendim, bu çevrilemez, bütün dünya buna bunu diyor!” savunmasına geçiyoruz; o yabansılık bizim uzmanlık ayrıcalığımızın biraz daha sürmesini sağlıyor. Kimi zaman güzel çevirilerle karşımıza çıkıveriyor bu terimler, hiç yabancılık çekmeden aramıza karışıveriyor. Kimi zaman ise bizden gibi görünse de bir acayip uzaklık, soğuklukla geliyor… Öyle veya böyle hepsi dilde yerini alıyor.

(…)

Hayati Develi, *Türk Dili Dergisi*

Kelime Dağarcığı:

avam: Alt tabaka. **caka:** Gösteriş. **ıstılah:** Terim. **icra:** Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme. **müphem:** Açık ve belirgin olmaksızın.

1. Eleştirmenin/yazarın metinde ifade ettiği konuyla ilgili sizin düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

2. Metni okuyanlar, bu eleştiride anlatılmak istenenlerin dışında farklı çıkarımlarda bulunabilir mi? Düşüncelerinizi açıklayınız.

3. Sizce terimlerin günlük dilin ortak malı ve söz varlıkları hâline gelmesinin nedenleri nelerdir? Açıklayınız.

4. Eleştirmen, *Bu aletler, bu sistemler hayatımızın her yerine girdikçe bunları ifade eden kelimeler; terim olma lüksünü, süsünü, cakasını kaybedip sıradanlaşıverdi.* diyerek bu durumun günlük dili zenginleştirdiğini ifade etmiştir. Siz bu düşünceyi tutarlı buluyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ - Muharrem DEMİR*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metinden Yazara**	30 dk.
Amacı	Eleştiri yazarı ile metni arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dülger Balığının Ölümü

Hikâyecilerin çoğu eserlerinde insanı konu olarak alırlar. Hep onun üzerinde dururlar. Hâlbuki dünyada da insanın dışında pek çok varlık vardır. Onlar da anlatılmaya değer özellik ve güzelliklere sahiptirler. Gerçi insanlar onlara bakarlarken de kendilerinden kurtulamazlar ama insan dışı varlıklara karşı ilgi, insanın (ve hikâyenin) dünyasını genişletir. Şairler bu konuda hikâyecilerden daha açık görüşlüdürler. Kâinattaki her şeyi, taşı, toprağı, bitkileri, hayvanları, gökyüzünü, hatta varlık ötesini büyük bir sevgi ile kucaklar. Bu sevgi dolu geniş ilgi onların eserlerine bir başka güzellik ve derinlik verir.

(…)

"Dülger Balığının Ölümü" hikâyesinde konu dülger balığıdır ama dikkat, ilgi, sevgi ve acıma duygularıyla ona yazarın kendisi de karışır. Buna göre denilebilir ki hikâyenin kahramanlarından biri de Sait Faik'tir. Yazar, dülger balığına bakarken adeta onda, kendisine benzer, çevresi tarafından anlaşılmayan, sevilmeyen, hakir görülen insanların sembolünü bulur.

Hikâyenin esasını, yazarın dülger balığı üzerindeki duygu, düşünce, yorum ve hayalleri teşkil eder.

Dülger balığı, çirkinliği ile diğer balıklardan ayrılır. Diğer balıkların hepsi, dış görünüşleri bakımından güzel oldukları halde, dülger balığı, balıkların en çirkinidir.

Balıkçıların anlattıktan efsaneye göre o, eskiden müthiş bir canavarmış. "Keser, biçer, doğrar, mahmuzlar, takar, yırtar, koparır, atar, çeker, parçalarmış.»

Ondan bizar olan balıkçılar, İsa'ya şikâyet etmişler. İsa, en kocamanını sudan çıkararak eğilmiş, kulağına bir şeyler söylemiş; ondan sonra dülger balığı pek uslu, pek zavallı bir yaratık haline gelmiş.

Yazar hikâyesinde dülger balığının dehşet verici, çirkin görünüşü ile huyunun yumuşaklığı ve zavallılığı arasındaki tezadı kuvvetle belirtir. Bu hâli ile o, toplumda dış görünüşleriyle çirkin, korku verici, fakat aslında iyi huylu, mazlum insanlara benzer.

(…)

Sait Faik bu hikâyesini hayatının son yıllarında, hastalandıktan sonra tedavi için gittiği Fransa'da tesadüfen, öleceğini öğrendikten sonra yazmıştır. Yazar dülger balığının ölümünde âdeta kendi ölümünü görür gibi olur.

(…)

Bu tasvir tamamıyla Sait Faik'in şahsiyetine ve hayatında çevresiyle olan münasebetine uyar. Sait Faik'i yakından tanıdım ve sevdim. Bir sabah, tesadüfen Köprü altından eşimle beraber geçerken onunla karşılaştık. Selâmlaştık. Sait Faik'i ilk defa gören eşim: "Kim bu serseri, eşkıya kılıklı adam!" dedi. "Sait Faik" dedim. Gözlerine inanamadı. "Ne, o güzel hikâyeleri yazan bu adam mı?" diye hayret etti.

Hikâye tahliline böyle şahsi bir hatırayı karıştırdığım için özür dilerim. Sanat ile şahsiyet arasında münasebet vardır. Sait Faik, hikâyelerinde yaşadıklarını ve kendisini anlatmıştır. Fakat bu düşünceye hemen şunu da ilave edeyim. Hayat, kendiliğinden güzel eser vücuda getirmez ve bizde, yaşanırken her zaman güzellik duygusu da uyandırmaz. Sait Faik'i büyük hikâyeci yapan yaşantısı değil, sanat gücüdür. O, yaşantılarını anlatırken hayatın güzelliğini ve manasını bulmuştur.

(…)

Sait Faik, hayata bakış ve anlatış tarzı bakımından "gerçekçi"dir. Fakat gerçeği sadece dış görünüşü bakımından anlatmaz, dülger balığında olduğu gibi çirkin bir dış görünüşünün arkasında iyi bir ruh, derin bir mana da bulur. Sait Faik, hayatın ve kâinatın sadece dışını değil, içini de görür. Onun gerçekçiliği sığ bir gerçekçilik değil, efsaneyi, şiiri, duyguyu, sevgiyi ve hayali de içine alan, çirkinlik ile güzelliği,

iyilik ile kötülüğü bir arada gören, insanı ve kâinatı bütünüyle kucaklayan bir gerçekçiliktir. Sait Faik'in hikâyelerini hayat gibi zengin, karmaşık ve güzel yapan, bu sevgi dolu, derin, geniş, anlayışlı ve müsamahalı bakıştır.

Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*

Kelime Dağarcığı:

bizar olmak: Usanmak, bıkmak. **dülger:** Yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimse. **hakir:** Aşağı görülen, değersiz. **mahmuz:** Çizmenin, potinin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça. **munis:** Cana yakın, uysal, sevimli. **müsamaha:** Hoşgörü.

1. *Dülger Balığının Ölümü hikâyesinde konu dülger balığıdır ama dikkat, ilgi, sevgi ve acıma duygularıyla ona yazarın kendisi de karışır. Buna göre denilebilir ki hikâyenin kahramanlarından biri de Sait Faik'tir. Yazar, dülger balığına bakarken adeta onda, kendisine benzer, çevresi tarafından anlaşılmayan, sevilmeyen, hakir görülen insanların sembolünü bulur. Sait Faik bu hikâyesini hayatının son yıllarında, hastalandıktan sonra tedavi için gittiği Fransa'da tesadüfen, öleceğini öğrendikten sonra yazmıştır. Yazar dülger balığının ölümünde âdeta kendi ölümünü görür gibi olur.*

   Okuduğunuz metinden seçilen bölümden hareketle eleştirmenin metin-yazar ilişkisi ile ilgili tutumunu değerlendiriniz.

2. *Sait Faik'i yakından tanıdım ve sevdim. Bir sabah, tesadüfen Köprü altından eşimle beraber geçerken onunla karşılaştık. Selâmlaştık. Sait Faik'i ilk defa gören eşim: "Kim bu serseri, eşkıya kılıklı adam!" dedi. "Sait Faik" dedim. Gözlerine inanamadı. "Ne, o güzel hikâyeleri yazan bu adam mı?" diye hayret etti. Hikâye tahliline böyle şahsi bir hatırayı karıştırdığım için özür dilerim.*

   Okurlarından özür dilemesi eleştirmenin yazar kimliği hakkında size ne düşündürmektedir? Düşüncelerinizi belirtiniz.

3. *Sanat ile şahsiyet arasında münasebet vardır. Sait Faik, hikâyelerinde yaşadıklarını ve kendisini anlatmıştır. Fakat bu düşünceye hemen şunu da ilave edeyim. Hayat, kendiliğinden güzel eser vücuda getirmez ve bizde, yaşanırken her zaman güzellik duygusu da uyandırmaz. Sait Faik'i büyük hikâyeci yapan yaşantısı değil, sanat gücüdür. O, yaşantılarını anlatırken hayatın güzelliğini ve manasını bulmuştur.*

   Metinden alınan yukarıdaki ifadelerden hareketle eleştirmenin sanat ile şahsiyet arasında nasıl bir ilişki kurduğunu açıklayınız.

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** | *Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Herkes Neyi Bilir?**	30 dk.
Amacı	Bir eleştiri yazarının, ele aldığı metni hangi ölçütlere göre değerlendirdiğini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Popüler Ambalajlı Ciddi Kitap: Bunu Herkes Bilir

Hayatın, hatta kâinatın anlamını verdiğini iddia eden kitapların rafları doldurması, bütün dünyada olduğu gibi bizim ülkemizde de olağan bir durum. Evren ile nasıl bağ kurulur, başarının sırrı nedir, nasıl terfi alınır, plaza hayatının insanı bitiren boşluğuna nasıl anlam katılır?.. Hayatına mana katmak isteyen; okuyan ama sandığı gibi iyi bir okuyucu olmayan beyaz yakalıya yazılır bu kitaplar. Formül de gayet basittir: Kendini çok ciddiye alan bir imaj ve ambalaj; içinde ise faydasız ve bayağı bir yığın bilgi. Emrah Safa Gürkan'ın kitabını okurken şunu fark ettim. Bunu Herkes Bilir, benim hayatımda okuduğum ilk "popüler ambalajlı ciddi kitap".

Bunu Herkes Bilir, tarihe bakarken yanlış sorular sorduğumuz, sorduğumuz yanlış sorulara da çok sığ ve işimize yarayan cevaplar bulduğumuz gerçeğini yüzümüze vuruyor. Kitabı okurken hemen her satırda Emrah Safa Gürkan'ın "Tarihe dair çok saçma fikirleriniz var. Ben aslını söylemeye çalışayım: Asıl sorun soruların vasatlığı." dediğini işitir gibi oldum. Hocanın bu serzenişinin, iki uçta konumlanan "herkes"i muhatap aldığı çok açık.

Emrah Safa Gürkan, kitabında belki de akademik kariyeri boyunca işittiği yanlış sorulardan yola çıkarak doğru cevaplara ulaşmaya çalışmış. Örneğin, kendisine Osmanlıların neden geri kaldığı sorulunca konuyu Batı literatürünün bugün bile canlı bir meselesi olan "Büyük Ayrışma"ya (Great Divergence) getiriyor ve "Biz geri kalmadık. Onlar hızlandı." diyor. Dünya tarihini de kendimizi merkeze alarak okuduğumuz için hocanın bu lafını anlamak zor olabilir. Ama esasında Emrah Safa Gürkan bir cümlede literatürü özetliyor.

Makalelerin çalakalem yazıldığı ve hemen hiç kimse tarafından okunmadığı akademik camiamızda, Bunu Herkes Bilir gibi geniş kitlelere sızmaya çalışan dopdolu bir eserin boy göstermesi sevindirici bir durum hakikaten. Komplike fikirlerin kısacık cümlelerle açıklanamayacağını düşünen biri olarak kitapta uzun ve derin cümlelere rast gelmek de güzel bir sürpriz oldu benim için. İçerikten ve biçimden feragat etmeden okuyucunun seviyesine nasıl inileceğinin de güzel bir örneğini göstermiş oldu Emrah Safa Gürkan. Bunu Herkes Bilir, hocanın son sözde de belirttiği gibi popüler olanın kötü olmak zorunda olmadığını ispat edebilmiş bir kitap.

Fatih Baha Aydın, *Sabitfikir Dergisi*

Kelime Dağarcığı:

çalakalem: Gelişigüzel, durmadan yazarak. **feragat etmek:** Hakkından kendi isteğiyle vazgeçmek. **komplike:** Karmaşık. **literatür:** Kaynak. **serzeniş:** Yakınma. **sığ:** Ayrıntıya inemeyen, yeterli olmayan. **vasatlık:** Vasat olma durumu, ortalamaya uygunluk.

1. Okuduğunuz metinde eleştirmenin, söz konusu eserle ilgili eseri okumadan önceki düşünceleri ile okuduktan sonraki düşünceleri arasında bir değişiklik olmuş mudur? Açıklayınız.

2. Metinde geçen *beyaz yakalı* sözüyle, el emeğinden ziyade zihinsel güçleriyle çalışan ve masa başında faaliyet gösteren toplumsal sınıf kastedilmektedir. Buna göre, yazarın *beyaz yakalı* insanların popüler ambalajlı kitaplara ilgisiyle ilgili görüşlerini metinde yer alan toplumsal eleştiri bağlamında yorumlayınız.

3. *Bunu Herkes Bilir, tarihe bakarken yanlış sorular sorduğumuz, sorduğumuz yanlış sorulara da çok sığ ve işimize yarayan cevaplar bulduğumuz gerçeğini yüzümüze vuruyor.*

Metinden alınan yukarıdaki cümlelerde anlatım 1. çoğul kişi üzerinden yapılmıştır. Yazarın bu ifade biçimini tercih etmesinin sebepleri sizce nelerdir? Açıklayınız.

4. Okuduğunuz metnin yazarının, üniversitede akademisyen olmasının yanı sıra yayımlanmış iki romanı da vardır. Bu bilgiden hareketle, sizce yazar söz konusu metne edebiyat penceresinden mi yaklaşmıştır yoksa bu eseri bir akademisyen gözüyle mi değerlendirmiştir? Görüşlerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

8. ÜNİTE > Eleştiri | Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Devrik Tümce	30 dk.
Amacı	Metinden hareketle türün önemli temsilcilerinin görüşlerini fark ederek kendi görüşlerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Süleyman Nazif ve Türk Nesri

Halis bir şair olduğu kadar iyi bir nesir ustası olduğunu, hâlâ zevkle okunan fıkraları ile ispat eden Ahmet Haşim, iki yazısında Süleyman Nazif'ten bahseder. Bunlardan birincisinde "Batarya ile Ateş" yazarını "koca bir değirmeni harekete getirmeğe kâfi bir kudreti, bazen bir tek cümlenin zembereklerine sıkıştırmayı bilen o kasırgalar kardeşi" diye överken, "Son Şarklı" başlığını taşıyan ikinci yazısında onu sevgi dolu bir alayla "belagat kaidelerine büyük bir iman ile inanan son büyük sanatkârımız" diye tavsif eder. Haşim'e göre Süleyman Nazif, "Sözün kudretini kelimelerin ahenginden, nidaların azametinden ve tezatların şimşeklerinden beklerdi. Akla şaşkınlık veren bir hayat kaynağı olan bu adam ateşten parmaklarıyla kelimelere dokundukça onları garip bir akıcılıkla canlandırmasını bilirdi. Cansız lügat onun elinde bir alev gibi yanardı."

Kendinden başkalarını sevmede fazla cömert davranmayan Yahya Kemal, Nazif ile şiir bahsinde hiçbir zaman anlaşamadıklarını belirttikten sonra nasir olarak onu bir "münşi" telakki eder: "Nazif münşi doğmuştu; Osmanlı yazısının hattından ayrılmazdı; o yazının satırındaki nahvi ruhuna bir nazım dalgası gibi geçirmiş bir nasirdir."

Bu iki büyük Türk şairi de Süleyman Nazif'in nesrini dikkatli bir şekilde incelememişlerdir. Süleyman Nazif'i daha yakından tanıyan Cenab Şehabeddin'in vermiş olduğu hüküm çok daha doğrudur ve dikkati şaşılacak derecede modern üslup tetkiklerine uygundur.

(…)

Süleyman Nazif ile Cenab Şehabeddin'in Türk nesri üzerinde yapmış oldukları bu inkılap, Cumhuriyet devrinde girişilen "devrik tümce" teşebbüsünü hatırlatır. "Devrik tümce"ciler de alışılan Türkçede cümlelerin yeknesaklığından şikâyet etmişler ve onu konuşma dilinin oynak sentaksına yaklaştırmağa çalışmışlardır. Nurullah Ataç ve Sabahattin Eyüboğlu gibi Türkçenin zevkine sahip, ölçülü, kültürlü ve uzun yıllar tercüme ile uğraşmış yazarlar bunun güzel örneğini vermişlerdir. Onların dışında "devrik tümce"yi, normal cümleyi altüst etmek sanan zevksizler ve acemiler, okurken insanın asabını bozan kötü bir tercüme taklidi üslup vücuda getirmişlerdir. Uydurma kelimelerle de birleşen bu "devrik tümce" inkılabı tutmamıştır. Hâlbuki Süleyman Nazif, Cenab Şehabeddin, Ataç ve Eyüboğlu'nun üzerinde durdukları bu konu Türk dili bakımından son derece mühimdir ve yeniden ciddiyetle ele alınmağa değer.

Bunun için her şeyden önce, Türkçeyi gelişigüzel bir şekilde değiştirmek fikrinden vazgeçmek, başarılı örnekleri dikkatle inceleyerek, dilimizin imkânlarını araştırmak lazımdır. Süleyman Nazif'in ortaya koyduğu prensipler kanaatime göre, bugün için de doğrudur. Cenab'ın işaret ettiği gibi, Nazif, bu nesir anlayışına Batılı örneklerden varmıştır. Bu bakımdan Ahmet Haşim ile Yahya Kemal›in onu eski münşilere benzetmeleri doğru değildir. Eski inşada, ses bakımından birbirine benzeyen kelimeler vasıtasıyla şiire yaklaşan bir nevi ahenk elde etmeğe çalışılıyordu.

(…)

Cümleye bu tarzda dikkat, muhtevanın dışında şekil üzerinde ayrıca durmayı gerektirir. Bu, bir sabır ve deneme işidir. Ben şahsen nesirde Alain'in (Alayn) fikrini beğenirim. Alain, iyi nesir, kendisini unutturarak okuyucuyu doğrudan doğruya fikre veya vakıaya götürmelidir, der. Nesirde, dikkati düşünceden ayıran her şey kötüdür. Fakat yeni bir muhtevayı güzel bir şekilde ifade eden nesirden de hoşlanırım. Bana yeni bir fikir kazandırmayan cümle, şekil bakımından ne kadar güzel olursa olsun boştur. Öyle sanıyorum ki Süleyman Nazif, dikkatini o devir için çok yeni ve gerçekten mühim olan bu buluşa vermiş, fikirlerini derinleştirmekten ziyade, heyecan verici güzel cümleler yazmayı tercih etmiştir.

(…)

Mehmet Kaplan, *Edebiyatımızın İçinden*

Kelime Dağarcığı:
Alain: Fransız deneme yazarı ve düşünürü. **asap:** Sinir. **belagat:** İyi konuşma, sözle inandırma yeteneği. **halis:** Katışık olmayan, katışıksız, saf. **hat:** Çizgi, yazı. **inkılap:** 1. Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik, iyileştirme, devrim, reform. 2. Bir durumdan başka bir duruma geçiş, dönüşüm. **inşa:** Düzyazı veya şiir kaleme alma, yazıya dökme. **kaide:** Kural. **kudret:** 1. Güç (I), erk, erke, iktidar. 2. Yetenek. **lügat:** Kelime, sözlük. **münşi:** Mektup türünde usta ve başarılı olan, inşası güçlü (kimse). **nahiv:** Söz dizimi. **nasir:** Nesir yazan, nesir ustası. **nida:** Çağırma, bağırma, seslenme. **sentaks:** Söz dizimi. **tavsif:** Nitelendirme, niteliklerini söyleme. **telakki etmek:** Saymak, öyle kabul etmek, öyle anlamak. **teşebbüs:** Girişim, girişme. **tetkik:** İnceleme, araştırma. **yeknesak:** Tekdüze.

1. *Ahmet Haşim, iki yazısında Süleyman Nazif'ten bahseder. Bunlardan birincisinde "Batarya ile Ateş" yazarını "koca bir değirmeni harekete getirmeğe kâfi bir kudreti, bazen bir tek cümlenin zembereklerine sıkıştırmayı bilen o kasırgalar kardeşi" diye överken, "Son Şarklı" başlığını taşıyan ikinci yazısında onu sevgi dolu bir alayla "belagat kaidelerine büyük bir iman ile inanan son büyük sanatkârımız" diye tavsif eder.* ifadelerinde sizce yazar neye dikkat çekmektedir?

2. Metne göre "nesir" hakkında söz söyleyen ve eser veren yerli ve yabancı sanatçılar kimlerdir?

3. Metinde *Nesirde, dikkati düşünceden ayıran her şey kötüdür. Fakat yeni bir muhtevayı güzel bir şekilde ifade eden nesirden de hoşlanırım. Bana yeni bir fikir kazandırmayan cümle, şekil bakımından ne kadar güzel olursa olsun boştur.* diyor yazar. Bu fikre katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle yazınız.

4. Yazar, metin boyunca birçok yazarın fikrinden faydalanmıştır. Bu, yazıyı nasıl etkilemiştir?

5. Okuyucu ve öğrenci olarak hangi tür yazıları sevdiğinizi gerekçesiyle yazınız.

Hazırlayan: *Mustafa YEŞİLKAYA*

8. ÜNİTE > **Eleştiri** *Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Türk Edebiyatında İlk Eleştirmenler**	30 dk.
Amacı	Eleştiri türünde eserler vermiş yerli sanatçılarla türün ilk önemli eserleri hakkında edinilen bilgiler üzerinden yorum yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Edebî Tenkit

Türk edebiyatında gerçek edebî tenkidin de Tanzimat'tan sonra başlamış olduğu söylenebilir.

(…) Avrupai bir Türk edebiyatının kurulmasına başlandıktan sonra zamanla karşılaşılan ve çözülmesi gereken bazı önemli meseleler üzerinde bir düşünme, açıklama ve tenkit dönemi de başlamış oldu. 1860'tan sonra Batı kültürü ile temas kuran ve Türk edebiyatını modernleştirmeye çalışanların, aydınlara açıklayıp anlatmak ve onları inandırmak durumunda bulundukları ilk mesele, divan edebiyatının artık ortadan kalkmasındaki zaruretti. Onlara göre bu edebiyat, "son derecede kuralcı, sanatçının kişiliğini boğan, söz oyunlarını ön planda tutan; duyguları, hayal ve düşünceleri ve ifade unsurlarıyla klişeleşmiş, hayat ve gerçekle ilgisiz, devrini tamamlamış ve skolastik karakterde" bir edebiyattı. Bu hüviyetiyle, artık tarihe karışmak ve yerini medeni kuruluştaki bir edebiyata terk etmek zorunda idi. Kurulacak olan yeni edebiyata genç kuşakları alıştırabilmek için onları divan edebiyatından soğutup uzaklaştırmak şarttı. Bu sebeple Tanzimat edebiyatının ilk döneminde bütün tenkitler divan edebiyatının esasları ve özellikleri üzerinde toplanır. Kurulacak yeni edebiyat için âdeta bir "alan açma" mahiyetinde olan bu tenkitler, Ziya Paşa ile Namık Kemal tarafından yönetildi. Ziya Paşa, Hürriyet'te çıkan Şiir ve İnşa (1868, sayı: 11) makalesinde divan edebiyatına şiddetle hücum ederek onu "gayri millî ve suni" olmakla suçlar ve asıl Türk edebiyatının Halk edebiyatı olduğunu iddia eder. Fakat gençliğinde divan edebiyatı kültürü ile yetişmiş ve onun zevkini almış olan Ziya Paşa, bu tenkitleri inkılapçı düşüncelerinin baskısı altında yani bir edebiyat ihtilalcisi psikolojisi ile yaptığı, duygularıyla divan edebiyatına bağlı bulunduğu için Harâbât'a (1874) yazdığı ön sözde bu iddianın aksini ileriye sürmekte de tereddüt etmemiştir.

Buna karşılık inkılapçı karakterini hiç bırakmayan Namık Kemal, kendi zevk ve alışkanlıklarını bir yana iterek divan edebiyatı hakkındaki düşüncelerinde sonuna kadar direnmiştir. 1866'da Tasvir-i Efkâr'da çıkan "Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyyatı Hakkında Bazı Mülâhazâtı Şâmildir" adlı uzun makalesinde divan edebiyatı hakkındaki menfi düşüncelerini, Harâbât'ı tenkid maksadıyla yazdığı Tahrîb-i Harâbât (1886, 1887, 1894) ve Ta'kîb (1886) adlı eserlerinde daha şiddetle savunur.

Aynı yazarlar, gerek divan edebiyatı alışkanlıklarının giderilmesini hedef tutan yazılarında ve gerekse doğrudan doğruya yeni edebiyatın esaslarını açıklayan ve savunan başka yazılarında Batı edebiyatı hakkında da gerekli bilgileri vermekte idiler.

(…)

Tanzimat devrinin başlıca münakaşa konularından biri de yeni edebiyatın dili meselesidir. Şinasi'nin Tercemân-ı Ahvâl ve Tasvîr-i Efkâr gazetelerinin ilk sayılarına yazdığı ön sözlerle Ziya Paşa ve Namık Kemal'in yukarıdaki makale ve eserleri bu mesele hakkındaki görüşlerini de bildirirler.

Fransız edebiyatı ile temaslar arttıkça bu edebiyattan çevrilen eserler ve yazarları hakkında bazı inceleme ve tenkitler de görülmeye başlamıştır. Ayrıca, Batılı edebî türler ve akımlar üzerinde de zaman zaman münakaşalar yapılmıştır. 1880-1886 yılları bu münakaşalar bakımından çok hareketlidir. Ahmet Mithat-İsmail Hakkı-Beşir Fuat-Nâbizade Nâzım arasında yapılan bu münakaşalardan başka eski ve yeni edebiyat üzerindeki mücadele de aynı tarihlerde en şiddetli safhasına girmiştir.

Bu safhanın en gürültülü çatışması ise Recaizade Ekrem ile Muallim Nâci arasında şiir dili ve nazım tekniği üzerine yapılan ve ancak hükûmetin araya girmesiyle kapanmış olan münakaşadır (1886). Nâci, Ekrem'in görüşlerine karşı Saadet gazetesinde çıkan cevaplarını "Demdeme" (1886) adı ile ayrıca yayımladı.

(…)

Bu durumu ile Tanzimat devrinde tenkit, daha çok Doğu-Batı edebiyatlarının mücadelesini mihver yapan, divan edebiyatı için yıkıcı ve Avrupai Türk edebiyatı için de yapıcı bir karakter göstermektedir.

Kenan AKYÜZ, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri

Kelime Dağarcığı:
gramer: Dil bilgisi. **hüviyet:** Kimlik. **klişe:** Basmakalıp (söz, görüş vb.). **mahiyet:** Nitelik, vasıf, öz, özlük, asıl, esas. **menfi:** Olumsuz. **mihver:** Önemli. **skolastik:** Orta Çağ yöntemlerine uygun, eski. **sentaks:** Söz dizimi. **zaruret:** Zorunluluk.

1. Namık Kemal'in Tahrib-i Harabat adlı eseri, Türk edebiyatında eleştiri türünün ilk eseri olma özelliğini taşır. Türk edebiyatında eleştiri türünden faydalanılması sizce edebiyatımızın gelişimini nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Ziya Paşa'nın Doğu-Batı *edebiyatları arasında* ikilem yaşamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

3. Size göre Tanzimat edebiyatında yapılan eleştirilerin ve eleştirilere verilen cevapların, eserlerin ön sözlerinde verilmesinin sebebi ne olabilir? Açıklayınız.

4. Sizce metinde adı geçen yazarlardan hangileri, yüzlerce yıl geçse de eleştiri denince akla gelecek ilk isimlerdir? Metinden hareketle açıklayınız.

5. Metinde divan edebiyatını tamamen yok sayarak Batı eksenli yeni bir edebiyat anlayışını savunan sanatçıların düşünce ve davranışlarının tutarlı olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

6. *Fransız edebiyatı ile temaslar arttıkça bu edebiyattan çevrilen eserler ve yazarları hakkında bazı inceleme ve tenkitler de görülmeye başlamıştır.* cümlesinden hareketle Batı edebiyatının, ülkemizde benimsetmek istenen kişilerce de tenkit edilmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ - Muharrem DEMİR*

8. ÜNİTE > Eleştiri | Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Eleştiride Dil Bilgisi**	30 dk.
Amacı	Eleştiri metni üzerinden yazım ve noktalama çalışmaları yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sarı Sıcak

Orhan Kemal'in "Uyku" hikâyesinde olduğu gibi Yaşar Kemal de "Sarı sıcak" hikâyesinde, çalışmak zorunda kalan veya zorla çalıştırılan bir çocuğu ele alıyor. Yaşar Kemal'in hikâyesinde de uyku ile savaş ve yorgunluk önemli bir yer tutuyor. İki hikâyede de, çocukların beden yapıları bakımından zayıf olmaları, aç kalmaları ve aşırı sıcaklık karşısında baygın düşmeleri dikkati çekiyor. Yalnız Orhan Kemal'in hikâyesinde mekân fabrika olduğu halde, "Sarı sıcak" da köy ve tarladır. Sosyal çevreyi meydana getiren şahıslar da farklıdır.

İki yazarın da gayesi, çocuğa karşı acıma duygusu uyandırmak ve çocukların bir kazanç vasıtası olarak kullanılmasının bir nevi zulüm olduğunu ortaya koymaktır. Orhan Kemal'in hikâyesi işleniş, ayrıntılarla ana-fikir arasında kurulan münasebet, iç zenginlik, gerçeklik duygusu bakımından Yaşar Kemal'inkinden daha mükemmeldir. Yaşar Kemal, hadiseler arasında ikna edici münasebetler kuramıyor. Tasvirleri şairâne olsun diye beyhude uzatıyor. Bu zaaflar Yaşar Kemal'in romanlarında da vardır.

Tasvirin şairâneliği yanında Yaşar Kemal, sevgi ve iradeye de önem veriyor. Böylece ezici güçlere karşı, insanı kurtaran bir denge kuruyor.

"Sarı sıcak" hikâyesinde annenin oğluna karşı şefkatli davranışı ile babanın haşin davranışı arasında tezat vardır. Baba oğlunun çalışmasını, tembelliğe alışmamasını ister. Onu düşündüren bir sebep de, Mustafa Ağalar'a verdiği sözdür: "Bu geceyarısı nereden çocuk bulurlar sonra?"

(…)

Anne, oğlu Osman'ı Mustafa Ağalar'a gündeliğe giden Zeynebe emanet eder. Zeynep çalışma esnasında Osman'a göz-kulak olur. Osman da Zeyneb'i sever. Tarlada zalim babanın yerini yakıcı güneş alır. Yazar güneşin yakıcılığı üzerine ısrarla durur.

Akşam herkes yemek yerken onurlu bir çocuk olan Osman bir kenarda durur. Bir çubukla oynayarak varlığını duyurmak ister ama yemek yiyenler oralı olmazlar. Neden sonra Mustafa Ağa'nın karısı (yine bir kadın) Osman'ı farkeder ve kocasının kulağına bir şeyler fısıldar. Bunun üzerine Mustafa Ağa kesesini çıkarıp Osman'a bir yirmi beşlik verir. Osman alnının teriyle kazandığı parayı doğru anasına götürür.

Çocuğuna karşı o kadar müşfik olan annenin, oğlunun kollarının çok ince oluşunu tam işe gideceği sabah farketmesi ve kocasıyla durumu daha önce konuşmaması anlaşılması güç bir durumdur.

(…)

Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*

Kelime Dağarcığı:

beyhude: Yararsız, anlamsız, boşuna. **haşin:** Sert, kırıcı, gönül kırıcı. **münasebet**: İlişik, ilişki, ilinti. **müşfik**: Sevecen **şairane:** Şaire yakışır biçimde, şair gibi, ozanca. **yirmi beşlik:** Yirmi beş kuruş veya lira değerinde para. **zaaf:** Eksiklik, yetersizlik. **zulüm:** Eziyet, cefa.

1. *Orhan Kemal'in "Uyku" hikâyesinde olduğu gibi Yaşar Kemal de "Sarı sıcak" hikâyesinde, çalışmak zorunda kalan veya zorla çalıştırılan bir çocuğu ele alıyor.*

   a) Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümlede geçen eser adlarının nasıl yazıldığına dikkat ederek tespit ettiğiniz farklılıkları belirtiniz.

b) Köşeli tırnak işaretinin (“ ”) verilen cümledeki işlevini belirleyiniz.

2. *Anne, oğlu Osman'ı Mustafa Ağalar'a gündeliğe giden Zeyneb'e emanet eder. Zeynep çalışma esnasında Osman'a göz- kulak olur. Osman da Zeyneb'i sever.*

a) Okuduğunuz metinde geçen Mustafa Ağalar'a ifadesinin yazımını “Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz. Kesme işareti kişi adlarından sonra gelen saygı ve unvan sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur.” kurallarına göre değerlendiriniz.

b) Verilen cümlelerde geçen Zeynep isminin yazımını özel adların yazımında dikkat edilmesi gereken kurallar çerçevesinde değerlendiriniz.

3. Okuduğunuz metinden seçilen *ana-fikir, göz-kulak olur, farkeder/ farketmesi, geceyarısı* kelimelerinin yazımını yazım kuralları açısından değerlendiriniz.

4. *İki hikâyede de, çocukların beden yapıları bakımından zayıf olmaları, aç kalmaları ve aşırı sıcaklık karşısında baygın düşmeleri dikkati çekiyor. Yalnız Orhan Kemal'in hikâyesinde mekân fabrika olduğu halde, “Sarı sıcak” da köy ve tarladır.*

Verilen cümlelerde "-de" ekinin nasıl yazıldığına dikkat ederek aşağıda belirtilen kurallara göre yazımları değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

8. ÜNİTE > Eleştiri | Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Dilin İncelikleri	30 dk.
Amacı	Bir metindeki anlatım bozukluklarını, yazım ve noktalama yanlışlıklarını tespit ederek anlam ve dil açısından doğru cümle kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İstanbul'un Bir Yüzü

Refik Halid Karay (1888-1965), önce İstanbul'un İçyüzü adını verdiği, sonraki baskılarda pek yerinde olarak bu adı İstanbul'un Bir Yüzü olarak değiştirdiği romanını yazmaya 15 Eylül 1918'de başlamış, 15 Aralık 1918'de bitirmiş. Roman, Meydan Larousse'a göre 1919'da, Cevdet Kudret'le Behçet Necatigil'e göre 1920'de yayımlanmış. (Okuduğum "üçüncü basılış"ı İnkılâp ve Aka Kitabevleri yayımlamışlar, yayım tarihi yok.)

Romanın adının değiştirilmesinin pek yerinde olduğunu söylemiştim; çünkü bu roman, bütün İstanbul'un içyüzünü değil, yalnızca İstanbul'da yaşayan bir azınlığın içyüzünü gözler önüne seriyor: Savaş zenginleri, karaborsacılar, vurguncular, türediler, İttihat ve Terakki'nin adamları… İstanbul'un "öteki yüzü", yani "halk" yok romanda.

Romanda sık sık "eski devir" sözü geçiyor; bu, 1908 Meşrutiyet'inden önceki "devir"; "Abdülhamit'in saltanat yılları" demek; sık sık geçen ve roman zamanını belirleyen sözler arasında "Meşrutiyet'in ilanı" var, "31 Mart vakası" (13 Nisan 1909) var.

(…)

Refik Halid, "eski devir"i, "yeni devir"i, "harp zenginleri"ni, "eski ve yeni İstanbul"u anlatmak, toplumsal değişimi göstermek istiyor; yazmak istediklerini klasik roman biçimiyle yazamayacağını görünce, 1918'e kadar Türk romanında görülmemiş (Batı romanından aklıma ilk gelen Gogol'ün 1842'de yayımlanan romanı: Ölü Canlar.) bir biçim yaratıyor: İstanbul'un değişik çevrelerinden değişik kişileri anlatıyor, bunların yaşam toplamından İstanbul'un bir yüzü ortaya çıkıyor.

Romanın anlatıcısı İsmet ("… benim ismim 'Yüksek İsmet'ti; çıtır pıtır olduğumdan bunu yakıştırmışlardı; sonraları ben geliştim, irilendim. Fakat lakaplarımız kaldı, değişmedi."), romanın biçimini şöyle açıklıyor: "İkimiz de (öbürü: Kâni.) İstanbul'un göğe sığmaz genişliği, ucu bulunmaz derinliği içinde öyle karışık, çapraşık yollara düştük, öyle eziyetler çektik veya sefalar sürdük ki hatırladıklarımızı olduğu gibi, süssüz, ilavesiz yazıversek meydana payitahtın son zamana ait ne canlı ve ne doğru bir tarihi çıkar. İşte ben, elimden geldiği kadar, bu hatıraları sırasını düşürdükçe roman gibi değil, bir hatıra defteri gibi bazen kısa kısa, bazen uzun uzun, o günkü zevkime, iştahıma göre zaptedeceğim."

Refik Halid'in romanının en önemli yanı, bir döneme tanıklık etmesi; Refik Halid, eski bir "İtilâfçı" olarak, roman boyunca İttihat ve Terakki'ye sık sık eleştiriler yöneltiyorsa da bu dönemi ondan daha iyi anlatan başka romancımız yok galiba.

(…)

Fethi Naci, *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*

Kelime Dağarcığı:

türedi: Kendisinden umulmayan bir biçimde sivrilmiş ve hakkı olmayan bir duruma gelmiş (kimse), yerden bitme, zıpçıktı.
zaptetmek (zapt etmek): Yazıya geçirmek.

1. Anlatımda duruluk, cümlede gereksiz sözcüğe yer verilmemesidir. Cümleden bir sözcüğü ya da söz öbeğini çıkardığımızda anlamda bir bozulma ya da daralma olmuyorsa o sözcüğün kullanımı gereksizdir; dolayısıyla o cümle duru bir cümle değildir.

Bu bilgiden hareketle, okuduğunuz metinden alınan *Refik Halid Karay (1888-1965), önce İstanbul'un İçyüzü adını verdiği, sonraki baskılarda pek yerinde olarak bu adı İstanbul'un Bir Yüzü olarak değiştirdiği romanını yazmaya 15 Eylül 1918'de başlamış, 15 Aralık 1918'de bitirmiş.* cümlesini anlatımda duruluk ilkesine göre inceleyiniz.

2. *Romanın anlatıcısı İsmet ("... benim ismim 'Yüksek İsmet'ti; çıtır pıtır olduğumdan bunu yakıştırmışlardı; sonraları ben geliştim, irilendim. Fakat lakaplarımız kaldı, değişmedi."), romanın biçimini şöyle açıklıyor: "İkimiz de (öbürü: Kâni.) İstanbul'un göğe sığmaz genişliği, ucu bulunmaz derinliği içinde öyle karışık, çapraşık yollara düştük, öyle eziyetler çektik veya sefalar sürdük ki hatırladıklarımızı olduğu gibi, süssüz, ilavesiz yazıversek meydana payitahtın son zamana ait ne canlı ve ne doğru bir tarihi çıkar. İşte ben, elimden geldiği kadar, bu hatıraları sırasını düşürdükçe roman gibi değil, bir hatıra defteri gibi bazen kısa kısa, bazen uzun uzun, o günkü zevkime, iştahıma göre zaptedeceğim."*

Yukarıdaki paragrafta yazar, ilk parantez işaretini romandan alıntı yapmak için, ikinci parantez işaretini ise anlatıcının sözünün arasına girerek okuyucuya romanla ilgili bir açıklama yapmak için kullanmıştır. Sizce bu alıntı ve açıklamaların kullanılması metnin duruluğunu ve akıcılığını nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

3. Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerdeki altı çizili sözcüklerin yerine günümüz Türkçesinde hangi sözcükler kullanılmaktadır? Söz konusu sözcükleri değiştirerek altındaki boşluklara cümleleri yeniden yazınız.

- *Okuduğum "üçüncü basılış"ı İnkılâp ve Aka Kitabevleri yayımlamışlar, yayım tarihi yok.*

- *Benim ismim Yüksek İsmet'ti; çıtır pıtır olduğumdan bunu yakıştırmışlardı; sonraları ben geliştim, irilendim.*

4. *Romanda sık sık "eski devir" sözü geçiyor; bu, 1908 Meşrutiyet'inden önceki "devir"; "Abdülhamit'in saltanat yılları" demek; sık sık geçen ve roman zamanını belirleyen sözler arasında "Meşrutiyet'in ilanı" var, "31 Mart vakası" (13 Nisan 1909) var.*

Yukarıdaki paragrafta noktalı virgül, kesme işareti, tırnak işareti ve büyük harflerin kullanımı ile ilgili bazı yanlışlıklar yapılmıştır. Bu yanlışlıkları düzelterek cümleleri yeniden yazınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelime Dağarcığım**	25 dk.
Amacı	Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime gruplarını metinden hareketle bulabilmek. Metinden çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Peri Bacaları/Döner Kümbet

Temmuz ortalarındayız. Daha dün Çukurova'nın sarı sıcağındaydım. Kurumuş Akçasaz'ın ovasındaydım. Anavarza'nın kayalıklarında cam kırıkları gibi ipileşen bir güneş vardı. Ovaya cam kalınlığında, ağır bir ışık dökülüyordu… Yanıyordu ova, Çukurova ateş püskürüyordu. Şimdi Kayseri'deyim. Kayseri de yanıyor. Kayseri'de de sıcak bir güneş var. Ama cam kırıklarının ipiltisi yok güneş ışıklarında. Sıcak olsa da tepedeki Erciyes'ten bir serinlik geliyor. Ya da insan bir serinlik geliyor sanıyor. Kayseri büyük, ağır, güzel, nazlı yapıların memleketi… Göçebe Selçuk, taşı oya gibi işlemiş. Kümbetleri, kervansarayları, hanları, camileri… Sonra kalesi, eski zamandan kalma surları… İşlenmiş, canlı, güzel bir geometri kafası taşa can, taşa yoğunluk vermiş. Sonra da Erciyes'in düzlüğüne ölmez yapılarını oturtmuş. Göçebenin hünerli eli, harika yapıların üstünde dolaşır gibi. En şaşılacak şey Selçuk göçebesinin bu kadar güzel şeyleri yapabilmesi… Bana öyle geliyor ki bir iş var bu işin içinde. Selçuk göçebesinin ellerinin hünerini, bu hüner nereden geliyor, dünyanın iyi bellemesi gerek. Övünmek için değil. Öğrenmek için.

Konumuz periler diyarıydı. Selçuk'u bir yana bırakalım. Hayranlığımız, sevgimiz berdevam. Ama, buralara da bir peri eli dokunmamış diyemezsiniz. Ne gelir insanın aklına, insan neler düşünür bu diyarda bilemezsiniz… Kafana bir peridir takılmışsa, aklından en olmaz şeyler geçer, sen de o düşünceyi sonuna kadar kovalayamazsın… Dersin ki Asya'nın bozkırından çadırlarını alıp, atlarına binip, devesini, koyununu, keçisini, malını toplayıp Anadolu'ya bir periler kavmi geldi. Her biri bir taşa dokundu, nakış oldu. Tuttuğu taş nakış oldu. Sonra kümbet oldu, cami, tımarhane, kervansaray, han oldu… Kafan bir an periler üstüne çalışmışsa bu böyledir. Çaresiz.

Bizim Mustafa Gümüşkaynak var Kayseri'de, ince çocuktur. Kayseri'ye her gelişimde Mustafa beni ilkin Döner Kümbet'e götürür. Mustafa huyumu bilir. Ben Kayseri'de ilkin Döner Kümbet'i görmek isterim. Bunda da öyle oldu. Döner Kümbet'i görüp de büyülenmemek imkânsız. Mustafa doğma büyüme Kayserili olduğu hâlde, binlerce kere Döner'i görüp tattığı hâlde, o da her görüşünde büyülenir. Mustafa bana her gidişimde Döner'in efsanesini de anlatır. Bilir ki isterim. Yahut da hoşuna giden, efsaneyi anlatmak. Döner'in arkasında Erciyes vardır. Alakarlı. Erciyes gece bile aydınlık içindedir. Sonra, ay ışığı varsa, Erciyes, Döner Kümbet ve insan başka, aydınlık, bir tuhaf ülkededir. Yıldızlar döner… Günlerden perşembeyse, cuma gecesi ise ilk akşamdan Döner Kümbet kendi etrafında fırıl fırıl dönmeye başlar. Gece yarıya doğru dönmesi gittikçe hızlanır, uğunur, görünmez olur. Öyle hızlı döner. Ona bakarak alakarlı, aydınlık içindeki Erciyes de döner… Ala şafak sökünceye kadar, Döner Kümbet Mevlevi dervişi gibi döner… Gece yarısından sonra Kümbet'in dönmesi yavaşlar. Günün ilk ışıkları üstüne düşünce yavaşlar, sonra eskisi gibi yerinde zınk diye durur. Diyeceksiniz ki bu görülmeye değer bir olay. Bence de ele geçmez, görülmeye can atılacak bir şey. Ama, işin bir de aması var… Döner Kümbet'in döndüğünü yalnız iyiler görürler. Haksızlık etmemişler, insanoğluna kötülük etmemişler, karıncayı bile incitmemişler, yüreklerinde çocuk saflığı bulunanlar görürler. Cümle kirlerinden arınmışlar, yunmuşlar görürler.

(…)

Yaşar Kemal, *Peri Bacaları/Bu Diyar Baştanbaşa 3*

1. Okuduğunuz metinde geçen *Yanıyordu ova, Çukurova ateş püskürüyordu.* cümlesindeki altı çizili ifadelerin anlamlarını metnin bağlamından hareketle açıklayınız.

2. Metinde altı çizili kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metindeki bağlamından hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizi ve kelimelerin sözlükteki anlamlarını tabloya yazınız.

Kelime/Kelime Grupları	Tahmininiz	Sözlük Anlamı
Hünerli		
Berdevam		
Nakış		
Zınk diye durur		

3. Okuduğunuz metinde geçen “ipilemek, kümbet, yunmak, fırıl fırıl” kelimelerinin anlamlarını *TDK Türkçe Sözlük*’ünden bularak bu kelimeleri birer cümle içinde kullanınız.

4. *İşlenmiş, canlı, güzel bir geometri kafası taşa can, taşa yoğunluk vermiş. Sonra da Erciyes’in düzlüğüne ölmez yapılarını oturtmuş. ve Dersin ki Asya’nın bozkırından çadırlarını alıp, atlarına binip, devesini, koyununu, keçisini, malını toplayıp Anadolu’ya bir periler kavmi geldi. Her biri bir taşa dokundu, nakış oldu. Tuttuğu taş nakış oldu.* cümlelerinde geçen *ölmez ve nakış* sözcüklerinin sizde çağrıştırdığı farklı anlamları belirtiniz. TDK Türkçe Sözlük’ünden yararlanarak bu sözcüklerin iki farklı anlamını karşılayacak şekilde cümleler kurunuz.

5. “Lügatle (sözlükle) pehlivanlık olmaz.” ve “Ben bilmediğim kelime için bir defa, bildiğim kelime için iki defa sözlüğe bakarım.” sözlerinden hareketle kelimelerin anlamlarına ve sözlüklerin kullanımına dair çıkarımlarınızı anlatan bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelimelerin Anlamlarını Öğrenebilme**	25 dk.
Amacı	Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime gruplarını metinden hareketle bulabilmek. Anlamı bulunan kelimeleri yorumlayarak cümle içinde kullanabilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Oktay Akbal'la Mülakat

Edebiyata karşı ilk alakanız ne zaman ve nasıl başladı?

Ta ilkokul sıralarında başladı. Birtakım manzumeler, macera romanları yazardım. Afrika'da geçen heyecanlı bir hikâye üzerinde günlerce çalıştığımı hatırlıyorum. Dergileri, gazeteleri okumaya doymazdım. Daha o yaşlarda iki üç dergiyi muntazaman takip ederdim. Edebiyata alaka duyardım. Edebiyata karşı ilk alaka ve sevgiyi ailemden, bilhassa büyükbabamdan aldığımı söylemek de mümkün. Sonraları, ortaokul ve lisede bu sevgi ve alaka, bir aşk, bir çeşit yaşama, var olma sebebi hâlini aldı. Daha ortaokul sıralarında yazılarımı şurada burada yayımlamaya başladım.

Edebiyat sahasında bir gün başarılı eserler vereceğinizi tahmin eder miydiniz?

Yazarlık, çocukluktan beri yaşattığım en büyük hülyamdı. 12, 13 yaşlarından beri hayattaki yerimin ve ödevimin ne olacağını seziyor, hissediyordum. Ben o yaşlardan beri kendimi edebiyata hazırladım, demek istiyorum. Bu yola herhangi bir tesadüfle gelmedim. Birtakım eserler vereceğimi o zamandan biliyordum, sanki o eserler içimde mevcuttu. Başarıya gelince... Öyle sanırım ki, en büyük sanatçılar bile hayatları boyunca en başarılı eserlerini veremediklerinden şikâyet edip durmuşlardır.

Çalışkan bir talebe miydiniz? Hangi dersleri sever, hangilerinden hoşlanmazdınız? Talebelik hayatınıza ait bir hatıranızı anlatır mısınız?

Niye saklamalı, biraz tembele yakın! Hiçbir dersi sevmedim. Cebir, fizik, kimya başta... Tarih, coğrafya, felsefeden hoşlandığım olurdu.

Öğrencilik hatıralarıma gelince, öyle çok ki bunlar! … yediğim ilk ve son tokadı mı, imtihanlarda döktüğüm ecel terlerini mi, Fırat'ın nereden çıktığını bilemeyip coğrafyadan ertesi yıla kalışımın acıklı hikâyesini mi anlatmalı? Hiçbir zaman vurdumduymaz biri olmadım.

Nasıl yazarsınız? Mevzularınızı arar mısınız ve sırf yazmak ihtiyacıyla masa başına geçtiğiniz olur mu?

Bazen çok kolay, bazen çok zor. Kâh kalabalık içinde, mesela bir kahvede, kâh sessizlikte… Ama çoğu hikâyemi gece yarısından sonra yazdığımı söyleyebilirim. Yazıya başladım mı onu bitirmeliyim, yoksa kalır gider. Bir hikâyeyi kaleme almadan önce uzun zaman onu içimde yaşatırım. Konu aramak bilmem ne demek? Eline kalemi alırsın veya makinenin başına geçersin, kafanda belirli bir hâl almamış, şekil ve mana kazanmamış, senin bile açıkça tayin edemediğin bir hayal, bir fikir veya bir olayı başlarsın anlatmaya… Hikâye bittiği zaman ancak konu ortaya çıkar.

Yaşar Nabi Nayır, *Varlık Dergisi*

1. a) Okuduğunuz metinde geçen "alaka duymak, vurdumduymaz" ve "kaleme almak" deyimlerinin metindeki bağlamlarından hareketle anlamlarını yazınız.

b) Bu deyimleri birer cümle içinde kullanınız.

2. Okuduğumuz metinden alınan aşağıdaki kelimelerin eş anlamlılarını tabloya yazarak kelimelerin eş anlamlarını birer cümle içinde kullanınız.

Kelimeler	Eş Anlamlısı	Cümle
Zaman		
Hikâye		
Hayat		
Ecel		
Yıl		

3. Okuduğunuz metinde *yol, aşk* ve *sevgi* kelimeleri soyut anlamda kullanılmış kelimelerdir. Bu kelimeleri benzetme yoluyla somut anlama gelecek biçimde birer cümlede kullanınız.

4. Okuduğunuz metinde eş sesli üç kelime bulunuz. Bu kelimeleri metindeki bağlamının dışında birer cümlede kullanınız.

5. Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki kelimelerin zıt anlamlarını yazarak kelimelerin zıt anlamlarını birer cümle içinde kullanınız.

Kelimeler	Zıt Anlamlısı	Cümle
Tembel		
Sevgi		
Vurdumduymaz		
Açıkça		
Var		

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Tarık Buğra ile Röportaj**	25 dk.
Amacı	Metnin türünün ortaya çıkışında toplumsal değişimlerin ve etkileşimlerin etkilerini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tarık Buğra'yla Yazı Hayatı, Gençliğim Eyvah Üzerine…

Yağmur Tunalı: Hayatınızda, sanatı edebiyatı fark ediş anından bugüne kadar "panorama" mahiyetinde bir gezinti yapalım, diyorum. Bunun için siz, yani sanatınız ve büyük tecrübeniz, bu konuşmaya ana hatlarıyla aksetsin isterim. Gerçi siz, sözünüzü toprağı tırnaklarınızla kazar gibi kâğıda geçirdiniz. Ama görülüyor ki bin defa tekrar bile insanları uyandırmaya yetmeyebiliyor. Evet efendim, lise ikinci sınıftasınız ve edebiyatın hayatınızın manası olduğunu fark ediyorsunuz. 17. yaşın bu ürpertilerini dinleyelim önce; yani, sanata, edebiyata ilk şuurlu uyanışı…

Tarık Buğra:

(…)

Biz her anımızda daha önceki milyonlarca kırıntının ürünüyüz. Sık sık şaşırdıklarım olmuştur; "Bunu nasıl yazdım? Nereden geldi bana bu?" diye. Bazen delicesine zorlarım da kendimi, tohumun oğuldu-ruğa yıllarca, yıllarca önce yaşanmış ve unutulup gitti sanılan bir acıdan, bir anlayışsızlıktan veya bir mutluluktan, bir hoşgörü kırıntısından, kırıntı bir olaydan düştüğünü anlarım. Yazmak bir hipnoz hâli mi, ne?

Lise onuncu sınıfı ben unutmuştum... Hatırlattınız. Doğru: Karar yaşımdır o. Ama ya babamın kitapları? Daha doğrusu… Her baba gibi... Büyüklerin en büyüğü babama dünyayı ve bizi unutturan Rübâb-ı Şikeste, Mesnevi, Şerare, Piyâle, Servet-i Fünun ve Terakki koleksiyonları? Ya bunlar? Ya o, ilk Türkçe öğretmenim... Okuma kitabımızda şiiri vardı, düşünün siz... Rıfkı Melul Meriç'in ilk tahrir vazifemi göklere çıkarışı ve "İlle şiir yaz." diye diye "Aferin, güzel" diyene kadar, yedi bin yedi yüz yedi şiir yazmaya ve şiir kitapları okumaya zorlayışı? Ya o, İstanbul Lisesinde, Hakkı Süha Gezgin'in, binde bir verdiği tam numarayı bana verişi... "Kim bu Tarık Nazım?" diye beni tahtaya kaldırdıktan sonra yazdığım "Ömer Seyfettin'e"yi okuyup, "Böyle yazılır işte!" diye beni şımartması... Ve bu şımarma ile döktürdüğüm, isim ve sıfat tamlamaları ile dolu, ağdalı… Daha çok beğenilmek, hayran olunmak için elbette, ikinci kompozisyonum yüzünden küplere binip, "Arapça isteyen Arabistan'a, Acemce isteyen Acemistan'a, Frenkçe isteyen Frengistan'a" diye, Türkçe kavramını kafama mıhlayışı? Ya o, anneciğimin ahretlikleri ile okuduğu ilahiler ve uykudan önce kulağıma fısıldadığı dualar? Bunlardan birisini hiçbir zaman unutmadım ve bunalımlarımda, umutsuzluklarımda hep ona sığındım. Bunlar ve kim bilir nice benzerleri… Mesela ilkokul dördüncü sınıfta, Çocuk Dünyası'nın bulmaca yarışmasından kazandığını dokuz kitap ki aralarında Halide Edip, Yakup Kadri, Falih Rıfkı ile birlikte Arı Maya, Pollyanna, Monte Kristo vardı… Bunlar hesaba katılmadan, nasıl olur da onuncu sınıfı, on yedinci yaşımı başlangıç sayabilirim?

(...)

Ama, sorunuzu cevaplandırırken önce şunu söylemeliydim: O yaşta, yani onuncu sınıfta yazarlarım kimlerdi? Yani bana edebiyatı sevdiren, önemli gösteren, onlar gibi olmak istediğim yazarlar? Öyle inanırım ki ben on bir yaşımda Salambo'yu, on üçümde Sefiller'i, gene o yıl Tayyis'i, Cürüm ve Ceza'yı okumasaydım, on yedinci yılımı yaşarken pat diye; yazar olacağım diyemezdim. Çünkü edebiyat derslerinde övülen yazarları sevmiyordum.

(…)

Kısacası, edebiyata şuurlu uyanışım… Bu sizin deyiminiz, benim deyişimle de yazar olmaya karar verişim, evet, on yedinci yaşımda, benimsediğim örneklerle, insanı ve insan ilişkilerini, insan kaderini anlatmaya değer buluşumla başlar: İnsanı, ilişkileri ve kaderi içinde ben de yorumlamalıyım tutkusu o karar.

(…)

Yağmur Tunalı, *Tarık Buğra'yla Yazı Hayatı, Gençliğim Eyvah Üzerine...*

Kelime Dağarcığı:

ahretlik: Ahret kardeşi olan kadınlardan her biri.

1. On birinci sınıf öğrencisi olarak "karar yaşı" döneminde olduğunuzu göz önünde bulundurarak gelecekte hayatınızı şekillendirecek bir karar aldığınızı düşünüyor musunuz? Aldığınız karar için neler yapıyorsunuz? Açıklayınız.

2. a) Tarık Buğra, günümüzde yaşasaydı yine aynı şekilde kendisini yetiştirebilir miydi? Günümüzün teknolojik gelişmelerini de göz önünde bulundurarak düşüncelerinizi açıklayınız.

b) Siz kendinizi hangi konuda yetiştirmeye başladınız ve kendinizi yetiştirmek için neler yapıyorsunuz?

3. Metinde Tarık Buğra, okuduğu eserlere örnek verirken *Suç ve Ceza*'yı "Cürüm ve Ceza" diye ifade etmiştir. Bu ifadeden hareketle o dönemin dil ve kültür anlayışı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

4. Yazarın annesinin çocuğunu uyutmak için yaptıklarını bugünün annelerinin yaptıklarıyla karşılaştırarak dönemler arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirleyiniz.

5. Okuma ve yazmanın yazarın gençlik yıllarındaki değere sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Günümüzde okuma ve yazmayı engelleyen hususları belirleyerek yazarın gençlik dönemi ile günümüzü karşılaştırınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Mülakatta Güncel Sorunların Yeri**	30 dk.
Amacı	Mülakat türünün ortaya çıkmasında sözlü ve yazılı kültürün, toplumsal değişimlerin ve etkileşimlerin, yayın organlarının ve teknolojinin etkisini belirleyebilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sabahattin Ali ile Bir Konuşma

Yaşar Nabi Nayır: Bugünkü edebiyatımız hakkında toplu fikriniz nedir?

Sabahattin Ali: Edebiyat, içinde yaşanan toplum şartlarının şuurlu veya şuursuz bir ifadesi olduğuna göre, bugünkü edebiyatımız bugünkü toplumumuzun bir örneğidir. Ve burada da, hayatta olduğu gibi, birtakım değişme ile karşı karşıyayız. Birbirlerine hiç kastetmez gibi görünen olaylarda bile birbirlerine karşı bir cephe alış sezmemek imkânsızdır.

Yaşar Nabi Nayır: Edebiyatımızın hangi doğrultuda ve nasıl gelişmesine taraftarsınız, bunun için ne gibi şartları lüzumlu görüyorsunuz?

Sabahattin Ali: Edebiyat, hatta sanat, bence sanatkârın düşündüğü ve duyduğu bir fikrin ve bir hissin ortaya atılması demektir; yani bir nevi propagandadır. Ben hiçbir zaman sanatın maksatsız olduğuna inanmadım. Sanatın bir tek maksadı vardır: İnsanları daha iyiye, daha doğruya, daha güzele yükseltmek ve insanlarda bu yükselme arzusunu uyandırmaktır. Sanatın ve burada konumuz edebiyat olduğuna göre edebiyatın, bu manada gelişmesini isterim.

Yaşar Nabi Nayır: Edebiyatımızla okurlar kitlesi arasında bugün açılmış olan boşluğu nasıl izah ediyorsunuz?

Sabahattin Ali: Bugünkü edebiyatla okurlar kitlesi arasında boşluk değil, uçurum vardır. Kabahat doğrudan doğruya, hiç noksansız, edebiyatta, yazardadır. Ben bizim halkımızın okumaktan kaçmadığını yakından bilirim. Yalnız ona okuyacağı şey hâlâ verilmemiştir ve o hâlâ, büyük bir inat ve sabırla, okumaktan vazgeçmiyor. Asırlardan beri okuyageldiği şeyleri tekrar ediyor. Bir bayramda şehre inmiş olan birkaç köylünün kırkar kuruş vererek Kerem ile Aslı, Hayber Kalesi gibi kitaplar aldıklarını ve bunları köye hediye götürdüklerini gördüm. Kitap hediyesinin asilzadeler arasında bile moda olmadığı zamanda halkımızın kitaba para vermediğinden bahsetmek ayıptır. Bu, okumak isteyen ve kitaba para veren kitleyi ne kadar başıboş bıraktığımızı gösterir.

Yaşar Nabi Nayır: Bizim gibi geniş halk kitlelerini en kısa zamanda terbiye etmekle mükellef bir memlekette edebiyatçılara da bu yolda bir vazife düştüğünü, halkçı ve faydacı bir edebiyata lüzum olduğunu ileri sürenler var. Bu hususta siz ne düşünüyorsunuz?

Sabahattin Ali: Bence hayattaki her şey gibi, edebiyat da bir hizmet ve bir mücadeledir. Ve yukarıda söylediğim şeye, daha doğruya, daha iyiye, daha güzele götüren bir mücadeledir.

Yaşar Nabi Nayır: Halk ve Divan edebiyatlarımızdan bugün için faydalanma imkânı var mıdır?

Sanat, olmuş ve olacak her şeyden faydalanır. Bu materyali kullanacak olanlar ayıklamasını bilen insanlar olmalıdır.

Yaşar Nabi Nayır: Bugünkü roman ve şiirimizi beraber ele alınca hangisini üstün buluyorsunuz ve niçin?

Sabahattin Ali: Bugünkü roman ve şiirimizi ele alınca şiirimizde tek tük ileri hamleler görüyoruz. Fakat romanda daha doğrusu epik sahada, üstüne düşen vazifeleri kısmen olsun yapmış bir eser ortada yoktur. Biraz acı ama bu böyle.

Yaşar Nabi Nayır: En çok sevdiğiniz ve tekrar tekrar okuduğunuz beş kitap?

Sabahattin Ali: Klim Samgin'in Yaşamı – Maksim Gorki

Ve Durgun Akardı Don – Mihail Şolohov

Taranta – Babu'ya Mektuplar – Nazım Hikmet

İnsanlık Durumu – Andre Malraux

Budala – Dostoyevski

Yaşar Nabi Nayır, Varlık dergisi

Kelime Dağarcığı:
asilzadeler: Soylu. **mükellef:** Yükümlü. **terbiye etmek:** Eğitmek.

1. Güncel, tanınırlığı yüksek, liyakat sahibi şahsiyetlerle mülakatlar yapılması sizce neden önemlidir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

2. Siz bir mülakat yapmak isteseydiniz ülkemizde yaşanan hangi olayın kahramanları ile mülakat yapmak isterdiniz? Nedenleri ile açıklayınız.

3. Okuduğunuz mülakattan Sabahattin Ali'nin kişiliği ile ilgili hangi çıkarımlarda bulundunuz? Düşüncelerinizi açıklayınız

4. Siz bir mülakat yapsaydınız bunu yazılı medyada mı sosyal medyada mı yayımlardınız? Nedenleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Bir Yazarın Dünyası	30 dk.
Amacı	Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurarak metin ve yazarla ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Mustafa Necati Sepetçioğlu ile Sohbet

(…)

Piyese ve hikâyeden romana geçtikten sonra âdeta orada karar kıldınız. Roman üzerine düşünceleriniz nedir? Bir edebî tür olarak sanatınızı icrada roman sizin kültür ideallerinizi ne ölçüde karşılıyor? Hedefinize varabiliyor musunuz?

Roman benzetmeyi uygun görürseniz bir maratondur… Uzun soluk isteyen; başladığın adımı bitiş çizgisindeki o en son adıma uygun bir ölçüde ve sürekli olarak yenilemek fakat ilk adıma ters düşmemek üzere yenilemek ve muhakkak yarışı kazanmak zorunda olduğun bir uzun mesafe koşusudur. Tiyatroda romanı anlatamazsınız çünkü tiyatro zamandır, yüzde yüz hareket ister. Bu hareket düşünce hareketi, söz hareketi, renk, müzik, dans hareketi olduğu kadar sadece hareketin kendisi de olabilir. Tıpkı zamanın kendi değişkenliğinde mevcut hareketi gibi. Bununla beraber romanda rahatça ve kolayca tiyatroyu anlatmanız mümkündür, üstelik romanda, tiyatronun ister istemez noksan bıraktıklarını da tamamlamak sizin gücünüz ve yeteneğiz dahilindedir. Romanı hikâyede de anlatamazsınız. Muhakkak ki edebî türlerin en zoru olan hikâye çok büyük bir ustalık ister. Küçücük bir zaman dilimini yahut bir an sürebilmiş bir ruh hâlinin etkisini veya karşı etkisini gösterebilmeyi, herhangi bir olayın rastgele yahut da seçilmiş bir kesitinden o olayın bütünlüğüne varabilmeyi… bunlar gibi birimlerden toplum ilişkilerinin bütünlüğüne, düğümlenmesine veya çözümüne ulaşabilmeyi ve bunun da belli bir sürede anlatabilmeyi başarmak kolay değildir.

Fakat roman bir denizdir. Dereciklerden çaylara, ırmaklara ve nehirlere kadar her akarsuyun döküldüğü ve çalkalandığı ummandır. Bu yüzden de hayatın kendisi ve zamanın kaynağıdır. Onun için hayatın gereği olan tefekkür ve zamanın ihtiyacı olan hareket ister; bu ikisini kaynaştırabilen kişi romancıdır. Tabii bu kadarcığı yetmez. Zaman insanoğlu için değişmez, aynıdır. Zaman bir Fransız için de İngiliz için de Japon için de birdir. Fakat zamanı yaşamak, zamanı idrak etmek aynı değildir ve değişir. Bu yüzden bir Türk zamanını bir Fransız istese de yaşayamaz, belki özenir fakat yaşayamaz. Tıpkı bir Türk'ün hangi eğitim ve zenginlik derecesinde olursa olsun isteyip de ancak özendiği fakat yaşayamadığı bir Fransız veya Amerikan zamanı gibi. Hayat da böyledir ve muhakkak bir Türk hayatı vardır, başkaları yaşayamaz kolay kolay… ve burada romancının karşısına kültür meselesi çıkar; ruh yapısı çıkar, karakter çıkar. Başlı başına birer büyük meseledir bunlar. Romancı bu meseleleri çözebildikçe rahatladığını sanır; hâlbuki yorgunluğu başlıyordur aslında.

Ben, 1950 yılında roman için kesin kararı verdiğimde şiiri bırakmış, hikâye yazıyordum. İlk roman denemem 1948 ve sonrası yılları idi. Ama maratona başlayacak adamın o ilk adımındaki gücü ve güvenini kırk yaşına gelemeden bulamayacağını da biliyordum. 18-20 yaşları, hayat ve zaman yorumlamasında o kadar kolay ve parlak felsefelere sahiptir ki insanı deli eder. Fakat o yılların üzerine binecek bir ikinci yirmi yılın yükü, baş döndüren ve birdenbire tepenize binivermiş uyumları, uyumsuzlukları, tarzları kırkıncı yaşlarınızda sizi yirminci yaşınıza düşman edebilir… Romana bunun için erken başlamak maratona uyumsuz adım atmaktan farksız olur.

Ben hikâye yazarken olayın toparlanmasını, yorumun sıkıştırılmasını, mümkün olduğunca söz tasarrufunu öğrendim. Tiyatro ise diyaloğu ve hareketi öğretti bana. Bu bakımdan 20 ile 40 yaşları arasında Gürşen'le benim gerçek mektebimiz olan Türkiye'mizi de Hakkâri'den Kars'a, Van'dan Edirne'ye enlemesine ve boylamasına dolaşarak sürekli bir yeni ve ayrı öğrenim devresi geçirdim diyebilirim. Ancak ondan sonra "Bismillahirrahmanirrahim!" dedim. Benim romanım 20-25 kitaplı ve tamamı üç ciltten oluşan bir tek romandır. Bu romanda Türkiye anlatılıyor. Türkiye, bu muhteşem bütün! İlk on sekiz kitapta bu muhteşem bütünün dününü anlatılacak ki üçlemeler hâlinde 12 kitap yayınlandı. İkincisi altı kitapta yine bu muhteşem bütünün (Türkiye) bugünü anlatılacak ve bu da ikinci cildi oluşturacak. Bu cildin üç kitabı yayınlandı. Üçüncü cilt ise yarınki Türkiye'yi verecek ve iki kitaptan oluşacak. Bu benim maratonum işte. Bana göre Anadolu ve Rumeli topraklarımızın da maratonudur.

(…)

Etem Çalık, *Edebî Mülakatlar*

1. *Roman benzetmeyi uygun görürseniz bir maratondur… Uzun soluk isteyen; başladığın adımı bitiş çizgisindeki o en son uygun bir ölçüde ve sürekli olarak yenilemek fakat ilk adıma ters düşmemek üzere yenilemek ve muhakkak yarışı kazanmak zorunda olduğun bir uzun mesafe koşusudur.* sözü roman hakkında size neler düşündürdü? Açıklayınız.

2. Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun yazarın sorduğu soruya verdiği cevapları göz önünde bulundurarak mülakatın yazılış amacı ve hedef kitlesi hakkındaki düşüncelerinizi ifade ediniz.

3. Bu metni okuduktan sonra Mustafa Necati Sepetçioğlu'na dair sizde nasıl bir kanaat oluştu ve Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun herhangi bir eserini alıp okuma isteği uyandı mı? Niçin?

4. Bir şair, roman veya hikâye yazarıyla mülakat yapmak isteseydiniz kimi seçerdiniz? Niçin?

5. Bu mülakatı okuyan bir okurun, "yaşamakla yazmak arasındaki ilişkiyi" nasıl değerlendireceğini açıklayan bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Mülakatlarda Hedef Kitle	25 dk.
Amacı	Metnin yazılma amacını, metnin konusu ve içeriğine göre hedef kitlesini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Beşir Ayvazoğlu ile Yahya Kemal Hakkında Mülakat

Mehmet Nuri Yardım: Bu yıl içinde uzun emeklerin sonucunda “Yahya Kemal Ansiklopedik Biyografi” isimli eseriniz yayımlandı. Diğer eserlerinizden çok farklı ve hacimli. Eskilerin tabiriyle ebedî bir eser. Çok geniş ve derinlikli. Belli ki bir hayli emek vermişsiniz. Bu eser ortaya nasıl ve hangi düşünceyle çıktı?

Beşir Ayvazoğlu: Bu eser, Yahya Kemal’le yaşanmış otuz küsur yıllık bir dostluğun ürünüdür diyebilirim. Bildiğiniz gibi, onun hakkında yazdığım ilk kitap, yani “Eve Dönen Adam” 1985 yılında yayımlanmıştı. Yani tam yirmi iki yıl önce… Acemiliklerle dolu olmasına rağmen şaşırtıcı bir ilgiyle karşılanan ve hâlâ çok okunan bu kitap, beni, Yahya Kemal hakkında en çok fikri sorulan yazarlardan biri yaptı. “Bozgunda Fetih Rüyası” adlı biyografik romanla zirveye çıkan dostluğun başka bir sonucu da şu: Eksiksiz bir Yahya Kemal kütüphanesi ve değerlendirilmeyi bekleyen notlarla, kupürlerle, fotokopilerle dolu kalın dosyalar oldu. Büyük bir yayınevinden aldığım, Yahya Kemal’in a’dan z’ye anlatıldığı ansiklopedik bir biyografi yazma teklifini, bu zengin malzemeyi değerlendirme fırsatı olarak gördüğüm için kabul etmiştim. Elinizdeki kitap böyle doğdu.

Mehmet Nuri Yardım: Ansiklopediyi nasıl tasarladınız? Maddeleri neye göre tespit ettiniz? Hazırlık safhasından bahsedebilir misiniz? Teknik yönden kitap çok güzel ve beğeniliyor. Ortaya çıkan sonuç sizi memnun etti mi?

Beşir Ayvazoğlu: Ansiklopedik biyografi… Kitabın alt başlığı böyle. Bu, biyografi yazarlığında pek alışılmış bir metot değildir. Çalışmaya başlayınca bunun son derece faydalı bir metot olduğunu, insanı âdeta bir çeşit arkeolojik kazı yapmaya zorladığını fark ettim. Düz metin yazarken bazı meseleleri kurcalamak ve bilgileri sorgulamak ihtiyacı hissetmiyorsunuz. Hâlbuki ansiklopedi yazarken, başka şartlarda üzerinde durmayacağınız konular, isimler vb. bile madde başı hâline geliyor. O zaman görüyorsunuz ki, bir yığın bilinmeyen var. Mesela birine bir şiirini armağan etmiş? Kim bu adam? Kimse bu ve buna benzer soruların cevaplarını merak etmemiş. Kısacası, Yahya Kemal’in hayatına şu veya bu şekilde girmiş kişiler, yani akrabaları, dostları, düşmanları, sevgilileri, sevdiği ve etkilendiği şairler, yazarlar, yaşadığı ve eserlerinde herhangi bir şekilde zikrettiği şehirler, mekânlar; yazdığı gazeteler ve dergiler; kavramlar, temalar; alışkanlıkları, zaafları; onun etrafında yaşanan tartışmalar, kavgalar vb. bu kitapta, hiçbir şey gizlenmeden, alfabetik sırayla ve ayrıntılı bir şekilde anlatıldı.

(...)

Mehmet Nuri Yardım: Bizde biyografi kitabı çok. Siz de çok değerli biyografi kitaplarına imza attınız. Ama bu çok farklı. Buna biyografi kitabı demek haksızlık olur. Bir bakıma “a’dan z’ye Yahya Kemal denilebilir.” İsimler, eserler, kavramlar kısacası Yahya Kemal’le alakalı bütün kişi ve konular kitapta var görünüyor. Titizliğinizi bildiğim için yine de sormak istiyorum, okuyucu, Yahya Kemal’e dair aradığı her şeyi bu eserde bulabilecek mi?

Beşir Ayvazoğlu: Okuyucu bu kitapta her şeyi bulabilir demek, fazla iddialı olmaktır. Ama aradıklarının çoğunu bulacaklardır, diyebilirim. Ama kitabı dikkatle gözden geçirirlerse, aramayı akıl etmedikleri yığınla bilgiyle de karşılaşacaklardır. Böyle çalışmalar zamanla olgunlaşır, hatalarından arınarak tamamlanır. Elimdeki nüshalardan birini, sonraki baskıları eksikleri tamamlamak için kullanıyor, sayfa kenarlarına ulaştığım yeni bilgileri not ediyorum. Unutmadan şu hususa da değinmek isterim: Yahya Kemal’in eserlerinin arka planı son derece zengindir; bu çalışma, bir okuma kılavuzu olmanın ötesine geçerek Türk kültürünü Yahya Kemal’in penceresinden yansıtan bir ansiklopedi niteliği kazanmıştır.

Mehmet Nuri Yardım: Yahya Kemal, Türk kültürü, sanatı, zevki ve estetiğinin İstanbul’da toplandığını düşünüyordu ve İstanbul’u müşterek bir “vatan” olarak görüyordu. İstanbul bugün de aynı konumunu muhafaza ediyor mu? O zamandan bu zamana İstanbul’da değişen şeyler var mı? İstanbul’a her şeye rağmen yine de “vatan” diyebiliyor muyuz?

Beşir Ayvazoğlu: İstanbul'da yaşarken bile İstanbul hasreti çeken Yahya Kemal'in İstanbul dışına çıktığı zamanlarda nasıl derin bir hasret duygusuyla kıvrandığını bilirsiniz.

(...)

İstanbul kültürümüzün özeti ve kültür coğrafyamızın bir sonucudur. Dikkat ederseniz Türkiye'nin demiyorum, kültür coğrafyamızın diyorum. Kültür coğrafyamız, hayal gücümüzü zorlayacak genişliktedir.

Basından

1. Sizce yazar neden Yahya Kemal'i seçmiştir? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinden hareketle mülakatın hedef kitlesi ile mülakatın yapılması arasında nasıl bir ilişki olduğunu açıklayınız.

3. Günümüz edebiyatçılarından kimle mülakat yapmak istersiniz? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

4. Ünlü bir edebiyatçı ile mülakat yapmak isteyen bir kişi sizce hangi özelliklere sahip olunmalıdır?

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Tarih ve Edebiyat	30 dk.
Amacı	Metnin ana düşüncesi ile yardımcı düşüncelerini belirleyebilmek. Metinden çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

………………………..

Divan edebiyatı araştırmacısı yazar Prof. Dr. İskender Pala, "Bulunduğum yere bilinçli, çalışarak ve hedefimi belirleyerek gelebildim. Tarihimizi edebiyatla bütünleştirmek lazım." dedi.

Divan edebiyatı araştırmacısı yazar Prof. Dr. İskender Pala, Merhaba gazetesine kitap yazma serüveninin nasıl başladığını anlattı. Tarihin toplum için büyük bir önem arz ettiğini dile getiren Prof. Dr. İskender Pala, "Tarih, toplumların ve insanların hatıra defteridir. Şanlı bir tarihe sahibiz. Sadece ders kitapları ile neslimize tarih anlatmayı yeterli ve doğru bulmuyorum. İnsanoğlunun bıraktığı her iz bir sonraki kuşağın yolunu aydınlatır. Yeni kuşağın yapması gereken bu izleri doğru yorumlamaktır" dedi.

Kitap yazma serüveniniz nasıl başladı?

Divan edebiyatı alanındaki bilimsel çalışmalarım dolayısıyla ilk kitabımı yazdım. "Mesleki birikimlerimin bilim dünyasına ve öğrencilere aktarılmasıydı." maksadım. Bilahare bilimsel alan kadar kültürel alana da hitap etmek gerektiğini gördüm ve divan edebiyatı hakkında kültürel çalışmalar ve yayınlar yaptım. Roman yahut tiyatro gibi sanatsal alan ise çalışmalarımın üçüncü aşamasını teşkil etti.

Ders kitaplarının arasına mahrem sevgililerin resimleri gibi saklayarak evin soba yanan tek odasındaki kış gecelerinin Teksas ve Tommiks'lerini geride bıraktığım ilk mektep yıllarından sonra -ki kendilerini takip eden soluk benizliler yanlış istikamete gitsin diye apaçilerin atlarının ayaklarına nalları ters çaktıklarını bu vesile ile bilirim- okuduğumu hatırladığım ilk kitap Peyami Safa'nın 9. Hariciye Koğuşu olmuştu. Kitabı elime aldığımda önce Kızılderili reisi Oturan Boğa'ya ihanet ettiğimden dolayı utandığımı ve bir asker hikâyesi okuyacağımı vehmederken safran boyalı koridorlardan eter kokusu duyarak sukutuhayale uğradığımı hâlâ unutmam. Galiba kitabın adındaki "koğuş" kelimesinin en masum askerî anlamıyla böyle düşünmüş ve yerli Kızılderili hikâyeleri hayal ederken Uşak sokaklarında asker koğuşu hayal eder olmuştum. 9. Hariciye Koğuşu'nu lise yıllarımda yeniden okuduğum zaman ben de roman kahramanı gibi hasta yatağındaydım ve ıstıraplarımın ince sızılarında bir haram lezzeti duymuştum. Bunu Peyami'nin Yalnızız'ı takip etti. O kitaptan aklımda kalan tek cümle eğer yanlış hatırlamıyorsam "Kendi kendimden nefretimin çerçevelediği ve çirkinleştirdiği bir dünyada yalnızım." idi ve ben Peyami'nin, yalnızca bu cümleye anlam katabilmek için o koca romanı yazdığına inanmıştım. Gerçekten de ilk gençlik yıllarımın bütün ruh ummanları bu cümleyle çalkalandı ve Türkiye'nin 70'li yıllarına rastlayan bütün gençlik fikir ve bunalımları yavaş yavaş beynimin cidarlarında acıyla, nefretle formatlanmaya başladı.

Çocukluk ve gençlik yıllarınızın şu anki konumunuza ne gibi etkileri oldu?

Gerek bilimsel çalışmalara gerek kültürel alanlara üniversite yıllarımda ilgi duydum. Lise öğrencisiyken iyi bir kitap okuyucusuydum, o kadar. Yani bulunduğum yere bilinçli çalışarak ve hedefimi belirleyerek gelebildim. Şimdi bir roman yazarken çocukluk ve gençlik yıllarımdan bir ilham yahut esinlenme olduğunda bunu yalnızca hatıra zenginliğiyle izah edebiliyorum.

(…)

Edebiyat ve tarihin sizin için önemi nedir?

Tarih kimliğin bir parçasıdır. Dolayısıyla insanların az veya çok tarih ile bağlantıları mevcuttur. İçinden geçip geldiğiniz kültür, gelenek ve inanç sistemi ister istemez tarihi bilme ihtiyacı doğurur. Bugün bütün dünyada tarih kitapları, filmleri, tiyatroları, resimleri ve benzeri çalışmalar önem kazanmış durumdadır. Çünkü bu bir kimlik edinme ihtiyacının parçasıdır. "Ben Kimim?" sorusunu soran herkes önce tarihe müracaat eder. Tarihin en güzel anlatımı ise edebiyat ile birleşen yahut sanat eseri olarak üretilen kısmıdır. Her gelen nesil bu ihtiyacı duyar. Ben bu ihtiyaca cevap verebilmek üzere kendimi vazifeli gibi hissederim. Her insan en iyi yaptığı işi devamlı yapmakla yükümlüdür. Allah bu hususta bize hesap sorabilir. Ben de bu hesabı yüz akıyla verebilmek için durmadan çalışıyorum. Tarihin, ders kitaplarıyla

aktarılamayacağı, bu görevin yalnızca ders kitaplarına verilemeyeceği ortadadır. Edebî eserler, sanat eserleri, filmler, görsel ve işitsel vasıtalar tarihi anlatmada daha etkili bir yol gibi geliyor.

Emre Özgül, *Tarihi Edebî Bir Dille Anlatmalıyız*

Kelime Dağarcığı:

bilahare: Sonra, sonradan, daha sonra, sonraları. **cidar:** Duvar. **eter:** Oksijenli asitlerin alkollerle birleşmesinden oluşan sıvılar. **mahrem:** Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli. **safran:** Sarı boyalı. **sukutuhayale uğramak:** Hayal kırıklığı yaşamak. **umman:** Okyanus. **vehmetmek:** Yersiz korkuya, kuşkuya düşmek, kuruntuya kapılmak, evhamlanmak.

1. Mülakata metnin ana düşüncesini ifade eden bir başlık belirleyiniz. Mülakata koyduğunuz başlığı hangi gerekçelerle tercih ettiğinizi ifade ediniz.

2. İskender Pala'nın *İnsanoğlunun bıraktığı her iz bir sonraki kuşağın yolunu aydınlatır. Yeni kuşağın yapması gereken bu izleri doğru yorumlamaktır.* sözünün metnin vermek istediği ana düşünceye katkısı nedir?

3. İskender Pala *Tarihin, ders kitaplarıyla aktarılamayacağı, bu görevin yalnızca ders kitaplarına verilemeyeceği ortadadır.* düşüncesinde olduğunu ifade etmektedir. Yazarın bu düşüncesine dair yorumlarınız nelerdir?

4. Metinde geçen "kimlik edinme ihtiyacı" ifadesinin sizde çağrıştırdıklarını anlatan bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj *Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Mülakatlarda Ana Düşünce**	25 dk.
Amacı	Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirleyerek metinden çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gülten Dayıoğlu ile Röportaj

Yazdığı sosyal içerikli hikâyelerle Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü kazanan, edebiyat hayatında neredeyse yarım asrı deviren 2012 Tüyap Kitap Fuarı'nın onur yazarı Gülten Dayıoğlu ile geçmiş 49 yılı konuştuk.

Türk yayıncılığında çocuk kitapları ve çocuk edebiyatı son yıllarda bir ivme kazanıyor. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz bu durumu?

Öncellikle bu bir hayaldi ve gerçekleşti. İlk çocuk kitabım 1963'te yayımlandı. Aslında öykücülükten geldim, çocukluğumdan beri, ilk gençlik çağlarımda da hep öyküler yazardım. Sonradan öğretmen olunca çocuğun varlığının bilincine vardım. O zamanlar çocuk edebiyatı diye bir şeyin lafını ettirmezlerdi. Ben çocuk edebiyatı dalında yazmaya başladıktan sonra tek hedefim çocuklara nitelikli kitaplar yazabilmekti. Kendimi bu doğrultuda yetiştirmeye adadım. Çocuklar için yazan yazarların da aynı hedefe odaklanmasını hayal ediyordum. Hayalim gerçekleşti ancak benim de düşünemediğim bir durum çıktı ortaya. Yanılmışım. Çocuklar için yazanların ve kitapların da sayıları arttı. Bunu demeye üzülüyorum ama bu çoğalmaya karşın nitelikli çocuk kitapları yazanların sayısı çok az. Rafları çocuk edebiyatı ilkelerine ters düşen cicili bicili kitaplar doldurdu. Çalakalem yazıldıkları için içleri boş. Ne dili, ne de içeriği çocuğa göre. Bu alanda çocuğa görelik diye bir kavram var oysaki.

Nedir çocuğa görelik?

Dört yaşındaki çocuğun hayatı algılaması, altı yaşındaki çocuğa göre farklıdır. Çocuğa görelik yaş düzeyine, bilgi birikimine, yaşam ortamına, dil dağarcığına dayalıdır. Bu, çocuk edebiyatının temel ilkelerinden biri. Herkes almış başını gidiyor, ilkelere uymayan eserler de, nitelikli çocuk kitapları ile satılıyor. Burada suçlamıyorum, eleştiriyorum sadece. Ben iki yıl uğraştım çocuk öykülerimi yayınlatıncaya kadar. Bu sayede eserlerim doktora tezlerine konu oldu, yabancı dillere çevrildi. Üniversitelerde çocuk edebiyatı kürsüleri onları benimsedi.

İlk hikâyeniz Afyon yerel gazetesinde siz 15 yaşındayken yayımlanmış. Nasıl oldu?

Evet "Baca Temizleyicisi". Çocuk öyküsü değildi. Özellikle sosyal içerikli ve kadın sorunlarını içeren öyküler yazıyordum o dönem. Yunus Nadi Ödülü'nü de öyle bir öyküyle kazandım; "Bahçıvanın Oğlu".

Artık kitaplarım yayınlanmaya başlamıştı ama ben hep kendi düzeyimi ve kalemimin düzeyini yükseltmeyi hedef edindim. Yoksa beni hâlâ kim okur, günümüzün çocuklarını düşünebiliyor musunuz?

Çocuğa görelik anlamında hiçbir zaman hedefimden sapmadım. Konferanslarımda soruyorlar, "Hocam siz çocuk düzeyine nasıl bu kadar inebiliyorsunuz?". Diyorum ki bir dil sürçmesi oldu, ben çocuk düzeyine inmiyorum, çocuğa erişmeye çalışıyorum, elimi tutsun diye. Üç kuşak kabuk değiştirdik biz onlarla birlikte. Şimdiki kuşak çocuklarına da erişmek kolay değil. "Mo'nun Gizemi" bu bilinçle ortaya çıktı.

Eserlerinizde sosyal içerikli konular, hikâyelerinizde hüzünlü birtakım motifler var. Bir çocuk kitabı yazarı olarak neden hüznün altını çizme gereksinimi duydunuz?

Benim hüzünlü motifler içeren dört kitabım var; "Fadiş", "Dört Kardeştiler", "Yurdumu Özledim" ve "Ben Büyüyünce". Bu kitaplar çok özel, çok gerçek; bu kitapların köy ve şehir çocukları arasındaki uçurumları kapatıp empatiyi sağladıklarına inanıyorum. Ben onları hüzünlü olsun diye yazmadım. Bu eserler çok iyi bildiğim köy ve Anadolu yaşamını yansıtıyor.

"Dört Kardeştiler"deki dört kardeşin yaşam savaşı, Fadiş'in annesine duyduğu özlem, öyle dokunaklıdır ki... Bu hassas duyguları aktarırken nerelerden, nasıl beslendiniz?

O zamanlar evlatlık müessesesi çok yaygındı. Durmadan yoksullar, varlıklı ailelere evlatlık verirlerdi benim çocukluğumda. 1940'lı yıllardan bahsediyorum. Beslemeler vardı bir de. İstanbul'un kaymak tabakası alırdı. O beslemelere boğaz tokluğuna işler yaptırırlardı, insan içine sokmazlardı. Bu oldukça yaygındı.

Siz o zaman bunları görerek büyüdünüz. Bu konuyla ilgili bizlere neler anlatabilirsiniz?

Kütahya'da doğdum. Annem okuma-yazma bilmez, babam esnaf, tek çocuğum. Sonra bizimkiler ayrıldı. Onun hüznü de "Fadiş"e yansıdı. 30'uma yakın yaştaydım o kitabı yazarken ama demek ki o acı yüreğimden hiç çıkmamış. "Fadiş"in 40. yılını kutladık geçen sene. Anadolu'da kızların evlatlık verildiğine pek çok kez tanık oldum, evlatlık arkadaşlarım oldu. "Dört Kardeştiler"de evlatlık durumunu yansıtmaya çalıştım. Şaşırtıcı bir anımı aktarayım. İzmir Kitap Fuarı'ndayım. Önümde uzun bir sıra. Yakışıklı bir adam sırada bekliyor. Sıra ona geldi ve bana asker selamı çaktı. Sivil hâlbuki. Ben de hemen hazır ol vaziyette ayağa kalkmışım. "Buyurun." dedim. Genç adam: "Ben faşulyeninbebeleyini seveyim" dedi. Öyle deyince bir şamar yemiş gibi oldum. "Ben Yaşaroğlan'ım ya!" dedi, karşımdaki. "Olamaz, oğlum o yaşıyor olsa bile şu an 60-70 yaşındadır." dedim. Genç adam iki elimi tuttu "Hocam biz dört kardeşiz, ben hava subayıyım. 'Dört Kardeştiler'i çocukken okuduk. Ablamız var o bizi büyüttü. Biz dört kardeş yatağımıza girer, yeniden o kitabı okurduk. Biz o roman kahramanlarıyla sarmaş dolaştık, Ben Yaşaroğlan'dım." dedi. Kendine ve üç ablasına "Dört Kardeştiler" adlı kitabı imzalattı. Her biri Türkiye'nin ayrı bir yerindeymiş. Hepsi kurtarmış kendini.

Basından

1. Okuduğunuz mülakatta anlatılanları bir cümle ile anlatınız.

2. Metnin ana düşüncesini siz hangi yazı türünde ele almak isterdiniz? Niçin?

3. Okuduğunuz metinden Gülten Dayıoğlu'nun öykülerinde çok başarılı olduğunu gösteren cümleler belirleseydiniz bunlar hangi cümleler olurdu? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

4. Okuduğunuz bu metinden hareketle sizce ülkemizde çocuk edebiyatı ile ilgili yeterli ve etkili çalışmalar yapılmakta mıdır? Düşüncelerinizi açıklayınız.

5. Bu mülakatı siz yapsaydınız Gülten Dayıoğlu'na hangi soruyu sorardınız? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Bir Hikâyeciden Anlatım Teknikleri	25 dk.
Amacı	Anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge *Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)*

Memduh Şevket Esendal ile İki Saat

İlhan Geçer ile birlikte Memduh Şevket Esendal'ın Yüksel Caddesi'ndeki evinde, üstadın alt kattaki çalışma odasındayız. O, ihtiyarlığın verdiği hoşsohbetlikle üstü kitaplarla ve müsveddelerle dolu yazı masasının başında mütemadiyen konuşuyor. Kır saçları üstten ve yanlardan muntazaman arkaya doğru taranmış. Yüzünde işlerini gönlünce bitirmiş insanlara mahsus rahat bir ifade var. Yaşının ileriliğine rağmen vücudu da kafası gibi enerjik. Masanın üzerindeki müsveddeler, bazı sayfaların arasına kâğıt konulmuş kitaplar ve abajur, sahibinin devamlı çalıştığını gösteriyor. Masanın hemen arkasında duvara çakılı küçük bir şal, duvarlarda aile resimleri ve Asya şehirlerini canlandıran renkli manzaralar. Ortada büyük bir taş kömür sobası, koltuklar, bir kanepe, kapıdan girince iki yanındaki duvarlara dayanmış etajerler, bunlardan birinin üstünde süslü bir çerçeve içinde Atatürk'ü olanca heybeti ve sarışınlığıyla tespit edebilmiş bir fotoğraf sonra yine aile resimleri.

Memduh Şevket Esendal: Buyurun buyurun beyefendi! Kusura bakmayın ihtiyar adamın odası böyle olur. Kız Safinaz! Safinaz, gel bakayım buraya! Bak, beyefendiler kahveyi nasıl içerler, şekerli mi şekersiz mi? Ne yaparsınız evladım, biz çekildik buraya ölümü bekliyoruz. Gecinden mi versin? Gecinden versin iyi ama nasıl olacak. (Derin derin göğüs geçirdi.) Beni asıl üzen gençlerin ölmesi, daha onlar yaşayacak, gün görecek. Ya işte geçen gün Alaattin'in yirmi yaşında kızı küttedek ölüverdi. Daha gün görecekti, yaşayacaktı daha. Pırlanta gibi kızı götürüp toprağa elimizde verdik.

(…)

Müsaade ederseniz önce hikâyelerinize neden isminizi koymadığınızı sormak istiyorum. Zira pek çok edebiyatsever bunu merak ediyor.

Rahmetli Orhan Veli bana dair bir tenkit yazmış, çok itibar veriyor, bol keseden de yüz yıllık bir ömür vadediyor. Hoşuma gitti; sevindim doğrusu. Orhan Veli'yi tanımazdım. Sonra aradan zaman geçti. İstanbul'da bir hikâye müsabakasında arkadaşlar benim de bulunmamı istediler, orada Orhan Veli'yle karşılaştık. Teşekkür ettim tabii. Hatırımda kaldığına göre o diyordu ki: "Sen birçok işlerin altına imzanı atıyorsun da ehemmiyet vermediğin için hikâyelerine imza atmıyorsun. Yüz sene sonra senin ismin onlarla anılacak." Halbuki sanata ehemmiyet vermesem, yazılarıma imzamı koymamazlık yapar mıyım? Onlara imzamı koymamam ehemmiyet verdiğimi göstermez mi? Yazılarımın altına imzamı koymuyorsam onların imza koyacak kadar değerli olduğunu kabul etmememden ileri geliyor. Ama şurası şâyân-ı dikkattir. Beyefendi ben, iyi yazıdan çakarım. Takdir edersiniz ki düşünmek başka, yapmak başka şeydir. İnsan yatağa yatınca düşünür fakat kalemi eline alınca yapamaz. Beni tevazu gösteriyor, nasihat veriyor sanmayın. Ben yaşlanmış bir adamım, ömrümü yaşadım, dünya vız gelir bana. Mümkün olsa imzamı hiç atmam. Nitekim nam-ı müstearla yazılmış daha nelerim var. İnandığım hikâyeyi yazdığım zaman, bakın imzamı nasıl şakır şakır atacağım.

Bu nam-ı müstearlardan birkaçını söyler misiniz?

Yok canım, olmuş şeyleri ne yapacaksınız.

İkinci sualim şu efendim: Türk hikâye sanatı kendi kendisini bulmuş mudur?

Bundan Türkiye denilen muhit-i coğrafyada, yabancı tesirlerden kurtulmuş, ilme dönmüş, yalnız Türkiye'yi ifade eden hikâyeleri mi kastediyorsun?

Evet...

Var tabii, böyle olan gençler var.

Bir iki isim veremez misiniz?

O zaman tercih olur ve ötekiler buna kızarlar.

Etem Çalık, *Edebî Mülakatlar*

Kelime Dağarcığı:

abajur: Genellikle üzeri siperli masa lambası veya ayaklı lamba. **etajer:** Raflı, taşınabilir, küçük dolap. **küttedek:** Birdenbire "küt" diye ses çıkararak. **muhit:** Çepeçevre kuşatan, etrafını çeviren, çevreleyen ihata eden (şey). **muntazaman:** Düzenli olarak. **müsvedde:** Yazı taslağı, karalama. **mütemadiyen:** Ara vermeden, sürekli olarak, mütemadi. **nam-ı müstear:** Bir kimsenin tanınmamak için kendi adı yerine kullandığı takma isim, takma ad. **şâyân-ı dikkat:** Dikkate değer.

1. Yazarın, metinde öyküleyici, betimleyici ve açıklayıcı anlatım biçimlerini kullanması metnin anlatımını nasıl etkilemiştir?

2. Memduh Şevket Esendal, *Bu nam-ı müstearlardan birkaçını söyler misiniz?* sorusuna bir cevap vermiş olsaydı düşünceyi geliştirme yollarından hangisine başvurmuş olurdu? Niçin?

3. Okuduğunuz metinde geçen *Türk hikâye sanatı kendi kendisini bulmuş mudur?* sorusunu siz cevaplasaydınız düşüncelerinizi açıklamak, okuyucuyu buna inandırmak için hangi anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını kullanırdınız? Açıklayınız.

4. Öyküleyici ve betimleyici anlatım biçimlerini kullanarak ileride yapmak istediğiniz meslekteki ilk gününüzü bir paragrafla anlatınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Mülakatlarda Anlatım Biçimleri**	35 dk.
Amacı	Anlatım biçimlerinin ve düşünceyi geliştirme yollarının metne katkısını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk Edebiyatının Usta Kalemi Metin Savaş'la Mülakat

Sekizinci romanı "Baykuşlar Gece Öter" adlı eseriyle yine dikkatleri üzerine çeken, romanlarındaki konuları ve kurguları haricinde, yoğun bilgi birikimiyle farklı bir kalem olduğunu ortaya koyan, günümüz Türk edebiyatının önemli ve etkili kalemlerinden Metin Savaş ile eserleri ve kendisi hakkında konuştuk.

Kimdir Metin Savaş? Yazarlık merakı ve cesareti ne zaman, nasıl geldi?

Okurlarımın pek çoğunun bildiği üzere, çocukluğum ve ilk gençliğim İstanbul'da geçmiştir. Askerlik sonrasında ise memleketim Balıkesir'e dönerek burada, Balıkesir Çarşısı denen 500 yıllık ortamda yaklaşık 25 yıl müddetle mahalle bakkallığı yaparak geçinmişimdir.

Lisedeyken elime geçen "Sinekli Bakkal" romanı hayatımın dönüm noktalarından biri olmuştur. Yine aynı yaşlardayken Osman Turan'ın eserlerini keşfetmiştim ve Türk tarihine böylelikle kapılıp gitmiştim. Yirmili yaşlarımın ortalarındayken bir gece değişik bir rüya gördüm, gecenin içinde üşenmeksizin yataktan çıktım ve görmüş olduğum rüyanın ilhamıyla ilk kısa hikâyemi yazdım. Bu ilk yazı tecrübem Türk Edebiyatı dergisinde yer bulunca yazarlık serüvenim de başlamış oluyordu. Akabinde hem bu dergide hem Dergâh dergisinde epeyce hikâyelerim ve denemelerim yayımlandı. Peşisıra Orkun dergisinin yazar kadrosuna kabul edildim. Daha sonrasında ise "Efendi Dayının Kozalakları" adlı ilk romanımı yazdım. Bu roman Mustafa Miyasoğlu başkanlığındaki ve Mehmed Niyazi, Necmettin Türinay, İskender Pala ve hocaların hocası Orhan Okay jürisinden geçerek roman yarışmasında birinci seçilince profesyonel yazarlığım da kısmen başlamış oluyordu. Yine de Metin Savaş'ın edebiyat camiasındaki esas kabulü "Zemheri Kuyusu" romanımı yazması ile gerçekleşmiştir.

Biraz da romanlarınızdan söz edelim. Her bir romanınızın konusunu ve muhtevasını, birer cümleyle de olsa, açıklar mısınız?

İlk romanım "Efendi Dayının Kozalakları", Türk toplumundaki ikilikler üzerine inşa edilmiştir. Anadolu-Rumeli, eski ve yeni, mazi ve istikbal, İstanbul ve taşra, göçebelik ruhuyla yerleşiklik veya şehirlilik şeklindeki ikilikleri bu romanda yansıtmayı denedim. İkinci kitabım "Polika'nın Yeşil Çeşmesi" bir Anadolu kasabasında Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşananları anlatmaktadır. Annemin dayısı Ali Efendi ile Rum kızı Polika'nın aşk hikâyesidir ve bütünüyle gerçek olaylardan esinlenilerek kurgulanmıştır. Üçüncü romanım "Zemheri Kuyusu", 1999 Körfez depreminde yaşadığımız toplumsal travmayı ele almaktadır. Söz konusu deprem ile Türkiye'miz üzerinde oynanan büyük oyunlar arasında bir ilinti kurulmuştur bu romanda. Komplo teorilerine yaslanan bir romandır diyebilirim. Dördüncü romanım "Melengicin Gölgesinde" ise kurgunun başında ve sonunda işlenen iki cinayet arasındaki gerilimi anlatır. Polisiye roman değil, toplumsal meselelere değinen bir anlatıdır. Beşinci romanım "Kargalar Derneği", Türk tarihinde binlerce yıldan beridir varlığını sürdürdüğü varsayılan gizli teşkilatın kurmaca anlatıya dönüşmüş hâlidir. Gerçeklikle hiçbir bağı yoktur ve tamamıyla muhayyel bir anlatıdır. Altıncı romanım "Erlik", diğerlerinden farklı bir romandır. Türk mitolojisindeki yeraltı ruhlarının (iblisin) lideri olduğu kabul edilen Erlik adlı kötülüğün yirmi birinci yüzyıldaki Türk toplumuna musallat olmasını anlatır bu roman. Yedinci romanım "Kuvayı Milliye'nin Hazinesi" ise sanıldığı gibi tarihî roman olmayıp, kendi çağımızın Türkiye'sinde Kuvayımilliye ruhunu canlı tutmak gerektiği mesajını işleyen bir romandır. Bu kurgudaki hazine, Kuvayımilliye ruhunun ta kendisidir. Sekizinci ve şimdilik en yeni romanım "Baykuşlar Geceleyin Öter" ise "İstanbul'da Karnaval Üçlemesi" ortak adını vermiş olduğum üçlemenin ilk kitabıdır. Bu üçlemede, tüketim toplumundan postmodern yaşam tarzının absürtlüklerine yirmi birinci yüzyıl insanını anlatmaya çalışıyorum.

Roman yazarının sorumluluğu ve misyonu nedir? Ya da şöyle sorayım: Roman yazarının bir sorumluluğu ve misyonu olmalı mıdır? Buradan yola çıkarak da şunu öğrenmek isterim: Roman yazarken önceliğiniz, şahsi tatmin elde etme hissiyatı mı yoksa başkalarına da bir şeyleri aktarma mı?

Dürüstçe cevaplamam gerekirse; genelde her sanatçının, özelde her yazarın roman yazarken önceliği

diye bir şey yoktur. Şahsi tatmin elde etme hissiyatı ile başkalarına da bir şeyleri aktarma arzusu daima işbirliği hâlindedir. Anlatının Gücü adlı çalışmasında Robert Fulford'un belirttiği üzere, hikâye anlatmak bir ihtiyaçtır. Hem anlatan için hem de okuyan/dinleyen için ihtiyaçtır. Hikâyesiz bireyler ve hikâyesiz toplumlar ayakta kalamazlar veya hayata sımsıkı tutunamazlar. Çöker giderler. İşte bunun içindir ki çocuklarımıza binlerce yıldır masallar anlatıyoruz. Hikâye medeniyettir ve anlatı sanatları mitolojik çağlardan beri değişerek de olsa hep mevcuttur. Roman yazarının sorumluluğu ve misyonu elbette ki vardır. Sanatçının eseri, Jean-Paul Sartre'ın dediği gibi, toplum vicdanını rahatsız edebilmelidir. Oscar Wilde ise şöyle söylüyor: "İnsanlık, sanatçılardan çok şeyler öğrenebilir. Gerçek sanatçı günahkâr biri gibidir. Gerçek sanatçı eseriyle yıkar. Sanatıyla bize zararı dokunmayan sanatçı aslında bir sanatçı bile değildir." Roman yazarının misyonu işte buradadır. Topluma ve o toplumu oluşturan bireylere ayna tutmaktır.

Yazarın kendisi, romanın neresinde olmalı? Bizzat kendisi aktör mü olmalı, yoksa karakterleri aracılığıyla bir aktarıcı mı olmalı?

Modern romanda yazarın kendisi gizlenmeye çalışmıştır. Bilhassa Emile Zola tecrübi romanlarında bunu yapmaya gayret etmiştir. Ama şimdi, postmodern romanda işler değişmiştir. Önceki eleştirmenler roman metninde yazarın belirginleşmesini kusur sayarlarken, şimdiki zamanlarda Paul Auster'ın yaptığı gibi, roman metnine yazar da dâhil olmak üzere müdahil olmayan yoktur. Öyle ki postmodern anlatılarda artık okur da okumakta olduğu romana bir şekilde müdahildir. Romancının bizzat kendisi aktör olabilir veya karakterleri aracılığıyla kendisini örtük bir şekilde metne yerleştirebilir.

Adnan Şenel, *Türk Yurdu Dergisi*

Kelime Dağarcığı:

absürt: Saçma. **akabinde:** Arkasından. **muhayyel:** Hayal edilen. **muhteva:** İçerik. **musallat:** Bir kimse veya şeyin üzerine bıktıracak kadar düşen kimse. **müdahil:** Karışan. **teoloji:** Din bilimi.

1. Okuduğunuz mülakatta açıklayıcı anlatım biçiminin kullanılması sizce metne neler kazandırmıştır?

2. Okuduğunuz mülakatta açıklayıcı anlatım ile tartışmacı anlatım biçiminin bir arada kullanılması sizce mülakatta anlamı nasıl etkilemiştir?

3. Okuduğunuz mülakatta düşünceyi geliştirme yollarından tanık göstermenin kullanılması ile sizce ne amaçlanmıştır?

4. a) Önemli bir yazar olsaydınız ve roman türü üzerine sizinle mülakat yapılsaydı düşüncelerinizi anlatmak için hangi anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını kullanırdınız? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

   b) Tanınmış, önemli bir yazar olsaydınız ve roman türü üzerine sizinle mülakat yapılsaydı düşüncelerinizi anlatırken hangi yazarlardan alıntı yapardınız? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Bizim Yunus**	35 dk.
Amacı	Bir metinde görsel unsurların kullanımının içeriğe katkılarını ifade edebilmek. Görsel unsurların bir metnin oluşmasına etkilerini tespit edebilmek. Bir metnin anlamına katkıda bulunabilecek görselleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve görseli inceleyiniz. Metin ve görselden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yunus, Bizi Bize Çağırıyor

İskender Pala, Od kitabında Yunus Emre portresini üç bölüme ayırmış: Birinci bölümde Yunus, dünyevi bir kişiyken ikinci bölümde Taptuk Emre'nin kapısına gelen, dünyevi taraflarından sıyrılan bir Yunus hâline geliyor, üçüncü bölümde ise mürşit bir Yunus'a dönüşüyor. Pala, bu romanla Yunus bilgimizi de sorguluyor ve içimize merak tohumu atarak Yunus hakkında bilmemiz gerekenler olduğunu bize hatırlatıyor. Kendisiyle Yunus Emre'yi konuştuk.

Öncelikle, Yunus Emre denince akla ilk "Yaradılanı severiz / Yaradan'dan ötürü" sözü geliyor. Siz Yunus Emre'yi nasıl tanımlarsınız?

Bu iki dizenin başında söylediği şekilde tanımlarım. Der ki "Elif okuduk ötürü / Pazar eyledik götürü / Yaradılanı severiz / Yaradan'dan ötürü". Elif harfini ötürü okuduğunuzda "O" demiş olursunuz. O, dervişin "Hu"sudur. O, Allah'tır. Elifi ötürü okuduktan sonra ömür denilen pazarın tamamını götürü usulüyle verebilirsiniz. O'ndan gayrı ne var ki? Yalnızca elifi ötürü okuyabilen insanlar yaratılanı, Yaradan'dan ötürü sevebilir. Bizim Yunus, elifi ötürü okuyan bir hakikat adamıdır. Gıpta ona…

Od kitabınızda bize bir Yunus portresi sunuyorsunuz. "Hepimizin evinde ezgi ya da şiir olarak bir Yunus vardır. O bize çok yakın olduğu için ona sadece Yunus deriz. Hz. Yunus demeyiz. Hâlbuki bir mürşittir, şeyhtir. O yüzden onun insan ve bize sıcak gelen tarafını gösterdim, dervişliği sonra yükledim." Yunus'un derviş yönü bize ne anlatır, ne öğütler?

Yunus'un şiirleri imbikten geçirilse, mısraları tek tek süzülse, kelimeleri ardı ardına damıtılsa sonuçta ortaya çıkan derviş, aslında "insaniyet"in ta kendisi olur. Yunus'un dervişliği insana Allah tarafından verilen erdemler düzeninin tıkır tıkır işleyen şeklidir. Sevme, yardımlaşma, gözetme, kollama, gülümseme, tevazu, hakkaniyet, doğruluk, dürüstlük, ölümü hatırlama, hastaya varma, yoksula el uzatma, itaat vb. "insaniyet" kelimesinin içini dolduran erdemlerin yeniden hatırlanması gibidir. Yunus'un şiirlerini okurken insan kendine döner, içine yönelir, gözlerini yıkar ve yeniden görür. Yunus bize daha Kalubela'da kim olduğumuzu ve orada verdiğimiz sözün ardında durmak için nasıl olmamız gerektiğini öğütler.

Kitabı yazma fikri nasıl ortaya çıktı? Her ne kadar kitabınızda sizi bir Yunus Emre romanı yazmaya yönlendiren sebebin, onun çok ihmal edilmesinden ortaya çıktığını belirtseniz de kitabın hikâyesini sizden dinlemek isteriz. Hep düşündüğünüz bir kitap mıydı, karar verme süreci nasıl olgunlaştı?

Yunus bütün meslekî hayatım boyunca hep zihnimde, gönlümde ve aklımda yer edip durmuştur. İki dersimden birinde Yunus'u anmazsam sanki anlattıklarım eksik kalır gibi hissederim. O, sanki evimizin insanı gibidir. Bizim Yunus'tur. Buna rağmen genç nesillerimiz onu bilmiyor ve örnek almıyorsa burada bir tanıtma problemi vardır. Yunus gibi, Fuzuli gibi, Barbaros gibi, Eyüp Sultan gibi büyüklerini tanımayan gençlerin rol model seçerken zorlanacakları hatta hiç rol modele ihtiyaç duymayacak sığlığa sıkışıp kalacakları aşikârdır.

(…)

Yunus Emre Tozal, Murat Acar, *Yunus, Bizi Bize Çağırıyor*

Kelime Dağarcığı:

aşikâr: Açık, apaçık, belli, meydanda. **imbikten geçirmek:** Damıtmak. **Kalubela:** İslam inancına göre, ruhlar yaratıldığında Allah'ın "Ben sizin Tanrı'nız değil miyim?" sorusuna ruhların verdikleri "evet" cevabı. **menkıbe:** Din büyüklerinin veya tarihe geçmiş ünlü kimselerin yaşamları ve olağanüstü davranışlarıyla ilgili hikâye. **mukayyet olmak:** Korumak, gözetmek.

1. Aşağıdaki infografik (bilgilendirme grafiği) okuduğunuz metni hangi yönlerden destekleyebilir? Açıklayınız.

YUNUS EMRE

1240 - 1320

Yunus Emre, 1240'ta doğdu. Sarıköylü'dür. İyi bir tahsil gördüğü şiirlerinden anlaşılmaktadır. Medrese tahsilinden sonra tasavvuf yoluna girdi. Tabduk Emre'ye mürit oldu. Anadolu'nun birçok illerini, Suriye'yi ve Azerbaycan'ı dolaştı. 1320 yılında 82 yaşında iken vefat etti. Mezarı Sarıköy'dedir.

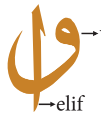
Bir sufinin zengin iç dünyasını ve yaşadığı hâlleri anlatmak için elbette çok daha fazla kelime bulunabilir. Nitekim Yunus'un Divan'ında bu isim ve sıfatlarla birlikte onları da görmek mümkündür. Ama hangi sıfatı ele alırsak alalım bize sadece bir fotoğraf sunmaktadır. Bu yüzden Yunus, hepsinden önce ve sonra "Bizim Yunus"tur.

Yunus Emre, Anadolu'nun son birkaç yüzyılı içinde hem baharı hem kışı yaşayan, önemli olaylarla, sınavlarla karşılaşan Anadolu'nun Osmanlı öncesi, yeniden toparlanma eyleminin öncülerinden birisi olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla bu dönem yıkılışla dirilişin bir arada yaşandığı bir dönemdir. Yunus Emre, böyle bir çağın yıkılışını dirilişe yönlendiren, manaya dayanarak çöküşü büyük bir uygarlığa dönüştürenlerin arasında hizmet eden mutasavvıf bir şair, bir gönül eri, bu topraklarda inşa edilen Türk-İslam medeniyetinin kurucularından biridir.

Anadolu'nun karanlık çağında diken içinde açan güllerin en ihtişamlı; fakat bir o kadar de sade olanı Yunus'tur. Bu sade dervişin hayatı tam bir "masal güzelliği" taşır. Gerçekten de Yunus'un hayatı tam bir masaldır. Tabii, sade ve güzel bir masal...

Peygamberlerin ve ermişlerin kemal yolundaki maceralarından elbette haberdardır. Peygamberler ve dervişler de bu anlamda ortak bir kaderi yaşarlar. Onlar "mânâ erleri" olarak "ipek böceği"ne benzerler. Onların da bir "koza dönemi" vardır. Arif Nihat Asya'nın da belirttiği gibi "Yunus peygamber, bu dönemi balığın karnında, Yunus Emre de Tabduk'un kapısında ve yollarda" geçirmiştir.

Mustafa Özçelik, Bizim Yunus

"Bizim Yunus"un Hikâyesi

Yunus, Taptuk'un dergahında eğitimini kırk yılda tamamlar. Şeyhinden emir alır ve halkı aydınlatmak için yollara düşer, yılları gurbet ellerde geçer. Halka hakkı, hakkın sevgisini, aşkı anlatmak için ilahilerini söyledi. Yıllar sonra şeyhi Taptuk Emre'yi çok özlemişti. Onun özlemi için de şiirler söylüyordu.

Bu hasret bazen onu kuşkuya düşürüyordu: "Ya Taptuk Emre beni unuttuysa?" Bu kuşkuyu dergâha dönünce şeyhinin hanımına söyledi. Ana-bacı ona:

- Ey Yunus! dedi. Şeyhinin gözleri görmüyor artık. Sade kalp gözü açıktır. Sen şu eşiğe otur, Taptuk namaza çıkarken ayağı sana dokunur. "Bu kimdir?" diye soracak olursa bana, ben kendisine "Yunus!" diye cevap veririm. Şayet şeyhin "Bizim Yunus mu?" derse anla ki sen hâlâ şeyhinin gönlündesin. Yok eğer: "Hangi Yunus?" derse vay hâline.

Yunus sabahleyin erkenden eşiğe oturur şeyhini bekler. Olaylar hesap ettikleri gibi gelişir. Şeyhin ayağı Yunus'a değince Taptuk Emre: "Bu kimdir?" diye sorar. Şeyhin hanımı: "Yunus." der. Taptuk Emre: "Bizim Yunus mu?" diye sorunca Yunus anlar ki şeyhinin gönlündeki yerini hâlâ korumaktadır.

Mustafa Birgin, *Bizim Yunus*

Elif okuduk ötürü
Pazar eyledik götürü
Yaradılanı severiz
Yaradan'dan ötürü

2. Türk edebiyatının abide şahsiyetlerinden birine dair bir infografik hazırlayacak olsaydınız infografikte ele aldığınız şahsiyete ait hangi bilgilere yer verirdiniz?

3. Okuyacağınız bir metnin görsellerle desteklenmiş olması, metne olan ilginizi nasıl etkiler?

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Mülakatlarda Görselin Yeri	25 dk.
Amacı	Metnin anlatımında görselin destekleyici ve tamamlayıcı özelliğini kavrayabilmek. Metinle görsel ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Peyami Safa ile Konuşma

O. Fehmi Özçelik: Siz sanatkârın sosyal bir görüşün temsilcisi olmasını kabul etmiyor musunuz?

Peyami Safa: Sanatkâr ister istemez sosyal bir görüşün temsilcisidir. Bu bakımından onun eserini manalandırmak da eleştirmene düşer.

O. Fehmi Özçelik: Bütün sanat kolları bu görüşü aksettirmeye elverişli midir?

Peyami Safa: Romanda kahramanlardan biri romancının sosyal görüşünü açıklayabilir. Fakat bu ne romanın ne herhangi bir sanat eserinin şartıdır. Çünkü herhangi bir açıklamaya lüzum kalmadan da her sanat eseri konusu ne olursa olsun bir devri, bir memleketi ve sosyal eğilimleri bize sezdiren unsurlarla doludur.

O. Fehmi Özçelik: Bizde neden dünya çapında sanatkâr yetişmiyor?

Peyami Safa: Sanatkâr yetişmediği için.

O. Fehmi Özçelik: Bugüne kadar verilmiş eserlerin hiçbirisini sanat eseri saymıyor musunuz?

Peyami Safa: Bunların arasında milletlerarası piyasada kendilerine göre değer almış olanlar istisna edilirse, evet… Çünkü bizim sanat anlayışımız Orta Çağ İslam zevki içinde kaldığı müddetçe İslam beynelmilelinde bir itibar sahibiydi. Modern sanat anlayışıyla temasımız çok yeni ve geridir. Ona biraz yaklaşan sanat eserlerimiz yavaş yavaş Batı çevrelerinde de değer ve itibar kazanıyorlar. Yarın için daha büyük şeyler umabiliriz.

O. Fehmi Özçelik: Biraz evvel işaret ettiğiniz seviyeye yükselebilmek için nasıl bir yol takip etmeliyiz?

Peyami Safa: O dünya ile temaslarımızı çoğaltarak. Mademki siz bir dergi adına konuşuyorsunuz, dergilerimizin bu işteki büyük rolüne işaret etmeden geçmeyeyim. Bütün kültür dallarında dünya görüşünü ve anlayışını memlekete aksettiren, fakat bugünkü gibi değil, tam ve doğru aksettiren yazıların çoğalması lazımdır.

O. Fehmi Özçelik: Edebiyatımızın romansız olduğunu söylüyorlar. Siz edebiyatımızın en güzide romanlarından birkaçının yazarı olarak ne düşünüyorsunuz?

Peyami Safa: Memleketimiz romansız demek, memleketimiz edebiyatsız demektir. “Niçin roman yok?” sualini “Niçin edebiyat yok?” sualiyle değiştirmeliyiz. Bu bir yeni nesil davasıdır. Onun millî kültüründe birçok gedikler açılmıştır. Bu gedikler kapanmadıkça edebî yoksulluğumuz devam eder.

O. Fehmi Özçelik: Edebî faaliyetler bakımından daha evvelki senelerle bugün arasında ne gibi farklar görüyorsunuz?

Peyami Safa: Şiirde, nesirde, romanda bildiğiniz şöhretleri vardı. Bunlar arasında eserleri Batı edebiyatı tarihine geçenler de vardır. Şüphesiz o devrin edebiyatı daha seviyeli idi. “O devrin” demek belki yanlıştır. Memleket hâlâ o neslin edebiyatını arıyor ve okuyor.

O. Fehmi Özçelik: Bugünküler arasında hiçbir istidat görmüyor musunuz?

Peyami Safa: Bugünküler arasında çok büyük istidatlar görüyorum.

O. Fehmi Özçelik: Yeni çalışmalarınız hakkında bilgi verir misiniz?

Peyami Safa: Yeni bir roman yazmayı düşünüyorum. Fakat ne zaman yazacağımı bilmiyorum.

O. Fehmi Özçelik, *Hisar dergisi*

Kelime Dağarcığı:
aksettiren: Duyuran, ulaştıran. **beynelmilel:** Milletlerarası. **istidat:** Yetenek. **istisna:** Ayrı tutulan. **menşe:** Köken, kaynak.

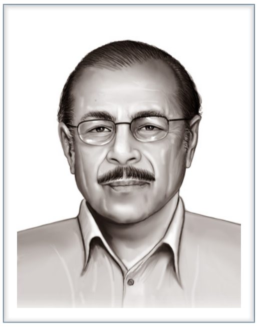
1. Okuduğunuz mülakata bir görsel eklemek isteseniz nasıl bir görsel tercih edersiniz? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

2. Peyami Safa görselinden hareketle okuduğunuz mülakat metnini de dikkate alarak onu betimleyen bir paragraf yazınız.

Peyami Safa

3. a) Yanda görseli verilen sanatçı Neşet Ertaş ile sanat üzerine mülakat yapsaydınız ona hangi soruyu sorardınız? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

Neşet Ertaş

b) Neşat Ertaş ile yaptığınız mülakatı zenginleştirmek için hangi görselleri metninize eklerdiniz?

4. Mülakat/röportaj türü ile ilgili pano hazırlasaydınız hangi görselleri seçerdiniz? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

5. Okuduğunuz bir mülakatta anlatılanları destekleyen ve metinle uyumlu bir görselin kullanılmasının metne katkısı sizce ne olabilir?

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şairce Bir Üslup	35 dk.
Amacı	Metnin üslup ile ilgili özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bahattin Karakoç ile Şiir Üzerine

Sayın Karakoç, şiir ve manzumeden ne anlıyorsunuz? Bu konudaki düşüncelerinizi lütfeder misiniz?

(…)

Şiir, ulviyeti bulunan, mahremiyeti bulunan, daima mamur ve mayası aşk olan tılsımlı bir iksir; fiziki bir konumda pabuç sürümeden ezgi yüklü kanatları ile metafizik âleme doğru kanatlanan ve kanatlandıran bir ifade tarzıdır. Daha ne midir şiir?.. Kelimelerin sırlı hayatlarını özümleme sanatıdır. Şiir bir iç yangını, bir kanatlı kelimeler armonisidir. Kendine has bir dili, ruhunu bezekleyen bir kapalılığı, gönül kamaştıran bir karanlığı, bir kıvraklığı, bir cezbedici tarafı olan ve içimizde çok hızlı seyreden ışık küresidir. İbadette vecde kapılan ruhumuzun sıcak bir iklimidir. Manzume ise nesir ile şiir arasındaki boşlukta kendine edebî bir kimlik ve sınır taşları hiç oynamayan bir coğrafya arayan; fosilleşmiş kelimelerin gümbürtüsüne kaz adımlarıyla yürüyen, imaj yoksunu, kafiyeli ve ölçülü sözler kompleksidir. Çocuklara adanan bayramları, festivalleri ve daha çok da trampet mangalarını hatırlatır bana. Genelde sloganlar atar bütün manzumeler. İnsan yüreğinden değil ya kulağından ya da gözlerinin kravatından tutup kendilerine doğru çekerler. Plastikten dökülmüş çiçeklere de benzetebilir manzumeyi; çiçeğe benzerler ama koku vermezler, tohuma binmezler, tomurcuklanmazlar ve açılıp solmazlar. Ama şiir yürekte çiçeklenir, yürekte şakır, yürekte döllenir. Şiirde tılsımlı bir musiki vardır, eşyanın aslına yakın bir resim vardır, düşüncenin inceliklerini fısıldayan bir felsefe vardır. Dolayısıyla şiirle manzume aynı ailenin birer üyesi olsalar da estetik ve fonksiyonel olarak aynı değildir.

(…)

İlkyazda adlı şiir kitabınızda şiir poetikanızı belirtirken "soylu şiirden" yana olduğunuz gözleniyor. Bunu ana çizgileri ile belirtmeniz mümkün mü?

Ağırlıkları ve işçilikleri aynı ama birinin ayarı 18, ötekinin ayarı 24 olan iki altın bileziğin değerleri aynı olabilir mi? Şüphesiz ki altının değeri saflığı ile orantılıdır. Soylu şiir de saf altın bilezik gibidir. Bir rahmettir; gönül topraklarını beslemek için yağar… Bir kanat sesidir, ruhun ilahi bir musikiye susadığı zaman duyulur. Renkli bir ışık cümbüşüdür, sessizliğin ululaştığı saatlerde başlar… Soylu şiir tek başına bir hayattır, bir medeniyettir, aşılması mümkün olmayan bir atmosferdir, haramın geçemeyeceği bir dar kapıdır, aşkta tam teslimiyet, secdede ebedî diriliştir… Benim teşhisim bu; benim sevdam kıraç toprakları gül bahçelerine çeviren, kırık gönülleri gökçe düşlerle bağlayan, sevgiyi, şefkati, merhameti bir ışık yağmuru yapan ve kutsal duvağının altından sesli-sessiz zikirle bütün kâinatı bir ışık odaktan seyrettirmeye adanan soylu şiirdir.

(…)

Hüseyin Tuncer, *Bahattin Karakoç ile Şiir Üzerine*

Kelime Dağarcığı:

ahenk: Renkler, duygular, fikirler, bir bütünü teşkil eden parçalar arasındaki uygunluk, uyum, düzen. **armoni:** İki veya daha çok sesin aynı anda kulağa hoş gelecek bir biçimdeki uyumu, harmoni. **bengi su:** Abıhayat. Efsaneye göre yalnız Hızır'ın içtiği, içeni ölümsüz kılan su, ebedî hayat suyu. **bezekleyen:** Süsleyen. **gökçe:** Gök rengi, mavi, bu renkte olan, gökle ilgili, semavi, güzel, hoşa giden. **iksir:** Hayatı ölümsüzleştirme, madenleri altına çevirme vb. olağanüstü etkileri olduğuna inanılan sıvı. **kaz adımı:** Dizi kırmaksızın ve ayağı sert bir biçimde yere basarak yürüme biçimi. **kompleks:** Karmaşık, anlaşılması güç olan, külliye, manzume. **poetika:** Şiir üzerine düşüncelerin ve teorilerin tümü. **tılsımlı:** İnsanı kuvvetle etkisi altına alan, sırlı, sihirli, büyülü.

1. Yazar, "*Sayın Karakoç, şiir ve manzumeden ne anlıyorsunuz? Bu konudaki düşüncelerinizi lütfeder misiniz?*" sorusuyla mülakata başlamıştır.

a) Bu soruyu arkadaşlarınıza sorunuz. Aldığınız cevaplar ile Bahattin Karakoç'un verdiği cevapları karşılaştırın. Üslup farklılığı tanımlara nasıl yansımıştır? Açıklayınız.

b) Yukarıdaki soruyu bir şair değil de bir akademisyen veya bir öğretmen cevaplasaydı üslupta nasıl bir değişiklik olurdu? Açıklayınız.

2. **Bahattin Karakoç'a göre** şiir; ulviyeti bulunan, mahremiyeti bulunan, daima mamur ve mayası aşk olan tılsımlı bir iksirle mahmur olan; fiziki bir konumda pabuç sürümeden ezgi yüklü kanatları ile metafizik âleme doğru kanatlanan ve kanatlandıran bir ifade tarzıdır.

TDK Türkçe Sözlük: Şiir; düş gücüne, hayale, imgeye, gönle seslenen, anı, duygu, coşku uyandıran, etkileyen şey.

Yukarıda Bahattin Karakoç'un ve TDK Türkçe Sözlük'ünün şiir tanımlarına yer verilmiştir. Bu tanımlardan hangisini daha çok beğendiniz? Neden?

3. Bahattin Karakoç'un verdiği cevaplarda kullandığı kelimeler, yer verdiği mecazlar ve benzetmeler ile yaptığı tanımlama ve açıklamalar, şairin şiirlerine karşı sizde bir ilgi uyandırdı mı? Gerekçesiyle açıklayınız.

4. Üslup; belli bir duyuş, görüş ve birikime sahip olan sanatçının hayatı boyunca edindiği tecrübe ve tavırlarla seçtiği konuyu, biçim ve içeriğin belirlediği vasıta ve yöntemler kullanarak kendisine has bir biçimde ördüğü kelimelerle anlatmasından doğan bir edebî değer unsuru ve ölçüsüdür. (…) Bizim mesleğimizde gerekli olan üslup tanımı, kelimelerin edebî eserde, şekil ve muhteva ile ilgisini de kurarak ve orijinal bir söyleyişe uzanarak kullanılmasından doğan kendine haslık, anlamını ihtiva etmelidir.

Yukarıdaki açıklamalardan ve okuduğunuz metinden hareketle üslubun metne katkısına dair düşüncelerinizi ifade eden bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** | *Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Mülakatlarda Üslup Özellikleri**	30 dk.
Amacı	Metinde yazara özgü üslup özelliklerini belirleyebilmek ve üslubun metne katkısını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tarık Buğra ile Bir Konuşma

Mustafa İsen: Bu yılın Millî Kültür Vakfı Edebiyat Armağanı'nı, "Firavun İmanı" adlı romanınızla siz kazandınız. Bu tür armağanların sanatçıya ve millî kültüre katkıları sizce nelerdir?

Tarık Buğra: Ödülü sırf ödül olduğu için önemsemeyi doğru bulmuyorum. Ödülleri değerlendiren önce ortaya konuş sebepleri sonra da seçim, yani jürilerinin kararlarıdır. Bu sebeplerle bu kararlar kamuoyunca benimseniyor ve güvenilebilir bulunuyorsa ödül önemlidir; ancak o zaman sanata, sanatçıya dolayısıyla millî kültüre olumlu katkılarda bulunabilir. Ödülü koyanlar inançları ve anlayışları yönünde sanatçıya ve kültüre katkıda bulunmak için ödülle yetinmemeli, önce isabetli sonuçlar için, sonra da bu sonuçların propagandası için titizlik göstermeli, çaba harcamalıdır. İnançları ve anlayışları bir ödül ile sınırlandıramayız. Edebiyatın, sanatın, düşüncenin, toplum ve devlet kaderi üzerindeki ciddi rolü kavrandığına ve inkâr edilemeyeceğine göre, söylediğim propaganda çabası inanç ve anlayışın bu çapında benimsenmelidir.

Söz bu noktaya gelince sitem önlenemiyor. Kurucularının ve yöneticilerinin değeri bilinen Millî Kültür Vakfı'nın daha önceki ödüllerine -ne kadar üzülsek yeridir- onun paralelindeki dergiler, gazeteler ve öteki kuruluşlar tarafından değil gereğince, zerre kadar ilgi göstermemiştir. Bununla beraber, bu sözleri sadece sitem etmek için söylemedim; ödüllerden beklenen sonucu sağlamanın bir başka şartını anlatmak istiyorum.

Bunların hepsini bir yana bırakıp da konuyu soyut olarak ele alacak olursak derim ki; sanata, sanatçıya ve kültüre katkı bakımından ödüller genç yetenekleri özendirdiği ve sanatçılara şevk verdiği için… En önemlisi de konuya ve konunun değerli örneklerine ilgi çektiği, yenilikler kazandırdığı için yararlıdır. En önemlisi dedim; gerçekten de en önemlisi budur. Zira ödülün sanatçıya kazandıracağı şey veya şeyler bunun, yani değerli bir sanat eserinin onunla ilgilenenlere kazandıracağının yanında devede kulaktır. Asıl kazanan okunan değil, okuyandır.

Mustafa İsen: Günümüz Türk romanının meseleleri sık tartışılan bir konu. Sizce romanımızın bugünkü durumu ve ana meseleleri nelerdir?

Tarık Buğra: Dünyanın en büyük romanlarından birisi olan Rus romanını, Rusya'da devlet zoruyla kemire kemire tüketen derdin tehdidi, Türk romanının en büyük meselesidir. Bu da politikadan başka bir şey değildir. Sık sık tekrarlarım. Bir romancı, bir bilim adamı gibi objektif olabilmeli olaylara ve özellikle de insanlara bağımsız ve hür bir kafa ile bakabilmelidir. Olayları ve insanları peşin hükümlerimizin, yandaşlarımızın kalıplarına dökmek veya onların elbiselerini giydirmek bize belki bir şeyler kazandırabilir; ama romanın canına okur. Politika bizim roman kabiliyetlerimize ün vermiş, para vermiş bunun karşılığı olarak da asıl başarılarını engellemiştir.

Bunun dışında Türk romanının bir şanssızlığı da Türkiye'de sağlam bir tarih kültürünün ve romancıya büyük güç katan felsefe, sosyoloji, psikoloji bilimlerinin geleneğinin bulunmayışıdır. Ama bu demek değildir ki Türkiye'de roman ve romancılar yoktur. Aksine, ben edebiyatımıza girişinden pek az sonra Türkçede -gerçek anlamıyla- büyük romanlar yazıldığını biliyorum. Bunlar yazılmaktadır da. Çünkü roman, bir bakıma ve bir çapta da kişiye bağlı bir yetenektir. Bugün için Türk romanından söz edilmese de güzel ve değerli Türk romanları, hatta romancıları bulunduğunu rahat rahat söyleyebiliriz.

Mustafa İsen: "Küçük Ağa" dizisi ile Kurtuluş Savaşı'na bu konuyu işleyen diğer eserlerden farklı bir yaklaşımınız olmuştur. "Firavun İmanı"nda Millî Mücadele kadrosunun zaferden sonraki iç çekişmelerini ele alıyorsunuz. Bu bakımdan eserinizin Kurtuluş Savaşı'na getirdiği yorum ne olmuştur?

Tarık Buğra: Hiçbir romanımı özel bir yorumlama veya belli bir yoruma varmak için yazmadım. Yazarın ilgi duyduğu konular vardır, bunlar her şeyden önce, hatta sadece roman olmalıdır. Yorum onlar romanlaşırken oluşur. Yazarın -hiç değilse kendim için iddia edebilirim- bir yorum veya bir yargı için işe başlaması romana ihanettir. Gelişmenin tabiiliğini mutlaka bozan, hayatı ve insanları yozlaştıran

bir yanılgıdır bu. Bir yorum aramak isteyenlerin ve bulduklarına inananların haklarına dokunmadan söylüyorum; "Firavun İman"ı daha önce yazılan "Küçük Ağa"daki oluşumun beşinci perdesidir; bir trajedinin değilse bile bazı trajik kaderlerin Türkiye'yi derinden ilgilendiren hikâyesidir.

Orada yiğitlikler, dürüstlükler, kahramanlıklar, temizlikler ve çıkarcılıklar anlatılır. Yorum okuyucunundur.

Mustafa İsen: Tarihî roman kavramı veya roman-tarih münasebetinde sanatçının kişilere ve olaylara karşı takınacağı tavır sizce ne olmalıdır?

Tarık Buğra: İkinci sorunuza cevap vermeye çalışırken söyledim. Objektif, tarafsız. Hür ve bağımsız bir kafa ile. Peşin hükümlere ve inanç veya görüş paraleline sokmaya kalkışmadan. Kişileri ve olayları anlatmaya çalışarak. Yazarın burada -ve genel olarak-sübjektiflik hakkı, konu ve kişi seçiminden öteye gitmemelidir derim.

Mustafa İsen: Öncelikle kendi eserlerinizi basmak üzere bir yayınevi kurma teşebbüsünde bulunduğunuzu haber aldık. Sizi bu teşebbüse götüren sebepler nelerdir? Ne gibi eserler basmayı ve Türk kültürüne ne şekilde katkıda bulunmayı düşünüyorsunuz?

Tarık Buğra: Yol Yayınevi'ni söylediğiniz gibi öncelikle kendi eserlerimi basmak için kurdum. Sebep de şu: "Küçük Ağa" kısa sürede dördüncü baskısını da bitirdi. "İbiş'in Rüyası"nın üçüncü baskısı şu günlerde Kervan tarafından çıkarılmak üzere. "Firavun İmanı"nın ilk baskısı çıktığı yıl tükenmişti. Ve yayımcılarım dönüp dolaşıp bu romanlarım üzerinde duruyor, öteki kitaplarım için âdeta bunların satmayacağı dönemi bekliyorlardı.

Umduğum sonucu alabilirsem fazla beklemeden, ne olduğu bilinen sanat ve düşünce dünyama uygun ve her çeşit eseri, yazarları, ünlü ünsüz demeden basmak istiyorum.

Mustafa İsen, *Hisar Dergisi*

Kelime Dağarcığı:
münasebet: İlişki, ilişik. **propaganda:** Bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak. **şevk:** İstek, heves. **teşebbüs:** Girişim.

1. Mülakatta Tarık Buğra'nın "devede kulak, canına okumak, zerre kadar" ve "haber almak" deyimlerini kullanması anlatımı nasıl etkilemiştir?

2. Mülakatı yapan Mustafa İsen sorularında öznel mi nesnel mi davranmıştır? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

3. Mülakatta Tarık Buğra öznel mi nesnel mi bir anlatım kullanmıştır? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

4. Mülakatta sizi akıcılık ve açıklık yönünden zorlayan ifadeler oldu mu? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Sahaflardan Yansımalar**	25 dk.
Amacı	Metindeki millî, manevi ve tarihsel unsurları belirleyebilmek. Bu unsurlara ve bu unsurların bugüne yansımalarına dair çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sahaflar Çarşısı

Bugün, günlerden salı… Usuldan usuldan bir kar serpeliyor. Sulusepken. Bir soğuk var ki deme gitsin… İki genç kız, on yedişer yaşlarında gösteriyorlar, büzülerek, birbirlerine sokularak çarşıya girdiler. Başkaca çarşı ıpıssız. İn cin top oynuyor. Başka günler yırtık pırtık kitaplar kaldırımdan taşardı. Kar altında kalacak değil ya kitapları, dükkânı olanlar içeri, olmayanlar da saçak altlarına, evlerine çekmişler… Bir kitapçı dükkânının vitrinine uzun uzun bakan kızlar hiçbir dükkâna girmeden gene aynı titreme telaşı içinde çarşıdan çıkıp gittiler ve ben bekledim. Vakit ikindiüstüdür. Daha çok akşama yakın… Hiç mi hiç kimse bir dükkândan başını uzatıp bir şey sormadı. Soğuktan desek… Belki ama tek tük de olsa birkaç müşterinin çıkması gerek. Neyse efendim, ben de o kadar dışarıda kalıp "Dükkânlara girip çıkan var mı?" diye gözetleyemedim. Üşüdüm yani. Bir kitapçıya girdim. Bu kitapçı daha çok yeni kitap alıp satıyor. Eskilerle pek ilişiği yok. Eskiden, yani sahaflar yanmadan önce dükkân kirası olarak beş lira veriyormuş. Şimdi yüz lira veriyor. Diyor ki "Bu sebepten, çok ziyan ediyoruz. Okul kitapları da satamaz olduk. Çünkü sahafların kitap alıcısı yarı fiyatına, dörtte bir fiyatına eski kitap almaya alışmıştır. Dükkân fiyatları arttığından dolayı biz de kitap fiyatlarını biraz artırmak zorunda kaldık. Ondan dolayı alıcı azaldı. Bana gelince ben sahaf değilim. Yani eski manada. Şimdi, eski kitaplar alıp satan, onları değerlendirebilen üç sahaf kalmıştır: Raif Yelkenci, İsmail Hoca bir de Muzaffer Ozak."

Muzaffer Ozak'a sordum: "Bir şey merak ediyorum: Bir kitabın takdirini nasıl yaparsınız?

Muzaffer Ozak: "Bu daha çok ihtisas işidir. Önce kitabım değeri… Sonra eskiliği daha sonra da hattatın meşhur bir hattat olup olmadığı, yani yaşadığı zamanda. Bir de kitabın nüsha-i nadirattan olup olmadığı…"

"Bu nüsha-i nadirat ne demektir?" dedim.

"Mesela, bir kitap yalnız, zamanında üç nüsha yazılmıştır. Bu kitabın bir nüshası dünyanın falan yerindeki kütüphanededir. Birisi de falan yerde. Birisi de bizim elimize geçmiş. İşte bu çok kıymetlidir. Eğer bunun baskısı yapılmamışsa daha çok artar. Mesela geçende Amerika'da, Hayyam zamanında yazılmış, Hayyam'ın rubailerini toplayan el yazması bir kitap on bin dolara satıldı. Bu kitap işte bizden, yani Türkiye'den gitmiştir."

(…)

Muzaffer Bey, eski kitapları ölen kitapseverlerin kitaplıklarını alarak tedarik ettiğini de ilave etti. Bu kitapların içinde ölen adamın hususiyetlerine ait gayet enteresan notlar da çıkarmış. "Mesela." diyor Muzaffer Bey, "Mesela Bebek sırtlarında ölmüş bir adamın bir miktar kitabını aldım. İçinden yirmiden fazla defter çıktı. Defterler büyüktü ve çok ince yazılarla yazılmıştı. Bu yirmi defterin yirmisinde de aşk şiirleri vardı. Bu âşık adam, sevgilisine bütün bir ömür durmadan şiirler yazmış. On binden fazla şiir."

"Bu defterleri ne yaptınız?" dedim.

"Sattık." dedi. "Her bir defteri birisi aldı."

"Yazık!" dedim.

Bir ömür durmadan sevgilisine şiirler yazan bu adamın şiirlerinden hiç olmazsa birini okumak isterdim. Muzaffer Bey'in anlattığına göre kitaplar arasında hatıra defterleri, akla hayale gelmez yazılar da çıkarmış. Para da çıkarmış. Eyüp'ten alınan bir kitaplığın kitapları arasında altın çıkmış. Bu kitapları taşımakta olan hamallar altın yüzünden kavga etmişler…

Sahaflar Çarşısı'nda artık eski canlılık, eski hayat kalmamış. Eskiden yüzlerce kitap tutkunları sahafları doldurur, gelen kitapları durdurmazlarmış dükkânlarda. Alıp götürürlermiş. Şimdi üç tane tutkun kalmış. Onlar da her sabah gelir, dükkân dükkân dolaşırlar, âdeta boynu bükük giderlermiş. Bulurlarsa bir kitap alırlarmış. Muzaffer Ozak'tan ayrıldığımda karanlık kavuşuyordu. Havada küf kokusu vardı. Usuldan usuldan kar yağıyordu Fatih devrinden beri köhnemiş Sahaflar Çarşısı'nın üstüne. Cümle sahaflar dükkânlarını örtmüşler, ışıklarını söndürmüşlerdi. Sahaflar Çarşısı ölü gibiydi.

Yaşar Kemal, *Röportaj Yazarlığında 60 Yıl*

Kelime Dağarcığı:

cümle: Bütün, hep, tüm. **Hayyam:** Matematik, astronomi ve felsefe alanında büyük bir üne sahip İranlı şair, Ömer Hayyam. **hususiyet:** Özellik. **ihtisas:** Uzmanlık, uzmanlaşma. **kübik:** Küp ve kesme biçiminde olan, Kübizm akımına uyularak yapılan. **nüsha:** Bir yazıdan çıkarılan suret, yazılı bir şeyin benzeri, eşi, tıpkısı. **tedarik etmek**: Edinme, sağlama, hazır etme, hazır bulundurma, araştırıp elde etme. **usuldan:** Yavaşça, sessizce.

1. Yaşar Kemal'in, yaşadığı dönemin sosyokültürel ögelerini tasvir ederek röportaja başlamasının metne katkısı nedir? Açıklayınız.

2. Siz bir röportaj yapacak olsanız kiminle ve niçin yapmak istersiniz?

3. Metinden hareketle sahafların kültürel değerleri aktarmadaki rolü nedir? Sahafların üstlendiği bu rolün toplum için ifade ettiği değeri açıklayınız.

4. Okuduğunuz metinde sahaflara ait bazı hayat kesitlerine yer verilmesi röportajın bireysel gerçeklikle ilişkisini nasıl etkilemiştir?

5. Metnin yazıldığı dönemdeki kitapçıların (sahafların) yakındıkları durumların bugün de geçerli olduğunu varsayarak kitapçıların bu durumlarını anlatan bir röportaj metni için giriş paragrafı yazınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Mülakatlarda Gerçeklik**	25 dk.
Amacı	Metindeki millî ve manevi değer unsurlarını belirleyebilmek ve metnin gerçekle ilişkisini kavrayabilmek. Evrensel değerleri yansıtan ögelerin farkına varılmasını sağlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Cemil Meriç'le Mülakat

Hüsamettin Arslan: Üstadım, izninizle, sorularıma hayat konusundaki görüşlerinizi alarak başlamak istiyorum. Sizce nedir hayatın anlamı?

Cemil Meriç: Hugo'nun bir sözünü not etmiştim. "Hayat mezarların çözdüğü dolaşık bir yumaktır." diyordu. Hayat ile ilgili sözlerin hiçbiri mutlak olarak ele alınmamalı elbette. Hayyam, "Efsane söylediler uykuya daldılar." diyor. Hepimizin söylediği bir efsane var. Hepimiz bir efsane söyleyip uykuya dalıyoruz. Bu sorulara soru ile cevap vermek. Bu soruya cevap verilmez. Zor sorular bunlar. Münker-Nekir soruları gibi. Bir şairde mutlak gerçek aramak yanlış. Şair sözü... İlham var. Belli anlarda doğar şairin içine bunlar, bazen bir şimşek pırıltısı gelir, aydınlatır insanı. İnsan aydınlandığını zanneder. Şimşek pırıltısı geçtiğinde daha koyu bir karanlığın içinde kalır insan.

Hüsamettin Arslan: "Senin türben kelimeler. Yuvarlanırken tırnaklarını kâğıda geçirmek istiyorsun; kâğıda, yani ebediyete zavallı çocuk, bilmiyorsun ki ebediyet aldatıcı." (Bu Ülke, sf. 182) diyorsunuz. İnanmıyor musunuz ebediyete?

Cemil Meriç: Ebediyet diye bir şey yok yer yüzünde. Burada şöhret söz konusu. Bütün şöhretler yalandır! Ebediyeti şöhret manasına kullanıyorum. Napolyon mu, Sezar mı?

Hüsamettin Arslan: Yön'le paylaştıklarınız?

Cemil Meriç: Önce pozitivizmim. Akla fazla önem verişim. Mesela Rıza Tevfik, Tevfik Fikret zaman zaman bir anlamda Yöncüdürler. Bu problemde o kadar meçhul var ki... İnsanla ilgili hiçbir problem basit değil.

Hüsamettin Arslan: Geçmişte materyalist olmanızla "Yön" arasında bir bağ kurulabilir mi?

Cemil Meriç: Ben hiçbir zaman materyalist olmadım.

Hüsamettin Arslan: "Kimim ben?" diye soruyorsunuz günlüğünüzde kendinize ve insanı kanser edecek ağırlıktaki bu soruyu şöyle cevaplandırıyorsunuz: "Hayatını Türk irfanına adayan münzevî ve mütecessis bir fikir işçisi". Sene 1974. Türkiye gibi Ortadoğu'nun göbeğindeki bir ülkede, bu yamalı bohçada bir düşünür için yukarıdaki cevabınız yeterli mi? Kimsiniz siz? Kimlik söz konusu olduğunda sorulacak bütün sorulara cevap verebilecek bir düşünür mü, yoksa arafta bir yalnız mı?

Cemil Meriç: Arafta bir yalnızım.

(...)

Hüsamettin Arslan: Türkiye niçin Ortadoğu'nun Japonya'sı olamadı?

Cemil Meriç: Niçin olsun? Üç kıtaya hâkim olmuş bir medeniyetin, dünyaya adalet ve kardeşlik dağıtmış bir ülkenin hiçbir uygarlığı taklide ihtiyacı yoktur. Türkiye'nin kendisi kalması; insanlığın bütün keşiflerinden, bütün fetihlerinden faydalanarak ihtişamlı mazisine layık bir istikbal inşa etmesi başlıca muradım…

Hüsamettin Arslan: Büchner'in "Madde ve Kuvvet" adlı kitabının düşünce dünyanızı, bir anlamda kişiliğinizi en çok etkileyen kitaplardan biri olduğunu söylüyorsunuz. Bir düşünceyi öğrenmek aynı zamanda bir yaşama biçimini öğrenmektir. Doğru. Ancak, o yaşama biçimini icra etmek değil. Pratik hayatta kendilerini yaşayabilmek imkânını sağlamıyor bize okuduklarımız.

Cemil Meriç: Biraz fazla altını çizmişim "Madde ve Kuvvet"in. Sözün gelişi öyle yazmışım. Belli bir çağda etkilemiştir beni. Hayatıma şamil değildir. Ama babam için aynı şeyi söyleyemem. Babama okuttum, ruh dünyasında kötü akisler yaptı. Babam hacıydı ve mütekid bir insandı. Onun üzerinde tesirli oldu bu kitap, benim üzerimde değil. Evladım, kelimeler hiçbir şey ifade etmiyor, görüyorsunuz, yani hem yalan hem doğru bunlar.

Hüsamettin Arslan, *Nesillerin Mirası*

Kelime Dağarcığı:
akis: Yansıma, yankı. **ebediyet:** Sonsuzluk. **fani:** Ölümlü. **ihtişam:** Görkem. **irfan:** Bilme, anlama, sezme. **mahiyet:** Esas, nitelik. **manifesto:** Bildiri. **materyalist:** Maddeci. **münzevi:** Topluluktan kaçan, yalnız başına kalmayı seven. **mütecessis:** Gizliyi arayan, gizliyi gözetleyen. **mütekid (mutekit):** İnanmış, dindar. **pozitivizm:** Olguculuk. **şamil:** İçine alan, kapsayan. **umran:** Medeniyet, ilerleme. **vasıflandırmak:** Nitelendirmek.

1. Okuduğunuz mülakattan hareketle toplumsal, millî, manevi ve evrensel değerler bağlamında sizce hayat nedir?

2. Okuduğunuz mülakattan da anlaşıldığı üzere Cemil Meriç yaşadığı toplumun kültürünü iyi tanıyan ve bunu eserlerine yansıtabilen bir yazardır. Sizce millî ve yerli olmak ile dünyaya açılabilmek arasında nasıl bir ilişki vardır? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

3. Okuduğunuz mülakattan hareketle tarihî olayları araştırmak için sizce mülakatlara başvurulabilir mi? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

4. Okuduğunuz mülakatta manevi değerlerden bahsedilmiştir. Sizce bu değerler günümüzde de önemini korumakta mıdır? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

5. *Büchner'in 'Madde ve Kuvvet' adlı kitabının düşünce dünyanızı, bir anlamda kişiliğinizi en çok etkileyen kitaplardan biri olduğunu söylüyorsunuz.* cümlesinden de anlaşıldığı üzere Cemil Meriç'in kişiliğini en çok etkileyen kitap "Madde ve Kuvvet" isimli kitaptır. Sizin kişiliğinizi derinden etkileyen kitap nedir? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Yorum Bilgiyi Renklendirir**	35 dk.
Amacı	Metindeki bilgi ve yorumları ayırt edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gözlerle Duymak Barış Manço

Barış Manço'yu gözünüzün önüne getirmeye çalışın. Zihninizde beliren resimde neler öne çıkıyor? Sizinkini bilemeyeceğim ama benimki şöyle: Uzun ve kara saçları, dudaklarının iki yanından çenesinin altına uzanan bıyıkları, kavrayışlı ve bir o kadar nazik bakışların yerleştiği gözleri ve çeşit çeşit yüzükler taktığı parmaklarıyla karşısındakine hızlı hızlı bir şeyler anlatmaya çalışan bir insan... En çok da keskin hareketleriyle elleri ve parmakları beliriyor gözlerimin önünde. Boşuna değilmiş. Uzun yıllar Barış Manço muhabirliği yaptıktan sonra sanatçı hakkında bir kitap da yazan Hulusi Tunca'dan öğrendiğimize göre Barış Manço o meşhur el kol hareketleriyle aslında sağır ve dilsiz alfabesinde şarkı söylermiş. Neymiş? Demek ki yalnızca kulaklarla değil gözlerle de duyulurmuş müzik.

Efendim, sanatçı için duyduklarımızdan bir ritim, bir ahenk oluşturan ve duyularımızı aşan o yerde hepimizi buluşturmaya çalışan kişidir, diyebiliriz. İşte Barış Manço bizi duyuşumuzun kaynağındaki o gürlüğe ve kalb-i selime (temiz kalp) yaklaştıran, hepimizin kendinden bir şeyler bulabildiği eserler ortaya koyan sanatçılardandı. Farklı duyulara olduğu kadar, farklı yaşlara ve milletlere hitap etmeyi de becerebilmişti.

Müsaadenizle, bunca farklılığa ulaşmayı başarabilmiş sanatçının maharetli parmakları ile ismi arasında bir bağ kurarak Barış Manço hakkında birkaç kelam etmek isterim. Barış isminden başlayalım. Barış, Türkçenin en eski kelimelerinden biri. Uzun bir zamana yayılan göçlerle Orta Asya steplerinden İran platolarına gelmiş, oradan da Anadolu'ya ve günümüze taşınmış. (Aslında barışın isim olarak kullanımı yakın zamanlara rastlar ama kelimeyi ortaya çıkaran kökü birçok kelimede görebiliyoruz.) Bahsettiğimiz göçler esnasında yeni yeni coğrafyalarda yeni yeni diller ve seslerle karşılaşılmış. Zamanla bazı sesler değişmiş, bazıları kendine yakın başka seslere dönüşmüş. Mesela bugün ulaşmak, yetişmek, vasıl olmak anlamlarında kullandığımız varmak fiili, barış kelimesinin de kökünü oluşturan barmak şeklinde söylenirmiş. Mutlaka bir yerlerde duymuşsunuzdur "parmak" yerine "barmak" denildiğini. Anadolu'nun birçok ağzında hâlâ böyle söylenir. Yani biz barmak'ı iki şekilde, hem varmak hem de parmak olarak kullanıyoruz. Sevimli bir benzetme yapacak olursak parmaklarımız için elimizin yürüteçleri yani elimizi dışarıya "vardıran" uzuvlardır diyebiliriz. Parmaklar dünyaya varır, onu sever, okşar. Barış Manço da karşısındakilere varabilmek için bir yol bulmuş, şarkılarını sağır ve dilsiz alfabesinde parmaklarıyla okumuş. Kim bilir belki biraz daha görünür olsunlar, dikkat çeksinler diye de parmaklarını farklı farklı yüzüklerle donatarak söylemişti o şarkılarını. Parmaklarıyla "varmıştı".

"Barış Ağbi" ismiyle müsemmaydı (karakteriyle adı uyumlu). Parmaklarına şarkı söylettiği gibi, 7'den 77'ye herkese ulaşmayı da başarabilmişti. "İnsanın öğrenmesi gereken ilk dil, tatlı dildir." diyen birine kim sırt dönebilir ki? Manço'nun eserlerinde de bu yumuşaklığı ve kapsayıcılığı görürüz. Bremen Mızıkacıları'ndan yaptığı uyarlamayla insanlarla hayvanların dostluğunu, yoldaşlığını ve barışını çocuklara hikâye ederdi: "Dün yine seni andım gözlerim doldu/ O tatlı günlerimiz bir anı oldu/ Ayrılık geldi başa katlanmak gerek/ Seni çok çok özledim arkadaşım eşek. Halil İbrahim bereketine kinayeyle yazdığı "Halil İbrahim Sofrası"ndaysa şöyle diyordu: "Sapa, kulpa, kapağa itibar etme dostum/ İçi boş tencerenin bu sofrada yeri yok!" Aç gözlülüğe değil tevazuya çağırır, sofrayı yani dünyayı paylaşmak anlamındaki asıl zenginliğe, yanımızdakilerle barışabilmeye davet ederdi. Diktirdiği ceketle mahallelinin diline düşen Ahmet Bey'in hikâyesinin anlatıldığı "Kul Ahmet" ya da "Ahmet Bey'in Ceketi" isimli eseri ise bana kalırsa Manço'nun sanatının özünü verir: "Kul Ahmet dedi yalan dünya çıkardı ceketini / Örttü garibin üstüne kaldırdı cenazeyi." Sözü daha fazla uzatmadan bahsettiğimiz eserlerdeki şahıs kadrosuna bir göz atarsak Barış Manço'nun kimlerin sesi olduğunu, kimlere vardığını görebiliriz: Çocuklar, hayvanlar, garipler, alçak gönüllü dostlar… Vefatının sene-i devriyesinde (yıl dönümü) Barış Manço'ya bizlere kattıkları için şükranlarımızı sunuyoruz.

Hüseyin Can, *Anadolujet Magazin dergisi*

1. Yazar barış kelimesinin kökeni ile Barış Manço ile özdeşleşen el hareketleri arasında nasıl bir ilgi kurmuştur? Açıklayınız.

2. *İnsanın öğrenmesi gereken ilk dil, tatlı dildir.* sözüyle Barış Manço'nun şarkıları arasındaki bağı yorumladığınız bir paragraf yazınız.

3. Yazarın Barış Manço'yu sadece bildiğimiz özellikleriyle düz bir biçimde anlatması mı yoksa uzak ve yakın ilgilerle yorumlayarak anlatması mı yazıyı daha etkili kılar? Gerekçesiyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Mülakat Öznel mi, Nesnel mi?**	25 dk.
Amacı	Örnek metin üzerinden mülakattaki bilgi ve yorumu ayırt edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Muzaffer İzgü İle Son Mülakat

(…)

Yazmaya yönelik ilk denemeleriniz nasıl başladı?

İlk yazım aklımda... Evimizin bitişiğinde Münevver teyze otururdu. Ne zaman postacı geçse penceresini açardı. Çıngıl mıngıl ses çıkaran bir pencereydi.

"Postacı evladım bana mektup var mı?" derdi. Postacı "Uuuıımmmhhh!" eder giderdi.

"Anne, ne diyor?" derdim.

Annem de "Yok, diyor homurdanıyor oğlum." derdi.

"Neden homurdanıyor postacı?" dediğimde, "Her gün sorduğu için." dedi.

Birinci sınıftayım. Okuma yazmayı biliyorum. Yazım da inci gibi, öğretmenim de çok beğeniyor yazımı. Öğretmenime, böyle böyle bir mektup yazacağım, dedim. Öptü iki yanağımdan öğretmenim...

(…)

İkinci yazım da... Dördüncü sınıfta bir öğretmen geldi, ışıklar içinde yatsın, Yusuf Güler adlı bir öğretmen. Öğretmenimiz bize yirmi dakika düş kurdurur, yirmi dakikada da bu düşümüzü yazdırırdı. Ne güzel bir öğretmenmiş!

Bir gün geldi, "Bugün konu serbest, herkes istediğini yazsın." dedi. Zaman kırk dakika. Ben kıvranıyorum, ne yazsam diye. Baktım pencereden bir yaprak düşüyor. Galiba bir dut yaprağıydı. Yaprak çok üzülüyor, gövde anne, dal kardeşleri, yaprak komşuları... Ben ne yapacağım, diyor. Aşağıya bir bakıyor, suya düşüyor. Suya düşeceğim, duydum ki bu su dereye gidermiş. Dere de ırmağa, ırmak da denize... Öyleyse ben özgürlüğe gidiyorum, diyor. Irmakta da denizde de balıklarla dans ederim, dalgalarla yarışırım, neler neler görürüm.

Öyle sevmiş ki öğretmenim "Yaprak" öykümü...

"130 Muzaffer İzgü, gel bakayım gel. Çok güzel yazmışsın, oku arkadaşlarına." dedi.

Alkışladı arkadaşlarım. Öğretmenim, "Bu yazıyı temize çek, yarın okulun duvar gazetesine koyalım." dedi.

Öğretmenim yazımı duvar gazetesine asarken yanında bekledim.

(…)

Koştum eve, babam o gün ıspanak satmış, parçalar arabanın üstünde, yerde. Ayağını çamur duvara uzatmış. Babama bağırdım:

"Babacığım, benim gazetede yazım çıktı!"

"Hangi gazetede oğlum?" dedi babam.

"Duvarda baba!" deyince bu kez de "Hangi duvarda oğlum?" dedi.

"Okul duvarı baba, duvar gazetesi!" dedim.

Hızla yerinden kalkan babam, "Hanım, şimdi okulu kapatırlar, koşalım oğlum!" diyerek koşmaya başladı. İnanın koştu, benimle geldi. Duvarın dibinde eğildi, yazımı okudu. Böyle nasıl duygulanmış. Döndü bana, sanki gözleri uzamış gibi, iki bileğimi tutarak, "Sen yazar mı olacaksın Muzaffer?" dedi.

"Evet, baba!" dedim. Orada kendime söz verdim. "Sen yazar olacaksın Muzaffer!" dedim. İşte o günden

bugüne dünyanın yazısını yazdım. Bunlar da benim ilk yazılarımdır.

İlk yazma süreci içerisinde hangi yazarlardan etkilendiniz?

Okuduklarım etkiledi beni. Beni şu yazar çok etkiledi, diyemem. Öyle bir şey yok zaten. Yazar, bence özgün olmalıdır. Kendi yazmalıdır. Onun etkisinde kal, bunun etkisinde kal... Hayır. Yazar kendine özgü düşünebilmeli.

(…)

Kadir İncesu

https://www.izgazete.net/muzaffer-izgunun-son-roportaji-%E2%80%98dusunun-okuyun-gucsuzden-yana-olun-roportaj,17.html

1. Metinde geçen aşağıdaki ifadelerden hangileri bilgi, hangileri yorum içermektedir? Nedenleriyle açıklayınız.

   - *Öğretmenimiz bize yirmi dakika düş kurdurur, yirmi dakikada da bu düşümüzü yazdırırdı. Ne güzel bir öğretmenmiş!*
   - *Yazar, bence özgün olmalıdır. Kendi yazmalıdır. Onun etkisinde kal, bunun etkisinde kal... Hayır. Yazar kendine özgü düşünebilmeli.*
   - *"Neden homurdanıyor postacı?" dediğimde, "Her gün sorduğu için." dedi.*

2. Okuduğunuz mülakat metninde sorulara verilen cevaplarda öznel değerlendirmelerin mi, nesnel değerlendirmelerin mi ağırlıkta olduğu söylenebilir? Açıklayınız.

3. Mülakatta sorulara verilen cevapları bilgi, tespit, yorum, gerekçe, kanıt, tutarlılık, geçerlilik, doğruluk açısından değerlendirerek bu cevapların edebiyat tarihi yazımında kullanılıp kullanılamayacağını belirtiniz.

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Yazardan Yansımalar**	35 dk.
Amacı	Yazarın konuyu hangi açıdan ele aldığını tespit edebilmek. Yazarın konuya ve okura yönelik yaklaşımını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Füreya'nın Çini Cenneti

Var olan, kişiliği olandır.

İznik'in çinileri, Bursa'nın Yeşil Cami'si, İstanbul'un Eyüpsultan'ı, Sultanahmed'i, Süleymaniye'si, Edirne'nin Selimiye'si, Yahyalı'nın kilimi, Sivas'ın çorabı, Antep'in oyası, Kastamonu'nun çam bardağı, Yunus'u, Pir Sultan Abdal'ı, Dadal'ı, Karacaoğlan'ı, Said Orhan'ı var olandır. Dünya üstünde yepyeni, terütaze, alışılmamış, hayran eden bambaşka dünyalar. Sanatçı budur işte. Yeşil, kırmızı, al, billur alı, sarı, en güzel kanarya sarısı. Pare pare dökülen ılık bir gün ışığı. Deryanın tuzlu mevsimi. Çimen yeşili. Yeşilin pırıl pırılı, en tazesi. Cam gibi. Sarı toz. Gökte sarı tozların dönmesi. Ak bulut. Dünyada insanoğlu, kocaman açılmış gözlerle bakmada.

Olgunlaşma Enstitüsünün odası karanlık geldi bana. Karanlık değildir belki de. Ama ben öyle gördüm. Olgunlaşmada başka sergiler de görmüştüm, o zaman karanlık gelmemişti. Füreya Kılıç, sergisini meydanlarda, büyük aydınlık meydanlarda, şehrin kalabalığını alacak bir açıklıkta göstermeliydi. Öylesi yakışık alırdı. İnsan çinileri görünce şaşırıyor. Çarpılıyor. İznik'inkilere, Yeşil Cami'ninkilere benzemiyor. Hiçbirine benzemiyor. Azıcık kilimi andırıyor. Kilime de benzemiyor. Başka bir havası var. Alışılmamış. Başka bir tadı var. Kendine has bir dünyası var. Bir belalı dünya. Kişilik dedikleri.

Çiniden geliyor. Eski çiniden. Başka yere yol alıyor. İşte böyle kişilik. Yani eskileri taklit etseydi, yani maviyi daha güzel mavi, kırmızıyı daha kırmızı, sarıyı daha güzel sarı yapsaydı, eskiden daha güzel olsaydı, belki daha güzel olurdu. Ama hapı yutmuştu. Öteki çinilerin kişiliği içinde erimiş olurdu. Asıl olan Füreya Kılıç'inkilerdir.

"Yaşayacaksın. Nefes almak gibi, su içmek gibi, gülmek, konuşmak, görmek gibi bir şey olacak. Böylesine hayatına karışacak sanat. Sanatçının hayatına karıştığı gibi, halkın hayatına karışacak. Bizimkiler iyi yapmışlar. Sanatı yaşayışlarına karıştırmışlar. Halkınsa sanat, zaten yaşayışından çıkmış. Şu çoraba nakışların en güzeli vurulmuş, giymek içindir. O kadar. Güzelliği hayattadır. Şu kilim sedire serilmek içindir. Nakışlı sofra vardır, üstünde yemek yerler Anadolu'da. Camiler çinilerle bezenmiştir. Selçuk'tan bu yana durur. Çini tabaklar, küçük küçük çini eşyalar ile doldurmuştur ortalığı bir zaman. İstiyorum ki yaptığım çini tabakta, en fakir ev yemek yesin. Benim çinilerim herkesin olsun. Yaptığım masa her evde bulunsun. Yaptığımız masalar yahut da. Bir ocak yapmalıyım çiniden. Güzel bir merdiven başı. Kahve fincanlarım olsun bütün kahvelerde. Zengin fakir, iyi kötü bütün evlerde. Genç ihtiyar bütün ellerde. Sanatı müzelerde hapsetmek yok. O sanat ölü sanattır. Çağımıza yakışmaz. Eski Yunanlar, sanatı hayatlarına karıştırmışlar. O üniformalı müzelerde gördüğümüz Yunan çanağı... Güzelim testi su koymak, güzelim tas su içmek içindi. Heykeller meydanı doldurmuştu. Ortada hoş bir olay var, çağımıza yakışan. Çağımızın sanatçıları hayata karıştırmak istiyorlar sanatlarını. Mutlu bir gidişi var. Sanatlarını halk yığınlarına ulaştırmak istiyorlar. Picasso başta. Bir arkadaş geçenlerde İsviçre'den geldi. Orada bir ressam Klee (Kılay) var. İsviçre'de dokunan bütün kumaşlarda bu yıl Klee'nın motifleri varmış. Mimarlığa sokmak ne iyi çiniyi. Mimarlık deyince büyük büyük anıtlar gelmesin akla. Küçük işler olsa yeter. Bir köşeciğe bir pano. İstanbul'da fabrikaya gitmiştim. Kumaş yapıyor. 'Motiflerini kim yapıyor?' diye sordum. 'Ressamlarımız var.' dediler. 'Bunları onlar mı yapar?' dedim. 'Avrupa'dan gelenleri kopya ederler.' dediler. Bizim motiflerimizi koymaya cesaret edemiyorlar. Yazık oluyor. Tutunur hâlbuki."

Nasıl başladığı, ne zaman başladığı meraka değer. Onu sormak istedim.

"Ne zaman?"

"On yedi yaşıma kadar müzikle uğraştım. Virtüöz olacaktım."

"Sonra?"

"Sonra İsviçre'de sanatoryumda başladım bu işe."

Nasıl oldu, nasıl olmadı bilmem, sözü değiştirdik. Ben mi sordum, yanımızda bulunan bir arkadaş mı açtı, her neyse:

“Bir kırmızılı çini var ya hani sağda, işte o…”

Onun macerasını anlatılmaya koyuldu:

“Ateşim kırk. Yataktayım. Hâlsizim demek de fazlası. Pencere günbatıya bakar. Akşam olmuş, gün batıyor. Derken kırmızılık camlara vurdu. Yukarıdan aşağıya bir kırmızılıktır akıyor. Bu hâli mümkünü yok kaçırmazdım. Kalktım. Başladım çalışmaya, işte o kırmızı öyle meydana geldi. Tabiat karşısında durumum hep böyledir. Tabiattan hep böyle faydalanırım.”

Ne desem ne etsem söyleyemem. Gidip görmeli. Füreya Kılıç kendisine göre bir cennet kurmuş. “Dünyanın ucunda bir gül açılmış.”

Yaşar Kemal, *Röportaj Yazarlığında 60 Yıl*

Kelime Dağarcığı:

billur: Bir maddenin atom veya moleküllerinin art arda tekrarlanmasından ve belirli bir kurala göre sıralanmasından meydana gelen, simetrik olarak birleşmiş düz satıhlar şeklindeki katı madde, kristal. **terütaze:** Çok taze, körpe. **sanatoryum**: Özellikle veremli hastaların iyileştirilmesi için kurulmuş sağlık kuruluşu. **virtuoz:** Herhangi bir müzik aracını büyük ustalıkla çalabilen sanatçı.

1. a) Okuduğunuz metinde yazar öznel bir tavır sergilemiş midir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

b) Yazar, okuduğunuz metinde yönlendirme yapmıştır. Yazarın yaptığı bu yönlendirmenin nedenleri neler olabilir?

2. a) Yazar, *Var olan, kişiliği olandır.* ifadesi ile Füreya Kılıç’ın eserleri arasında nasıl bir bağ kurmuştur?

b) Yazarın bu düşüncesine katılıyor musunuz?

3. Sizce yazarın/anlatıcının konuya bakış açısı metnin içeriğini nasıl etkilemiştir?

4. Yazarın, okuduğunuz metne başlık olarak *Füreya’nın Çini Cenneti’ni* seçmesi ve röportajı *Ne desem ne etsem söyleyemem. Gidip görmeli. Füreya Kılıç kendisine göre bir cennet kurmuş. “Dünyanın ucunda bir gül açılmış.”* diye bitirmesi, bir okur olarak sizin bu röportaja bakış açınızı nasıl etkiledi? Bu röportajı okuduğunuz için Füreya Kılıç’ın eserlerini merak ettiniz mi? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Mülakatta Yazarın Okuyucuya Yaklaşımı**	30 dk.
Amacı	Yazarın bakış açısının metne ve okuyucuya katkılarını belirleyebilmek. Yazarın bakış açısına göre metni değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Nigar Hanım ile Mülakat

Ruşen Eşref Ünaydın: Kim bilir hanımefendi, size ilk şiir hevesini veren sebepler ve ilhamlar nelerdi? Okudum ki pek küçük yaşta ruhunuzu terennüm etmeye başlamışsınız.

Nigar Hanım: Bana ilk şiir hevesini veren yaradılışımdır. Çünkü ben on iki yaşında bir çocuktum; kardeşim bir kaza sonunda ölmüştü ve benim ilk yazdığım şiirim de maatteessüf bir mersiye oldu. Türkçeyi ben Kadıköyü'nde, Fransız mektebinde iken okuyup öğrendim. Babam, bana öğretmen olarak Celal Sahir Bey'in kayınbabası olan Ebüllisan Şükrü Efendi'yi seçmişti. İlk yazılarım yayımlanmaya başladığı zaman ben on dört yaşındaydım. Diyebilirim ki şairlik zevkini annemden almışımdır; çünkü annem, efendim, çok şiir okurdu. Zavallı hasta olduğu zaman daima beyitler okurdu. Bununla beraber benim en büyük ilham kaynağım vatanımdır.

Ruşen Eşref Ünaydın: Eski edebiyatımızı çok okur muydunuz hanımefendi? Eskiler arasında hissinizi en fazla okşayan şairler hangileriydi?

Nigar Hanım: O zamanlar ben eski divanları okurdum. Leyla, Şeref divanları; fakat Muhlis Paşa divanı ki Esat Muhlis Paşa çocuklarımın eniştesinin yani Sadullah Paşa'nın babasıdır. O vakitler, sabahlara kadar dirseklerim yazıhane üstünden kalkmazdı. Zaten bütün hayatımda uyku uyumamaktan muzdarip oldum efendim.

Ruşen Eşref Ünaydın: Bendeniz de öyle!

Nigar Hanım: Hep eski divanları okurdum; daha doğrusu elimin altına ne geçerse okurdum. Bu benim âdetimdir. Bir taraftan da Batı edebiyatının şairlerini okurdum. Eskiler arasında beni en fazla Fuzuli duygulandırdı. (Ve biraz acele acele söyledi.) Fuzuli, Fuzuli; hâlâ da bugün de Fuzuli ve bir de Nedim. Bunların ikisi arasında o kadar fark vardır ki; birisi aşk ve sevdada derin… Ötekini de şuhluğundan, şakraklığından severdim belki. Fakat ikisi arasında hiç aynı hissime tesir eden ortak bir nokta görmedim. Şeyh Galip'i de çok severdim. Ee… O zamanların edebiyatı bu idi. Sonra ben de ilhamlarımı yazı hâline getirmeye başladım. O tarihte Muallim Hayret Efendi'nin Saadet'te benim için yazdığı makaleler, son derece teşvik edici bir rol oynamıştır.

Ruşen Eşref Ünaydın, *Diyorlar ki*

Kelime Dağarcığı:

bendeniz: Alçak gönüllülük göstererek ben yerine ve köleniz anlamında kullanılan bir söz. **ilham:** Esin. **maatteessüf:** Maalesef. **muzdarip:** Izdırap ve acı çeken. **şuh:** Neşeli, serbest. **terennüm etmek:** Anlatmak, ifade etmek. **teşvik etmek:** İsteklendirmek, özendirmek.

1. Mülakatta geçen *Eskiler arasında beni en fazla Fuzuli duygulandırdı. (Ve biraz acele acele söyledi.) Fuzuli, Fuzuli; hâlâ da bugün de Fuzuli ve bir de Nedim. Bunların ikisi arasında o kadar fark vardır ki; birisi aşk ve sevdada derin… Ötekini de şuhluğundan, şakraklığından severdim belki. Fakat ikisi arasında hiç aynı hissime tesir eden ortak bir nokta görmedim. Şeyh Galip'i de çok severdim. Ee… O zamanların edebiyatı bu idi.* gibi öznel ifadelerin Nigar Hanım tarafından mülakatta sıkça kullanılması okuyucunun mülakata yaklaşımını nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

2. *Hep eski divanları okurdum; daha doğrusu elimin altına ne geçerse okurdum. Bu benim âdetimdir. Bir taraftan da Batı edebiyatının şairlerini okurdum. Eskiler arasında beni en fazla Fuzuli duygulandırdı.(ve biraz acele acele söyledi) Fuzuli, Fuzuli; hâlâ da bugün de Fuzuli ve bir de Nedim. Bunların ikisi arasında o kadar fark vardır ki; birisi aşk ve sevdada derin… Ötekini de şuhluğundan, şakraklığından severdim belki. Fakat ikisi arasında hiç aynı hissime tesir eden ortak bir nokta görmedim. Şeyh Galip'i de çok severdim. Ee… O zamanların edebiyatı bu idi. Sonra bende ilhamlarımı yazı hâline getirmeye başladım. O tarihte Muallim Hayret Efendi'nin Saadet'te benim için yazdığı makaleler, son derece teşvik edici bir rol oynamıştır.* paragrafından hareketle Nigar Hanım mülakatın genelinde konuyu sizce hangi açıdan ele almıştır? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

3. *Bana ilk şiir hevesini veren yaradılışımdır.* cümlesinden hareketle sizce Nigar Hanım okuyucuyu yönlendirmeye çalışmış mıdır? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

4. *Eski edebiyatımızı çok okur muydunuz hanımefendi? Eskiler arasında hissinizi en fazla okşayan şairler hangileriydi?* cümlelerinden hareketle mülakatın anlatıcısı kimdir? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Sora Sora İnsan Bulunur**	35 dk.
Amacı	Metindeki anlayışları değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Selma Argon ile Mehmet Akif Ersoy Üzerine Kısa Bir Söyleşi

12 Mart 1921'in İstiklâl Marşı'nın kabul tarihi olması dolayısıyla ülkemizde mart ayları Mehmet Akif Ersoy ve İstiklâl Marşı ile özdeşleşmiştir. Türk Dili dergisi olarak bizler de bu vesileyle Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı üzerine bir özel sayı hazırlamaya karar verdik ve bu özel sayı için şairimizin torunlarından Selma Argon Hanımefendi ile kısa bir söyleşi gerçekleştirdik. Kendisine söyleşi isteğimizi geri çevirmediği için teşekkür ediyoruz.

Aile büyüklerinizden ve şairimizin dostları vb. diğer yakınlarından öğrendiklerinizle zihin ve gönül dünyanızda şekillenen Mehmet Akif Ersoy portresi hakkında bize bilgi verebilir misiniz?

Benim gönül dünyamda dedem, dürüst, sözünden dönmeyen, vefalı, sevgi dolu bir kalbi olan, vatanına çok bağlı, sevdi mi gerçekten seven, inançlı, çalışkan, samimi, yaptığı her şeyi severek, bağlanarak yapan, karşılık beklemeden sevgi ve ilgi gösteren, ender rastlanan bir ahlaka ve ruh temizliğine sahip bir insandır.

Akif'e dair duyduklarınız içinde size ilginç gelen, edebiyat ve fikir çevrelerinde pek de bilinmeyen bir özelliği veya hatırayı bizlerle paylaşabilir misiniz?

Bana onun tüm hayatı ilginç geliyor. Yaşadığı tüm zorluklara göğüs gererek çalışması, vatanı için hiç aksatmadan görev yapması, yazdıklarının tümünü gerçekten yaşayıp da yazmış olması, kendini hiç övmemesi ve övgüden de hoşlanmaması, sakin sessiz yaşamak istemesi, mütevazı ama zamanının çok ilerisinde bir insan olması, yaşadığı dönemdeki zorlukların üstesinden gelmiş olması, yani tüm hayatı benim için ilginçtir.

İstiklâl Marşımızın geçmişten bugüne milletimiz için ifade ettiği anlam, değer ve bu milletin birer evladı olarak bizlere yüklediği sorumluluk hakkında neler söylemek istersiniz?

İstiklâl Marşımız bizim ortak değerimiz ve ruhumuzdur. Yaşadığımız zorlu günleri hiç unutmamamız gerektiğini anlamamız bakımından önemlidir. Dikkat edecek olursak, başka milletlerin millî marşlarından farklı olarak bizim marşımız sadece millî marş olarak değil "İstiklâl Marşı" olarak isimlendirilmiştir. Baştan sona bir destandır. O günleri, bugünleri ve yarınları anlatır. "Korkma" diye başlar. Çünkü cesaretin hiç korkmamak değil, korkuya rağmen devam etmek ve korkuya hükmedip, onu yenmek olduğunu anlatır. Bize inanç ve güven aşılar. Bizlere düşen, o günleri bir daha yaşamamak için çalışmak, daima ileri bakmak ve geçmişimize de sahip çıkmak olmalıdır.

Mehmet Akif'in mısralarıyla çizerek şekil verip ve gelecek nesillere miras bıraktığı "Asım" karakteri hakkındaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Asım bir simgedir. Genç nesilde bulunması gerektiği düşünülen özelliklere sahip bir sembol şahsiyettir. Çalışkandır. İlim ve fenle ilerlemenin doğru yöntem olduğuna inanmıştır. Özü sözü doğru, korkuya teslim olmayan ve ona hükmedebilen, imanı tam bir gençtir. Kendisini yetiştirmiş ve kendinden sonraki nesilleri de yetiştirip, vatanına, milletine faydalı insanlar hâline getirmeyi amaç edinmiştir.

Mehmet Akif hakkında yapılan çalışmaların onun kişiliğini, fikrî ve edebî dünyasını gelecek nesillere aktarmada yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Size göre üzerinde yeterince durulmamış bir eseri var mı? Şairimizi tanıtmak için sizce ne gibi farklı çalışmalar yapılabilir?

Mehmet Akif'in iyi araştırılması, gelecek nesillere iyi aktarılması, onu sadece bir şair, bir hafız ya da bir İstiklâl Marşı şairi olarak gören anlayış kalıbının dışına çıkılarak her yönüyle derinlemesine araştırılması gerekir. Akif için düzenlenen anma etkinlikleri elbette ki ona verilen önemin bir göstergesidir. Ancak bu etkinliklerde onun daha iyi anlaşılması için de ilave çaba gösterilmelidir. Mehmet Akif'in şiirleri bir belgesel niteliğine sahip olmalarından dolayı, her bir satırı ayrı ayrı özümsenerek okunmalı, o zamanın şartları dikkate alınarak incelenmelidir. O büyük bir iman kuvvetiyle vatanın ve insanının derdini dert edinmiş, doğru yoldan hiç sapmamış, hiçbir zorluğa boyun eğmemiş, pes etmemiş bir insandır. İnsanlar onu sevmiş ve gönüllerinde yer vermişlerdir. Hiçbir kuvvet onu halkın gönlündeki o yerden söküp atamaz.

Uğur Mantu, *Türk Dili dergisi*

1. Metinde geçen *yazdıklarının tümünü gerçekten yaşayıp da yazmış olması* sözünü Mehmet Âkif'in *Şudur cihanda benim en beğendiğim meslek/Sözüm odun olsun, gerçek olsun tek* dizeleriyle birlikte düşündüğünüzde şairin sanat anlayışını nasıl açıklarsınız?

2. Konuşmacı, *Dikkat edecek olursak, başka milletlerin millî marşlarından farklı olarak bizim marşımız sadece millî marş olarak değil "İstiklâl Marşı" olarak isimlendirilmiştir,* diyor. Sizce Mehmet Âkif şiirine niçin millî marş adını vermemiştir de İstiklal Marşı adını vermiştir? Açıklayınız.

3. *Asımın nesli diyordum, nesilmiş gerçek/İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek,* diyen Mehmet Âkif Asım'ı yeni nesle niçin simge şahsiyet olarak sunmuştur? Metinden hareketle açıklayınız.

4. Mehmet Âkif gibi vatanı için büyük bir aşkla çalışmış insanları genç nesillere anlatabilmek için siz olsanız ne tür çalışmalar yapardınız?

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kadın Değişirse Dünya Değişir**	35 dk.
Amacı	Metinde dile getirilenlerden yola çıkarak döneme yönelik fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışlarla ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kızımı da Götür

Yıllarca önce İzmir Kadınlar Hapishanesi'nde mahkûm kadınlara akşam dersleri verilmesi kararlaştırılmıştı. Bir gün maarif müdürünün odasına zayıf, ufak tefek bir genç kız girdi:

— Ben bu dersleri memnuniyetle kabul ederim efendim, dedi.

Maarif müdürü şaşırmıştı; karşısındaki genç kız, okuldan yeni çıkmış, üstelik de son derece hassas bir insana benziyordu. Müdür bir kere daha hapishanedeki tipleri gözünün önüne getirdi. Olacak şey değildi!

— Peki hoca hanım, dedi bu işle meşgul olacağım.

İki hafta geçmeden genç kız, soluk ışıklar altında hapishane koğuşundaki akşam derslerine başlamıştı. İşi bittikten sonra ince pardösüsünün yakasını kaldırıyor; süngülü nöbetçilerin, zincirli demir kapıların arasından geçerek sokağa çıkıyor ve hızlı adımlarla evine koşuyordu.

Hapishane müdürü de maarif müdürü gibi hayretler içinde idi. O kavgacı, o geçimsiz mahkûmlar genç öğretmeni hem sevmeye hem saymaya başlamışlardı. Hatta bir kere dersten çıkarken kendisini alkışlamışlardı da. Kadınlar hapishanesinde ilk defa böyle bir hava esiyordu. Fakat işinde inanılmaz bir başarı gösteren genç kızın bir müddet sonra acayip bir suçla mahkemeye verildiğini görüyoruz. Hakkındaki isnat: Misyonerlik. Gittikçe kabaran dosyalar, mütemadiyen misyoner öğretmenden bahsediyordu. Neler de neler yapmamıştı ki! Kadınlar hapishanesi, derken (…) teşkilâtında faaliyet, çocuklara iyi insan olmak etrafında birtakım telkinler… Bütün bunlar, misyonerlik denilen şeyden başka ne idi?

İş o kadar dallanıp budaklandı ki Atatürk meseleyi merak etmişti. "Bana misyoner öğretmenin dosyasını getiriniz." dedi. Bütün bir gece dosyayı inceledikten sonra ertesi günü Avar'ı yanına çağırttı.

Genç öğretmen Atatürk'ün karşısında çıktığı vakit bir yaprak gibi titriyordu. Atatürk bu ufak tefek genç kıza hayretle baktı:

— Misyoner öğretmen sensin öyle mi, diye sordu.

Avar şaşırmıştı. Yavaşça:

— Efendim, ben öğretmen Avar, diye fısıldadı.

Atatürk, o zaman genç öğretmene doğru parmağını uzatarak yüksek sesle şunları söyledi:

— Hayır… Sen misyoner Avar'sın. Bana da senin gibi misyonerler lazım.

Ondan sonra Atatürk fikirlerini açıkladı:

Bir toplum, daha ziyade aile yoluyla, bilhassa kadın yoluyla kazanılabilirdi. Genç öğretmen Doğu'ya gidecekti. Oradaki genç kızları hatta bunların arasında hiç Türkçe bilmeyenleri bile toplayacaktı. Onları bu cemiyetin potasında yetiştirecek, sonra bu çocukları birer ışık huzmesi halinde köylere gönderecekti.

Sözlerinin sonunda:

— Git, memleketin içine gir, dağ köylerine uzan, orada bizden ışık bekleyen yarının annelerini bulacaksın, dedi.

Genç öğretmen içi içine sığmaz bir hâlde Atatürk'ün yanından çıktı.

İşte yıllar ve yıllardır Avar, Doğu illerinden birinde kız enstitüsü müdürlüğünde bu inanılmaz işle meşguldür.

Şimdi Elâzığ, Tunceli, Bingöl çevresindeki halk, bu ufacık tefecik kadından bir azize gibi bahseder. Onun hakkında iki yüze yakın mani, masal ve çocukların dilinde sayısız Avar şarkıları vardır. O, yol

vermez geçit tanımaz dağları at sırtında tırmanır; dağ köylerinden, çoğu esmer köy kızlarını toplar; onları kendi ceketine sarıp okuluna götürür.

Avar, Doğu'da gerçekten inanılmaz bir isimdir. Dağ tepesindeki köylere bu masal kadını, öğrenci toplamak için gittiği zaman köylüler:

— Kızımı da götür Avar, diye atın üzengisine yapışıyorlar…

Şehre Avar'ın okuluna gelen kızı bir kere de üç dört yıl sonra görünüz. Ben bir insan yaratma mucizesini orada gözlerimle gördüm.

Hikmet Feridun Es, *Sözlü-Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı*

Kelime Dağarcığı

azize: Ermiş kadın. **hüzme:** Işık değneği. **isnat:** Bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme; karacılık, iftira. **maarif:** Bilgi ve kültür; öğretim ve eğitim sistemi. **misyonerlik:** Kendini herhangi bir düşünceyi, bir ülküyü yaymaya adama. **mütemadiyen:** Ara vermeden, sürekli olarak, mütemadi**. telkin:** Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama. **ziyade:** Çok, daha çok, daha fazla.

1. "1924 yılında Tevhid-i Tedrisat (Öğrenim Birliği) Kanunu çıkarılmış; böylece kız ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başlamıştır. 1933 yılında da kız çocuklarına mesleki eğitim vermek amacıyla Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü kurulmuştur."

Yukarıda verilen bilgiye göre metinde geçen *Bir toplum, daha ziyade aile yoluyla, bilhassa kadın yoluyla kazanılabilirdi.* ifadesinden yola çıkarak Cumhuriyet'in ilk yıllarında kız çocukları ile ilgili olarak devlet politikasının ne olduğunu ve kız çocuklarına verilen eğitim hakkıyla neyin amaçlandığını düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

2. Atatürk, metinde kadına verdiği değeri ifade ederken anne kavramına dikkat çekmiş ve Avar Öğretmen'e *Git, memleketin içine gir, dağ köylerine uzan, orada bizden ışık bekleyen yarının annelerini bulacaksın.* demiştir. Siz de bu şekilde kadının değerini ifade eden bir cümle oluşturunuz.

3. Metinde geçen *Şehre Avar'ın okuluna gelen kızı bir kere de üç dört yıl sonra görünüz; ben bir insan yaratma mucizesini orada gözlerimle gördüm.* ifadelerinden hareketle kadınlarla ilgili o dönemdeki hangi anlayışı yazarın özellikle değiştirmek amacında olduğuna dair çıkarımlarda bulununuz.

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metindeki Mesajlar	35 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük iletileri belirleyerek metinle ilgili tespit yapabilmek.	Bireysel

Yönerge *Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)*

Yavuz Bülent Bakiler ile Hayatı, Şiirleri ve Kültür Coğrafyamız Üzerine Bir Söyleşi

(…)

Edebiyata, bilhassa şiire ne zaman ve nasıl ilgi duymaya başladınız?

Şiire ve edebiyata olan merakımın en büyük müsebbibi annemdir. Benim babam da her Anadolu erkeği gibi gecelerini dışarıda geçiren bir insandı. Mesaiden sonra gelir yemeğini yedikten sonra dışarıya arkadaşları ile oturmaya giderdi. Annem de babamı bir gaz lambasının altında oturur ve beklerdi. Bir çorap yamalardı, bir kazak örerdi ve onu beklerdi. Ben de yatağımı hep annemin yanına serer ve ondan bana masal anlatmasını, türkü söylemesini isterdim. O masallar beni çok ilgilendirirdi ve masalların kahramanları beni çok duygulandırırdı. Meselâ "Boş Beşik" masalını defaatle dinlemişimdir. Benim marazî dereceye varan hassasiyetim o dönemlerde annemden dinlediğim masallardan kaynaklanmaktadır diyebilirim. Gerek annemin söylediği türküler gerekse âşıkların mahalle aralarında çalıp söylemeleri beni şiire doğru çekmeye başladı. İlkokul yıllarında çok derme çatma mısralar kaleme aldım. Her genç delikanlının olduğu gibi benim de bir şiir defterim vardı. Sonra lisenin son sınıfını Malatya'da okurken kız kardeşim, bir Malatya düğünü görmek için sapasağlam evden çıktı fakat elektrik çarpması sonucu hayatını kaybetti. Biz ertesi gün cenazesini almaya gittiğimizde büyük bir yıkım geçirdik. Bu hadise bizde çok köklü tesirler bıraktı. Ben kız kardeşimin mezarını çok sık ziyaret eder oldum. Onun mezarı başında "Yalnızlık" adlı şiir kitabımda yer vermiş olduğum "Bir Ölünün Mektubu" ve "Gelin Kızın Ölümü" isimli şiirleri yazdım. Serbest vezinle yazdığım ilk şiirlerdir onlar. Bu şiirleri Türk Sanatı dergisine gönderdim. Daha sonra bu derginin şairleri arasına kabul edildim. Bu benim için çok büyük teşvik oldu. İşte o 1953 yılındaki faciadan sonra ben İstanbul dergilerinde yazmaya başladım ve şiirle olan münasebetim yoğun olarak o günden sonra başlayarak günümüze kadar devam etmektedir.

(…)

Ben hemen buradan dil ve kültür meselesine geçmek istiyorum. Bu iki kavram sizce birbirleri ile ne derecede ilişkilidir?

Şimdi kültür bir milletin şah damarıdır ve kültür denilince bir milletin konuşmuş olduğu dil, mensup olduğu inanç ve o milletin gelenek görenekleri, güzel sanatları anlaşılır. Kültür ayrı, dil ayrı diye bir tasnif yoluna gidemeyiz katiyen. Bir açıklık kazanması için söylüyorum kültür, kökboyalarına benzer. Mesela beyaz renkli bir yünü tutarsınız kırmızı bir kök kovasının içine batırır çıkarırsınız, yün kıpkırmızı olur. Kültür aynen o kökboyalara benzer. Bir İngiliz, bir İtalyan çocuğuna Türk dilini sevdirirseniz, Türk inancını verirseniz, Türk gelenek ve göreneklerini sevdirirseniz artık o çocuğu İngiliz, Fransız, İtalyan olmaktan kurtarır ve Türk yaparsınız. Bizim çocuklarımıza da Türkçeyi unutturursanız, dinî duygulardan onu koparırsanız, ona bir tarih şuuru vermezseniz onu başka bir milletin saflarına doğru itmiş olursunuz. Bu bakımdan kültürün en önemli unsurlarından bir tanesi dildir. Dil ve din bir milleti meydana getiren en büyük iki önemli unsurdur ama "Bunun ikisi arasında bir tercih yapmak isterseniz hangisini birinci planda tutarsınız?" derseniz, ben size "Önce dili tutarım, Türkçeyi tutarım." derim. Çünkü dil olmazsa dini de anlatamazsınız. Peygambere sormuşlar "Din nedir ya Resûlullah?" demişler. "Din nasihattir." demiş. Nasihati, güzel bir diliniz olmazsa ne ile anlatacaksınız. O bakımdan dil çok mühimdir milletlerin hayatında. Bunun önemini bilen birtakım insanlar, bizim milletimizi yozlaştırıyorlar. Bizi âdeta kabile dili ile konuşan insanlar hâline getirmek istiyorlar.

(…)

Biz aynı zamanda sizi kuvvetli bir hatip olarak da tanıyoruz. Kaleme almış olduğunuz şiirleri büyük bir ustalıkla yorumluyorsunuz. Bunun sırrı nedir?

Şimdi bakınız bu konuda size samimi tespitlerimi söyleyeyim. Ben üniversiteye kaydolduğum zaman, bir topluluk karşısında konuşma cesaretine sahip değildim, çünkü yeteri kadar okumuyordum ve yeteri kadar kelime dünyam zengin değildi. Dolayısıyla da konuşurken sık sık "şey" kelimesini kullanırdım.

Daha sonra karar vererek çok kitap okumaya başladım, öyle zamanlar oluyordu ki bazen hiç yerimden kalkmadan yedi sekiz saat kitap okuyordum ve kelime dünyamın zenginleştiğini gördüm. Bunun yanı sıra iyi konuşan hatipleri örnek alarak onların hitabetlerine dikkat ettim. Şimdi ben bir topluluk karşısında beş saat hiç durmadan ve "şey" kelimesini kullanmadan konuşabilirim. Bunu ben tamamen okumayla olduğuna inanıyorum.

(…)

İbrahim Tüzer, *Türk Yurdu Dergisi*

Kelime Dağarcığı:

defaatle: Defalarca. **marazi:** Hastalık derecesinde olan. **kökboyası:** Bir bitkinin köklerinden elde edilen, solmayan ve bozulmayan kırmızımsı sarı renkteki boya. **müsebbip:** Bir şeyin olmasına, yapılmasına sebep olan, yol açan (kimse veya şey). **tasnif:** Sınıflara ayırma, sınıflandırma, sıralama. **tefrika etmek:** Yazı dizisi, roman vb.ni gazete ve dergilerde bölümler hâlinde yayımlamak.

1. Şair, edebiyata ve şiire nasıl ilgi duymaya başladığını özellikle çocukluk yıllarında yaşadıkları üzerinden anlatarak açıklamaya çalışmıştır. Bu açıklamalardan hareketle şairlerin edebî şahsiyetleri ile hayatları arasında nasıl bir bağ vardır? Yorumlayınız.

2. Metinden hareketle "kültürel dönüşüm" ve "kökboyası ile boyanmak" ifadesi arasında nasıl bir bağ kurulabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

3. Şairin kuvvetli bir hatip olmanın yolunun okumaktan geçtiğine dair düşüncesine katılıyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

4. Şairin, *Dil ve din bir milleti meydana getiren en büyük iki önemli unsurdur ama "Bunun ikisi arasında bir tercih yapmak isterseniz hangisini birinci planda tutarsınız?" derseniz, ben size "Önce dili tutarım, Türkçeyi tutarım." derim*. sözünü yorumlayınız.

5. Metinden hareketle masallar ve türkülerin çocukların kişilik gelişimi üzerindeki etkileri açıklayan bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Mülakatları Yorumlama**	35 dk.
Amacı	Metni eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmek. Metindeki açık ve örtük iletileri yorumlayabilmek. Metni yorumlarken günlük hayatla bağlantı kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sait Faik'le Görüşme

Akşamüstleri tünelden Taksim'e doğru sol kaldırımdan yürürseniz, gözünüze dalgın, siyah gözlüklü, yüzü kederli, ama müthiş kederli -yüzündeki keder besbellidir, elle tutulacak gibi, yüzde donup kalmıştır-, pantolonu ütüsüz, ağarmış saçları kabarmış bir adam çarpar. Bu adamın bu Beyoğlu kalabalığı içinde bir hâli vardır ki (daha doğrusu her hâli) size bu koskocaman şehirde yalnız, yapayalnız olduğunu söyler. Bu neden böyledir? Orasını kimse de bilmez… Bazı adam vardır, insan yüzünde sırf hınç, kin okur. Bazısında gurur, bazısında neşe, bazısında bayağılık, aşağılık… Bu adamın üstünden başından da yalnızlık akar. Bir de bu adama, Kadıköy İskelesi'nin kanepelerinden birine oturmuş, heybeli köylüleri, çıplak ayaklı serseri çocukları, hanımefendileri seyrederken rastlarsınız. Bu adam hikâyeci Sait Faik'tir." Bir gün, aklımda kaldığına göre bir pırıl pırıl cam gibi parlayan sonbahar sabahıydı, Sait Faik'e Kadıköy İskelesi'nin kanepelerinde rastladım.

Yaşar Kemal: Ne var ne yok Sait? Hikâye yazıyor musun?

Sait Faik: Yok, yaşıyorum.

Hüzünlü, ılık, insan sevgisi dolu hikâyelerini Sait yazmaz, yaşar. Sait bir dertli, kötülüklerden, aşağılıklardan, dünyadaki cümle bayağılıklardan, kirden iğrenen bir âdemoğludur. O daima iyiliği söylemiştir.

Dünyaca ün almış Mark Twain (Mark Tveyn) cemiyetinin fahri üyeliğini aldığını duyunca, bu iş için Sait'in ne diyeceğini öğrenmek için aradım. O gün öğleden sonra İstiklal Caddesi'ndeki kaldırımdan gittim geldim. Sonra Kadıköy İskelesi'ne uğradım, orada da yoktu. Sait anacığı ile birlikte Burgaz Adası'nda oturur, bindim vapura ikinci gün oraya gittim. Anası Sait'in aynı gün İstanbul'a indiğini söyledi. İstanbul'da, tarif ettiğim kaldırımda ona rastladım. Gene dalgın, sinirliydi. Yüzünden düşen bin parça olur derler ya, öyleydi.

"Bu iş için ne dersin?" diyecektim, korktum.

Yaşar Kemal: Bak Sait biliyorsun ki ben röportaj yaparım.

Sait Faik: Sonra?

Yaşar Kemal: Söyle.

Sait beni kırmadı. Teşekkür ederim.

Ben sual sormadan o başladı:

Sait Faik: Bana, "Mark Twain Cemiyeti" fahri üyeliği verildi, dünya edebiyatına ettiğim hizmetten ötürü. Birçokları gibi ben de şaşırdım. Dünya edebiyatına hizmet filan etmediğimi söylemeye ne hacet. Bu, üyelik verilebilmesi için uydurulmuş nazik bir sebeptir sanırım.

Yaşar Kemal: Senden önce bu cemiyetin Türkiye'den ilk üyesi Atatürk'müş…

Sait Faik: Evet, bu üyelikten dolayı biliyorum. Beni sevindiren de işte bu. Atatürk'ten sonra, benim üye olmam, benim için ne büyük bir şereftir. Bir milletin yetiştirdiği en büyük çocuğu ile, o milletin kendi hâlinde bir küçük hikâyecisinin Amerika'da bir cemiyette buluşmaları küçük hikâyeci için ne bulunmaz şerefli bir fırsattır. Demokrasi de zaten böyle olur memnunsam, bu yüzdendir.

Yaşar Kemal: Politika…

Sait Faik: Karışmam.

Yaşar Kemal: Peki, seni bu cemiyete ne sebepten, hangi eserin için üye seçtiler?

Sait Faik: En büyük devlet adamlarının, başkanların ve başbakanların fahri veya asli üye oldukları bir cemiyete beni de seçmenin amacı nedir diye düşündüm, şunu buldum: Demek ki şimdiden sonra dün-

ya çapında bir hikâyeciyi anmak için kurulmuş bir cemiyete dünyanın dört bucağından kendi hâlinde hikâyeciler de seçilecek. Türk hikâyecilerini temsil ettiğim anlamına alınmasın sakın. Her hikâye yazan ve yayan Türk hikâyecisi kendi şahsında bir dilin hikâyeciliğini yaptığına göre şahsıma Mark Twain Cemiyetinin gösterdiği ilgi ve sevgi daha çok Türk hikâyeciliğine gibi geliyor bana. Ben de bu ilgi ve sevgiyi tüm hikâyeci arkadaşlarımla paylaşırım. Kabul ederlerse.

Kendini bütün dünyaya tanıtmış, sevdirmiş, bir halk çocuğu olan hikâyeci Mark Twain'i ananların içine Türk dilinin bir hikâye yazarını almayı düşünenlere de teşekkür ederim.

Yaşar Kemal: Mark Twain için ne dersin?

Sait Faik: Sen de amma sual sorarsın ha. Ne derim! Mark Twain de alay edermiş, güldürürmüş, kepaze edermiş cemiyetteki sahte ağırbaşlıları, petrol krallarını, pamuk prenslerini, demir beylerini, çelik efendilerini sağlığında. Ölümünden sonra da bir Türk hikâyeci ile şakalaşmasın mı? Eyvallah Mark Twain!

Sait Faik: Daha soracağın?

Yaşar Kemal: Eyvallah.

Ayrıldık. O, bir sinemanın önünde kaldı.

Yaşar Kemal, *Röportaj Yazarlığında 60 Yıl*

1. Okuduğunuz metnin giriş bölümünü göz önünde bulundurduğunuzda Sait Faik nasıl biridir?

2. *Sait bir dertli, kötülüklerden, aşağılıklardan, dünyadaki cümle bayağılıklardan, kirden iğrenen bir âdemoğludur. O daima iyiliği söylemiştir.* Yaşar Kemal'in bu cümlelerinden hareketle Sait Faik'in kişiliği sizce onun yazarlığını nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.

3. *Sen de amma sual sorarsın ha. Ne derim! Mark Twain de alay edermiş, güldürürmüş, kepaze edermiş cemiyetteki sahte ağırbaşlıları, petrol krallarını, pamuk prenslerini, demir beylerini, çelik efendilerini sağlığında. Ölümünden sonra da bir Türk hikâyeci ile şakalaşmasın mı? Eyvallah Mark Twain!* paragrafında Sait Faik'in okuyucuya vermek istediği mesajlar sizce nelerdir?

4. *Evet, bu üyelikten biliyorum. Beni sevindiren de işte bu. Atatürk'ten sonra, benim üye olmam, benim için ne büyük bir şereftir. Bir milletin yetiştirdiği en büyük çocuğu ile, o milletin kendi hâlinde bir küçük hikâyecisinin Amerika'da bir cemiyette buluşmaları küçük hikâyeci için ne bulunmaz şerefli bir fırsattır. Demokrasi de zaten böyle olur memnunsam, bu yüzdendir.* paragrafından hareketle siz öykü yazarı olsaydınız ve böyle bir topluluğa kabul edilseydiniz neler hissederdiniz? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** *Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Şu Ağacın Dili Olsa da Konuşsa!**	35 dk.
Amacı	Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metinler, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Alıç Ağacı ile Sohbetler

(…)

Yazar: Fakat hepinizin tohumu gelinciğinki gibi hafif değil ki! Daha büyük, daha ağır olanlar ne yapsın? Daha doğrusu siz ne yaptınız onlara?

Alıç Ağacı: Kuşların uçuşunu boşuna seyretmedik; uçuş tekniğini kavramak için gözetledik. Hatırlar mısın, baharda çamların çiçektozuna, havada kalması için iki balon taktığımızı anlatmıştım. Biz o zaman, çamların tohumlarını da uçurmayı denedik. Çam tohumlarına birer kanat taktık. Kanada uygun olarak tohuma, yelde pervane gibi dönecek bir biçim de verdik. Gösterdiğin tohumlar içinde çam tohumu da gördüm. Atar mısın onlardan birkaç tanesini havaya!

Yazar: Atıyorum.

Alıç Ağacı: Gördün mü nasıl döne döne uçuyorlar. Örtülü tohumlar türedikten sonra biz bu modelin pek çok çeşidini denedik. Bak akçaağaç tohumu da pervane gibi kanatlı bir meyve içinde. Tıpkı uçak pervanesine benziyor, değil mi?

Yazar: Kuşlardan, uçuşlarından da faydalandığınızı söylemiştiniz.

Alıç Ağacı: Evet, gerçi kanadı, böceklerden aldık, yani böceklerden öğrendik. Fakat böceklerin uçuşu kuşlarınkinden biraz farklı idi. Böcekler önce kalkıyor, yükseliyor sonra ileriye doğru uçuyorlardı.

Yazar: Bizim helikopterlerin uçuşlarına benziyor öyleyse.

Alıç Ağacı: Sizin helikopterlerin uçuşu onlarınkine benziyor. Kuşlar ise dikine yükselmeden ileri doğru bir atılış yapıyorlar, sonra havada uçmaya başlıyorlardı. Fakat bizim için önemli olan, kuşların kanat çırpmadan süzülerek, sağılarak havada kalabilmeleri ve ilerlemeleri idi. Çünkü tohumlarımız, kanatlarını kendi güçleri ile kuşlar gibi çırpamazlardı. Kuşlar meyve ve tohumlarımızı yemek için dallarımıza konmak üzere süzüldükleri, sağıldıkları zaman kanatlarındaki tüylerin durumlarını kabartarak değiştiriyorlar, böylece diledikleri yönde havada kayarak ilerleyebiliyorlardı. Herhâlde tüylerde bir keramet vardı. Biz de tohumlarımızı tüylendirmeyi düşündük. Hemen de faydasını gördük. İri cüsseli, ağırca tohumlara taktığımız uzun ve içi hava ile dolu tüylerle, tohumların hem özgül ağırlığı azalıyor, hem de havada yer çekimine direnebilmeleri için yüzeyleri genişliyordu. Tüylerin de birçok çeşidini denedik. Tüylerin tohumlara takılacağı yer üzerinde de incelemeler yaptık. Bazı tohumlara paraşüt gibi açılan tüyler de taktık. Bak o kâğıttaki kedi otu tohumlarındaki tüyler öyle işte. Fakat o kesedeki tohumlar içinde sıraca otunun tohumundaki paraşüt naylon gibi ince bir zardan yapılmıştır.

(…)

Hikmet Birand, *Alıç Ağacı ile Sohbetler*

II. Metin

Hikmet Birand Kimdir?

Karaman'da doğdu, ilk ve orta öğrenimini burada tamamladı. İstanbul Halkalı Yüksek Ziraat Okulundan ziraat mühendisi olarak mezun oldu. 1928'de devlet bursuyla Bonn Üniversitesinde botanik bilimi üzerine eğitim aldı. Daha sonra yurda dönüş yaptı ve Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsünde botanik kürsüsü başkanlığına atandı. Bitki sosyolojisi bilim dalının Türkiye'deki kurucusu oldu. Türkiye'de modern anlamda ilk bitki müzesi olan ANK Herbaryumu'nu kurdu. Prof. Dr. Hikmet Birand ülkemizin bitki örtüsünün tanıtılması ve ormanlarımızın korunması için çalışmalar yaptı. Bitkiler üzerine kitaplar yazdı. Ondan geriye Büyük Ada'nın Yeşil Örtüsü, Keltepe Ormanlarında Bir Gün, Alıç Ağacı ile Sohbetler, Anadolu Manzaraları, Kurak Çorak gibi hep ağaç ve bitki örtüsü üzerine yazılmış ve insanları bilinçlendirmeyi amaçlayan kitaplar kalmıştır.

Komisyon

1. Yazarın diğer eserlerini ve yaşam öyküsünü düşündüğünüzde *Alıç Ağacı ile Sohbetler* metniyle yazar arasında nasıl bir ilişki kurabilirsiniz? Açıklayınız.

2. *Alıç Ağacı ile Sohbetler* metninde bilimsel bir konunun mülakat türüyle anlatılması metne nasıl bir tat katmıştır? Açıklayınız.

3. Mülakat yazıları genellikle alanında isim yapmış kişilerle soru-cevap biçiminde yapılır. Ancak *Alıç Ağacı ile Sohbetler* metninde de gördüğünüz gibi bazen mülakatlar hayalî biçimde de yapılabilir. Siz de hayalî bir mülakat yazsaydınız konuşturduğunuz varlık ne olurdu? Niçin?

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Behçet Kemal Çağlar mı Ankaralı Âşık Ömer mi?**	35 dk.
Amacı	Mülakat yapılan sanatçının düşünceleri ile biyografisi arasında ilişki kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Behçet Kemal Çağlar'la

(…)

— Sizden önceki kuşakla, aranızdaki birlik ve karşıtlık nelerdi?

— Çalıkuşu›ndaki Feride de Han Duvarları'nı yazan şair de Zeyno'ya âşık olan Hasan da hepsi İstanbul'un insanlarıydı. Biz, şiire, Anadolu toprağına yalın ayak basanların yerli ve özlü duygularını getirdik.

(…)

— Çok sevdiğiniz Mevlâna hakkında biraz bilgi verir misiniz? Onunla ilk ilgilenmeniz nasıl oldu, sizi nasıl ve ne zaman etkiledi?

— Ben Mevlâna'yı, sanatı mabede soktuğu, sanatı ibadetten saydığı için severim. Mevlâna'nın tarikatını değil, sanatını seviyorum. Yunus'un, ne söylediğine değil, nasıl söylediğine önem verip hayran olduğum gibi. İlkokula Konya'da başlamıştım. Ders kitaplarının dışında ilk hecelediğim yazılar, büyükannemle gittiğimiz Mevlâna türbesindeki beyitlerdir:

Gel ister isen kesmeye Mevlâna'nın

Gir sikkesinin altına Mevlâna'nın

— Ankaralı Âşık Ömer adıyla halk şiirleri yazmaktasınız. Folklorun şiirimizdeki yeri nedir sizce?

— Ta küçükten beri Mevlâna'nın Türkçe yazmamış olmasına takılırım. Yunus'u kendime ondan yakın bulurum. Yunus'u etkilediği için onu ayrıca sever ve sayarım. Selçuk ve Osmanlı aydınlarının Anadolu halkından kopup gitmiş olmasına yandıkça sade dilde değil, edada ve düşüncede de yerli kalmak isterim de Behçet Kemallikten geçip geçip Ankaralı Aşık Ömerlikte karar kılarım. Halk şiirini, halk masalını ve destanını, daha doğru ve kısa bir deyimle folkloru, yüzyıllar süren Doğu ve Batı taklitçiliği ile yozlaşan edebiyatımız için gerçek şifa çaresi, bir "toprak aşısı" sayarım.

— Halk ozanlarından sevdikleriniz?.. Onları niçin sevdiğinizi de açıklamak ister misiniz?

— Yunus'u daha önce andım. Seyranî'yi Ruhsatî'yi, Sümmanî'yi hakları yenmiş ve şöhretleri layık oldukları kadar yayılmamış ozanlar, diye her fırsatta anmak ve hatırlatmak isterim. Karacaoğlan'la Köroğlu'nu anmadığım, ezberlercesine okumadığım hafta yoktur.

(…)

— Şiirimizin son durumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Gençleri okumaktan tat alıyor musunuz? Kimleri?..

— Yeni bir şiir dili aramakta olan şairlerin ana yoldan saptığı, şaşkın ve aldatıcı anlamsız şeyler mırıldandığı günlerdeyiz. Arayan Mevlâ'sını da bulur, belasını da. Bekleyelim bakalım.

Muazzez Menemencioğlu, *Güzel Yazılar Röportajlar*

Kelime Dağarcığı

eda: Anlatış biçimi, tarzı. **folklor:** Halk bilimi. **kesme:** Mevlevi ayini. **mabet:** Tapınak. **sikke**: Mevlevi dervişlerinin giydikleri yüksek ve tepesi düz keçe külah.

1. Metinde geçen *Selçuk ve Osmanlı aydınlarının Anadolu halkından kopup gitmiş olmasına yandıkça sade dilde değil, edada ve düşüncede de yerli kalmak isterim de Behçet Kemallikten geçip geçip Ankaralı Aşık Ömerlikte karar kılarım,* ifadesinden hareketle Behçet Kemal Çağlar'ın eserlerinde hangi şiir geleneğine bağlı olduğu söylenebilir?

2. Yazarla bir mülakat yapacak olsaydınız ona hangi soruyu ya da soruları sormak isterdiniz? Neden?

3. Sanatçının *Yeni bir şiir dili aramakta olan şairlerin ana yoldan saptığı, şaşkın ve aldatıcı anlamsız şeyler mırıldandığı günlerdeyiz.* ifadelerinden hareketle şiirde ana yol olarak gördüğü ne olabilir? Yorumlayınız.

4. Mülakatta verilen cevaplar doğrultusunda Behçet Kemal Çağlar'ın eserlerini okuma isteğiniz oluştu mu? Neden?

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj *Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Türk Edebiyatında Röportaja Dair**	35 dk.
Amacı	Röportaj türünde eserler vermiş yerli ve yabancı sanatçılar ile türün önemli eserleri hakkında edinilen bilgiler üzerinden türe dair yorum yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk Edebiyatında "Edebî Röportaj"

(Bu "hayalî" röportaj metni büyük bir çoğunlukla Nuri Sağlam'ın "Türk Edebiyatında Edebî Röportaj" adlı makalesinden iktibaslar yapılarak oluşturulmuştur.)

Bugün röportaj üzerine bir röportaj yapacağım. Farklı bir tecrübe olacak benim için. Röportajı yapmak için yazarın evine geldiğimde akşam olmak üzereydi. Yazarımız bizi doğruca çalışma odasına aldı. Her tarafı kitaplar ile süslenmiş büyükçe bir odaya girdik. Âdeta kitapların içinde kaybolduğumuz odada yazar ile konuşmaya başladık. Geliş amacımı söyleyince gülümsedi, gözlüklerinin üzerinden imalı bir şekilde bana bakıp "Hadi sor bakalım!" dedi. Sanki ilk kez bir röportaj yapıyormuş gibi heyecanlandım.

Müsaadenizle sözü edebî röportaja getirmek istiyorum. Edebî röportaj denilince ne anlamamız gerekir?

Edebî röportaj türü, ilk olarak Fransız edebiyatında karsımıza çıkar. Fransız yazar Jules Huret (Julyö Her), bu edebiyata mensup sanatkâr ve fikir adamıyla yaptığı 65 röportajı, Enquête sur L'évolution Littéraire (Anget sur Levilisyon Literer /Edebî Tekâmül Hakkında Tahkikat) adlı bir kitapta toplayarak 1913 yılında yayımlar. Fakat bu eserin "Ön Söz (Avant-Propos / Evan Pıropo)"ünden öğrendiğimize göre yazar, söz konusu röportajları 3 Mart-5 Temmuz 1891 tarihleri arasında l'Écho de Paris (Liko dö Paris) gazetesinde neşretmiştir. Bu bilgiye istinaden, edebî röportajın ilk örneğinin 3 Mart 1891 tarihinde Fransız edebiyatında ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Peki bizde durum nedir? Bu soruyu bekliyormuşçasına bana baktı. Limonlu çayından bir yudum aldıktan sonra anlatmaya devam etti:

Batı edebiyatındaki tarihi pek eskiye dayanmayan "edebî röportaj" türünün bizim edebiyatımızdaki ilk örneğinin doğuşu ise Tanzimat'tan sonra Batı edebiyatından aldığımız roman, tiyatro, hikâye, tenkit, deneme ve makale gibi edebî türlerden farklılık arz eder. Önce Batı edebiyatında varlığını gösteren edebî röportaj, bu saydığımız nevilerin aksine Türk edebiyatına Batı edebiyatından geçmemiş, tamamıyla özel bir merak sonucu ortaya çıkmıştır. Çünkü 18 Ocak 1917 tarihinde Türk Yurdu'nda yayımladığı "Abdülhak Hamid Bey'de Bir Gün" adlı mülakatıyla edebiyatımızda yeni bir çığır açan Ruşen Eşref, edebî röportaj türünün daha önce Fransa'da doğduğundan habersizdir. Zira yazar, kendisi ile mülakat yapan Mustafa Baydar'a verdiği cevapta, röportajlarının yarısını yayımladığı zamana kadar Fransa'da Jules Huret'in meşhur Enquête sur L'évolution Littéraire isimli bir kitap neşretmiş olduğunu bilmediğini, bu kitabın adını Hüseyin Cahid'le gerçekleştirdiği mülakattan sonra Yahya Kemal, Ahmet Hâşim ve Mehmet Ali Tevfik'ten duyduğunu söylemektedir.

Ruşen Eşref Ünaydın'ın açtığı bu çığırdan başka hangi edebiyatçılarımız yürüdü? Edebiyatımızda bir röportaj ekolü oluştu diyebilir miyiz?

Öncelikle son sorunuzdan başlayalım. Türk basınında röportaj türü, başlangıçta mülakat özelliği göstermiştir. 1950'li yılların sonlarına doğru toplumunun çeşitli sorunları kamuoyuna aktarılırken edebiyatçılarımız, röportajdan başarılı bir şekilde faydalanmışlar ve röportaj tekniğini geliştirmişlerdir. Yaşar Kemal, (Peribacaları gibi) hikâyemsi röportajları ile röportaja farklı bir renk katmıştır. Yazarın duygularına, değerlendirmelerine ve yorumlarına yer verilen bu tür röportajlar edebiyatımızda ilgi görmüştür. Birinci sorunuza gelince Ruşen Eşref'in (Diyorlar ki) açtığı yolda; Hikmet Feridun Es (Bugün de Diyorlar ki), Mustafa Baydar (Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar), Nurullah Ataç (Söyleşiler), Yaşar Nabi Nayır (Edebiyatçılarımız Konuşuyor) gibi daha ismini sayamadığım nice edebiyatçılarımız yürümüştür. Türk edebiyatçıları röportaj türünü sevmiştir diyebiliriz.

Son olarak röportajın bugününü sormak isterim. Röportajın bugünü için ne söylersiniz?

Röportaj, gazete ve dergilerin hâlâ en önemli yazı türüdür. Edebiyatçılarımız, gazetecilerimiz haber kovalar gibi röportaj kovalamaktadırlar. Günümüzde çok önemli röportajlar yapılmaktadır. Günümüzün

teknik şartları röportaj yapmayı kolaylaştırmaktadır. Eskinin zahmeti ve külfeti tarih oldu diyebiliriz. Bugünün röportajı için şunu da vurgulamak gerekiyor: Bugünün röportajı daha çok mülakata yakın durmaktadır. Ayrıca belirtmek isterim ki bugün televizyon ve internet röportajcılığı da önem kazanmaktadır. Özellikle internetin yaygınlaşması ile gündemimizden düşmeyen video paylaşım platformlarında çok başarılı görüntülü röportaj veya sanal röportajlara imza atılmaktadır.

"Bitti mi?" dedi. "Bitti, efendim!" dedim. Yine gülümsedi, yerinden kalktı, tam karşımdaki raftan bir kitap aldı, iki kanatlı pencerenin önüne geldi, dışarıyı seyrediyormuş gibi durup elindeki kitabı inceledi. Başıyla bana dönüp "Röportaja dair röportaj yapmak! Enteresan bir fikir doğrusu. Tebrik ediyorum sizi!" dedi yüzündeki tebessümle. Bu son sözüyle biraz rahatlamıştım nedense. Sonra teşekkür edip çarçabuk ayrılmak istedim. Müsaade istediğimde yine çehresini aydınlatan bir tebessüm ile "Tekrar beklerim! Buralar sizin gibi gençlerle şenleniy.

Konuşan: Nuri Sağlam

Kelime Dağarcığı:

eşref saati: İş görecek kimsenin ters davranmayarak, güçlük çıkarmayarak uysallık gösterdiği zaman. **hâlihazırda:** Şimdi, şu anda, bugünlerde. **istinaden:** Bir görüşe, bir düşünceye dayanarak, güvenerek. **kati:** Kesin. **külfet:** Sıkıntı, zorluk. **müsaade etmek:** izin vermek. **mütalaa etmek:** üzerinde düşünmek, iyice incelemek. **tafsilatlı:** Ayrıntılı. **zahmet:** Güçlük.

1. Metinde röportaj türünün yirminci yüzyılda ortaya çıkması tür ile ilgili size neler düşündürmektedir?

2. Türk edebiyatından bir yazar ile röportaj yazacak olsaydınız bunun kim olmasını isterdiniz? Niçin?

3. Röportajın Türk edebiyatındaki öncüsü Ruşen Eşref Ünaydın, bugün yaşıyor olsaydı sanal röportaj yapmayı tercih eder miydi? Düşüncelerinizi açıklayınız.

4. Birçok edebiyatçının röportaj türünde eser vermesi bu türün hangi özelliklerinden kaynaklanmış olabilir? Gerekçeleriyle ifade ediniz.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Dost ve Kardeş Okur**	35 dk.
Amacı	Öğrencilerin mülakatın ufuk açıcı bir tür olduğunun farkına varmalarını sağlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Taşları Yemek Yasak Üzerine

Hüseyin Yorulmaz: Günlük yazılarınızdan oluşan ve Zor Zamanda Konuşmak'tan sonra yayımlanan ikinci deneme kitabınız Taşları Yemek Yasak. Kitaba ismini veren yazıyı okuyamayan ve görmeyen bir okuyucuya anlamsız gibi görünen bu başlık sizce okuyucuya neler çağrıştırır?

İsmet Özel: Böyle bir başlığın okuyucuda merak uyandıracağını umuyorum. Zaten beklenen de bu. Ancak okuyucuda hangi çağrışımları uyandırır, onu bilmemem. Çağrışım kişiye, yere ve zaman göre değişebilir.

Hüseyin Yorulmaz: Taşları Yemek Yasak'ın siz göre öncekilerden ayrılan yönleri nelerdir?

İsmet Özel: Zor Zamanda Konuşmak, Müslüman olsun olmasın Türkiye'de yaşayan ve okuma yazma dünyasıyla bağlantısı olan herkesin ulaşabileceğini düşündüğüm yazılarımın bir araya getirilmesinden oluşmuştu. Amacı, içinde yer aldığımız ülkenin ve medeniyetin birçok meselesine Müslüman bir yazarın hangi yaklaşımla eğildiğini dosta düşmana gösterebilme çabasıyla sınırlıydı. Ama bu son kitabım, tıpkı Üç Mesele'de olduğu gibi kendine muhatap olarak bilhassa Müslüman okuru alıyor.

(…)

Hüseyin Yorulmaz: Yazdığınız yazıların okuyucu katında ne derece yankı bulabildiğine inanıyorsunuz? Zira "Çok sınırlı bir okuyucu grubuna seslendiğimin farkındayım." diyordunuz bir yazınızda.

İsmet Özel: İki tür okuyucum var: Bir kısım okuyucu, önünde benim yazımı bulduğu için okuyor. Onlar için ben, yazarlardan bir yazarım ve söylediklerim Türkiye'de söylenen her söz gibi bir yere sahip. Kendi zihnî oluşumları içinde yazdıklarıma bir değer biçiyorlar; beğenen, beğenmeyen, kabul eden ve reddeden var. Bunların dışında bir de dünya, İslam ve hayatımız konusunda benimle aynı endişeleri, aynı soruları paylaşan bazı okuyucular var. Onlara okuyucu demeyi de doğru bulmuyorum. Zira onlar bir kısmını şahsen tanıdığım, bazılarını ise hiç görmediğim dostlarım ve kardeşlerimdir. Yazdıklarım dolayısıyla insanlar arasında sadece onlara karşı sorumluluk duyarım.

Hüseyin Yorulmaz: Galiba günübirlik siyasi ve aktüalitein sınırlarını aşmayan yazılara hiç yer vermediğinizden olacak ki Sert Yazılar Yazayım yazısını yazdınız. Okuyucu ne tür yazı istiyor sizden? Yahut şöyle soralım: Okuyucu gerçekten günübirlik yazılara mı muhtaç?

İsmet Özel: Genel okuyucu yalnız benden değil, bütün yazarlardan zihnî konforuna ilişmeyen, sırtını sıvazlayan ve bilhassa kendi kızdığı şeylere hücum eden yazılar bekler. Günlük basın da tıpkı profesyonel spor gibi işler: İzleyenleri tatmin eden husus sadece skordur. Bu da onun ne büyük bir tatminsizlik içinde olduğunu göstermeye yeter. Anlaşılacağı gibi modern teknolojinin hâkimiyeti altında insan alabildiğince küçülmüştür. Gazetenin yüz binlerce okuyucusundan yalnızca biri, maçların on binlerce izleyicisinden yalnızca biri, milyonlarca tüketiciden yalnızca biridir. Her türlü ihtiyaç içinde kıvranmaktadır. Bu durum insanın yalnızca Allah'a muhtaç olduğunu anladığı güne kadar sürüp gidecek anlaşılan.

(…)

İsmet Özel, *Sorulunca Söylenen*

1. Bir yazarın yeni çıkan kitabıyla ilgili yapılan mülakatın okur açısından önemi nedir? Açıklayınız.

2. İsmet Özel'in insanın modern teknolojinin karşısındaki konumu ile ilgili yorumunu değerlendiriniz.

3. İsmet Özel bazı okurları kendine daha yakın görmektedir. Bir yazarın, okurlarını bu şekilde tasnif etmesiyle ilgili düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

9. ÜNİTE > **Mülakat/Röportaj** | *Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metinde Dil Bilgisi**	35 dk.
Amacı	Metinler üzerinde dil bilgisi çalışmaları yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İnsan ve Meşe Arasında

Dumanıyla, eli yüzü boyayan karasıyla, uykusuz geceleriyle odun kömürü üretimi, insanla meşe arasında geçen eski bir öykü. Bursa'nın orman köyü Dağakça sakinlerinin gurur duydukları bir sanat. İçinden duman ve yanık odun kokusu çıkan simsiyah tepeciğin üzerine çıkmış, ayaklarıyla yeri yokluyor Dağakçalı Emin. "Bak!" diyor, "Buraları yanmış, şimdi de şuraları yanacak, ondan sonra ateş yavaş yavaş alttaki odunlara inecek." Bütün odunun yanması bir haftayla on gün arası sürüyor. "Emin bu süre zarfında tepeyi birkaç saatte bir kontrol etmek, ateşin altlara ilerleyişini adım adım izlemek zorunda. "Gece iki saat uyudum sadece." diyor ama gençliğinin etkisiyle olsa gerek, çok da yorgun görünmüyor, şaka yapmayı bile beceriyor: "Ben böyle nöbeti ne askerde tuttum, ne de bebek büyütürken…" Koku, duman ve sıcaklık bir yerden sonra yorucu gelmeye başlıyor, biz de tepeciğe dayalı merdivenden geri iniyoruz. İçindeki odunları ağır ağır yakan, burada "ocak" adı verilen siyah yığını arkamızda bırakıyoruz.

Odun kömürü üretimi gerçekten zorlu, emek isteyen bir iş. Ama her şeyin yapayının üretildiği bir çağda ondan hâlâ vazgeçemiyoruz, o ateşi bir şekilde hayatımızda tutmak istiyoruz. Artık kullanım alanları azalsa da doğallığı, verimi ve kalitesiyle değer verilen, geleneksel bir kaynak odun kömürü. Kırklareli'nden Malatya'ya birçok yerde üretiliyor ve yöreden yöreye değişen torakçılık, torlukçuluk gibi isimlerle biliniyor. Üretimde farklı ağaç türleri kullanılabiliyor, ama en uygunu meşe. Bursa'da ise odun kömürü yapımına "ocakçılık", az önce üstünde durduğumuz tepeciğe de "ocak" deniyor. Osmangazi ilçesine bağlı Dağakça ve yakınındaki küçük komşusu Uluçam, yörede ocakçılığı yaşatan son yerler. Dağakçalı İbrahim Durhan "Bizim köyümüz 700 yıllık." diyor, "İlk kurulduğu günden beri de odun kömürü yapıyor." Bu sözler nesilden nesile aktarılan baba yadigârı bir mesleğe, başlıca ekmek kapılarına duydukları saygı ve bağlılığı gösteriyor biraz da.

Yeşil Âlemin İçinde

Keles yolu, Bursa'nın ormanlarla kaplı dağlarının arasından kıvrımlar yaparak ilerler; insana ferahlık, dünyanın giderek genişlediği duygusu verir. "Dağakça" tabelasından girildiğinde bir de yükselme hissi eklenir buna. Köy yolu döne döne dağlara tırmanırken sadece sağında ve solunda değil, altında ve üstünde uzanan manzaralara bakınca, insana, yolda gitmiyormuş da uçuyormuş hissi gelir. Artık neredeyse başınızın dönmeye başladığı noktada köyün girişindeki şu yazı yolun bittiğini haber verir: "Dağakça. Odun kömürü vardır."

Uludağ'a doğru dalga dalga yükselen silsilelerin bir köşesine sığınmış Dağakça, Bursa'nın en yüksek rakımlı köylerinden biri. Osmangazi Belediyesi Dağakça Hizmet Binası'nın bahçesi, köy içinde insanların buluşma yeri, aynı zamanda dağlara bakan yüksek bir teras. Arkalarda Uludağ'ın küçük zirvesi Keşiş Tepe'nin 2 bin 486 metrelik çıplak zirvesi hemen dikkat çekiyor. Onu çevreleyen ve neredeyse hiçbir insan izinin göze çarpmadığı yeşil âlem, rengini odun kömürünün de ham maddesi olan meşelerden alıyor.

İbrahim Durhan "Aralarda çamlar da vardır ama burada ormanın asıl ağacı meşedir." diyor. Köyde küçük çaplı buğday, arpa, mısır ekiliyor, keçi ve koyun besleniyor. Köylülerin kendilerine yetecek kadar bahçeleri ve meyve ağaçları var. Ama yaklaşık 200 haneli ve 700 nüfuslu köyün büyük bölümü, geçimini ocakçılıktan sağlıyor. Geçiniyorlar geçinmesine, ama kendilerinin köye gelen aracılara kilogramını 2 liradan sattığı odun kömürünün marketlerdeki fiyatının 15-20 lira olduğuna da hayıflanmadan duramıyorlar.

Mustafa Türker Erşen, *İnsan ve Meşe Arasında*

1. Metinden alınan *Emin bu süre zarfında tepeyi birkaç saatte bir kontrol etmek, ateşin altlara ilerleyişini adım adım izlemek zorunda,* cümlesinde gereksiz kelime kullanılmamış, kelimeler doğru anlamda ve yerde kullanılmıştır. Aşağıdaki cümlelerde gereksiz kelime kullanımı, kelimelerin doğru yerde veya anlamda kullanılmaması durumu var mıdır? Açıklayınız.

a) Bir şehirde yaşayan şehir sakinlerinin yaşadıkları yere karşı sorumlulukları vardır.

b) Ben mecburen babamla kalıp ona yardım etmek zorundayım ama senin neden kalman gerektiğini anlayamıyorum.

c) Sebze yetiştiriciliği zor fakat kazançsız bir iştir.

ç) Sabırlı olan insan en sonunda hayallerinin gerçekleştiğini görür.

d) Ben böyle kebabı ne Gaziantep'te ne Diyarbakır'da yemedim.

e) Çam ağaçları arasından kıvrımlar yaparak ilerleyen bu tehlikeli yolu iki saatte geçebildik.

2. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerdeki noktalama yanlışlarının nedenini cümlelerin altına yazınız.

a) Ben böyle nöbeti ne askerde tuttum, ne de bebek büyütürken…

b) Koku, duman ve sıcaklık bir yerden sonra yorucu gelmeye başlıyor, biz de tepeciğe dayalı merdivenden geri iniyoruz.

c) Üretimde farklı ağaç türleri kullanılabiliyor, ama en uygunu meşe.

ç) Osmangazi Belediyesi Dağakça Hizmet Binası'nın bahçesi, köy içinde insanların buluşma yeri, aynı zamanda dağlara bakan yüksek bir teras.

d) Köyde küçük çaplı buğday, arpa, mısır ekiliyor, keçi ve koyun besleniyor.

e) Geçiniyorlar geçinmesine, ama kendilerinin köye gelen aracılara kilogramını 2 liradan sattığı odunkömürünün marketlerdeki fiyatının 15-20 lira olduğuna da hayıflanmadan duramıyorlar.

Hazırlayan: *Osman ŞEN*

9. ÜNİTE > Mülakat/Röportaj | Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Birer Yudum Anlatım Bozukluğu, Yazım ve Noktalama**	35 dk.
Amacı	Bir metindeki anlatım bozukluğu, yazım yanlışı ve noktalama hatalarını tespit edip düzeltebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Yudum Çay İçin

Bir yudum çay için günlerdir Rize'nin şirin köylerinde yaptığımız konuşmalar, tanıştığım insanlar geliyor gözlerimin önüne.

— Niçin bir yudum çayı ağzımızın tadıyla içemiyoruz?

— Kabahat yanlız üreticisinde değil bey. Bizim %20 hatamız olduğunu da inkâr etmeyiz. Fabrikalar niçin kaliteli çay yapmıyor? Bunu sorun.

— Mayıs ayında çay baskını oluyor. Bunları saklayacak, yakacak depolarımız yok. Sonra kapasitemiz o kadar yaprağı işlemeye müsait değil.

— Peki yeni fabrikalar, ilaveler yapılsın!

— Bu da ekonomik olmaz. Her yılın ayı çay işlenmez ki! Sonra boş kalır makinalar!

— Bir de 2,5 yaprak, körpe yaprak meselesi var. Ehliyetli çay uzmanları bu işin başına geçmeli. Onlar da ekiplerini yetiştirip çay yaprağı alımına bir mesuliyetli esasa bağlamalılar. Çay Teşkilat Kanunu mutlaka çıkmalıdır.

— O zaman iyi çay…

— Evet, o zaman iyi çayı, dünyanın en iyi çayını içeriz… Dışarıya da satıp döviz kazanırız ama…

— Aması ne? Bu kazandığımız serveti havaya atmamanın, çar çur etmemenin çarelerini de bulmak lazımdır!

Karadeniz'de akşam olmak üzere şimdi. Bilmem, bu kadar güzel grubu dünyanın neresinden seyretmek mümkün. Sanki alevden bir küre Karadeniz'in düz ufuk hattına oturtulmuş gibi… Bir eşsiz manzara, bir muhteşem tablo… Turuncu ile ateş rengi karışık yanık vücudu ile el değmemiş bir genç kız, kendisini hiç seyretmiyormuşçasına pervasız, ağır ağır Karadeniz'in sularına gömülüyor sanki… Sonra orada bir yarım daire görüyorum. Ve zaman ilerledikçe, o da kayboluyor. Bütün bir ufuk turuncu ile ateş rengini alıyor. Alevden küre parçalanıp içindeki dağılmış gibi. İşte bu son akşamın yeşil altın diyarında… Bir fincan kahvenin kırk yıllık hatırı varmış. Bir yudum çayın da hatırı ondan eksik değil herhâlde. Rize'de içtiğim çayların hatırına bir ömür yeter mi acaba?

Ne çayının tadını ne hatırını ve ne de dost insanlarını unutamayacağımı bilerek ayrılıyorum oradan.

Yılmaz Çetiner, *Bir Yudum Çay İçin*

Kelime Dağarcığı:
çarçur: Gereksiz yere harcayıp tüketmek. **ehliyetli:** Yeterli. **ilave:** Ek. **mesuliyetli:** Sorumlu. **pervasız:** Çekinmez, sakınmaz, korkusuz (kimse). **yeşil altın:** Çay.

1. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerin sırasıyla:

a) Dil ve anlatım kusurlarını (anlatım bozukluğu) tespit ediniz.

b) Anlatım bozukluklarının nedenini belirtiniz.

c) Anlatım bozukluğunu gidererek cümleleri yeniden yazınız.

Her yılın ayı çay işlenmez ki!

Anlatım bozukluğunun nedeni: ....

Cümlenin düzeltilmiş hâli: ....

Bilmem, bu kadar güzel grubu dünyanın neresinden seyretmek mümkün.

Anlatım bozukluğunun nedeni: ....

Cümlenin düzeltilmiş hâli: ....

Sanki alevden bir küre Karadeniz'in düz ufuk hattına oturtulmuş gibi…

Anlatım bozukluğunun nedeni: ....

Cümlenin düzeltilmiş hâli: ....

2. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerin sırasıyla:

a) Yazım yanlışlarını tespit ediniz.

b) Yazım yanlışlarını gidererek cümleleri yeniden yazınız.

Bu da ekonomik olmaz. Her yılın ayı çay işlenmez ki! Sonra boş kalır makinalar!

Yazımı yanlış olan sözcük ya da sözcükler: ....

Cümlenin yazım yanlışı düzeltilmiş hâli: ....

Bilmem, bu kadar güzel grubu dünyanın neresinden seyretmek mümkün.

Yazımı yanlış olan sözcük ya da sözcükler: ....

Cümlenin yazım yanlışı düzeltilmiş hâli: ....

3. Metinde kullanılan uzun çizgi (—) işaretinin kullanım amacı nedir? Metinde uzun çizgi işareti yerine hangi işaret kullanılabilirdi?

Hazırlayan: *Veysel BALCI*

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 1

1.

Kelime ve Kelime Grupları	Tahmin Edilen Anlamları	Sözlükteki Anlamları
münasebet		İlişik, ilişki, ilinti.
kaygı		Üzüntü, endişe duyulan düşünce, gam, tasa.
mülahaza		Düşünce.
sonuç itibarıyla		Sonuç bakımından.
macera		Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven, sergüzeşt, avantür.

2. Toplum ve edebiyat arasındaki münasebeti sanatçı ortaya çıkarır.
Edebî eser öğretmekten ziyade hissettirmek çabasındadır.
Günümüzdeki beşerî faaliyetlerin çoğu doğaya zarar vermektedir.
Toplumsal değişimlerin tesirleri sanat eserlerinde de kendini gösterir.
Edebiyatımızda roman türündeki telif eserler tercüme eserlerden sonra ortaya çıkmıştır.
Mevzu dönüp dolaşıyor yine bir türlü paylaşılamayan baba yadigârı halıya geliyordu.

3. İlk cümledeki, kürsü kelimenin ilk akla gelen anlamıdır ve somuttur. İkinci cümlede ise yöntem, araç gibi bir anlamda ve soyut olarak kullanılmıştır. Aslında ilk cümledeki kürsü kelimesi ikinci cümlede soyut ve mecaz hâle getirilmiştir.

4. Olası cevap:
Bayramda annemin klasik yemeklerinin tadına baktık.
Klasik bir araba almayı düşünüyorum.
Klasik şiirimizin katı kurallarını aşmak her şairin harcı değildi.

5. İnsanlar ve milletler arasında bağ kurmak anlamında kullanılmıştır. Köprü vazifesi görmek yerine bağ kurar, yol olur, irtibat sağlar gibi ifadelerden birini kullanırdım.

Etkinlik No.: 2

1. a)

Sözcükler	Sözcüklerin Sözlük Anlamları
tesis etmek	Kurmak, ortaya çıkarmak, oluşturmak.
benmerkezci	Benįçincilik görüşünü benimseyen, benmerkezci, egosantrist.
narsistik	Kendi benliğine bağlanan, hayran olan (kimse).
norm	Yargılama ve değerlendirmenin kendisine göre yapıldığı ölçüt, uyulması gereken kural, düzgü.
rehabilite	İyileştirmek işi, ıslah.
akut	Çabuk ilerleyen.
edilgen	Yapılan işten etkilenen, pasif, etken karşıtı.

b)
- Küresel salgın nedeniyle geçirdiğimiz bu zor günleri atlatmak ve sağlıklı bir toplumu yeniden tesis edebilmek için maske-mesafe-hijyen kurallarına dikkat etmemiz gerekiyor.
- Genellikle 2-6 yaş arası benmerkezci bir anlayışa sahip olan çocuklar, bu anlayışlarını okula başlayınca bir kenara bırakıp sosyalleşmeye başlarlar.
- Trafikte narsistik bir tavırla araç süren sürücüler, insanların hayatını tehlikeye attıklarının farkında değiller.
- Sosyal hukuk normlarına uygun yaşamayı amaç edindiğimizde barışçıl bir toplum inşa etmeyi başarabiliriz.
- Güneşli havalarda köyümün yemyeşil kırlarında dolaşmak beni rehabilite ediyor.
- Okullarımızda zaman zaman karşılaştığımız akut problemleri yetkin eğitim kadrosuyla çok çabuk çözebiliriz.
- Edilgen bir yaşam tarzı, onun gibi hiperaktif bir insanın tercih edebileceği bir şey değildi.

2. Metinde geçen ifadeler, konuşma dilinde sık karşılaşılan ifadeler değildir. Konuşma dilinde kelimeler daha çok gerçek anlamlarıyla kullanılır ve verilmek istenen ileti direkt olarak alıcıya iletilir ancak edebî dilin kullanıldığı yazı dilinde sözün etkisini artırmak için mecazlara ve kalıplaşmış ifadelere başvurulabilir. Metinde geçen bu ifadelerde yazar, mecazlara ve kalıplaşmış ifadelere başvurarak sözün etkisini artırmaya çalışmıştır.

3. **zamanüstü bir değer:** Zaman kavramından bağımsız olarak irdelenen değer.
sosyal döngü: Toplumsal hayat içinde tekrarlayan olaylar bütünün oluşturduğu yapı.
demagoji ve diktatörlükten doğan sosyal spazmlar: Laf cambazlığı ve baskıcı yönetim anlayışlarının sebep olduğu sorunlar.

Etkinlik No.: 3

1. Yeni bir düşünce değişik araçlarla topluma anlatılabilir. Bu araçlardan biri de romandır. Roman gibi kurmaca bir türle yeni bir düşünceyi halka anlatmak, düşüncenin daha hızlı yayılmasını sağlayacaktır. Çünkü roman eskiden beri -özellikle de öğretici yazılara göre- çok okunan bir türdür. Okur, romanda Batılı anlayışı temsil eden kahramanların söz, düşünce ve davranışlarını takip ederken Batılılaşma konusunda da fikir sahibi olacaktır. Böylece onun için yeni olan bir anlayışı eğlenirken öğrenecek ve zaman geçtikçe öğrendiklerini içselleştirecektir.

2.
- Olası cevaplar: Doğru buluyorum. Bir eser yazılırken toplumsal fayda da düşünülmelidir. Ortaya konan bir eserin faydalı olması gerekir. Bunu lezzetli bir meyveye benzetebiliriz. Yerken hem hoşumuza gider hem de içindeki şekerle bizi beslemiş olur. Okuyucu eseri okumaktan büyük bir zevk alırken bir şeyler de öğrenmelidir. Bu nedenle edebî eserlerde toplumun faydası ön planda tutulmalıdır.
- Doğru bulmuyorum. Edebî eserlerin temel amacı okuyucuda estetik bir zevk oluşturmaktır. Birincil amaç güzel anlatmak olmalıdır. Sanat metinleri faydalı olma amacıyla yazılan metinler değildir. Toplumsal fayda zaten öğretici metinlerle karşılanmaktadır. Müzik dinlemek, film izlemek, bir tabloyu seyretmek gibi eylemler faydalı olduğu için değil; bunlardan sanatsal haz alındığı için gerçekleştirilir. Sanat metinleri de hoşa gittiği için okunur. Bu nedenle edebî metinlerde toplumsal fayda değil, dil zevki ön planda tutulmalıdır.

3.
- Olası cevaplar: Romanı tercih ederdim. Çünkü roman düşünceleri kahramanlar üzerinden anlatır. Böylece bir düşüncenin somutlaşmasını ve daha iyi anlaşılmasını sağlar.
- Şiiri tercih ederdim. Çünkü şiir kısa ve etkileyicidir. İmgesel anlatımı ve ahenkli oluşu dizelerin akılda kalmasını sağlar.
- Fablı tercih ederim. Çünkü böylece düşünceyi daha eğlenceli bir yoldan anlatmış olurum. Ayrıca değişik yaş gruplarına hitap etmiş olurum.
- Tiyatroyu tercih ederdim. Çünkü canlandırmaya dayalı bir tür olduğundan etkisi daha büyük olurdu.

4. Bir edebiyatçının toplumu derinden etkileyen büyük değişimlere duyarsız kalması mümkün değildir. Çünkü edebiyatçı da o toplum içinde o değişimleri yaşayacaktır. Bunun da ötesinde sanatçı olmanın verdiği sorumluluk bilinciyle bu değişimlerle ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirecektir ve halkı aydınlatmaya çalışacaktır. Bir sanatçının toplumdaki değişimlere karşı olması veya bu değişimlerden yana olması mümkün olsa da onları ele almaması mümkün değildir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 4

1. Cevap öğrenciye bırakılmıştır ancak öğrenci, ilkokuldaki öğretmenini Çalıkuşu'ndaki Feride'ye, mahallesindeki yetim ve öksüz bir çocuğu Kuyucaklı Yusuf'a, bir sınıf arkadaşını Anayurt Oteli'ndeki Zebercet'e, köyünde ata binerken gördüğü bir kızı, Cemo romanındaki Cemo'ya, oturduğu apartmandaki komşusunu Necip Fazıl Kısakürek'in Bir Adam Yaratmak adlı oyunundaki Hüsrev'e benzetebilir.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır. Örnek cevaplar şu şekilde olabilir:

1. a) Her günün izlenimlerini, içinde bulunulan kaygıyı ve sürece yönelik merakı, birinci ağızdan ve içtenlikle yansıtacak bir yazı türü olan blog yazısı vasıtasıyla insanlara maske, mesafe ve hijyen kurallarına uymalarını önerirdim.

   b) Blog yazımda da açık bir dil tercih ederdim.

2. a) Yaşadığımız sıra dışı günleri yer, kişi ve olaylar çerçevesinde kurguya dayalı, çarpıcı bir şekilde anlatmak ve bu sayede önerilerimi sıralamak benim için daha kolay olurdu. Roman yazarak kurguladığım kahramanlar aracılığıyla romanda insanlara mutlaka aşı olmalarını, gerekmedikçe evden çıkmamalarını önerirdim.

   b) Önerilerimi, romandaki kahramanlara yaşattığım olaylar üzerinden dolaylı bir biçimde, sembolik bir dille aktarırdım.

3. a) Diğer türlere oranla yaşamla doğrudan örtüştürülebilen tiyatro, gerçekte yaşamın kendisi gibidir. Dolayısıyla gelecekte yeni bir dünya, daha mutlu bir toplum yaratmada, tiyatro bu önemli görevi yerine getirebilir, diye düşünüyorum. Tiyatro aracılığıyla insanlara yolculuklara çıkmamalarını, mutlaka bir HES kodu sahibi olmalarını, eş-dost-akraba ziyaretlerini bir süre ertelemelerini önerirdim. Tabii ki bu tiyatro oynanmak için değil, okunmak için olurdu.

   b) İnsanlara direkt etki edebilmeyi amaçladığım için açık bir dil kullanırdım.

   c) Diğer türlere oranla yaşamla doğrudan örtüştürülebilen tiyatro, gerçekte yaşamın kendisi gibidir. Dolayısıyla gelecekte yeni bir dünya, daha mutlu bir toplum yaratmada, tiyatro bu önemli görevi yerine getirebilir, diye düşünüyorum. Bu yüzden insanlara tiyatro aracılığıyla açık bir dil kullanarak yolculuklara çıkmamalarını, mutlaka bir HES kodu sahibi olmalarını, eş-dost-akraba ziyaretlerini bir süre ertelemelerini önerirdim. Tabii ki bu tiyatro oynanmak için değil, okunmak için olurdu.

3. Olası cevaplar:

- Edebî eserlerde sunulan hayat ile toplumun gerçek hayatı genellikle örtüşmektedir. Çünkü edebî eserlerin ana malzemesi toplumu meydana getiren insandır. Bu eserler, insanı temel aldığı için onun acılarını, sevgisini, korkularını, gelenek ve göreneklerini, inançlarını, fikirlerini vs. ele alır. Bunu yaparken kurmacadan faydalansa da neticede ele alınan toplum içinde yer alan insanın gerçekliğidir.
- Edebî eserlerde sunulan hayat ile toplumun gerçek hayatı genellikle örtüşmez. Çünkü edebî eser, toplumdaki gerçeği kurmacadan faydalanarak değiştirir; onu başka bir biçime sokar; yeniden kurgular.

4. Olası cevaplar:

- Evet, edebî metinler, toplumu önemli ahlaki değer ve karakter özellikleri benimsemeye ya da onları reddetmeye teşvik edebilir. Sanatçı eserinde bunu yaparken de kurmacanın arkasına sığınarak gelebilecek toplumsal eleştiriye karşı kendini savunur. Benzer eserlerin çoğalması da mevcut değerlere aykırı bir geleneği ortaya çıkarabilir. Bu da çatışmaya sebep olabilir.
- Hayır, edebî metinler, tarihten ve toplumdan ayrı düşünülemez. Geleneğin şekillenmesinde ve gelecek nesillere taşınmasında edebiyat, güçlü bir işleve sahiptir. Bu güçlü işlevi yerine getirirken de toplumun aynası olma işleviyle var olan değerleri ele alır. Onları bozmak, çatışma yaratmak amacı hep güzeli anlatmak olan edebiyatın sebebiyet vereceği bir durum değildir.

Etkinlik No.: 5

1. Yazar, edebiyatla ilgilenenlere çağrıda bulunmaktadır. *Uyanmak ve çıkar yolu bulmak isteyen edebiyat ilgililerine sesleniyorum* ifadesinden bunu anlayabiliyoruz. Onlara dergileri arada bir de olsa okuma, edebiyat dergileriyle ilgilenme çağrısında bulunuyor. Çünkü edebiyatımızdaki kopukluğun ancak bu şekilde giderileceğini, *altın zinciri* ancak bu yolla örebileceğimizi anlatmak istiyor.

2. Olası cevaplar: Katılıyorum. Çünkü birçok alanda olduğu gibi edebiyatta da yenilikler olacaktır. Yeni edebiyatçılar, yeni görüşler dile getirecekler; yeni tarzlar deneyeceklerdir. Fakat yeniyi var etmek için geleneği yok saymaya da gerek yoktur. Yeni olan pekâlâ geleneğe eklenebilir ve bu tavır edebiyatı zenginleştirir.

   Katılmıyorum. Çünkü gerçek bir yenileşmeden bahsedeceksek eskinin kökünü kazımamız gerekir. Aksi hâlde gelenek yeniyi etkiler ve kendine dönüştürür. Bu şekilde bir adım ileri gidilemez. Yenilik isteyen sanatçılar cesur olmalı ve gelenekle göbek bağlarını kesebilmelidirler. Bunun başka yolu yoktur.

3. Yazar *altın zincir* tamlamasıyla geçmişten günümüze gelen edebiyatçılar silsilesinin birbirinden kopmadan bize kadar ulaşmasını, günümüz edebiyatını beslemesini kastetmektedir. Bunun için altın sıfatını kullanmıştır. Çünkü yazara göre kopmaması gereken bu bağ çok değerli bir bağdır.

4. Yazara göre Türk edebiyatında hep eski-yeni kavgaları olmuş, eski yok sayılmış ve eskiyle olan bağ sürekli koparılmıştır. Bunun için çoğu zaman dildeki değişmeler özür olarak gösterilmiştir. Yeni edebiyat eskinin birikimlerinden hiç beslenememiştir. Bu nedenle yazar Türk edebiyatını ana sütü emmeyen bir çocuğa benzetmiştir.

5. Haberlerde, magazin sayfalarında denk gelmişsinizdir: Bazı yazarlar yanlış anlaşıldıklarından dert yanarlar. Bir yazı yazılmış veya bir söyleşi yapılmış, yazıyı okuyanlar veya söyleşiyi dinleyenler yazarımıza olmadık tepkiler vermişlerdir. Yazar yanlış anlaşılmıştır. Zaten ona göre halk onu hep yanlış anlamaktadır, bir kere de oturup "Ayranım ekşidir." demez. Oysa yazar yanlış anlaşılmak konusunda önce kendini sorgulamalıdır. Çünkü anlatmanın üstadı odur. Doğru konuyu, doğru zamanda, doğru kelimelerle doğru kişiye anlatabilirsen usta yazarsın demektir. Aksi hâlde sızlanıp durursun.

Etkinlik No.: 6

1. Olası cevaplar: Toplumsal bir anlayışla ele alırdım çünkü edebî eserler, toplumun sorunlarıyla ilgilenmeli ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmelidir. "Otorite kızar mı?" düşüncesiyle suya sabuna dokunmayan eserler yazmak, sanatçıyı aydın olmaktan uzaklaştırır. Bence sanatçı aydın kimliğiyle topluma yön verebilmelidir.

   Bireysel bir anlayışla kaleme alırdım çünkü toplumsal bir anlayışla yazarsam otorite ile sorun yaşayabilir; hapis cezası, idam, sürgün edilme, eserlerimin toplatılması gibi sorunlarla baş başa kalabilirdim. Zaten sanat anlayışı olarak da sanatın görevi toplumsal sorunlara değinmek ve eleştiri yapmak değil, güzeli anlatmaktır diye düşünüyorum.

2. Romantizm, klasisizmin aklı merkeze alan anlayışına, toplumsal meselelere eğilmemesine ve sanatçıyı sanat yapma bakımından kısıtlayan kuralcı tavrına tepki göstermiştir.

3. Osmanlının yıkılış zamanlarına denk gelen Tanzimat Dönemi sanatçıları, dönemin siyasal şartlarının üzerlerinde oluşturduğu baskı ve romantizmin koyu ferdiyetçi anlayışına kendilerini yakın hissetmeleri nedeniyle romantizmi yeğlemiş olabilirler. Yine yüzyıllar boyunca yüksek zümrenin edebiyatı olan divan edebiyatına başkaldıran Tanzimatçılara, klasisizme ve onun yücelttiği soylulara bir başkaldırı olan romantizm, daha cazip gelmiş olabilir.

Etkinlik No.: 7

1. Metnin ana düşüncesi: Edebî metinlerde ziynet (süs) ancak faydalı olduğu zaman bayağılıktan kurtulur hatta ziynet olur.

CEVAP ANAHTARLARI

Bu ana düşünceye ulaşmak için metinde ele alınan yardımcı düşünceleri tespit ettim. Daha sonra bu yardımcı düşüncelerin ortaklaşa destekledikleri ana düşünce cümlesine ulaştım. Ana düşünce cümlesi bazen doğrudan dile getirilir bazen de okurun yorumuna bırakılır. Eğer cümle metinde geçiyorsa onu olduğu gibi alırız, değilse kendi kelimelerimizle ana düşünceyi ifade ederiz. Ben, metinde geçen ana düşünce cümlesine küçük bir ekleme yaparak ana düşünce cümlesini belirledim.

2. Yazar, ana düşünceyi güçlendirmek için şu yardımcı düşünceleri kullanmıştır:
   a) Fayda kelimesiyle şimdiye kadar çok tartışılan toplum için sanat veya sanat için sanat düşüncelerinin dışında bir konuya değinmek istiyorum.
   b) Öyle edebiyatçılar vardır ki özel hayatlarındaki tercihleri ile edebî metinlerdeki tercihleri çelişki içindedir.
   c) Alain (Alen) salt süslemek için süsü kullanmak öncelikle süsün düşmanıdır, der.
   ç) Süsün işlevsel bir özellik olduğunu en iyi kadınlar bilir, biz bunu sanatta uygulamalıyız.
   d) Eski edebiyatımızda süs çok önemliydi ama artık anlayış değişti, sadeleşmeye doğru bir gidiş var.
   e) Fayda meselesi mimaride de geçerlidir, yapının güzel olması için öncelikle kullanışlı olması gerekir.
   f) Sanatçı öncelikle zanaatçıdır, süsleme eserin peşinden gitmelidir.
   g) Sözü boş yere uzatan yazarlarımız, cümleleri tutumlu kullanmayı bilmeyen şairlerimiz bu kuralı yani faydanın süsten önce geldiğini düşünseler iyi edecekler.

3. Öğrencilerin yazacağı paragraflardan biri şöyle olabilir:
   Sözü uzatmanın, yerli yersiz sıfatlar kullanmanın edebiyatın olmazsa olmazı olduğunu düşünenleri nasıl vazgeçirmeli, onlara bu yaptıklarının edebiyat olmadığını nasıl açıklamalıyız? Sanatta süsü gelişigüzel kullananlar doğaya baksınlar. Doğadaki renkliliğin işlevsel olduğunu, kimi canlıların düşmanlarını uyarmak, kimilerinin eşlerini etkilemek, kimilerinin ise avcılarından gizlenmek için renkleri kullandığını görecekler. Edebiyatçı da doğanın bu basit tasarruf kuralına uymalı, eserinde süsü ancak gerekliyse kullanmalıdır.

4. Olası cevap: Şiirdeki her unsuru fayda ölçütüne vuran kıyıcı eleştirmenleri anlamıyorum. Neymiş efendim, şiirde her şey faydaya bağlı olmalıymış. Eğer faydasızsa kafiye atılmalıymış. Vezne ne gerek varmış. Benzetmeydi, eğretilemeydi hep dolgu malzemesiymiş. Bu beylere sormak lazım: Siz yaşamınızda her şeyi faydalı olduğu için mi yaparsınız? Bir kırmızı karanfili göğsünüzde taşımanın ne yararı vardır mesela? Müzik dinlemek karnınızı mı doyurur? Ya evinizi donatırken hiç faydasız süsler almaz mısınız? Şiir de şairin evidir işte. Bırakın gönlünce donatsın.

Etkinlik No.: 8

1. Talât'ın genç kız kılığına girerek erkek olduğunu belli etmeden hem Şerife Kadın'dan ders alması hem de Fitnat'la arkadaş olması, Fitnat'ın Talât'ın erkek olduğunu kendisi açıklayıncaya kadar anlamaması, Fitnat ölünce Talât'ın da kederinden hemen ölmesi, Ali Bey'in kızıyla evlendiğini tesadüfen öğrenmesi ve kızının ölümü üzerine çıldırması ve bir süre sonra onun da ölmesi gibi olaylar; realizmin savunduğu gerçeklik anlayışına aykırıdır.

2. Romanın objektif bir tavırla yazıldığı söylenemez çünkü yazar romanda kurguladığı facia zinciriyle görücü usulü evliliğe karşı olduğunu bize net bir şekilde göstermiştir. Görücü usulü evlilikte genç bir kızın sevdiği kişiyle evlenememesi canına kıymasına ve bu olaya bağlı olarak iki kişinin daha ölümüne sebep olmuş, kurgusu üzerinden yazar çok net bir şekilde görücü usulüyle evlenme yanlısı olmadığını göstermiştir. Görücü usulü evliliğin sadece kötü yanları gösterildiğinden yazar sübjektif (öznel) bir tavra sahiptir.

3. Olası cevaplar:
   - Realizmin ilkelerine bağlı kalır ve eserimde kendi kimliğimi gizlerdim. Herhangi bir mesaj verme kaygısı gütmeden nesnel bir şekilde kurgumu yapar ve yorumu okuyucuya bırakırdım.
   - Natüralizmin ilkelerine bağlı kalır ve ele aldığım olguyu deneysel yöntemden yararlanarak kaleme alırdım. Kişileri farklı sosyal çevrelerde aynı olguyla karşı karşıya bırakır ve sonuçlarını gözlemleyerek eserime yansıtırdım. Bu olgunun soya çekimle ilgili olduğunu gösterebilmek için var olduğu çevreleri gözlemler, eserime aktarır ve bilimsel gerçekliğini teyit etmeye çalışırdım.
   - Ele aldığım konuyu akla ve sağduyuya uygun bir biçimde klasisizmin ilkeleri doğrultusunda komedya türünde yazardım. Olayın komik yanlarını öne çıkararak bu komedyada yaşananların soylu insanlara özgü olamayacağını göstermeye çalışırdım.

Etkinlik No.: 9

1. Yazarın tartışmacı anlatımı tercih etmesinin sebebi ele aldığı konunun tartışmaya açık bir konu olmasıdır. Edebiyatta taklit kimi düşünürlerce olumlu yönleriyle kimi düşünürlerce olumsuz yönleriyle ele alınmıştır. Yazar bu düşünceler arasından kendi düşüncesine bir yol açmaya çalışmakta ve iyi bir taklidin sanat için faydalı olduğunu savunmaktadır. Bir savunma yaptığı için tartışmacı anlatımı tercih etmiştir.

2. Yazar, *Alain ve Remy de Gourment*'nin görüşlerine yer vererek bu iki düşünürü kendi düşüncelerine tanık göstermiştir. Böylece edebiyat ve sanat konusunda söz sahibi bu iki büyük düşünürü arkasına almış ve düşüncesindeki haklılığını güçlendirmeye çalışmıştır.

3. Öğrencilerin yapacağı olası benzetmeler:
   - Tıpkı yavru bir kuşun uçmayı öğrenmek için saatlerce annesini izlemesi ve kanat hareketlerini taklit etmesi gibi siz de örnek aldığınız sanatçıyı yakından izleyeceksiniz.
   - Bir piyano öğrencisi nasıl sabırla ve aşkla hocasının parmaklarını takip ediyorsa siz de ileride olgun eserler çıkarabilmek için öykündüğünüz sanatçıları sabırla ve aşkla takip edeceksiniz.
   - Bisiklet sürmeyi öğrenen bir çocuk onlarca kez düşebilir fakat nihayetinde insana bir sihir gibi gelen iki teker üzerinde gidebilmeyi başarır. Siz de kendinize üstat olarak seçtiğiniz sanatçıları sabırla taklit edecek ve nihayetinde o sihirli şaheserlere ulaşacaksınız.

4. Metnin belirtilen cümlelerinde örneklendirme yapılmıştır. Yazar, örnekler vererek düşüncelerinin birçok örneği bulunan bir gerçek olduğunu anlatmış oluyor. Aynı zamanda okurun zihninde yazar ve yüzyıl örnekleriyle taklidin sanatı geliştirdiği savını güçlendirmiş oluyor.

5. Açıklama paragrafı örneği: *TDK Türkçe Sözlük'te taklit kelimesi için bir örneğe benzemeye veya benzetmeye çalışma, öykünme, birinin konuşmasını veya davranışlarını tekrarlayarak eğlenme, aslına benzetilerek yapılmış eşya* gibi açıklamalar yapılmıştır. Taklit sözcüğü Türkçeye Arapçadan girmiştir. Taklit kelimesinin yerini günümüzde öykünme kelimesi almaya başlamıştır.
   Tartışma paragrafı örneği: Yeni edebiyatçıların eserlerinde açık bulmak için elinden geleni ardına koymayan eleştirmenlerimiz bu sıralar kolay bir yol buldular kendilerine. Yeni bir yazar/şair edebiyat dünyasında boy göstermeye mi cesaret etti, hemen takıyorlar kulpu. Yok efendim taklitçiymiş, yok efendim bilmem hangi edebiyatçının etkisindeymiş, yok efendim öyleymiş, böyleymiş. Bu efendiler kendilerinin de bir zamanlar ustaların malını alıp sattığını ne çabuk unuturlar. Hayatın her alanında çıraklık vardır da sanat gibi önemli bir alanda yok mudur? Elbet yeni edebiyatçılar ustalardan etkilenecek, elbet iyi eserleri taklit edecekler. Taklidin kusur sayıldığı bir yerde sanat gelişir mi?

Etkinlik No.: 10

1. Yazar, verdiği bilginin okuyucunun zihninde daha anlaşılır hâle gelmesini amaçlayarak örneklemeye başvurmuştur. Ayrıca örnekleme yazarın verdiği bilgileri ispat etmek amacıyla başvurduğu bir yoldur.

2. a) Yazar, milliyetçilik kavramını Fransız ve Alman edebiyatlarındaki yorumlanışları bakımından ele alarak karşılaştırmaya

CEVAP ANAHTARLARI

başvurmuş ve aralarındaki farkı ortaya koymaya çalışmıştır.

b) Bu sayede verdiği bilginin hemen ardından örnek içinde yaptığı bu karşılaştırmayla ifadesine kesinlik kazandırmış, metnin inandırıcılığını artırmıştır.

3. Metin yazarının temel amacı edebiyat akımlarının ortaya nasıl çıktığı, sistemleştiği ve yayıldığı konusunda okuyucusunu bilgilendirmektir. Bunu yaparken de düşünceyi geliştirme yollarından örnekleme ve karşılaştırmaya başvurmuştur. Bu nedenle metinde genel olarak başvurulan anlatım biçimi açıklayıcı anlatımdır.

4. Yazar metninde öncelikle edebî akımların tanımını yaptıktan sonra adı geçen akımların da kısa tanımlarını yapabilirdi. Bunun yanında ortaya koyduğu bilgileri destekleyen alıntılarla tanık göstermeye başvurarak edebî akımlar hakkında söz sahibi olan bir kişinin sözlerine yer verebilirdi. Bu sayede metinde yapılan tanımlamalarla edebî akımların nitelikleri bütün öğeleriyle eksiksiz yapılırken tanık gösterme yoluyla da verdiği bilgileri güçlendirebilirdi.

Etkinlik No.: 11

1. Görseli üçüncü paragraftan önce koyardım. Çünkü üçüncü paragrafta fütürizmin hızlanan, süratle yer değiştiren bir aracı anlatmayı, hareketsiz bir aracın estetik özelliklerini anlatmaya tercih edeceğini anlatıyor. Görseldeki sporcuyu durağan değil hareket hâlinde göstermektedir. Her ikisinin de ortak noktası hareket etmektir.

2. Görselde algılanan hareket düşüncesi metinde açıklanan Fütürizm akımının en temel özelliğidir. Okur bu metni okurken fotoğrafların onda uyandırdığı çağrışım ve düşüncelerle birleştirecek ve metinde anlatılanları zihninde daha kolay canlandıracaktır. Aynı zamanda metinde anlatılanlar pekiştirilmiş olacak, anlatılanların okurun zihninde kalma olasılığı artacaktır.

3. Fütürizm akımı Marinetti'nin yayımladığı bildiriyle ortaya çıkmış bir akımdır. Öncelikle edebiyatta ortaya çıkmış, zamanla diğer sanat dallarında da görülmüştür. Akımın fotoğrafçılık gibi diğer sanat dallarında da etkisini göstermesi çok doğaldır. Çünkü sanatçılar sürekli yenilik arayışında olan insanlardır. Yenilik arayışında olmak sanatın ve sanatçının önemli özelliklerinden biridir. Dolayısıyla fotoğraf sanatçıları, edebiyatta etkili bir akımı denemek istemişler ve ortaya fütürist fotoğraflar çıkmıştır.

4. Metinde hem geleneğin reddini hem de hız ve hareketi önemseyen fütürizm akımı anlatılıyor. Bu metin için kullanılacak fotoğraflar çekmek istesem çekeceğim fotoğrafı o zamana kadar denenmemiş bir tarzda çekmeye çalışırdım. Günümüz teknolojilerini de kullanarak çektiğim fotoğraf üzerinde düzeltmeler yapardım. Çekeceğim fotoğraf hız ve hareketi de anlatırdı. Mesela çalışan bir makinenin içindeki hareketli parçaları çekerdim ya da bir tüyün yere düşüşünü çekerdim. Böylece hareket duygusunu vermiş olurdum.

Etkinlik No.: 12

1. Okuduğumuz metin öğretici metin türüdür. Dolayısıyla bu metinde görsellerin kullanılması metni okuyan bireylerin dikkatini çekerek onları güdüler, onların dikkatlerini canlı tutar, duygusal tepkiler vermelerini sağlar, kavramları somutlaştırır, anlaşılması zor olan kavramları basitleştirir, bilginin düzenlenmesini ve alınmasını kolaylaştırır.

2. Olası cevaplar:

   Yahya Kemalin renkli bir fotoğrafını ya da tablosunu kullanırdım.

   Rint ve bohem tipleri yansıtan görseller kullanırdım.

   Rindlerin Ölümü şiirinin içeriğiyle uygun bir fotoğraf üzerinde şiirin tamamının yer aldığı bir görsel kullanırdım.

   Metinde geçen gül ve bülbül kavramlarını yansıtan bir tablo kullanırdım.

3. Uyumlu değildir çünkü sanatçının görselindeki kıyafeti, saç kesimi ve bıyık şekli Batılı yaşam tarzını yansıtmaktadır. Sanatçının bu görseliyle rintten çok bohem bir tipi yansıttığı söylenebilir. Ancak sanatçının çağının gereklerine uygun olarak giyinmesi rint bir kişiliğe sahip olmasına da engel değildir.

Etkinlik No.: 13

1. *TDK Türkçe Sözlük*'ünde kaçış kelimesinin gerçek anlamı *kaçma işi* olarak verilmiştir. Metinde ise yazar kelimeye yeni bir anlam yüklemiştir: Toplumun kendi değerlerini görmezden gelmesi, kültüründen kopması, gönüllü biçimde Batı kültürünün etkisine girmesi. Yazar, metnin tamamında kelimeye verdiği bu yeni anlamı örneklerle açıklamıştır.

2. *TDK Türkçe Sözlük*'ünde *küllemek* kelimesine gerçek anlam olarak *ateşin üstünü külle örtmek*; mecaz anlam olarak bir *acıyı, bir sıkıntıyı unutturmak* açıklaması verilmiştir. Metindeki anlamı TDK Sözlük'ündeki mecaz anlamına yakındır. Metinde kültürümüzün önemli bir parçası olan halk şairlerini unutturmak anlamında kullanılmıştır. Ben olsam külleyen kelimesinin yerine unutturan, silen, gömen kelimelerinden birini kullanırdım.

3. Yazar, *Bizim giyim kuşamda, yiyip içmede, oturup kalkmada, selam sabahta, ölçüde endazede, yazı çizide, müzikte, edebiyatta, mimarlıkta, dilde -evet dilde bile- kendimizden kaçışımız.* cümlesindeki *giyim kuşamda, yiyip içmede, oturup kalkmada, selam sabahta, ölçüde endazede, yazı çizide, müzikte, edebiyatta, mimarlıkta, dilde -evet dilde bile-* bölümü yerine tek kelimeyle kültürde diyebilirdi. Fakat o zaman okuyucu cümleyi hemen okur ve geçerdi. Sayıp dökmelerle kültür kelimesini karşılayan birçok parçayı saymış ve düşüncesini okurun zihnine tekrar tekrar çakmıştır. Aynı yöntemi birçok cümlede kullanarak metnin tamamına bu üslup özelliğini yaymıştır.

4.

Metinde Geçen Deyimler	Deyimin Anlamına Uygun Bir Cümlede Kullanılması
hop oturup hop kalkmak	Maçın son dakikalarında hop oturup hop kalktık.
yürek paralamak	Çocukların bu yaşta ortada kalması insanın yüreğini paralıyor.
sırtını sıvazlamak	Her sırtını sıvazlayan dostun olmayabilir.
peşine takmak	Köyün çocuklarını peşine takmış, hepsini okulun önüne getirmişti.

Etkinlik No.: 14

1. Yazar, metnin genelinde ele aldığı konuyu çelişki içermeyen, kip ve kişi farklılıklarına yer vermeyen açık bir üslupla oluşturmuştur.

2. Metinde ağırlıklı olarak nesnel ifadelere yer verilmiştir. Bu durum, metne öğretici metin özelliği kazandırmış; yapılan tespit, alıntı ve karşılaştırmalarla metnin inandırıcılığı artırılmıştır.

3. Metinde yazarın kullandığı dil terimler içeren, bilimsel bir dildir. Dolayısıyla metnin yeterli düzeyde anlaşılabilmesi için okuyucunun asgari düzeyde sanat akımları bilgisine sahip olması gerekir. Metinde ele alınan konuya, ilgisi olanlar ve belli bir bilgi düzeyine sahip olanlar için bu metin anlaşılır bir metindir.

Etkinlik No.: 15

1. a) Olası cevaplar: Aşağıdaki gibi cevaplar verilebilir:
   Sanat eseri gerçeği ele alışı, etkileyiciliği, insan ruhunda meydana getirdiği heyecan ve estetik zevkle diğer eserlerden ayrılır. Bu özellikleriyle muhatabının zihninde ve duygu dünyasında kalıcılığa ulaşabilen sanat eseri, insanın düşünce, duygu, davranış ve kararlarını etkiler.
   Sanat eserleri özelde bir milletin genelde insanlığın sahip olduğu ortak değerleri dile getirir. Farklı anlayışlarla yazılmış olsa bile gerçek bir sanat eseri, muhatabında bıraktığı estetik etki sayesinde onu duygu inceliğine, insani yaklaşıma ve evrensel değerleri önceleyen bakış açısına ulaştırır. Bir bakıma onu (ebeveyn/öğretmen gibi) eğiterek kişiliği üzerinde pay sahibi olur.

   b) Bireylerin, içinde yaşadıkları topluma ve insanlığa karşı sorumlulukları vardır. Sanatçı bu sorumluluğu eserler ortaya koyarak yerine getirir. Okura düşen sorumluluk ise millî ve evrensel değerleri dile getiren bu eserleri okumak, anlamak, açıklamak ve kültür mirası hâlinde gelecek kuşaklara aktarmaktır.

CEVAP ANAHTARLARI

2. a) Sanat eserlerinin konusu insandır. Tarihsel dönem, coğrafya ve anlayışlardaki farklılıklara rağmen sanatçılar, geçmişten bugüne kadar ortaya koydukları eserlerde ortak insani değerlerin altını çizmiş ve insanlığı bu değerler etrafında birleştirmişlerdir. Böylece edebiyat (ve daha geniş anlamda sanat) coğrafya ve zamanı aşan bir birleştiricilik işlevini yerine getirmiştir.
   b) Bir edebî eser, onu ortaya koyan sanatçının içinde yetiştiği toplumdan, kültür ortamından ve coğrafyadan izler taşır. Sanatçı, ortak insani özellikleri ve evrensel değerleri kendi kültürü, inancı, hayata bakış açısı vs. ile harmanlayarak okura sunar. Böylece millî kültürden beslenen eserler zenginleşir ve dünya edebiyatları içinde özgün bir kimlik kazanır.
3. İnsanlar arasında fikir ayrılığı, tartışma ve anlaşmazlıkların ortaya çıkması normal bir durumdur. Önemli olan, anlaşmazlık ve çatışmaların uzlaşı kültürü çerçevesinde çözüme kavuşturulmasıdır. Toplumu oluşturan bireyler arasında uzlaşı kültürünün oluşması empati, öz eleştiri, olaylara geniş bir perspektiften bakma, farklılıklara saygılı olma gibi değerleri benimsemekle mümkündür.

Etkinlik No.: 16

1. a) Toplumun yaşadığı, hissettiği, önde tuttuğu döneminin gerçeklerini ele almak yoluyla topluma bakmış ya da toplumla ilgilenmiş olur.
   b) Er, Türkçe sözlükte; "1. Erkek 2. İşini iyi bilen, yetenekli kimse. 3. Kahraman, yiğit. 4. Rütbesiz asker, nefer. 5. Koca." anlamlarını içermektedir. Bu anlamlardan hareketle yukarıdaki cümlede sanatçının bir kahraman olduğu söylenmektedir. Sanatçı toplumunun acısıyla tatlısıyla tüm gerçeklerini çekinmeden dile getirmekle kahraman olmayı hak etmiş demektir. Bu sebeple sanatçıya "er" denmesi yerindedir.
2. Metindeki küçük doğrular ifadesi bireyin gerçekleri olarak ele alınabilir. Birey toplumun bir üyesi olduğundan sanatçı sadece bireyi de anlatsa (küçük doğrular) toplumu anlatmış olacaktır. Küçük doğrular sanatçıyı büyük doğrulara yani toplumun gerçeklerine götürecektir. Toplumsal gerçekler ise her toplumun millî ve manevi doğruları olacaktır.
3. Edebiyatçı her zaman bağımsız olmalıdır. Şüphesiz edebiyatçının bir dünya görüşü olacaktır ama ait olduğu toplumun gerçeklerine karşı kayıtsız olmamalıdır, saygılı olmalıdır. Evrensel değerlere karşı da bu tutumu takınmalıdır.
4. Sanatçı bazen toplumunun aynası çoğu zaman da toplumunu peşinden sürükleyen kişidir. Onlar ait olduğu toplumlara hayaller kurarlar. Ayrıca ait oldukları toplumun vitrinindeki çok değerli kişilerdir.

Etkinlik No.: 17

1. Yazar, Tanzimat Dönemi'nde yaşanan eski-yeni çatışmasına değinmiş, yeni ve mükemmel eserler ortaya koymanın nesiller boyu yapılan sabırlı denemelerle mümkün olacağını savunmuştur. Savunduğu bu düşünceye okuru ikna etmek ve düşüncenin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için de yeni bir anlayışı sabırla deneyerek eserler veren şair ve yazarları birer kanıt olarak sunmuştur.
2. Katılıyorum. Çünkü "eski-yeni" kavramları sanat, yaşam tarzı, düşünce yapısı vs. unsurlarda birbirinden farklı özelliklere sahip iki farklı alanı ifade eder. Yeni bir bakış açısı ortaya koyabilmek eskimiş olanı bırakmak ve yeniyi benimsemekle mümkündür.

   Katılmıyorum. İnsanın etkileşim hâlinde olduğu pek çok alanda zaman kavramının etkisiyle değişikliklerin yaşanması kaçınılmazdır. Ancak yeni bir anlayış, ürün, düşünce vs. ortaya koymak için eskiyi tamamen yıkmak/reddetmek gerekmez. İnsan ihtiyaçlarına cevap veremeyecek eski ögeler ayıklanarak veya çağa uyarlanarak yeni anlayış, sağlam bir temel üzerine inşa edilmelidir.
3. Metnin ana düşüncesi "Türk edebiyatı, başlangıcından bugüne kadar Türk kültür ve yaşantısının bir aynasıdır. Bocalamalar ve acemiliklerin yaşandığı Tanzimat Dönemi'ni bu edebî sürecin dışında tutmak yanlış bir tutumdur." şeklinde ifade edilebilir. Yazar, Tanzimat Dönemi'nde yaşanan sıkıntı, acemilik ve bocalamaların normal bir durum olduğunu, eski-yeni arasında kalan her kuşağın bu çatışmayı yaşadığını farklı karşılaştırma ve örneklerle ortaya koymuştur. Tanzimat Dönemi bağlamında ifade edilen bu düşünceler metnin sonuç kısmında (tümevarım yöntemi) ifade edilen ana düşünceyle tutarlı bir yapı oluşturmaktadır.
4. Kaplan'a göre edebiyat, bir milletin maddi-manevi özelliklerini, kültür hayatını, yaşam biçimine ait pek çok ayrıntıyı bünyesinde barındırır. Tarihî süreç içerisinde yaşanan olayların birey ve topluma etkileri, olumlu-olumsuz sonuçları; sevinçler, acılar, özlemler vs. en çarpıcı biçimde edebî eserlerde dile getirilmiştir. Bu bakımdan bir milletin edebiyatını anlamak o milleti anlamak demektir.

Etkinlik No.: 18

1. a) Altın saf ve çok değerli bir madendir. Pirinç ise bakır ile çinko karışımı bir alaşımdır. Şairlerin sadece güzel ve iyi olanı yansıtması gerektiği düşüncesinden hareketle böyle bir benzetme yapılmıştır.
   b) Bu görüşe katılıyorum. Çünkü tabiat birçok kötülüğü de barındırır ve tabiatta her şey zıddı ile vardır. Ama sanatçı bunların içinden sadece güzel ve doğru olanları seçmelidir.
   Bu görüşe katılmıyorum. Çünkü tabiat denge üzerine kurulmuştur. Bu denge içinde iyinin yanında kötü, güzelin yanında da çirkin vardır. Sanatçı da bunları gerektiği kadar anlatmalıdır. İdealize edilmiş bir sanat anlayışı doğru bir anlayış değildir.
2. Hayal ürünü olanın da sanat olabileceğini düşünüyorum. Çünkü bugün bilim kurgu ve fantastik eserler de vardır. Çok da ilgi görmektedir.
3. Şairin, dünyada hoşa gitmeyen, kötü şeyleri ayıklayarak eserine sadece iyi ve güzel olanı aldığı ve dünyanın şairlerin anlattığı gibi temiz ve mis kokulu olmadığını anlatmaktadır.
4. Katılıyorum. Yazar var olanı bozmamalıdır. Gerçeğe sadık kalmalıdır. Çünkü sanatçılar yalancı değildir. Onlar örnek insanlardır.

   Katılmıyorum. Çünkü eğer sanatçı sadece var olanı yazacaksa onun sanatçı olduğunu nasıl söyleyebiliriz. Ayrıca o zaman sanatçının sıradan insandan bir farkı kalmaz.

Etkinlik No.: 19

1. a) Kavga, görüş ayrılığı yaşayan kişilerin, sorunları konuşarak çözmek yerine düşmanca davranış ve sözlerle çekişmesi demektir. Yazara göre eski-yeni tartışmasının tarafları, yıllardır süregelen ve "kronikleşmiş" bir sorunu çözmeye değil, kendi doğrularını karşı tarafa dikte etmeye ve ötekini yıkmaya çalışmaktadır. Mantık çizgisinden ve doğru bir tartışma zemininden kayarak bir kavgaya dönüşen bu tavır, edebiyat dünyasında kısır bir döngü oluşturmaktadır.
   b) Yazar bu tartışmanın (kendi ifadesiyle kavga) taraflarından biri değildir. Çünkü eski-yeni arasındaki mücadelenin kâinattaki devamlı hareketin doğal bir sonucu olduğunu düşünmekte ve eski veya yeni olmanın bir değer ölçüsü olarak kabul edilemeyeceğini savunmaktadır. Yazarın *Bitmeyen Kavga* ifadesini başlıkta kullanması bu kavgada taraf olma değil, kavgayı bitirme isteğini yansıtır.
   c) Yazar, edebiyat dünyasındaki eski-yeni tartışmasıyla ilgili bir metin yazarken zaman ve sanat zevki gibi göreceli iki alana girmek zorunda kalmıştır. Göreceli kavramlar üzerinde çoğunluğun kabul edebileceği nesnel yargılar ortaya koymak zordur. Bu durumun farkında olan yazar, nesnel hükümler vermek yerine, söz konusu tartışmanın çıkış noktası olan bu göreceliliğe dikkat çekmiş ve değer ölçüsü olarak güzellik ve beşerî değerleri arayan bir anlayışı önermiştir. Ancak yazarın ortaya koyduğu güzellik ve değer kavramları da ele alınan diğer kavramlar gibi tartışmaya açık, göreceli kavramlardır.
2. Herhangi bir konuda okurun ikna olması, öne sürülen düşüncenin somut örneklerle açıklanmasına bağlıdır. Yazar, eski-yeni tartışmasıyla ilgili yaklaşımını ortaya koyarken psikoloji, edebiyat tarihi ve toplum bilimine ait verilerden; Yunus Emre'nin

CEVAP ANAHTARLARI

şiirinden, Beethoven'ınla ilgili bir anekdottan yararlanmıştır. Bilim ve sanat alanlarından seçilen bu örnekler isabetli olsa da konunun göreceliliğinden dolayı her okuyucu, yazarın ulaştığı sonuca varmayabilir.

3. Doğru buluyorum. Uzun yıllar boyunca edebiyat dünyasını meşgul eden kısır bir tartışmayı sona erdirmek için önerilen çözüm yolunun açıkça ifade edilmesi yerinde bir yaklaşımdır.

Doğru bulmuyorum. Yazar, konuyla ilgili görüşlerini ve bu görüşle ilgili tespit, gerekçe ve kanıtlarını ortaya koyduktan sonra son sözü (çıkarım) okura bırakmalıydı.

Etkinlik No.: 20

1. a) Yazar eleştirmeciye karşı yanlı bir tutum içindedir. Çünkü eleştirmecinin şiir ve hikâye yazamadığı için eleştiri işine girdiğini düşünmektedir. "Eleştirmeci ise böyle bir düş kuramaz, o bilir kendisinin geçici olduğunu: Başkalarının eserlerini tanıtıp sevdirecek yahut değersizliğini gösterip yıkacak, inandığı doğruları yaydıktan sonra kendisi de unutulup gidecek." ifadeleri onun yanlı olduğunun göstergesidir.

   b) Katılıyorum. Eleştirmen, sanatsal yeteneğe sahip olsaydı bir sanat eseri yazardı. Çünkü sanat eserleri sanatçıyı ölümsüz kılar. Eleştirmen de ölümsüz sanat eserlerine tutunarak onlarla birlikte yaşamak, ölümsüz olmak ister.
   Katılmıyorum. Çünkü sanat eserini ve sanatçıyı mükemmelleştiren eleştirmenlerdir.

2. Bir eleştirmenin sanatı yüceltmesi, gerçekçi ve objektif davranması doğal ve beklenen bir durumdur. Ancak kendi mesleğine biraz acımasız olması onun işini çok önemsediğini ve tarafsız olmaya çalıştığını gösterir.

   Yazar eleştiriyi o kadar benimsemiş ki kendi mesleğini bile eleştirmekten geri durmamıştır.

3. Edebî eserler yazan bir sanatçı olmak isterdim. Yazdıklarımın herkes tarafından okunması ve ünlü olmak, insanlığa estetik değeri olan ölümsüz eserler bırakmak beni çok onurlandırırdı.

   Eleştirmen olmak isterdim. Eleştirilerimle insanlara, yazar ve sanatçılara yön vermek onların daha nitelikli eserler üretmesine yardımcı olmak beni mutlu ederdi.

4. Sanatçı yazdığı ve kurduğu hayallerle toplumu etkiler ve yönlendirir. Örneğin Jules Verne (Jul Vern) yazdığı eserleriyle insanlığa ilham olmuştur. Dünyanın Merkezine Yolculuk, Aya Yolculuk, Denizler Altında 20000 Fersah eserleriyle insanlığa ilham olduğunu görmekteyiz.

Etkinlik No.: 21

1. Yankı, sesin bir yere çarpıp geri dönmesiyle duyulan ikinci sese denir. Bu ikinci ses, asıl sesle aynıdır ve o ilk ses olmadan ortaya çıkmaz. Yazar, bu basit fizik kuralından yola çıkarak yankıya ve o yankının kaynağı olan sese soyut anlamlar yüklemiştir. Başlığı oluşturan dizedeki yankı sözcüğünü Zeki Ömer Defne ninni olarak yorumlasa da M. Kaplan sözcüğü daha geniş bir çerçevede ele almış, millî kültür ögelerini (gelenek) yankının kaynağı olan sese, edebî eserleri de o sesin asırlar boyu yankılanışına benzetmiştir. Çünkü yazara göre o ilk ses olmadan yankının ortaya çıkması düşünülemez.

2. a) Toplum biliminde ve sanatta gelenek kavramı, asırlar boyunca kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen birikimi ifade eder. Aynı geleneğe bağlı sanatçıların tarihsel süreçte edindikleri ve kuşaklarca aktardıkları deneyimler bu geleneğe bağlı kalarak eser veren sanatçıya yol gösterir. Böylece sanatçı, asırların olgunlaştırdığı bir düşünce ve ifade zenginliğine dayanarak yetkin eserler ortaya koyabilir.

   b) Doğru buluyorum. Geleneksel anlayışın kabul gördüğü ve egemen olduğu bir ortamda yeni bir anlayıştan söz edilemez. Cenap Şahabettin ve onunla aynı düşüncede olan sanatçıların eskisinden farklı bir edebiyat anlayışı ortaya koymak için geleneksel olanı reddetmeleri doğaldır. Çünkü eski sanat anlayışını olduğu gibi benimsemiş olsalardı Yeni Edebiyat adıyla ortaya çıkmazlardı.
   Doğru bulmuyorum. Yeni bir anlayış ortaya koymak isteyen bu sanatçılar geleneği tamamen reddetmek yerine onun zenginliklerinden faydalanabilirdi.

3. Edebî eserler ortaya koyan bir sanatçının -özellikle sanat anlayışının oluşmaya başladığı dönemlerde- farklı kişi ve anlayışların etkisinde kalması normal bir durumdur. Ancak sanatçı yeteneğine sahip bir şair/yazar kısa sürede kendi üslubunu oluşturur. Gerek divan edebiyatı gerek halk şiiri geleneği içerisinde eser veren üslup sahibi pek çok sanatçının olması geleneğe bağlılığın özgün eserler koymaya engel olmadığını gösterir.

4. Mehmet Kaplan'a göre bir sanatçıyı büyük yapan temel unsur millî kültür ve geleneğe bağlı eserler ortaya koymaktır. Bu anlayış, başta Batı edebiyatı olmak üzere farklı kültür ve anlayışlardan yararlanmaya engel değildir. Sanatçı, geleneğin sesini örtmemek, geleneği tanınmayacak hâle getirmemek ve millî-yabancı dengesini kurmak şartıyla Batı'dan gelecek her türlü yeniliğe açık olmalıdır. Önemli olan, bu ögelere geleneğin mührünü vurabilmektir.

   Tanzimat sanatçıları ise bu konuda son derece katıdır. Onlara göre yeni bir şey ortaya koymanın yolu geleneksel olanı yıkmaktan geçer. Bu nedenle Tanzimat Dönemi; sanat yaklaşımı, edebî türler ve dil anlayışında tamamen Batı'nın egemen olduğu bir Türk edebiyatını idealleştirmiştir.

Etkinlik No.: 22

1. İstiklal Marşımız Türk bağımsızlık ruhunu en etkili şekilde yansıtan bir marştır. Tek kişi bile kalsa kanının son damlasına kadar bağımsızlık için savaşabilen bir milletin marşı olduğunu gösterir.

2. İstiklal Marşı'nın güçlü ve derin bir hikâyesinin olduğunu, bağımsızlık uğrunda büyük bedeller ödendiğini anlatmaktadır.

3. Ortak tarih, ortak hedef, örf, adet ve gelenekler, maddi ve manevi kültür varlıkları vb. Bunlar toplumun ortak hafızasıdır ve o toplumun var olduğu günden bugüne kadar biriktirdiği değerlerdir. En az kan bağı kadar güçlü bağlar oluşturmaktadır.

4. Bir milletin özelliklerini anlamak için o milleti çok iyi bilen bir sosyoloğun görüşüne başvurulması en doğal yöntemdir.

Etkinlik No.: 23

1. Genç sanatçıların büyük sanatçılardan etkilenmesi gayet doğaldır. Bir sanatçının başka bir sanatçıdan etkilenmesi onun kişiliğini ve eserlerini olumlu yönde geliştirecektir.

2. İnsan topluluk içinde yaşayan, kişiliğini bu toplulukta edindiği deneyimler neticesinde oluşturan bir varlıktır. Önünde hiçbir örnek olmadan yetişmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle hem sanatta hem de sosyal yaşantıda insanların kendine örnek alacakları, etkilenecekleri kişilerin olması insanın ruhen geliştiren bir durumdur.

3. İnsan da tıpkı bir ağaç gibi kökleri olan bir varlıktır. Bu kökler ne kadar uzunsa ne kadar dallanıp budaklanmışsa ağaç o kadar gür ve verimli olur. Dolayısıyla sanatçılar ve toplumu oluşturan bireyler gelenekle olan ilişkilerini asla yitirmemeli, geleneğin unsurlarını takip ve ihya etmelidir.

Etkinlik No.: 24

1. Millîlik, bir millete ait olmak demektir. Bir milletin değerlerinin tamamı o millete ait olduğu için millîdir. Kültür, bir milletin sahip olduğu maddi ve manevi her şeydir. Millî kültür bir millete kimlik kazandıran, diğer milletlerle arasındaki farkı belirlemeye yarayan, tarih boyunca meydana getirilen ve o millete ait olan maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Bir toplumu millet yapan ve onun bütünlüğünü sağlayan en önemli faktör millî kültürdür.

   Millî edebiyat ise milletlerin tarihi boyunca farklı coğrafyalarda, farklı estetik ihtiyaçlarla ve kendi diliyle meydana getirdiği edebiyatın bütünüdür.

2. Dilini kaybeden bir millet hafızasını, benliğini, hatta inancını kaybeder. Ana dilleriyle bağları zayıflayan toplumların zamanla sömürgeleşmesi, kimliksiz hâle gelmesi kaçınılmazdır. Bu sebeple dilimize çok sıkı sahip çıkmalıyız.

3. Yunus'un insan sevgisini esas alan görüşleri bütün dünyada

CEVAP ANAHTARLARI

barış sloganları hâline getirilmeye çalışılmıştı. Bu defa UNESCO vefatının 700. yılı olması münasebetiyle 2021 yılını Yunus Emre'ye adamıştır. Türkiye'de Yunus Emre ve Hacı Bektaş-ı Veli yılı kapsamında Yunus Emre'yi ve Hacı Bektaş-ı Veli'yi bir kez daha anarak onların mesajlarını tüm insanlığa anlatabiliriz. Bu vesileyle toplumda dil bilinci güçlenecektir. Böylelikle Türkçemize sahip çıkabilir ve onu dünya dili hâline getirebiliriz. Ayrıca İstiklal Marşımızın verdiği mesajlara sahip çıkarak millî birlik ve bütünlüğümüzü daha fazla sağlayabileceğiz.

4. Dili dış etkilere karşı ne kadar çok korursak dil o ölçüde saf kalır. Bir toplum diline ve edebiyatına sahip çıkarsa onu dünya dili ve edebiyatı hâline getirebilir. Dile sahip çıkılırsa vatanı, ordudan önce korumuş oluruz.

Etkinlik No.: 25

1. Ahmet Mithat Efendi, okuma yazma bilen hemen her insana seslenir. Ahmet Mithat tek başına bir mekteptir. Ahmet Mithat Efendi'nin sanatının özünü faydacılık oluşturur. Faydalı olmayı hem toplum hem de şahıs bağlamında düşünür. Kalemini edebiyatın ve yeni Türk insanının aydınlanmasına adayan Ahmet Mithat Efendi, Tanzimat Edebiyatı Dönemi'nde şiir dışında bütün edebî türlerde eserler ortaya koyarak topluma faydalı olmaya çalışmıştır.

2. Ahmet Mithat Efendi idealleri olan bir yazardır. Özüne, ait olduğu medeniyete aykırı düşmemek hayatının temel prensibidir. Ahmet Mithat'a verilen efendi payesi yaşadığı dönemde saygınlık işaretidir. Ancak zamanla bu anlam kaybolmaya başlamıştır. Ahmet Mithat halkın içinden çıkmış biridir. Sanatını ve hayatını halkının bilgilenmesi için harcamıştır. Halk onu kendinden biri olarak gördüğü için ona efendi lakabını vermiş olabilir. İstanbul'da eğitimli üst düzey erkeklere bey deniyordu. Zade lakabı alan sanatçılar, edebiyatı daha çok sanat için yapmış, topluma yönelik eserler vermemişlerdir. Bu sebeple toplumdan uzak bir yaşam sürmüşlerdir.

3. Ahmet Mithat Efendi'ye göre önce Batı'yı taklit yoluyla sanata başlamak, daha sonra mahallî ve millî bir karakter oluşturmak gerekir. Ahlâk yönünden kendi millî ve içtimaî gerçeklerimiz sanata aksettirilmelidir. Romanda geçen Rakım Efendi, Ahmet Mithat'ın Batı medeniyetine ve hayata bakışını yansıtmaktadır. Rakım Efendi, Batı'nın kültüründen ziyade tekniğini, gelişmişliğini kendine örnek alır. Bu yönüyle toplumu iyi yönde dönüştürmeye çalışır.

4. İçinden çıktığı toplumu hiçbir açıdan reddetmeyip ona sahip çıkan ve yeni bir ufuk kazandırarak ileriye taşımayı hedefleyen Ahmet Mithat Efendi, eserlerinde bir anlamda Türk halkının hayata, olaylara bakış açısını ve hayallerini aksettirmiştir. Bir Türk gibi hissetmiş, duymuş, düşünmüş, içine kapalı bir toplumun iç dinamiklerini kaleme almış, o dönemin insanını anlayıp tanımamız adına yoğun çaba sarf etmiştir. Batılılaşabilmek ve Batılılaşmanın sınırlarını tayin edebilmek Ahmet Mithat Efendi'nin bu yüzyıldaki en temel meselesidir. Hayatı boyunca şiir dışında edebiyatın tüm sahasında altmıştan fazla eser veren Ahmet Mithat Efendi'ye bu sebeple ilk muallim denmiştir.

Etkinlik No.: 26

1. a) Kendimizde erdem bulmaya çalışarak avunmalarımızın doğru olmadığı gerçeğidir.

   b) Doğu ve Batı kavramlarının yön belirtmenin ötesinde birer zihniyeti karşıladığını anlatmaktadır yazar. Her iki bölgenin insanlarının kültürel ve sosyal açıdan birbirinden çok farklı olduğu gerçeğini hatırlatmaktadır.

2. Ataç'ın Doğu ve Batı'yı karşılaştırarak akılcı yaklaşımlarda bulunması onun akılcılığına bir örnektir.

   Batı dünyasını anlamaya çalışması ise kuşkucu olmasına ve doğruyu aramasına örnek verilebilir.

   Batı'nın Doğu'dan önde ya da geride olmasından ziyade Batı'yı anlamaya çalışmak gerektiğini ifade etmesi ise duyguculuktan uzak oluşuna örnek verilebilir.

3. Batılı ya da Doğulu olmak bir süreç meselesidir. Bir kişi Doğulu ise o kişinin genlerinde bu yapı vücut bulmuş demektir. Değişim için birkaç nesil gereklidir ki aslında bu da yeterli olmaz. Sosyal yapı ve edebiyat bireye ait olma duygusunu kazandıran unsurlardır. Bu duygu bir süreç meselesidir.

Etkinlik No.: 27

1. G. Flaubert, kendi sanat yeteneğine uygun olmayan romantizm akımı doğrultusunda eserler vermekte ısrar etmemiş, arkadaşlarının da eleştirilerini göz önünde bulundurarak farklı bir edebî akıma yönelmiş, böylelikle adını dünya edebiyatının ölümsüzleri arasına yazdırmıştır.

2. Roman gözlemlerin ürünüdür.

   Olayda olağanüstülükler söz konusu değildir.

   Romanda mekân tasviri önemli bir yer tutmaktadır.

3. Bana göre insan bir eseri faydalanmak üzere okumalı, boşa vakit geçirmemelidir. Kişisel gelişime fayda sağlayacak eserler ile iyi bireyler ve böylelikle de iyi bir toplumun oluşturulması sağlanmış olacaktır.

   Bana göre sanat eserinin amacı güzellik ve estetik zevktir. Çünkü sanat insanların ruhlarını incelterek dolaylı yoldan da olsa insanları güzelliğe ve iyiliğe sevk eder.

4. Bence doğrudur. Çünkü sanatçılar aydın insanlardır. Aydınların da topluma karşı sorumlulukları vardır. Sanat toplumu değiştirmeli, uyanık tutmalıdır.

   Bence yanlıştır. Çünkü sanat insanda güzel duygular uyandırmalı, faydayı ikinci planda tutmalıdır. Sanatçılar da özgür olmalı, diledikleri konuyu işleyebilmelidir.

Etkinlik No.: 28

1. Tanzimat Dönemi aydınlarının Batılılaşma anlayışı şekilcilikte kalmış; aydınlar, düşünce alanında ve edebî alanda çelişki yaşamış ve yanılgılara düşmekten kurtulamamıştır. Yeniliğin yalnızca Batı'daki düşünceleri ve hazır malzemeyi taşımakla gerçekleştirilebileceğine inanan aydınlar, Batı toplumunun yüzyıllar boyunca elde ettiği tarihsel, siyasal ve ekonomik kazanımlarını göz ardı etmişlerdir. Bu sebeple Batılaşma hareketi bizde eski-yeni, millî-yabancı tartışmalarını beraberinde getirmiştir.

2. Bunu birkaç nedene bağlamak mümkündür. Önce tarihsel olayların etkisiyle oluşan Fransız- Osmanlı dostluğu bu kapıyı ilk olarak açar. Öte yandan, XVII. yüzyılda Fransız dili ve kültürü Avrupa'da çok yaygındır. Fransız İhtilali'nin yaydığı fikirler yeni yetişen kuşak üzerinde büyük etkiler meydana getirmiştir. Fransız filozof ve edebiyatçılarının görüş ve düşüncelerinde yenilikçi Türk aydınının aradığı özgürlükçülük, akılcılık ve uygarlık gibi özellikler vardı. Bu yüzden Fransız yazarlarının eserlerinde tasvir edilen dünya, Tanzimat aydınlarının düşledikleri dünyayla örtüşüyordu. Bunun dışında, Fransız edebiyatının Batı edebiyatı içindeki parlak ve egemen durumu, dikkat ve ilgiyi bu ulusun edebiyatına çeviren bir başka etken olmuştur. Bu sebeplerle Türk aydınları ilk olarak Fransa'ya gitmişlerdir.

3. İbrahim Şinasi'nin yazılarında halk ve millet kelimeleri ve bu kavramları ifade eden deyimler çok geçer. Onun gazete çıkarırken halkı aydınlatmak ve halk adına konuşmak fikri taşıdığına hiç şüphe yoktur. Onu halkın anlayacağı bir dil kullanmaya sevk eden de bu arzudur. Toplumu yeni bir kültürle tanıştırmak, ona yeni kavram ve görüşler sunmak ve bunları gündemde tutarak yaşama daha çabuk girmesini sağlamak için gazete çıkarır. Öte yandan, yine gazeteyle halkın kendi sorunları üzerinde görüş alışverişinde bulunmasını sağlar. Yazdığı makalelerle de ya topluma bir yenilik önerir ya da eskimiş olanı yıkmaya çalışır. Bu sebeplerle toplumun gözünde halkçı bir sanatçı olarak anılmıştır.

4. Romantizm, geliştiği ülkelerde, sanatçıları yaşanan olumsuzluklardan kaçmaya ve sığınılacak bir mekân aramaya iter. Bu sebeple romantik sanatçı, eserinde mevcut şartları değiştirmeye, içinde bulunduğu dünyayı ise güzelleştirerek yaşanılır kılmaya çalışır. Osmanlı toplumunda on dokuzuncu yüzyılın karışıklıkları içerisinde umudunu yitiren sanatçılar için artık farklı bir dünya tasavvuru kaçınılmaz olur. Namık Kemal, tarihi bu gözle yeniden tefsir eder. Eski tarihî şahsiyetleri iradeleri ile dünyayı

CEVAP ANAHTARLARI

değiştiren kahramanlar olarak gösterir. Yıkılmakta olan toplum kendini kurtaracak kahramanlar arar. Namık Kemal, bunun örneklerini ya tarihte bulur veya hayali ile yaratır. Namık Kemal'in eserlerinde sık sık eskiye, hayale yer vermesi romantizm akımının özellikleri sebebiyledir.

Şinasi'nin Batı dünyasından almak istediği şey, akıl ve kanun kavramları etrafında yoğunlaşır. Çünkü Şinasi'ye göre Batı'nın ulaşmış olduğu uygarlık seviyesi akılcılığa verdiği önemden gelmektedir. Şinasi'nin Batılılaşma yolundaki çabaları hem makaleleri hem de şiirleri yoluyla olmuştur. Yazılarında medeniyet, hak, hukuk, adalet, kanun, akıl, vatandaşlık hakları gibi sosyal ve siyasal kavramları dile getirmiş, gazete aracılığıyla halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır. Bu sebeplerden Şinasi'nin klasisizm akımını benimsediği söylenebilir.

Etkinlik No.: 29

1. Âşık sözcüğü metinde halk ozanı anlamında kullanılmıştır ve dilimize Arapçadan girmiştir. sözcükteki "a" ünlüsü uzun okunur, bu nedenle düzeltme işareti kullanılır. Bu ses düzeltme işareti olmadan yazılır ve kısa okunursa Türkçedeki aşık sözcüğüyle karışır. Aşık oyunu, aşık kemiği, aşık atmak biçimlerinde kullanılabilen aşık aslında bir kemiğin adıdır. Bu iki sözcük karışmasın diye âşık düzeltme işaretiyle yazılır.

   Hikâye sözcüğü Arapçadan dilimize girmiştir. *TDK Yazım Kılavuzu*'na göre Arapça ve Farsçadan dilimize giren ve içindeki "g" ve "k" sesleri ince okunan sözcüklerde bu seslerden sonraki "a" ve "u" ünlüleri üzerine düzeltme işareti konur.

2. a) *Âşıklık geleneği, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş; şiiri, müziği ve hikâye anlatımını içeren çok yönlü bir sanattır* cümlesinin *yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş* kısmıyla *şiiri, müziği ve hikâye anlatımını içeren* kısmı öbek hâlinde sıfattır. İkinci sıfatın içinde virgüller kullanıldığı için iki sıfat arasına noktalı virgül konur.

   b) *Geleneğe uygun bir biçimde şiir söyleyebilen, karşılıklı atışma yapabilen, hikâye anlatabilen ve icralarını çoğunlukla saz eşliğinde gerçekleştiren sanatçılara âşık; bu söyleme biçimine "âşıklık-âşıklama" denilmektedir* cümlesi denilmektedir yükleminin ortak olduğu bağımlı sıralı bir cümledir. İlk cümlenin içinde virgül kullanıldığından cümleler arasında noktalı virgül konmalıdır.

3. a) *Âşıklar sanatlarını icra ederken, yörelere göre değişiklik göstermekle birlikte, âşık fasılları adı verilen belirli bir silsileyi gözetirler* cümlesinde ara sözü belirtmek için kullanılmıştır.

   b) *Âşık, güzellikleri övdüğü ve acıları dramatik bir dille vurguladığı kendi deyişlerini veya ustalarının deyişlerini yöresel ezgilerle saz eşliğinde söyler* cümlesinde yüklemden uzak düşmüş özneyi vurgulamak için kullanılmıştır.

   c) *Bu tür, âşıkların dudaklarının arasına aldıkları bir toplu iğne eşliğinde b, p, m, f, v gibi dudak ve diş-dudak seslerini kullanmadan şiir söylemeleri esasına dayanır* cümlesinde ilk virgül yüklemden uzak düşmüş özneyi belirtmek ve anlam karışıklığını gidermek için kullanılmıştır. Diğer virgüller ise benzer örnekleri ayırmak için kullanılmıştır.

4.

Sözcüğün Metindeki Yazımı	Sözcüğün *TDK Yazım Kılavuzu*'na Göre Yazımı
leb değmez	lebdeğmez
hoşgeldiniz	hoş geldiniz
işbirliği	iş birliği
baş vurdukları	başvurdukları
Kars Belediyesi'nin	Kars Belediyesinin
topluiğne	toplu iğne
repertuarının	repertuvarının

Etkinlik No.: 30

1. Kurala göre II. metinde geçen hikaye sözcüğü hikâye şeklinde yazılmalıydı. Hükûmet, kâtip, dergâh, kâğıt, dükkân gibi sözcükler de yazımı bu kurala göre olan sözcüklerdir.

2. Kurala göre II. metinde geçen edebi sözcüğü edebî şeklinde yazılmalıydı. Dinî ilimler, askerî araç, millî eğitim, fikrî tartışmalar gibi ifadelerdeki ilk sözcüklerin yazımı da bu kurala göredir.

3. Birinci virgül yüklemden uzak düşmüş özneyi belirtmek amacıyla, ikinci virgül ise eş görevli sözcükleri ayırmak amacıyla kullanılmıştır.

Etkinlik No: 31

1. Bakiye kelimesi metinde, duvar yıkıntısı ya da kalıntısı anlamında kullanılmıştır. Kelimenin TDK Türkçe Sözlük'ünde ise *artık, artan, kalan, geri kalan şey, kalıntı, alacak ve borçlar arasındaki fark* anlamları bulunmaktadır. Günümüzde metindeki anlamının yanı sıra *alacak ve borçlar arasındaki fark* anlamında da kullanılmaktadır.

2.
   - *Yorgunluk bir taraftan, gönlümüzdeki hüzün öbür taraftan, âdeta nihayeti yok bir gurbet ve sürgün yolunda gibiyiz.*
     Yorgunluk bir taraftan gönlümüzdeki sıkıntı öbür taraftan, adeta sonu olmayan bir ayrılık ve sürgün yolunda gibiyiz.
   - *Felaketle, meşakkatle, zahmet ve elemle o kadar haşır neşir olmuşuz.*
     (Birbirine yakın anlamlı sözcükler bir arada kullanılmış.)
     Büyük sıkıntılar ve üzüntülerle o kadar birlikte olup kaynaşmışız.
   - *Evvelden neticesini keşfettiğimiz feci macerasını dinlemeye başladık.*
     Önceden sonucunu anladığımız başından geçen kötü olayı dinlemeye başladık.

3. **gamlı seyahat:** Yazar, yapmış oldukları üzüntülü yolculuğun bir sonu olacak mı diye düşünmektedir.

   hayatın cevrini görmek: Yazar, hikâyede Anadolu insanının, hayatın bütün sıkıntılarını gördüğü hâlde yine de olgun davrandığını anlatmaktadır.

   yüreğine dokunmak: Yazarın anlatılanlardan etkilendiği, duygulandığı anlatılmış.

4. İşaret ünlemi kullanılmış. Taa şurada, aha beni buldu. vs.

Etkinlik No: 32

1. a) Örnek cümle: Bir banka oturup Boğaz'dan geçen vapurları seyrettik.

   b) Örnek cümle: Bisikletten düşünce ayağımı sakatladım.

2. a) Tahmin cümlesi: Kelime grubu burada "onaylamak" anlamındadır.

   b) "Tasdik etmek" fiili ile eş anlamlı olan kelimeler; doğrulamak ve onaylamak sözcükleridir.
   Örnek cümle: Haklı olduğumu bildiği için söylediklerimi onayladı.

3. Örnek ifade: Güneş battıkça karşı tepedeki çam ağaçları kızıl bir renk alıyor, vadi hızla karanlığa gömülüyordu.

4. - Bir müddet daha geçip, ortalık adamakıllı kararınca şoför, yol amelesinden bir fener alarak yeniden işine koyuldu.
   - Kaşlarını çatarak dinlemeye başladı.
   Cümlelerdeki deyimler şunlardır: işine koyulmak, kaşlarını çatmak
   işine koyulmak: İşini yapmayı sürdürmek.
   kaşlarını çatmak: Kızmak, öfkelenmek.

Etkinlik No: 33

1.

Kelime	Tahmini Anlam	Sözcük Anlamı
bahtiyar		mutlu
mahzun		üzgün
müteselli		avunan
mukavamet		dayanma
kabil değil		olanaksız
muhafaza		koruma
filhakika		gerçekten
kâr etmek		iyi gelmek

CEVAP ANAHTARLARI

2. a) Okulların açılması beni bahtiyar etti.
   b) Yağışlı havalarda mahzun olurum.
   c) Okulu öyle özlemiştim ki EBA'dan yapılan canlı derslerle müteselli oldum.
   ç) Onun yerli yersiz konuşmalarına daha mukavemet edemedim.
   d) Bu kitabı hemen okuyup bitirmem kabil değil.
   e) Eskiden cep telefonları muhafazalı idi.
   f) Kar yağışı bütün çocukları filhakika mutlu etti.
   g) Ne yaptılar ne söyledilerse kâr etmedi, o yine de bildiğini yaptı.

3. Bu kelimelerin çoğu günümüzde kullanılmamaktadır. Bu tür kelimelere genellikle eski eserlerde rastlamaktayız. Çoğu yabancı kökenli olan bu kelimelerin yerine günümüzde Türk Dil Kurumu tarafından Türkçe kökenli kelimeler türetilmektedir.

4. Olası cevaplar: Dakika, Saniye, Ay, Yıl, Zaman, Akrep, Yelkovan, Ders zili …)

Etkinlik No: 34

1. Olası cevaplar: 1940'lı veya 1950'li yıllar olabilir.

2. Olası cevaplar: Gazetenin daha fazla okura ulaşıyor olması bunun nedeni olabilir.

3. Olası cevaplar:
   a) Bir metni dijital ortamda okumak basılı araçlardan okumak kadar keyif veremez. Sayfaları çevirmenin, kâğıdın dokusunu hissedebilmenin ayrı bir zevki vardır.
   b) İkisi arasında bir fark yoktur. Sonuçta her iki şekilde de okuma ihtiyacını karşılamış oluruz.

4. Olası cevaplar: Hikâyeler de diğer kurmaca metinler gibi gerçeklikten beslenen edebî ürünlerdir ama bu gerçeklik, yazarın zihninde çeşitli değişimlere uğrayarak kurgulanan bir gerçekliktir.

Etkinlik No: 35

1. Hayat sürekli değişmektedir. Toplumdaki değişiklikler de insanları ister istemez etkiler ve döneminde yazılan eserlere yansır. Hikâyenin de toplumun yansıması olduğu düşünülürse toplumdaki bu yansımaların dönemin eserlerine yansıması kaçınılmaz olur. Bu metin de bizlere bu gerçeği göstermektedir.

2. Hikâye önceden toplumsal olayları, toplumu ilgilendiren genel konuları anlatırken bu metinde yalnızlaşan insanları ve onların yaşamlarındaki kesitler anlatılmıştır. Olayın kahramanı olan adamın çocuklarının evlendikten sonra onları yalnız bırakmaları bu durumu tetiklemiştir. Ataerkil bir aile yapısından çekirdek aile yapısına geçişin izlerinin de görüldüğü bu metin, hikâye türünde nasıl bir değişim olduğunu bize göstermektedir.

3. Geçmişte hikâyelerde masalsı kahramanlar, hayale dayalı birçok kavram yer almaktaydı. Ayağı yere basmayan mefhumlar anlatılırdı. Günümüz hikâyeciliğinde insanlar gündelik yaşamda böyle bir durumla her an karşılaşabilir. Hikâye türü de yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olayları konu edindiğinden kişiler daha gerçekçidir. Zaman kavramı gerçekçidir. Olayın geçtiği belli bir mekân vardır. Bunlar da bu hikâyenin gerçeklikle olan ilişkisini bize göstermektedir.

4. Evet, vardır. Çünkü hikâyede anlatılan olayın günlük yaşamımızda gerçekleşme olasılığı vardır. Hikâyelerde olabilecek olaylar anlatılabileceği için hikâye türünün oluşumuna uygundur.

Etkinlik No: 36

1. Metinde fırtına anında hem çevre (deniz) hem gemi çalışanları tasvir edilmiştir. Denizin fırtınayla birlikte korkunç bir hâl alması ve kahramanları psikolojik durumu bizi yaşama tutunma temasına götürür.

2. Geçimini denizden sağlayan insanların hayatta kalma mücadelesinde yaşamla ölüm arasında tercihte bulunmak ve geçim kaynaklarından vazgeçip yaşamı tercih etmeleri öykünün konusuyla ilişkilidir.

3. Deniz yaşamı, karadaki hayatla kıyasladığımızda daha tehlikeli ve zordur. Hikâyede bu duygu, bir fırtına anında ölümle yaşam arasında gidip gelen deniz insanları üzerinden anlatılmaktadır. Mehmet, küçük yaşına rağmen bu mücadelenin içinde yer almaktadır, bu da Mehmet'in mücadele azmini artırırken belki de ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir. Mehmet, evinde olsaydı daha rahat ve mutlu olabilirdi.

4. Başkalarının hayatını kurtarmayı göze almak, erdemli insanların yapabileceği bir davranıştır ve insan olmanın gereği olarak böyle davranmalıyız.

Etkinlik No:37

1. Metinde kediler fiziksel ve ruhsal özellikleriyle tasvir edilmişlerdir. Korkan kedi fiziksel olarak zayıf, hareketli, çevik, kaplan gibi hızlı; ruhsal olarak vahşi, düşünceli, sıcak ve samimidir. Diğer kediler beyazlı siyahlı, tekir, mor ve vahşi olarak nitelenmektedirler. Bunların yanında kedilerin sokağa bırakılmaları ve burada yaşadıklarından hareketle hayvan sevgisi temasına ulaşılmaktadır.

2. Kedi, yazarın ayaklarına kafasını sıcak ve samimi hareketlerle sürüyordu. Genç, bunu görünce bakıp güldü ve ikinci defa korkutma fikrinden vazgeçti. Kedinin davranışları gençte hayvan sevgisinin belirmesine yol açmıştır.

3. Hikâyenin yazıldığı dönemlerde adada kedilerin çok sevildiğini sepetlerde taşındığını görmekteyiz. Ancak evlerde yavru kediler çoğalınca sokağa bırakılmaktadırlar. Sokakta kedilerin başına türlü türlü işler gelmektedir. Büyük kediler küçükleri boğmaktadır. Bazıları da denizde boğulmaktadır. Kedi sevgisi günümüzde de devam etmektedir. Bunun yanında ne yazık ki geçmişte olduğu gibi evcilleşmiş kediler sokaklara bırakılmaktadır.

4. (Kişisel yoruma göre değişebilir)
   En sevdiğim hayvanlar kuşlardır. Sabahları cıvıl cıvıl öterek bizleri uyandırırlar. Yuvalarını küçük dallara yapan kuşların ayrı bir güzelliği vardır. Küçücük yavrularını besler, büyütürler sonra da onların özgürce yuvadan uçmasını seyrederler.

Etkinlik No: 38

1. Verilen cevaplar öğrencilerin bilgi birikimine göre değişiklik gösterebilir.
   Olası cevaplar:
   Çocuk bir ayakkabı tamircisinde çalışmaktadır. Yoksulluğu çağrıştıran eski, yırtık ayakkabılarla iç içedir. Para biriktirerek beyaz bir pantolon ve ayakkabı almak istemektedir. Bu açıdan, çocuğun içinde bulunduğu ortam ile kurduğu hayaller tezat oluşturmaktadır.

2. Verilen cevaplar öğrencilerin bilgi birikimine göre değişiklik gösterebilir.
   Olası cevaplar:
   Tuğla fırınında çalışmak zordur. Günlerce uykusuz kalmak gerekecektir. Bu yüzden annesi ilk başta oğlunun bu işte çalışmasına karşı çıkmıştır. Fakat daha sonra oğlunun kıyafet almak konusundaki hevesini görünce dayanamamış, onun tuğla fırınında çalışmasını kabul etmiştir.

3. Verilen cevaplar öğrencilerin yaşantılarına göre değişiklik gösterebilir.
   Olası cevaplar: Yaz tatili için para biriktirdim fakat Covid-19 salgını nedeniyle tatile gidemedim.

Etkinlik No: 39

1. Satıcı ile müşteri kadın arasında güven problemi var. Bunun kaynağı da satıcıdır. Çünkü satıcı dürüst değildir. Müşterisinin iyi niyetinden yararlanarak onu kandırmak istemektedir. Ben müşteri olsaydım kandırıldığımı hisseder ve hakkımı aramak

CEVAP ANAHTARLARI

için mücadele ederdim. Satıcı olsaydım böyle bir hileye başvurmazdım. İşimi dürüst yapar ve helal yoldan para kazanmaya çalışırdım.

2. İnsanlar birbirine karşı dürüst olmalıdır. Gündelik hayatta bunun birçok örneğine rastlıyoruz. Özellikle internet ortamında da bunu çok fazla görmekteyiz. Aynı ürün farklı sitelerde farklı fiyatlarla satılıyor. Gelen ürünler hileli olabiliyor. Bu da insanların güven duygusuna zarar veriyor.

3. Güven kavramı başkahraman açısından da sorun oluşturmaktadır. Çünkü o da komşu kadına doğruyu söylememiştir. Dolayısıyla o da komşusunu aldatmış, ona olayları olduğu gibi anlatmamıştır. Bana yapıldıysa ben de yaparım, demek yanlıştır. Önemli olan yaşananlardan ders almak, özümüzdeki doğruluğu öne çıkarmaktır.

4. Birbirine güvenmeyen fertler arasındaki etkileşim, ister istemez topluma da sirayet eder. Sonuçta topluma güvenmeyen ve onun ilkelerine uymayan bir fert hayata olumsuz bakar. Olaylara nasıl bakarsak da öyle görmeye başlarız.

Etkinlik No: 40

1. Kahramanın toplum içinde ötekileştirildiğini, kendini güvensiz hissettiğini anlatmaktadır. Yazar, kahramanın konuşmalarındaki yarım kalmış cümlelerle bize bu durumu hissettirmektedir.

2. Hikâyedeki başkahraman yolcular ne der, diye düşündüğü için üstüne gelen zorluklarla mücadele edemez ve bulunduğu ortamdan kaçmak ister. Hikâyenin sonunda da pişmanlık yaşar.

3. Yazar, büyük şehirde yaşam mücadelesi veren insanların yarım kalmışlığını belki de tamamlanmamış bir para miktarıyla anlatmaya çalışmıştır.

4. (Kişisel yoruma göre cevaplar değişebilir.)

   Kahraman sessizce çekip gitmezdi, şoföre yaklaşıp hakkını helal et, hakkında kötü düşünmüşüm, derdi.

Etkinlik No: 41

1.
   - Anlatıcının şehre inmek için bir arabaya binmesi ve şoförün yanındaki koltuğa oturması
   - Arabanın bir köye uğraması
   - Köyde boğazını arı sokmuş bir gencin arabaya bindirilmesi
   - Gencin testiden su içerken arı tarafından boğazının sokulduğunun öğrenilmesi
   - Yol üstünde doktor tabelası olan bir yere uğranması ama o doktorun da hayatını kaybettiğinin öğrenilmesi
   - Din adamından dua istenmesi
   - Anlatıcının sanki kendi boğazını arı sokmuşçasına koşarak uzaklaşması
   - Anlatıcının akşam evine dönerken aynı köyden bir genci testi ile aynı şekilde su içerken görmesi

2. Hikâye, gencin yolda uğradıkları doktor tarafından veya hastaneye yetiştirilerek tedavi edilmesi şeklinde sonuçlandırılabilir. Bunların yanında farklı sonuçlar da yazılabilir.

3. Hikâyede mekân Lübnan'ın köyleridir. Zaman ise yazarın bu bölgede yaşadığı yıllar olan 1930-1937 yılları arasıdır. Mekân olarak Lübnan'ın seçilmesi ve bu yörede var olan testi ile su içme alışkanlığının anlatılması mekân-olay örgüsü ilişkisini ortaya çıkarmaktadır. Hikâyede 1930'lu yılların Lübnan'ı anlatılmaktadır. Hikâyede anlatılan yolculuk, doktor ve hastane arama o yıllardaki Lübnan'ın sosyal durumunu yansıtmaktadır. Bu da zaman ve olay örgüsü ilişkisini göstermektedir.

Etkinlik No: 42

1. Olası cevap: Kahraman, büyüdüğü şehirden çok farklı özelliklere sahip bir şehre taşınmış ve burayı yadırgamıştır. Yedi sekiz ay geçmesine rağmen buradaki şartlara uyum sağlamakta zorlanmıştır. Ayrıca çalışma şartlarının zorluğu sebebiyle kendine vakit ayıramamaktan şikâyetçidir. Geç saatlere kadar çalıştığı için özel yaşantısına gereken özeni gösterememektedir.

2. Kahraman hızlı kararlar alabilen biridir.

   Ertesi günü, dilediğim yerde de, biraz geç olsa bile, yine de bir iş bulabileceğimi, yüreğimden kalkıp boğazımı tıkayan bir heyecan içinde düşündüğümün ertesi günü, bir kâğıda iki üç satırla özür dilercesine bir şeyler yazdım, gereken kimsenin masasının üzerine bıraktım.

3. Olası cevaplar: 1) Değişiklik gösterebilirdi çünkü dostluklar kurmak yabancı bir şehre uyum sağlayabilmek konusunda faydalı olabilir.

   2) Bence yakın bir arkadaşı olması gitme kararını etkilemezdi. Çünkü yalnız olmaktan değil, çalıştığı şehrin memleketine uzak olmasından ve işinin çok yoğun olmasından, zamanın çok hızlı ve yaşanmamış gibi geçmesinden şikayetçidir.

4. Olası cevaplar: Evet vermektedir. Kahramanın ekonomik durumu çok kötü olmamakla birlikte, doğup büyüdüğü şehirde olduktan sonra daha kötü şartlarda çalışmayı göze aldığı için çok da iyi değildir.

5. Olası cevaplar:

   1) Böyle bir yolculukta insanlarla sohbet etmeyi tercih ederdim çünkü kitap okumaya her zaman vakit bulabilirim ama farklı insanlarla tanışmak, onlarla sohbet etmek için her zaman fırsatım olmaz.

   2) Bu tür uzun yolculuklarda kitap okumayı sevdiğim için ben de kahramanın yaptığını yapardım.

   3) Bir süre insanlarla sohbet eder daha sonra da kitabımı okurdum. Böylece hem yeni insanlar tanımış hem de kitabımı okumuş olurdum.

Etkinlik No: 43

1. Hikâyede sokakta yaşayan kimsesiz, hamal, uşak gibi kahramanların dramı anlatılmaktadır. Bu insanların kimsesizliği ve bunun sonucunda da birbirlerine sahip çıkarak hayata tutunmaya çalışan insanlar oldukları anlatılmaktadır.

2. Evet, bu insanlar her an sokaklarda karşılaşabileceğimiz gerçek kişilerdir. Yatacak yeri olmayan, ailesinden ayrı düşmüş kimsesiz insanlardır. Yazar bu kişileri eserine konu edinerek toplumdaki kanayan bir yaraya parmak basmak istemiştir.

3. Bu kişilerin ruhsal durumları pek iyi değildir. Çünkü sürekli hor görülen, hırpalanan ve kimsenin umursamadığı kişiler olduğu görülüyor. Yaşadıkları çevreye uyum sağlamışlardır. Kendilerine yatacak ortak yerler bulmuşlar ve birlikte hayata tutunmak için mücadele vermeye çalışıyorlar.

Etkinlik No: 44

1. Hikâye, yabancı bir memleketin bir kasabasında, bir sokakta geçmektedir. Anlatıcının, yalnızlık ve memleket özlemi çektiğini bize hissettirmektedir.

2. Anlatıcı, kurguladığı bu sokağı belki de memleketinde yaşadığı bir sokağa benzetmektedir. Bu benzerlik onu ayakta tutmuş ve ruhsal olarak çökmesine engel olmuştur.

3. Juju zincirliyken tutsaktır lakin beslenme ve barınma problemi yaşamaz, arkasında onu tutan Senegalli bir bakıcısı vardır. Juju zincirden kurtulup özgürlüğe kavuşur ama özgürlüğün bir bedeli olduğunu öğrenmiş olur.

4. Anlatıcı, zincir ifadesini bir sembol olarak kullanmıştır. Bu ifadeyle yeterince güçlü olmayanlar ve rahatından ödün veremeyecek olanların esaretten kurtulup özgür olamayacağını anlatmak istemiştir.

Etkinlik No: 45

1. Zaman 1940-1950'li yıllardır. Uyuz tedavisinde kullanılan kükürtlü ilaç, hikâyenin dili ve hikâyenin yazarının bu yıllarda eser vermesi zamanı bulmamıza yarayan unsurlardır.

2. Metindeki olay gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek bir zamanda gerçekleşmektedir. Yukarıdaki bölümde ise yazar, bu zamanın içinden hayalî bir zamana geçiş yapmıştır. Buna zaman içinde zaman diyebiliriz.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Metinde mekân İstanbul'da bir sinema salonunun gişesinin bulunduğu yerdir. Uyuz hastalığına yakalanmış bir çocuğun yardım toplamak için buraya geldiği görülmektedir. Çocuk yardıma muhtaçtır ve sinema salonuna gelenler varlıklı kişilerdir. Yazar, olay örgüsünü mekânda bulunan kişilerin özelliklerine göre şekillendirmiştir.

4. Kahramanın uyuz hastalığına hiç aldırmadığını, hayata neşe ile baktığını görüyoruz. Bu doğrultuda mekân da hoşça vakit geçirmek isteyenlerin geldiği sinema salonudur. Hikâyede mekân ile kahramanın ruh hâlinin örtüştüğü görülmektedir.

Etkinlik No: 46

1. Hikâyede kullanılan 3. tekil anlatıcı/hâkim bakış açısına uygun olarak bu cümlelerde kahramanın duygu ve düşüncelerine yer verilmiştir.

2. a) Verilen cevaplar öğrencilerin bilgi birikimine göre değişiklik gösterebilir.
Olası cevap: Hikâyede anlatılan konunun gerçekçi bir şekilde işlenmesi yazarın iyi bir gözlemci olduğunu düşündürmektedir.
b) Verilen cevaplar öğrencilerin bilgi birikimine göre değişiklik gösterebilir.
Olası cevaplar:
1) Hikâye gözlem yapılmadan da yazılabilirdi fakat bu durumda ortaya bu kadar başarılı bir eser çıkmayabilirdi.
2) Yazılamazdı çünkü hikâyede anlatılanların gerçekçi olabilmesi gözlem yapılmasına bağlıdır.

3. Verilen cevaplar öğrencilerin tercihlerine göre değişiklik gösterebilir.
Olası cevap: Hemen hemen her akşam aynı saatlerde bu kişiler biniyor kayığıma. Sanki önceden sözleşmiş gibiler. Birbirleriyle hiçbir benzerliği olmayan bu beş kişiye ben de alıştım artık. Diğer yolcular gibi konuşkan değiller. Bir gün içlerinden birisi gelmeyecek olsa ister istemez herkeste bir burukluk oluyor.

4. Verilen cevaplar öğrencilerin tercihlerine göre değişiklik gösterebilir.
Olası cevap: Dolmuş kayıkları gün boyu her kesimden yolcu taşımaktadır. Farklı işlerde çalışan hikâyedeki kişileri de ortak bir noktada buluşturan tek unsur bu dolmuş kayığıdır. Bu kayık, önceden planlanmadan doğal olarak ortaya çıkan bu birlikteliğin bir parçası olmuştur. Bu nedenle anlatıcı, kayığı bir insan gibi düşündürmüştür.

Etkinlik No: 47

1. I. metinde kahraman bakış açısı; II. metinde hâkim (ilahi) bakış açısı; III. metinde ise gözlemci bakış açısı kullanılmıştır. Bakış açılarının belirlenmesi, metinlerin daha kolay anlaşılmasını sağlar. Böylelikle yazar ile okuyucu arasında bir bağ da kurulmuş olur.

2. II. metnin bakış açısı ilahi bakış açısıdır. Bu bakış açısında anlatıcı, yaşanmış ve yaşanabilecek olan her şeyi bilir, görür ve sezer. Kahramanların hareketlerinin ne anlama geldiğini yorumlar, aklından geçenleri okur. Eylemlerde "üçüncü kişili" anlatım kullanılır. Metinde geçen, Küçük Hasan hiçbir şey düşünmeden ilerliyordu. Hizmetçilik yapan anası bu anda aklında değildi, ifadeleri de bunlara örnektir.

3. III. metinde olaylar, dışarıdan görüldüğü biçimiyle nesnel bir tarzda aktarılmıştır. Olaylar sanki anlatılmıyor da kişinin gözü önünde oluyormuş izlenimi verilmiştir. Eylemlerde "üçüncü kişili" anlatım kullanılmıştır. Bütün bu anlatılanlar, metnin gözlemci bakış açısıyla yazıldığının ve bakış açısının oluşumuna katkı sağladığının bir kanıtıdır.

Etkinlik No: 48

1. Yazarın olayı betimleyerek anlatması ve sahneleme tekniğini kullanması, okuyucunun dikkatini hikâye üzerinde yoğunlaştırmasını sağlamıştır. Olayın göz önünde canlandırılmasını kolaylaştırmıştır.

2. Diyalog tekniğinin kullanılması metnin akıcılığını artırmıştır. Hikâye kahramanları daha canlı hâle getirilmiştir.

3. Yazar, kullandığı diyalog tekniğiyle farklı milletleri öyküde kendi dil özellikleriyle konuşturup olayın geçtiği zaman diliminde İstanbul'da birçok milletin yaşadığını bize düşündürmek istemiş olabilir.

4. Anlatımda olay öykülenirken diyaloglarda bilinç akışı tekniği kullanılarak okuyucunun olayı daha iyi anlaması sağlanabilir.

Etkinlik No: 49

1. Betimleyici anlatım biçimi kullanılmıştır. Tarla ve tarlada çalışanların hâlleri betimlenmiştir. Hikâyede harman yerinde yaşanan zorluklar betimleme yöntemiyle okuyucunun gözünde canlandırılmıştır.

2. Bu bölüm hikâyenin çözüm bölümüdür. Anlatılmak istenenler karşılıklı konuşma şeklinde verilerek kahramanların söz ve hareketleri olduğu gibi yansıtılmış ve yorum okuyucuya bırakılmıştır.

3. Öğrenci yorumu: "Öküzlerin harmandan kaçması, Şerif Ali ile paylaşım sırasında bazı sıkıntılar vs." ilâve edilebilir.
Örnek:
"Suya giden öküzlerden biri yorgunluktan mı sıcaktan mı bilinmez suyun bulunduğu yere yattı. Kardeşim ne kadar uğraştıysa öküzü kaldıramadı. Yanına yardıma gittim. Vakit geçiyordu; öküzü kaldıramazsak işler yarım kalacaktı. Kardeşim öküzün bir yanında ben bir yanında ne yapıp ettiysek öküzü kaldıramadık. O sırada yanımıza Ferik Hasan geldi. Bir süre öküze baktıktan sonra elindeki kabı su ile doldurarak yatan öküzün başından aşağı döktü:
— Sıcak çarpmış yeğenim bunu, dedi. Öküz yavaşça yattığı yerden kalkarak diğer öküzün yanına geçti."

Etkinlik No: 50

1. a) Olası cevap: Yazar, okurda estetik zevk uyandırmak amacıyla bu şekilde bir anlatımı tercih etmiştir.
b) Olası cevaplar: Kelimelerin sonundaki ses tekrarları okunuşa ahenk katmaktadır.

2. Olası cevap: Yazar sanatsal kaygılarla eksiltili cümlelere yer vermiştir. Böyle yaparak okuru metne dâhil etmek istemiştir.

3. Olası cevap: Yazar, hikâyedeki varlıkları gözümüzde daha iyi canlandırabilmemiz için sıfatlara çokça yer vermiştir.

4. Olası cevap: Bir insanın ruhsal durumunun görünüşüne yansıması doğaldır. İnsanların görünüşleri onların iç dünyaları hakkında bizlere ipucu verebilir. Yazar, kahramanın iç dünyasını yansıtmak için onun fiziksel özelliklerinden söz etmiştir.

Etkinlik No: 51

1. Yazarın doğal konuşma özelliklerinden yararlanması eseri daha etkili kılmış, eserin gerçekçiliğini artırmış ve sürükleyiciliğini sağlamıştır.

2. *Yüreği kabarmak, canı neredeyse burnundan çıkmak, çenesi açılmak, içini çekmek, iki yakası bir yana gelmemek* metinde başvurulan bazı mecazlı örneklerdendir. Bu örnekler, metinde duyguların daha gerçekçi ve etkileyici biçimde yansıtılmasını sağlamıştır. Ayrıca benzetmelerle anlatım somutlaştırılmış, kişileştirmelerle anlamlar pekiştirilmiştir.

3. Bu metin söyleşmeye bağlı anlatımla oluşturulmuştur. Karşılıklı konuşmalarla olayın okuyucunun zihninde canlanmasını sağlamak, gerçeklik hissi vermek amacı güdülmüştür.

4. Metinde öyküleyici anlatımdan yararlanılmıştır. Okuyucuyu olay içinde yaşatmak amaçlanmıştır. Olayın geçtiği yer, kahramanlarının verilmesi ve bir devinim içinde geçmesi bu metnin öyküleyici bir anlatımla yazıldığının göstergeleridir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No: 52

1. Anlatıcı, Ege Bölgesi'nin deniz insanlarının inançlarını metinde öne çıkarmış ve halk inanışlarından yararlanmak istemiştir.
2. Mehmet'in dedesi ve babası da balıkçıdır. Dedesi ayrıca olağanüstülüklerle örülü denizkızı hikâyesinin de kahramanı olduğunu iddia etmektedir. Böyle bir ailede yetişen Mehmet, denizkızı hikâyesine kendini inandırmıştır.
3. Anlatıcı, Ege uygarlıklarıyla Anadolu uygarlıklarının birçok konuda birbirinden etkilendiğini anlatmak istemiştir.
4. Âşık Garip, gezginci bir halk ozanıdır ve Anadolu'yu baştan başa gezmiştir. Denizkızı hikâyesindeki kahramanımız da Ege Denizi'nin sularına dalıp hayalindeki denizkızını aramaktadır. Aralarında bu yönden benzerlik vardır.

Etkinlik No: 53

1. Hikâyede ana olay kahramanın su yüzünden bir kişiyi yaralamasıdır. Kahraman yaptığı bu eylemden dolayı pişman olmuştur. Yazar, *sarı sıcak* tabirini kullanarak kuraklığı ve suyun önemini dile getirmektedir. 1950'li yıllarda suyun köylüler arasında tartışmalara neden olduğu anlaşılmaktadır.
2. Kahramanın yaptığı işten pişman olduğunu görmekteyiz. "Öfke ile kalkan zararla oturur." atasözü bu olayı özetlemektedir. Suyun kesilmesi başkalarının hakkına saygı göstermemek, ahlaklı ve adaletli olmamakla ilgilidir. Buna benzer durumlarda yetkili makamlara başvurularak adalet aranmalıdır.
3. Bu tür yöntemlerin köyde toprakla iç içe yaşayan insanların yaşamlarını kolaylaştırdığını düşünüyorum. Bulutlara bakarak yağmuru tahmin etmek, ağaçlardaki yosunlara bakarak yön bulmak gibi.

Etkinlik No: 54

1. a) Olası cevap: Hikâyenin konusu, bir köy öğretmeninin köyün ulaşım sorununu çözme çabasıdır. Bu nedenle konu toplumsal bir nitelik taşımaktadır.

   b) Olası cevap: Kırsal kesimde yaşayan insanlar için en önemli sorunların başında yol sorunu gelmektedir. Yazar hikâyede bu soruna ve sorunun çözümü için yapılanlara gerçekçi bir şekilde yer vermektedir. Buradan hareketle yazarın toplumcu-gerçekçi sanat anlayışını benimsediği söylenebilir.
2. Olası cevap: Hikâyede bireysel değil toplumsal bir soruna yer veren yazar, toplumcu-gerçekçi sanat anlayışının bir yansıması olarak yalın bir anlatımı tercih etmiştir.
3. Olası cevap: O dönemde köyün tek eğitimli kişisi genellikle öğretmenlerdir. Öğretmenler köyün sorunlarıyla ilgilenmek ve köylüye yardımcı olmak için gayret göstermektedirler. Yazar bu nedenle kahraman olarak bir öğretmeni seçmiştir.

Etkinlik No: 55

1. Metinde bir babanın yıllar boyunca gidip geldiği yolun kendisinde bıraktığı hisler ile eşyanın ve çevrenin insan tabiatına etkisi anlatılmaktadır. Eserde kişinin iç dünyasına da yer verildiğinden bireyin iç dünyasının anlatıldığı eserlere örnektir.
2. Bu metinde kahramanın ruhsal durumunun ve onların çevresinin ayrıntıları ile betimlenmesine önem verilmiştir. Mekân, kahramanın ruh hâlini yansıtacak şekilde betimlenmiştir. Bu da yazarın, kahramanın ruh hâlini daha iyi yansıtmasına yardımcı olmuştur.
3. Metinde empresyonizmin özelliklerinden dış gerçeklik değil, dış gerçekliğin sanatçının ruhunda bıraktığı izlenimler anlatılmıştır. Çevre olduğu gibi, ayrıntılı değil de sanatçıda bıraktığı izlenimler ölçüsünde anlatılmıştır. Ayrıca hayale ve soyut betimlemelere yer verilmiştir. Bu özellikler de bize bu metnin izlenimcilik akımının etkisiyle yazıldığını göstermektedir.

Etkinlik No: 56

1. Bir insanın hiç konuşmadığı bir insan oturuyor diye bir yeri sevmesi pek normal karşılanmaz. Yazarın, Kınalıada'yı görmeden sevmesi platonik bir nedene bağlanmıştır.
2. Bir insanı tanımadan onunla ilgili doğru tespitte bulunmak zordur. Fakat çoğumuz yazarın yaptığı gibi hiç tanımadığımız insanların davranışlarını kendimizce yorumlamaya çalışırız.
3. Yazar, Kınalıada'ya giden arkadaşını, onun evini ve yaşantısını merak etmektedir. Hikâyenin son kısmında da belirttiği gibi bu hikâyeyi yazmasına bu merakın sebep olduğunu söyleyebiliriz.
4. Olası cevap: Deniz yolculuğunun her zaman tehlikeleri vardır. Fırtınalı havalarda adalarda yaşayanlar için ulaşım mümkün olmamaktadır. Olumsuz taraflarına rağmen şehrin kalabalığından kaçıp sakin ve gürültüsüz bir yaşam için bu olumsuzluklar göze alınabilir.

Etkinlik No: 57

1. Hikâyenin kahramanı bir meydanda geciken vapuru beklemektedir. Bu bekleme esnasında orada bulunan varlıkları gözler. Orada bekleyen insanların ne konuştuğunu duyamaz ama onları görür. Bunu da *kulak karışmadan göz konukluğuyla seyretmek* olarak nitelendirir.
2. Bostancı, çocuğun babasıdır ve meyve, sebze yetiştirmektedir. Çocuğun babası ürünü fazla olduğunda bunu yağmurun bereketi olarak ifade etmektedir. Ürün az olduğunda ise bu kıtlığın sebebi olarak çocuğunu göstermektedir.
3. Öğrencinin bilgi birikimi ve yorum yeteneğine göre cevaplar farklılık gösterebilir. Aşağıdaki gibi bir cevap yazılabilir:

   Kar yağıyor. Pencerem buğulandı. Zar zor gördüğüm kar taneleri uçuşarak salınarak dökülüyorlar. Dışardan çocuk sesleri geliyor. "Kar, kar..." diye bağırıyorlar. Çocukluk günlerim geldi aklıma. Kar yağmasını sabırsızlıkla bekler, elime bir naylon alıp kaymaya giderdim. Ben hülyalara dalmışken bir kuş gelip kondu pencereme…

Etkinlik No: 58

1. Verilen cevaplar öğrencilerin bilgi birikimine göre değişiklik gösterebilir.

   Olası cevap: Bir yazarın konu seçiminde hayatı önemli bir yere sahiptir. Çünkü olayların bizzat içindedir. Başkasından duyulan ya da dışarıdan gözlemlenen olaylar da konu olarak seçilebilir fakat bir yazar için kendi yaşantısı en çok yararlandığı alandır.
2. Verilen cevaplar öğrencilerin bilgi birikimine göre değişiklik gösterebilir.

   Olası cevap: Yaşanan coğrafyada hayat şartları zordur. Geçinmek için kolay kolay pes etmemek, bu zorluklarla mücadele etmek gerekmektedir.
3. Verilen cevaplar öğrencilerin bilgi birikimine göre değişiklik gösterebilir.

   Olası cevap: Yazar, sanatsal kaygıyla bireysel bir konuyu değil, yaşadığı coğrafyaya ait toplumsal bir durumu gerçekçi bir şekilde ele aldığından bu tür bir anlatımı tercih etmiştir.
4. Verilen cevaplar öğrencilerin bilgi birikimine göre değişiklik gösterebilir.

   Olası cevap: Hikâyede zor şartlar altında çalışan bir çocuğun verdiği mücadeleler anlatılmaktadır. Aynı şekilde yazar da benzer şartlar altında yaşamıştır. Yazarın tercih ettiği doğa betimlemesinin bu şartların zorluğunu pekiştirici bir yönü vardır.

Etkinlik No: 59

1. Eserin yazıldığı dönem Kurtuluş Savaşı'nın hemen sonrasıdır. Bu dönem yazarları millî ve manevi duygulara duyarlı insanlardır. Bu eserde de şehit yakını bir kızın geçirdiği bunalımlar

CEVAP ANAHTARLARI

anlatılarak onlara karşı daha duyarlı olunması gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır. Onların dualarını hem toplum hem de fert olarak işitmemiz gerektiği vurgulanmıştır.

2. Metinde"yuva", bir öksüzün gönlü için Kızıl Elma, erişilmez bir bahtiyarlık olarak ifade edilmektedir. Yazar için ise bulunduğu edebî topluluğun yegâne amacı Kızıl Elma'ya ulaşmaktır. Onun Kızıl Elma'sı, Turan ülküsünün bir sembolüdür. Yazar millî edebiyat zevk ve heyecanını devam ettiren bir anlayışla eserler yazmaktadır. Bu nedenle heyecanını bu ifadelerle desteklemektedir.

3. Ziya Gökalp de yazar gibi aynı edebî ekolün temsilcilerindendir. Bu edebî dönemin fikri yapısından kaynaklı olarak eserlerinde bu ifadelere sıkça yer verilmiştir. Her iki sanatçı da bu ifadeyle aynı ülkünün peşinde olduklarını vurgulamak istemektedirler.

Etkinlik No: 60

1. Bu dönemde dünyada ve ülkemizde birçok bilimsel gelişme meydana gelmiştir. Halk da doğal olarak bu gelişmelerden yararlanmaya başlamış ve bu gelişmelerin sonuçlarını konuşmaktadır. Günümüz insanının gündemi ise çok farklıdır. Günümüz insanı bu bilimsel gelişmelerin nimetlerinin içinde doğmuştur.

2. Metinde, toplumsal yozlaşma ve yabancılaşma konularına değinilmiş, fen alanında ortaya çıkan pek çok icada karşılık toplumsal dayanışma, toplum ahlakı, insani ve manevi alanlardaki gerilemelere dikkat çekilmiş.

3. Hikâyede, bilgece sözler söyleyen dilencinin söyledikleri, hikâyenin yazıldığı zamanda Türk toplumunun kaybetmeye başladığı manevi değerler olarak dikkat çekmektedir.

4. Türk toplumunu değerli kılan insani değerler, örf ve âdetler günümüz yaşamına uyarlanabilir. Toplumun nereden geldiğini unutmadan bir ayağı geçmişinde bir ayağı da gelecekte olacak şekilde günümüz koşullarının gerekleri yerine getirilebilir.

Etkinlik No: 61

1. Sabahattin Kudret Aksal, hikâyelerini çoğunlukla 1940-1960 yılları arasında yazmıştır. *Sokakta Opera* adlı hikâyesinde kahramanın duygularını ön plana çıkararak onun psikolojisini aktarmıştır. Hikâye boyunca kahramanın iç dünyası ayrıntılı bir şekilde verilmektedir.

2. Metinde geçen ifadeler, kullanılan eşyalar, yer adları ve birtakım olaylar metnin yazıldığı dönem ile ilgili ipuçları verebilir. *Sokakta Opera* adlı metinde yapılan çevre tasvirlerinde *telgraf telleri ve direkleri* ifadeleri geçmektedir. Telgraf, telefondan önce kullanılan bir iletişim aracıdır ve bize bu metnin yazıldığı yıllar ile ilgili ipucu vermektedir. Metinde bir çocuk *Çelik çomak oynayalım mı?* diye yüksek sesle bağırmaktadır. Çelik çomak oyunu da geleneksel oyunlarımızdandır ve bize metnin yazılış tarihi ile ilgili ipucu vermektedir.

3. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı'nda hikâyelerimiz 1923-1940 ve 1940-1960 yılları arası olmak üzere iki dönemde incelenmektedir. Bu dönemde yazılan hikâyeler çoğunlukla Millî Edebiyat etkisinde yazılan, toplumsal gerçekçi konulara ağırlık veren, modernizmi esas alan, millî-dinî duyarlılıkla yazılan, bireyin iç dünyasına ağırlık veren hikâyeler olmak üzere sınıflandırılmaktadır. *Sokakta Opera* adlı hikâyeden alınan yukarıdaki ifadelerde yazar, kahramanın içinde bulunduğu durumu yani ruh hâlini bireyin iç dünyasından hareketle anlatmaktadır. Bunu yaparken kahramanı kendi kendine konuşturmaktadır. Buna iç konuşma (iç monolog) tekniği de denir. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı hikâyelerimizde konu açısından ve teknik açıdan yenilik ve zenginlikler ortaya çıkmıştır.

Etkinlik No: 62

1. a) Edat Tümleci / Dolaylı Tümleç / Zarf Tümleci / Yüklem

b) Nesne / Edat Tümleci / Dolaylı Tümleç / Yüklem, Nesne / Edat Tümleci / Dolaylı Tümleç / Yüklem

2. a) Kaşıkadası'na ifadesi Kaşık Adası'na şeklinde olmalı.

b) Ama bağlacından sonra virgül kullanılmış.

c) Adeta kelimesi âdeta şeklinde olmalı.

3. a) Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılmıştır.

b) Cümlede özneyi belirtmek için kullanılmıştır.

Etkinlik No: 63

1. I. Cümle: İşsiz geçen yıllarımı/unutmuş(um).

II. Cümle : Dünyayı yeniden sevmeye, insanlara yeniden ısınmaya/başlamıştım.

Gizli özne ben / nesne/yüklem

Gizli özne (ben)/Dolaylı Tümleç (yer tamlayıcısı)/yüklem

temel öge	yardımcı öge	temel öge
yardımcı öge	temel öge	temel öge

2. Özne/Zarf Tümleci/Zarf Tümleci/Yüklem/Dolaylı Tümleç

Cümlenin devrik olması metnin ahengine katkı sağlamıştır. Yazarın üslubunun oluşmasını sağlamıştır.

3. *Yatıp kalkacak temiz bir yatak...*

İstediğim zaman içine girebileceğim bir banyo küveti...

Cazlı çalgılı bir yemek salonu...

Temiz hava...

Okuyup yazmak için bol zaman...

Yazarın metnin içinde eksiltili cümlelere yer vermesindeki amaç, anlatılanların okurun hayal gücüne bırakılmasını sağlamaktır.

4. Metni noktalama işaretleri olmadan okumak neredeyse imkânsızdır. Çünkü metinde vurgu ve tonlamalar noktalama işaretleriyle sağlanmıştır. Duygular ve heyecanlar konuşma dilinde tonlama, jest ve mimiklerle anlatılır. Yazı dilinde bunları göstermek için noktalama işaretlerine ihtiyaç duyarız.

5. (?) – (?)- (?)- (?)- (.) Metinde 1, 2, 3 ve 4. cümlelerin sonuna soru işareti getirmeliyiz. Çünkü "mi" soru edatı cümleye soru anlamı katmıştır. Oysa V numaralı cümlede "mi" soru edatı cümleye soru anlamı katmamıştır. Cümleye zaman anlamı katmıştır. Bu nedenle soru işareti yerine nokta konmalıdır.

6. (ayırımında - kararsızlıkmı - Merakettiğiniz – kitapdan – Libermanın – psulanız)

Etkinlik No.: 64

1. Beytin günümüz Türkçesine aktarılmış hâli "Filozof o kişidir ki nerede olursa (olsun), zaman ona uymazsa elbette hemen o zamana uyar." şeklindedir. Şiirin bağlamından hareketle bu kelimenin, "bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya egemen bir güce uygun davranışta bulunmak, riayet etmek: Şu acayip sevdaları bırak, muhite uy, zamana uy, hayatını mükemmel kazanırsın." anlamında kullanıldığını tespit ederiz.

2. "Gül, dikensiz olmaz." kalıplaşmış söz öbeğinin "İyi veya güzel olan her şeyin az çok sıkıntı veren bir yanı da bulunur." anlamına geldiğini bilmekteyiz. Bu kalıplaşmış söz öbeğinden hareketle yâre (sevgiliye) de herhangi bir engelle karşılaşıp ona göğüs germeden ulaşılamayacağı anlatılmaktadır. Sevgiliye kavuşabilmek için bir zahmete katlanılması gerektiği, çok arzu edilen bir şeye ulaşmak için emek vermek, sıkıntılara sabretmek gerektiği anlamını çıkarırız.

3. *Cihânda var nice ehl-i hüner ki düşkündür/Efendi arşa çıkınca el elden üstündür* beytinin günümüz Türkçesine aktarılmış hâli:

CEVAP ANAHTARLARI

"(Bu) dünyada nice hüner bilen kişi var ki ihtiyaç sahibidir (parasız/düşkün). (Ey insanoğlu!) Arşa çıkınca el elden üstündür." şeklindedir. Şair bu beyitte hüner (beceri) sahibi kimselerin değerinin bilinmediğinden yakınmıştır. Bu değerli ve hüner sahibi kişilerin ancak arşa (göğe) çıkınca, yani ancak ölünce değerinin anlaşılacağını ifade etmiştir. Burada "arşa çıkmak" söz öbeği "ölmek, öteki âleme göçmek" anlamında kullanılmıştır. "Arşa çıkmak" söz öbeğini "Dedemin aziz ruhu arşa çıktığında evdekilerin çığlıkları köyün ötesinden bile duyuluyordu." şeklinde cümle içinde de kullanılabilir.

4. *Kuzguna yavrusu Ankâ görünür* dizesinde geçen "Ankâ" masallarda adı geçen ancak gerçekte var olmayan değerli bir kuş olup Kafdağı'nda yaşadığı varsayılan cennet kuşu olarak bilinen devlet (talih) kuşudur. Bu açıklamadan Ankâ kuşunun önemli bir kuş olduğu anlaşılır. Bu dizede de kuzgun için kendi yavrusu Ankâ gibi görünüyorsa her kişinin ortaya koyduğu ürün kendisi için değerlidir. Bu dizeden hareketle birinci dizeye bakacak olursak insanoğlunun kendi yaptığı iş, her zaman değerli ve çok önemlidir, anlamı çıkar.

5. *Koyamam kargayı bülbül yerine/Çiçek açmış dikeni gül yerine* beytinin günümüz Türkçesine aktarılmış hâli, "Kargayı bülbülün yerine koyamam, çiçek açmış dikeni (de) gülün yerine koyamam." şeklindedir. Şair, bu beyitte gerçek ve değerli olanın yerine başka bir varlığın konumlanamayacağını söyler. Şair, gerçek varlığın yerini taklidinin asla tutmayacağını ve taklit edenin eğreti duracağını ifade etmektedir. Bu beyitte "yerine koymak" deyimi "gibi görmek, saymak" anlamına gelir. *TDK Türkçe Sözlük'ünde* de bu anlamı görebiliriz.

6. Akıl yaşta değil, baştadır başta.
Güç gençlikte ise tecrübe yaşta.
Sabır meyvesinin tadı bir başka.
Az tamah, çok zarar verir, demişler.

Etkinlik No.: 65

1. a) hezâr b) bâğzâr c) cûybâr ç) âteş-i seyyâle d) jâle e) hâle

2. a) Ruha verdikçe hasret haberlerini her bir bulut,
Cana geldikçe ufku seyretmekten sıkıntı ve ızdırap
Hafifçe titrer çimen... Gösterir bin ızdırap...
Hem tabiat gücenmiş ayrılığından hem gönlüm harap...
Geldi ama n'eyleyeyim sensiz baharın neşesi yok!

b) Bendi günümüz Türkçesine çevirirken şiirin bağlamına, sözcüklerin kullanıldığı cümlelerdeki anlamına ve sözcüklerdeki eklerin değişmemesine dikkat edilmiştir.

Etkinlik No.: 66

1. Şair bu bentte sıkıntıda olduğunu, vatanın tutsak olması ile insanların üzüntüden inlediğini, milletin her ferdinin kendi heveslerinden sıyrılması gerektiğini ve insanların Allah'ı yardıma çağırdığını dile getiriyor.

2. Şair, bu bentte "özgürlük" kavramının önemini anlatmak için bülbül mazmununu kullanmıştır. "Bülbülü altın kafese koymuşlar, 'ah, vatanım' demiş." kalıplaşmış söz öbeğine hatırlatma yapar. İnsanların esir bir biçimde yaşamak yerine bülbül gibi kendini özgürlük için feda etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu feda edişin önünde hiçbir engelin duramayacağını dile getirir.

3. Milletimizin birbirine ve vatanına olan bağlılığı çok üst seviyededir. Birlik olduğumuzda bizleri yıkacak dış güçler tamamen bizden korkacaktır. Bunun en güzel örneği, Çanakkale Müdafaası, Kurtuluş Savaşı mücadelesi gibi destansı kahramanlıklarımızdır. Yakın geçmişte de 15 Temmuz darbe girişimine karşı insanlarımız birlik ve beraberlik ruhu içinde milletçe sokaklara dökülüp ülkeyi cansiperane, hep birlikte savunması bu durumun en güzel örneklerindendir.

4. Vatan sevgisi

Etkinlik No.: 67

1. a) I. Dünya Savaşı sonunda Mondros Ateşkes Antlaşması'yla Anadolu'da işgaller başlamış, Türk milleti esir edilmek istenmiştir. Şiirdeki "at" da bu esaretten kurtulmak için mücadele eden Türk milletini temsil etmektedir.

b) Şiirde "seyisler" ifadesiyle Anadolu'yu işgal ederek kontrol altına almaya çalışan İngiltere, Yunanistan, İtalya, Fransa gibi devletler kastedilmektedir. Bu dize de bu devletlerin Anadolu'yu kontrol altına alamayacağını, Türk milletini esir edemeyeceğini, milletin bir gün bunları başından atacağını ve özgürlüğüne kavuşacağını anlatmaktadır.

2. Söyleyici "son şanlı macera" ifadesiyle Çanakkale Savaşı'nı kastetmektedir. İtilaf Devletleri tarihte eşine az rastlanır, büyük bir donanmayla geldikleri Çanakkale Boğazı'nda büyük bir hezimete uğramış ve geri çekilmek zorunda kalmıştır. Daha sonra karadan geçmeye çalıştıkları Çanakkale'nin geçilemeyeceğini anlayan İtilaf Devletleri, Çanakkale Savaşları'nda büyük bir yenilgiye uğramıştır.

3. a) Şiirin teması "bağımsızlık"tır. Bağımsızlık teması sadece Türk milletine mahsus değildir. Bağımsız yaşama isteği bütün insanları, milletleri ilgilendirdiğinden evrenseldir.

b) "Şaha kalkmak, yükselen baş, ram etmek, gem vurmak, hislerinin coşması, başında seyislerin kalmaması…" gibi ifadeler şiirin temasını tespit etmemizi sağlamaktadır.

4. Bu dizede Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde başlayan Millî Mücadele'ye vurgu yapılmıştır. Bütün dünyanın baş eğdi zannettiği Türk milletinin bağımsızlığına kavuşmak için harekete geçtiği anlatılmıştır.

5. **Hürriyet İçin**

Kendini bilmezler zincir vuracakmış bize!...
Bir gün kesilir bu baş, yine de gelmez dize...

Şehit

Kalleşçe vurulduğunuz anda durdu zaman,
Gelir mi cihana bir daha böyle kahraman?
Can verdin; sarı saçlı, gül yüzlü Eren için;
Kırk bir kızıl gül açtı göğsünde vatan için.

Bayrağım

Baktığım her yerden gülümse, al bayrağım!
Ayın ve yıldızın göklerden eksilmesin,
Solmasın rengin, rüzgarın kesilmesin.
Senden ayrı yaşamak içimde bir kor ateş:
Öyle bir ateş ki cehennem ateşine eş!..

Etkinlik No.: 68

1. Birinci metin incelendiğinde şiirin aruz ölçüsü ile yazıldığı görülmektedir. İkinci metinde ise her bir dizenin hece sayısının eşit veya hecelerin ses değerinin aynı olmaması nedeniyle şiirin serbest ölçü ile yazıldığı anlaşılır.

2. aa, ba, ca, da, ea … kafiye örgüsü kaside, gazel vb. nazım şekillerinde kullanılır.

3. Ahenk kelimesinin anlamı "uyum"dur. Şiirde ahenk ise kelimelerin, ses ve anlamsal olarak birbirleriyle uyum içerisinde kullanılması ile oluşur. Şiirde ahengi sağlayan en önemli unsur, ölçüdür. Ancak ölçü olmadan da şiir yazılabilmektedir. Ölçü, kafiye, redif, asonans, aliterasyon vb. ahenk unsurlarını kullanmadan şiir yazmak kolay değildir. Ahenk unsurlarına başvurmadan şiir yazmaya çalışmak; çivi, tuğla vb. gibi araçlar olmadan ev yapmaya benzer. Şiiri düzyazıdan ayıran, şiiri şiir yapan da bu ahenk unsurlarıdır. Ahenk unsurlarını kullanmadan iyi bir şiir yazmak ustalık hatta dâhiliktir. I. metnin ölçü unsuruna bağlı biçimde yazıldığı ve ahengin daha sağlam olduğu görülmektedir. II. metinde ise ölçünün olmayışı nedeniyle kafiye ve redif unsurlarının daha etkili olduğu görülmektedir.

4. VIII. Bent
Her şahsı harîm-i Hak'a mahrem mi sanırsın (a)
Her tâc giyen çulsuzu Edhem mi sanırsın (a)
"mi sanırsın": Redif / -em: Tam Kafiye
Dehri arasan binde bir âdem bulamazsın (b)

CEVAP ANAHTARLARI

Âdem görünen harları âdem mi sanırsın (a)
"mi sanırsın: Redif / -em: Tam Kafiye
Çok mukbili gördüm ki güler içi kan ağlar (c)
Handân görünen herkesi hurrem mi sanırsın (a)
"mi sanırsın": Redif / -em: Tam Kafiye
Bil illeti kıl sonra müdâvâta tasaddî (d)
Her merhemi her yâreye merhem mi sanırsın (a)
"mi sanırsın": Redif / -em: Tam Kafiye

Bir önceki soruda ahenkle ilgili açıklamalar yapıldığı için burada tekrar ahengin ne olduğu ile ilgili açıklamalara girilmeyebilir. Şiirde ahenk; ustaca kullanılan ses akışı, söyleyiş, ritim, ölçü ve her türlü ses benzerliğiyle sağlanır. Kafiye ve redif de ahengin en önemli unsurlarındandır.

Etkinlik No.: 69

1. Bentler arasında dizelerin hece sayıları ve bentlerin kafiye düzenleri uyumludur. Dizelerin hece sayıları belirli bir düzende azalıp artmaktadır. Bentlerin kafiye düzeni "aabcbcdd" biçiminde düzenlenmiştir. İkinci bentte bu düzen iki defa kullanılmıştır.

	Birinci Bent
Hece Sayısı	16, 15, 12, 11, 8, 7, 4, 3
Kafiye Düzeni	aabcbcdd

	İkinci Bent
Hece Sayısı	3, 4, 7, 8, 11, 12, 15, 16, 16, 15, 12, 11, 8, 7, 4, 3
Kafiye Düzeni	eefgfghhıijkjkll

	Üçüncü Bent
Hece Sayısı	3, 4, 7, 8, 11, 12, 15, 16
Kafiye Düzeni	mmnonopp

2. Orhan Seyfi Orhon bu şiirde sistemli hece sayıları kullanarak bir resim çizmek istemiştir. Şair; denizde yaşamanın sonucu olarak gemicilerin tekdüze ve durağan bir hâlde olmamalarını, deniz ortamının değişkenliğini ve bunun kahramanlar üzerindeki etkisini, kahramanların uzun süren seferler neticesi sevdikleriyle bir kavuşup bir ayrılmalarının gelgitlerle dolu ruh dünyaları üzerindeki etkisini yansıtmaya çalışmıştır.

3. "Ufuk, güneş, yıldızlar" sözcükleri gemiciler için hayati öneme sahip kılavuzlarını; "fırtına, dalga, poyraz" sözcükleri deniz yaşamının zorluklarını; "güneş, deniz, sahil, yelken, rüzgâr" sözcükleri okuyucuya deniz yaşamının güzelliğini çağrıştırmaktadır. Bu sözcüklerle şair; içerik, ahenk ve şekille iletmek istediği, gemicilerin dalgalı yaşamının okuyucu üzerindeki etkisini daha da artırmıştır.

4. Şiirde "l, r, z; a, e" sesleri diğer seslerden fazla kullanılmıştır. Aynı seslerin fazla kullanılması kulağa bir müzik bestesi gibi hoş gelmektedir. Bu da şiirin müzikalitesini artırmaktadır. Bu seslerin bulunduğu kelimeler şairin bilinçli seçimidir. Çünkü şair aynı seslerin bulunduğu bu sözcüklerle ahengi artırmak, şiiri musikiye yaklaştırmak istemiştir.

5. Dize sayılarıyla uyumlu bir ses akışıyla şiiri okumak uygun olur. Birinci bent yüksek bir ses akışıyla başlayıp gittikçe azalan, ikinci bent alçak bir ses akışıyla başlayıp gittikçe artan sonra azalan, üçüncü bent ise gittikçe artan bir ses akışıyla okunmalıdır. Çünkü şairin okura iletmek istediği dalgalı şekli ve ahengi okuyuşa da yansıtmak gerekir.

6. Şiirin şekli ve bu görseller uyumludur. Şair uzun ve kısa dizelerle dalga veya gemi şekli oluşturmuştur. Şiirde üç bent üç dalga olarak düşünülebilir. Birinci bent bir dalganın sahile vurup etkisini kaybetmesini, ikinci bent sahilden açıkta yaklaşan bir dalgayı, üçüncü bent ise yeni oluşan bir dalgayı andırmaktadır. Böylece şiirin içeriği görsel olarak şekline yansıtılmıştır.

Etkinlik No.: 70

1. Şiir, beyit nazım birimi ile yazılmıştır. Şiirin kafiye şeması aa, ba, ca, da, ea… şeklindedir. Şiir, aruz ölçüsü ile yazılmıştır. Bu özelliklerin yer aldığı gelenek de divan edebiyatı geleneğidir. Bu metin, divan edebiyatı geleneklerine uygundur ve gazel nazım şekli ile yazılmıştır.

2. Şiirde sevgiliye duyulan aşk, sevgili uğruna çekilen çile vb. kavramlar işlenmiştir. Konusuna göre şiir türleri incelendiğinde bu metnin lirik şiir olduğu görülür.

3. Tanzimat Dönemi sanatçıları, divan edebiyatı geleneklerine göre yetişmiştir. Bu nedenle bu sanatçılar, her ne kadar Batı tarzı edebiyata yönelmiş olsalar da divan edebiyatının özelliklerini şiirlerinde yansıtmışlar veya bu edebiyatın özelliklerini hemen bırakamamışlardır. Namık Kemal'in yazdığı şiiri de bu doğrultuda değerlendirmek gerekir.

Etkinlik No.: 71

1. a) Şiirde kafiye düzeni ve ölçü olmadığında şiirin nazım biçimi değişir, serbest şiir olarak adlandırılır. Ayrıca şiirde ahenk unsurları olan kafiye ve ölçü kullanılmadığından şiirin ahengi azalır.
   b) Bu şiir, kaside nazım biçimiyle yazılmış olsaydı nazım birimi olarak dörtlük yerine beyit, ölçü olarak aruz ölçüsü kullanılır; dili ağır, beyit sayısı 33-99 arasında olurdu. Şiirin uyak şeması çapraz ve koşma tipinde değil, aa / ba / ca / da / ea... biçiminde olurdu.

2. Şiirde ağıdı çağrıştıran sözcük veya sözcük grupları şunlardır: selvi, ağlamak, baykuş; otluk, kanlı gözyaşı, çatılmış kaş, kara çatkı bağlamak; kırık minare, sönmüş ocak, devrilmiş kazan; hasta serçeler, kefensiz şehitler; bozulan bağlar, acı üzüm…

3. Şiirin halk şiirindeki koşmadan ayrılan yönleri ise halk şiirinde genellikle yarım kafiye ve redif kullanılırken bu şiirde tam, zengin kafiye ve redif kullanılması; şiirde mahlas kullanılmaması; ayrıca şairin pek çok halk şairinde görülen Arapça ve Farsça tamlamalara yer vermemesidir.

4. Bu ağıt, Balkan coğrafyasının perişan hâline ve buradan çekilmek zorunda kalan Osmanlıya yakılmıştır.

Etkinlik No.: 72

1. Şair *Sen yeşil bir kıyısın, ben dalgayım engindе* dizesinde sevgiliyi yeşil bir kıyıya, kendini de bir dalgaya benzeterek alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır. Bunun yanında *sevgilinin yorulmuş eteği* ifadesi de birbiriyle ilgi kurulamayan kelimelerin bir arada kullanımına, yani alışılmamış bağdaştırmaya örnektir.

2. Bu dizede şair, yapraklarını döken, "üşüyen" ağaçlar ile ayrılık acısı çeken insanın hissettikleri arasında bir benzerlik kurmaya çalışmıştır. Nasıl ki ağaçlar yapraklarını sonbaharda döküyor ve örtülerini üstünden atıyorsa insanlar da sevdiğinden ayrılınca yalnızlaşır ve üşür. Şair, ayrılık kavramıyla sonbahar mevsimi arasında ilişki kurmaya çalışmıştır.

3. Şair, ilk dizede sevgilinin baş ucundaki yıldızı, sönük gece kandiline; ikinci dizede de beyaz bulutu, bir mendile benzetmiştir.

4. Şair, *Ada'dan Dönerken* adlı şiirinde sevgiliden ayrı düşmenin hüznünü kalbinin derinliklerinde hissetmiş ve bu hissi şiirde çok güzel ifade etmiştir. Örneğin *Gözyaşlarım dolaşır yorulmuş eteğinde/Ben ağlarım… Uzaktan iniltimi dinlersin* dizelerinde sevgiliden uzak düştüğünü ve ağladığını alışılmamış bağdaştırmalarla dile getirmiştir.

   Ayrıca, *Şu geçen beyaz bulut yaşlı hicran mendili/Rüzgâr atmış havaya, onu al da sevgili/Derdinle ağlayanın gözyaşını silersin* dizelerinde de şair, bulutu ayrılık mendiline benzetip sevgilinin onu da alması ve aşk derdiyle ağlayanların gözyaşını bu bulutla silmesini istemektedir. Bu dizelerde şair, benzetme ve hüsnütalil sanatlarıyla anlatımını güçlendirmiştir.

   Sanırsın dertli İshak garip garip öttükçe/Bir kırık dal altından ney üfler hazân gece/Beyaz atkı omzunda meh-tâb dinler sessizce… dizelerinde "Dertli İshak kuşu garip garip öttükçe hazanın (sonbahar) gece vakti bir kırık dal altından ney üflediğini sanırsın."

CEVAP ANAHTARLARI

Mehtabın da bu sesi dinlediğini söyleyen şairin, kişileştirme sanatına başvurduğunu görüyoruz. Şair, bu dizelerde İshak kuşunun dertli dertli ötmesini, ney üfleyen sonbahara benzeterek şiirdeki duygusal etkiyi artırmaya çalışmıştır. Şiirde tespit ettiğimiz bu söz sanatları; şiirin okurun zihnindeki kalıcılığını artırmak, çekiciliğini artırmak, okura estetik zevk kazandırmak amacıyla kullanılmıştır.

Etkinlik No.: 73

1. Şiirin birinci dörtlüğündeki başlıca edebî sanatlar şunlardır:

a) Çoban, kaval, sürü, ova; bülbül, gül, yuva gibi tabiatla uyumlu sözcüklerle tenasüp sanatı yapılmıştır.

b) İnsana ait olan konuşma özelliği bülbüle aktarılarak intak (konuşturma) sanatı yapılmıştır.

c) "Boynu bükük" ifadesiyle insana ait bir özellik güle verilerek teşhis (kişileştirme) sanatı yapılmıştır.

ç) Gül, "boynu bükük" ifadesiyle insana benzetilip "insan" söylenmediğinden kapalı istiare sanatı yapılmıştır.

d) Çobanın, cevabını bildiği bir soruyu bülbüle sormasıyla istifham sanatı yapılmıştır.

e) Çobanın, sürülerinin ve ovasının yerini bildiği hâlde bilmezlikten gelmesiyle tecahülüarif sanatı yapılmıştır.

2. Manzumede divan edebiyatında çok sık kullanılan "gül" ile "bülbül" mazmunu kullanılmıştır. Divan edebiyatında bülbül "seven", gül "sevilen"dir. Gül naz, bülbül niyaz (yalvarma) makamındadır. Gül daima güzelliğin, tazeliğin, zarafetin, narinliğin, güzel kokunun nişanıdır. Bülbül, gülü etkilemek için güzel sesiyle nağmeler söyler ama gül ona yüz vermez. Bu manzumede ise bu mazmunun dışına çıkılarak gül boynu bükülmüş, solmuş, eski güzelliğini yitirmiş; bülbül ise gülün peşinde koşan ona yalvaran bir âşık değil, gülden hesap soran hâkim bir edayla karşımıza çıkar.

3. Bu şiirde "çoban" ile "bülbül" imgeleri iki farklı sanat anlayışını sembolize etmektedir. Şiir bu iki sembolün karşılıklı konuşmaları üzerine kurulmuştur. Şair "çoban" imgesiyle *toplum için sanat*, "bülbül" imgesiyle *sanat için sanat* anlayışını benimseyen sanatçıları anlatmaktadır.

4. Bülbül *sanat için sanat* anlayışını temsil etmektedir. Divan edebiyatı sanatçıları şiirlerini Arapça ve Farsça tamlamalarla yüklü ağır bir dille yazmış, şiirlerinde divan edebiyatı nazım şekillerini kullanmıştır. Tanzimat sanatçıları dili sadeleştirmeye çalışmış fakat başarılı olamamış, divan edebiyatı nazım şekillerini kullanmaya devam etmiştir. Servetifünun ve Fecriaticiler ise Batı'dan alınan yeni nazım biçimleri ve serbest müstezatı kullanmış, kendilerine özgü çok ağır bir şiir dili oluşturmuştur. Şiirin son dörtlüğünde: *Bülbül* dedi: *Şarkı ölsün, yok tasa;/ Türkülerim yaşar, söyler Türk dili…* dizeleri ve bülbül imgesiyle sembolize edilen sanatçıların sanat anlayışının değiştirdiğini görüyoruz. Çünkü şarkı divan edebiyatı, türkü ise halk edebiyatı nazım biçimdir. Bülbül, *Türkülerim yaşar, söyler Türk dili…* dizesiyle dil anlayışının da değiştiğini belirtmiştir.

5. Evet, kurulabilir. Şiirde kullanılan nazım birimleri dörtlük ve beyittir. Çoban ve bülbül imgesiyle doğrudan bağlantılıdır. Dörtlük halk edebiyatı nazım birimi beyit divan edebiyatı nazım birimidir. Yani dörtlük çoban, beyit bülbül imgesine karşılık kullanılmıştır.

6. Kaval ile Ney, Saz ile Ut, Türkü ile Şarkı…

7. Dildeki sözcükler sınırlıyken şairin hayalleri, duyguları sınırsızdır. Şair; sınırlı sözcüklerle sınırsız duygu ve hayallerini anlatmaya çalışırken sözcüklerin yetersiz kaldığı durumlarda edebî sanat, mazmun ve imgelere başvurur. Bunlar aracılığıyla sözcüklerin çağrışım gücünden yararlanır, sözcüklere gerçek veya sembolik yeni anlamlar yükler; dili zenginleştirir, az sözle çok şey anlatır, anlam katmanları yaratır. Böylece günlük dilden farklı bir dil (şiir dili) ortaya çıkarır. Şiiri okuyan her kişi onu kendi dünyasına göre yorumlayabilir. Böylece doğrudan akla değil duygulara hitap eden bir sanat eseri meydana gelir.

Etkinlik No.: 74

1. Roman ve hikâye vb sanatsal metinlerde olduğu gibi şiirin de anlatıcısı vardır. Şiirdeki anlatıcıya "söyleyici" denir. Şiirin söyleyicisi, şairin kendisinden bağımsız bir kişiliktir. Bu şiirde de söyleyici, şairden farklı bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Şiirde üç söyleyici söz konusudur.

Şiirdeki, *Bugün açız yine evlatlarım, diyordu peder/Bugün açız yine; lâkin yarın, ümit ederim/Sular biraz daha sakinleşir... Ne çare, kader!* dizelerinde söyleyici evin babasıdır.

Hayır, sular ne kadar coşkun olsa ben giderim/Diyordu oğlu, yarın sen biraz ninemle otur dizelerinde de söyleyici evin oğludur.

Yarın küçük gidecek yalnız, öyle mi, balığa?/— O gitmek istedi; 'Sen evde kal! ' diyor.../— Ya sakın/O gelmeden ben ölürsem?.. dizelerinde de söyleyici ninedir.

3. Şiirde baba, çocuk ve nine birbiriyle konuşmaktadır. Birden fazla söyleyici arasında yaşanan bu diyaloglar, şiirin konuşma havasında olmasını sağlamıştır.

Etkinlik No.: 75

1. Şiirin söyleyicisi Mohaç Savaşı'nda şehit olan akıncılar veya süvarilerdir. Söyleyicinin süvari olduğu "yüz atlı, at kişnemesi, doludizgin, dörtnala, nal sesleri…" gibi ifadelerden; şehit olduğu "can vermek, dünyaya veda etmek, meleklerle karışmak, cennet kapısı, şehitlerle beraber…" gibi ifadelerden; birden çok kişinin duygularını dile getirdiği "biz" sözcüğü ve birinci çoğul şahıs ekinden anlaşılmaktadır.

2. Söyleyici oldukça coşkulu, kıvançlı, mutlu ve huzurludur. "Aşk, heves, atılmak, canlandı, pûse, visâl, yarışmak, cennet, bahçe…" gibi ifadeler söyleyicinin ruh hâlini yansıtmaktadır.

3. Şiirdeki söyleyici; geride kalan gazilere ve bir gün vatanını savunmak için savaşmak zorunda kalacak kişilere hitap etmektedir. Şair; söyleyici vasıtasıyla din, millet ve vatan için ölmenin büyük bir onur ve Allah katında önemli bir makam olduğunu; geride kalanların da yeri geldiğinde din, vatan ve millet için hayatlarını ortaya koymaları gerektiğini dile getiriyor.

4. Şiirin anlamında, okunuşunda ve türünde büyük değişiklikler görülürdü. Anlamsal açıdan söyleyici muzaffer bir asker değil, mağlup bir asker olarak karşımıza çıkar, vatanının işgalini, yaşanan zulümleri, yapılan haksızlıkları ve bunlar karşısında duyduğu utancı, acıyı anlatırdı. *Mohaç Türküsü* epik bir şiirken bu söyleyicinin şiiri bir ağıda dönüşür, şiirin okunuşu kıvançlı ve coşkulu olmaz, mahzun ve duygusal bir şekle bürünürdü. Hatta başlıktaki *türkü* sözü yerini matem, yas, keder sözcüklerine bırakırdı.

5. Eserler hitap ettiği kişiye veya kitleye göre şekillenir. Yahya Kemal Beyatlı, bu şiiri çocuklar için yazsaydı sade bir dil ve kısa cümleler kullanır, yabancı kelimelere yer vermezdi. Çünkü çocukların çok uzun dizeleri anlamaları ve akılda tutmaları, yabancı kelimeleri bilmeleri mümkün değildir. Örneğin Servetifünun sanatçılarından Tevfik Fikret, bütün şiirlerinde aruz ölçüsü ve ağır bir dil kullanırken çocuklar için yazdığı şiirlerde 8'li hece ölçüsü ve sade bir dil kullanmıştır.

6. Olası cevap: Şiirin söyleyicisi bir Türk süvarisinin atı veya kılıcı olabilirdi. Çünkü söyleyicinin ruh hâlinin devam edebilmesi için zafer kazanan taraftaki bir süvarinin atı veya kılıcı olması gerekir. Bu söyleyici şehitleri temsil eden bir imge olarak karşımıza çıkardı.

7. Söyleyicinin ve hitap edilen kişilerin bilinmesi şiirdeki imgelerin, dolayısıyla şiirin çözümlenmesine yardımcı olur. Şiirin daha kolay anlaşılmasını, şiirdeki örtük iletilerin ortaya çıkmasını sağlar. Okuyucu, şairin kendisine iletmek istediği iletiyi daha iyi anlar.

Etkinlik No.: 76

1. Anadolu kadını, bu dizelerde tarlada çalışmaktan derisi çatlamış, yüzü ve bağrı güneşte kararmış, eli nasırlı bir kişi olarak tanıtılmıştır. Söyleyici, Osmanlı Devleti'nin son döneminde aralıksız gerçekleşen savaşlar neticesinde halkın yoksul, çaresiz

CEVAP ANAHTARLARI

ve daha da önemlisi babadan ve kocadan yoksun bir hâlde yaşadığını ve bunun sonucu olan sıkıntılarını dile getirmektedir.

2. Anadolu insanı için vatan kavramı, onun ailesinden, anne ve babasından daha değerlidir. Çünkü vatan olmazsa o ailenin rahat bir biçimde yaşamını sürdüreceği bir mekân olmayacaktır. Geride kalanların millî ve manevi duygularını özgür bir biçimde yaşayabilmesi için şehit olmak gerekirse bu vatanın evlatları gözünü kırpmadan bu mertebeye erişmek için canını feda eder. Vatanın diğer fertlerine düşen görev de vatanı için şehit olanların ailesine sahip çıkmak ve onların eksikliğini hissettirmemektir.

3. Türk milleti, geçmişte de bugün de vatanını kurtarmak ve gelecek nesillere bir vatan toprağı bırakmak adına canını feda etmekten bir an bile şüphe duymaz. Anadolu insanı için vatan, bayrak olgusu anne ve babadan, eşten, çocuklardan daha gerekli ve mühimdir. Vatansız bir millet yok olmaya mahkûmdur. Bu nedenle insanımız 15 Temmuz gecesi devletini, vatanını kurtarmak için şehit olmayı göze alarak yollara çıkmış ve vatanını savunmak için tanklara karşı gelmiştir. Yüz yıl önce damarlarındaki asil kanın varlığını bütün dünyaya gösteren halkımız, yakın zamandaki mücadelesi ile de bu kanın varlığının devam ettiğini ve edeceğini göstermiştir.

Etkinlik No.: 77

1. a) Söyleyiciyle ilgili olanlar: “kırık camlı fener, lastik ayakkabı, kesesinde tek onluk bile olmaması…”
   Seyfi Baba’yla ilgili olanlar: “bakacak kimsesinin bulunmaması, yetmiş beş yaşının üzerinde olmasına rağmen çalışmak zorunda olması, oğlu Osman’ın işsiz olması, komşusunun mangala koyduğu ateşle ısınmaya, verdiği ıhlamurla tedavi olmaya çalışması…”
   Çevreyle ilgili olanlar: “çatısı çökmüş ev, eskimiş mabed, gece bir saçağın altında uyumaya çalışan, evsiz barksız sefil insanlar, hâke serilmiş evler, evi sırtında gezen aileler…”

   b) Şiirde anlatılanlar dönemin tarihî ve sosyal gerçekliğiyle doğrudan ilgilidir. Osmanlının son dönemde pek çok cephede savaşmak zorunda kalması, toprak kaybetmesi Osmanlıyı askerî ve mali açıdan zor durumda bırakmıştı. Cephede evlatlarını kaybeden anne babaların, kocalarını kaybeden eşlerin yalnız kalması, geçimlerini sağlayamaması, toplumun gittikçe fakirleşmesi tarihî olayların toplumsal yansımasıdır.

2. Seyfi Baba bakacak kimsesi olmayan, bazen bir hafta yanına kimse uğramayan, genelde yalnız yaşayan, yalnızlık canına “tak” etmiş, yaşlı bir adamdır. Yetmiş beş yaşının üstünde olmasına rağmen düşmanına maskara olmamak, dostunu küçük düşürmemek için çatı tamiri yaparak namerde el açmamaya çalışan, ilgiye muhtaç, ince ruhlu biridir. O kadar ince ruhlu ki dostu sıkıntıya girmesin, işinden gücünden olmasın diye hasta olduğu hâlde ona haber göndermemiş, evine gelen dostunun yorgunluğunu, üşüdüğünü düşünmüştür.

3. Söyleyicinin dostunun hasta olduğunu öğrenince sabahı beklemeden uzun ve meşakkatli bir yola düşmesi, Seyfi Baba’nın da dostu sıkıntıya girmesin, işinden gücünden olmasın diye haber vermemesinden “dostluk” değerine ulaşabiliriz.
   Seyfi Baba’nın ilerlemiş yaşına rağmen namerde muhtaç olmamak için çalışması, geçimini alın teriyle kazanmasından “öz denetim” değerine ulaşabiliriz.
   Komşunun mangala ateş koyması, Seyfi Baba’ya ıhlamur getirmesi, söyleyicinin ona para vermek istemesinden “yardımseverlik” değerine ulaşabiliriz.

4. Seyfi Baba’ya yardımı dokunan tek kişi olduğu için komşunun yerinde olmak isterdim.
   En kısa zamanda bir iş bulup babasını rahat ettirmek isteyen oğlu Osman’ın yerinde olmak isterdim.
   Diğer insanlara yardım edebilmek için varlıklı biri olan Mehmet Ağa’nın yerinde olmak isterdim.
   Maddi olarak olmasa da manevi olarak yardımcı olduğu için söyleyicinin yerinde olmak isterdim.

Etkinlik No.: 78

1. I. metnin ölçüsü aruz ölçüsü; nazım birimi bent; kafiye şeması abcba, dbed, eff, ef (Belirli bir kafiye yapısı yok); nazım şekli ise serbest müstezattır.
   II. metnin ölçüsü 7’li hece ölçüsü; nazım birimi dörtlük; kafiye şeması aaba, ccdc, eefe, gghg … (mani tipi kafiye); nazım şekli ise serbest şiir şeklindedir.

2. I. metin, hayalde yaşatılan bir âleme gitme arzusunu taşır ve sembolizm akımının etkisiyle yazılmıştır. Fecriati sanatçısı olan Ahmet Haşim, şiirde daha çok aşk, özlem ve doğa temalarını işlemiştir. Akşamın yoğunluğu ve insanda farklı duygular uyandırdığı vurgulanmak istenirmiş gibi, “akşam” kelimesi son bentte iki dize içinde toplam altı kez tekrarlanmıştır. “Akşam”ın, Ahmet Haşim için özel bir anlamı vardır. O, akşamın ve yarı karanlık zamanların şairi olarak bilinir.
   Burada anlatılanlardan hareketle şiirde sembolizm akımının etkili olduğu; duygusallığa, insanın iç dünyasına önem verildiği görülür. Sembolistlere göre somut varlıklar, dış dünya ile insanın duyuları arasında köprü kurmaya yarayan birer simgedir. Sembolistlere göre şiirde anlam kapalı olmalı ve herkes kendince şiire bir yorum getirebilmelidir. Lirizm, bu anlayışın en önemli ögesi durumundadır.
   II. metin, Anadolu insanına öğüt verme amacıyla yazılmıştır. Türkçenin önemini, güzelliğini, ifade gücünü o dönemin insanlarına ispat etmek ve daha da önemlisi Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe üzerindeki etkisini kırabilmek adına yazılmış bir şiirdir. Şiirde sade bir dil ve hece ölçüsü kullanılmıştır. Halk şiirinin olanaklarından yararlanılmıştır. Şiirin içeriğinde sanat yapmaktan çok halkın ve ülkenin sorunları işlenmiştir. Öğretici niteliği ağır basan bir şiirdir. Milliyetçilik ve Türkçülük fikrini işleyen, millî coşkuyu artırıcı nitelikte bir şiirdir. Bu anlatılanlardan hareketle de Millî edebiyat geleneğine dayandığını söyleyebiliriz.

3. I. metinde şiirin dili, konusu ve biçimsel özelliklerine bakılınca *sanat için sanat* anlayışının hâkim olduğu görülmektedir.
   II. metinde ise şiirin dili, konusu ve biçimsel özelliklerine bakılınca *toplum için sanat* anlayışının hâkim olduğu görülmektedir.

Etkinlik No.: 79

1. *Irkımın Türküsü* şiiri “Türklük” teması, *Yeşil Yurd* şiiri “tabiat” teması üzerine kurulmuştur.
   Irkımın Türküsü şiiri sade bir dille, *Yeşil Yurd* şiiri yabancı kelime ve tamlamalarla yüklü ağır bir dille yazılmıştır.

2. Mehmet Emin Yurdakul’un şiirinde söyleyici Türk milletinin bir ferdidir. Söyleyici Türk milletinin tarihinden, dilinden ve özelliklerinden bahsettiğinden şair, *toplum için sanat* anlayışını benimsemiştir.
   Tevfik Fikret’in şiirinde söyleyici bulunduğu mekândan uzaklaşarak kendisini dertlerinden uzaklaştıran, hayalini kurduğu *Yeşil Yurd*’da yaşamak isteyen bir kişidir. Bireysel temayı işleyen şair, *sanat için sanat* anlayışını benimsemiştir.

3. Mehmet Emin Yurdakul bu şiirinde Türk milletini yüceltmektedir. Bu durum onun Türkçülük fikrine bağlı olduğunu göstermektedir.

4. *Irkımın Türküsü* şiiri, coşkulu bir biçimde duygulara hitap ettiğinden romantizmin, aynı zamanda Türk tarihinden bahsettiğinden realizmin, *Yeşil Yurd* şiiri ise söyleyicinin hayalindeki bir tabiatı resmettiğinden parnasizmin etkisiyle yazılmıştır.

5. Görsellerin temaları sırasıyla: mezar (ölüm), sonbahar (hüzün), sevgi (aşk), bayrak (bağımsızlık), özgürlük, hak/adalet, eşitlik/birlik, gül (tabiat)
   Bu temalardan “adalet, bayrak, eşitlik, özgürlük” toplumsal temalar olduğundan Millî Edebiyat Dönemi’yle ilgilidir.
   Bu temalardan “gül, ölüm, sonbahar, sevgi” bireysel temalar olduğundan Servetifünun veya Fecriati Dönemi’yle ilgilidir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 80

1. Bu dizelerde annenin ölümü dile getirilir. Söyleyici, ilk dizede *Ak saçlı başını alıp eline* sözleriyle annesinin yaşlı olduğunu hissettirmeye çalışmış ve son dizelerde de onun ölmesi ihtimaline alışmış ama yine onunla olmak istediğini ifade etmiştir. Ayrıca bu dörtlükte "kaderci olma" düşüncesine yer verilmiştir. *O titrek kalbini bahtın yeline/Bir ince tüy gibi sal anneciğim* dizeleri buna örnektir.

2. Verilen dizelerde anne unsuru sembolik değildir, somut olarak ifade edilmiştir. Şiirin bu dizelerinde kasvet ve umutsuzluk havası bulunur. *Sanma bir gün geçer bu karanlıklar./Gecenin ardında yine gece var.* dizeleriyle söyleyicinin içine düştüğü umutsuzluk da açık bir şekilde ifade edilir.

3. Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerindeki anne, hep uzaktadır ve özlenmektedir. Şairin dertlerini, duygularını, ölüm kavramını çoğunlukla anne temalı şiirlerinde anlattığını görmek mümkündür.

   Annesinin hasta olduğu, annesinin daha kendisi çocukken elinden kayıp gitmesi ve yaşadığı bu travma sonucu şiirlerinde sıkça anne mefhumunu işlediği görülür. Necip Fazıl'ın şiirlerinde yaşadığı sıkıntıları aktarırken en güzel besin kaynağı annedir. Çünkü Necip Fazıl Kısakürek, annesine kendi derdini anlatırken şiirini daha güçlü, daha açık bir şekilde yazmıştır.

Etkinlik No.: 81

1. a) Şiirde görülen masal motifleri: "Mehlika Sultan, rü'ya, Kaf dağları, çıkrığı yok kuyu, yedi genç, meshur (büyülenmiş), uzun gözlü, uzun saçlı peri…" gibi ifadelerdir.

   b) Bu şiirin söyleyicisi bir masal anlatıcısı olabilir. Söyleyici tıpkı bir masal anlatıcısı gibi önce Mehlika Sultan'a âşık yedi gençten bahsetmiş, sonra geriye dönüş tekniğiyle yolculuğun nedenini açıklamış, olayları geçmiş zaman kipiyle anlatmış, masalın sonunda da "dediler" ifadesiyle bir rivayeti (söylenti) aktarmıştır.

   c) Mehlika Sultan; "kişinin arzuları, hedefleri, hayalleri, sevdiği kişi/kişiler; güzellikler, saf şiir, Allah, cennet…" gibi idealize edilmiş duygu, varlık veya kavramı simgeliyor olabilir.

2. Olası cevap: İslami inanışa göre insanın asıl vatanı cennettir. Bütün emelleri orada gerçekleşecektir. Dünya ise insan için bir gurbet yeridir. Bu gurbette her insanın sınırsız emelleri vardır. Bir ömür boyunca insanların kimisi zenginlik kimisi makam kimisi şöhret peşinde koşup durmaktadır. Bir ömür sürecek bu yolculuk genellikle hayal kırıklığıyla son bulur. Kişi emellerine kavuşamadan eceline kavuşur ve bu dünyadan göçüp gider.

3. Uzun gözlü, uzun saçlı peri bir hayaldir. Söyleyici "sandılar" ifadesiyle onun gerçek olmadığını belirtmiştir. Ayrıca suyun bir ayna gibi yansıtma özelliği vardır. Bu nedenle kuyudaki suyun üzerinde görülenler gerçek değil, onun yansımasıdır.

4. Şiirdeki yüzük bir kişiye bağlılığı, yüzüğü çıkarıp atmak ise o bağın koparılması anlamına gelir.

5. Bu şiiri herkes kendi düşüncesine göre yorumlayabilir. Şiir kapalı bir anlatıma sahiptir. Açık iletileri çok az olan şiir; örtük iletilerle, sembollerle örülmüştür. Bu nedenle şiir tasavvufi anlamda da yorumlanabilir. *Mehlika Sultan* Allah, yedi genç ise ona kavuşmaya çalışan tasavvuf yolcuları, *Kaf dağları* bu yolculuğun zorluğu, *gümüş yüzük* ve *abâ* dervişlik sembolü olarak görülebilir.

6. Olası cevap: Cemil Meriç'in bu yorumuna katılıyorum. Şiirdeki Mehlika Sultan güzelliğiyle herkesi büyüleyen Avrupa; ona âşık olan, kara sevdalı yedi genç ise Batı hayranı Genç Osmanlılar olabilir. Şiirdeki yedi genç; hayallerini süsleyen, büyüleyici Mehlika Sultan'a kavuşmak için ülkelerini terk edip Avrupa yollarına düşmüş, Avrupa'da aradıklarını bulamayıp çıkarılan genel afla yurda dönmüş aydınlarımızdır.

7. Olası cevap: Bence bu yedi genç, Mehlika Sultan'a kavuşamamıştır. İdeallerine kavuşamayan bu gençler geri dönmeyi de gururlarına yedirememiş ve gittikleri yerden dönmemeyi seçmişlerdir. Bu durum halk arasında söylenti hâline gelmiştir.

Etkinlik No.: 82

1. Olası cevap: *Bir Tepeden* adlı şiir, Yahya Kemal Beyatlı'nın Osmanlının başkentliğini yapmış olan İstanbul'a karşı beslediği güzel duyguları ele aldığı şiirlerinden biridir. Şair, bu şiirde sevgiliyi İstanbul ile güzellik bakımından bir araya getirir. Konuşurken bir kere daha güzel bulduğu hayali sevgilinin sesinde İstanbul'u duyumsar.

2. Olası cevap: Yahya Kemal, bu dizelerde İstanbul konuşmasından ve bu seste İstanbul'u duyduğundan bahseder. İstanbul'un konuşması ile şairin vurgulamak istediği, İstanbul'da yaşayan insanların konuştuğu "İstanbul Türkçesi" olabileceği gibi, İstanbul'daki camilerden yükselen "ezan sesleri" de olabilir. İkinci mısrada da bu unsurların İstanbul'u çağrıştırdığını ve temsil ettiğini kasteder.

3. Olası cevap: Osmanlı medeniyetinde fethedilen bölgede Türk ve Müslüman hâkimiyetinin ve kültürünün var olduğunun göstergesi olarak cami, medrese, hamam vb. yapılar inşa edilir ve göç politikasıyla da o bölgedeki hâkim unsur, Türk ve Müslüman yapı olur. Irkın iklim yani mekân olarak İstanbul'u da kendi kültür çerçevesinde yaratması yine bu şekilde olmuştur. Bir şehrin çehresi de tıpkı insanda olduğu gibi dikkati çeken ilk unsurdur. Şehrin çehresini oluşturan unsurlar da halk, mimari, çevre vb.dir. Bu unsurlar sayesinde İstanbul'un Türk-İslam kültürüyle yoğrulmuş bir şehir olduğu dile getirilir. Burada da 1071'den beri Türk-İslam medeniyetine hizmet eden her hükümdar ve komutan kastedilip *Kaç fâtihin altın kanı mermerle karışmış* ifadesi kullanılmıştır. "Altın kan" imgesinden hareketle şair, tüm Türk hükümdarlarının kutsal bir gayeye hizmet ettiklerini ve kutsal bir kana sahip olduklarını ifade eder.

Etkinlik No.: 83

1. a) Şiirde anlamın kapalı, ahenk unsurlarının yoğun olduğu görülmektedir. Şair ahenk unsurlarından tam ve zengin kafiyeye, aruz ölçüsüne, ses, sözcük ve dize tekrarına başvurmuştur. Şair, şiirle ilgili görüşlerinde de belirttiği gibi şiiri sözden ziyade musikiye yaklaştırmak istemiş; şiirde ahengi ön plana çıkarmış, anlamı ikinci planda tutmuştur. Çünkü şaire göre mana için şiiri deşmek, ötüşüyle yaz gecelerinin yıldızlarını titreten hakir kuşu (bülbülü) eti için öldürmekten farklı değildir.

   b) Şair; "akşam" sözcüğünü tekrar ederek ahengi artırmak, akşam vakitlerini çok sevdiğini anlatmak, okura akşam vaktini hissettirmek, gittikçe koyulaşan akşamın karanlığını bize yaşatmak istemiştir.

2. Olası cevaplar:

   Şiirde ahenk kadar anlamın da önemli olduğunu ve anlamın açık olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü her sanat eserinin bir iletisi vardır. Anlaşılamayan şiirlerin iletisi okuyucuya ulaşmaz. Bu şiirler herkese değil belli bir kesime hitap eder. Halk ise açık ve anlaşılır şiirlerden hoşlanır. Dönemlere göre değişiklik gösterse de halk edebiyatı binlerce yıldır varlığını sürdürmektedir.

   Bence şiirde anlam kapalı olmalıdır. Çünkü şiir bir sanat eseridir. Sanat ise faydaya değil, güzelliğe yönelik bir etkinliktir. Şiirde anlam aramak, şiiri güzellikten koparıp faydaya kurban etmektir. Bu durum, şiiri sanat eseri olmaktan çıkarır. Şiir; akla, mantığa değil; duygulara hitap etmelidir. Akla, mantığa seslenmek isteyenler bunu düzyazıyla yapabilir.

3. a) Söyleyici; güneşin doğuşunda üzgün, batışında ise keyifli bir ruh hâline sahiptir. Birinci bentte güneşin doğuşuyla ilgili olarak söyleyicinin "yazık" kelimesini kullanması bundan hoşlanmadığını veya buna üzüldüğünü; akşam saatlerinden bahsettiği son iki bölümde ise gökyüzünü büyüleyici olarak görmesi, akşam saatinde göllerde bir kamış olmak istemesi bu zaman diliminden hoşlandığını göstermektedir.

CEVAP ANAHTARLARI

b) Olası cevap: Servetifünun ve Fecriati Dönemi'nde görülen hayal-hakikat çatışması bu şiirde de kendini göstermektedir. Güneş gerçekleri tüm çıplaklığıyla ortaya koyduğundan söyleyici güneşten ve güneşin getirdiklerinden hoşlanmamaktadır. Akşam ve gece ise söyleyicinin hoşlandığı zaman dilimleridir. Bu zaman dilimlerinde gerçeklerin yerini sınırsız hayaller almakta, eşya ve varlıklar gerçeğinden farklı algılanmaktadır. Söyleyici bu durumdan oldukça hoşnuttur. Böylece söyleyici gündüzün gerçeklerinden gecenin hayallerine sığınmaktadır.

4. Şiir, Ahmet Haşim'in hayatından izler taşımaktadır. Çünkü her sanat eseri sahibinden izler taşır; onun duygularını, düşüncelerini, hayallerini yansıtır. Şairin küçük yaşta annesiz kalması, akşam ve gecenin ona annesiyle Dicle kıyılarında geçirdiği zaman dilimlerini hatırlatması, sürekli bu zaman diliminde yaşamak istemesi, hayalî de olsa bu zaman dilimlerinde annesiyle birlikte olduğunu düşünmesi gibi nedenlerden söyleyici akşam saatlerinde göllerde bir kamış olmak istiyor olabilir.

5. a) Şiirin bir tablosu yapılsaydı "sarı ve kızıl" renkler yoğun olarak kullanılırdı. Şair ilk iki bentte güneşin doğuşunu, son iki bentte güneşin batışını öne çıkarmıştır. "Fecr, güller, gün, altın kuleler, akşam, sırma kemer, kamış…" gibi ifadeler sarı ve kızıl renkleri çağrıştırmaktadır.

b) Şaire "Akşam Şairi" takma adı akşam vakitlerini sevmesi, şiirinde en anlaşılır ifadenin akşam vakti göllerde bir kamış olmak istemesi, akşam kelimesini çok fazla kullanması gibi gerekçelerle verilmiş olabilir.

Etkinlik No.: 84

1. Şiirin dili incelendiğinde şiirde sade, anlaşılır bir dil kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan kelimeler, herkesin anlayabileceği tarzda kelimelerdir. Böylelikle de örtülü anlamların yok denecek kadar az olduğu bir şiir tespit edilir. Şiirin ifade biçimi de incelendiğinde mecaz anlatımların pek yer almadığı, sanatsız, doğrudan bilgi vermeye yönelik bir anlatım hemen dikkati çeker. Türk edebiyatında bu özelliklerin ağır bastığı dönemde Millî Edebiyat Dönemi'dir.

2. Okuduğumuz şiir 11'li hece ölçüsü ile yazılmış ve örtlüklerden oluşmuştur. Bu unsurlara bağlı kalarak şiirlerini yazan grup ise Beş Hececilerdir. Beş Hececileri temsil eden şairler; Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Orhan Seyfi Orhon ve Enis Behiç Koryürek'tir.

3. Faruk Nafiz Çamlıbel; *Han Duvarları, Şarkın Sultanları, Dinle Neyden, Çoban Çeşmesi…*

Halit Fahri Ozansoy; *Şadırvanlar, Paravan, Kâbûs…*

Orhan Seyfi Orhon; *Fırtına ve Kar, Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi…*

Yusuf Ziya Ortaç; *Akından Akına, Giden Gelmez, Zeybekler…*

Enşis Behiç Koryürek; *Buhran, Tuna Kıyısında, Gemiciler, Eski Korsan Hikâyeleri…*

Etkinlik No.: 85

1. Olası cevap: Fecriati Edebiyatı sanatçıları arasında sanat anlayışlarından da anlaşılabileceği gibi tam bir birlik yoktu. Fecriati sanatçıları büyük iddialarla ortaya çıkmalarına karşın Servetifünun'u taklitten öteye gidememişlerdi. 1911 yılında Selanik'te çıkarılan Genç Kalemler dergisinde *Yeni Lisan* makalesinin yayımlanmasıyla dilde sadeleşme benimsenmiş, Millî Edebiyat Dönemi başlamış, bu anlayışa yakın olan sanatçılar Millî Edebiyat'a katılmıştır. Bu nedenle hem Fecriati hem Millî Edebiyat dönemlerinde yer almışlardır.

2. Divan edebiyatı nazım biçimleri Tanzimat Dönemi'yle ilgilidir. Tanzimat Dönemi'nde divan edebiyatı nazım biçimleri kullanılmaya devam etmiştir.

Yeni Lisan makalesi Millî Edebiyat Dönemi'yle ilgilidir. Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem gibi Millî Edebiyat sanatçıları Yeni Lisan makalesiyle dille ilgili görüşlerini açıklamışlardır.

Parnasizm ve sembolizm, Servetifünun ve Fecriati dönemleriyle ilgilidir. Bu dönem şairleri parnasizm ve sembolizmin etkisiyle şiir yazmışlardır.

Abes-muktebes tartışması Tanzimat Dönemi'yle ilgilidir. Kulak için kafiyeyi savunan Recaizade Mahmut Ekrem'le göz için kafiyeyi savunan Muallim Naci arasında gerçekleşen tartışmanın diğer adıdır.

Sade dille şiir yazma Millî Edebiyat Dönemi'yle ilgilidir. Millî edebiyat sanatçıları Yeni Lisan makalesiyle dille ilgili görüşlerini açıkladıktan sonra bu görüşlerine uygun sade dille eserler yazmışlardır.

Saf şiir anlayışı Fecriati Edebiyatı ve Millî Edebiyat dönemleriyle ilgilidir. Fecriati sanatçısı Ahmet Haşim ve Millî Edebiyat sanatçısı Yahya Kemal Beyatlı bu dönemlerde "saf şiir" anlayışıyla şiirler yazmıştır.

3. Birinci Dönem Tanzimat Edebiyatı şairleri, divan edebiyatı nazım şekillerini kullanılmaya devam etmiş, içerik olarak "vatan, millet, hürriyet" gibi toplumsal temaları işlemişlerdir. Bu şairler, dili sadeleştirmeye çalışsa da başarıya ulaşamamışlar, *toplum için sanat* anlayışı benimsemişlerdir.
İkinci Dönem Tanzimat Edebiyatı şairleri ise divan edebiyatı nazım şekillerini terk etmiş, "aşk, ölüm, tabiat" gibi bireysel temalar işlemişlerdir. Bu şairler, ağır bir dili ve *sanat için sanat* anlayışı benimsemiştir.

4.

a) *Seyfi Baba, Küfe, Mahalle Kahvesi, Hasta* adlı manzumelerinde halkın yaşamını ve yoksulluklarını bütün canlılığıyla anlatan sanatçının yedi bölümden oluşan eseridir.	*Safahat* Millî Edebiyat Dönemi
b) Eski ve yeni edebiyat arasında ikilemde kalan sanatçının divan edebiyatı şiirlerinden oluşan antolojisidir.	*Harabat* Tanzimat Dönemi
c) *Neoklasisism* anlayışıyla Batı şiiriyle divan şiirini kaynaştırmaya çalışan sanatçının yeni nazım biçimleri ve sade bir Türkçeyle yazdığı şiirlerinin toplandığı eseridir.	*Kendi Gök Kubbemiz* Millî Edebiyat Dönemi
ç) *Tarih-i Kadim, Doksan Beşe Doğru* şiirleri büyük tartışmalara neden olan sanatçının oğlunun kişiliğinde Türk gençlerine öğüt veren şiirlerini topladığı eseridir.	*Haluk'un Defteri* Servetifünun Dönemi
d) Çok renkli ve geniş bir hayal gücüne sahip olan sanatçının *Kış Nağmeleri* anlamına gelen, kar yağışının bıraktığı izlenimi ve kış manzarasını anlattığı ünlü şiiridir.	*Elhan-ı Şita* Servetifünun Dönemi
e) Bütün şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanan sanatçının ön sözünde *Şiir Hakkında Bazı Mülahazalar* adlı poetikasını yazdığı eseridir.	*Piyale* Fecriati Dönemi
f) Kafiyesiz şiir yazarak nazmı nesre yaklaştıran sanatçının Türk edebiyatındaki ilk pastoral şiir kabul edilen eseridir.	*Sahra* Tanzimat Dönemi
g) Halk şiiri geleneğiyle şiirler yazan, "Filozof Rıza" olarak da tanınan sanatçının şiirlerini topladığı eseridir.	*Serab-ı Ömrüm* Millî Edebiyat Dönemi
ğ) Beş Hececilerin en başarılı ismi olan sanatçının Niğde-Kayseri arasındaki üç günlük yolculuğunu anlattığı ünlü şiiridir.	*Han Duvarları* Millî Edebiyat Dönemi
h) Servetifünun Edebiyatı'nın oluşumuna zemin hazırlayan sanatçının ön sözünde şiirle ilgili görüşlerini açıkladığı eseridir.	*Zemzeme* Tanzimat Dönemi

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 86

1. Bu cümlenin ögelerini bulmak için cümleyi düz cümleye çevirmek gerekir. Cümlenin kurallı hâli;
"Fırtınam! Otuz yıllık bir ağaç, baş ucunda nefesini duyunca bir dal gibi eğildi." şeklinde olur. Bu cümle aşağıdaki gibi ögelerine ayrılır:
Fırtınam!: Ünlem, cümle dışı unsur kabul edilir.
Eğildi: Yüklem
Otuz yıllık bir ağaç: Özne
Baş ucunda nefesini duyunca: Zarf Tümleci
Bir dal gibi: Zarf Tümleci

2. Bu cümlenin ögelerini bulmak için önce cümleyi düz cümleye çevirmek gerekir: "Biz denizde sonsuzluğun sırrına ererek sevgimizde sonsuzluğu yaşatmak istedik." şeklinde düz cümleye çevrilir. Bu cümlenin ögeleri aşağıdaki gibidir:
İstedik: Yüklem
Biz: Özne
Denizde sonsuzluğun sırrına ererek: Zarf Tümleci
Sevgimizde sonsuzluğu yaşatmak: Belirtisiz Nesne

3. Bu cümlelerin ögelerini bulmak için önce cümleleri düz cümleye çevirmek gerekir. Cümleler, aşağıdaki gibi ögelerine ayrılır:

Bir aslan	*kafesini*	*dün gece*	*parçaladı.*
Özne	B.li N.	Zarf T.	Yüklem

Bir gönül	kartal gibi	sonsuz ufka	yol aldı.
Özne	*Zarf T.*	*Yer Tamlayıcısı*	*Yüklem*

Etkinlik No.: 87

1. I. Ünlem: "Ulu mabet" sözcük grubu seslenme olduğu için kullanılmıştır.
II. Noktalı Virgül: Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılmıştır.
III. Virgül: Eş görevli sözcükleri ayırmak için kullanılmıştır.
IV. Kesme İşareti: Özel isme getirilen çekim ekini ayırmak için kullanılmıştır.
V. Üç Nokta: Alıntılarda metnin ortasında alınmayan bölümleri göstermek için kullanılmıştır.

2. a) Gönlümün aydınlığı her saniyede artarak / Süleymaniye'de / bir mehabetli sabah / oldu. (zarf tümleci / yer tamlayıcısı / özne / yüklem)
b) Bir geliş / var!.. / Bu, / ne mübarek ne garib âlem!.. (özne / yüklem / özne / yüklem)
c) Gecenin bitmeye yüz tuttuğu andan beridir duyulan / gökte / kanad (sesleridir), / yerde / ayak sesleridir. (özne / yer tamlayıcısı / yüklem / yer tamlayıcısı / yüklem)
ç) Şimdi / kubben altında bu cumhura bakarken / senelerden beri rüyada görüp özlediğim cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim. (zarf tümleci / zarf tümleci / yüklem)
d) Dili bir, gönlü bir, imanı bir insan yığını / varlığının bir yere toplandığını / görüyor. (özne / belirtili nesne / yüklem)
e) Kimi gökten kimi yerden her kapıya üşüşüp, / birbiri ardınca / bu ilahi yapıya/ giriyor. (zarf tümleci / zarf tümleci / yer tamlayıcısı / yüklem)

Etkinlik No.: 88

1. a) Her iki şiirde de baharın güzel ve iç açıcı yönleri ön plana çıkarılmıştır. Ancak II. metinde baharı kaybetme korkusu "Kuşlar değil başımın üstünde hızla uçan; / Kardeşlerin yüzyıllar önce kopmuş ahları" ifadeleriyle anlatılmış. Burada şair, dış dünyanın gerçeğinden/güzelliğinden çıkıp iç dünyasının olumsuz etkisiyle yukarıdaki mısraları dizmiştir. Şiirde bir tereddüt hissedilmektedir.
b) Olası cevap: İlk şiirdeki bahar beni daha çok etkiledi. Şiirdeki coşku ve heyecan baharın doğasına ve bana daha yakın olduğu için.
İkinci şiir beni daha çok etkiledi. Çünkü doğadaki bahar da her zaman tereddütler taşır. Ne sıcak ne de soğuk sürekli değildir.

2. Birinci şiir resmedilmeye daha uygundur. Çünkü şiir neredeyse bir tabloyu anlatır. Bir objektiften yansıyan görüntülerin anlatımı gibidir.

3. İlk şiir "bahar" temasına daha uygun şekil özelliklerine sahiptir. Çünkü bahar bir memlekete yavaş yavaş gelir. İlk şiirin öbekler hâlinde ve farklı uzunluklarda mısralardan oluşması bahar temasına daha uygundur. Şiirde ölçü ve kafiyede belli bir düzen yoktur.
2. şiir ölçülü ve kafiyelidir. Ancak blok hâlinde olduğu için "bahar" temasına daha uzaktır.

4. Beyatlı'nın İstanbul'un doğal güzelliklerini yansıtmayı amaçladığını göz önünde bulundurarak "Fenerbahçe, cennet, mücevher" sözcüklerini seçebiliriz.
Dıranas'ın "bahar" temalı bir şiir yazmasına rağmen "umutsuz ve hüzünlü duygular"dan kurtulamamış ve bu durumdan hareketle "bahar, al gül, kork" sözcüklerini seçebiliriz.

Etkinlik No.: 89

1. a) "Bir Şairin Hezeyanı" adlı şiir bireysel konuları işlemektedir. Bu nedenle bu şiir Abdülhak Hamit Tarhan'a, "Bırak Beni Haykırayım" adlı şiirde ise toplumsal konular işlenmiştir. Bu nedenle bu şiir de Mehmet Emin Yurdakul'a ait olabilir.
b) Yukarıdaki şiirlerden "Bırak Beni Haykırayım" adlı şiiri beğendim çünkü ben toplumsal konuları işleyen şiirleri beğenirim.
Yukarıdaki şiirlerden "Bir Şairin Hezeyanı" adlı şiiri beğendim çünkü ben bireysel konuları işleyen şiirleri beğenirim.

2. a) "Bir Şairin Hezeyanı" adlı şiirde anlamı bilinmeyen kelimelere ve yabancı dil kurallarına çokça yer verilmişir. Bu da şiirin anlaşılmasını zorlaştırmıştır. "Bırak Beni Haykırayım" adlı şiirde ise sade ve anlaşılır bir dil kullanılmış, bu da şiirin anlaşılır olmasına katkı sağlamıştır.
b) Dilin ağır, süslü, sanatlı olduğu özel olarak belirtilebilir. Edebiyatta sade bir dil kullanımının henüz gerçekleşmediği görülmektedir. Millî Edebiyat'ta ise edebî dil artık sadeleşmiştir. Bu durumun sanat anlayışıyla doğrudan ilişkisi vardır. "Sanat sanat içindir." görüşünde okuyucu dikkate alınmaz, bu nedenle şair istediği dili kullanabilir. "Sanat toplum içindir." görüşünde ise mesajın okuyucuya ulaşması istendiğinden okuyucunun anlayabileceği bir dilin kullanılması gerekmektedir.

3. a) Bu dizeler sanata ve sanatçıya toplumun sözcüsü olma görevi yüklemektedir. Sanat ve sanatçı toplumun sorunlarını dile getirmeli, haksızlıklara karşı çıkmalı ve bunların çözümü noktasında öncü bir rol üstlenmelidir.
b) Olası cevap: Bence doğrudur.Çünkü sanatçılar aydın insanlardır. Aydınların da topluma karşı sorumlulukları vardır. Sanat toplumu değiştirmeli, uyanık tutmalıdır.
Bence yanlıştır. Çünkü sanat insanda güzel duygular uyandırmalı, faydayı ikinci planda tutmalıdır. Sanatçılar da özgür olmalı, diledikleri konuyu işleyebilmelidir.

Etkinlik No.: 90

1. *İdeal* kelimesi metinde "düşüncenin tasarlayabileceği bütün üstün nitelikleri kendinde toplayan" anlamında kullanılmıştır.
Olası Cevap:
Eylül, Bozcaada'ya gitmek için en ideal mevsim bence. (uygun)
İdeal sahibi insanlar amaçlarına ulaşmak için hiçbir sorumluluktan kaçınmazlar. (ülkü)

2. a) "Kutup" sözcüğü metinde birbirine taban tabana zıt durum ve kavramlar, "problem" sözcüğü ise insanların başa çıkması gereken dünyevi sorunlar anlamındadır.
b) Olası Cevap: En büyük hayali, bir gün kutuplara gidip kuzey ışıklarını izlemekti.
Küçüklüğünden beri çözmeyi bir türlü başaramadığı havuz

CEVAP ANAHTARLARI

problemleriyle bir daha karşılaşmayacak olmak, onu çok rahatlatmıştı.

3. Olası Cevap: Oldum olası dünyayı bir pasta gibi görmüş ve bu pastayı tüm insanlıkla paylaşacağımı hayal etmişimdir. Ütopik bir hayal bu, biliyorum ama ömrümüz boyunca dilediğimiz hayali de kuramayacaksak yaşamanın yemek, içmek, çalışmak ve uyumaktan ibaret olduğuna ikna olacak ve fâniliğin tüm sıradanlığına tahammül etmek zorunda kalacağız. Oysa yaşamak başka türlü bir şey benim için. Her güne yeni bir umutla uyanmak, elimin uzanabildiği kadar birilerinin hayatına dokunmak, her yaşımda yeni bir şey keşfedip biraz daha okuyup her yıl biraz daha entelektüel olmak, mümkün olduğunca seyahat etmek… Bir sürü tanımım ve amacım var yaşama dair. Ancak hiç şüphesiz bunların içinde en ulaşılmaz da olsa en güzeli, yolu bu dünyadan geçmiş herkesin bir dilim pasta yiyebilmesi.

4. Olası Cevap: Günümüzde sosyal medyanın hepimize dayattığı "görünür olma" çabasını, yaşadığımız şeyi göstermezsek onun bir anlam ifade etmeyeceği fikrini, en güzel görünme zorunluluğu hissini "olmak dramı" olarak adlandırabiliriz. Yaşadığımız anların tadını doyasıya çıkarmak yerine herkese gösterebilmeyi tercih ediyoruz. Sosyal medyada yoksak hiçbir yerde var olamayacağımız düşüncesi dram değildir de nedir?

Etkinlik No.: 91

1.

"Bulmak" Kelimesinin Farklı Anlamları	Cümle
Kaybedilen bir şeyi yeniden ele geçirmek.	Paramı buldum.
Hatırlamak.	Bir türlü bulamadım caminin ismini dersem inanır mısınız?
Herhangi bir görüşe, bir yargıya varmak.	Ben de bunu akıllıca buldum.
Cezaya uğramak.	Eden bulur.

2. Olası Cevap:

Masal, hayal, çocuk.

En sevdiğim masallar *Binbir Gece Masalları*'dır.

Gelecekle ilgili çok şey hayal ediyorum.

Çocuklar taklit konusunda çok başarılıdırlar.

3.

Kelimeler	Eş Anlamlıları	Cümleler
kuşak	nesil	Bir nesil onun şarkılarıyla büyümüştü.
ileti	mesaj	Kendisi ile bir mesaj yollamak istiyorum.
amaç	gaye	İnsanın bu dünyada bir gayesi olmalı.
bilinç	şuur	Ameliyat sonrası şuurunu kaybetti.

4. Olası Cevap: Düşler dünyası, mutluluk diyarı gibi isimler verebilirdim. Çünkü özellikle masallarda yaratılan dünya hayalî bir dünyadır. Masalların sonu hep mutlu biter.

Etkinlik No.: 92

1. Bir bilgi kulaktan kulağa aktarıldığında her aktarım sırasında çeşitli nedenlerle (unutma, beğenmeme, yanlış işitme vb.) değişir. Böyle bir bilginin kesinliği ve tutarlılığı olmaz, söylentiye dayanır, basittir. Okuduğumuz metindeki bilgiler ise bir araştırmanın sonucu olmakla birlikte tutarlı, kesin ve ayrıntılıdır. Bu nedenle yazılı kültürün etkisindedir.

2. Bu cümledeki bilgi, yazarın yaptığı deney ve gözlem sonucunda elde edilebilir. Bunun için de yazarın deney yapabilecek laboratuvarı, gerekli malzemeyi alabilecek parası ve zamanı olması gerekir. Yazar ve toplum araştırmaya ve bilime açık olmalıdır.

3. Sanayi dallarında çalışanlar metalik köpüklerin kendi alanlarında kullanılabileceğini yapılan araştırmalardan öğrenebilirler. Bunu da ancak yapılan araştırmaların sonuçlarının anlatıldığı metinleri okuyarak yapabilirler.

4. Buradaki bilgiler uzun süren bir araştırmanın sonucunda elde edilmiş bilgilerdir. Bunların kaybolmaması için basılı yayın organlarında yayımlanması gerekir. Bunlar da kitap, dergi ve gazetedir. Bunlardan kitabın yayımlama süreci diğerlerinden daha uzundur. Kitap olamayacak kadar kısa yazılar ise dergi ve gazetelerde yayımlanarak halka daha çabuk ulaşılabilir.

Etkinlik No.: 93

1. Olası Cevap: Metni incelediğimde günümüzden çok önce yazıldığını rahatlıkla söyleyebilirim. İlk dikkatimi çeken şey, bazı kelimelerin tam Türkçeleşmemiş hâllerinin kullanılması: teyid, andlaşma gibi… Bu kelimeleri şu anda "teyit" ve "antlaşma" şeklinde kullanıyoruz. Günümüz dil bilgisi kurallarından farklı olduğunu gördüğüm bir diğer kelime de "Türkler'in". Günümüzde özel isimlere gelen çoğul ekleri ve arkasından gelen diğer ekler kesme işaretiyle ayrılmıyor.
Yazım şeklinde de günümüzle farklılıklar gözüme çarpıyor: "yapmakta idiler", "durmaz isen"…
Günümüzde ek fiilleri bu şekilde ayrı olarak kullanmıyoruz. Bu kullanım elbette yanlış değil ama günümüzde "yapmaktaydılar", "durmazsan" şeklindeki kullanımları daha yaygındır.

2. Olası Cevap: Bu metin bilgi vermek amacıyla yazılmış. Çünkü sayısal veriler ve tarihe dayalı bilgiler kullanılmış. Bilgi vermek amacı güdüldüğü için doğal olarak nesnel cümleleri de görebiliyoruz. Demek ki yazar, verdiği bilgileri kanıtlama ihtiyacı hissetmiş. Ayrıca seçtiği konunun Anadolu'ya ilk gelenler olmasından yola çıkarak güncel olmak zorunda olmadığı sonucuna da ulaşabiliriz.

3. a) Olası Cevap: Bu tanımdan yola çıktığımda makale türünün ilk gazete ya da ilk dergi yayımlandığında ortaya çıkmış olabileceğini söyleyebilirim. Çünkü tanım, gazete veya dergi yazısı olduğunu söylüyor.

b) Olası Cevap: Makale türüne ihtiyaç duyulma sebebi gazetelerde sadece haber yazısı yayımlamak istememeleri olabilir. Okuyucuya çeşitli bilgiler vermek, bunu yaparken de kendi dünya görüşlerini göstermek istemiş olabilirler. Yukarıdaki metinden makalenin nesnel cümlelerle yazıldığını anlıyoruz ama seçilen konular o gazetenin dünya görüşü hakkında okuyucuya bilgi verebilir. Amaçlardan biri de toplumun çağdaş medeniyetlerin gerisinde kalmasını engellemek olabilir. Çünkü bir konu üzerinde araştırma yapılıp o konuyu kanıtlanabilir bilgilerle okuyucuya anlatmak toplumun bilinçlenmesi ve gelişmesi için önemli bir adım olacaktır.

4. Olası Cevap: Hepimiz teknolojinin hızla ilerlediğinin farkındayız. Dolayısıyla bundan sonraki dönemlerde de tıpkı şu anda olduğu gibi teknolojik gelişmelerle ilgili makaleleri görmeye devam edeceğimizi düşünüyorum. Buna ek olarak artık garip ve çok tehlikeli hastalıklarla uğraşmak zorunda olacağımızı tüm dünyayla birlikte biz de öğrendik. Yani virüsler, hastalıklar, aşılar, ilaçlar vs. hem makalelerin hem de diğer edebî türlerin konusu olacak gibi görünüyor.

Etkinlik No.: 94

1. Metnin konusu astrobiyologların görev ve amaçlarının ne olduğudur.

CEVAP ANAHTARLARI

Olası Cevap: Astrobiyoloji ve astrobiyolog kelimelerinin tanımlarının yapılması, metnin başlama şekli ve metnin tamamındaki anahtar kelimeler en önemli ipuçları olmuştur. Astrobiyolog kelimesinin en çok tekrarlanan anahtar kelime olması ve metin boyunca astrologların yaptığı işin anlatılması konuyu bulmamı sağlamıştır.

2. Olası Cevap: Hepimiz yaşadığımız gezegene şimdiye kadar iyi davranmadığımızın farkındayız. Gittikçe artan küresel ısınma, afetler, salgınlar da bunun göstergesidir. Elbette ilk yapılması gereken gezegenimize bir an evvel gereken değeri vermektir. Korkulan olur da Dünya yaşanılamaz bir yere dönüşürse gelecek nesiller yaşamak için başka bir seçeneğe sahip olmalıdırlar. Astrobiyologlar da bu seçeneği var etmeye çalışıyorlar.

3. Olası Cevaplar: Hayır, istemezdim. Başka bir gezegende yaşayabilme düşüncesi beni tabii ki çok heyecanlandırır. Bu, her ne kadar herkesin çok isteyebileceği bir durum gibi görünse de ben kendi gezegenimde yaşamaya devam etmeyi tercih ederdim. Ancak bu tercihi yaparken kalan herkesle el ele verip Dünya'nın bozulan tüm dengesini, tüm ekosistemini düzeltebilme şansımın olduğunu da bilmek isterdim. Mars'a arada bir turist olarak gidebiliriz.

Evet, isterdim. Uzayda yapılan araştırmalarla birlikte her geçen gün çok büyük olduğunu düşündüğümüz gezegenimizin aslında bir kum tanesi kadar küçük olduğu gerçeğiyle yüzleşiyoruz. Böyle sonsuz bir evrende yaşarken başka bir gezegende hayatımı sürdürebilme şansım varsa bunu mutlaka değerlendirebilmek isterdim. Uzayın sonsuzluğu hayalimde canlandırabileceğim bir şey değil. Eminim ki o kocaman boşluğa gitmek, atmosferden çıktığımda dünyayı dışarıdan görebilmek, başka bir gezegende yürüyebilmek muhteşem bir deneyim olurdu.

4. Olası Cevap: Alternatif enerji danışmanı olmak isterdim. Son yıllarda kömür, petrol, doğalgaz gibi fosil yakıtların gezegenimize verdiği zararın farkına varıldı. Bu nedenle de sürdürülebilir enerji kaynakları tercih edilmeye başlandı. Ancak bu enerji kaynaklarının kullanılma oranı, artan ihtiyacı karşılayabilecek düzeyde değil. Bugün bilinen ve kullanılmaya başlanan enerji kaynaklarına yeni alternatifler bulabilmek ve bunları hayata geçirebilmek sadece gezegenimiz için değil yaşayan tüm canlıların daha sağlıklı, daha uzun ömürlü ve daha kaliteli yaşam sürebilmeleri için atılacak en faydalı adımlardan biri olacaktır.

Etkinlik No.: 95

1. a) Makalenin hedef kitlesi; edebiyat ve sanatla ilgilenen, edebî kitaplar okumayı seven herkestir. Çünkü makale edebiyat, sanat konulu bir makaledir.
   b) Makalede yazar herhangi bir konuda görüşlerini belli kanıtlar, belgeler kullanarak anlatmaya çalışır. Böylece okuyucuyu bilgilendirmeyi amaçlar. Bu makalede de yazar okuyucuyu bilgilendirmeyi amaçlamıştır. Okuyucuya yeni kapılar açmıştır.

2. Makale, hedef kitlesine göre ele alacağı konu ve dilde farklılıklar gösterir. Örneğin akademik, bilimsel bir makalede terim anlamlı kelimler sıkça kullanılır. Böyle bir makaleyi alanında uzman kişiler anlar. Toplumsal bir makalenin ise herkesi ilgilendiren bir konuda ve sade bir dilde yazılması gerekir.

3. *Fikrimin İnce Gülü* adlı romanın içeriği 1970'li yıllarda Almanya'ya işçi olarak çalışmaya giden Bayram'ın ve Bayram'ın kişiliğinde sembolleştirilen diğer işçilerin yaşadığı dramdır.

4. Olası Cevap: Bir makale yazmak isteseydim ben de edebî bir makale yazmak isterdim. Çünkü kitap okumayı çok seviyorum. Okuduğum bir kitabı ayrıntılı şekilde anlatmak, bu konuda okuyucuyu bilgilendirmek, önerilerimi paylaşmak beni mutlu eder.

Etkinlik No.: 96

1. Olası Cevap:
   - Türk tiyatrosu geleneksel anlayışlarla Batılı anlayışların izlerini taşır.
   - Cumhuriyet Dönemi'nde tiyatronun kurumsallaşması yaygınlık kazanır.
   - Uygar dünya ile bütünleşebilmek için sanatı ve tiyatroyu desteklemeliyiz.

2. Olası Cevap: Yazar Cumhuriyet Dönemi tiyatrosunun Atatürk ilke ve inkılaplarına uygun biçimde geliştiği sonucuna ulaşmıştır. Kentimizde olan ilçemize gelen tiyatrolar ve yapılan tiyatro çalışmaları bunun gerçekleştiğini gösteriyor. Aynı zamanda Cumhuriyet'ten günümüze kadar çok sayıda yetenekli ve başarılı tiyatro sanatçıları yetişmiştir.

3. Olası Cevap: Metindeki "Sanatçı ışığı alnında ilk duyan insandır. Bu ışığın kaynağı ise Atatürk ilke ve inkılaplarının güneşidir." ifadesiyle sanatçının toplumsal aydınlanmayı ve buna duyulan gereksinimi ilk anlayan kişiler olduğu belirtiliyor. Sanatçının toplumu gözlemlemesi, toplum sorunlarının farkında olması ve duyarlılıkları toplumda öncü olmalarını sağlamıştır. Yazarın, ışığın kaynağı olarak gösterdiği Atatürk ilke ve inkılaplarının getirdiği aydınlanma düşüncesi sanatçıların en önemli dayanağı olmuştur.

4. Olası Cevap: "20. yüzyılda tiyatroda görülen 'yabancılaştırma efekti' geleneksel tiyatrolardan izler taşır." yargısı makalenin ana düşüncesini desteklemez. Bu nedenle makalede kullanılamaz. Çünkü makalemizin konusu, Cumhuriyet Dönemi Türk tiyatrosunun gelişimidir. Bu yargı ise tiyatroda canlandırma teknikleri üzerinedir.

Etkinlik No.: 97

1. a) Ekran üzerinden okumanın avantajları olsa da kitaptan okumak günümüzde daha yararlıdır.
   b) Makalenin yardımcı düşüncelerinde ve son paragraflarında ekran üzerinden okumanın avantajları sıralanmış olsa da baştaki paragraflarda, yapılan bilimsel çalışmalarda ekran üzerinden okumanın zararları verilmiştir. Norveç'te 10. sınıflarda yapılan deney örneği gibi. Bu yardımcı düşüncelerden hareketle ana düşünceyi belirleyebiliriz.

2. - Ekran üzerinde okumada daha az çabayla daha çok bilgiye ulaşabilirsiniz.
   - E-kitaplar herhangi bir kâğıda basılmadığı için maliyetleri de daha ucuz olur. Yani ekran üzerinden okumak daha ekonomiktir.

3. Olası Cevaplar: Evet değişti. Çünkü ekran ya da tablet üzerinden okuma yapmayı tercih etmeme rağmen bunun çok sağlıklı olmadığını, önlemler almam gerektiğini öğrendim.

   Hayır, değişmedi çünkü ekrandan okumanın daha avantajlı ve pratik olduğunu düşünüyorum.

Etkinlik No.: 98

1. Yazar biçim olarak açıklayıcı anlatımı, tür olarak da öğretici ve kanıtlayıcı anlatımı tercih etmiştir. Çünkü makale türünde yazılan metinlerde amaç, okuyucuyu bilgilendirmek, düşüncelerinin doğruluğunu ispatlamaktır. Bunu yapabilmek için de bu metinde olduğu gibi nesnel ve tutarlı ifadeler kullanılmalıdır.

2. a) Sayısal veriler kullanmak, metni inandırıcı kılmak konusunda çok geçerli bir yoldur ve burada da yazar sayısal verileri, istatiksel bilgileri kullanarak düşüncelerinin doğruluğunu kanıtlamıştır.
   b) Bu cümlede deniz buzlarının şu anki seviyesi diğer tüm dönemlerle kıyaslanarak ("en" sözcüğüyle) karşılaştırma tekniği kullanılmıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

Küresel ısınmanın önüne geçmek için acele etmezsek hiçbir sorunumuz susuzluktan daha büyük olmayacaktır.

c) Olası Cevap: Uzun yıllar yaşadığımız çevreye ve doğaya saygılı davranmanın gerekliliği konusunda çalışmalar yapılıyor. İnsanlık olarak bu bilince nedense tam olarak sahip olamıyoruz. Duyarsız olmanın faturasının yine kendimize kesileceğini bir türlü anlayamıyoruz. Gözümüz gibi bakmamız gereken doğayı âdeta el birliğiyle yok ediyoruz. İşler bu noktaya gelmişken tüm insanlık için bir felaket olarak ortaya çıkan COVID-19 salgını, doğanın imdadına yetişti sanki. Hepimiz evlere kapanınca doğa derin bir nefes aldı. Sular temizlendi, hava temizlendi… Tam sokaklar da çöplerden kurtuldu demiştik, bu sefer de salgının çöpleri sardı dört bir yanı. Maskeler, eldivenler… Ne zaman öğreneceğiz doğanın ne kadar kıymetli olduğunu?

3. Metnin türü olan makale dışında fıkra, eleştiri gibi yazılı türlerde yani öğretici metinlerde bu anlatım yöntem ve teknikleri kullanılabilir. Ansiklopedi ve ders kitaplarında sıkça karşımıza çıkar. Ayrıca münazara, açık oturum gibi sözlü türlerde de kullanılması yerinde olacaktır. Çünkü saydığımız bu türlerin tamamında ortaya konulan görüşün açıklanması, tutarlı gerekçelere dayandırılması ve somut göstergelere başvurulması gerekmektedir.

Etkinlik No.: 99

1. Makalede, CNC tezgâhlarının üretimin her alanında kullanılmasının kolaylık sağladığı yargısına okuru inandırmak için konu çeşitli yönleri ile ele alınarak açıklanmıştır. Bu araçların kullanımının nasıl bir yararının olacağı anlatılmış, uygulaması ile ilgili örnekler verilmiştir.

2. Makaledeki "Örneğin, titreşim, sıcaklık, amper bilgileri ile bir CNC tezgâhında hangi ucun ne zaman bozulacağının tahmini yapılabilir." ifadesi anlatılan yargıyı somutlamak amacıyla kullanılmıştır. Bu da örnekler verilerek yapılmıştır.

3. Metindeki anlatım biçimleri konuyu ayrıntılarıyla ortaya koymak, okuru bu konuyla ilgili bilgilendirmek ve verilen bilgilerin doğru olduğu konusunda inandırmak için kullanılmıştır.

4. Olası Cevaplar:

Uygun planlama yapılmadığı için maliyeti %15 artmıştır.

Doğru planlamanın yapıldığı aylardaki üretim 500 adet olurken planlamada bir hata olduğunda üretim 380 olmuştur.

Etkinlik No.: 100

1. a) Makalede Türkiye'nin iklim değişikliğine bağlı olarak kuraklık yaşanacağı konusuna dikkat çekilmiş. Görsel de kuraklık konusunda dikkat çeken bir görseldir. Görselde, önlemler alınmazsa dünyanın yaşanabilir bir yer olmayacağına dikkat çekilmektedir. Yani makalenin konusuyla görsel arasında uyumlu bir ilişki vardır.

b) Olası Cevap: Kuraklığı vurgulayan kupkuru, çatlamış bir toprak; kurumuş, kavrulmuş tek bir ağaç görseli ya da kuraklığın yıllara göre tehlikeli hâle geldiğini gösteren istatistik bir tablo kullanabilirdim.

2. Olası Cevap: Metinde konuyla uyumlu bir görsel kullanıldığında metin daha ilgi çekici hâle gelebilir. Metnin okunurluğu daha kolay olup görsel, öğrenmeye katkı sağlayabilir.

3. Olası Cevap: Sürdürülebilir su kaynakları için yeşil alan ve ormanlar korunmalı, ağaçlandırma yapılmalı, yağmur suyundan faydalanılmalı, evlerde bireysel tedbirler alınmalı…

Etkinlik No.: 101

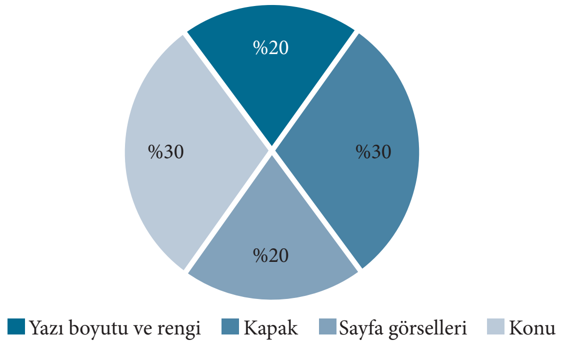
1. a) Olası Cevap: Masal, çocukların dünyasında gerçek ve hayal arasındaki köprü gibidir. Çocukken yapabileceklerimizin ve yaşanabileceklerin sınırlarıyla henüz yüzleşmemiş olduğumuz için masallar bize ulaşılamaz ya da garip gelmez. Orada dünyaya dair sahip olmaya başladığımız az sayıda gerçekliğin bizim çevremizde olmayan ve şaşırtıcı hâllerine rastlarız. Karakterler ya da olaylar etrafımızdaki gibi değildir belki ama verilen mesajlar, bizde oluşması beklenen davranış biçimleri ailemizin öğretmek istediklerinden farklı değildir.

b) Olası Cevap: Metinde Tanpınar'ın "Acaba arının bal yapışı gibi, çocuk da resim mi yapar?" ifadesine değinilmiştir. Buradan yola çıkacak olursak arı nasıl düşünmeden, içgüdüsel olarak bal yapıyorsa çocuk da düşünmeden çizim yapar. Ne kadar düzgün göründüğüyle ya da anlatmak istediklerini karşılayıp karşılamadığıyla ilgilenmez. Ancak büyüdükçe ve gerçekliği öğrenmeye başladıkça ne yaptığıyla değil nasıl yaptığıyla ilgilenmeye başlar. Örneğin bir tavşan resmi çizdiğinde çizdiği resim tavşana benzememişse resmi beğenmez ve kimseye göstermek istemez. Bu durumun yaşanma sıklığı da çocuğun çizme hevesinin ortadan kalkmasına neden olur.

2. Olası Cevap: Metinde çocuk gözünden dünyanın mitolojik, fantastik göründüğünden bahsedilmiştir. Ben de bir resim defteri üzerinde çocuğun gözünden dünyayı gösteren bir resim çizmek isterdim. Varlıkların şekline, rengine, ne işe yaradığına çocuğun karar verdiği bir dünya…

3. Olası Cevap: Mağara resimlerinin çizildiği dönemlerde insanların tek iletişim yolları oydu. Yani o resimleri, söylemek istediklerini ve yaşadıklarını anlatmak için kullanıyorlardı. Yanlarında kim var, ne yaşıyorlar, ne yediler, kiminle savaştılar… Çocuklar da kendilerini anlatmak için çoğu zaman resim yapmaya başvuruyorlar. Mutlu ya da mutsuz hâllerini, isteklerini, varsa dertlerini resimlerle anlatma yoluna gidiyorlar. Hatta psikolog ya da pedagogların da terapilerinde çocuklara resim çizdirerek çocukların yaşadıklarını anlamaya çalıştıklarını biliyoruz.

4. Olası Cevap:

Etkinlik No.: 102

1. Yazar metinde sade, anlaşılır bir dil tercih etmiştir. Bu da metnin kolay, anlaşılır olmasını sağlamıştır.

2. Olası Cevap: Makalede temel unsur düşüncedir. Yazar herhangi bir konuda görüşlerini kanıtlar, veriler kullanarak anlatmaya çalışır. Böylece okuyucuyu bilgilendirmeyi amaçlar. Burada da sayısal veriler kullanılarak metin daha inandırıcı hâle getirilmiştir.

3. Olası Cevap: Makaleler öğretici metinlerdir. Öğretici metinlerde amaç okuyucuya doğrudan bilgiyi iletmektir. Bu bilgiler geniş araştırmalar inceleme ve gözlem sonucunda elde edilir. Edebî metinlerde ise amaç estetik zevk uyandırmak ve okuyucuyu iç dünyasında etkilemektir. Dolayısıyla bu konu edebî bir metinde ele alınsaydı dil sanatsal işlevde kullanılacak, kelimeler daha çok yan ve mecaz anlamlarda olacaktı. Anlatımda verilmek istenilen mesaj doğrudan değil sezdirilerek verilecekti. Cümleler öznel olacak ve metin her okunduğunda farklı yorumlanacaktı.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Metnin anlatımında doğrudan bilgiler verilmiş. Bu bilgiler sayısal verilerle desteklenmiş. Tanımlama yapılarak açıklama anlatım biçimi kullanılmış. Sözcükler temel anlamlarında ve cümleler ağırlıklı olarak nesnel anlatımdadır. Dolayısıyla metnin dil ve anlatımıyla üslubu arasında bir uyum vardır.

5. Olası Cevap: Vatanımdan uzak bir yerde yaşasaydım öncelikle kendimi çok yalnız hissederdim. Dilini bilmediğim bir ülkede çevremdeki insanları anlamamak, kendimi ifade edememek beni çok zorlardı. Doğduğum toprakları ve kendi kültürümü çok özlerdim.

Etkinlik No.: 103

1. Makalede kelimeler çoğunlukla gerçek ve terim anlamları ile kullanılmıştır. Sözcükler gerçek anlamı ile kullanıldığı için okuyan herkes metinden aynı anlamı çıkarır. Makalede tek anlamlılık vardır, birden fazla anlam görülmez. Bu da makalenin tür özelliklerine uygundur.

2. Makalede kullanılan cümlelerde verilen bilgiler okurun yorumuna açık değildir. Kelimelerin gerçek ve terim anlamları ile kullanılması, anlatılanların veya yazarın değerlendirmelerinin somut verilerle desteklenerek metnin nesnel bir özelliğe sahip olmasını sağlamıştır.

   Bu bilgiler kesin doğru olarak okura sunulmuştur. Okurun bu bilgileri doğru olarak kabul etmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle de kesin yargı içeren cümleler kullanılmıştır.

3. Makale türünde verilen bilgiler araştırmalar sonucunda elde edilmiş, okurun doğruluğunu kabul etmesi gereken gerçektir. Okuduğumuz makaledeki “Sanat; sezgi, düş gücü vb. özellikleri ile gelecek tasarımını oluşturabilecek güce sahiptir.” cümlesinde yüklemin geniş zamanın üçüncü kişisinde çekimlenmiş bir ad olması anlatıma kesinlik katmıştır. Böylece yazar bilginin doğruluğunu okura mutlak bir kesinlikle aktarmak istemiştir. Bu da makalenin amacına uygundur.

4. Olası Cevap: Makalenin amacı bilimsel ilkelere uygun biçimde elde edilen bilgilerin okurla paylaşılması, okurun bu bilginin doğruluğu hakkında kuşku duymaması, bilginin doğruluğunu kabul etmesidir. Yazar bu amaca uygun olarak üslubunu belirlemiş, kelimeleri gerçek ve terim anlamıyla kullanmış, mecaz anlamlı kelimelere yer vermemiştir. Yazarın cümleleri kısa ve kesin bir hüküm içermektedir.

5. Olası Cevap: Bu paragraf makaleden alınmış olamaz. Çok uzun bir cümledir. Cümlede sıfatlar ve mecaz anlamlı kelimeler kullanılmış. Uzun cümle kullanıldığında ögeler arasındaki bağlantı zayıflar. Bu da anlatımı yalınlıktan uzaklaştırır. Sıfatlar ve mecaz anlamlı kelimelerin kullanılması metni çok anlamlı yapar, okur kelime ve cümleleri kendi anlayışına göre yorumlar. Bu da makaleyi yazarın amacından uzaklaştırır.

Etkinlik No.: 104

1. Olası Cevap: Türkler tarih sahnesine çıktıkları ilk zamanlardan bugüne kadar adil, merhametli, vefakâr, mert olmaya çok önem vermişler ve bu özellikleri insan olmanın vazgeçilmez bir unsuru olarak düşünmüşlerdir. Tuz da tüm canlıların sağlığı ve yemeklerimizin lezzeti için olmazsa olmaz bir maddedir. Bu nedenle insani değerlerin en önemli sembolü olarak görülmüştür.

2. Olası Cevap: Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.

   İki atasözü de “İyilik küçük de olsa unutulmaz.” anlamına gelmektedir. Bir kişinin sadece bir kere sofrasına oturmuş, bir fincan kahvesini bile içmiş olsanız o kişiye vefa borcunuz olduğunu unutmamalısınız.

3. Olası Cevap: Günümüzde bir şeyin eski değerinin kalmadığını ifade etmek için “tadı tuzu kalmadı” derler. Bu deyimle özellikle eski bayramlara duyulan özlemin dile getirilmesinde karşılaşabiliriz. Kendimizin sıkıntılı günler geçirdiğini söylemek için “tadım tuzum yok” ifadesini kullanırız. Bizden bir konuda yardım istendiğinde çorbada tuzun olsun, derler.

4. Olası Cevap: Farklı coğrafyadaki Türklerin en önemli ortak paydası, ortak bir dile sahip olmalarıdır. Dilin ortak olması aynı milletten insanlar arasında nesillerdir süregelen bir kültür etkileşimi olmasını sağlıyor. Edebiyat, kültür ve dil de ayrılmaz parçalar olduğu için birbirlerinin eserlerini okurken zorlanmadıkları gibi yabancılık da çekmiyorlar. Tabii ki ortak noktaları olması kendilerine özgü değerleri olmadığı anlamına gelmiyor. Her birinin sahip olduğu bu zenginlikler edebiyata da çok değerli malzemeler sağlayabiliyor.

Etkinlik No.: 105

1. a) Yay ayraç içine alınan ifadenin amacı kendisinden önce tırnak içine alınan ifadenin metnin yazarına ait olmadığını, yay ayraç içinde adı olan kişiye ait olduğunu, kaynakçada bulunan eserden alındığını belirtmektir.

   b) Yay ayraç içindeki ifadeler kullanılmasaydı tırnak içindeki sözün metnin yazarına ait olduğu sonucuna ulaşılırdı.

   c) Yay ayraç içindeki ifadenin kullanılmasıyla yazar kendisine ait olmayan bir ifadeyi kendisine aitmiş gibi göstermemiştir. Başkasına ait olanı ondan izin almadan kullanmak “aşırma”dır. Okulda yaptığımız projede arkadaşımızın projesindeki bölümleri ondan izinsiz olduğu gibi almak, sınav sırasında arkadaşımızın sınav kâğıdındaki yanıtı kendi cevap kâğıdımıza geçirmek vb. yapılmaması gereken, etik olmayan davranışlardır.

2. a) Metin konuyla ilgili bir düşünceyi okura kabul ettirme, düşünceyi kanıtlama amacı taşımaktadır. Bu nedenle yazar, düşüncesini okura kanıtlamak için güvenilir kişilerin sözlerini, cümlelerini kullanmıştır.

   b) Olası Cevaplar: Bilimsel çalışmalarda araştırmacı bilimsel yöntemleri kullanarak edindiği bulguları ve bilgileri makalelerle bilim dünyasına duyurur. Sonrasında gelen araştırmacılar bu araştırmalardan yararlanarak yeni çalışmalar geliştirirler. Eğer öncesindeki araştırma sonuçlarını bizimmiş gibi paylaşırsak bu bilimsel etiğe aykırı olur. Ahlaki değerlerin olmadığı yerde yozlaşma olur, yozlaşmanın olduğu yerde de gelişme olmaz.

   Bize ait olanı biri sahiplendiğinde ve onunla kendine çıkar sağladığında çalışma isteğimiz kaybolur.

Etkinlik No.: 106

1. a) Okuduğunuz metinde *“20. yüzyılın ilk çeyreği tamamlanırken (1924) Batı'da Sürrealizm adıyla ortaya çıkan gerçeküstücülük/gerçek dışılık, bir süre sonra bütün Avrupa'da ve dünyanın pek çok yerinde etkisini göstermeye başlar.”* cümlesi bir bilgi cümlesiyken *“Orhan Veli, şiirdeki çocuksu söylemin artılarını çok iyi tespit etmiştir.”* cümlesi bir yorum cümlesidir.

   b) Makaleler herhangi bir konu hakkında bir görüşü, bir düşünceyi savunmak ve kanıtlamak amacıyla yazılan yazılardır. Makale; açıklama, tanıtma, bilgilendirme amacıyla yazılsa bile makalede eleştirel tutum söz konusudur. Makale yazarı nesnel bilgiler verirken aynı zamanda bu bilgileri kendi bakış açısıyla yorumlar. Böylece okuru bilgilendirirken okura çeşitli bakış açıları da kazandırır.

2. Olası Cevap: İnsanın gelişimi sosyal çevresiyle etkileşimine bağlıdır. Çocukluk döneminde henüz yetişkinlerin dünyasının yaptırımları, yasaları öğrenilmemiştir. Bu yüzden çocuklar insanın en saf en doğal hâlidir. Doğayı, yaşamı kısacası her şeyi olduğu gibi kabul ederler ve kurdukları cümlelerle de bu saflığı ve doğallığı dile getirirler. Orhan Veli de bunu fark etmiş ve bir yetişkinin söyleyemeyeceğini bir çocuğun ağzından rahatlıkla söyletmiştir.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Makaleden elde edilen bilgiler:
- 20. yüzyılın ilk çeyreği tamamlanırken Batı'da sürrealizm akımı ortaya çıkmıştır.
- Bu akıma gerçeküstücülük ya da gerçek dışıcılık da denir.
- Orhan Veli, şiirlerinde çocuksu söylemi yansıtır.

Etkinlik No.: 107

1. a) Olası Cevap: Bu soruya roman üzerinden cevap verecek olursak sadece romanlardaki karakterlerin iletişimi bile edebiyata toplumun nasıl yansıdığına örnek olacaktır. Telefonun icadından ya da yaygınlaşmasından önce yazılan romanlarda mektupla iletişim kurulduğunu dolayısıyla haber almak için günlerce hatta aylarca beklendiğini görüyoruz. Günümüz romanlarında ise telefon ve internet aracılığıyla kurulan ilişkiler çıkıyor karşımıza, karakterler birbirine ulaşmak için uzun süre beklemek zorunda değiller. Sabırla beklemenin ve anında iletişim kurabilmenin olumlu ya da olumsuz yanlarını da romanlarda görüyoruz elbette ve tabii karakterlerin şekillenmelerinde bunun nasıl etkisi olduğunu…

   b) Olası Cevaplar: Ben de edebiyatın toplumu yansıtması gerektiğini düşünenlerdenim. Çünkü diğer türlü, edebî eserlerde gördüğüm her şeyin benim yaşamadığım, tanımadığım bir dünyaya ait olduğunu düşünürüm. Oysa insan her yerde kendinden bir parça arar. Örneğin bir şiiri okuduğumda o şiir beni ancak o şiirin beni anlattığını düşünüyorsam yakalar.

   Hayır. Bence edebiyatın toplumu yansıtma zorunluluğu yoktur. Edebî eserde önemli olan onun bir sanat eseri niteliği taşıyabilmesidir. Nasıl ki bir heykeltıraş eserini oluştururken toplumun ihtiyaçları ve isteklerinden ziyade eserin estetik anlamda güzelliğine odaklanıyorsa edebî eserde de öncelik bu olmalı.

2. Olası Cevap: Edebiyat ve matematik arasındaki ilişkiden bahsedebiliriz. Şiirdeki ölçü, uyak ya da aruz vezni zaten matematiğin ta kendisi. Ancak bu ilişkiden söz etmek için illa bu kadar net göstergelere ihtiyacımız yok. Matematikte keskin çizgiler olmasının yanı sıra aynı sonuca farklı yollardan ulaşılabileceğini de görürüz. Ayrıca bu yollar mükemmel ve insanı büyüleyecek kadar şaşırtıcı olabilir. Edebiyatta da böyle değil midir? İster şiir olsun ister roman, derdimizi en büyüleyici şekilde ve en süslü cümlelerle anlatmaz mıyız? Ayrıca matematik birçok yazarın da romanında sıkça yer verdiği bir bilimdir. Oğuz Atay'ın *Bir Bilim Adamının Romanı* kitabında büyük matematikçi Prof. Dr. Mustafa İnan konu edilmiştir. Kitapta sık sık matematiğin hayatın her alanında var olduğunu anlamak gerektiğine vurgu yapılmıştır.

3. Olası Cevap: Fransız İhtilali'nin özgürlüklerin kazanılması amacıyla yapıldığından yola çıkarak o dönemde halkın özgürlük ihtiyacı hissettiğini rahatlıkla anlayabiliriz. Böyle büyük bir hareketin birdenbire gerçekleşmeyeceğini de hesaba katarsak aydınlanma ihtiyacı ve özgürlükçü fikirlerin halk arasında konuşulur ve istenir olduğunu düşünebiliriz. Edebiyatın toplumla iç içe yaşadığını bildiğimize göre belli ki o dönemde yazarlar, şairler eserlerinde bu konular üzerinde durmuşlar. Toplum konuştukça eserler oluşmuş, eserler okundukça toplum daha çok konuşur olmuş. Birbirini besleyerek ilerleyen bu iki durum sonunda harekete geçme isteğinin güçlendiğini ve bu gücün bu büyük toplumsal olayın oluşmasında rol oynadığını söyleyebiliriz.

4. a) Cümlede öznel ifadeler olduğu için ilk bakışta yoruma dayanarak söylediği düşünülebilir. Ancak yazar burada kendi görüşlerini değil başka bir edebiyat tarihçisinin görüşlerini vurgulamıştır. Dolayısıyla cümle bir alıntıdır ve yazar cümleyi bilgiye dayanarak söylemiştir.

   b) Olası Cevap: Cümlenin bir alıntı olması onu nesnel yapmış ve yoruma kapalı hâle getirmiştir. Nesnel ifadeler, kişiden kişiye değişmediği ve kanıtlanabilir olduğu için görüş, geçerli kabul edilir. Ancak bu, öznel ifadelerin geçersiz ve yanlış olduğu anlamına gelmez. Nesnel ve öznel kavramlarında önemli olan, bilginin kanıtlanabilir olup olmamasıdır.

Etkinlik No.: 108

1. a) Yazarla anlatıcı aynı kişidir. Yazar kurmaca bir anlatıcı yerine kendi gerçekliğini kullanarak konuyu anlatmıştır. Böylece okurun konuyu kendi gerçekliği ile anlamasını sağlamıştır.

   b) Metinde yazarın yaşamından bir iz yoktur. Makalenin tür özelliklerine uygun olarak yazar kendi yaşamını değil konunun bilimsel yöntemlerle elde edilmiş verilerini okur ile paylaşmıştır.

2. Olası Cevap: Aşırı hız yapan bir sürücünün yaptığı kazadan etkilenmiş bir kişi bu konuyu anlatsaydı yazarın duyguları öne çıkardı. Anlatımında öznellik olurdu. Sayılardan, araştırma sonuçlarından yaralanmak yerine kişisel izlenimleri, duyguları, ön yargılarını anlatırdı.

3. Olası Cevap: Bu değişiklikle cümlenin yüklemi 1. tekil kişi olmuş. Bu da bakış açısını değiştirmiş. Çünkü "gereken enerjinin, otomobilin kütlesiyle doğru orantılı olduğu" bilgisi herkes tarafından bilinen, kabul edilen bilgi olmaktan çıkmış; sadece yazarın bildiği bir bilgi olmuş.

4. Yazar konuyu anlatırken düşünceleri öne çıkarmış. Otomobil konusunu herkesi ilgilendirebilecek biçimde, bilgi vermek amacıyla anlatmış; bunun için de konuyla ilgili elde edilmiş verilerden yararlanarak ulaştığı düşünceleri kullanmış.

Etkinlik No.: 109

1. Yazar konuya eleştirel yaklaşmıştır. Metin bir makaleden alınmıştır. Makalenin amacı okuyucuya bilgi vermek, farklı bakış açıları kazandırmaktır. Metinde *Hikâye ilk bakışta kısalığı ve tabiî üslubuyla dikkat çekmektedir. Hasan'ın bundan sonra konuştuğunu görmeyiz.* gibi hem öznel hem de nesnel cümleler kullanılmakla birlikte nesnelliğin ön planda tutulmaya çalışıldığı görülür.

2. a) Metinlerin bakış açıları farklıdır. Refik Halit Karay'ın *"Eskici" Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme* metninde yazar ve anlatıcı aynı kişidir. Öyküleyici metin örneğinde ise hâkim bakış açısı kullanılmıştır. Yani anlatıcı kurgusaldır.

   b) Öğretici metinde yazar bilgi vermeyi hedeflediğinden daha çok nesnel bir tavır sergiler. Öyküleyici metinde yazar, anlatıcı olmadığı için öznel anlatım vardır. Kurgusal bir anlatım söz konusudur.

3. Olası Cevap: Herhangi bir yazarın bir konu veya olay üzerinde bakış açısının oluşmasında yaşam tecrübesi, kültürel birikimi, olayları idrak etme yeteneği gibi unsurlar etkilidir.

Etkinlik No.: 110

1. Olası Cevap: *göçer evli* kelimesi, kendileriyle birlikte evleri de göç eden göçebe insanlar için kullanılmıştır. O hâlde karavanla seyahat eden gezginler, bu kelimenin günümüzdeki karşılığı olabilir. Ancak aralarında önemli bir fark vardır. Göçebe Türkler yaşam koşulları gereği yerleşik hayata geçmezken gezginler, yaşamlarını farklı farklı yerlerde sürdürmeyi tercih etmektedirler.

2. Olası Cevap: Göçebe yaşam şartlarında yaz mevsimi çalışmaya, kış mevsimi korunup barınmaya elverişlidir. Göçebeler, yazları hayvanlarını yaylalarda otlatıp tarımla uğraşarak doğanın çalışmaya elvermediği kışa hazırlık yaparlar. Kışın çalışmadıkları için de düğün gibi tüm sosyal etkinliklerini kışın gerçekleştirirler. Günümüzde ise durum tam tersidir. Çoğumuz kışın çalışır, okula gider, yazın tatil yaparız. Dolayısıyla düğünlerimizi de yazın veya tatillerde yapmaya özen gösteririz.

3. Olası Cevap: Hayır, değildir. Elbette ki akrabalık, dünürlük bugün de değerlidir ancak o zamanki gibi sosyal hayatta bizi öne çıka-

CEVAP ANAHTARLARI

racak en önemli kurumlar değildir. Çünkü ülkemizde cumhuriyet rejimi hâkimdir ve cumhuriyet, ufacık bir köyde yetişen bir kişiyle büyük şehirde yetişen bir kişiye aynı mertebelere yükselebilme imkânı vermektedir.

4. Olası Cevap: Günümüzde insanlar geçinme kaygısı, ilerlemek istedikleri alanlar, hayat kalitesini yükseltme isteği ya da sadece farklı bir yerde yaşamak istedikleri için doğdukları yerlerden başka yerlere göç etmektedirler. Bu göçler sonucunda bazıları isteklerine ulaşabiliyor, daha iyi yaşam standartlarına sahip olabiliyor. Üstelik göç ettikleri yerlerde farkındalık yaratıp oraya ve belki tüm insanlığa fayda sağlayabiliyor. Bazıları da sahip olduklarını da kaybedip çok daha zor yaşam koşullarıyla mücadele etmek zorunda kalıyor. Üstelik göç edilen yerlerdeki nüfus çok fazla artıyor ve bu, tüm şehrin yaşam kalitesinin düşmesine neden oluyor.

Etkinlik No.: 111

1. a) Olası Cevaplar:

Çok okuyan kişidir.
Milletini çok seven kişidir.
Bilgili olan ve bildiklerini başkalarıyla paylaşan kişidir.

b) Yazar, aydını toplumu düşünen ve ileri düşünceli bir kişi olarak tanımlamış. Yazar için aydın öncelikle toplumun çıkarlarını ve iyiliğini her şeyin önünde tutmalıdır. İkinci özellik ise ilerici olması. "ilerici", çağın gereklerine uygun olarak davranan, geçmişin izlerini taşıyan, geçmişte kalmış olan düşünce ve anlayışlarla kendini ve toplumu sınırlamayan anlamıyla kullanılmış. Aydın da böyle olmalı. Yazar bilgili olmayı yeterli bulmamıştır.

2. Aydın okuyan, bilgili kişidir. Yazarın anlayışına göre bu aydın olmak için yeterli değildir. Aydın aynı zamanda toplumsal sorunlarla, yaşadığı çevrenin içinde acı çeken insanların dertleriyle de ilgilenmeli, ezilenlerin yanında olmalıdır. Yazarın metne yansıyan aydın anlayışı budur.

3. Olası Cevaplar: Yönetimde yapılan bir yanlışı görüp bunu söylemeye korkan kişi.

Hükümetin yanlışlarını söylemek yerine bundan çıkar elde etmek için susan kişi.

Çevreyi kirleten, kirlenme nedeni ile insanların ölümcül hastalıklara yakalanmalarına neden olan termik santraller karşısında umursamaz davranan kişi.

Çevreyi kirleten sanayi kuruluşlarının karşısında durmak yerine onlardan çıkar elde eden kişi.

4. Sabahattin Ali, romanında ezilenlerin yanında yer almış. Bu romanda ezilen, Kübra adında bir genç kızdır. Zalim ise kasabanın ileri gelenleridir. Sabahattin Ali sorunu sınıf çatışmasına dayanarak anlatmış ve ezilen sınıfların yanında durmuş, bu toplumsal sorunları sınıf çatışmasına dayanarak açıklamaya ve buna göre çözüm üretmeye çalışmıştır. Bu düşüncenin romandaki yansımasına ise toplumcu gerçekçilik denir.

Etkinlik No.: 112

1. Olası Cevap: Tarihsel roman, konularını tarihte yaşamış veya hayali kahramanlar ve onların başlarından geçen olaylardan alan edebî bir türdür.

Konusunu tarihten alan, estetik bir zevkle hayalî bir yapıda oluşturulan roman türüdür.

2. Olası Cevap: Ailemin ve çevremin uyguladığı denetimden kaçabilmek, büyüklerin değer dünyasını anlamlandıramamanın verdiği sıkıntıdan ya da bulunduğum mekânın sıkıcılığından kurtulmak. Tarihsel romanın kolay okunur olmasından dolayı bu tür romana yönelebilirim.

3. a) Olası Cevap: Tarihsel romanlar edebî ürünlerdir. Edebiyat eserlerinde de insanların ruh hâlleri, duyguları ayrıntılı bir şekilde verilir. Bu eserlerden insana ait duyguları çıkarırız.

b) Olası Cevap: Tarihî bir gerçeklik, tarih kitaplarında toplumların geçmişte karşı karşıya kaldığı önemli olaylar ayrıntısına girilmeden olduğu gibi verilir. Edebî eserde ise tarihte yer alan kişilerin edebi eser gerçekliği içinde konu edinilmesinin yanında tarihin anlatmadığı sıradan kişi ve olaylarla bunların bıraktığı izlerin ayrıntıları kurmaca bir gerçeklikle verilir.

4. Olası Cevap: Makalede tarihsel romanın gençler üzerindeki olumsuz etkisi ile ilgili tarihsel roman okunurken tarihle kurgu iç içe geçtiğinden hayal/ gerçek karmaşasının yaşanabileceğinden söz edilmiş. Yani tarihsel roman okunurken anlatılanların hangisi gerçek hangisi hayal karmaşasına düşülebilir. Bunun yanında tarihsel roman, yazarının bakış açısını yansıtır. Olaylara sadece onun bakış açısıyla bakılabilir bu da eleştirel düşünmeyi engelleyebilir.

Etkinlik No.: 113

1. Olası Cevaplar: Evet, katılıyorum. Süreli yayınlar, toplumun nabzını tutabilecek en önemli kaynaklardır. Kısa aralıklarla okurun karşısına çıkması sanat, edebiyat, kültür ve medeniyette meydana gelen ufacık değişimleri bile üzerinden zaman geçmeden okura sunabilmesini sağlar.

Hayır, katılmıyorum. Süreli yayınlar toplumun sanat, edebiyat, kültür gibi alanlarda nasıl değiştiğini görebilmemiz için tek adres değildir. Yaşadığımız dönemde yazılan bir roman, çekilen bir sinema filmi, bir tiyatro oyunu hatta sosyal medyadaki gündem bile bu değişimleri görmemizi sağlayabilir.

2. Olası Cevap: Ben bu ifadeyi tiyatro için kullanabilirim. Çünkü tiyatro bize, yazarının ait olduğu milletin hem fikirlerini hem de duygularını görebilme imkânı verir. Oyunu seyrederken ya da oyun metnini okurken o milletin gündelik yaşantısı, kültürü, siyasi yaşamı, sanat anlayışı hatta psikolojisi hakkında fikir sahibi oluruz.

3. Olası Cevap: Bu görüş maalesef günümüzde de geçerliliğini tam olarak yitirmiş değil. Her ne kadar günümüz kütüphanelerinde zamanın getirdiklerine göre iyileştirmeler yapılmış olsa da ben de kütüphanelerden yeteri kadar faydalanmadığımızı düşünüyorum. Bunun nedeni çoğumuzun okuma alışkanlığı geliştirememiş olması da olabilir, her türlü bilgiye bir tuş uzaklıkta olmamız da. Ancak çoğumuzun gözden kaçırdığı şey, okurken ya da araştırma yaparken içinde bulunduğumuz ortamın ne kadar önemli olduğu. İnanıyorum ki bir kütüphanede hiçbir zorunluluğumuz olmadan geçireceğimiz birkaç saat, bizi oranın büyülü ortamına çekecek ve içimizde tekrar gitme isteği uyandıracaktır. Ayrıca bir kitaba dokunmak, bir ekrana dokunmaktan çok daha sıcak bir histir.

4. a) Olası Cevaplar: Bilim Armonisi dergisini takip ediyorum. Bu dergi lise ve dengi okullar, ön lisans, lisans ve yüksek lisans seviyesindeki gençlerin bilimsel ve edebî yazılarını yayımlayabilecekleri bilimsel hakemli bir dergidir. Ben de bu şekilde araştırma ve yazmaya olan merakımı değerlendirebileceğim bir ortama sahip olmuş oluyorum.

Sportif dergisini takip ediyorum. Spor benim için bir yaşam tarzı. Spor yapmak da dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmek de bana keyif veriyor.

Evim dergisini takip ediyorum. Dekorasyona ve günlük ev hayatıyla ilgili pratik çözümlere merakım olduğu için bu dergiyi okumak ve her ay bu konuda yeni bilgiler edinmek beni mutlu ediyor.

b) Olası Cevaplar: Bu yayınları takip etmememin nedeni, olay yazılarına daha meraklı olmam olabilir. Okumaya başladığımda yazarın dünyasına girmeyi, oradaki olayların nasıl devam edeceğini merak etmeyi, olayların gelişimi hakkında tahminde bulunmayı seviyorum. Bu durumda benim takip edebileceğim

süreli yayınlar, aylık çizgi romanlar olabilir. Günümüzde de birkaç tane böyle yayın olduğunu biliyorum, belki bunlardan birini takip etmeye başlayabilirim.

Bu yayınları takip etmem için önce okuma alışkanlığı kazanmam gerekiyor. Teknolojinin istediğim her bilgiye beni anında ulaştıran hızından biraz uzaklaşıp okumanın yavaş seyrini kendime sevdirebilirsem merak ettiğim konularla ilgili bir süreli yayın takip etmem de mümkün olabilir.

Etkinlik No.: 114

1. Yazar, bilim insanıdır. Konusunu bilimin nesnelliği ile ele alır. Konusunu işlerken buna uygun davranmış, bilimsel bakış açısına uygun bir ciddiyetle konusunu işlemiş. Makale, bilim insanlarının araştırmalarının sonuçlarını duyurmak amacıyla yazdığı metinlerdir. Bu nedenle yazar konusunu bilimsel bakış açısıyla yazmıştır.

2. Bu metni, masal anlatıcısı bir dede yazmış olsaydı anlatımında farklılık olurdu. Çünkü masal anlatıcısı kendinden önceki anlatıcılardan dinlediği masalları aklında kaldığı kadarıyla, bazen değiştirerek ilgi çekici biçimde anlatır. Bu masalların diğer ülke masalları ile benzerliklerini, çocuğun eğitimine ve kişiliğine etkisini bilim insanının bakış açısıyla ele alamaz. Anlatımında öznel değerlendirmeler olurdu.

3. Olası Cevaplar: Çocuk, masal dinlerken veya okurken anlatılan yerleri merak eder ve nasıl yerler olabileceğini hayal eder. Bu onun yaratıcı düşünme becerisi kazanmasını sağlar.

   Masallar, çocuğun yaşamını etkilediğini düşünüyorum. Masal, okuyan çocuklar yaşamı daha eğlenceli ve güzeldir. Böyle bir çocukluk yaşayan çocuklar daha mutlu olurlar.

4. a) Olası Cevap:

   Dedem, ninem zamanında oyuncaklarını bile kendileri yaparmış, radyo ve televizyon az olduğu için hatta bunları hiç görmediklerinden masalların, oyunların büyülü dünyasında daha zengin bir hayal dünyalarının oluştuğunu düşünüyorum.

   b) Olası Cevaplar:

   Fantastik romanlar çocukların düş dünyasını daha çok geliştirir. Çünkü anlatılanlar sözcüklerle anlatılır. Sözcüklerin anlamları çocuğun zihninde farklı çağrışımlar yapabilir. Bu da çocuğun anlatılanları zihninde canlandırmasına onlara yeni anlamlar yüklemesine neden olur. Bu çocuğun düş dünyasını daha çok geliştirir. Fantastik filmlerde anlatılanlar görsel unsurlarla desteklenir. Çocuğun zihninde canlandırması gerekmez.

   Fantastik filmler çocuğun düş dünyasını daha çok geliştirir. Anlatılanlar, teknolojinin olanaklarından yararlanarak daha renkli anlatılır. Bu da çocuğun ilgisini daha çok çeker, çocuğu düş kurmaya yönlendirir, düş dünyasını geliştirir.

Etkinlik No.: 115

1. Olası Cevap: Metinde sayısal verilerin kullanıldığını, bilimsel gerçekliğin ortaya konduğunu, analiz sonuçlarının değerlendirildiğini görüyoruz. Bundan hareketle metnin bilimsel, araştırma makalesi olduğunu görürüz. Bu tür makaleler alanında uzman kişilerce yazılır. Burada da yazar bu makaleyi yazarak hem kendi akademik çalışmalarına kaynaklık etmek hem de bu konuda çalışacak diğer kişilere yol göstermek istemiş olabilir.

2. a) Metnin yazılış amacı Türkiye'de üniversite okuyan öğrencilerin okuyucu profillerini ortaya çıkarmaktır.

   b) Makalelerin yazılış amacı herhangi bir konuda bilgi vermek, bir gerçeği ortaya çıkarmak, farklı bakış açıları kazandırmak, bir düşünceyi savunmaktır.

3. Olası Cevap: Bilimsel verilerden yararlanılarak hazırlanan makaleler toplumun bir konu hakkında bilgilenmesini, yanlış bildiklerini fark etmesini, bilimsel gelişmeleri takip edebilmesini sağlar.

4. Olası Cevap:

   Bu metin deneme olsaydı yazar konuyu bir sohbet havasında ele alırdı. Üslup öznel olurdu. Dil daha süslü kelimeler yan ve mecaz anlamlarda kullanılırdı. Makalede yazar konuyu sayısal veriler kullanıp, bilimsel gerçekleri ön plana çıkarıp, kesin bir sonuca bağlarken denemede konuyla ilgili sadece kişisel görüşlerini iletirdi.

Etkinlik No.: 116

1. Olası Cevap: Nurullah Ataç'ın sözleri bize onun yabancı sözlere Türkçe karşılıklar bulmaya verdiği önemi ve bunun için verdiği uğraşı gösteriyor. Nurullah Ataç eğer Türkçeyi Ahmet Hamdi'nin vurguladığı gibi seviyor olmasaydı yabancı sözcüklere Türkçe karşılıklar bulma çabasını hiç göstermez ya da kendisine bu konuda karşı çıkanlar olduğunda bu çabadan vazgeçerdi.

2. Olası Cevaplar: Bu yazarların eser verdikleri dönemde bugün kullandığımız Türkçe, içinde hâlâ başka dillerden çok fazla sözcük barındırıyordu. Çünkü Latin harflerinin kullanılmaya başlanmasının üzerinden çok fazla zaman geçmemişti. Dolayısıyla kendilerinde Türk dilini kullanmanın önemini tüm millete anlatma sorumluluğu hissediyorlardı. Bunu yapabilmenin en iyi yollarından biri de öğretici bir metin türü olan makaleyi tercih etmekti.

   Edebiyat dünyasına kendilerini kanıtlamış bu büyük yazarlar, sahip oldukları bilgi ve tecrübelerini halkla paylaşmanın öneminin farkındaydılar. Kendilerini okumaya, araştırma yapmaya ve yazmaya adayan bu büyük yazarlar elbette Türk milletinin gelişebilmesini sağlayacak engin fikirlere sahiptiler ve bu fikirleri paylaşmayı kendilerine görev edinmişlerdi. Makale yazmak, hem kendilerini hem de tüm milleti geliştirecek, ileriye taşıyacaktı.

3. Olası Cevaplar: Mümkün olabildiğince fazla edebî eser okumak isterdim. Çünkü okuduğum her edebî eserle birlikte dilimi kullanmayı daha iyi öğrenir, bulunduğum her yerde Türkçeyi doğru kullanmanın insanlarda uyandırdığı hayranlığı gösterebilir ve bu sayede çevremdeki insanları da Türkçeyi doğru kullanmaya teşvik edebilirdim. Özellikle genç yaşlarda bu bilincin kazanılmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü gelecekte içimizden bazıları edebiyat dünyasına dâhil olacaklar ve Türkçenin güzelliğini eserlerinde göstererek ülkemizde, belki de dünyada iz bırakacaklar.

   Dilini çok iyi bilen ve doğru kullanabilen bir şair olmak isterdim. Bu şekilde hem kendi duygu ve düşüncelerimi estetik bir yolla ifade edebilir hem de Türk edebiyatına adını yazdıranlardan biri olabilirdim.

Etkinlik No.: 117

1. Olası Cevap: Düz yazımızın köklü bir geleneğe sahip değildi. Olan düz yazımızda da düşünsel bir plan yoktu. Tezkire, tarih yazıcılı gibi türlerde içeriğin gerçeklikle ilişkisi zayıftı; abartı, gereksiz betimlemeler vardı. Bunları okuyan, bunlarla yetişen bir kuşağın makaleyi türün özelliklerine uygun olarak yazmaya başlaması mümkün değildir. Bizdeki ilk makale yazarları öncelikle planlı yazımda zorlanmış olabilirler. Bunun dışında makaleler de araştırma sonucunu aktarmak yerine sadece yazarın düşüncelerini aktarma aracı haline gelmiş olabilir.

2. Olası Cevap: Düşünce özgürlüğü ile ilişkilendirilebilir. Şinasi, "düşünceleri açıklamayı kazanılmış hak olarak" görmüş. Kişi bunu yaparken söz ya da yazı kullanabilir. Gazete çıkaran Şinasi için bu hak vazgeçilmez bir haktır. Çünkü ancak o zaman gazeteyi çıkarmasının bir anlamı olur. Bu günümüzde düşünce özgürlüğüdür.

3. Olası Cevap: Yakup Kadri Karaosmanoğlu "Kadınlık ve Kadınlarımız" makalesini Cumhuriyet'in ilanından sonra yazmış. Cumhuriyet'in en önemli kazanımlarından birisi kadınlarımıza verilen, kadınlarımızın kazandığı haklardır. Bu dönemde yazılan bu adı taşıyan makalenin içeriği kadınlara verilen haklar olabilir.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi gazetenin ilk sayısında yayınlanmış bu makalede gazetenin çıkarılma amaçlarıyla, Şinasi'nin gazete hakkındaki görüşleri anlatılmış. İlk sayı olması nedeniyle başmakale Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi'dir.

Etkinlik No.: 118

1.

Kullanım Amacı	Örnek Cümle
Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.	Bir koltuğa oturmuş, etrafa boş gözlerle bakıyordu.
Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerden sonra konur.	Akşam eve geç gelme, dedi.
Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur.	Arkadaşlar, lütfen sessiz olun!
Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur.	Ancak yemekte bir karara varıp, arkadaşına dikkatli dikkatli bakarak konuştu.

2. Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır. Bu cümlede de *"Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Tarzı"* ifadesi eser adı olduğu için tırnak içine alınmıştır.

3. Sanat eseri, / toplumun aynasıdır; / sosyal ve kültürel yapının,
özne *yüklem*
iç dünyanın, umutların, beklentilerin, birikimlerin yansıtıldığı,
yüklem
estetikle buluştuğu yerdir.

Edebi eserler, / yaşayan kültür topluluğunun ortak dünya görüşüne
özne *zarf tümleci*
ve değerler sistemine göre / şekillenir.
yüklem

Yaşar Kemal, / kendisiyle yapılan röportajlarda / sıklıkla /
özne *dolaylı tümleç* *zarf tümleci*
bu konuya / değinir.
dolaylı tümleç *yüklem*

4. Olası Cevap:
Okulun tüm öğrencileri bahçede büyük bir heyecanla İstiklal Marşı'nı okuyorlardı.

Etkinlik No.: 119

1. Olası Cevap:
Yazarın verdiği örnekten yola çıkacak olursak "aktif, pasif" konusunu "etken ve edilgen"i bilmeyen biri de anlayamayacaktır. Ayrıca haber ve dilek kiplerini, ek fiili bilmeyen birine de İngilizcedeki "zamanlar" konusunu anlatmak mümkün olmayacaktır.

2. Olası Cevaplar:
Özellikle yazılı anlatım yetersizlikleri, okullarımızda önemli bir sorundur.
yüklem

Düzgün yazma, yazarak öğrenilen bir sanattır.
yüklem

3. Olası Cevaplar:
Aldığımız her sağlıklı nefesin bir lütuf olduğu /
özne
yadsınamaz bir gerçektir.
yüklem

Salgın sürecinde öğrendiğimiz hiçbir şey / unutulmamalı.
özne *yüklem*

Gün batımını izlemek, / her yaşta / çok keyiflidir.
özne *zarf tümleci* *yüklem*

Eski bayramları özlemle anmamızın nedeni / belki de /
özne *zarf tümleci*
başucumuza koyduğumuz kırmızı pabuçlardır.
yüklem

4. Olası Cevap:
"alt" ve "üst" sözcükleri yer bildirmedikleri sürece bitişik yazılır.
Bilinçaltımızda olan her şeyi bilseydik hayat çok zor olabilirdi.
Yer altı suları bakımından zengin olan illerimiz, bunu kaplıcalarla değerlendiriyor.

Etkinlik No.: 120

1. 1932'de kurdurduğu Türk Dil Kurumu ile / Atatürk, /
zarf tümleci *özne*
bütün kelimelerin Türkçe kökenli olmasını hedef alan özleştirme
belirtili nesne
hareketini / başlatmıştır.
yüklem

2. "da" bağlacı yükleme sorulan bir sorunun yanıtı değildir. Bu sözcük iki yargıyı bağlama görevi ile kullanılmış. Yükleme yönelik bir görevi yoktur. Bu nedenle cümle dışı unsurdur.

3. a) 1935 yılının güz aylarında üç yıl kadar denediği özleştirme hareketini Atatürk bıraktı.
b) Yüklemin önüne getirilerek özne vurgulanmış. Böylece cümlede işi kimin yaptığı öne çıkarılmış. Cümle bu sırayla oluşturulmuş olsaydı "özleştirme hareketi"ni Atatürk'ün bıraktığı vurgulanarak "özleştirme hareketi"nin bırakılmasına yönelik itirazların önüne geçilmek istenmiş olurdu.

4. Cümlede yüklem "yapılmıştır" sözcüğüdür. Yükleme "Ne?" sorusunu sorduğumuzda ise aldığımız yanıt "Ömer Seyfettin hakkında birçok çalışma"dır. Bu özne ise yüklemde anlatan işi yapan değildir, işten etkilenendir. Bu tür öznelere sözde özne denir.

5. a) Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmaktır.
b) Kullanılamaz. Noktalı virgül ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur. Cümlenin özneden sonra virgül işareti kullanılmış. Burada da virgül kullanılsaydı görevleri karışırdı. Bu nedenle noktalı virgül kullanılmalıdır.

6. a) Virgül (,) : Uzun cümlede yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konmuş.
b) Tırnak (" ") : "Yeni Lisan" söz grubunu özel olarak vurgulamak için kullanılmış.

CEVAP ANAHTARLARI

c) Kesme (’) : Özel ada getirilen durum ekini ayırmak için konmuş.

ç) Nokta (.) : Anlatım olarak cümlenin tamamlandığını belirtmek için cümlenin sonuna konmuş.

Etkinlik No.: 121

1. Olası Cevap: Ben “vatan” kelimesini seçerdim. Çünkü “vatan” yüzlerce yıldır üzerinde yaşadığımız, uğruna binlerce şehit verdiğimiz topraklara verilen addır. Bu ad, bünyesinde derin anlamlar barındırmaktadır. Yazımda “vatan” kelimesinin bana hissettirdiği bu derin anlamlar üzerinde dururdum.

2. Olası Cevap: Metindeki *tetkik, mefhum, san'atkâr* ve *pâye* gibi kelimeler metnin yazıldığı dönemi yansıtıyor. Çünkü bu kelimeler günümüzde fazla kullanılmamaktadır. Günümüzde tetkik yerine inceleme, mefhum yerine kavram, sanatkâr yerine sanatçı, paye yerine rütbe kelimeleri daha çok tercih ediliyor.

3. a) Olası Cevaplar:

Kelime	Çağrıştırdığı Anlam
tahammül	katlanma
hiddet	öfke
merhale	aşama
itibar	saygınlık
lâfız	söz

b) Olası Cevap: Sanat hayatı boyunca pek çok aşamadan geçmişti. Geçtiği bu aşamalardan sonra sanat dünyasında büyük bir saygınlık kazandı. Kimi zaman hakkında söylenen bazı sözlere katlanamayıp öfkelendi.

4. a) Olası Cevap: Kelime dağarcığını geliştirmek için en etkili yöntem kitap okumaktır. Kitap seçiminde ise kelime dağarcığına katkı sağlayacak nitelikli kitaplara yönelmek gerekir. Kitap okumanın yanında yazı yazmak, sözlük okumak, eş anlamlı kelimeleri araştırmak ve bulmaca çözmek de kelime dağarcığının gelişmesine katkı sağlar.

b) Olası Cevap: Sosyal bir varlık olan insan, yaşamı boyunca sürekli iletişim hâlindedir. İletişimde ise en önemli unsur dildir. Bir insan dili ne kadar etkili kullanırsa iletişimde de o kadar başarılı olur. Dili etkili kullanmak için de zengin bir kelime dağarcığına ihtiyaç vardır. Kelime dağarcığını geliştiren bir bireyin anlama, anlatma, düşünme ve hitabet becerileri artar. Dinlediği ve okuduğu kaynakları daha iyi anlar, kendini ifade etmesi kolaylaşır. Bunlar da bireyin günlük hayatta, eğitim ve iş hayatında başarılı olmasına katkı sağlar.

Etkinlik No.: 122

1. a) *Attan düşen ölmez eşekten düşen ölür:* At; binicisini düşürmemeye çalışan, düşerse de üzerine basmayan bir hayvandır. Eşekse sırtındakini yere düşürdüğünde çiğnemeye çalışır. Dolayısıyla bizi önemseyen iyi insanların istemeden verdiği zarar, destekleri ile çabuk atlatılır. Ancak kötü niyetli insanlardan büyük ölçüde zarar görebiliriz.

Kısmette olanın kaşığında çıkar: Kişi ne yaparsa yapsın kaderinde ne varsa o gerçekleşir.

b) İlk atasözü için “Attan düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma kürek.” şeklindeki ifadeyi örnek verebiliriz.

İkinci atasözü için “Kısmet ise gelir Hint'ten, Yemen'den; kısmet değilse ne gelir elden?” atasözünü benzer bir örnek olarak düşünebiliriz.

2.

Kelime/ Kelime Grupları	Tahmin
ağırbaşlı	Davranışları ölçülü, olgun (kimse).
yollanmak	Bir yere gitmeye başlamak, yürümek.
eteğine sıkı sıkı sarılmak	Yalvarıp yakarmak, güvendiği bir kimseye bağlanıp onun koruyuculuğuna sığınmak.
sıkboğaz etmek	Bir şey yaptırmak için birini zorlamak, ona baskı yapmak.

3. Olası Cevap: Dil ve kültür birbirinden ayrı düşünülemeyen iki önemli unsurdur. Kültürde meydana gelen değişmeler ve gelişmeler, dil vasıtasıyla gelecek kuşaklara aktarılır. Bir toplumun kimliğinin bir parçası olan yiyecek kültürü, toplumların gerek beslenme alışkanlıkları gerekse yaşam biçimlerini yansıtan kültürel zenginliklerinden biridir. Kuru kaymak da dil vasıtasıyla geçmişten günümüze kadar gelen bir dondurma çeşidinin ismidir.

4. Olası Cevap: Altı çizili kelime yerine “kuvvetli”, “etkili” kelimeleri kullanılabilir.

Etkinlik No.: 123

1. Olası Cevap: Son günlerde toplumu fazlasıyla ilgilendiren konuların başında COVID-19 salgını gelmektedir. Bu yüzden yazacağım fıkranın konusu COVID-19 salgını olurdu. Yazımda, tüm dünyayı olduğu gibi ülkemizi de etkileyen, insan hayatı için büyük tehdit oluşturan bu salgına dikkat çekerdim. Ayrıca salgından korunmanın yollarını da anlatırdım.

2. Olası Cevap: 19. yüzyılda gazete ve dergiler toplum hayatı için oldukça önemli bir yere sahipti. Güncel olayların ele alınabileceği yegâne araçlar gazeteler ve dergilerdi. Bu nedenle fıkra türü ortaya çıktığı dönemde oldukça ilgi görmüştür. Teknolojik gelişmelerle televizyon, radyo, internet gibi pek çok farklı alan ortaya çıktı. Bu gelişmeler gazete ve dergilere olan ilgiyi azalttı ve fıkra türü de bu durumdan etkilendi. Özellikle son yıllarda internetin ve sosyal medyanın etkisiyle pek çok gazete ve derginin baskı sayısının çok düştüğü konuşuluyor. Ancak tüm bunlara rağmen fıkra türü dijitalleşmeye de ayak uydurarak yaşamaya devam ediyor. Bence güçlü kaleme sahip, ilgi çekici yazılar yazan fıkra yazarları bugün de gelecekte de okunmaya devam edecektir.

3. Olası Cevaplar: Evet, katılıyorum. Çünkü sanatçı toplum yaşamını yansıtan bir ayna gibidir. Eserini oluştururken toplumdan bağımsız hareket etmez. Toplumu, yani insanı ele alır. Biz de sanatçının yaşadığı toplumun bir parçası olduğumuz için hangi eseri okursak okuyalım kendimizden bir parça, bir yansıma buluruz.

Hayır, katılmıyorum. Her insanın kişiliği, hayal dünyası, ilgi ve beğenileri farklı olabileceği için okuduğumuz her yazıda kendi yansımamızı görmemiz mümkün değildir. Ayrıca yazar yazısında tamamen bireysel bir konuyu ele almış olabilir. Bu da metindeki söz konusu düşünceyi çürüten başka bir nedendir.

Etkinlik No.: 124

1. Her iki metinde de modernleşme bağlamında sosyal ve kültürel değişim irdelenmiştir. Şiirde değinilen konu, Hüseyin Cahit Yalçın'dan alınan metinde işlenen konuyla aynıdır. Farklı dönemlerde yazılmasına rağmen her iki eserin de aynı konuyu işlemesi, konunun güncelliğini hâlâ koruduğunu göstermektedir.

2. Metinde yazar, eleştirel bir bakış açısıyla güncelliğini koruyan bir meseleyi işlemiştir. Modern yaşamla birlikte eve yüklenen anlam değişmiştir. Geçmişte mutluluk ve bağlılık kaynağı olarak görülen ev; artık anlamını yitirmiştir. Bir taş ve toprak yığınından ibaret olup bireyleri bencil, ruhsuz, birbirine yabancı hâle getirmiştir. Bu durum, kişinin kendini evsiz ve yurtsuz hissetmesine neden olmuştur.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Metinde değerlendirilen konu, yazıldığı dönem açısından günceldir. Modernleşmenin getirdiği yapılaşma sorunsalı üzerinedir. Yazar, güncel bir mesele hakkındaki duygu ve düşüncelerini okuyucuyu düşündürmek, yönlendirmek amacıyla dile getirmiştir.

Etkinlik No.: 125

1. Olası Cevap: Bir konu üzerine yapılan tartışmaya münakaşa denir. Yazar kendini hedef kitlesi, yani okur yerine koyarak soru-cevap yöntemiyle hayalî tartışma ortamı oluşturmuş. Yazarın amacı modern resim konusunu halka açıklamak olduğu için sorular ve cevaplar konuyu halkın anlamasını sağlayacak şekilde seçilmiş. Böylece yazar hayalî münakaşa yoluyla konuyu amacına ve hedef kitlesine uygun bir dille açıklamıştır.

2. Olası Cevap: Bence, konunun anlaşılmamasının nedeni yazılan makale ve kitaplarda halkın anlayabileceği bir dil kullanılmamasıdır. Yazılan yazılarda muhtemelen yazarlar pek çok sanatsal ve felsefi terim kullanmıştır. Bu da konunun halk tarafından anlaşılmasını güçleştirmiştir.

3. Olası Cevap: Ben metindeki konuyu halka açıklayacak olsam dili halkın anlayacağı şekilde kullanırdım. Yazımda sanatsal ve felsefi terimleri mümkün olduğu kadar az kullanır, dili günlük konuşma diline indirgerdim. Eğer sanatsal ve felsefi terimleri kullanmak zorunda kalırsam da bu terimleri halkın anlayacağı şekilde açıklardım.

4. Olası Cevaplar:

   Çünkü karikatüristin amacı bizi güldürmektir.
   Çünkü karikatürist gülünç olanın peşindedir.

Etkinlik No.: 126

1. Olası Cevap: Günümüzde sinema çok geniş kitleler tarafından takip edilen etkili bir sanat dalı olarak kabul ediliyor. Herkese hitap eden sinema ürünlerinin yanında sanat yönü öne çıkan, derin anlamlar barındıran filmler de yapılıyor. Yazıldığı dönem itibarıyla da eleştiriye açık olan bu düşüncelerin günümüz sinema endüstrisinin geldiği noktada pek de tutarlı tarafı kalmadığı kanaatindeyim.

2. Olası Cevaplar: Aynı ifadeleri kullanmazdı çünkü birçok sanat dalında ilerleme olduğu gibi sinema sanatında da büyük ilerlemeler olmaktadır. Günümüz sineması daha çok görüntü teknikleri ve teknolojik altyapı yönünden ilerlese de edebî ve sanatsal yönü zengin eserler de ortaya konmaktadır. Bu da edebî yönden güçlü kalemlerin özgün senaryo metinleri yazmasıyla gerçekleşmektedir.

   Aynı ifadeleri kullanırdı çünkü sinema sanatı ne kadar gelişirse gelişsin senaryo yazarlığı sadece diyaloglara dayanır. Bu yüzden sinemada asıl önemli olan senaryo yazarlığı değil yönetmenliktir.

3. Olası Cevaplar: Evet, bunu söyleyebiliriz çünkü yazar fıkra türündeki bu eserde, fikirlerini kanıtlamak veya geliştirmek için bilimsel çalışmalardan, istatistiksel verilerden yararlanma gibi yöntemlere başvurmamış; düşüncelerini herkesin anlayabileceği sade bir dille okuyucuya ifade etmek is-temiştir. Bu bakımdan yazar, metni okuyan tüm insanları metnin hedef kitlesi olarak düşünmüştür.

   Hayır, bunu söyleyemeyiz çünkü fıkra türündeki eserler her ne kadar ortaya sunduğu düşünceyi bilimsel yöntemlerle kanıtlamayı amaçlamasa da her metin içeriğiyle ve ifade ettikleriyle bilim insanlarına kaynaklık edebilir. Ahmet Haşim de eserini bu yönüyle herkese hitap edecek biçimde yazmıştır.

4. Olası Cevap: Her sanat dalının diğer sanat dallarına göre güçlü ve zayıf yönleri vardır. Edebiyat zaman, sayfa ve hayal sınırlaması olmadığı için sanatçı açısından sınırları olmayan bir sanattır. Sinema sunduğu görsel estetikte insan zihninde kalıcı yer eder. Kimi zaman da anlatılmak istenen konu pek çok teknik aksaklığa takılabilir. Bunun yanında edebiyatta okuyucunun hayal gücü de eseri besler. Eser her okuyucuda âdeta yeniden oluşur.

Etkinlik No.: 127

1. Olası Cevap: Genç şair, serbest şiir yazmanın vezinli ve kafiyeli şiir yazmaktan daha kolay olduğunu ileri sürüyor ve bu yüzden asrın şairlerinin serbest şiiri tercih ettiğini düşünüyor. Nurullah Ataç'a göre ise genç şair savunduğu düşüncede yanılıyor. Nurullah Ataç, serbest şiir yazmanın vezinli ve kafiyeli şiir yazmaktan daha zor olduğunu iddia ediyor.

2. Olası Cevaplar:
   - Vezin ve kafiye kurallarının dışına çıkmak şiir yazma sürecini daha kolay hâle getiriyor.
   - Belli bir kalıba girerek duygu ve düşünceleri yansıtmak büyük emek ister.
   - Önemli olan vezin ve kafiye sınırları içerisinde insanların duygu dünyasına seslenebilmektir.
   - Şiiri düz yazıdan ayıran en önemli unsur vezin ve kafiyedir.

3. Olası Cevap: Yazılan her vezinli ve kafiyeli şiir, sanatsal değeri yüksek şiir değildir.

   Vezinli ve kafiyeli yazmak biçimli şiir ortaya koymak için yeterli değildir.

4. Olası Cevap: Metindeki karşıt düşünceler, vezinli ve kafiyeli şiir ile serbest şiir yazma konusunu daha derinlemesine düşünmemi sağladı. Böylece konu hakkında yeni çıkarımlarım oldu. Ayrıca karşıt iki düşünceyi değerlendirerek konuya eleştirel yaklaşabildim.

Etkinlik No.: 128

1. Olası Cevaplar: Mutluluğun Sırrı, Yaşam Bir Armağandır, vb.

2. Hayatta mutlu olmanın sırrı, yaşadığımız sıkıntılar karşısında güçlü durmaktır. En küçük bir sıkıntıyı felaket olarak algılayıp mücadele etmezsek yaşama gücümüzü kaybederiz. Hayatta karşılaştığımız felaketlere sabrettiğimiz takdirde mutlu olabiliriz.

3. Olası Cevap: İnsanoğlu başına gelen her sıkıntıya ruhen hazırlıklı olduğunda felaketler karşısında şaşırıp kalmaz. Sıkıntılara tahammül ederek onlarla başa çıkmayı öğrenirse mutluluğu yakalamış olur.

4. Olası Cevap: Zorluklar karşısında her insanın tahammül gücü farklıdır. Kimi insan, karşılaştığı sıkıntılarla mücadele ederek hayata tutunur; kimisi de bu sıkıntıların içinde kendini kaybeder. Bu nedenle iyimser olmalı karşılaştığımız her sıkıntıyı felaket olarak görmeyip bu doğrultuda tedbirlerimizi almalıyız.

Etkinlik No.: 129

1. Metinde, eserin ruhanî maddesini toza döndürdüğü için manevi güvelere benzetilen unsur, zamandır. Metnin sonraki bölümlerinde çok daha eski zamanlarda yazılmış Homeros da örnek verilmiş, zamanın Homeros'un eserlerini tüketemediği vurgulanmıştır.

2. Şiir mecmuasındaki eserler ile Homeros'un eserleri üslup açısından karşılaştırılmıştır. Homeros, eserlerinin sanatlı olması için gereksiz yere sıfatlar, teşbihler, istiareler kullanmamıştır. Bu nedenle sadelik, Homeros'un eserlerinin asıl güzelliği olarak vurgulanmıştır.

3. Yazara göre eserlerdeki sıfatlar, teşbihler, istiareler değerini ilk ve en çok kaybeden unsurlardır. Bu yüzden seneler sonra esere baktığında eserdeki bu unsurları birer naaşa benzetiyor.

4. Gereksiz yere süslü olduğu için zamanla değerini yitiren başka eserlere de örnek verebilirdi. Kendisi gibi düşünen başka yazarlardan alıntılar yapabilirdi.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 130

1. Yazar okuyucunun zihninde canlandırmak istediği manzarayı anlatırken *görme* (teravihten çıkan gamseleli ve kukuletalı bir siyah kalabalık…), *işitme* (yerleri haşırdatan bir ayak sesi ve ardı arası kesilmeyen öksürükler…) ve *dokunma* (Karayelin savurduğu parçalar altında…) duyusuyla ilgili ayrıntılara yer vermiştir. Bu ayrıntılarla anlatım daha da güçlenmiştir.

2. Yazar, çocukluğunda bulunduğu bir sohbette dinleyicilerin kendi konuşmasından hoşlandığına özellikle Şinasi'nin tevhidinde geçen …Lamekândır olamaz ifadesini söyleyiş biçimini beğenmelerini "örnek" olarak göstermektedir. Anlatımın daha anlaşılır olması amacıyla bu yola başvurmuştur.

3. Bu alıntının kullanılma sebebi, metnin ana iletisini oluşturan geçmiş ramazan günlerine özlem duygusunun okuyucuya daha iyi ve etkili yansıtılmak istenmesidir.

4. a) İnsana özgü bir nitelik (kucaklamak) doğaya aktarılarak kişileştirme yapılmıştır.

   b) Olası Cevaplar:

   O gün darı yemekten kursakları *davul gibi şişerdi.*
   O gün darı yemekten kursakları *içi dolu bir keseye dönerdi.*

Etkinlik No.: 131

1. Olası Cevaplar: Evet, metni görsellerle desteklerdim. Metinde kediler ve dolayısıyla kedilerin gün içindeki hâl ve hareketlerini anlatan bölümler var. Bu bölümleri kedi görselleriyle destekleyerek anlatmak metni dikkat çekici kılar ve anlatımı daha etkili hâle getirir.

   Hayır, metinde görsel kullanmazdım. Kedileri, betimleyici anlatım kullanarak anlatırdım. Böylece okuyucunun hayal dünyasını harekete geçirerek onları düşünmeye sevk ederdim.

2. Olası Cevaplar: Görsel olarak karikatür kullanırdım. Çünkü bu bölümdeki kedi sahnesini karikatürle mizahi bir şekilde anlatmanın etkili bir yöntem olacağını düşünüyorum.

   Görsel olarak fotoğraf kullanırdım. Metinden alınan bu bölümde kedilerin esneyip gerindiği, kuyruklarını havaya kaldırıp yürüdüğü anlar anlatılıyor. Bu anların fotoğrafla aktarılması daha etkili olur.

3. Olası Cevap: Köşe yazımda kullanacağım bu görsel okuyucuların dikkatini yazıya çeker. Görsel, metni özetleyici bir nitelik taşıdığı için konunun okuyucu tarafından daha kolay özümsenmesini sağlar. Ayrıca akılda kalıcılığı da artırır.

Etkinlik No.: 132

1. Olası Cevap: Metindeki ağaç bir tepenin üzerinde ve yalnız başınadır. Ağacın yapraklarında adaklar için bağlanan paçavralar vardır. Benim resmimde de genç bir kız ve annesi olabilir. Kızın annesi ağacın bir dalını tutmuş; kız, evden getirdiği bir bez parçasını bağlıyor. Hava hafif rüzgârlıdır. Anne ve kızın saçları ile ağacın dalları aynı uyumda savrulmuş. Resimde renkler yok. Tüm resim bir siluet hâlinde.

2. Olası Cevap: Dikmen sırtları metinde bahar mevsimine uyumlu olarak yemyeşil; allı morlu, elvan elvan bozkır çiçeklerine bürünmüş olarak betimleniyor. Mevsim kış olsaydı bölgenin de karasal iklim şartları düşünüldüğünde tüm bölge bembeyaz olurdu. Ağaçların çoğu, yapraklarını döker; çiçekler, otlar kupkuru çalılara dönüşürdü.

3. Olası Cevap: Metinde yazar, alıç ağacını ve ağacın bulunduğu coğrafi özellikleri çiçeklerin rengine kadar betimlese de okuyucu bir yerden sonra anlatılanları hayalinde canlandırmak ister. Hayalimizde canlandırdığımız bu görüntüler metne olan ilgimizin artmasına neden olur. Metinde bir görsel kullanılsaydı anlatılanların okurun hayalinde oluşturacağı gerçeklik sınırlandırılmış olurdu. Hiçbir görsel, okuyucunun hayal gücü kadar zengin olamaz diye düşünüyorum.

4. Olası Cevap: Her iki ağaç da bir tepenin üzerinde. Alıç ağacının üzerinde allı yeşilli paçavralar varken bu ağaçta öyle bir unsur yok. Alıç ağacına doğru yükselen sırtta bahar aylarında rengârenk çiçekler varken bu ağaca doğru yükselen sırtta muhtemelen bahar mevsimi olmasına rağmen çiçeksiz dümdüz bir yeşillik uzanıyor.

Etkinlik No.: 133

1. Olası Cevap: Düşünce ufkunu geliştirmenin en doğru yolu başka medeniyetlerin kültürüne ve diline özenmekten değil, sağlam bir dil bilincine sahip olmaktan geçer.

2. Olası Cevap: Günümüzde dil meselesinin hâlâ konuşulur olması, sağlam bir dil bilincinin yerleşememesinden kaynaklanmaktadır. Kişilerin kendi dilini değersiz görmesi, başka dillere özenti duygusu ve küreselleşmenin etkisi gibi faktörler dil bilincinin önemini kaybetmesine neden olmuştur.

3. Olası Cevap: Toplumsal birlik o milletin varlık nedeni olan dil ile sağlanır. Dolayısıyla dili korumak için öncelikle birey olarak dil bilincine sahip olmak gerekmektedir. Bir milletin aynı zamanda kimliğini oluşturan dile toplumca değer verilmeli, onu doğru kullanmaya özen gösterilmelidir. Öğretim yaşamları boyunca çocuk ve gençlerin edebiyat tarihinin seçkin ve önemli eserlerini okumaları, Türkçenin lezzetini erken yaşlarda almaları için çalışmalar yapılmalıdır.

4. Olası Cevap: Yazarın "kültür" yerine ekin kelimesini kullanması; yabancı dilden kelimelerin Türkçede kullanılmasına karşı olduğunu ve dilin özleşmesi gerektiğini düşündüğünü gösterir. "Önemsemek" yerine *önemlemek* kelimesini kullanması ise dili zenginleştirmek için Türkçe köklerden kelime türeterek dil üzerine titizlikle düşündüğüne işaret eder.

5. Olası Cevap: Yazarın "huysuz ve öğreten bir kalem" olarak nitelendirilmesi bazı hususlarla ilgili bilgilendirme yaparken hem düşündüren hem de eleştiren sivri dilli bir üslup kullanmasındandır.

6. Olası Cevap: Dil bireyler tarafından doğru kullanılmadığı takdirde yozlaşır. Başka dil ve kültürlere özenti, kendi dilini küçük ve değersiz görme gibi düşünce ve tavırlar dilin yozlaşmasına sebep olur. Dilin bilinçsizce kullanımı, kişilerin dil üzerinde düşünme alışkanlığı kazanamamalarına zemin hazırlar. Düşünce ufkunu genişletmek isteyen kişilerin öncelikle dil şuuruna sahip olması gerekir. Başka dillere özenmeyip kendi dilinin zenginliğiyle gurur duyarak ve dilini doğru öğrenerek gerekli çaba ve hassasiyeti göstererek yozlaşmanın önüne geçmek mümkündür.

Etkinlik No.: 134

1. Olası Cevap: Yazar metinde edebî bir dil kullanmış. Metin öğretici metin örneği olsa da yazar duygu ve düşüncelerini günlük hayatta kullanılmayan benzetmeler, imgeler ve mecazlı söyleyişlerle ifade etmiş.

2. Olası Cevap: Şiirle ifade ederdim. Çünkü geçmişe duyulan özlemi dile getirmek için şiirin ifade gücünden yararlanmanın daha uygun olduğunu düşünüyorum.

   Düz yazıyla ifade ederdim. Çünkü geçmiş ramazanlara duyulan özlemi düz yazı tarzında, sade bir dille anlatmak daha etkili olacaktır.

3. a)

Dil ve Anlatım Özelliği	Metinden Örnekler
Alışılmamış bağdaştırma	*hesapsız duygular, neşeli uğultu*
İkileme	*katmer katmer, tatlı tatlı*

CEVAP ANAHTARLARI

Benzetme	*başım bol meyveli bir dal gibi önüme sarktı, durgun, derin bir göle atılan taşlar gibi*
Seci (nesirde yapılan uyak)	*canlanıyor, çiçeklendiriyor, büyüyor*
Cümle yineleme	*Merhaba ya şehri ramazan!*

b) Olası Cevap: Yazar bu ifadelerle metnin çağrışım dünyasını zenginleştirmiş, nesnellikten uzak, şiirsel bir söyleyiş oluşturmuştur.

Etkinlik No.: 135

1. Olası Cevap: İnsanların çekirdek ailesini sevmesi ve koruması normaldir ama vatanımızı, milletimizi de sevmeli ve korumalıyız. Eğer toplumun her bireyi bu düşüncede olursa aile, toplum, millet aynı anda korunmuş, aynı anda gelişmiş olur.
2. Olası Cevap: Adalet, doğruluk, iyilik gibi değerler evrenseldir yani tüm toplumların binlerce yıllık kültürlerinden, medeniyetlerinden çıkmıştır. Her insanın adaletli olması, evrensel doğruları kabul etmesi, iyiliğe yönelik olması; yeni nesillerin de bu anlayışla yetiştirilmesi daha güzel bir ülke, daha güzel bir dünya sonucunu ortaya çıkaracaktır.
3. Olası Cevap: İnsanların davranışlarını değiştirmede sözlerden daha çok davranışlar önemlidir. Örneğin bir anne baba, çocuğuna hep adaletli davranmayı öğütleyip de çocuklarına adaletli davranmazsa bu tutarsızlığı çocuklar mutlaka fark eder ve sözleri değil de davranışları taklit eder. Bu yüzden aileler davranışlarında adalet, doğruluk, iyilik kavramlarını göz önünde bulundurmalı, çocuklarına güzel örnek olmalıdır.
4. Olası Cevap: Evrensel insani değerler toplumda insanlar arasındaki ilişkiyi düzenler. İnsanlar arası ilişkilerde doğruluk, adalet, iyilik unutulursa toplumda kargaşa çıkar ve o toplum zaman içerisinde yok olur. Her toplum var oluşunu sürdürmek için hem bireyleri hem de toplumun tamamını mutlu edecek, yükseltecek bu değerlere önem vermeli ve bu değerleri her bireye aşılamalıdır.

Etkinlik No.: 136

1. Olası Cevap: Günümüzde özellikle küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıkan kültürel değişimler; kimi zaman toplumu olumsuz yönde etkileyerek yaşam tarzını, geleneklerini, inanışlarını, dillerini tahrip edici bir şekilde bozmaya başlar. Eskiye göre toplumsal değerlere yabancılaşma, bireylerin doğayla etkileşiminin azalması gibi sebepler değerlerin tahrip olmasına yol açar.
2. Olası Cevap: Göçebe hayat dolayısıyla doğa ile iç içe yaşayan Türk toplumunun, sosyal ve kültürel yaşamında hayvanların etkin bir rolü vardı. Özellikle at, kimi zaman ailenin bireyi kimi zaman sadık bir dost olarak benimsenirdi. Sadece at değil kuş, kurt gibi birçok hayvan da toplum yaşamının önemli bir parçası kabul edilir; sevgi görürdü.
3. Olası Cevap: Bütün insanlığı ilgilendiren ahlaki ve sosyal değer yargıları evrensel değerleri oluşturur. Metinde de sevgi, sabır, vefa, cömertlik gibi değerlere yer verilmiştir. Günümüzde küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan değişiklikler, insanın doğayla etkileşimini zayıflatmıştır. Eserde evrensel değerlerin yazar tarafından somutlaştırılarak verilmesi, okur üzerinde bir farkındalık ve duyarlılık meydana getirir.
4. Olası Cevap: Günümüz şehir hayatında özellikle sosyal yalnızlık çeken insanlar için hayvan sevgisinin önemi yadsınamaz. Hayvanların; kişilerin stres ve endişelerini, yalnızlık hissini azaltarak onlara mutluluk verdiği, hayatın zorluklarına karşı dayanıklılık kazandırdığı söylenebilir. İnsan, hayvanlardaki güzellikleri gözlemlediğinde hem hayata bakışı yönünde olumlu değişimler yaşayacak hem de yaşamın güzelliklerinin farkında olacaktır.

Etkinlik No.: 137

1. Olası Cevap: Yazar; metinde yorum cümleleriyle nesnel bilgi cümlelerini bir arada kullanarak anlatımda nesnelliği artırmış, ileri sürdüğü düşünceyi güçlendirmiştir. Sadece yorum cümlelerini kullansaydı metin, inandırıcılık yönünden eksik kalırdı.
2. Olası Cevaplar: Hint-Avrupa Dilleri Ailesinin dışındaki dil ailelerinden de benzer örnekler verebilir misiniz?
   Hint-Avrupa Dil Ailesine dâhil olduğu düşünülen diğer diller hangileridir?
   Hint-Avrupa Dil Ailesinin bu kadar büyük bir coğrafyaya yayılmasının sebebi ne olabilir? Bununla ilgili teoriler var mı?
3. Olası Cevap: Sohbet türünde yazılan metinler, yazarın okuyucuyla konuşuyormuş gibi samimi ve anlaşılır bir dille yazdığı, her türlü özentiden uzak, öğretici niteliği olan metinlerdir. Okuduğunuz metinde yazar, bilgi içerikli cümleleri daha sık kullanarak düşüncelerinin inandırıcılığını artırmıştır.
4. Olası Cevap: Hint-Avrupa Dil Ailesinin bu kadar büyük bir coğrafyaya yayılmasının benim gibi birçok kişiye de şaşırtıcı geldiğini düşünüyorum.

Etkinlik No.: 138

1. Olası Cevaplar: Evet, Ahmet Haşim'in metnini kaynak olarak kullanırdım. Ahmet Haşim, yazısında daha çok yorum cümlelerine ağırlık vermesine rağmen Ahmet Hikmet ile ilgili bazı bilgiler de vermiş. Metindeki bilgiler Ahmet Hikmet'i bizzat tanıyan biri tarafından aktarıldığı için yapacağım araştırmaya katkı sağlar.

   Hayır, Ahmet Haşim'in metnini kaynak olarak kullanmazdım. Nesnel bilgilere ulaşmak için Ahmet Hikmet'i tarafsız bir şekilde anlatan, yorum cümlelerinin daha az olduğu kaynaklara yönelirdim.
2. Olası Cevap: Yazarın Ahmet Hikmet'in derslerine girmiş ve onu yakından tanımış olması, anlatımında yorum cümlelerine ağırlık vermesine neden olmuştur. Metinde daha çok Ahmet Hikmet'in öğretmenliğini ve fikirlerini değerlendiren yorumlar yapmıştır. Ayrıca yazar, Ahmet Hikmet'in fikirlerinin kendisi üzerinde bıraktığı etkileri de dile getirmiştir.
3. Olası Cevap: Cümle, hem yorum hem bilgi içeren bir cümledir. Cümleden Ahmet Hikmet'in hem sanatçı hem öğretmen olduğunu öğreniyorum. Yazar, bu bilgilere yorumunu da katarak okuyucuya Ahmet Hikmet'i "büyük bir sanatkâr ve eşsiz bir öğretmen" olarak tanıtmıştır.
4. Olası Cevap:

   Ahmet Hikmet, Galatasaray Lisesi'nde dersler vermiştir.
   Chartier, Sorbonne profesörlerinden biridir.
   Sully Prudhomme, Fransız bir şairdir.
5. Olası Cevap: Yazdığım yazılarda TDK'nin belirlediği yazım ve noktalama kurallarına uyuyorum. Cümlelerimde anlatım bozukluğu olmaması için anlatım ilkelerine dikkat ediyorum. Ayrıca kitap okumanın Türkçeyi doğru yazmama katkısı olacağını düşündüğüm için bol bol kitap okuyorum.

Etkinlik No.: 139

1. Olası Cevap: Yazar; hayatta karşılaşılan her olay karşısında insanların takınacağı tavrın, sonucu belirleyeceğini ifade etmektedir. Hadiseler karşısında mantıklı düşünerek yerine göre hareket etmek gerektiğini hatırlatmak istemiştir.

   Öğretici metinlerde yazar ile anlatıcının aynı kişi olması bu tür metinlere daha gerçekçi ve inandırıcı bir özellik kazandırır.
2. Olası Cevap: Yazar, bu ifadelerde kendi görüşlerine yer vererek okuru yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Okurun, verilen konuyu düşünerek sorgulamasını hedeflemektedir.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Olası Cevaplar: Evet, katılıyorum. İnsanoğlu hayatta kimi zaman mutluluk kimi zaman da üzüntü verici hadiselerle karşılaşabilir. Bu durumlar geçici olduğu için kişilerin kendilerini fazla yıpratmayarak bu hadiselere iyimser açıdan bakması gerekir. Yaşanılan olayları bıçağa benzeten yazar, ölüm gibi felaket olarak nitelendirilecek olgular karşısında iyimser kalmayı doğru bulmaz. Çünkü bu tür felaketler, insanı kalıcı bir şekilde yaralayan hadiselerdir. Bu düşüncelerden hareketle yazarı görüşlerinde haklı buluyorum.

Hayır katılmıyorum. Kişilerin yaşanılan üzüntü veya mutluluk verici hadiseler karşısında iyimser kalması, hayata bakışlarını olumlu yönde etkiler. Bu tür olayların geçici olduğunu düşünerek daha soğukkanlı davranmaları, hem ruhsal hem de bedensel açıdan olumlu sonuçlar ortaya çıkarır.

4. Olası Cevap: İnsanın hayata bakışı genel anlamda olumlu yönde olmalıdır. Ancak bu tavır karşı karşıya kaldığı haksızlık, yalan söyleme, iftira gibi ahlaki olmayan durumlar için geçerli değildir. Bu nedenle kişiler; olaylar karşısındaki tavırlarını gösterirken yerine göre hareket etmelidir. Olumsuzluklardan sürekli şikâyet edip yakınarak aslında bir nevi kendilerine bağışlanan hayata nankörlük yapmış olurlar. Bu nankörlüğün sonu da süresiz bir mutsuzluktur.

5. Olası Cevap: Güneş, günün farklı saatlerinde açık ve koyu birçok renkte ışık yansıtır. Hayatta yaşanan olaylar da güneş ışığının renkleri gibidir. Modern yaşamda insanlar, pek çok sıkıntıyla karşılaşır ve karşılaştıkları her olumsuz durum onlarda karamsarlığa yol açar. Hâlbuki yaşanan her mutsuzluğun arkasında mutlaka bir güzellik vardır. Dolayısıyla hayattan şikâyet etmeyerek kötünün ardındaki güzellikleri görmeyi denemek, kişilerin sıkıntılarına bir çözüm getirecektir.

Etkinlik No.: 140

1. a) Olası Cevap: Okuduğum metin bilgilendirici metin türlerinden biri olan fıkraya (köşe yazısına) örnektir. Bilgilendirici metinlerde yazar ve anlatıcı aynı kişidir. Yazar, metinde anlatılanları doğrudan kendisi aktarmıştır. Yazarın metindeki bakış açısı ise öznel bakış açısıdır. Duygu ve düşüncelerini yorum cümleleriyle ifade etmiştir.

b)

1. örnek cümle	*Hayâlim, sanki âciz bir sinekti ve nebatî örümcek onu birden ağlarında avlamıştı.*
2. örnek cümle	*Muztaripler yalnız "muztaribim" diye bağırabilenler değildir.*

c) Olası Cevap: Yazarın öznel bakış açısını yansıttığı için bu yorum cümlelerini seçtim.

2. Olası Cevap: Ahmet Haşim'in aynı zamanda bir şair olması, metinde his ve hayale dayalı bir anlatım sergilemesini sağlamıştır. Yazar duygu ve düşüncelerini şairane bir üslupla, çeşitli söz sanatları kullanarak dile getirmiştir.

3. Olası Cevaplar: Bakış açıları farklı olur. Söz konusu hurma ağacının resmini çizecek bir ressam, Ahmet Haşim gibi öznel bakış açısıyla hareket etmez. Resmi, nesnel bakış açısıyla gördüğü gibi çizer.

Bakış açıları aynı olur. Ressam da Ahmet Haşim gibi öznel bakış açısıyla hareket eder, eserine kendi yorumunu katar.

Etkinlik No.: 141

1. Olası Cevap: Yaşadığımız anlar asla bir daha geri gelmez. Elimize geçen fırsatlar, güzel zamanlar, yaşadığımız duygular hep tek seferliktir. Hiçbirinin tekrarı yoktur. Bu yüzden yaşadığımız anın kıymetini bilmeliyiz.

2. Olası Cevap: Bu, iki yönlü bir süreç ama ikisi de yaşanan dönemin gelenek ve anlayışından bağımsız değil. Birincisinde yazar yaşadığı dönemin gelenek ve anlayışının bütününü veya bir kısmını kabul ederek bu yönde eserler verebilir, eserlerinde bu anlayışı yansıtabilir. Bu durumda gelenek ve anlayıştan beslenmiş olur. İkincisinde ise yazar yaşadığı dönemin gelenek ve anlayışını yıkarak ortaya yeni bir anlayış koyabilir. Pek çok sanat akımı bu şekilde ortaya çıkmıştır ama bu durumu da önceki gelenek ve anlayıştan bağımsız değerlendiremeyiz. Örneğin realizm, romantizme tepki olarak ortaya çıksa da realizmi anlamak için romantizmi de bilmemiz gerekir.

3. Olası Cevap: Zamanın, ömrün boşa harcanmaması, her şeyin zamanında yapılması, yaşamını tecrübelerle geçirmiş büyüklerimizin öğütlerine kulak verilmesi gibi değerleri örnek verebiliriz.

4. Olası Cevap: Sağlıkla alınan her nefesin önemini daha iyi anladığımız şu günlerde sağlıklı olmayı, spor yapmayı, zamanı planlamayı örneklendirebilirdi. Ayrıca her şeyin çok çabuk tüketildiği günümüzde, gençler açısından özellikle internet ve oyun bağımlılığı konusuna değinebilirdi.

Etkinlik No.: 142

1. Olası Cevap: Eserin yazıldığı dönemin düşünce yapısında köy ve köy insanı önemli yer tutmaktadır. Çünkü Türk köylüsü yani Anadolu insanı, her türlü zorluk karşısında vatanı için mücadele etmiştir. Türk milletinin var olma mücadelesinde Türk köylüsünün ne kadar önemli bir vazife gördüğü, onun bu yüksek çabalarının unutulmaması gerektiği gerçeği bu dönemin eserlerine de yansımıştır.

2. Olası Cevap: Metinden hareketle Yusuf Ziya Ortaç'ın yaşadığı dönemin ruhunu, zihniyetini eserine gerçekçi bir biçimde yansıttığını düşünüyorum. Yazar uzun yıllar ihmal edilen, unutulan Anadolu'ya ve Anadolu insanına dikkat çekmek istemiştir. Yazarın dilinin anlaşılır olması, eserde ele aldığı konunun içeriği gibi hususlar halka yönelme anlayışını benimsediğine işaret eder.

3. Olası Cevap: Türkler tarih boyunca "asker millet" vasfını taşımıştır. Türk köylüsü de her koşulda ülkesinin menfaati için bedel ödemeye hazır olmuştur. Vatan savunmasındaki Mehmetçik gibi üstün fedakârlık ve cesaret göstererek Türk tarihinin yazılmasında da önemli görev üstlenmiştir.

4. Olası Cevap: Köy; ekonomisi genellikle tarım ve hayvancılığa dayanan, şehirden uzakta kurulmuş küçük yerleşim yeridir. Kente göre nüfusu daha az, insan ilişkileri daha samimidir. Günümüz insanının zihninde köy kavramı; temiz hava, şehrin gürültüsünden uzak bir yaşam, dinlenmek için tercih edilen, doğal güzelliklere sahip bir yerden ibarettir.

5. Olası Cevap: Metinde verilen örneklerden yazarın yaşadığı dönemde köy ve köy insanına karşı farklı bakış açıları bulunduğunu anlamaktayım. Yazar, metinde köy ve köy insanı kavramlarının hem Türk tarihi ve edebiyatı hem toplum hayatı açısından ne kadar önemli olduğuna dikkat çekmek istemiştir. Köy ve şehir karşılaştırması yaparak köy ve köy insanına gereken önemin verilmediğine işaret etmiştir.

Etkinlik No.: 143

1. Olası Cevap: İyi yazı, okuyucu için anlaşılması güç olan bir konuyu okuyucunun anlayabileceği bir üslupla ifade eder. Gereksiz ayrıntılarla okuyucuyu yormaz, konunun özüne yoğunlaşır ve az sözle çok şey anlatır. Kötü yazı ise basit bir şekilde ifade edilebilecek konuyu okuyucunun anlayabileceği çerçeveden çıkarıp karmaşık hâle getirir, gereksiz ayrıntılarla konunun özünden uzaklaşır.

2. Olası Cevap: Öncelikle iyi bir yazının düşünsel temelleri sağlam olmalıdır. Yazar düşüncelerini Türkçeyi açık, yalın ve akıcı bir şe-

CEVAP ANAHTARLARI

kilde kullanarak ifade etmeli, noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanmalıdır. Yazıda bütünlük olmalı, düşünceler dağınık bir şekilde aktarılmamalıdır. Yapmacık ifadelerle örülü bir üsluptan kaçınılmalı, okuyucu üzerinde olumlu etki bırakacak samimi bir tarz benimsenmelidir.

3. Olası Cevap: Bence, ilk cümleler bir yazı için büyük önem taşıyor. Etkileyici bir cümleyle başlayan yazı, bende o yazının tamamını okuma isteği uyandırıyorken kötü bir giriş cümlesi olan bir yazıyı ise okuma isteğim azalabiliyor. Örneğin, bir roman ya da hikâye okumaya başladığımda ilk cümle beni metnin içine çekebiliyor.

4. Olası Cevap: İyi yazmak için öncelikle yetenek gereklidir. Yetenekli bir yazar, iyi de kötü de düşünse yeteneği sayesinde iyi yazı yazabilir.

   İyi düşünüp yetenek eksikliğinden dolayı kötü yazanlar olabilir ancak kötü düşünüp yetenek sayesinde iyi yazan olamaz. Yani iyi yazı için iyi düşünce ve yetenek gereklidir.

Etkinlik No.: 144

1. Olası Cevap: Yazarın sanat anlayışının şekillenmesinde yaşadığı dönem, sosyal çevre gibi etkenler önemli rol oynar. Metinde anlatılanlardan hareketle Hâşim'in sanat anlayışının oluşmasında çocukluğundaki hatıralarının etkisi olduğu söylenebilir. *Ay* metninde Hâşim'in çocukluk anılarından izler görülür. Metinde ay, Hâşim'in hatıralarında yaşayan annesini çağrıştırır. Gerçek dünyanın çirkinliklerinden kaçıp sığındığı ve teselli bulduğu annesi gibidir.

2. Olası Cevap: Hâşim için gerçekler ızdırap vericidir. Dolayısıyla hayali, gerçeğe tercih eder. Metinde ay, gerçek dünyanın çirkinliklerini kapatarak manzarayı değiştirir. Bu nedenle Hâşim, gerçekleri gizleyerek hayale çeviren ay için *yalancı* sıfatını kullanır.

3. Olası Cevap: Yazar, dış dünyanın kendi iç dünyasında bıraktığı izlenimleri yansıtmak için genellikle belirsiz renkleri tercih etmiştir. Metinde geçen *tozlu yapraklar, kirli sular, paslı tenekeler, karanlık, kırmızı bir ay, siyah mürekkep* gibi ifadelerden Hâşim'in eserlerinde genellikle gri, siyah, kırmızı gibi koyu, soğuk ve belirsiz renkleri kullandığı görülür. Dolayısıyla bahsi geçen renkler üzerinden Hâşim'in sanat anlayışını ifade ederdim.

4. Olası Cevap: Ahmet Haşim, tabiata sanki bir prizma arkasından bakar. O, görünenle yetinmeyip hayal dünyasında alternatif bir tabiat kurar. Bu tabiat, okuduğumuz metinde de ifade edildiği gibi Japonyalı bir ressamın siyah mürekkeple çizdiği belirsiz ve tamamlanmamış bir tabiattır. Bu âlemde ay, yapraklara sürünerek yükselir. Denizin suları şarkı söyler. Gece olduğunda bütün uyuz ağaçlar, yerini zengin bir ormana bırakır.

Etkinlik No.: 145

1. Olası Cevaplar: Evet, Edip Cansever'in şiir anlayışını kendisinden öğrenmek isterdim. Şairin kendisini dinlemeyi ya da şiir anlayışını değerlendirdiği kendi yazılarını okumayı tercih ederdim. Ayrıca kendisini dinleme fırsatım olsaydı hayatı, şiirleri ve sanatıyla ilgili merak ettiğim hususları sorup birinci ağızdan cevap alabilirdim.

   Hayır, Edip Cansever'in şiir anlayışını kendisinden değil de ikinci kişilerin yaptığı değerlendirmelerden öğrenmek isterim. Çünkü şairin şiir anlayışını ikinci kişilerin yorumlarından öğrenmek bana şairle ilgili farklı bakış açıları kazandırır.

2. Olası Cevaplar: Evet, Tomris Uyar'ın Edip Cansever'in şiir kitapları hakkında yaptığı değerlendirmeler, bende Edip Cansever şiirlerini okuma isteği uyandırdı. Dönemin şiir anlayışını yansıtması, şiirin toplumsallaştığı bir dönemde kendi biçim özelliklerinden ödün vermemesi, şiirlerinde sıradan insanları anlatması ve bunu yaparken şiir sanatından kopmaması, Edip Cansever şiirlerine ilgi duymamı sağladı.

   Hayır, Tomris Uyar'ın Edip Cansever'in şiir kitapları hakkında yaptığı değerlendirmeler, bende Edip Cansever şiirlerini okuma isteği uyandırmadı. Edip Cansever'in şiirleri hakkında herhangi bir fikrim yokken bu yazıyı okumam bu şaire merak duymamı sağlamadı ancak önce Edip Cansever şiirlerini okuyup daha sonra bu yazıyı okusaydım yazıdaki değerlendirmeler ışığında Edip Cansever şiirlerini tekrar okurdum.

3. Olası Cevap: Edip Cansever'in şiirlerinde günlük konuşma dilinden kelimelerin bulunması, şairin halktan kopuk olmadığını ve sokaktaki insanı şiirlerine konu edindiğini gösteriyor. Ayrıca şiirlerini tüm topluma hitap edecek bir üslupla kaleme aldığı sonucuna varıyorum.

4. Olası Cevap: Bir metin, yazarından bağımsız olarak düşünülemez. Yazar eserinde sanatçı kişiliğini, yaşantısını, birikimlerini, duygu, düşünce ve hayallerini yansıtır. Yani yazarı bir kap olarak düşünürsek aslında eseri de onun içinden sızan sanatı, düşünceleri, yaşantılarıdır. Bu da edebî eserin öznel oluşunun sonucudur.

Etkinlik No.: 146

1. Olası Cevap: Bir milletin varlığını gösteren kültürel değerler unutulursa o milletin varlığından söz edilemez. Dolayısıyla gelecek nesil, kültürel değerlerinin sürekliliğini onu koruyarak sağlayacaktır. Metinde kültür ve medeniyet tarihinin önemli bir parçası olan kalemin tarihi ile ilgili bilgiler verilmesi, nesiller arasındaki kültür aktarımının kuvvetlendirilmesi açısından önemlidir.

2. Olası Cevap: Gün geçtikçe modernleşmenin de etkisiyle pek çok ahlaki ve kültürel değerin yok olmaya başladığını söyleyebilirim. Samimiyet, merhamet, paylaşma, yardımlaşma, hoşgörü gibi birçok duygu ve davranışın eskiye nazaran kaybolmaya yüz tuttuğu bir gerçektir.

3. a) Olası Cevap: Dille söylenenler sadece kulakta kalır. Ancak kalemle yazılanlar hem bugüne hem de geleceğe ulaşır.

   b) Olası Cevap: Bu söze benzer kullanım olarak "Söz kulağa, yazı uzağa gider." veya "Söz uçar, yazı kalır." örnekleri verilebilir.

4. Olası Cevap: Metinde tellâllık, kaybolan kişilerin veya eşyaların bulunmasını ilan etme görevlisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir bakıma aracı olarak ifade edebileceğimiz tellâllığın yerini günümüzde gazete, internet, televizyon gibi çeşitli haberleşme araçları tutmaktadır. Bu modern araçlarla duyurular daha hızlı ve kolay bir şekilde ulaşmaktadır.

5. Olası Cevap: I. metinde yazar, fikir hayatı için önemli bir unsur olan *kalem*den söz etmiştir. Değeri yok olmaya başlamış yazı kültürüyle ilgili görüşlerini dile getirmiştir. II. metinde ise yazar, dönemin hastalık hâline gelen bir meselesi olan *kaybetmek* üzerine fikirlerini belirtmiştir.

Etkinlik No.: 147

1. Olası Cevap: Farklı günlerde farklı yaş gruplarına yönelik metinler yazarak okur kitlesini farklı kesimlere yayabilir. Bazı metinlerinde İstanbul Türkçesi dışında yerel söyleyişlere yer vererek İstanbul dışındaki bölgelerde yaşayan insanların sempatisini kazanabilir.

2. Olası Cevap: Düzenli bir köşe yazısı okuru olmanın kişiye en önemli katkısı, güncel meseleler ve bu meselelerle ilgili görüşler hakkında bilgi sahibi olmaktır. Bu tür metinlerde sevdiğimiz, düşüncelerine değer verdiğimiz kişilerin güncel olaylar hakkındaki görüşlerini öğrenebilir; konuyla ilgili daha geniş bir bakış açısı kazanmış oluruz.

3. Olası Cevap: Fıkralar gazete ve dergilerde yayımlandığı için alanında uzman kişileri veya sadece konuya ilgisi olan kişileri değil toplumun her kesimini hedefleyen metinlerdir. Bu sebeple konuyla ilgisi olan, olmayan hemen herkesin ilgisini çekebilecek bir üslupla yazılması gerekir.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Olası Cevap: Fıkra türündeki metinler gazete ve dergilerde yayımlanır ve genellikle gündelik meseleler hakkında görüşleri içerir. Çoğu zaman metinde bahsedilen konu aradan zaman geçince toplumun geneli için önemini yitirir. Bu yüzden de bu tür metinler kalıcı olmaz. Sadece yazarın üslubuna veya anlattığı konulara ilgisi olanlar ve dönemle ilgili araştırma yapanlar için kalıcılığını devam ettirebilir.

Etkinlik No.: 148

1. a) Olası Cevap:

Küçük Dergi'nin ilk sayılarının birinde / **dolaylı tümleç**

Mehmet Pinpiloğlu'nun "Yapma Sanatçı" üzerine bir yazısını / **belirtili nesne**

okumuştum. **yüklem**

b) Olası Cevap:

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban adlı romanında / **dolaylı tümleç**

Kurtuluş Savaşı yıllarının Anadolu'sunu / **belirtili nesne** görüyoruz. **yüklem**

2. Olası Cevap: Türkçede bir isim ve et-, eyle-, kıl-, ol- yardımcı fiilleriyle oluşan birleşik fiiller vardır. *bahsediyorum* kelimesi de bu yolla oluşan birleşik fiillerdendir. Bu birleşik fiillerin isim kısmında herhangi bir ses olayı meydana geldiğinde iki kelime bitişik yazılır. Burada "bahis" kelimesinde "i" ünlüsü düşmüştür. Bu yüzden iki kelime bitişik yazılmıştır.

3. Olası Cevaplar:

Virgülün Kullanım Amacı	Örnek Cümle
Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.	Gençlik yıllarında roman, öykü, şiir ve tiyatro türlerine ilgi duydu.
Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerden sonra konur.	Cengiz Aytmatov'un *Beyaz Gemi* romanını okuyorum, dedi.

4. Olası Cevap: Bence noktalama işaretlerinin kullanımı kişilerin tercihlerine bırakılamaz. Eğer noktalama işaretlerini herkes kendi düşüncesine göre kullanırsa dilde karmaşa ortaya çıkar. Noktalama işaretleri TDK'nin belirlediği kurallara uyularak herkes tarafından ortak bir şekilde kullanılmalıdır.

Etkinlik No.: 149

1. Olası Cevap:

Örnek cümleler:

Gayet garip bir vak'ayı anlatan dostum, **birden bire elindeki kitabı yere bıraktı.**

Gayet garip bir vak'ayı anlatan dostum, **o an elini masadan uzaklaştırdı.**

2.

Gayet yakın bir dostun insaflı gözünden kaçırmak istediğim bu büyük sır, yarın gazetede çıkacak.	Özne
Sırrı fâş olmuş bir eser, doğmadan ölmeğe mahkûmdur.	Dolaylı Tümleç

3. *üzre:* üzere

devam etmeğe: devam etmeye

konuşmağa: konuşmaya

vak'a: vaka

4. Olası Cevap:

*... **hem** gizli gizli yazıma devam etmeğe, **hem de** misafirimle mümkün olduğu kadar konuşmağa başladım.* (Tekrarlı Bağlaç Örneği)

Metinde bu tür kullanıma başvurulmasına sebep olarak dönemin geçerli imla kuralları gösterilebilir.

5. Metinde geçen *kâğıt, sanatkâr, mahkûm* sözcükleri verilen bilgiyi örneklendirmektedir. Kelimelerdeki *k* sesini *â* ve *û* düzeltme ünlüsü inceltmiştir.

Etkinlik No.: 150

1. Olası Cevap:

Kupür, Fransızcada "couper" (kesmek) mastarından yapılma bir ad. (addır.)

"Küpür" demek yanlıştır, doğrusu "kupür". (kupürdür.)

Yanlıştır, doğrusu "mali porte". (portedir.)

Yukarıdaki anlamla hiçbir ilişiği yok. (yoktur.)

2. Olası Cevap:

Gerçekten de sayın dinleyiciler, bu söylenişi ben de sık sık duyuyorum. Yanlıştır, doğrusu "mali porte".

1. Virgül: Hitap için kullanılan sözcüklerden sonra kullanılmıştır.

2. Virgül: "Yanlıştır" ifadesi yüklemdir. *"mali porte"* ifadesi de yüklemdir. Dolayısıyla virgül, sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılmıştır.

3. Gazete makale ve fıkralarından saklamak üzere kestiğimiz parçalar için / **zarf tümleci** kullanılıyor / **yüklem** çokluk. **zarf tümleci**

4. Cümlenin öge sıralanışı özne, yüklem, özne, yüklem şeklindedir.

"Bana verdiğin kitap bitti, kitabın konusu ilginçti."

5. Olası Cevap: Fransızcada, Avrupalılaşmak, Hollandalıdan.

Etkinlik No.: 151

1. a)

Kelime	Tahmin
mütemadiyen	Sürekli, devamlı.
vakur	Ağır.
latif	Güzel, hoş.
nebat	Bitki.
cenup	Dört ana yönden biri.

b) Metnin bağlamının tabloda verilen kelimelerin anlamını tahmin etmede önemli bir katkısı olmaktadır. Çünkü metin Yusuf'un doğaya dönük izlenimlerini aktarmaktadır. Metnin konusu ve kelimelerin kullanım şekli anlamlarının tahmin edilmesine katkı sağlamaktadır.

2. Olası Cevaplar: Ben, yazarın tablodaki bazı kelimeleri günümüzde kullanmayacağını düşünüyorum. Çünkü günümüzde cenup gibi, nebat gibi sözcükler karşımıza çıkmamakta, bu sözcükler günlük hayatta kullanılmamaktadır.

CEVAP ANAHTARLARI

Ben, kelimelerin yazarın üslubunun bir parçası olduğunu düşünüyorum. Bu sebeple bence yazar, günümüzde de aynı kelimeleri kullanırdı. Bize düşen görev, eserde anlamını bilmediğimiz kelimeler kullanıldıysa bunları araştırıp anlamlarını öğrenmek olmalıdır.

3. Olası Cevap: Bana göre insan, çevresinde olup bitenlere çok duyarlı bir varlıktır. Bu sebeple ben dış dünyayı anlamak, onun tarafından anlaşılmak isterim. Anlaşılabilmek için aynı dili kullanmak gerekir. Bütün insanlar gibi ben de sosyal bir varlığım. Bu nedenle herhangi bir ihtiyacımı, beklentimi, duygularımı ve düşüncelerimi başkalarıyla paylaşmak isterim. Bunu yapabilmek için de yine çevremdekilerle ortak bir dil kullanmam gerekir. Dilimi anlamayan insanlarla duygularımı paylaşamayacağım için onların arasında kendimi tedirgin ve mutsuz hissederim.

Etkinlik No.: 152

1. Gafil avlamak deyimi “Beklenmedik bir zamanda yakalamak, zor duruma düşürmek.” demektir. Züleyha hem çaresiz olduğunu hem de elinden geleni yaptığını düşündüğü için artık hiçbir olayın, kendisini zor durumda bırakamayacağını düşünmektedir. Bu ruh hâlindeki insan, olaylar karşısında kendini daha cesur hissetmekle beraber olumsuzlukların artmasından dolayı umutsuz olabilir.

2. a)

Kelimelerin Anlamları	Kelimeler
Yüksek sosyete yaşamını seven.	monden
Belli etmeden kendini ilgilendirmeyen şeyleri öğrenmeye çalışma.	tecessüs
Kararsızlık, duraksama, ikircik, ikirciklik.	tereddüt
Güç, zor, çetin.	müşkül
Bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel.	mâni
Başarı.	muvaffakiyet
Gerçekten, hakikaten. Sonuç olarak.	nitekim

b) Çok kelime bilmenin zihinsel becerilerimizi ve okul başarımızı yükselteceğini düşünüyorum. Ayrıca çok kelime bilmek; düşünme, anlama, sorgulama, ilişkilendirme, sınıflama, becerilerimizi de geliştirecektir. Kelimeler aynı zamanda iletişim kurma ve sosyal becerilerimizi de önemli oranda arttırır.

3. Züleyha, bu sakin yaz akşamında hayatın müşkül denen saatlerinden birinin vaktinin geldiğini ve cesur olmak gerektiğini anlamıştı.

Bu odada, dünyayla ilgisi kalmamış ve inzivaya çekilmiş bir hâlde durmadan düşünmekle geçirdiği günler, onda beklenmez değişiklikler yapmıştı.

Etkinlik No.: 153

1. Kahramanın bir orta oyunu sanatçısı olması, Zaptiye Nazırı’ndan, paşadan ve padişahtan söz edilmesi, mahkemede kadıların hüküm vermesi metinde anlatılan dönemi yansıtan ipuçlarıdır.

2. Olası Cevap: Metinde anlamını bilmediğim kelime sayısı çok değildi. Bu kelimelerin anlamlarını metnin bütününü göz önüne alınca tahmin etmekte zorlanmadım. Metnin altında verilen kelime dağarcığındaki açıklamalarla kendi tahminlerimi karşılaştırınca çok yanılmadığımı gördüm. “Zaptiye Nazırı” ve “talak” ifadelerini tahmin etmekteyse biraz zorlandım.

3. Olası Cevap: Her dönemin kendine özgü koşulları vardır. Bu sebeple dinî, sosyal, siyasî, askerî hayat dönemsel olarak farklılaşabilir. Bu farklar da sanatsal metinlerde konu olarak karşımıza çıkabilir. Soruda belirtilen farklı konular da dönemlerin ayrı olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu konulardan biri olan Kurtuluş Savaşı milletimizin bağımsızlık mücadelesiydi. Böyle önemli bir olayın metinlerde ele alınması dönemin ruhuyla yakından ilgilidir.

4. Olası Cevaplar: Benim kahramanım Fatih Sultan Mehmet olurdu. Çünkü İstanbul’un fethi sırasında Osmanlı Devleti’ni yöneten ve orduya komuta eden kişi oydu. Savaşla ilgili en önemli kararları o alıyordu. Fethin bütün sorumluğu onun omuzlarındaydı. Böyle büyük bir sorumluluğu taşıyan kişi olduğu için benim kahramanım Fatih Sultan Mehmet olurdu.

Benim kahramanım Ulubatlı Hasan olurdu. İstanbul’un fethinde çok büyük kahramanlık gösterdiği, surlara sancağı diken ilk kişi olduğu için ve savaşı bir askerin gözüyle göstermek istediğimden onu tercih ederdim.

Etkinlik No.: 154

1. *Yorgun Savaşçı* romanı Millî Mücadele sürecini anlatan bir romandır. Bunu, tarihsel kişiliklerin ve tarihsel olayların adlarının geçmesinden anlıyoruz. 17. Kolordu Komutanı Bekir Sami Bey, mevki komutanı Ahmet Zeki Bey’in isimleri geçmekte, Rum çetelerinden bahsedilmekte, Manisa’nın düşüp düşmediğinden söz edilmektedir.

2. Olası Cevaplar: Tarih kitaplarını okumak bence daha faydalıdır çünkü orada kesinlik vardır ve romandaki kişilerden daha çok olayların neden-sonuç ilişkisi içinde akışı ilgimi çeker.

Tarihî romanları okumayı daha faydalı buluyorum çünkü tarihsel olayların kişilerin başından geçiyormuş gibi aktarılması beni daha çok heyecanlandırıyor ve ilgimi çekiyor. Aynı zamanda tarihsel olaylar, bu şekilde daha akılda kalıcı oluyor.

Her iki türü de severek okurum. Tarihsel metinler kesin bilgi verir; neden-sonuç ilişkisi içinde geçmiş zamanda cereyan eden olayları aktarır. Aynı zamanda belli bir kurgu içinde geçmişi anlatan romanları da severek okurum.

3. Olası Cevaplar: Tarihî bir roman yazacak olsam kurguyu ön planda tutarım. Çünkü kurgu, okuyucunun daha çok ilgisini çeker.

Tarihî bir roman yazacak olsam tarihî gerçekleri ön planda tutarım. Çünkü olayları değiştirmenin veya abartmanın tarihe zarar vereceğini, okuyucunun tarihi yanlış öğreneceğini düşünüyorum.

Etkinlik No.: 155

1. Naim Efendi, her ne kadar zamanın şartlarından ve değişen değer yargılarından şikâyet etse de hemşiresine göre daha anlayışlı ve ileri görüşlü biridir. Metinden alınan bu bölümde Naim Efendi, hemşiresini yeniliklere açık olmadığı, zamane gençlerini kendisinin yetiştiği dönemin koşullarına göre değerlendirdiği için eleştirmektedir. Naim Efendi’nin, hemşiresi için söylediği bu sözler romandaki kuşak çatışması konusuna dikkat çekmektedir.

2. Evler; içinde yaşayan insanların psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan yaşam alanlarıdır. Ait oldukları zaman diliminden izler taşır. Osmanlı Dönemi’nde geleneksel aileler birkaç kuşak bir arada, büyük konaklarda yaşıyorlardı. Batılılaşma süreciyle birlikte konaklardaki hayat değişime uğramış, konaklar eski ve yeni unsurların birlikte yer aldığı, zaman zaman da çatıştığı mekânlar hâline gelmiştir. Esere adını veren “Kiralık Konak”, Naim Efendi’nin de içinde bulunduğu büyük ailenin geçirdiği değişim sürecine tanıklık etmesi açısından önemlidir. Bundan dolayı romana bu isim verilmiş olabilir.

3. Olası Cevap: Gitmesi muhtemel bütün yerlerde yorulana kadar Seniha’yı aramaz, bir sonraki görüşmemizde ona neden böyle davrandığını sorardım. Geçerli bir mazereti yoksa verdiği sözü tutmayıp beni boşuna beklettiği için ona ne kadar üzgün olduğumu söylerdim.

Etkinlik No.: 156

1. Olası Cevaplar: Miras, Manevi Miras, Atalardan Kalan, Geçmişten Geleceğe.

CEVAP ANAHTARLARI

2. a) Roman kahramanı, çocuklarına mal mülk değil manevi değeri yüksek bir miras bırakmak istemektedir. Bu da savaş anılarından oluşan yazılarıdır.

   b) Olası Cevap: Bugün ve gelecek bir binanın orta ve üst katlarıdır. Bu katlar, binanın temeli olmadan yükselemez. Dolayısıyla günümüzün ve geleceğimizin sağlam temellere oturması son derece önemlidir. Bunu başarabilmek için geçmişin tecrübelerinden yararlanmak gerekir. Bu tecrübenin en önemli taşıyıcıları da atalarımdan bize kalan yazılı ürünlerdir. Günümüzün edebiyatı, bilimi ve tarihi bu yazılı miraslar aracılığıyla şekillenmektedir.

3. Parçada gelecek kuşakların işinin zor olacağı üzerinde durulmuştur.

   Olası Cevaplar: Ben bu görüşe katılmıyorum. Çünkü teknoloji, insanoğlunun hayatını her geçen gün kolaylaştırmakta ve insanlara geçmişe göre daha rahat bir yaşam sunmaktadır. İletişimden ulaşıma, sağlıktan eğitime kadar her alanda insanoğlu bir önceki kuşağa göre çok daha konforlu bir hayata ulaşmaktadır. Bu nedenle bizden sonra gelecek olan kuşak da bizlere göre daha rahat koşullarda yaşayacaktır.

   Ben de her geçen gün yaşam koşullarının zorlaştığına ve yeni neslin bir öncekine göre daha büyük güçlüklerle karşılaşacağına inanıyorum. Teknoloji birtakım kolaylıkları sağlıyor gibi görünse de aslında daha büyük sorunları da beraberinde getiriyor. Manevi iletişimsizlik, ekonomik kaygılar ve kaybolan değerler eskinin basit ama sade yaşamını yeni kuşaklara fazlasıyla aratacaktır.

4. Bu sözle üzerinde durulan şey; insanlar için eziyet verici, yıpratıcı ve yorucu olan şeyin bedensel faaliyetlerden çok, düşünce kaynaklı zorluklar olduğudur.

   Olası Cevap: İnsan beden yorgunluğundan dinlenerek kurtulabilir ancak fikren açmazlara girmek, düşünce dünyasının doğurduğu soru işaretlerine çözüm bulamamak ve sürekli olarak fikirsel bir kısır döngüye kapılmak bir insan için en büyük işkencedir. Düşünmek, bir insan için eylemlerin en zoru ve en yorucusudur. Bundan dinlenerek kurtulmak da söz konusu değildir.

Etkinlik No.: 157

1. Metindeki çatışma; Neriman'ın, önceki gece ile ilgili Şinasi'ye yalan söylemesi, Şinasi'nin bu yalanı biliyor olması ve Neriman'ın bunu fark etmemesidir.

2. Neriman, Şinasi'nin kendisine darılmaması için bu şekilde konuşuyor olabilir. Ayrıca Şinasi'nin vereceği tepkiden çekiniyor olabilir.

3. a) Olası Cevap: Ben Şinasi'nin yerinde olsaydım Neriman'a, onun yalan söylediğini bildiğimi belli eder, onunla bu konuyu konuşurdum. Çünkü bir problem çözülmedikçe insanların arasındaki ilişki yara alır ve sorun daha da büyüyebilir.

   b) Olası Cevap: Karşımdaki kişinin yalan söylediğini fark ettiğimde hayal kırıklığına uğrarım. O kişiye olan güvenim sarsılır. Onunla olan ilişkime mesafe koyarım.

4. Olası Cevap: Güven deyince aklımıza dürüstlük, doğruluk gelir. Güvenmeyi çok küçük yaşlardan itibaren öğrenir ve bu güven duygusunu bütün hayatımız boyunca sürdürürüz. Her insanın güvene ihtiyacı vardır. Güven duygusunun olmadığı ortamlarda insan ilişkileri sağlıklı bir şekilde yürümez. Peki, kimler güvenilirdir? Sözlerini tutan ve beklentilerimizi karşılayan insanlar bizim gözümüzde güvenilirdir. Davranışlarını önceden kestirebileceğimiz, dürüst, ahlaki değerlerle yaşadığını bildiğimiz insanlara daha çok güveniriz. Karşımızdakinin ilgisizliğini ve aldırmazlığını fark ettiğimizde ya da samimiyetsizliğini hissettiğimizde o kişiye karşı güvensizlik duyarız. Herkes birbirine karşı açık ve şeffaf davranırsa toplumda güvensizliğin azalacağını düşünüyorum.

Etkinlik No.: 158

1. Olası Cevap: Kurmaca metinlerde yaşanan çatışmaların benzerleri gerçek hayatta da yaşanır. İyi-kötü, doğru-yanlış, cömert-cimri, korkak-cesur vb. çatışmasıyla her an karşılaşırız. Bu çatışmalarda aldığımız kararlarla rotamızı belirleriz. Ben de zaman zaman doğru bulduklarımla yapmam gerekenler arasında kalırım. Yakın zamanda evde bilgisayar oynamakla köye gidip büyüklerimi ziyaret etmek arasında kaldığımı hatırlıyorum. Doğru olan aile büyüklerini ziyaret etmekken benim canım bilgisayarda oyun oynamak istiyordu. Basit olmasına rağmen bu da bir çatışmaydı ve beni rahatsız etmişti.

2. Olası Cevap: Çatışma, kurmaca metinlerin önemli bir parçasıdır. Metni tekdüzeleşmekten kurtarır, merak duygusunu besler, metne heyecan katar. Kahramanların yaşadıkları çatışmalarda hangi yönde karar vereceklerini öğrenme isteği gerilimi artırır. Bu da okuyucunun sıkılmasını ve metinden kopmasını engeller.

3. Olası Cevap: Dedesi, Orozkul'la konuşurken ona çocuğun kendisini göremeyince ağlayacağını söylüyor. Bunu göz önünde bulundurduğumuzda çocuğun duygusal olduğunu düşünebiliriz. Bu yüzden çocuk çok üzülmüş, muhtemelen tedirgin olmuş ve korkmuştur da. Dedesinin başına kötü şeyler gelmiş olabileceğini de düşünmüş olmalı.

4. Olası Cevap: Dünyanın her yerinde kolay meslekler olduğu gibi zor meslekler de vardır. Maalesef herkes kolay mesleklerde çalışacak kadar şanslı olmuyor. Örneğin madenciler, çok zor şartlar altında çalışırlar. Bunu da evlerine ekmek götürmek, daha iyi şartlarda yaşamak, çocuklarının geleceğinin daha güzel olmasını sağlamak için yaparlar.

Etkinlik No.: 159

1. Anı türü kişisellik içerir. Aynı zamanda içten, doğal ve yalın bir anlatıma da sürükler. Kahramanların duygu dünyalarını bir aracı kullanmaksızın doğrudan anlatmalarını kolaylaştırır. Bu yönüyle de anı türü romana canlılık kazandırır.

2. Diyalog tekniği, kahramanların karşılıklı konuşmalarına dayanan anlatım tekniğidir. Yazar, kahramanlara sözü bırakarak onlara canlı bir kişilik kazandırmaktadır. Yazar, olay örgüsünü oluşturan temel çatışma ögesini kahramanlara söyletme gibi uygulamalarla okura sadece okuyucu değil, aynı zamanda dinleyici/izleyici özelliği kazandırmaktadır.

3. Yazar, Kırım Türklerinin yaşadıkları zorlukları, uğradıkları zulümleri gerçekçi bir biçimde anlatmak için tarihî olay ve ögelerden yararlanmıştır. Böylece romanda vermek istediği mesaja inandırıcılık katmıştır.

Etkinlik No.: 160

1. Olası Cevaplar: İbrahim, bir tercih yapmak zorundaydı ve bence en makul çözümü buldu. Dorukısrak'ı feda ederek diğerlerinin karnının doymasını sağladı. Ben de İbrahim gibi davranır ve en zayıf halkayı feda ederek diğerlerini korurdum.

   İbrahim'in yaptığı yanlıştı. Atı feda etmeden diğerlerinin yiyeceğinden kısarak Dorukısrak'ı evde tutmalıydı. Zayıfları, kimsesizleri, hayvanları korumak kültürümüzün de bir parçasıdır. Ben İbrahim'in yerinde olsam Dorukısrak'ı feda etmezdim.

2. Olası Cevap: Dorukısrak, vefasızlık hissediyor olmalıdır. Çünkü en iyi zamanlarında elinden geleni yapmış, emek vermiştir. Güçten düşünce sanki hiç faydası olmamış gibi bir kenara atılmış olmak onu çok rahatsız etmiştir.

3. Olası Cevap: Dorukısrak zayıf düşmüş bir at olduğu, kış şartlarında dağda ot kalmadığı için günden güne daha da zayıflayacak ve bir süre sonra açlıktan ölecektir. Açlıktan ölmese bile kurtların saldırısı sonucu hayatını kaybedecektir.

CEVAP ANAHTARLARI

4. - İbrahim'in Dorukısrak'ı yılkılık olarak ayırmaya karar verdiğini Mustafa'ya söylemesi.
   - İbrahim'in çocuklarından Dorukısrak'ı tepelere sürmelerini istemesi.
   - Mustafa'nın ata binerek onu tepeye doğru götürmesi.

5. Olası Cevap: İnsanların olaylar karşısındaki tutum ve davranışı aldıkları eğitime, hayat tecrübesine, yaşına, çevresine ve karakterine göre değişiklik gösterebilir. Aynı ailenin fertleri de olsa her insan ayrı bir kişiliğe sahiptir. Bu sebeple metinde baba ve oğulun farklı fikirlere sahip olması son derece normaldir. Ben de zaman zaman hem ailemle hem de arkadaşlarımla aynı konuda farklı fikirlere sahip olabiliyorum.

Etkinlik No.: 161

1. Fahim Bey alafranga zevkleri olan, gazete okumaya aşırı düşkün, planlı yaşayan, işine karşı titiz, çevresi tarafından pek anlaşılamayan hatta deli olarak nitelendirilen, biraz garip mizaçlı ve durağan karakterli bir adamdır.

2. Yazar, Saffet Hanım'ın içinde bulunduğu koşullardan ve sürdüğü tekdüze yaşamdan ne kadar çok sıkıldığını anlatmak için böyle bir üslup kullanmış olabilir. Saffet Hanım'ın bu hayatta bıkıp usandığı ne varsa hepsi bir bir sıralanarak tek bir cümleye sığdırılmıştır. Cümle uzadıkça Saffet Hanım'ın yaşama karşı duyduğu bezginlik ve yorgunluk okur tarafından daha çok hissedilmektedir.

3. Romanın başlığında "biz" diye bahsi geçen kişiler, Fahim Bey'in çevresinde, onunla az ya da çok bağı bulunan insanlardır. Romanda Fahim Bey ile ilgili anlatılanların çoğu bu kişiler tarafından aktarılmaktadır.

Etkinlik No.: 162

1. Parası olmadığı hâlde hâlâ hatırı sayılı zenginlerden bir olarak kabul edilmesi, Kâmil Bey'in büyük bir zenginliğin ardından yaşadığı ekonomik birtakım zorluklar sonucunda fakirleştiğini, buna rağmen çevresi tarafından hâlâ zengin bir kişi olarak bilinip itibar gördüğünü ifade etmektedir.

2. Kâmil Bey yaşadığı ekonomik sorunlardan dolayı ciddi bir geçim kaygısı yaşamaktadır. Bunun yanı sıra maddi olarak rahatlığa alışmış olan eşinin ve çocuğunun bu eski, yıkık dökük köşkte nasıl yaşayacakları konusu Kâmil Bey'i fazlasıyla endişelendirmektedir.

3. Olası Cevaplar: Ben ekonomik bir sıkıntı yaşasam öncelikle ailemden ve en yakın dostlarımdan bana yardım etmelerini isterdim.

   Böyle bir durumda hiç kimseden para istemez; kendi bilgi, beceri ve emeğimi kullanarak o parayı kazanırdım.

4. a) Bu sözden Kâmil Bey'in zorluklardan yılmayan, sıkıntılar nedeniyle hayata küsmeyen, aksine o sıkıntıdan kurtulma konusunda daima içinde bir inanç taşıyan iyimser bir insan olduğu anlaşılabilir.

   b) Olası Cevap: Hayat her zaman mutlu, neşeli anlarla karşımıza çıkmayabilir. Kimi zaman da bizlere sorunlar, sıkıntılar, üzüntüleri sunabilir. Bu durumlarda karamsarlığa kapılıp işi daha da zorlaştırmak yerine her zaman bir çıkış noktası olduğunu düşünmek hem bizi rahatlatır hem de sorunun çözümüne önemli bir katkı sağlar. Sabahı olmayan hiçbir gecenin bulunmadığını bilmek en zor anlarda bile ayakta kalma konusunda bizlere güç verir.

Etkinlik No.: 163

1. Olası Cevap: Yaşanan yer değişince sorunlar da değişecektir. Kır Abbas ile Rıza tarımsal üretim sorunu yaşamaktadırlar. Bu insanlar Tozak köyünde değil de şehirde yaşasalardı şehirler tarım alanları olmadığı için aynı sorunlarla değil şehir hayatından kaynaklanan sorunlarla uğraşacaklardı. Şehirde yaşayan birisi olarak bu sorunlardan bazılarını şöyle sıralayabilirim: kalabalık, trafik, insanlar arası iletişim kopukluğu, yalnızlık, çevre kirliliği gibi.

2. Olası Cevap: Bir sorunun kaynağı ile ilgili zaman süreci ne kadar uzatılırsa sorun o kadar köklü ve sorunun çözümü de o denli güç olacaktır. Bu da kahramanlarımızın mücadelesinin ne kadar zorlu olacağını belirleyecektir. Zaman süreci kısaltılırsa sorun da küçülür ve sorunun çözümü kolaylaşır. Bu ise okuyucudaki merak duygusunu zayıflatacaktır. Bu sebeple yazarın tercih ettiği üç yüz, beş yüz yıldır ifadesi metnin bağlamına daha uygun düşmektedir.

3. Olası Cevap: *Kaplumbağalar* romanındaki kahramanlar, tabiatın her mevsim doğal olarak zaten değiştiğini bilen ve bu değişimi kontrol edebilmek için onunla sürekli mücadele eden köylülerdir. Bu psikolojik durum onların mekân algısını da etkilemektedir. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'ndaki genç ise hastadır ve mekânı değiştirebilecek güce zaten sahip değildir. O da durumunun farkındadır ve bu yüzden çevresini olduğu gibi kabul etmektedir.

4. Olası Cevap: *TDK Türkçe Sözlük*'teki mekânla ilgili tanıma rağmen Sarıkamış ve Çanakkale bizler için sadece bir yer ismi olmanın çok ötesinde bir anlam ifade eder. Çanakkale, Mehmetçik'in cesaretinin, milletimizin bağımsızlık arzusunun ve şehitlerimizin sembolü hâline gelmiştir. Sarıkamış denince de üşürüm. Çünkü orada binlerce askerimiz vatan müdafaası uğruna, bizler uğruna düşmana değil tabiat şartlarına yenilmiş ve donarak şehit olmuştur.

Etkinlik No.: 164

1. Romanda mekân olarak seçilen yer, Bayram'ın sınır kapısından başlayarak köyüne kadar seyahat ettiği yoldur. Dolayısıyla bu güzergâhta bulunan yerlerdir. Bu yolda yaşadıkları, şahit olduğu olaylar romanda ayrıntılı bir biçimde anlatılmaktadır.

2. Yazar, bu kadar kısa bir zaman diliminde okuyucuya mesajlarını daha geniş ölçüde verebilmek için Bayram'ın anılarından ve yolda başından geçen olayları yorumlamasından faydalanmıştır.

3. Olası Cevaplar: Uzun yıllar sonra memleketime dönünce eskiden yaşadığım yerin değişmiş olduğunu görseydim yine de orada yaşamak isterdim. Çünkü bir insan için memleketinden daha değerli bir yer yoktur. Doğup büyüdüğü yer değişse de insan kendini yine de oraya ait hisseder.

   Uzun yıllar sonra memleketime dönünce eskiden yaşadığım yerin değişmiş olduğunu görseydim artık orada yaşamak istemezdim. Çünkü orası benim tanıdığım, alıştığım yer olmaktan çıkmıştır. Her şey değişmiş, her şey yabancılaşmıştır. O yerin benim için eskisi kadar değeri olamaz.

4. Olası Cevap: Ben bir roman yazacak olsam yer olarak Ege kıyılarında şirin bir kasabayı ve zaman olarak günümüzü tercih ederdim.

Etkinlik No.: 165

1. Olası Cevap: Romandaki olayların aynı şekilde devam etmesi mümkün değildir. Anlatıcıyı insan olarak değiştirdiğimizde olaylara bakış açısı da değişecek ve insan, hayvanlara yaptıklarını haklı gösterecek gerekçeler bulacak, olayları kendisine göre değerlendirecektir. Bu da olayların onun bakış açısına göre yeniden kurgulanmasını gerektirecektir.

2. Olası Cevap: Hayvanların pek çoğu doğal ortamlarında daha kısa süre yaşar. Üstelik bu kısa süre, her an bir vahşi hayvan tarafından ya da insanlar tarafından avlanma korkusuyla, yiyecek bulamama endişesiyle geçer. Oysa insan bu hayvanlara, ürettikleri ürünler karşılığında koruma ve barınma sağlamakta, hastalandıklarında onların bakımını üstlenmekte ve karınlarını doyurmaktadır. Bu yüzden bu karşılıklı bir ilişkidir ve her iki taraf da kazanmaktadır. Hayvanlar korku dolu bir hayattan kurtarıldıkları için insanlara teşekkür etmelidirler.

3. a) Olası Cevap: Olaylara başka açıdan bakabilmek insana düşünce zenginliği, daha az hata yapma şansı, empati yeteneği, eleştirel düşünme becerisi ve öz güven kazandırır. Bu sayede insan daha mutlu olur.

CEVAP ANAHTARLARI

b) Olası Cevap: "Kendi sesini bulmak" ifadesinin özgünlük anlamına geldiğini düşünüyorum. Başka kişileri, başka fikirleri taklit etmeden, başka ayak izlerine basmadan kendi yolunu bulabilmektir. Bunu yaparken farklı deneyimlere, fikirlere kapıyı kapatmamak onlardan da yararlanmak gerektiğine inanıyorum.

Etkinlik No.: 166

1. Okuduğumuz metinde yazar ile anlatıcı aynı kişidir. Anlatıcı, Cemile'nin kocasının kardeşi Seyit'tir. Seyit olayların içindedir ve olayları gözlemleyen kişidir. Dolayısıyla metinde kahraman bakış açısı vardır. Bunu, metindeki şu cümlelerden anlayabiliriz:

   Orozmat'ın övgüsünden hoşlanmıştım, koca adam yerine koymuştu beni.

   Cemile'yi severdim. O da beni severdi.

2. Olası Cevaplar: Ben, Seyit'in bakış açısıyla anlatılan romanı okumayı tercih ederim. Çünkü romanı bir çocuğun bakış açısından okumak bana ilginç gelir.

   Bence Cemile'nin bakış açısından romanı okumak daha etkileyici olur. Çünkü metinden anladığımız kadarıyla olaylar Cemile'nin başından geçmektedir. Cemile'nin olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerini merak ettiğim için romanı onun anlatımından okumak isterim.

3. Olası Cevaplar: Bir roman yazarı olsaydım romandaki kahramanlardan birini anlatıcı olarak seçerdim. Böylece okurun gözünden kaçan ayrıntıları daha iyi anlatır, vermek istediğim mesajın daha iyi anlaşılmasını sağlardım.

   Bir roman yazarı olsaydım olayları dışarıdan gözlemleyen bir anlatıcıyı tercih ederdim. Böylece okurun hayal gücünü sınırlamamış, onu tek bir tarafa yönlendirmemiş ve esere kendi yorumunu katmasını sağlamış olurdum.

4. Olası Cevap: Kaynanam hâlimden anlar, beni neşelendirmeye çalışırdı. Mektubu sandığa koyarken "Ne var? Sevineceğine kederlendin! Sadece senin kocanı mı aldılar askere? Üzülen bir tek sen misin sanki? Bütün millet kan ağlıyor. Herkes gibi katlanacaksın. Senden başka yalnız kalan, kocasını özleyen yok mu? Ne kadar üzülürsen üzül, sen sen ol, üzüntünü kimseye belli etme, kendine sakla." derdi.

   Bir şey demezdim. İçimden, sessiz ama kederli ve inatçı bir ses yükselirdi: "Ah anacığım, anlamıyorsun ki, anlamıyorsun."

Etkinlik No.: 167

1. **Görme duyusu:**

   "…sisli bir günde, sarayın kapısından saat dokuz buçukta içeri girdiğinde…"

   "…Çar'ın yaverliğine yeni atanmış olan parlak üniforma ve kordonlu bir subay…"

   "Çarnayef de hüzünlü bir yüzle odada aşağı yukarı yürüyor…"

   Dokunma duyusu:

   "…Çar'ın bindiği küçük kızağın ön tarafına oturmuş olan genç arabacısı, eksi yirmi derece soğuk ve sisli bir günde…"

   "…çivi kesmekte olan ayaklarıyla titreyerek yere basıp, kızaktan indi."

   İşitme duyusu:

   "…bütün halı döşeli koridordan mahmuzlarını şakırdatarak ilerlemeye başladı."

   "…bütün varlığıyla saygılı olduğunu gösterir bir halde kapıyı sessizce açıp, içeri girmişti."

2. a) "Sonra aynanın karşısına geçip, kıvırcık takma saçlarını düzeltmeye başladı."

   "…hem de saçlarını düzelterek, buruşuk elleri ile nişanlarını yokluyordu."

   "…zayıf ve titrek bacakları ile halı döşeli merdivenden çıkmaya başladı."

   "Çok genç olan kırmızı yüzlü, kara bıyıklı olan bu yaverin saçları da tıpkı Çar'ınki gibi öne doğru taranmıştı.

   b) Olası Cevaplar:Ben roman kahramanlarının yazarlar tarafından ayrıntılı olarak betimlenmesini doğru buluyorum çünkü bu sayede kahramanlar benim gözümde ete kemiğe bürünerek somutlaşıyor. Böylelikle yazarın anlattıklarından yola çıkarak kahramanları daha iyi tanımış oluyorum.

   Ben bunu doğru bulmuyorum çünkü roman benim hayal dünyamı harekete geçirecek bir üründür aslında. Her ne kadar olayı ve kahramanları yazar belirlese de o kahramanları kendi hayal dünyamda şekillendirmek beni daha mutlu eder.

3. Yazar, olayları oluş sırası içinde aktararak öyküleyici anlatım biçiminden yararlanmıştır. Öyküleyici anlatım biçimi; roman, öykü, masal, efsane gibi olaya bağlı metinlerin anlatımı için daha uygundur.

4. a) Bu metinde yazar kahraman durumunda değildir ve 3. kişili bir anlatımı benimsemiştir. Bu nedenle gözlemci bir bakış açısı söz konusudur.

   b) Olası Cevaplar: Ben de olsam romanımı gözlemci bir bakış açısıyla yazardım. Çünkü anlattıklarımın bir anı havasında değil tamamen tarafsız üçüncü bir şahıs tarafından aktarılan olaylar tadında okunmasını isterim.

   Ben olsam 1. kişili anlatımı tercih ederdim. Bu yöntem sayesinde okuyucunun, olayları benim bakış açımla görmesini ve anlattıklarımın daha inandırıcı, daha gerçekçi olmasını sağlardım.

Etkinlik No.: 168

1. Roman kişisinin bir askerin sorduğu —*Aç mısın?* sorusuna aç olduğu hâlde cevap vermeyip suskun kalışı, onu okurun gözünde yüceltmektedir. Sadık Turan bu soruya "—Evet, açım." diye cevap vermiş olsaydı belki okur üzerindeki etkisi daha az olacaktı.

2. Teknik olarak kişi ekleri dışında metnin düzenlenmiş biçiminde değişen hiçbir şey yoktur. Fakat insanların hikâyelerinin, duygu ve düşüncelerinin doğrudan kendileri tarafından dile getirilmesi her zaman daha etkileyicidir. Araya bir başkası girmediği için anlatılanlar okura daha gerçekçi ve samimi gelir. Okur bu sayede kendisini roman karakteriyle özdeşleştirir ve onun hislerine ortak olur.

3. Olası Cevap: Konuşmak, dertleşmek, anlatmak veya sohbet etmek özellikle bizim kültürümüzde sosyal bir varlık olan insanoğlu için en temel ihtiyaçlardan biridir. İnsanı rahatlatır, mutlu kılar veya ona derdini unutturur. Duygu yoğunluğu yaşadığımız ya da başımızdan geçen iyi veya kötü olayları anlatma ve içimizi dökme ihtiyacı hissettiğimiz zamanlarda genel olarak bize en yakın olanlarla iletişime geçeriz. Sohbet ederiz, görüş alışverişinde bulunuruz, karşımızdakinin yol göstermesini beklemeden sadece anlatır veya dinleriz. Yaşadıklarımızı ya da bunlarla ilgili duygu ve düşüncelerimizi anlatmanın, içimizi dökmenin bir başka yolu da yazmaktır. Bazen yazarak da rahatlar, mutlu olur, bize üzüntü veren şeyleri unuturuz.

Etkinlik No.: 169

1. Romanda teşhis ve benzetme sanatları fazlasıyla kullanılmıştır. Cümleler uzun olmasına rağmen anlatım akıcıdır. Türk edebiyatında alışık olmadığımız bir üslup kullanılmıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Metindeki soru cümleleri metne konuşma havası katmış, ifadelerin daha içten olmasını sağlamış ve okuyucuyu konu hakkında düşünmeye yönlendirmiştir.

3. Metinde daha çok öznel yargılar kullanılmıştır. Örneğin, *Sahibinin en mahrem dostu olan, bileğinde nabzının atışına arkadaşlık eden, göğsünün üstünde bütün heyecanlarını paylaşan, hülasa onun hararetiyle ısınan ve onu uzviyetinde benimseyen yahut masasının üstünde, gün dediğimiz zaman bütününü onunla beraber bütün olup bittisiyle yaşayan saat, ister istemez sahibine temessül eder, onun gibi yaşamağa ve düşünmeğe alışır.* cümlesi, öznel bir cümledir.

4. Olası Cevap: Üslup bir yazarın imzasıdır. Kimi yazar eserinde sade bir anlatım tercih ederken kimi yazar da süslü bir anlatıma başvurur. Okuyucu da farklı üsluplarla yazılmış eserlerden kendine uygun olanını seçer. Bazı okuyucular günlük dille yazılmış, kısa cümlelerin kullanıldığı eserleri tercih ederken bazı okuyucular mecazlı sözlerle süslenen, benzetmelerin ağırlıkta olduğu, uzun cümleleri barındıran eserleri; bazılarıysa samimi bir üslupla yazılan akıcı eserleri okumaktan hoşlanırlar.

Etkinlik No.: 170

1. Mizah çok yönlü, çok güçlü bir anlatım tarzıdır. Okuyucuyu güldürür, düşündürür, eleştirir ve bazen de okuyucunun canını acıtır. Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanı da okuyucuyu bir taraftan gerçek dışılıkla güldürürken diğer taraftan insani özelliklerini kaybettiği için eleştirir. Bütün bunları yaparken aynı zamanda onu bu konuda düşünmeye, kendisini sorgulamaya zorlar. Oğuz Atay, bu çok yönlü ifade gücü sebebiyle mizahi anlatımı seçmiş olmalıdır.

2. Olası Cevaplar: Bence de insanlık ölmüştür. Çünkü insanlığın ölümüne yol açan savaşlar, açlık, kendisinden başkasını düşünmeme, zayıfları hor görme, düşenin elinden tutmama, yardıma ihtiyacı olanlara sırt çevirme, doğayı tahrip etme gibi kötü tutum ve davranışlarla kuşatılmış durumdayız. Haber bültenlerini takip etmenin bile insanlığın öldüğünü anlamak için yeterli olduğunu düşünüyorum.

   Bence insanlık yaşamaya devam ediyor. İnsanlığın öldüğüne dair pek çok şey sıralanabilir ama unutmayalım ki insanlık dediğimizde aklımıza gelen duygu, düşünce ve davranışlar hâlâ iyi insanlarda yaşamaya devam ediyor. Çevremizde tek bir iyi insan kalsa bile insanlık onunla yaşamaya devam edecektir.

3. Olası Cevap: Dram, göstermeye bağlı edebî metinlerdendir. Edebî metinler kurmacaya dayanır. Gerçekler yazarın duygu, düşünce ve hayal dünyasında şekil değiştirir ve okura bu yeni hâliyle aktarılır. Dolayısıyla kurmaca metin okuyan bir insan okuduğunun gerçek olmadığını, onun değiştirilmiş bir görüntüsü olduğunu bilir. Öğretici metinlerdeyse yazar, olaylara nesnel bir gözle bakar. Bu tür metinlerde gerçekler değiştirilmeden aktarıldığı için okuyucu anlatılanlara daha kolay inanır. Haber metni de öğretici metin türü olduğu için drama göre daha inandırıcıdır.

4. Olası Cevap: Hiçbir insanın parmak izi başkasınınkine benzemez. Parmak izi bütün benzerliklerimize rağmen her birimizin farklı olduğunu gösterir. Kurmaca metinlerde de büyük sanatçıları diğerlerinden ayıran en önemli özelliklerden biri kullandıkları üsluptur. Üslup kişiseldir ve yazarı diğer yazarlardan ayırmamızı, onun eserlerini benzerleri arasından seçebilmemizi sağlar. Bu sebeple üslup, parmak izine benzetilmiştir.

5. Olası Cevaplar: Ben roman seçerken sorduğum soru, "Romanda ne anlatılmış?" değil "Roman nasıl anlatılmış?" sorusudur. Çünkü bence yeryüzünde ele alınmadık konu kalmadı: vatan sevgisi, yardımseverlik, Doğu-Batı çatışması, yalnızlık, bunalım, yabancılaşma, dostluk, aydın-halk çatışması... Bu yüzden bir romanda ne anlatıldığı değil nasıl anlatıldığı benim için daha önemlidir.

   Ben okuduğum romanlarda her ikisinin de uyumunu ararım. Mesela benim için millî değerlerimize aykırı bir konuyu işleyen bir roman ne kadar güzel yazılırsa yazılsın okunmaya değer değildir. Aynı şekilde dünyanın en anlamlı konusunu da işlese üslup kaygısı gütmeyen, sanatsallığı yakalayamayan roman da bence okunmaya değer değildir. Bu sebeple roman, hem üslup hem de konu olarak bana hitap etmelidir.

Etkinlik No.: 171

1. Millî ve manevi değerlerimizi içinde doğup büyüdüğümüz toplumun, grupların, kurumların, akran çevremizin ve bütün bu sosyal ortamları kuşatan tarihsel bağlamın içinde öğreniriz. Bir başka deyişle neyin doğru, iyi, güzel, hoş, önemli, gerekli veya istenir olduğu ile ilişkili inançlarımızı başkalarıyla etkileşimlerimiz sırasında ediniriz. Bireyler, içinde bulundukları sosyal ortamlarda kabul görmek için millî ve manevi değerlere dikkat etmek durumundadırlar.

2. Olası Cevap: Bir genç için aileye destek olmak, hayatının ileriki dönemlerinde kendisi için büyük tecrübe olacaktır. Böylelikle genç, hayatta karşısına çıkacak zorluklar karşısında daha hazırlıklı olacak, ayrıca sorumluluk sahibi olmayı öğrenecektir.

3. Olası Cevap: Bu cümlelerden, çocukların menfaat için arkadaşlık ettiklerini anlıyoruz. Ayrıca arabozanlık yaptığı için bir çocuğu aralarına almak istememektedirler.

   Arkadaşlık sevgi ve saygı temeline dayanmalıdır. Çıkar ilişkisi üzerine kurulu arkadaşlık, önünde sonunda yok olmaya mahkûmdur. Arkadaşlık demek, dayanışma demektir; arkadaşlık demek, güven demektir. Arkadaş iyi günde değil, zor günde yanında olandır. Arkadaşlarımızı doğru seçelim.

4. Olası Cevap: Okuduğumuz metindeki çocuklar, boş zamanlarında ya ailelerine yardım etmekteler ya da doğada vakit geçirmekteler. Fakat günümüzde teknolojinin de gelişmesinin etkisiyle özellikle şehirdeki çocuklar elektronik iletişim araçlarıyla daha fazla vakit geçiriyorlar. Bu nedenle dışarıya daha az çıkıyorlar. Doğada fazla vakit geçiremiyorlar. Bu da onların asosyalleşmesine neden oluyor.

Etkinlik No.: 172

1. Olası Cevap: Bereket ile çokluk kavramı genellikle birbirine karıştırılır. Çokluk nicelik ifade eden, sayılıp ölçülebilen şeyler için kullanılır ve her çok olan bereketli değildir. Oysa bereket, sahip olunanların ihtiyaca yetmesi, bizi başkasına muhtaç bırakmamasıdır. Aynı zamanda bereket, manevi bolluğu ifade eder. Bunların yanında helal kazancı, alın terini, hak edilmişliği de içerir. Helal yoldan kazanılmamış malın bereketinin olmayacağı düşünülür toplumumuzda. Anadolu insanı için bereket o kadar değerli bir kavramdır ki özlemle beklediği, hayat kaynağı yağmurun yağışını, bereket yağıyor, diyerek karşılar.

2. Olası Cevap: Millî ve manevi değerlerimiz bizi bir arada tutar, aynı hedef için birlikte hareket etmemizi sağlar. Bu değerler bizi diğer milletlerden ayırırken birbirimize bağlar. Onlar sayesinde birbirimizin kıymetini daha iyi anlarız. Tasada ve kıvançta bir oluruz. Vatan, bayrak, ezan, din, dil gibi değerler sayesinde daha güçlü, zorluklara karşı daha dirençli oluruz.

   Değerlerimizi korumak için donanımlı, eğitimli nesiller yetiştirmeli, özellikle aile bağlarını kuvvetli tutmalı ve gelecek nesillere bu değerleri aktarmada titiz davranmalıyız.

3. Olası Cevaplar: Yaşlı adam çevresindeki değişime ayak uyduramamış ve bu yüzden eve kapanmış olabilir. Çünkü çevresine uyum sağlayamayan kişi zamanla topluma yabancılaşır ve ondan kopar. Bu da yalnızlaşmaya sebep olur.

   Yaşlı adam bana göre manevi çözülmeyi protesto etmek için sokağa çıkmıyor olabilir. Değerlerin aşındığı bir dünyaya katılmak istememiş ve buna tepkisini bu şekilde gösteriyor olabilir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 173

1. Yönerge

1. - Eski Türk tarihine ait bir adın (Burkay) kullanılmış olması.
   - *Yalnız, bir subay için büyük askerî ve vatanî fikirler dururken güzel bir kıza bu kadar yakınlık duyup mahvolmayı kabul edemiyorum.* sözüyle millî unsurların vurgulanması.
   - İki bin yıl öncesindeki bir Türk devletinden söz edilmesi.
   - *Bu iğrenç asırda yaşamaktansa Mete zamanında dünyaya gelmiş olmayı tercih ederdim.* sözüyle Mete'ye ve Türk tarihine duyulan hayranlığın dile getirilmesi.

2. a) Olası Cevap: Metinde Türkçülük akımıyla ilgili düşüncelere yer verilmesi, metnin ilgi çekiciliğini artırmış; içeriğe dönük merak unsurlarını güçlendirmiştir. Ayrıca metnin toplumsal yönüne katkı sağlamıştır.

   b) Olası Cevap: Kimi yazarlar, temsilcisi oldukları fikirleri geniş kitlelere tanıtmak ve onların yayılmasını sağlamak amacıyla romanlarında bu akımlara yer verebilir.

   c) Olası Cevaplar: Ben bir roman yazsam romanımda herhangi bir fikir akımına yer vermezdim çünkü sanatın yalnızca sanat için yapılması gerektiğini düşünüyorum. Romanda edebî niteliklerin öncelikli olması gerektiğine inanıyorum.

   Ben de olsam yazdığım romanda temsilcisi olduğum fikir akımına yer verirdim çünkü sanat ancak kitlelere bir mesaj verebiliyorsa işlevini yerine getirmiş olur. Toplumu eğitmeyen, bilgilendirmeyen sanatın işlevselliğinden söz edilemez.

2. Yönerge

3. Berke romantizmin, Gökçen realizmin, Alper ise natüralizmin etkisindedir.

4. Gökçen ve Alper'in yöntemleri arasında yakınlık vardır. Her iki yazar da gerçeklerden yola çıkmış ve romanlarını hayal dünyasından değil somut gerçeklerden beslenerek yazmıştır.

5. Olası Cevaplar: Ben bir roman yazsam Berke'nin yöntemini benimserim çünkü romancı, bir bilim adamı ya da belgesel yapımcısı değildir. Romancı, eserini hayal dünyasıyla beslemeli ve kendine özgü bir kurgu oluşturmalıdır.

   Ben Gökçen'in yöntemini benimserdim çünkü romancı, eserini yazarken tamamen tarafsız bir gözlemci gibi davranmalı ve olaya müdahil olmamalıdır.

   Ben Alper'in yöntemini benimserdim çünkü romandaki kahramanları ve olayları oluşturmak için yalnızca gözlemler yeterli olmaz. Bu, beni yanıltabilir. Olayın ve kahramanların doğrudan muhatabı olmak, konunun ve kahramanların inandırıcılığı bakımından çok önemlidir.

Etkinlik No.: 174

1. Olası Cevap: Realizmde toplumun farklı kesimlerinden sıradan insanların hikâyelerine yer verilir. İnsana ait gerçeklikler tarafsız bir biçimde, olduğu gibi aktarılır. Bu metinde de yazar abartısız bir karakter çizmiş, Orhan'ı olduğu gibi insani özellikleriyle ele almıştır.

2. Olası Cevap: Metindeki betimlemeler Orhan'ın psikolojisini ve içinde bulunduğu ortamı yansıtmaktadır. Yazar çevre tasvirlerini onun değişen ruh hâline göre biçimlendirmiş, böylelikle anlattığı karakterin ve çizdiği tablonun gerçekliğini artırmıştır.

3. Olası Cevap: Hayatımızla ilgili yeni başlangıçlar yapmak, örneğin yaşadığımız yeri değiştirmek, yeni bir işe ya da okula başlamak bizi alışık olduğumuz düzenin dışına çıkaracağı için tedirgin ettiği gibi aynı zamanda heyecanlandırır ve mutlu kılar. Orhan memleketine gitmek için çok heyecanlı, sevinçli ve mutlu olmanın yanında bir kafa karışıklığı yaşamakta, ailesinden ayrılmanın hüznünü de hissetmektedir. Yazar, Orhan'ın içinde bulunduğu psikolojiyi gerçekçi bir biçimde yansıtmış; bizi Orhan'ın, memleketine giderken yaşadığı hislere ortak etmeyi başarabilmiştir.

Etkinlik No.: 175

1. Olası Cevap: Zor zamanları atlatan Vasıf'ın okulunu bitirip eczacı olduğunu, Nahit'in de üne ve paraya kavuştuğunu metinde anlatılanlardan öğreniyoruz. Bu durumda aslında muhtemelen o gün yediklerinden çok daha lezzetli yemekler yemişlerdir. Ancak hayatın belli dönemleri zorlu geçer ve bu zor zamanlarda başımızdan geçenler diğer zamanlara göre belleğimizde daha derin etkiler bırakır. İşte onlara gençliklerinde yedikleri yemeğin tadını unutulmaz kılan aslında içinde bulundukları psikolojik durumdur.

2. Olası Cevap: Evet, gerçekçi buluyorum. Çünkü insan psikolojisi dış tesirlere açıktır. Havanın güneşli ya da bulutlu oluşu bile insandan insana değişen tepkilere sebep olur. Maddi imkansızlıklar da insanın psikolojisini etkileyen önemli unsurlardandır. Geçim kaygısı insanların hayata daha karamsar bakmasına sebep olabilir. Sıkıntılar geçince psikolojisi düzelmeye başlayan insan olaylara daha olumlu bakmaya başlar. Bu da kendisine olan güveninin artmasını sağlar. Nahit de saatini sattıktan sonra paraya ulaşmış, bu da ona bir rahatlık ve aynı zamanda öz güven kazandırmıştır.

3. Olası Cevap: Roman kahramanı Nahit, maddi açıdan zor günler geçirdiği, psikoljisinin sarsıldığı sırada Paşa babasının kendisine hediye ettiği saati satar. Bu satıştan elde ettiği para onun hem maddi hem de psikolojik açıdan rahatlamasını sağlar. Saatin satılması Nahit'in hayatında bir dönüm noktası olmuş olmalıdır. O saat artık zamanı değil kötü günlerin geride kaldığını gösteren bir sembol olmuştur Nahit için. Bu sebeple Paşa babasının saatinden başka hiçbir saat, onun için herhangi bir saatten daha fazlası olamaz. İşte yazar, saatin bu sembolik anlamını vurgulamak için *Herhangi bir saatti bu.* cümlesini parantez içine almış olabilir.

4. Olası Cevap: Nahit; arkadaşlığın değerini bilen, empati yeteneği yüksek, üzerinden yıllar geçse de kendisine yapılan iyiliği unutmayan, hedeflerine ulaşacağına inanan birisidir. Aynı zamanda eski zor günleri hatırladığında ağlayacak kadar da duygusaldır.

Etkinlik No.: 176

1. Çocukken yazara ilgisiz davranılması onun çevreye olan ilgisinin artmasına neden olmuştur. Annesinin getirdiği yasaklar yıldızları yazarın gözünde daha da ilgi çekici hâle getirmiştir.

2. Olası Cevap: Yazarın annesinin, çocuğuna olan davranışlarını doğru bulmuyorum. Bir anne çocuğuna daha merhametli ve sıcak davranmalıdır. Çocuğunun fikirlerine saygı duymalıdır. Çocukları arasında ayrım yapmamalıdır.

3. a) Olası Cevaplar: Evet, katılıyorum. Çocukluk çağında merak, en üst seviyelerdedir. Çocuk merak ettiği şeyi öğrenmek için büyük çaba sarf eder. Fakat bu merakın önüne set çekildiğinde çocuk o seti aşmak için elinden geleni yapar. Yasakları önemsemez.

   Hayır, katılmıyorum. Yasaklar her çocuğa çekici gelmez. Bazı çocuklar, kurallara uymadıkları takdirde sonunda doğal bir bedel ödemek zorunda kalacaklarını bilirler. Bu nedenle çocukların çoğu kurallara uymayı tercih ederler.

   b) Olası Cevaplar: Anne çocuğuna merhametli ve şefkatli davransaydı, yasaklar koymasaydı çocuk çevreye ve gökyüzüne yine de meraklı olabilirdi. Anne, çocuğun bu merakını destekleyebilir, çocuğun öğrenmesi için imkânlar oluşturabilirdi.

4. Yazarın *hayatın sabahı* diye tabir ettiği dönem, çocukluk dönemidir. Çocukluk döneminde edindiğimiz olumlu veya olumsuz izlenimler, duygular hayatımızın geri kalanını büyük ölçüde etkilemektedir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 177

1. Olası Cevap: Yazarın hayatıyla kahramanın hayatı arasındaki benzerliklerin bu kadar çok olması bize yazarın eseri yazarken kendi hayatından yola çıktığını gösterir. Sanatçılar, eserlerini üretirken kendi hayatlarını da bir malzeme olarak kullanırlar. Ancak roman türü kurmaca bir tür olduğu için yazarın birtakım değişikliklerle eserini kaleme aldığını düşünmek doğru olur. Bu da bize eserdeki kahramanın Orhan Kemal'in psikolojisinden, hayatından izler taşıyan kurmaca bir karakter olduğunu gösterir.

2. Olası Cevap: Kahraman anlatıcı bakış açısında okur olayları kahramanın gözüyle görür; kahramanın zihnine, duygularına, isteklerine, hayal kırıklıklarına, acılarına bire bir şahit olur. Bu sebeple kahraman anlatıcı bakış açısı diğer bakış açılarına göre daha içten ve inandırıcıdır. Orhan Kemal, romanında yaşananları daha inandırıcı kılmak ve okurla daha samimi bir irtibat kurmak istemiş olabilir. Böylece başkahramanın hayallerini, umutlarını, acılarını okura daha yakından hissettirmiş olur.

3. Olası Cevap: Her sanat eseri sanatçısından izler taşır. Yazar, bunu çoğu zaman bilinçli bir şekilde metne aktarırken bazen de yazarın duygu ve düşünceleri o farkında olmadan esere yansır. Çünkü yazar, eserini ortaya koyarken belli bir birikimin penceresinden hayata bakar. Yaşadığı dönemin sosyal, siyasi, dinî, kültürel hayatından etkilenir ve bu etki eserlerinde de az ya da çok kendisine yer bulur.

4. Olası Cevaplar: Roman olarak yazmayı tercih ederim. Çünkü romanın daha büyülü bir dünyası olduğunu düşünüyorum. Orada hayatımı istediğim gibi şekillendirme şansına sahip olurum. Oysa otobiyografi şeklinde yazacak olursam gerçeklerle sınırlı kalmak zorundayım. Bana göre gerçekler çoğu zaman sıradandır ve okura heyecan vermez. Ayrıca ben okur olarak da romanın heyecanını, gerilimini otobiyografiye tercih ederim.

   Ben, otobiyografi olarak yazmayı seçerdim. Çünkü kurmaca metinlerin bile asıl beslendikleri kaynak gerçeklerdir. Yazarlar, eserlerinin ana omurgasını gerçeklere borçludur. Ben, gerçeklerin de son derece ilgi çekici olabileceğini düşünüyorum. Üstelik yaşandığını kesin olarak bildiğimiz olaylar bize daha çok yol gösterici olur.

Etkinlik No.: 178

1. Reşat Nuri Güntekin, babasının işi dolayısıyla çocukluğunda Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde bulunmuştur. Ayrıca yazar; müfettişlik görevi nedeniyle Anadolu coğrafyasını gezme fırsatını yakalamış, orada edindiği bilgi ve yaşantıları eserlerine yansıtmıştır.

2. Olası Cevap: Yazarın, insan karakterini analiz etmedeki ustalığı sayesinde eserlerindeki karakterler daha gerçekçi görüneceği için eser okuyucunun ilgisini çekebilir. Böylece okuyucu, eser ve gerçek hayat arasında bir bağ kurabilir.

3. Olası Cevap: Ben bir roman yazarı olsaydım şimdiye kadar tanıdığım insanları, onların olumlu ve olumsuz özelliklerini de göz önünde bulundurarak romanımın şahıs kadrosuna dâhil ederdim. Hayatta başımdan geçmiş hüzünlü ve komik olayları romanımda kullanırdım.

Etkinlik No.: 179

1. a) Olası Cevap: Roman edebî bir türdür. Dolayısıyla gerçek bir olayı konu edinse bile yer yer kurmacalardan faydalanabilir. Tarih kitabında ise kurmacalara yer yoktur. Romanda yazar anlattığı olaylar karşısında taraf olabilir ve kişisel yorumlarından yararlanabilir oysa tarih kitabı anlattığı olaylarda yoruma yer vermez ve nesnel bir tavır sergiler. Roman, edebî bir tür olduğu için üslup kaygısı da taşır ve anlatımda kimi zaman sanatsal ifadelere yer verebilir. Tarih kitaplarında öncelik daima içeriktedir ve bu kitaplar doğru bir anlatım dışında üslup kaygısı taşımaz.

   b) Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen bazı romanlar:
   - *Sodom ve Gomore* (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)
   - *Esir Şehrin İnsanları, Yorgun Savaşçı* (Kemal Tahir)
   - *Küçük Ağa* (Tarık Buğra)
   - *Kalpaklılar, Doludizgin* (Samim Kocagöz)
   - *Kurtlar Sofrası* (Attila İlhan)
   - *Sahnenin Dışındakiler* (Ahmet Hamdi Tanpınar)
   - *Dikmen Yıldızı* (Aka Gündüz)

2. a) Tarihî olaylar şiir, öykü, tiyatro, anı, günlük gibi pek çok edebî türle anlatılabilir. Örnek Cevap: Ben Kurtuluş Savaşı konulu bir eser yazacak olsam tiyatroyu tercih ederdim çünkü sahnelenen bir eserin somutluğu içeriğin inandırıcılığı üzerinde etkilidir. Dekor, kostüm gibi unsurlar olayın seyirciye nüfuz etmesinde önemli rol oynar.

   Olası Cevap: Ben olsam yine romanı tercih ederdim. Roman diğer türlere göre daha uzundur. Dolayısıyla olayların ve kahramanların ayrıntılarına girme konusunda diğer türlere göre çok daha elverişlidir.

   b) *Genç Osman* (Turan Oflazoğlu) - Tiyatro
   III. Selim, Kılıç ve Ney (Turan Oflazoğlu) - Tiyatro
   Çanakkale Şehitlerine (Mehmet Akif Ersoy) - Şiir
   Türk'ün Ateşle İmtihanı (Halide Edip Adıvar) - Anı
   Bir Kavuk Devrildi (Müsahipzade Celal) - Tiyatro
   Köprülüler (Müsahipzade Celal) -Tiyatro

3. a) Olası Cevap: Ben Kurtuluş Savaşı'nı konu alan bir roman yazsam romanımda anı ve günlük türlerine ait örneklere yer veririm. Bu türler, tarihî olayları anlatan romanlarda konunun daha gerçekçi ve inandırıcı verilmesini sağlar. Ayrıca bu tür örnekler okuyucunun dikkatini çekebilmek açısından da önemlidir.

   b) *Handan* (Halide Edip Adıvar) - Mektup
   Genç Werther'in Acıları (W.Goethe) - Mektup
   Ruh Adam (Hüseyin Nihal Atsız) - Şiir
   Beyaz Gemi (Cengiz Aytmatov) - Efsane
   Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Safa) - Otobiyografi
   Bir Bilim Adamının Romanı (Oğuz Atay) - Biyografi

Etkinlik No.: 180

1. a) *Yazarların yerli unsurları esas alan romanlar yazma çabası,

   *Edebiyatımızda anlatmaya bağlı edebî metin türlerine bu anlatı türlerinin kaynaklık etmesi,

   *Konuyu ait olduğu tarihî dönemin edebiyat anlayışına göre işleme isteği, söz konusu romanlarda geleneksel anlatı türlerinin etkilerinin görülmesinin nedenleri arasında yer alabilir.

   b) *Metinlerde halk hikâyeleri ve destanlardakine benzer kişiler vardır. Kişiler, genel olarak iyiler ve kötüler olmak üzere iki gruba ayrılsa da millî kimliklerine ve inançlarına göre de sınıflandırılmışlardır. Esas kahraman Osman Bey geleneksel anlatı türlerindeki alp-gazi tipini, Osman Bey'in, duasını aldığı ve nasihatlerini dinlediği Şeyh Edebali veli tipini, Akçakoca ise bilge kişi tipini temsil etmektedir.

   *Osman Bey sürekli eylem hâlinde olup ya bir yerleri fethetmekte ya da zulüm altında bulunan, yardıma muhtaç insanlara yardım etmektedir.

   *Geleneksel anlatı türlerinde olduğu gibi kişilerin psikolojileri ön planda tutulmamış, olay örgüsü dış çatışmalar üzerine kurulmuştur.

   *Romanın geçtiği dönemde konuşulan halk dilinin özellikleri görülmektedir.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Okurun roman türleri konusundaki tercihlerini yaşı, öğrenim düzeyi, bilgi birikimi, edebiyat zevki, ilgi alanları, hayat görüşü, içinde bulunduğu kültürel çevre, okuma alışkanlıkları gibi unsurlar belirler. Buna bağlı olarak kimileri macera romanı okumaktan hoşlanırken kimileri tahlil romanı, tarihî roman, bilim kurgu romanı, töre romanı, tezli roman… okumaktan hoşlanır.

Olası Cevap: Okurken sürekli olarak meraklandırıp heyecanlandırdığı için macera romanlarını, tarihsel gerçeklikleri anlattığı için de tarihî romanları okumaktan keyif alırım.

Etkinlik No.: 181

1. a) Bu kelimelerde kesme işareti, özel adlara gelen çekim eklerini ayırmak için kullanılmıştır.

b) **Türk'üm:** Doğru kullanılmıştır çünkü özel ada çekim eki gelmiştir.

Türkçe'miz: Yanlış kullanılmıştır çünkü yapım eklerinden sonra gelen çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz.

Rize'den: Doğru kullanılmıştır çünkü özel ada çekim eki gelmiştir.

Avrupa'lı: Yanlış kullanılmıştır çünkü yapım ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz.

Ahmet'lere: Yanlış kullanılmıştır çünkü çoğul eki kesme işaretiyle ayrılmaz.

TDK'nin: Doğru kullanılmıştır çünkü kısaltmalara gelen ekler kesme işaretiyle ayrılır.

21. yy.'dan: Yanlış kullanılmıştır çünkü nokta işaretinin kullanıldığı yerlerde kesme işareti kullanılmaz.

2. a) Düzeltme işareti, "ebedî" kelimesinde nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için; "rüzgâr" kelimesinde ince "g" ünsüzünden sonra gelen ünlüyü göstermek için; "hâlâ" kelimesinde ise "hala" kelimesiyle anlam karışıklığı yaşanmaması için kullanılmıştır.

b) **Hikâye:** Doğru

Lâcivert: Yanlış

Hukukî: Yanlış

Resmî geçit: Doğru

İsmin hâlleri: Doğru

Mahkûm: Doğru

Câhil: Yanlış

c) Düzeltme işareti, anlam karışıklığına neden olan durumlarda da kullanılır (hala-hâlâ, kar-kâr, alem-âlem, hal-hâl, hakim-hâkim…). Bu kelimelerde düzeltme işaretinin kullanılmaması kelimelerin karışmasına ve yanlış anlaşılmalara neden olabilir.

3. a) Çünkü sert kum nemi emmiş, daha yumuşak olmuştu ve gürültüyü boğuyordu. (Sıralı cümleleri ayırmak için)

O sabah manzara tertemiz, kıyıları olmayan bir okyanus gibi göründü. (Eş görevli ifadeleri ayırmak için)

b) Babam, bu sorunun bir an önce çözülmesini istemişti. (Özneyi vurgulamak için)

Çocuk, arabasını bahçeye bıraktı. (Anlam karışıklığını engellemek için)

Etkinlik No.: 182

1. Dilimizin, konuşma dilinde olduğu gibi yazı dilinde de doğru kullanılabilmesi yazım ve noktalama kurallarına bağlıdır. Nasıl ki konuşurken duygu ve düşüncelerimizi daha iyi ifade etmek için jest ve mimiklerden, vurgu ve tonlamalardan yararlanıyorsak yazı dilinde de yazım ve noktalama kurallarını aynı amaçla kullanırız.

2.

Metinden Alınan Cümle	Cümlenin Düzenlenmiş Biçimi	Düzenlemenin Gerekçesi
Bursa'ya Konya'ya kadar gittim.	Bursa'ya, Konya'ya kadar gittim.	"Bursa'ya" kelimesinden sonra virgül kullanılmalıdır.
Daha doğrusu hepsi düzgün, iyi işlenmiş dikdörtgeleriyle harikulâde şeylerdi amma, benim aradığıma cevap vermiyorlardı.	Daha doğrusu hepsi düzgün, iyi işlenmiş dikdörtgeleriyle harikulade şeylerdi amma benim aradığıma cevap vermiyorlardı.	* "harikulâde" kelimesinin günümüzdeki yazımı "harikulade" şeklindedir. * "amma" kelimesinin günümüzdeki yazımı "ama" şeklindedir. * "amma" kelimesi bir bağlaç olduğu için günümüzde bu kelimeden sonra virgül kullanılmamaktadır.
Beni saatlerce, velevki mânasını anlamadığı, hatta mânasız bulduğu bir iş üzerinde görünce yalnız bırakmağa razı olmamıştı.	Beni saatlerce, velev ki manasını anlamadığı, hatta manasız bulduğu bir iş üzerinde görünce yalnız bırakmaya razı olmamıştı.	* "ki" bir bağlaç olduğu için "velevki" kelimesinin günümüzdeki yazımı "velev ki" şeklindedir. * "mâna" kelimesinin günümüzdeki yazımı "mana" şeklindedir. * "bırakmağa" kelimesinin günümüzdeki kullanımı "bırakmaya" şeklindedir.
Bu iş denen şeyin fazileti idi.	Bu, iş denen şeyin fazileti idi.	Anlam karışıklığını önlemek amacıyla "bu" kelimesinden sonra virgül kullanılmalıdır. "Bu, iş denen şeyin fazileti idi."
Fakat iş aynı zamanda insanı zaptediyordu.	Fakat iş aynı zamanda insanı zapt ediyordu.	"zaptediyordu" kelimesinin günümüzdeki yazımı "zapt ediyordu" şeklindedir.

Etkinlik No.: 183

1. Olası Cevaplar: Tesadüf, şans, kader…

2. Liseyi bitirince darülfünuna gideceğim.

Müdür muavinimiz değişti.

3. Bir senin için değil benim için de küçük bir yer burası.

4. Olası Cevap: Yazar, savaşta insanın benliğini yitirdiğini, asıl kişiliğinin ve olaylara bakışının tamamıyla değiştiği iletisini vermek için bu kelimeleri sıkça kullanmıştır.

Etkinlik No.: 184

1. a) Sonra tam bir <u>beden</u> ve ruh <u>sağlığına</u> <u>sahip</u> olarak yetişmelerini arzu ediyoruz.

Çocuklarımızı böyle yerlerde mi <u>eğitmek</u> isterdik?

b) Olası Cevap: Dildeki anlamdaş sözcüklerin çokluğu o dilde anlam zenginliği oluşturur bu da o dile ifade zenginliği ve kolaylığı sağlar.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Gazetemizin önemli kalemi sustu.

Türkiye'nin gözü bu maçtaydı.

3. Olası Cevap: Dil canlı bir varlıktır, zaman içerisinde değişir ve gelişir. Bu değişim ve gelişmeler içinde kimi sözcükler kullanımdan düşerken onların yerini anlam genişlemesine uğramış sözcükler alır.

Etkinlik No.: 185

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında yazıldığını anlıyoruz. Bunu İhsan'ın: "Bir imparatorluğun tasfiyesinden doğduk." ve "Türkiye'de yaşıyorum ve Türkiye'nin ihtiyacı olan şeyi düşünüyorum ben." cümlelerinden anlıyoruz.

İhsan eski kültüre saygı duymakla birlikte yeniliğe açık bir bakış açısına sahiptir. Mümtaz daha sorgulayıcı bir anlayışla hareket eder. Suat ise şark kültürüne karşı bir yaklaşımla kendini gösterir.

2. Olası Cevap: Tiyatro insanlığın ilk dönemlerinden bugüne kadar varlığını sürdürmüştür. Canlandırmaya dayalı bir tür olduğu için geniş halk kesimlerine ulaşmış, onları eğlendirirken eğiten önemli bir araç olmuştur.

3. Edebî metinler adeta yazıldığı dönemin fotoğrafını çekip günümüze gönderirler. Bu metinleri okuduğumuzda dönemin siyasi, kültürel ve sosyal hayatını metinlerden bulabiliriz. Okuduğumuz *Huzur* adlı tiyatro eserinde dönemin müzik zevki, iktisadi hayatı, eğitimi gibi konular hakkında bilgi sahibi oluyoruz.

Etkinlik No.: 186

1. a) Olası Cevap: Hayat sadece acıklı ya da komik olaylardan oluşmaz, insan gün içerisinde komik ya da acıklı olayı yaşar veya gözlemler. Hayatın akışı içerisinde insan bu tür durumların içindedir.

b) Olası Cevap: İnsanın gelişimi ve değişimi sanata da yansıyacağı için türler de değişecektir. Yeni türlere ihtiyaç duyacak ve yeni türler ortaya çıkacaktır. İnsanın gelişimi ile birlikte trajedi ve komediye yeni bir tür olan dram eklenmiştir.

2. Sinemaya uyarlandığını düşündüğümüzde komediye uygun olurdu. Karakterin durum ve olaylar karşısındaki tutumu komiktir. Yazar güldürmeyi, güldürürken düşündürmeyi hedeflemiştir.

3. a) Karakter öne geçmiştir, durum ve olaylar karşısındaki tavırları karakteristik özellikler taşır. Karakterin bir yönü öne çıkarılmıştır.

b) Olası Cevap: Karakter komedisi ya da karakter güldürüsü gibi isimlendirilebilir.

Etkinlik No.: 187

1. Metnin konusu, emekli olduktan sonra çaresiz kalan, tükenen insanların dramıdır. Tema ise çalışmak insanı diri tutar düşüncesidir. Konu ve temayı belirlememde bekçinin ablası etkili olmuştur. Çalışmayı bıraktıktan sonra tükeniş, İzzet Efendi'den çok onun üzerinden anlatılmıştır.

2. İşleyen demir pas tutmaz.

3. İzzet Efendi'nin emekli olduğu hâlde gece yarısı eski iş yerine gelmesi.

4. Olası Cevap: İnsanlar kendilerini bir yere ait hissettiklerinde, bir işle meşgul olduklarında dinç kalırlar. Düzenli olarak yapılan bir işi bırakmak, insan psikolojisini olumsuz etkiler. Bunlardan bazıları, kişinin kendisini boşlukta hissetmesi, işe yaramaz hissetmesidir. Zihnin sürekli bu duygularla meşgul edilmesi de insanı çalışmaktan daha fazla yorar.

Etkinlik No.: 188

1. Hastalık-sağlık, geçmiş-gelecek kuşak çatışmaları dikkat çekmektedir. Kahramanımız geçmişte kalmış ve geleceğe uyum sağlayamamıştır. Temayı en iyi bu çatışma belirler.

2. Olası Cevap: Hayatın olağan akışı içerisinde kuşaklar arasında çatışma yaşanır. (Baba-oğul, torun-dede, anne-kız.) Tarihi süreçte bu olmuştur olmaya devam edecektir. Önemli olan birbirimizi anlamamızdır.

3. Olası Cevap: Çevreye, insana uyum gösterememek bir çatışmadır. Maruf Bey de durumlara ve değişimlere uyum gösterememiştir. Kendisi ve çevresiyle çatışmaktadır.

Etkinlik No.: 189

1. Düşman işgaline karşı halkın mücadele kararlılığı temel çatışmadır.

Olası Cevap: Millî mücadelenin en çetin günleri yaşanıyordu. Köyümüz de bu durumdan etkilenmiş ve işgale uğramıştı. O gün köyümüzün işgal edildiği bilgisini en yakın müfrezeye bildirmek için bir gönüllü arıyorlardı. Ancak köydeki yetişkinler cepheye gittikleri için köyde yalnızca ihtiyarlar ve çocuklar kalmıştı. Bunu yapacak kimse yoktu. Ben bu kutsal görev için gönüllü oldum. Annem karşı çıksa da çaresizliğin farkındaydı, bu görevi yapmak zorundaydım. Çünkü köyümüzün geleceği bu görevi başarmama bağlıydı. Akşam olunca araziyi tanımanın avantajını kullanarak gizlice müfrezeye ulaştım. Ertesi gün Millî kuvvetler köyümüzü işgal eden düşman birliklerine bir gece yarısı baskın yaptı. Birlikler neye uğradığını şaşırdılar. Millî Mücadele'de ben de üzerime düşen görevi yapmanın gururunu taşıyordum artık.

2. Olası Cevap: Sahnenin sağında, solunda ve ortasında siyah bir paravan, orta paravanda merdivenle çıkıldığında dışarıyı gören bir pencere. Pencere çuval ile kapatılmış. Sağ tarafta bir tahta sandık içinde bazı malzemeler… Hemen pencerenin kenarında bir fener, fenerin arkası pencereye dönük bir şekilde durur. Pencereye dayalı tahta bir merdiven, tahta iskemleler, sandıklar, duvarda asılı birkaç mutfak eşyası, ocak, vb.

3. Olası Cevap: Günlük hayatta birçok olayla karşılaşırız. Örneğin şahit olduğumuz bir olayı polise veya okulda gerçekleşen bir olayı öğretmene anlatmak durumunda kalabiliriz. Böyle durumlarda olayları belli bir sıra ve anlamsal bütünlük içinde karşımızdakine aktarmak için olay örgüsüne başvururuz.

Etkinlik No.: 190

1. Yazar, espri̇li bir yaklaşımla kişilerin soyadları ile kişilik özelliklerini birleştirmiştir. Şahısların kişilik özelliklerini okuyucunun daha iyi belirlemesine yardımcı olmak amacıyla yazarın bu soyadları tercih ettiği düşünülebilir.

2. Olası Cevap: Fevzi İşgüzar, metinde belirttiği gibi elbisesi ile ayakkabısı, gömleği ile kravatı birbirine uyumlu, saçları düzgün taranmış, kendine dikkat ettiğini gösteren birisidir. Abdülkerim Çatmazoğlu, zengin olmasına rağmen giyimine hâl ve hareketlerine pek dikkat etmeyen sade, sıradan birisidir. Giyimiyle İstanbul dışından gelmiş olduğu izlenimini uyandırır.

3. Metinden otel görevlisi olduğu anlaşılan Mehmet, saf, eğitim görmemiş, ona söylenenleri kendince yorumlayan biraz da kurnaz birisidir.

Etkinlik No.: 191

1. Olası Cevap: İnsanların dertlerinden, ihtiyaçlarından ve geleceklerinden sorumlu olmak büyük bir özveri ister. Tarihte liderler devletin geleceği için evlatlarından bile vazgeçmek zorunda kalmış, büyük fedakârlıklar göstermişlerdir. Köroğlu'nun üstlendiği sorumluluk bende olsaydı Köroğlu gibi uykularım kaçardı. Bu özveriyi ortaya koymak birçok insan gibi bana da zor gelebilirdi.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Metinde; obabaşı, köylüler ve çobanın Köroğlu'ndan yardım istemeleri, onu kurtarıcı olarak görmeleri, onun emrinde birlik olma istekleri, onların toplumsal konumları hakkında bizi bilgilendiriyor. Ayrıca Köroğlu ile konuşurken kullandıkları ifadeler, onların halktan insanlar olduğu kanaati veriyor.

3. Olası Cevap: Köroğlu yiğit, sorumluluk sahibi bir savaşçı ancak günümüzde toplumları yönetmek için bu özelliklerden çok fazlasına ihtiyaç var. Günümüz bilgi toplumunda savaşçılık ve yiğitlik gibi özelliklerden çok liderin bilgi toplumunun ihtiyaçlarını karşılayacak özelliklere sahip olması gerekir.

4. Olası Cevap: Millî birlik ve beraberlik duygusu, aralarındaki bütün farklılıklara rağmen yurttaşları millet bilinci ile birleştirir. Millî birlik ve beraberlik, sosyal adalet içinde toplumsal dayanışmayı ve iş birliğini sağlar, toplumun bütün bireylerini aynı amaç etrafında birleştirir. Birlik içinde hareket etmek insanları ve toplumları başarıya ulaştırır. İnsanlar bunun örneklerini kendi yaşamlarında ve toplumların tarihinde bulabilirler. Bizim tarihimizde de birçok edebî üründe birlik teması işlenmiştir. Yakın tarihimizde cereyan eden birçok sıkıntıyı millet olarak birlik ve beraberlik ruhu ile aştık.

Etkinlik No.: 192

1. Olası Cevap: Bir iskele, deniz, rıhtım, kayık görselleri, koltuk ve konak dekorundan oluşan bir sahne düzenlerdim.

2. Büyük Hanım bulunduğu zamana ve hayat biçimine uyum gösterememiştir. Bulunduğu çevreye ve zamana yabancıdır. Yaşadıkları ve bulunduğu ortam onu geçmişe sığınmak zorunda bırakmaktadır.

3. Olası Cevap: Büyük Hanım çevreye ve zamana uyum gösteremediği için geçmişe sığınmış ve hayal ile gerçeği karıştırır olmuştur. Zamandan ve mekândan koptuğunu geçmişte yaşadığını düşünüyorum. Bir Kadın'ın *Görmediniz, hatırladınız.* ifadesi ile hayal dünyasında yaşadığını anlıyoruz.

Etkinlik No.: 193

1. Olası Cevap: Garson, zamanı önemsememektedir. Yaşanacak anların belli zaman dilimleri içine sıkıştırıldığında hayatın kaçırılacağı düşüncesindedir. Garsona göre bekletildiğinizde önemsenmediğiniz değil önemsendiğiniz çıkarımını yapmalısınız. Çünkü karşınızdaki kişi titizlenerek sizin için daha uzun süre hazırlanmıştır. Bu iyimser yaklaşım doğrudur ayrıca hayatın zamana göre düzenlenip yaşanması bazı güzellikleri kaçıracağımız anlamına gelmektedir.

2. Olası Cevap: Buhar tüten bir çay ocağı, demlikler, masaların üzerinde sürahiler ve bardaklar, diğer müşterilerin derinden gelen sohbet sesleri, ışıklarla camlardan içeriye süzülen bir güneş ışığı efekti tasarlanabilir.

3. *Bütün güzel yerlere dik bir yokuş tırmanılarak oldukça bozuk yollardan ulaşılır.* cümlesidir.

   Olası Cevap: İnsanlar emek sarf edip uğraşarak elde ettikleri kazanımlara daha fazla değer verirler. Emek harcanarak elde edilmiş bir kazanç, zorluklarla ulaşılmış bir mesafe, uğraşılıp çalışılarak elde edilmiş bir başarı; kolayca ele geçen kazanç, rahatça ulaşılmış bir mekân, çalışmadan elde edilmiş bir başarıdan çok daha değerlidir.

Etkinlik No.: 194

1. Metinde gülmece unsuru yanlış anlamalarla sağlanmıştır. Tiyatromuzda taklitler, ağız özellikleri, yanlış anlamalar en çok kullanılan gülmece unsurlarıdır.

2. İbiş, yanlış anlayan cahil ama bir o kadar da eğlenceli bir kişiliktir.

   Tarçın ise, kullandığı dil, üslup özellikleri ve yabancı kelimelerle (familya, eçhel…) daha eğitimli ancak korkak bir kişilik yapısına sahiptir.

   Olası Cevaplar: Ben eğer böyle bir oyunda rol alsaydım İbiş olmak isterdim. Çünkü İbiş'in kendisiyle barışık, eğlenceli ve samimi bir yanı var.

   Tarçın olmak isterdim. Tarçın kibar, eğitimli ve İbiş'in cahilliği karşısında oldukça sabırlı bir karakterdir.

3. Olası Cevap: Dil canlı bir varlıktır. Kelimeler doğar, gelişir ve zaman içinde bazıları işlevini kaybeder. İşlevini kaybetmiş kelime, yerini güncel olana bırakır. Kültürel, ekonomik, sosyal, bilimsel ve teknolojik değişimler yeni kelimeleri doğurur.

Etkinlik No.: 195

1. Olası Cevap: Uyandırır. Bu tip metinler, milletimizin tüm fertleri için heyecan duygusu yanında kıvanç da uyandırmaktadır. Metnin sonunda yer alan şiirde "Allah'ın seçtiği kurtulmuş millet ifadesinden yola çıkarak millî duygularla manevi duyguları bir arada yaşayan bir millet olduğumuz için bu hisleri duygusal anlamda daha kuvvetli yaşadığımızı söyleyebiliriz.

2. Olası Cevap: "Ben size savaşmayı değil ölmeyi emrediyorum." sözünü hatırlatmıştır.

3. Olası Cevap: Tarihi kahramanlıklarla dolu bir milletin mensubu olmak onur vericidir. Bizler, millî ve manevi değerlerine önem veren bir milletiz. Gerektiğinde bu değerler uğrunda can vermeye de hazırız. Çanakkale savaşı sonrası İngiliz generalin söylediği "Ölmek için savaşan bir orduyu yenmemiz imkânsızdı. İstifamızı hoşgörün." sözleri bunun bir örneğidir.

Etkinlik No.: 196

1. a) Metinde mescit yapıldığının söylenmesi ile dinî değerlere önem verildiği, "Sultan Murat'ın rahlesinde yetiştik" sözü ile eğitime değer verildiği, *Maslahat icabı... Onlarla dostuz mademki şimdi.* ifadesi ile devletler arası ilişkilerde anlaşmalara sadık kalındığı sonuçlarına ulaşılabilir.

   b) Olası Cevap: Her millet değerlerini bir sonraki nesle aktarmak ister. Bunu da aktarmak için etkileyicilik özelliği üst seviyede olan sanat eserlerini tercih ederler. İnsanın hayatında kutsallarının olması çok önemlidir. Çünkü zaman zaman ruhumuz, değişen bu dünyaya ayak uyduramaz. Bu bocalamalarda kutsallarımız sığınacağımız bir liman olur. Bunlardan güç alarak özümüze dönebilir, kendimizi değişen dünyaya tekrar ayak uyduran sağlıklı bireyler hâline getirebiliriz.

2. Metin dönemin gerçekliğini yansıtır. Metinde kullanılan isimler (Çandarlı, Akşemsettın, Zağanos), makam adları (padişah, veziriazam, han, bey), yapılan hitaplar (Devletli Efendim), devlet adları (Bizans, Karamanoğlu) gibi unsular dönemin gerçekliğiyle örtüşür.

3. Devletler arası ilişkilerde değerlerin önemsenmesi arzu edilir ancak devletlerin ilişkilerinde çıkarlarını ön planda tuttukları bir gerçektir. Örneğin son dönemde pandemi dolayısıyla üretilen aşıların büyük kısmını belli devletlerin alması ve aşının dünya geneline dengeli dağıtılmaması bu çıkarın en belirgin örneğidir.

Etkinlik No.: 197

1. Olası Cevap: Söylenebilir. Yunus Emre'nin dizeleri ile metinde geçen sözler birbirine benzemektedir. Her iki söz de derlenip toparlanıp bir araya geldikten sonra amacına ulaşmayı anlatmaktadır.

2. Olası Cevap: Güneşi, cihan hâkimiyetini, gücü ve gururu anlatmaktadır. Tuğ, mızrak, burç gibi savaşı hatırlatan ifadelerin bulunması, hâkimiyet düşüncesi, savaşlarla elde edilmiş toprakların gururunu taşıyan bir lider, daha ziyade tarihî metinlerin argümanıdır.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Olası Cevap: Güçlü, herkesin korktuğu, her şeye sahip olan bir lider profili çizilmiştir.

4. Olası Cevap: Oyunun dönemini anlatmak için sahneye tarihî bir mekân havası verirdim. Antika eşyalarla oyunun canlandırılacağı mekânı dekore ederdim. Oyunculara Osmanlı Dönemi'nden tarihî kıyafetler giydirirdim. Oyuncuların birbirleriyle Osmanlı Türkçesi ifadelerle konuştuğu bir metin oluştururdum. (Tiz ordu-yu hümâyun hazırlansın…)

Etkinlik No.: 198

1. Olası Cevap: İnsanlar hayatlarında bazı gerçekleri başkalarından duymakla yetinmezler. Bu gerçekleri deneyimlemek isterler ve ancak o zaman bu gerçek hakkında bir kanaate ulaşırlar. Fakat ulaştıkları bu kanaat onları her zaman mutlu etmez. Bana göre yaygın anlayış cümlede belirtilen ifade olmakla birlikte başkalarının bulduğu gerçeklere inanan insanların, yaşamlarında daha başarılı olacağı inancındayım. Çünkü hayat bütün doğruları ve yanlışları yaşayarak öğreneceğimiz kadar uzun değil.

2. Olası Cevap: Evet bu düşünce günümüzde de geçerlidir. Çünkü dünya, günümüzde eski dönemlerden daha hızlı değişmekte ve bu değişim ona ayak uyduramayanlar için korkunç bir karanlık izlenimi uyandırmaktadır. Milletler kendilerini engelleyen zincirleri kırmak için onları yönlendirecek doğru liderlere her dönemde ihtiyaç duyarlar.

   Hayır, her insan her toplum değişimlere ayak uydurmak zorunda değildir. Geleneksel tarzda hayatını devam ettirmek isteyenler mutlaka olacaktır.

3. Utnapiştim'in bu ifadeleri onun ölümsüz bir kişi olduğu kanaatini uyandırıyor.

   Olası Cevap: Ölümsüzlük sanıldığı gibi çok istenecek bir durum değil. Sevdiklerimizin gözümüzün önünde kaybolup gittiği, her şeyin kontrolümüzün dışında değiştiği ve bir süre sonra yalnızlaştığımız bir dünyada sonsuz yaşam benim için pek cazip değil.

Etkinlik No.: 199

1. Portıa'nın amacı, kendisi ile evlenmek isteyenlerin seçimleriyle kişiliklerini belirlemek, gerçek yüzlerini ortaya çıkarmaktır.

2. Fas Prensi çıkarını düşünen, dış görünüşe değer veren, zenginliği ile sevdiğinin karşısına çıkmak isteyen, genel geçer şeylere önem veren biridir.

3. Yaldızlı sözlere ve kendini olduğundan farklı gösterenlere inanıp kanmayın. İnsan ilişkilerinde, evliliklerde dış görünüşe parlak vaatlere itibar edilmektedir, bu da beraberinde mutsuzluklar getirmekte.

Etkinlik No.: 200

1. Olası Cevap: Metindeki şairane ifadeler ve mecazlar. Bu tiyatro metninin bir şairin kaleminden çıktığı izlenimini oluşturdu. Oktay Rifat Horozcu, Garip hareketinin şairlerindendir. Edebiyatımızda da daha çok bu yönü ile tanınmıştır.

2. Olası Cevap: Olabilir. Zira yaşanmışlık, edebî eserin oluşmasındaki en büyük malzemelerdendir. Edebî eser oluşurken yazarın hayal dünyası ve yaratıcılığının yanında ifade ettiklerini yaşamış olması yazdıklarının sağlam, inandırıcı ve güçlü olması için bir vesiledir.

3. Olası Cevap: Çocuklukta küçük şeylerle mutlu olunabilirdi. Bugün için hiçbir anlam ifade etmeyen nesne ya da durumlar o günlerde mutlu olmak için bir sebepti. Çocuklukta özlem duyup ulaşamadıklarımızın yerine başka birçok nesne ya da durumu kullanabilirdik. Yoksunluk duygusu yaşamadan var olanla yetinmek çocukluğun en büyük hazinesidir.

4. Olası Cevap: Çizgi film izlemek, çocuk programları izlemek, sokakta arkadaşlarımla oyun oynamak, şeker yemek beni mutlu ederdi. Bugün aynı derecede mutlu etmeyebilir. Çocuk programları, hitap ettiği yaş grubuna uygun hazırlandığından bugün bize basit ve sıkıcı gelebilir. Bugün yine arkadaşlarımla vakit geçirmeyi seviyorum ancak oyunları sokakta oynamak yerine arkadaşlarımla sanal ortamda oynamayı tercih ediyorum.

Etkinlik No.: 201

1. Olası Cevap: Evet, yazarın hayatı hakkında bilgi sahibi olmamız gerekir. Her edebî metin; yazarının hayatından, kültüründen, edebî zevkinden ve dünya görüşünden izler taşır. Bu sebeple yazarın, sanatının oluşmasında etkili olan hayat hikâyesinin bilinmesi önemlidir. Ancak her edebî metin tamamen yazarın hayatını ve kişisel özelliklerini yansıtmaz.

2. Olası Cevaplar: L. Andreyevna ve Varya'nın tepkilerini haklı bulmuyorum. Çünkü insanlar yaptıkları hataların bedelini ödemeyi göze almalıdırlar. Eğer yaptıkları hataları karşıya yüklemeyi alışkanlık hâline getirirlerse bu durum yeni yanlışları beraberinde getirir.

   L. Andreyevna ve Varya'nın tepkilerini haklı buluyorum. Çocukluklarının geçtiği, anılarının olduğu çiftliklerinin satılması ve vişne ağaçlarının kesilmesi kahramanları derinden etkilemiştir.

   Hayır, yazarın hayatı hakkında bilgi sahibi olmamız gerekmez. Çünkü sanatçılar eserlerinde hayatlarından, kültürlerinden, yaşadıklarından vb. ipuçları verirler. Bu ipuçlarından yola çıkarak sanatçıların yaşamları hakkında çıkarımlarda bulunabiliriz.

3. Olası Cevaplar: Evet, okuma isteği uyandı. Çünkü sanatçılar, eserlerinde dönemlerini yansıtırlar. Bu metinde de bir ailenin yaptıkları yanlışlar sebebiyle yavaş yavaş batarken, dibe vurmuş bir başka ailenin yükselişi merak uyandırıyor.

   Hayır, uyanmadı. Edebi eserlerin kurmaca olduğu gerçeği benim sanata ve sanatçıya bakışımı olumsuz etkiliyor.

4. Olası Cevap: Edebiyat ürünleri yazıldığı dönemin zihniyetini, gerçeklerini geleceğe taşıyan önemli belgelerdir. Dolayısıyla pandemi gerçeği ve onun toplumda bıraktığı etkiler tiyatronun konusu olabilir. Çünkü insanlar yaşamın gerçeklerini, sanatın her dalını kullanarak sonraki nesillere aktarmak ister.

Etkinlik No.: 202

1. Olası Cevap: Shakespeare, yaşadığımız zamana daha yakın bir çağda yaşamıştır. Bu durum, eserin daha fazla kişiye ulaşıp yayılmasına, daha fazla okunup izlenmesine ve doğru orantılı olarak ünlü olmasına imkân sağlamıştır. *Hamlet* adlı eserin sanatlı, felsefi ve derin repliklerinin de (Var olmak mı, yok olmak mı, bütün sorun bu!) eserin ünlü ve popüler olmasına etki ettiği söylenebilir.

2. Olası Cevap: Edebî eserlerin tamamına yakınının birbirinden esinlendiğini ya da birbirlerinden ilham aldıklarını söyleyebiliriz. Bu durum, türün gelişimine katkı sağladığı gibi konu zenginliğine de katkıda bulunur.

3. Olası Cevap: *Vatan Yahut Silistre, Şair Evlenmesi* gibi eserler, türünün Batılı anlamdaki ilk örnekleri oldukları için daha basit kurgulu ve amatörce yazılmışlardır. Geleneksel Türk tiyatrosundan gelen yapımızın Batılı, modern tiyatroya adapte olup başarılı örnekler vermesi daha sonraki örneklerinde görülecektir.

Etkinlik No.: 203

1. Geleneksel tiyatrodan hareketle çağdaş tiyatroya ulaşmak, yerli olana ulaşmak, Türkçenin güzelliklerini sergilemek. Kısaca kendi sorunlarımızı, kendi geleneğimiz ve çağdaş tiyatro ile birleştirerek millî bir tiyatroya ulaşmaktır.

2. Orhan Asena, A.Turan Oflazoğlu, Güngör Dilmen, Reşat Nuri Güntekin, Haldun Taner, Nazım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek,

CEVAP ANAHTARLARI

Oğuz Atay, Cevat Fehmi Başkut, Ahmet Kutsi Tecer, Vedat Nedim Tör, Halit Fahri Ozansoy, Ahmet Kutsi Tecer, Oktay Rıfat, Aziz Nesin, Tarık Buğra, Behçet Necatigil, Necati Cumalı, Recep Bilginer, Refik Erduran, Vasıf Öngören. Daha da sayabileceğimiz yazarlar yerli konuları işlemiş, Anadolu'ya yönelen Cumhuriyet Dönemi sanatçıları başarılı ürünler vermişlerdir.

3. Türk tiyatrocuları çeviri, adaptasyon, taklit yolu ile modern tiyatroya başlangıç yapmışlardır. Daha sonra toplumun bütün kesimleri tiyatronun içinde yer almış, devleti temsil eden her kesimden sanatçılar tiyatro türünde eser vermişler, sahnede yer almışlardır. Cumhuriyet Dönemi'nde de millî bir tiyatronun ortaya çıkması için gayret göstermişler bunu da başarmışlardır.

Etkinlik No.: 204

1. Noktalama işaretleri daha önce okumadığımız bir metni hatasız ve etkili okumamızda bize yardımcı olan unsurlardır. Trafik işaretleri ise daha önce hiç gitmediğimiz bir yolda bize yardımcı olur ve kaza riskini azaltır.
2. İnsanların konuşmada ve yazmada dillerine gereken önemi vermemeleri, konuştukları dilin inceliklerine, kurallarına hâkim olmamaları ve bu eksikliği giderecek etkinliklere yeterince zaman ayırmamalarının anlatım bozukluklarıyla sık karşılaşmamıza sebep olduğunu düşünüyorum.
3. Olası Cevap: Farklılık, kahramanların yaşadıkları bölgenin ağız özelliklerini kullanmalarından kaynaklanıyor. Metinde Fatma Kadın bölgesel ağız konuşuyor. Fatma Hanım İstanbul ağzı ile konuşuyor. İstanbul ağzı aynı zamanda ülkemizde yazı ve konuşma dili olarak kabul edildiği için bu farklılık anlaşmalarını engellemiyor. Çünkü ağız, bölgeden bölgeye değişen ancak dilde köklü farklılık içermediği için kişilerin anlaşmasını engellemeyen bir özelliktir.

Etkinlik No.: 205

1. a) Hadi gidelim hemen bu genç adama tanıştır beni.
   b) Günlük konuşmada herhangi bir hazırlık yapılmadığı ve çoğunlukla duygu ve düşünceler etraflı düşünülmediği için bu durum anlatım bozukluklarına neden olmaktadır.
2. Yay ayraç, tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılmıştır.

   İki nokta, karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konmuştur.

   Nihan *(Tedirgin, ayakta bekler.)*: Bir türlü gelemedi, trafiğe mi takıldı acaba?

   Elif Naz *(Rahat bir tavırla, telefonundan başını kaldırmadan)*: Huyudur, bekletmeyi sever.

   İlkay *(Gülümseyerek)*: Sizi beklettim biliyorum ama elimde değildi.

   Nihan *(Kaşlarını çatarak)*: Neymiş o elinde olmayan?

   İlkay: Trafik…
3. Sen de bizi bırakıp git, olan oldu zaten. Anlıyorum ki bizim sorunlarımız çok derinde yatıyor.

Etkinlik No.: 206

1.

Sözcükler	Sözcüğün Tahmin Edilen Anlamları	Sözcüğün Yerine Kullanılabilecek Sözcükler
Sahihlik		Doğruluk, gerçeklik, etkileyicilik, çarpıcılık vs.
Yalınkatlık (yalın katlık)		Basitlik, sığlık, yapaylık, gelişigüzellik, özensizlik, eğretilik vs.

2. Ak ve kara birbirine zıt iki kavramdır. "Akla kara hâline getirmek" ifadesi "kesin çizgilerle birbirinden ayırmak" demektir. Yazara göre bazı romancılar, gerçek hayatta olduğu gibi "olumlu-olumsuz/iyi-kötü" bütün yönleriyle kahraman oluşturmak yerine, onları sınırları keskin biçimde çizilmiş bir şablona oturtmaktadır. Dolayısıyla altı çizili ifade "roman kahramanlarının sadece iyi veya sadece kötü şeklinde tek yönlü olarak ele alınması, farklı boyutlarının göz ardı edilmesi" anlamına gelmektedir.
3. "Yama" sözlükte "delik ve yırtığı uygun bir parça ile onarma, kapatma ve bu iş için kullanılan parça" anlamlarındadır. Kelimenin bu anlamlarının cümlenin bağlamına uymadığı görülmektedir. Çünkü yazar, sözcüğün temel anlamından ve çağrışım değerinden hareketle "yama yapmak" ifadesine özgün bir mecazi anlam yüklemiştir. (Bu farklı anlam vurgulanmak için yama "sözcüğü" içine alınmıştır.) Yazarın böyle bir kullanımla kastettiği anlam, "anlatıcının, roman kahramanlarının kişilik özelliklerine 'eğreti' eklemeler yapması, müdahalede bulunması"dır.
4. "İnsansızlık" sözcüğünün roman kahramanları arasında insanlara yer verilmemesi, şahıs kadrosunda insan dışı varlıkların kullanılmasıyla ilgisi yoktur. Kahramanlar insan dışı varlıklardan seçilse de bu varlıklar insana ait özellikleri temsil ederek esere dâhil olur. Dolayısıyla yazar "insansızlık" ifadesiyle "romanda insana ait özelliklerin derinlemesine işlenmeyişini, 'insan' ögesinin merkeze alınmayışını ve birtakım kavramlar arasında kaybolup gitmesini" kastetmiştir.
5. Dilin kendisine özgü kuralları ve mantığı vardır. Bu en gelişmiş iletişim aracını kullanan kişiler dil kurallarına bağlı kalarak konuştuğu sürece doğru ve etkileyici bir anlatım ortaya koyabilir. Bu nedenle deyimin doğru şeklinin kullanılması gerektiğini düşünüyorum.

   Dil doğal bir iletişim aracıdır. İletişimin gerçekleşmesi için iletinin alıcı tarafından doğru algılanması gerekir. Uzun süreden beri yanlış şekliyle yaygınlaşan bu ifadelerin doğru olan ancak yaygın olmayan şeklinin kullanılması iletinin anlaşılmamasına veya yanlış anlaşılmasına yol açabilir.

Etkinlik No.: 207

1. a) "kelimenin çağrıştırdığı yeni bir anlamıyla şiirin anlattıkları da değişiyordu."
   b) Asıl metindeki sözcük grubu daha akıcı ve sanatsal ancak bizim yazdığımız biraz daha kuru ve zorlama olmuştur.
2. Her iki sözcük de "anlam" konusu ile ilgilidir. Ancak birincisi (manalandırma) görünen anlamını ön plana çıkarırken diğeri (tahlilci) gizli ve kapalı anlamlarına da ulaşmayı amaçlar.

   Tahminimiz sözlükteki anlama yakın çıktı. Her iki sözcük de anlam konusu ile ilgilidir. Ancak birincisi sözcüğün/metnin görünen anlamını ön plana çıkarırken diğeri metnin/sözcüğün gizli ve kapalı anlamlarına da ulaşmayı amaçlar.
3. Her ne kadar bu sözcükler birbiriyle yakın anlamlara gelse de akış ve bağlam içinde farklı anlamlara gelmekte ya da ince ayrımlar oluşturmaktadır. Ayrıca metne akış, işleklik ve dil zenginliği getirmektedir.
4. Şiirin okuyucuyu etkisi altına alması ya da okuyucunun şiir ile sıkı bir bağ kurması anlatılmak istenmiştir.

Etkinlik No.: 208

1. Yazar, düşüncelerini sadece basılı yayınlarla sınırlı bırakmayıp daha geniş kitlelere ulaştırmak istemiş olabilir. Bu durum metnin yazıldığı dönemdeki dinleyici kitlesinin, eleştiri içerikli eserleri radyo aracılığıyla takip ettiğini gösterir. Yazar bugün yaşasaydı görüşlerini kitap, dergi gibi basılı kaynaklarla veya genel ağ başta olmak üzere televizyon, radyo gibi iletişim araçlarıyla okura sunardı. Böylece daha fazla insana ulaşabilirdi.
2. Bir düşünce yazısı olan eleştirinin temel işlevi bilgilendirmek olduğundan bu metinler, ele alınan kişi veya eserle ilgili sağlıklı verilere yani "belgelere" ihtiyaç duyar. Bu belgelerde sanatçı ve eser hakkında ulaşılan en küçük bir ayrıntı, uzun süre kabul görmüş bir varsayımı çürütebileceği gibi eleştirmene yeni bir yaklaşımla sağlıklı değerlendirmeler yapma imkânı sunar.
3. Metnin yazılma amacı Yunus Emre'nin Müslüman-Türk kültüründeki farklı konumunu ortaya koymaktır. Yunus Emre'nin, çağları aşarak günümüze kadar ulaşan etkisini ve dil zevkini

CEVAP ANAHTARLARI

ortaya koyan en iyi örnekler, sözlü geleneğimizde varlığını koruyan bu ve buna benzer dizelerdir. Tanpınar, özellikle seçtiği ve muhatabının çok iyi bildiği bu örneklerden hareketle bir "Yunus portresi" çizmiştir.

4. Yunus Emre'nin yaşadığı dönemde bugünkü gibi kuralları ve özellikleri belli eleştiri metinleri olmasa da bir eserin ortaya konulduğu her dönemde okurun/dinleyenin izlenimlerini ortaya koyması doğal bir durumdur. Çünkü bir sanatkârın ilk eserinden olgunluk eserine kadar aştığı merhalelerde eleştiri mekanizması bir kılavuz işlevi görür. Yunus Emre'nin şiirinde geçen "Molla Kasım" da şaire yol gösteren eleştirmen bir kişilik olmalıdır. Öyle ki "sorgular" anlamına gelen *sigaya çeker* sözüyle anlatılan Molla Kasım'ın, sözünü esirgemeyen bir "eleştirmen" olduğu anlaşılmaktadır.

Etkinlik No.: 209

1. Bir Şehit Mezadı, kurgulanmış bir metin olmasına rağmen hikâye yazarı; Millî Mücadele Dönemi'ne şahit olmuş ve yaşadıklarını eserine yansıtmıştır. Bu durum, eleştiri yazarının da bu döneme ilişkin tenkitte bulunmasını sağlamıştır.
2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Koronavirüs salgınıyla mücadelede kurallara uymayanları, toplumsal koşullardan hareketle öznel ve sosyal eleştiri türleriyle anlatmak isterdim. Dünyayı ve ülkemizi etkisi altına alan bu salgında insanların daha duyarlı olmasını sağlamaya çalışırdım.
3. Türk edebiyatının değişim yaşadığı dönemlerin ve bu dönemlerdeki tarihî olayların eserlere yansıması, son zamanlarda artan sosyal medya kullanımı ve sosyal medya aracılığıyla kitap, film vb. türlerin tanıtılması, eleştiri türünün hem yazılı hem de sözlü kültüre katkısını ortaya koymuştur
4. Her sanat eseri az veya çok gerçekliğe dayanır. Olaylar ve durumlar karşısındaki bakış açımız gerçeğe yakınlığı nispetinde anlam kazanır. Hayal, duygu, sezgi vb. özelliklerin ağır bastığı değerlendirmelerde ise ayakları yere basan, yol gösterici gerçeklik kaybolmaya başlar. Bu bağlamda gerçeklik üzerine inşa edilen eleştiri; bireysel ve toplumsal anlamda eksiklerin giderilmesine yardım eden, ufuk açan ve gelişime katkı sunan bir anlayışı da beraberinde getirir.
5. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Günlük hayatın içinde önemli bir yeri olan sosyal medya, toplumun bilgilendirilmesinde ve yönlendirilmesinde etkin rol oynar. Sosyal medya araçlarının kullanılmasıyla düşünce ve fikirlerin kısa sürede geniş kitlelere yayılması mümkündür. Toplumun yapısını, düzenini, bireyler arası ilişkileri ve alışkanlıkları yeniden biçimlendirebilme gücü olan sosyal medyanın eleştiri kültürüne olumlu katkıları yadsınamaz.

Etkinlik No.: 210

1. a) Metinde eser ve eserin tür özellikleri esas alındığı için metin konusuna göre "esere dönük eleştiri" türüne girer.

   b) Sanatçıya dönük eleştiri örneği olsaydı eser yerine sanatçının yaşamından, kişiliğinden, düşüncelerinden izlere yer verilir; eserin, sanatçısını yansıtacağı düşüncesinden hareketle eserden çok sanatçı değerlendirilirdi. Okura yönelik eleştiri olsaydı eleştirmen eseri değerlendirmek yerine, eserin bir okur olarak kendi duyguları üzerinde bıraktığı etkileri ifade ederdi. Topluma yönelik eleştiri olsaydı eleştirmen toplumdan yola çıkar, ele aldığı eseri toplumsal şartlara bağlı olarak değerlendirirdi.
2. Eleştirmen esere yönelik kişisel yargılarını ön planda tuttuğu için metin, öznel eleştiriye örnektir.

Etkinlik No.: 211

1. Eleştirmen, adı geçen romanın oldukça ilgi çekici bir konusu ve kurgusu olduğunu, Le Gendre'nin okuyucunun merak ve ilgisini ayakta tutmayı başardığını belirtiyor. Romanın konusunun, konunun ele alınma biçiminin, yazarın hayatından izler taşıma ihtimalinin okuyucuya "keskin bir sahicilik" duygusu geçirdiği ve "ön kabulleri yıktığı" tezi dikkate alındığında eleştirmenin konu ve hedef kitle arasındaki uyumun yakalandığı kanaatine vardığını düşünüyorum.
2. Olası Cevap: Bu cümleler, adı geçen kitabın sadece bir gençlik romanı olarak değerlendirilemeyeceğine işaret etmektedir. Yazar, bu romanı tüm yönleriyle anlayabilmek için mutlaka belirli bir bakış açısına, birikime ve sorgulama becerisine sahip olmak gerektiğini söylüyor. Buradan, yetişkinlerin de bu romanı ilgiyle okuyabileceği sonucunu çıkarıyorum. Dolayısıyla, bu eseri sadece gençler için yazılmış bir roman olarak tanımlamak yanlış olacaktır.
3. Olası Cevap: Kitapla ilgili bilgi vermeden önce yazarla ilgili yaptığım araştırma sonuçlarından bahsederdim. Sonra kitabın özetini verirdim. Kitapta kullanılan dil ve üslupla ilgili çıkarımlarımı aktarırdım. Kitabın beğendiğim ve beğenmediğim yönlerini gerekçelendirerek anlatırdım. Okuduğum benzer başka kitaplarla karşılaştırmasını yapardım. Arkadaşlarıma o kitabı tavsiye ediyorsam veya etmiyorsam bunun nedenlerini açıklardım.
4. Günümüzde neredeyse her gün pek çok yeni kitap basılıyor ve -genel ağın da etkisiyle- karşıma bu kitapların tanıtımları çıkıyor. Oldukça çarpıcı reklamlarla okurlara tanıtılan bu kitapları okuduğumda bazen umduğumu bulamadığım için hayal kırıklığına uğrayabiliyorum. Piyasaya çıkan tüm kitapları okumaya ve takip etmeye de vaktim olmadığından kitap eleştirilerini okuyarak ilgilerime göre seçim yapabiliyorum ve aynı ilgileri paylaştığım arkadaşlarıma da tavsiyelerde bulunabiliyorum. Bu yüzden eleştiri yazılarını okumanın en az kitap okumak kadar önemli olduğunu düşünüyorum.

Etkinlik No.: 212

1. a)

Paragraflar	Yardımcı Düşünceler
1. Paragraf	Edebiyatçıların ortak bir paydası yoktur.
2. Paragraf	Edebiyatçılar bencilce ön plana çıkmak isteyerek tersi bir durumda onları eleştirenleri suçlamaktadır.
3. Paragraf	Her yaştan edebiyatçıda bencilce davranış üst safhada seyretmektedir.
4. Paragraf	Edebiyatçıların dedikleriyle yaptıkları bir değil, onlar her an değişmeye müsait bir kalıp oluşturmaktadır.
5. Paragraf	Kişi başkalarının kusurunu söylerken kendi kusurunu da söylemiş olur.

   b) Edebiyatçılar her yaşta bencilce ve tutarsız davrandıkları için bir edebiyat dünyasından/âleminden söz edilmesi mümkün değildir.
2. Bu yazıyı yazma amacım bazı sorunları göz önüne sermektir. Toplumumuzda elbette ki farklı düşünen edebiyatçılar da vardır. Dileğimiz odur ki bu ahlakta olan edebiyatçılarımız çoğalsın ve gençlerimiz de onların yolunda yürüsün. Bizim görevimiz farkına vardığımızı fark ettirmek. Gerisi siz değerli okuyucularımıza kalmış.
3. Yazara katılıyorum. Bu durum insani bir zaaf olmakla beraber eğitimle ve etik değerlerin aktarımıyla giderilebilecek bir durumdur.

   Yazara katılmıyorum. Çünkü bazı sanatçılar gerçekten çok bencil ve kibirli olabilmektedir.
4. ✓ Eleştiri gelişmenin en önemli anahtarıdır. Eleştiriye tahammül edemeyen insanlar hiçbir zaman kendini geliştiremez. Yazdıklarının doğru olup olmadığını kendimde test ederim. Doğruysa da gereğini yaparım.

   ✓ Eleştirilmeyi hiç sevmem. Ben de onu eleştiririm.

   ✓ Önce kendine bak, derim.

   ✓ Bir daha onunla konuşmam. Onu yok sayarım.

CEVAP ANAHTARLARI

5. Toplum olarak eleştiriye sıcak baktığımızı söyleyemem. Toplumumuzda eleştiri sözcüğüne karşı ciddi bir alerji olduğunu düşünüyorum. Bu durum yediden yetmişe kadar her kesimde gözlemlenebilmekte. Ancak eleştirinin olmadığı yerde gelişme ve ilerlemenin de olmayacağı açık bir gerçektir. Eleştiri ister olumlu ister olumsuz olsun kişiyi daima geliştirir. Bu yolla olumlu olanların tekrarına kapı açılırken olumsuz olanların da düzeltilmesi sağlanır.

Etkinlik No.: 213

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer cümlelerle açıklamalar yapılabilir:

   "Türk dili eğitimini ve öğretimini konu alan yazılar şimdi de çıksın, tartışmalar yapılsın. Kültür dergileri, gazetelerin kültür sayfaları veya eklerinde dil yazıları yok.

   Beklediğimiz ise Türkçedeki yabancılaşmanın basında, okulda konu edilmesidir. Ancak gündemde olan ve daha çok ihtiyaç duyulan yabancı dil öğrenimi, yabancı dille eğitimdir."

   "Ülkemizde öncelik Türkçe öğreniminde değil yabancı dil öğretimindedir. İkisini bir arada yürütmek veya Türkçeyi daha çok öne çıkarıp öğrenci yetiştirmek fikri gündemde değil. Koşullar giderek yabancı dile öncelik veriyor."

   "Türkçeyi ses ve yapı kurallarına göre yerinde kullanmak, yazmak bir meziyet sayılmıyor. Gözüm, akıcı bir üslupla konuşan kimseleri arar."

   Ana düşünce metnin geneline yayıldığı için bu tür cümleler metne hâkimdir. Metin, "ana dilimizi yabancı dillerin özellikle de İngilizcenin etkisinden kurtarıp Türkçe eğitim-öğretimin gelişmesini destekleme" ana düşüncesi etrafında şekillenmiştir.

2. Metinde Türkçenin bilgi ve teknolojiyi üreten ülkelerin dil, kültür ve değerlerinin etkisi altında kaldığı vurgulamıştır. Atatürk'ün dille ilgili belirtilen sözüyle metinde anlatılmak istenenler ilişkilidir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Gençlerin Türkçeyi sosyal medyada kullanma biçimiyle metni sürdürmek isterdim. Günümüz gençliğinin "likelamak", "favlamak", "stalk", "troll" ve "hashtag" sözcüklerini kullandığını; sosyal medya mecralarında yazmak yerine fotoğraf koymayı, konuşmak yerine emoji kullanmayı, kelimeleri tam ve doğru olarak ifade etmek yerine "cnm, mrb, slm…" şeklinde kısaltmalarla yazmayı tercih ettiğini ve bu durumların Türkçenin yapı ve kurallarının bozulmasına neden olduğunu belirtmek isterdim.

4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Toplumun yerli mallara karşı takındığı olumlu tavır, dilimize yeni giren veya girmeye çalışan yabancı kelimelere karşılık bulan Türk Dil Kurumu ile bazı kişi ve kurumlara karşı gösterilmiyor. Bunun nedeni ise yabancı kelimelere karşılık olarak önerilen Türkçe sözcüklerin; televizyon, radyo, sosyal medya, gazete ve dergilerde kullanılmamasıdır.

   Bu yayın organlarının yabancı dilden Türkçeye giren veya girecek olan kelimelere karşılık bulmada "karşılığı olmayan uydurma bir kelime türetme, eklerin yersiz kullanılması, telaffuz durumu, anlam bakımından uygunluk meselesi, kelimenin üretildikten sonra halka arz edilmesi, bu kelimelerin dilin en çok kullanıldığı medyada kullanılması, okul kitaplarında yer alıp almaması vb." sorunların yaşanması sözcüklerin toplumda kabul görmesini engellemektedir.

5. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Ana dilimizin özenle kullanıldığını söylemek pek mümkün görünmemektedir.

   Hâlihazırdaki vaziyet; gerek toplum genelinde dile yönelik bilinçsiz kullanımın gerekse televizyon, radyo, sosyal medya, gazete ve dergilerin Türkçenin yapısını bozduğunu ve dilde yozlaşmaya neden olduğunu göstermiştir.

   Basın-yayın araçları; dilimizin kurallarına uygun, doğru ve etkili kullanılmasında büyük fırsatlar sunmak yerine özellikle dilimiz ve kültürümüz açısından çok da iç açıcı olmayan bir duruma dönüşmüştür. Bu araçlarla dilimize pek çok farklı kavram, ifade biçimleri girmiş ve maalesef basın-yayına özgü bir iletişim dili meydana gelmiştir. Yanlış telaffuzlara, bozuk cümle yapılarına, anlatım bozukluklarına, yazım hatalarına, vurgu ve tonlama yanlışlarına dayalı bu kullanım, ana dilimizin gelişimini engellemektedir.

Etkinlik No.: 214

1.
   - İnsanı üstün yapan yeteneklerinin çeşitliliğidir.
   - Bir insanın yetenekleri ne kadar çeşitli ise o insan o kadar üstündür.

2. a) Metinde ağırlıklı olarak açıklayıcı anlatım biçimi kullanılmış; karşılaştırma, örneklendirme ve tanık gösterme yollarına başvurulmuştur.

   b) Kanıtlayıcı anlatım biçimine başvururdum. Eleştirmeni tanımlar; eleştirmenin önemini ortaya koymak, okuru eleştirmenlik mesleğinin gerekliliğine inandırmak, konu ile ilgili aydınlatmak ve kendi görüşümü kabul ettirmek için tanımlama, örneklendirme, tanık gösterme gibi düşünceyi geliştirme yollarını kullanırdım.

3. Dempstey'in (Demsey) Amerikalı, Carpentier'in (Karpentier) Fransız dünya ağır sıklet boks şampiyonu; Berthelot'ın (Berhelat) Fransız kimyacısı ve Termoşimi'nin kurucusu olduklarının bilinmesi gerekir.

4. Tanımlama, karşılaştırma, örneklendirme, tanık gösterme, sayısal verilerden yararlanma, somutlama ve soyutlama yöntemleri kullanılabilir.

Etkinlik No.: 215

1. Olası Cevap: Bu metni yazan kişi "öykü" ve "hikâye" kelimelerini birbirinden ayrı düşünmemekle birlikte, hikâye kelimesini anlatılan konu, öykü kelimesini ise anlatılan konunun yazıya aktarılmış şekli anlamında kullanmıştır. Yazar, insan hikâyelerinin öykü türü aracılığıyla yazıya aktarıldığını belirtmiştir. Bu savına tanık gösterdiği Cemal Şakar'ın cümlesinde de benzer bir anlam kastedilmektedir.

2. Aykut Ertuğrul'un hikâyelerinde peygamber kıssalarına ve Kur'an-ı Kerim'den ayetlere yer vermesi, bize şiir türündeki söz sanatlarından olan ve "hatırlatma" anlamına gelen "telmih"i çağrıştırmaktadır.

3. Yazar, Aykut Ertuğrul'un hikâye anlayışını anlatırken bu cümlelerde araya girmiş ve günümüzde genel kabul gördüğünü söylediği "hikâyesi olmayan öykü" yaklaşımına karşı çıkmıştır. Bu cümlelerde tez/antitez çatışması vardır, dolayısıyla tartışmacı anlatım biçimiyle yazılmıştır.

4. Bu cümlelerde Doğu edebiyatından bazı eserlerin isimleri, Batı edebiyatından ise bazı fantastik yazarların isimleri verilerek örnekleme yapılmıştır.

5. Olası Cevaplar:

   Aykut Ertuğrul, *Mümkün Öykülerin En İyisi* adlı hikâye kitabının yazarıdır.

   Aykut Ertuğrul, farklı zamanlarda yaşayan peygamberleri aynı hikâyenin içinde birleştirebilen bir yazardır.

   Aykut Ertuğrul, Türk edebiyatının son dönemlerde en çok dikkat çeken genç öykü yazarlarından biridir.

Etkinlik No.: 216

1. Görsel anlatım, yazıya göre daha özlü bir ifade şeklidir. Bazen bir görselin ifade ettiği anlam bin kelimeye bedeldir. Görsel anlatımın hızlı, anlaşılır ve kalıcı öğrenmedeki rolü düşünüldüğünde görsellerle desteklenmiş bir metin, içeriğin okuyucunun zihninde somutlaşmasına, metin-okuyucu ilişkisinin güçlenmesine ve etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olur.

2. Özellikle savaşın ve yoksulluğun hüküm sürdüğü coğrafyalarda yaşam mücadelesi veren çocukların içinde bulunduğu koşulları

CEVAP ANAHTARLARI

dünyaya duyurmak ve onlara yardım elinin uzanmasını sağlamak amacıyla bu ülkelerdeki çocuk fotoğraflarını kullanırdım. "20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü"ne dikkat çekerdim. Çünkü çocukların kendi haklarının farkında olmaları ve kendilerini ifade edebilmelerinde kullanılan görsellerin büyük etkisi vardır.

3. Metnin içeriğiyle kullanılan görsel arasında uyum vardır. Görsel, metninde anlatılanlara dair ipuçları vermesi bakımından ön plana çıkmakta ve metni tamamlamaktadır. Ayrıca görsel, metin okunmadan içerikle ilgili fikir yürütme imkânı vermektedir.

4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Öğretici metinlerde kullanılan görsel, konu hakkında bilgi verir. Metindeki mesajın anlaşılmasını kolaylaştırarak zihinsel şemalar oluşmasını sağlar ve okuyucuyu motive eder. Okuyucular bazen bu metinleri okumaktan ziyade görsele bakmayı tercih eder. Dolayısıyla genel bir kural niteliği taşımasa da öğretici metinlerin anlaşılmasında etkili ve tamamlayıcı bir unsur olan görsellere mümkün olduğunca yer verilmelidir.

5. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Yüzyıllardır çocuk emeğinin istismarı, yetersiz eğitim olanakları ve yoksulluk önemli bir küresel sorun olarak görülmektedir. Oysa çocukların doğuştan itibaren sahip oldukları eğitim, sağlık, yaşama ve gelişme haklarının korunması gerekiyor.

   Birleşmiş Milletler tam da bunun için her 20 Kasım'da bu haklara dikkat çekmeye çalışıyor. Çocukların toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmeleri ve hayata her yönüyle hazırlanmalarının, özellikle barış, değerbilirlik, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliği göz önünde bulundurulmalıdır.

Etkinlik No.: 217

1. Metinde bir ressamdan ve onun eserlerinden bahsedilmektedir. Konunun resim olması okurun metinde bir iki resim örneği görme merakını da beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda anlatılanların okurun zihninde daha somut bir hâle gelmesi metne konuyla ilgili görseller konmasıyla mümkün olacaktır.

2. Gösterilemez. Ressam tarihî kimliği olan şehirlerin resimlerini yapmaktadır. Bu görsel tarihî bir şehir olan Bursa'ya aittir ancak içerik olarak tarihî kimliğe sahip mekânlardan değildir. Dolayısıyla bu görsel Kemal Özbel'in yapmış olduğu şehir resimlerine örnek olarak gösterilemez.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer bir cevap verilebilir:

   Bu metin için eski Türk mimarisinin özelliklerini barındıran mimari yapıların görsellerini seçerdim. Bu bağlamda kapalı çarşı, eski bir cami, ahşap ya da taştan yapılmış konak görselleri bu metin için daha uygun düşerdi. Aynı zamanda el işçiliği barındıran yemeni, kese, çorap, kilim, halı, kaşıkların bulunduğu görseller de kullanırdım. Çünkü metin, tarihî kimliği olan şehir manzaraları ve artık eşine pek rastlanmayan el işi ürünlerinden esinlenilerek yapılan resimlerden söz etmektedir.

Etkinlik No.: 218

1. Fethi Naci eleştirel bakış açısı ve tarafsız yaklaşım tarzını benimser. Eserde özle biçim birlikteliğinin olması gerektiği düşüncesinden yola çıkarak yazarın romana müdahalesini, dilin sağlamlığına karşı anlatımla ilgili gördüğü ufak tefek aksaklıkları örnekleyerek eleştirir.

2. Fethi Naci, tespitlerini romandan seçtiği bölümlerle gerekçelendirdiği için yorumları tutarlıdır.

3. a) Eleştiride roman; yapısının sağlamlığı, kişilerinin canlılığı, yazarın ayrıntıları ve dili kullanmadaki ustalığı, olay örgüsünün başarısı, sosyal gerçeklikle insani gerçekliğin uyumu açılarından irdelenmiştir.

   b) Bu eleştirel bakış açısı ele alınan konunun çok yönlü olarak ele alınmasını sağlayarak eserin değerini çeşitli açılardan ortaya koymaya imkân sağlamıştır.

Etkinlik No.: 219

1. Olası Cevap: Metinde kullanılan devrik cümleler, soru cümleleri ve öznel ifadeler metne bir söyleşi havası katmış ve sanki yazarla karşılıklı oturmuş da sohbet ediyormuşuz gibi bir izlenim uyandırmıştır. Bu üslup da okuduğumuz yazıyı çok daha akıcı ve sürükleyici kılmıştır.

2. a) *Dili ıskalamak* sözüyle, Türkçenin söz dizimi kurallarına ve kelimelerin anlam yapısına önem vermeden yazmak kastedilmektedir. *Çivileri okurun ağzına batırmak* sözüyle ise dil kurallarını önemsemeden yazılan metinlerin okurun önüne konması ve bu yanlış söyleyişleri okuyucunun doğruymuş gibi kabul ederek okuması sonucunda okurların da o yanlışlardan payını alması kastedilmektedir.

   b) Olası Cevap: Dil canlı ve sürekli yenilenmeye açık bir varlıktır ve çok farklı kaynaklardan beslenir. Edebiyatın da temel gayelerinden biri dilin sınırlarını genişletmektir. Genel olarak yazarlar kendilerine has bir dil ve üslup oluştururken genelgeçer söyleyişin dışına çıkarak özgün bir ifade tarzı oluşturmaya çalışır. Biz de okuduğumuz/duyduğumuz bu yeni söyleyişler, benzetmeler, bağdaştırmalar, aktarmalar ve imgeler aracılığıyla günlük dilin sınırlarından çıkıp daha farklı bir dil evrenine yolculuk edebiliriz. Dolayısıyla bu gibi orijinal ifadeler, Türkçenin söz ve anlam varlığını da zenginleştirmektedir.

   c) Olası Cevap: İyi bir metin yazmanın pek çok gereğinden bahsedilebilir. Bana göre bir yazarın en büyük önceliği oluşturduğu kurmaca evrene uygun bir dil kullanmasıdır. Örneğin öykü/roman kişileri, yaşadığı sosyal çevrenin konuşma tarzına ya da ağız özelliklerine uygun konuşmalıdır. Aksi takdirde okuyucu metinle bağını koparır ve metin de tüm inandırıcılığını kaybeder.

3. Olası Cevap: Öğretici metinlerde genellikle kelimeler gerçek anlamlarıyla kullanılır ve mecazlı söyleyişlere başvurulmaz. Ancak bu eleştiri yazısında yazar, düz ve nesnel bir anlatım şekli yerine kendine özgü üslubunu ortaya koyabildiği bir anlatım biçimini tercih etmiştir. Ayrıca anı, mektup, günlük gibi diğer bazı öğretici metin türlerinde de öznel ifadelerin kullanıldığını, çeşitli söz oyunlarına başvurulabildiğini görüyoruz. Dolayısıyla bazı öğretici metin türlerinin yazarlarının kendine özgü bir üslup oluşturma kaygısı taşıdığını söylemek mümkündür.

Etkinlik No.: 220

1. Bizde Batılılaşma daha çok kendi değerlerimizi görmezden gelerek gerçekleşen bir özellik arz etmektedir. Özümüzde olanın kıymetini bilemediğimiz müddetçe örnek aldığımız Batı'dan bize gelecek olan onların döküntüleri olacaktır. Değerlerimizin farkına vardığımızda Batı'dan alınması gerekenler hususunda bir ölçütümüz de olacaktır.

2. Yapaylık barındıran eserler dünyanın hiçbir yerinde kıymet görmez. Bir eser emek ve özgünlük barındırıyorsa kıymetlidir. Emek ve özgünlük evrensel değerlerdir. Bu bağlamda Anadolu'nun en ücra köşesinde dahi olsa ortaya konan bir ürün dünyanın başka bir yerinde muhatabını kolayca bulabilir. Avrupa ve Amerika'da Türk resminin değil de kiliminin kıymet görmesi, özgünlük ve emek bağlamında değerlendirilmelidir.

3. Metinde resim ve kilim karşılaştırmasından yola çıkarak yerli ve millî olmanın püf noktaları anlatılmaktaydı. Şiirde ise şiir ile türküler arasında bir mukayese yapılmaktadır. Bedri Rahmi tıpkı Malik Aksel gibi köylerde ortaya konan ürünlerin sanat eserlerine oranla daha sahici olduklarını vurgulamaktadır.

Etkinlik No.: 221

1. Kahramanlık, fedakârlık, devlet terbiyesi, ideal devlet adamı, vatan ve millet sevgisi anahtar sözcükleri kullanılmıştır. Eleştirmen, metinde "gaza", "kahramanlık" ve "şehitlik" gibi millî ve manevi değerleri ön plana çıkarmıştır.

2. Eleştirmenin amacı bir eserin değerini belirlemektir. Metinde ise eleştirmen/yazar, tarihten alınan bir hikâyeyi inceleyerek millî idealleri ve model şahsiyetleri gündeme getirmiştir. Bu da eserin okunurluğunu artırmıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Eleştirmen, metindeki gibi tarihî hikâyelerde ideal davranışlara sahip şahsiyetleri ve olayları kendi içinde bulunduğu kültür yapısına göre yorumlamış ve aktarmıştır. Böylelikle gelecek nesiller, tarihlerine ve kahramanlarına hayranlık duyarak kendinden başkalarına da değer verme alışkanlığı kazanır. Kazandığı bu alışkanlıklar aracılığıyla da insanlar manevî ve ahlaki yönden beslenir ve güçlenir.

4. Metinde düşmana karşı gaza, kahramanlık, şehitlik gibi değerlerin ön plana çıkmasıyla verilen mücadele anlatılmaktadır. Türk toplumunda özellikle İslamiyet'le birlikte bu değerler her daim karşılık bulmuş, tarihî süreçte olayların seyrini değiştirmiştir. Mesela tarihte az bir kuvvetle çok defa galip gelinen mücadeleler vardır. Burada manevi gücün çeşitli şekillerde tezahür etmesi söz konusudur. Tarihsel ve toplumsal bir mücadele vardır ancak bu mücadelede dengelerin olağanüstü şekilde değişmesine bağlı olarak inandığımız değerlerden hareketle zaman, mekân veya imkân bakımından tam olarak izah edilemeyen durumların da yaşandığı toplum nazarında kabul edilen bir gerçektir.

Etkinlik No.: 222

1. Metinde önce konu tanıtılmış, olumlu ve olumsuz yanlar başka eleştirmenlerin görüşleri yardımıyla ortaya konulmuş, çözümleme ve yorumlama yoluyla inceleme tamamlanıp yargılara varılmış olduğu için verilen amaca uygundur.

2. *Yazar, Bereketli Topraklar Üzerinde*nin olay örgüsünün temelde ayrılış-savaşım-dönüş kalıbında olduğunu şu tespiti ile ortaya koymaktadır: Üç arkadaş yoksulluk (kıtlık) yüzünden köyden ayrılır, yola çıkar. İstedikleri nesnenin (paranın) bulunduğu kente varırlar. Kentte türlü güçlüklerle karşılaşırlar ve cinlerle özdeşleştirdikleri şehirlilere karşı verdikleri savaşım sonucu üç arkadaştan ikisi ölür, yalnız biri savaşımı kazanır, amaçladıklarını elde ederek köyüne döner ve ailesine bolluk getirir. Dolayısıyla yazarın yaptığı yorumlar aktardığı bilgiye uymaktadır.

3. Eleştirmen; ele aldığı yazarın kurgu konusundaki titizliğini, roman yapısındaki matematiksel dengeyi ortaya koyarak örneklendirmiştir. Bu yapının olay örgüsü üzerinde gösterilerek kanıtlanması metnin inandırıcılığına katkı sağlamıştır.

Etkinlik No.: 223

1. Yazar, kurmaca eserlerin, gerçek hayatın içinde yaşayan ve bu hayattan beslenen insanlar tarafından yazıldığını ama birebir gerçeği yansıtmadığını/yansıtamayacağını belirtmiştir. Bazı metinlerde yazarların hayatlarından izler görülse dahi okuyucuların genel olarak edebiyatın yalan (hayalî, kurmaca) bir dünyayı yansıttığı gerçeğini göz ardı etmeden okumalar yapmaları gerektiğini vurgulamıştır.

2. Eleştirmen, yazarın daha önce şiirle uğraştığı tezini, öykülerin şiirsel bir dille yazılmış olduğunu belirterek kanıtlamaya çalışmaktadır. Yazarın en didaktik öykülerinde dahi bu dilden vazgeçememesini ve nahif bir anlatımı tercih etmesini de bu tezine kanıt olarak göstermiştir. Ayrıca okuyucuyu bu görüşe ikna etmek için kitaptan şiir dizelerine benzeyen, kesik ve lirik cümleler alıntılamıştır.

3. Bu metinde öznel değerlendirme cümleleri daha ağırlıklı kullanılmıştır.

   Olası Cevaplar: Bu tercih, eleştirmenin sözü edilen eserin dili ve üslubuna yakın bir anlatım şekli benimsemek istemesiyle açıklanabilir.

   Bu tercih, eleştirmenin adı geçen eseri çok beğenmiş ve esere karşı tarafsız kalamamış olmasıyla açıklanabilir.

   Bu tercih, eleştirmenin de bir öykücü olmasıyla ve kurmaca diline yatkınlığıyla açıklanabilir.

4. Olası Cevaplar: Kurmaca eserlerle ilgili eleştiri yapılırken tamamen nesnel değerlendirmeler yapmanın mümkün olmadığını düşünüyorum. Bir eleştirmenin, okuduğu eserde beğendiği ve beğenmediği yönleri belirtmesi okurun o metne ilgisini de artıracaktır.

   Eleştirmenlerin kendi ilgi ve beğenilerini metne yansıtmadan genelgeçer ilkeler doğrultusunda bir değerlendirme yapması gerektiğini düşünüyorum. Farklı okuma alışkanlığına ve zevkine sahip okurlar öznel eleştirilerden etkilenerek aslında çok sevebilecekleri kitaplardan uzaklaşabilirler ya da yorumlardan etkilenerek yanlış okumalar yapabilirler.

Etkinlik No.: 224

1. Yazar, şairi eleştirirken sadece bir şiir kitabından hareket etmek yerine önceki şiir kitaplarını da dikkate almaktadır. Bu da yazarın bütünlüğe dikkat ettiğinin bir göstergesidir. Böylelikle Turgut Uyar'ın şiirindeki gelişimini daha iyi tahlil ve tenkit edebilmektedir.

2. Öğrencinin birikimine ve yorum yeteneğine göre cevaplar farklılık gösterebilir. Aşağıdaki gibi bir cevap verilebilir:

   Yazar, şairlerden başkalarına benzemeyen bir dünya oluşturabilmelerini beklemektedir. Bu şekilde özgün şiirler kaleme alabileceklerini düşünmektedir.

3. Öğrencinin birikimine ve yorum yeteneğine göre cevaplar farklılık gösterebilir. Aşağıdaki gibi bir cevap verilebilir:

   Yazar, edebiyata okur merkezli yaklaşmaktadır. Eseri kıymetli yapan şeylerden biri de okurun onu anlamakta zorlanmamasıdır.

Etkinlik No.: 225

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir: Eleştirmen, özellikle dünyayı ve ülkemizi etkisi altına alan koronavirüs salgınında bilim insanlarının bu salgınla ortaya çıkan yeni kavramların karşılığını kendi dilinde bulma ve kullanma sorumlulukları olduğunu belirtmiştir. Bilim insanlarının, konuştuğu yabancı dil veya diller kadar kendi dilinin yapısını, sözcük ve terim türetme kurallarını da çok iyi bilmesi gerektiğini ifade ederek bu kavramlara karşılık kendi dilimizde yeni bir ad bulma yoluna gidilmemesini eleştirmiş, yaptığı olumsuz değerlendirmelerden sonra temenni, beğenme ve takdir etme tavrıyla okuru yönlendirmiştir.

2. Konunun ele alınış biçimi özneldir. Yazar salgınla birlikte sağlık terimlerinin bilim insanları tarafından özellikle de iletişim kanallarında yabancı dillerden olduğu gibi alıntılanmasını, Türkçe dil bilgisi kurallarına uymayan ve eksik bir şekilde dilimize girmesini tehlike unsuru olarak görmüştür. Bu durumun dilin yabancılaşarak kirlenmesine sebep olmasını eleştirmiş, basın yayın organlarında bilim insanlarının bahsi geçen terim ve kavramların Türkçesinin kullanılmasıyla ilgili daha duyarlı davranmalarını arzu etmiştir. Yazarın takındığı bu eleştirel yaklaşım tavrı ise metnin içeriğinin öznelleşmesine sebep olmuştur.

3. Dünya görüşü, tecrübe, kültür düzeyi, yaş, cinsiyet ve içinde bulunulan ruh hâli bakış açısını etkileyen unsurlardır.

4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Yazarın bu yaklaşımını tutarlı buluyorum. Toplumda "Her şeyin başı sağlıktır." şeklinde genel bir görüş benimsenmiş olsa da vücut sağlığının yanı sıra millet olma bilincini, birlik ve beraberliği sağlayan "ortak dil" kullanımında bilinçli davranma hususunu da toplumsal sağlığın muhafazası olarak görmek yanlış olmaz. Dolayısıyla özellikle salgın döneminde Türkçenin karşılaştığı en büyük sorun, yabancı sağlık terimlerinin herhangi bir hassasiyet gösterilmeden olduğu gibi dilimize girmesi ve kullanılması olmuştur. Yazar, her şeyden önce bu yeni kavramları karşılayacak sözcüklerin kaynak dilde ya da o dilin olanakları içinde bulunmasını arzu etmiştir. Bu dönemde Türkçeye çok sayıda sözcük girmesiyle sınır aşılmış, ölçü ve denge yitirilmiştir. Türkçe aleyhine bozulan bu denge; dil kirlenmesi, dilde yabancılaşma gibi kavramlarla ifade edilen bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır.

Etkinlik No.: 226

1. a) Evet. Bir sanatçı aydın sorumluluğu taşımak, toplumu yönlendirmek, topluma örnek olmak, toplumsal sorunlardan haberdar olup çözüm üretmek zorundadır./ Sanatçının görevi topluma faydalı olacak şekilde sanat eseri üretmek, toplumsal konuları eserlerin merkezine yerleştirmektir.

CEVAP ANAHTARLARI

Hayır. Sanatçı bireysel duyarlılıkla eser verebilir, toplum sorunları ile ilgilenmek bunları dile getirmek zorunda değildir. /Sanatçının görevi ahlaksal, dinsel, siyasal fikirlerin dışında güzellik yaratmak, okuyucuda estetik beğeni uyandırmaktır.

b) Ahmet Muhip Dıranas'ın devrin şiir geleneğinden beslendiğini, toplumsal sorunlara uzak kaldığını, eski kalıplar içinde yeni bir anlatım peşinde olduğunu, döneminin diğer şairleriyle karşılaştırıldığında çeşitli benzerliklerinin ve farklılıklarının ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

2. Ahmet Muhip Dıranas'ın bir derviş gibi alçakgönüllü, gösterişten uzak, sezgilerine önem veren bir kişi olduğu fikrini çağrıştırdı.

3. Ahmet Muhip Dıranas, şiirin edebî ve estetik boyutunu öne çıkaran, bireysel duyarlılığa dayalı eser veren bir sanatçı olarak toplumsal fayda ilkesi doğrultusunda, sosyal sorumluluk bilinci/duygusu ile hareket etmemiştir.

4. Şairin kalıcılığının, özgünlüğüne ve şiir kurma gücüne bağlı olduğu, şiirlerinde ahenge önem verdiği, anlatımının sade olduğu, alışılmış kalıplar içinde alışılmamışı söylemeyi seçtiği izlenimine kapıldım.

Etkinlik No.: 227

1. Öğrencinin birikimine ve yorum yeteneğine göre cevaplar değişebilir. Aşağıdaki gibi bir cevap verilebilir.

   Hayatın her alanında olduğu gibi sanatta da bir süreklilik vardır. Sanatçılar, kendilerinden önce yapılmış/yazılmış sanat eserlerinin izlerini takip ederek, bu eserlerden öğrenerek ve ilham alarak kendi ürünlerini ortaya koyar. Ancak insan sadece öğrendiklerinden ibaret değildir. Sanatın genel amaçlarından biri de insanların ve dış dünyanın yeniden yorumlanmasıdır. Genellikle taklitle başlayan sanatsal süreç içinde, sanatçılar zamanla ve olgunlaştıkça kendi özgün bakış açılarını ve üsluplarını oluşturmayı başarabilir.

2. Olası Cevaplar: Bence farklı dünya görüşüne sahip insanlar arasında bir akrabalık ilişkisinden söz edilemez. Çünkü hayatı algılama biçimimiz ve dünya görüşümüz bizi biz yapan en temel unsurların başında gelir. Bu yüzden, örneğin aynı çağda yaşamış olsalar bile Nazım Hikmet ile Necip Fazıl arasında hiçbir benzerlik ve yakınlık yoktur.

   Farklı dünya görüşlerine sahip olsalar bile aynı dönemde yaşamış ve benzer şartlardan gelen sanatçılar arasında bir akrabalık ilişkisi vardır. Çünkü insan -sonradan üzerine ne eklemiş olursa olsun- çocukluğunda ve gençliğinde beslendiği kaynakların, yaşadıklarının, hissettiklerinin etkisinden kurtulamaz ve bu etkileri bir şekilde eserlerine yansıtır. Örneğin, Nazım Hikmet ve Necip Fazıl'ın şiirlerinin arka planı incelendiğinde bu akrabalığın pek çok yansıması görülecektir.

3. Mehmet Kaplan'ın metninde, 1950'li yıllarda hâlâ varlığını sürdüren Osmanlı Türkçesinin izleri açıkça görülmektedir. Yazarın ciddi ve akademik bir üslubu vardır; tezine örnek verdiği isimler de onun yaşadığı dönemde ya da yakın geçmişinde yazan yazar ve şairlerdir. Eray Sarıçam ise günümüz Türkçesi ile yazmıştır; yazarın yalın, anlaşılır bir üslubu vardır; ele aldığı örnekler de kendi kuşağından isimlerdir.

4. Mehmet Kaplan bu cümlede, bir döneme dair çıkarımlarda bulunmak için o dönemde yazılan eserlerin de incelenmesi ve analiz edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla her yazarın, içinde yaşadığı dönemin tarihî, sosyolojik ve kültürel şartlarına ayna tuttuğunu ve yazdıkları eserlerde de o dönemden izler bulunduğunu belirtmektedir.

Etkinlik No.: 228

1. Öğrencinin bilgi birikimine ve yorum yeteneğine göre cevaplar değişiklik gösterebilir. Aşağıdaki gibi bir cevap verilebilir.

   Edebiyatın çeşitli alanlarında eser vermek için öncelikle iyi bir gözlem yeteneğine sahip olmak gerekir. Ancak iş burada bitmez, burada başlar. Gözlem yeteneğinin yanında müzikle ilgilenme, belirli bir yeme içme kültürüne sahip olma gibi birden çok duyunun bilinçli bir şekilde kullanımı, edebiyatçılar için farklı kapıların da açılması anlamına gelmektedir.

2. Öğrencinin bilgi birikimine ve yorum yeteneğine göre cevaplar değişiklik gösterebilir. Aşağıdaki gibi bir cevap verilebilir.

   İçinde maceranın olmadığı bir hayat tekdüze bir özellik arz eder. İnsanların ekstrem sporlara meyletmesinin bir sebebi de budur: Günlük hayatlarında bulamadıkları heyecanı başka şeylerde aramak. Müzik, insanı fiziki olmasa da ruhen çeşitli maceralara doğru bir yolculuğa çıkarabilir. Tanpınar müzikle çıkacağı bu yolculuğun tehlikesinin farkındadır ancak tıpkı ekstrem spor yapan kişiler gibi aynı zamanda bundan zevk de duymaktadır.

3. Öğrencinin bilgi birikimine ve yorum yeteneğine göre cevaplar değişiklik gösterebilir. Aşağıdaki gibi bir cevap verilebilir.

   Deniz, insana sonsuzluk duygusu verir. İnsan, ölümlü oluşundan duyduğu karamsarlığı denize bakarak gidermeye çalışır. Aynı şey müzik için de geçerlidir. İyi bir müzik bir deniz gibi insanı içine alır ve insan orada başka âlemlere dalar.

Etkinlik No.: 229

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Metinde dilimizin maruz kaldığı bazı sıkıntılara değinilmiştir. Türkçenin son yıllardaki en büyük sorunu, bünyesine bazen zorunlu bazen de teknolojik gelişmeler, sosyal ağlar, özenti vb. yollarla giren yabancı sözcüklerdir. Diller arasında bir alışveriş olduğu ve yabancı sözcüklerin bu yolla ilişki içinde bulunduğu dillere girdiği bilinen bir gerçektir. Ancak sözünü ettiğimiz kelime alışverişinde bir sınır, bir ölçü, dilin kurallarına ve toplumun yapısına uygun hususlar gözetilmelidir. Yüzlerce sözcük engel tanımadan dile girer ya da alınırsa sınır aşılmış, ölçü ve denge yitirilmiş olur. Günümüzde Türkçe aleyhine bozulan bu denge; dil kirlenmesi, dilde yabancılaşma gibi kavramlarla ifade edilen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorun toplumsal hassasiyetin göz ardı edilmesiyle basite indirgenmemelidir. Çünkü dil, sadece iletişimi sağlayan bir vasıta değil aynı zamanda bağımsızlığın, milleti ayakta tutan değerlerin de en önemlilerindendir.

2. Öğretici metinlerden olan eleştirilerde örtük iletiye yer verilmez. Açık iletinin yer aldığı yukarıdaki metinde de tartışma ve anlam karışıklığından uzak, anlatılmak istenenin açık şekilde belirtildiği bir anlatım tarzı benimsenmiştir. Dolayısıyla sanatsal kaygının gözetilmediği ve süslü bir dilin kullanılmadığı bu eleştiri metnini okuyan herkes, verilmek istenen mesajı aynı şekilde anlayacaktır. Bu durumda metinden konu dışı çıkarımlarda bulunmak pek mümkün görünmemektedir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Özellikle belli meslek gruplarına ait kavramları karşılayan yabancı sözcüklerin halk arasında bilinip tanınması ve kullanılması pek yaygın değildir. Fakat az bilinen bu sözcüklerin halkın günlük yaşayışında ve belleğinde iletişim kanallarıyla daha çok yer ediyor ve yaygınlaşıyor olması söz varlıkları hâline gelmesine neden olmuştur.

4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Bu görüşü tutarlı bulmuyorum. Çünkü çağımızda, etrafımızı bir yığın aletlerle ve sistem adı sarmıştır. Bir alet ve sistem alınırken ona kendi dilimizde ve toplumun benimseyebileceği yeni bir ad bulunmaması, hızla artan bu yenilikler karşısında onlara uygun düşen kavramları üretememememize neden olmuştur. Yeni üretilen sistem veya aletlerle birlikte gelen yabancı kelimelere karşılık bulunduğu zaman ise çoğunlukla geç kalınmıştır. Yabancı ad bir defa yayılıp benimsendikten sonra bu kelimelere alternatif olarak sunulan Türkçe karşılıklar tutunamamaktadır. Dili, konuşanlar zenginleştirir. Türkçeleri yok diye anlam özelliklerine ve kullanımlarına uygun karşılıklar bulunmazsa bu kelimelerin varlığı zenginlik değil kirlilik olur.

   Bu görüşü tutarlı buluyorum. Çünkü diller arasındaki yabancı sözcük alışverişi, her şeyden önce yeni kavramları karşılayacak sözcüklerin kaynak dilde ya da o dilin olanakları içinde karşılık bulunmaması nedeniyle gündeme gelmektedir. Yabancı söz-

CEVAP ANAHTARLARI

cükler girdiği dilin söz varlığına belirli bir renk ve canlılık, hatta zenginlik katabilir. Aynı zamanda yabancı sözcüğün içerdiği kavramın o dilde karşılığını bulma yolunda bir süreç başlatabilir.

Etkinlik No.: 230

1. Eleştirmen; Sait Faik'i hikâyenin kahramanlarından biri olarak görür, yazarın hayatının eserine yansıdığını düşünür. Eseri yazarından bağımsız olarak ele almaz. Hikâye eleştirisini yaparken yazarının hayatını da göz önünde bulundurur. Eleştirmen, ele aldığı eserde yazarının hayatından, kültüründen, dünya görüşünden izler bulunduğu fikrinde olmalıdır.
2. Eleştirmen, hikâye tahlilinde kişisel anıların yer almaması gerektiğine inanır. Kişisel duygular katılmadan yapılan nesnel eleştiri anlayışını benimsiyor olabilir. Ayrıca yazarın özür dilemesi okurlarına duyduğu saygının bir ifadesi olarak kabul edilebilir.
3. Eleştirmen; bir eserin tamamen yazarın hayatının ve kişisel özelliklerinin yansıması olduğunu düşünmenin doğru olmadığı, önemli olanın yaşantı değil bu yaşantıyı anlatan yazarın sanat gücü olduğu görüşündedir.

Etkinlik No.: 231

1. Metinde sözü edilen eser popüler ve çok satan bir kitap olduğu için yazar okumaya başlamadan önce eserle ilgili bazı ön yargılara sahiptir. Ancak kitabı okuduktan sonra görüşleri değişmiş ve her popüler kitabın kötü olmak zorunda olmadığı sonucuna ulaşmıştır.
2. Yazar, hayatın anlamını bulmak ve hayatlarına bir anlam katmak isteyen *beyaz yakalı* insanların okuma zevki konusunda seçici olmadığını, okusalar dahi yanlış okumalar yaptığını düşünmektedir. Bu insanların, yeni çıkan kitaplar için yapılan reklam ve imaj çalışmalarına, kapak tasarımlarına aldandıklarını belirterek aslında bu gibi pazarlama yöntemleriyle piyasaya sürülen pek çok kitabın içinin boş olduğu, faydasız ve bayağı bilgiler içerdiği görüşünü savunmaktadır.
3. Yazar, insanların tarihe bakış açısının sorunlu olduğunu ifade ederken kendini de bu yanlış yaklaşımın dışında bırakmamıştır. Bu cümleyle, meselenin sadece bazı kesimleri değil, toplumun genelini ilgilendirdiğini; dolayısıyla -kendi de dâhil- herkesin bu gerçekle yüzleşmesi gerektiğini vurgulamıştır.
4. Olası Cevap: Yazarın bu eleştiriyi bir akademisyen gözüyle yazdığını düşünüyorum. Çünkü söz konusu kitap edebî bir metin değildir ve yazıda kitabın edebî değerinden söz edilmiyor. Aksine bu kitabın, tarih disiplinine ait doğru bilinen bazı bilgilerin aslında yanlış olabileceğini gösterdiğini, yazarın da bunu oldukça ikna edici ve ufuk açıcı bir şekilde yaptığını belirtiyor. Eserin bu yönden eleştirilmesi, eleştirmenin akademik bakış açısını önceledığini göstermektedir.

Etkinlik No.: 232

1. Yazar, Ahmet Haşim'in ilk yazısında iyi bir nesir ustası olan Süleyman Nazif'i övdüğünü ancak ikinci yazısında Nazif'in nesir yazarı olarak eskiye bağlı kaldığını kendini geliştirmediğini savunmuştur.
2. Nesir hakkında söz söyleyen ve nesir türünde eser veren sanatçılar; Süleyman Nazif, Ahmet Haşim, Cenab Şehabeddin, Nurullah Ataç, Sabahattin Eyüboğlu, Yahya Kemal ve Batılı yazar Alain'dir. Ayrıca metnin yazarı Mehmet Kaplan'ı da saymak gerekir.
3. Katılıyorum. Çünkü ne söylediği belli olmayan şiire benzeyen bir nesir, fikri anlatmakta zorlanacaktır. Devrik cümlelerle örülü bir metin fikrin anlaşılmasını zorlaştırır.

   Katılmıyorum. Çünkü bir fikir iyi bir üslupla ve birtakım benzetmelerle anlatılırsa daha anlaşılır olabilir.
4. Yazıyı olumlu etkilemiş ve yazarın anlatmak istediklerini tarafsız bir şekilde değerlendirerek anlatmasına yardım etmiştir.
5. Deneme ve sohbet yazılarını severim. Çünkü bu tür metinlerin okunması ve anlaşılması daha kolaydır. Okurken öğrenirim.

   Hikâye ve romanları severim. Olaya dayalı olan metinler daha çok ilgimi çeker. Yer, zaman, olay ve kahramanlar beni hayal dünyasına götürür.

   Günlük olayları takip etmeyi sevdiğim için köşe yazılarını severim vb.

Etkinlik No.: 233

1. Namık Kemal bir yandan klasik Türk edebiyatını eleştirirken diğer yandan da Tanzimat Dönemi'nde yeni bir edebiyatın temellerini atmaya çalışmıştır. Namık Kemal, eleştiri tarzındaki makale ve eserlerinin ön sözlerinde Tanzimat'tan sonraki yıllarda edebiyatımızda görülmeye başlayan yeni edebî türlerin de savunmasını yaparak edebiyata yeni konular dâhil etmiş ve yeni hedefler göstermiştir.
2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Tanzimat edebiyatı şairlerinden olan Ziya Paşa, genellikle eski edebiyat anlayışı ile yeni edebiyat ve halk edebiyatı arasında gidip gelmiştir. Bahsedilen dönemde Avrupa'da bulunması nedeniyle "Şiir ve İnşâ" adlı makalesinde eski edebiyatı eleştirmiş ve Türk edebiyatının temeli olarak da halk edebiyatını görmüştür. 1874'te yayımladığı Harâbât Mukaddimesi'nde ise bu fikrinden vazgeçmiştir. Doğu ve Batı edebiyatı konusunda yaşadığı ikilem, klasik edebiyatın etkisinden kurtulamamış olmasından kaynaklanmaktadır.
3. Tanzimat Dönemi'nden önceki edebiyatımızda Batılı anlamda eleştiri örnekleri yer almamaktadır. Türk edebiyatında görülen ilk eleştiriler, eski edebiyat yerine yeni bir edebiyat kurma düşüncesi etrafında şekillenmiştir. Türk edebiyatında Batılı anlamda eleştirinin ortaya çıkması ise daha çok Tanzimat sonrası döneme denk gelir. Bu bakımdan Tanzimat edebiyatında, modern anlamda eleştiri türüne ait özgün eserlerin olmayışı düşünce ve eleştirilerin, eserlerin ön sözlerinde yer almasını sağlamıştır.
4. Tanzimat Dönemi'nde Türk edebiyatının yenileşme ve değişme süreci içinde divan edebiyatının bütünüyle reddedilmesini ve eleştirilmesini, Batılı edebî örneklere benzer yeni bir edebiyat kurma düşüncelerini eleştirel biçimde ilk kez dile getiren Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Recaizade Mahmud Ekrem ve Muallim Naci gibi isimler yüzlerce yıl geçse de her daim hatırlanacaktır.
5. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   İnandırıcı bulmuyorum. Doğu-Batı ikilemi, dönemin düşünür ve yazarlarının genel bir sorunudur. Bocalama, arada kalma durumunu yansıtmış ve açıkça belli etmiş olan Ziya Paşa ve onun eleştiri anlayışı bunu kanıtlar vaziyettedir. Dönemin diğer sanatçılarının eserlerinde şekil itibarıyla herhangi bir yenilik bulunmazken içerik yönünden Batı düşüncesinin kültür ve edebiyatına ait izler görülmektedir.

   İnandırıcı buluyorum. Özellikle Namık Kemal; halkı eğitmek için edebiyatı bir araç olarak görmüş, toplumun ilerlemesinde edebiyata büyük görev düştüğünü savunmuş ve yeni bir edebiyat kurmak için eskinin yıkılması gerektiği inancıyla *Mukaddime-i Celâl, Bahâr-i Dâniş* adlı çevirisinin ve *İntibah*'ın (1876) ön sözleri ile *Ta'lîm-i Edebiyyat*ta bu düşünceleri savunmuştur.
6. 1860'tan sonra Batı kültürü ile temas kuran ve Türk edebiyatını modernleştirmeye çalışan aydınlar, Batı edebiyatından çevrilen eserler vasıtasıyla Batı edebiyatını daha iyi tanımışlardır. Bu durum; sanatçıların yetiştikleri eski edebiyat anlayışı ile yeni edebiyat (Batı) anlayışını karşılaştırmalarını sağlamış ve eserleri inceleme/eleştirmelerine imkân sunmuştur.

Etkinlik No.: 234

1. a) Eser adları yazılırken kullanılan köşeli tırnak işareti TDK'nin belirlediği noktalama işaretleri arasında yer almamaktadır,

CEVAP ANAHTARLARI

köşeli tırnak işareti yerine çift tırnak işareti kullanılmalıdır: "Uyku"
Ayrıca "Sarı Sıcak" bir eser adı olduğu için iki sözcüğü de büyük harfle başlamalıdır: "Sarı Sıcak"

b) Cümle içerisinde eser adlarını göstermek amacıyla tırnak işareti yerine kullanılmıştır.

2. a) Ağa sözcüğü saygı ve unvan bildiren bir sözcük olduğu için büyük harfle yazılmıştır ve gelen yönelme durum eki kesme işareti ile ayrılmıştır. -lar çoğul eki özel ada getirildiğinden kesme işaretiyle ayrılmayan eklerdendir dolayısı ile yazım doğrudur.

b) Sonunda p, ç, t, k ünsüzlerinden biri bulunan özel adlara ünlüyle başlayan ek getirildiğinde kesme işareti korunur ancak Zeynebi biçiminde son ses yumuşatılarak söylenir. Özel adın yazı dilinde Zeynep'e, Zeynep'i şeklinde yazılması gerektiğinden yazım yanlıştır.

3. TDK Türkçe Sözlük'ünde "ana fikir" ve "göz kulak olmak" kelimeleri arasında kısa çizgi kullanılmamaktadır. Etmek yardımcı fiiliyle kurulan "fark etmek" birleşik fiilinin ilk kelimesinde (fark) birleşme esnasında herhangi bir ses düşmesi veya türemesi olmadığı için kelime ayrı yazılmalıdır. Zamanla ilgili birleşik kelime olan "gece yarısı" da ayrı yazılan kelimelerden biridir.

4. Bulunma Durumu Eki -da / -de / -ta / -te'nin Yazılışı: Bulunma durumu eki getirildiği kelimeye bitişik yazılır.

Bağlaç Olan da / de'nin Yazılışı: Bağlaç olan da / de ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak büyük ünlü uyumuna uyar.

"İki hikâyede de," kullanımında kelimeye bitişik yazılan -de bulunma ekidir, ikinci "de" bağlaçtır, ayrı yazılması doğrudur ancak bağlama görevinde kullanılan da / de bağlacından sonra virgül konmaz.

"Sarı sıcak" da köy ve tarladır. cümlesindeki kullanımında -da bulunma ekidir ve "Sarı Sıcak"ta şeklinde yazılmalıdır.

Etkinlik No.: 235

1. Bu cümledeki "bu adı" ifadesi cümleden çıkarıldığında anlamda bir bozulma ya da daralma meydana gelmediği için cümle bu hâliyle duru bir cümle değildir.

2. Yazarın parantez içinde verdiği alıntı ve açıklamalar okuyucuyu durdurmakta ve ana cümleden uzaklaştırarak parantez içindeki ifadelerin anlamını düşünmeye sevk etmektedir. Dolayısıyla parantez içlerindeki ifadeler metnin akıcılığına ve duruluğuna ket vurmaktadır.

3.
- *Okuduğum "üçüncü baskı"yı İnkılâp ve Aka Kitabevleri yayımlamışlar, yayım tarihi yok.*
- *Benim ismim Yüksek İsmet'ti; çıtı pıtı olduğumdan bunu yakıştırmışlardı; sonraları ben geliştim, irileştim.*

4. Romanda sık sık "eski devir" sözü geçiyor. Bu, 1908 Meşrutiyeti'nden önceki devir, "Abdülhamit'in saltanat yılları" demek. Sık sık geçen ve roman zamanını belirleyen sözler arasında "Meşrutiyetin ilanı" var, "31 Mart Vakası (13 Nisan 1909)" var.

Etkinlik No.: 236

1. Altı çizili ifadelerin sözlük anlamları:

Yanmak: "Birleşiminde karbon bulunan maddeler, ısı ve ışık yayarak kül durumuna geçip yok olmak."

Ateş püskürmek: "Çok öfkeli olmak."

Altı çizili ifadeler mecaz anlamda kullanılmıştır. Yazar, Çukurova'nın bunaltıcı sıcaklığını ve hararetini anlatmak için bu ifadeleri mecaz anlamda kullanarak anlatımı daha etkili kılmıştır.

2.

Kelime/Kelime Grupları	Tahmininiz	Sözlük Anlamı
Hünerli	Becerikli	Hüneri olan (kimse), marifet ve maharet sahibi, usta
Berdevam	Devamlı	Sürmekte olan, sürüp giden
Nakış	Süs	Duvar, tavan vb. yerlere süslemek maksadıyla yapılan şekil veya resim
Zınk diye durur	Zınk diye durur karşısına aniden	Birdenbire durmak

3. **İpilemek:** Az ışıkla yanmak: "İpileyen mum odayı aydınlatmaya güç yetiremiyordu."

Kümbet: 1. Kubbe., 2. Damı koni veya piramit biçiminde olan, yuvarlak veya köşeli yapı: "Bu kümbet çok eski zamanları haykırıyor insana."

Yunmak: Yıkanmak: "Kuyunun başında mevtam yunuyor / Düşmanlarım kıs kıs olmuş gülüyor"- Halk türküsü

Fırıl fırıl: Sürekli ve hızlı bir biçimde: "Tansiyonum düşmüş herhâlde, oda etrafımda fırıl fırıl dönüyor."

4. Ölmez:

Ölümsüz, kalıcı olan: "Her kim ki olursa bu sırra mazhar / Dünyaya bırakır ölmez bir eser" - Âşık Veysel

Çok dayanıklı, kolay eskimeyen.

Nakış:

Genellikle kumaş üzerine renkli iplikler veya sırma ve sim kullanarak elle, makineyle yapılan işleme, el işi, ince iş: "Kilimi kilim yapan özelliklerden biri de nakış aralarındaki boşlukların düzenidir." - Bedri Rahmi Eyüboğlu

Özellikle duvar ve tavanları süslemek için yapılan resim: "Bu hatlar, bu çiniler, bu nakışlar olmasa bu abideler de olmazdı." - Orhan Seyfi Orhon

Beste ve semainin, dört yerine iki haneli olanı.

Hile.

Öğrenciler bu anlamlardan ikisini kullanarak iki cümle oluşturacak.

5. İnsanoğlunun bir bilgiyi öğrenmede kullandığı en basit yöntem ezberlemektir. Ama ezberlenen her bilgi kalıcı olmayabilir. Ezberlediğimiz bilgileri de unutabiliriz. Zira hafıza-i beşer nisyan ile maluldür (İnsan belleği unutma hastalığı ile özürlüdür.). İnsanoğlunun hafızasının en büyük hastalığı sadece unutmak değildir. Unutmak kadar tehlikeli başka bir hastalık ise zaman zaman doğru olanı değil, yanlış olanı doğruymuş gibi hatırlamaktır. Bu sebeple herhangi bir dil öğrenilirken veya kullanılırken pratikteki karşılığı bilinse bile kelimelerin sözlükteki anlamlarına bakılması gereklidir. Hatta bilindiği düşünülen kelimelerin nüanslarının olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu tavır, dili kullanmada bizi daha yetkin kılar.

Etkinlik No.: 237

1. a) Kaleme almak: Bir konuyu yazı durumuna getirmek, yazıyla anlatmak.

Alaka duymak: İlgi duymak.

Vurdumduymaz: Duygusuz.

b) Kaleme almak: Vatan sevgisi ile ilgili duygularını yazıyla anlatmıştır.

Alaka duymak: Şiire her zaman ilgi duydum.

Vurdumduymaz: O, hep duygusuz biri olarak anılacaktır.

CEVAP ANAHTARLARI

2.

Kelimeler	Eş Anlamlısı	Cümle
Zaman	Vakit	Vakit artık kalmadı.
Hikâye	Öykü	Vatanseverlik konulu öykü yarışmasına katıldım.
Hayat	Yaşam	Yaşamın kıymetini bilmeliyiz.
Ecel	Ölüm	Ölümsüzlüğü tattık bize ne yapsın ölüm!
Yıl	Sene	Seneler çok hızlı geçti.

3. **Yol:** Malatya - Elazığ yolunda çalışmalar hızla devam ediyor. **Aşk :** Aşk bir askerdir sabahları yalnız ve hüzünlü. Sevgi: Bu yemeğe sevgimi kattım.

4. Metinde yaş, yazı ve ben kelimeleri eş sesli kelimelerdir. Yaş: Elbisesi yaş olduğundan Yusuf hastalandı. Yazı: Annemle köydeki yazıya gittik. Ben: Yüzündeki ben ona ayrı bir güzellik veriyor.

5.

Kelimeler	Zıt Anlamlısı	Cümle
Tembel	Çalışkan	Mustafa çalışkan bir öğrenci idi.
Sevgi	Nefret	Onların yaptıkları bizde nefret uyandırdı.
Vurdumduymaz	Duygulu	Duygulu bir kişi olduğu söylenirdi.
Açıkça	Gizlice	Gizlice ülkeye giriş yaptı.
Var	Yok	Yok ki bizim derdimizle dertleşen.

Etkinlik No.: 238

1. Muhtemel cevap: Öğrenciler, karar alma irade ve sorumluğunu gösterdiklerini ve hedeflerine ulaşmak için neler yaptıklarını ifade ederler.

Örnek 1: Ben adaleti tesis eden başarılı bir hukukçu olmak istiyorum. Bunun için kendimi çok yönlü geliştirmem gerektiğini fark ettim. Bu hedefime ulaşmak için düzenli ve planlı bir hayatımın olması gerekiyor. Her gün aynı saatte kalkıp, aynı saatte ders çalışmaya hatta aynı saatte kitap okumaya karar verdim. Çok okuyan, muhakeme eden biri olmalıyım çünkü iyi bir üniversiteye yerleşmem gerekiyor. Üniversite seçme ve yerleştirme sınavlarında alacağım puanı ve tercih edeceğim okulu belirledim. Kaç soru çözeceğimi belirledim. Bütün bunları yaptığım plan doğrultusunda gerçekleştiriyorum.

Örnek 2: Bu konuda henüz herhangi bir karar vermedim. Ama bu andan sonra geleceğe dair düşüncelerimi ve hayallerimi hayata geçirecek kararlar vereceğim. Verdiğim kararın gerekleri doğrultusunda yapacaklarımı planlayacağım.

2. a) **Kendini yetiştirebilir:** Yazar bugün yaşıyor olsaydı yine kendini yetiştirirdi. Kişinin kendini yetiştirmesi ve geliştirmesi için kitap okuması, araştırma yapması, bilgi sahibi kişilerin etrafına pervane olması gerekir. Bu sayılanların hepsini bugün fazlasıyla yapabilir. Teknik gelişmeler kitap okumayı, araştırma yapmayı, bilgiye ve sahiplerine ulaşmayı kolaylaştırır. Dijital kütüphaneler, kitap siteleri, e-kitap uygulamaları, kitap okuma uygulamaları kitap okumayı kolaylaştırır. Hatta eski dönemlerde ulaşmanın mümkün olmadığı eserlere bugün daha rahat ulaşılabilirdi.

Kendini yetiştiremezdi: Yazar bugün yaşasaydı kendini bahsedilen dönemdeki gibi yetiştiremezdi. Çünkü bugünkü teknolojik gelişmeler yazarı okumaktan, araştırma yapmaktan alıkoyardı. Televizyon, internet ve iletişim teknolojileri, dijital oyunlar zamanının büyük bir kısmını alırdı. Bundan dolayı okumaya, araştırmaya vakit bulamazdı.

b) Öğrenciler ilgilerine, hedeflerine, kişilik özelliklerine göre kendini hangi alanda yetiştirdiğini veya yetiştireceğini ifade eder. Örnek: Robotik kodlama ve yazılım alanında kendimi geliştiriyorum. Bilim teknik dergilerini, teknoloji sayfalarını ve bu alandaki değişimleri takip ediyorum. Bilgilerimin güncel kalmasını sağlıyorum. Bu alanda öne çıkan insanlar ile iletişim hâlindeyim. Bu alanda düzenlenen yarışmaları takip ediyorum. Sosyal medya platformunda bu alan ile ilgili gruplara üyeyim. Bu alanda yazılmış kitapları, özellikle robotik kodlama ve yazılım sahasında zirveye çıkmış kişilerin biyografilerini okuyorum.

3. Dil, bir toplumun aynasıdır. Bundan dolayı dil, dönemin kültürel özelliklerini yansıtır. Yazarın "cürüm" kelimesini tercih etmesi o dönemin kültürel yapısını göstermektedir. Yazarın yetiştiği ve yaşadığı dönemde Osmanlı Türkçesinin etkisi hâlen devam etmekteydi. Osmanlı Türkçesinin etkisiyle Arapça ve Farsça kelimeler kullanılıyordu. Dilde sadeleşme başlamıştı. Tarık Buğra iki dönemi de yaşadığı için her iki dönemin etkilerini yazarın dilinde görmek mümkündür.

4. Yazarın çocukluğunda anneler çocukları uyutmak için ilahiler okuyorlarmış. Bugünün anneleri de çocuklarını uyutmak için ninniler ve türküler söylüyorlar ama o dönemden farklı olarak hikâyeler ve masallar da okuyorlar. Bugün genel olarak Batı kaynaklı hikâyeler tercih edilmekte. Ayrıca bugünün anneleri video paylaşım sitelerinden şarkılar, masallar, hikâyeler açıp çocuklarına dinletiyorlar.

5. Yazarın gençlik döneminde bilgiye ulaşmanın biricik kaynağı okumaktı. Bundan dolayı öğrenmek için birincil kaynak olan okuma, insanların hayatlarında önemli bir yere sahipti. O dönemde kitaba sahip olmak da pek güç bir işti. Bir kitabı bulup satın almak her zaman mümkün olmuyordu. Bundan dolayı kitaplar ödünç alınarak okunuyordu. Bugün bilgi kaynaklarının çeşitlenmesi ve bu kaynaklara ulaşma kolaylığına rağmen okumanın önemi gölgelenmiş durumdadır. Kitap eski önemini kaybetmiştir. Bu da okumaya olan rağbeti azaltmaktadır. Ayrıca teknolojik gelişmeler, internet, sosyal medya, iletişim araç gereçleri, dijital oyunlar gençlerin okumasını olumsuz yönde etkilemektedir. Bütün bunlara rağmen yazmaya hâlâ rağbet var. Zira sosyal medyada, dijital platformlarda, blog sitelerinde yazılanlara gençlerimiz büyük bir ilgi gösteriyor. Ama iletişim teknolojisindeki hız, yazmanın kurallarını değiştirmiş, cümleler ve kelimeler kısalmış durumda.

Etkinlik No.: 239

1. Mülakat yazarının gündemde olan önemli bir konu ile ilgili sorular sorması ve aldığı cevapları gazetede yayımlaması mülakat türünün en önemli özelliğidir. Güncel olmayan, toplumun ilgisini çekmeyecek konularda mülakat yapmak okuyucuya ilginç gelmeyecek ve mülakat okunmayacaktır. Okuduğumuz mülakatta da ülkemizin en önemli yazarlarından biri ile röportaj yapılması okuyucunun ilgisini çekmiş ve metnin okunurluğunu artırmıştır.

2. Ben bir mülakat yapsaydım COVID-19 salgınında büyük bir mücadele örneği gösteren, yaptığı örnek devlet adamlığı ile tüm dünyanın takdirini kazanan "Sağlık Bakanı Fahrettin Koca" ile mülakat yapardım. Çünkü 2020 yılı dünyamız ve ülkemiz adına kâbus bir yıl olarak geçti. Ülkemizde hâla devam eden pandemi sürecinde büyük sıkıntılar yaşadı. Bu büyük felaketi daha az hasarla atlatmamızda büyük emeği olan Bakanımız ile mülakat yaparak onun şahsında tüm sağlıkçıların fedakârca mücadelesini tüm ülkeye anlatırdım.

3. Okuduğumuz mülakattan da anladığımız üzere Sabahattin Ali, ülkemizin yetiştirdiği en önemli yazarlardandır. Türkiye'de edebiyatın ilerlemesi ve halka ulaşması için hep mücadele etmiş biridir. Dünya ve Türk edebiyatlarını çok iyi bilen, edebiyatı halka hizmet ve cehaletle mücadele olarak gören önemli bir yazarımızdır.

4. Muhtemel 1. cevap: Herhangi bir konuda birileri ile mülakat yapsaydım mülakatımı kesinlikle sosyal medyada yayımlardım. Çünkü günümüzde en önemli iletişim aracı sosyal medyadır. Bence sosyal medya aracılığı ile mülakatım daha hızlı bir şekilde daha fazla insana ulaşacaktır.

Muhtemel 2. cevap: Mülakatımı kesinlikle yazılı medyada yayımlardım. Çünkü günümüzde sosyal medyayı kullanmayan ülkemizde birçok insan bulunmaktadır. Yazılı medyaya ise ülkede ulaşım daha kolaydır. Böylece yazılı medya aracılığı mülakatım daha fazla insana ulaşacaktır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 240

1. Romanın uzun soluklu bir yazma eylemidir. Yazar, romanı yazarken kurguda yer verilen ögelerin değişim ve gelişimini birbiriyle çelişmeyecek şekilde anlatmalıdır. Romancı ilk düğmeyi iliklediği yerden romana devam etmelidir. Yazar bütün süreçleri göz önünde bulundurarak kurguyu yapmalıdır. Romancı, olaylar arasındaki ilişki doğru kurgulamalı, tekrara düşmemeli ve ipin ucunu kaçırmamalıdır. Romanın başından sonuna kurguda, olayda ve kişilerde tam bir kontrole sahip olmalıdır.

2. Muhtemel Cevap: Mülakat tanınmış veya alanında söz sahibi bir kimsenin belirli konulardaki görüşlerini öğrenmek amacıyla o kişiyle buluşma, görüşme demektir. Mülakatın amacı o konu ile ilgi insanların akıllarındaki sorulara cevap bulmalarını sağlamak ve mülakat yapılan kişinin konuya dair düşüncelerinin açıklanmasıdır. Bu nedenle okuduğumuz metin edebiyata ve romana ilgi duyan insanların merak ettiği ve Türk romancılığının başarılı romancılarından olan Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun sanatına dair bilgileri içerir. Bu da metnin yazılış amacına ve hedef kitlesine uygun düşmektedir.

3. Muhtemel cevap: Öğrenci okuduklarından hareketle yazar hakkında oluşan düşüncelerini ifade eder. Yazara ait bir eseri metindeki hangi sebepten dolayı okumak isteyip istemediğini belirtir.

   Olumlu cevap: Yazar, derin bir kültüre ve geçmiş ile geleceği harmanlayan bir karaktere sahip. Sürekli kendini yenileyen, kendini tekrarlamayan biri. Bu sebeple yazar hakkında bende olumlu bir izlenim oluştu. Bu özelliklere sahip bir yazarı ve eserlerini merak ettiğim ve tanımak istediğim için okumak isterim.

   Olumsuz cevap: Yazarın kurduğu cümleler çok uzun ve cümleleri anlamak zorlaşıyor. Bu nedenle yazarın eserlerini okumak istemiyorum.

4. Muhtemel Cevap: Ben Ahmet Hamdi Tanpınar ile yapmak isterdim. Ona, Huzur ve diğer romanları ile ilgili sorardım. Zira huzursuzluğun romanını nasıl yazdığını öğrenmek isterim. Hayatının eserlerine nasıl yansıdığını, eserlerindeki kahramanlardan hangisinin hikâyesini iştiyak ile anlattığını, eserleriyle bir mesaj verip vermediğini, hangi eserini yeniden yazmak isteyebileceğini sorardım.

5. Muhtemel Cevap: Yazar olmak belli bir birikime sahip olmayı gerektirir. Bardak dolmadan taşmayacağı gibi bir kişinin yazabilmesi için belli bir birikime sahip olması gerekir. Kişinin kültürü, görgüsü yanında yaşadıkları da yazacaklarını etkiler, şekillendirir. Bir yazarın yazdıklarında geçmiş deneyimlerinin izlerini görmek mümkündür. Çünkü insan duygusal bir varlıktır. Okuduklarıyla elde ettiği bilgi birikimi, kültürü kendi hayat tecrübesinden geçirerek aktarır. O yüzden insan yaşadığını yazar. İyi bir romancı olmak için belli bir birikime sahip olmak gerekiyor. Tecrübeler, farklı yaş aralıkları olaylara bakış açısını ve olayları yorumlama yetisini etkiliyor.

Etkinlik No.: 241

1. Yazar Türk edebiyatının en önemli entelektüellerinden biri olan Yahya Kemal'i yeni kuşağa tanıtmak için bu konuyu seçmiştir. Türk kültür ve edebiyatını yakından tanımak isteyen her Türk gencine Yahya Kemal'i anlatmak ve Türk edebiyatının mihenk taşlarından biri olan Yahya Kemal'i gençlikle buluşturmak bence de çok önemli bir görevdir.

2. Türk milletinin yüzyıllardır adaletle yönettiği her yer bizim kültür coğrafyamızdır. Bu kültür coğrafyamızın somut hâli de Yahya Kemal'in deyimi ile Aziz İstanbul'dur. Bu nedenlerle kültür coğrafyamıza mesaj vermek için bu mülakat yapılmıştır.

3. Günümüz edebiyatının önemli temsilcilerinden Selim İleri ile röportaj yapmak isterdim. Çünkü Selim İleri romanları, öyküleri ve tiyatro oyunları ile son dönem Türk edebiyatına damga vurmuş bir yazardır. Böyle önemli bir yazarla tanışmak, ona sorular sormak ve onu genç kuşağa tanıtmak benim için önemli bir tecrübe olacaktır.

4. Mülakat yapacak kişinin edebiyatla yakın ilişki içerisinde olması gerekir. Ayrıca Türkçeye hâkim biri olmalıdır. Mülakat yapacağı edebiyatçı ile ilgili bilgi sahibi olan ve yazarın eserlerinden en azından birkaçını okuyan biri olmalıdır.

Etkinlik No.: 242

1. Muhtemel Cevap:

   Tarihi Nasıl Anlatmalıyız?

   Ders Kitabıyla Tarih Anlatılmaz!

   Tarihi Edebî Bir Dille Anlatmalıyız

   Mülakatta yazarın yazarlığa nasıl başladığı, yazarın edebiyat ve tarihe dair düşünceleri anlatılmış. Okuduğumuz metnin ana düşüncesi tarihin anlatımında ve aktarımında farklı türlerden ve disiplinlerden faydalanmaktır. Metin bu düşünceyi anlattığından mülakata bu başlığı seçtim.

2. Muhtemel Cevap: Metnin ana düşüncesi tarihi aktarmada farklı türlerden ve disiplinlerden faydalanmaktır. Yani insanoğlunun bıraktığı izleri yani tarihi, sonraki kuşakların yolunu aydınlatması için yeni kuşakların ilgilerini çekecek şekilde aktarmak gerekir. Böylelikle geçmiş tecrübeler yeni kuşağın yolunu aydınlatır. Bundan dolayı bu söz ana düşünceyi desteklemektedir.

3. Muhtemel Cevap: İskender Pala'nın bu düşüncesine katılıyorum. Tarihin sadece bir ders, bir görev olarak aktarılması hedef kitlenin yani yeni kuşakların tarihi öğrenmesini engeller. Tarihi farklı yollar ile aktarmak, yeni kuşakların ihtiyaç duyduğu tecrübe ve birikimin bu kuşaklara aktarılmasını kolaylaştırır. Bu sebeple yazarın bu düşüncesine tamamen katılıyorum. Tarihî olay ve olgular; edebiyat, tiyatro, resim, film ve belgesel gibi farklı yöntemler ile de aktarılmalı.

   İskender Pala'nın bu düşüncesine katılmıyorum. Tarih bir millet için çok önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ciddiyetle anlatılmalıdır. Diğer türler bu ciddiyeti ortadan kaldırır ve tarihte anlatılanların insanların hayal mahsulü olduğunu düşündürebilir.

4. Muhtemel Cevap:Bir insanın varlığını anlamlı kılan, geçmişte sahip olduklarının ve yaşadıklarının oluşturduğu kimliktir. Bu nedenle her insan bir kimliğe muhtaçtır. İnsanın bu dünyada yaşayacağı ömür sınırlıdır. Bu sınırlı zaman içerisinde bir anlama sahip olmayan hiç kimse kendisini geleceğe aktaramaz. Bu sınırlı ömrü ölümsüzlüğe dönüştürmenin bir yolu da bu anlama yani bir kimliğe sahip olmaktır.

Etkinlik No.: 243

1. Yazarlar okuyucuya dokundukları, onların hayatlarını değiştirdikleri oranda başarılıdırlar.

2. Çocuk edebiyatına ülkemizde hak ettiği önem verilmelidir metnin ana düşüncesidir. Bu ana düşünceyi makale türü ile anlatmak isterdim.

3. "Ben Yaşaroğlan'ım ya!" dedi, karşımdaki. "Olamaz, oğlum o yaşıyor olsa bile şu an 60-70 yaşındadır." dedim. Genç adam iki elimi tuttu "Hocam biz dört kardeşiz, ben hava subayıyım. 'Dört Kardeştiler'i çocukken okuduk. Ablamız var o bizi büyüttü. Biz dört kardeş yatağımıza girer, yeniden o kitabı okurduk. Biz o roman kahramanlarıyla sarmaş dolaştık, Ben Yaşaroğlan'dım." dedi. Kendine ve üç ablasına "Dört Kardeştiler" adlı kitabı imzalattı. Her biri Türkiye'nin ayrı bir yerindeymiş. Hepsi kurtarmış kendini." Bu cümlelerde anlatılanlar Gülten Dayıoğu'nun insanların hayatına dokunduğunu ve insanlara başarabilme, hayata tutunabilme gücü verdiğini tam anlamıyla anlatan cümlelerdir. Romanı okuyan kişilerin roman kahramanları ile kendini özdeşleştirmesi Gülten Dayıoğlu'nun çok başarılı bir yazar olduğunu gösterir.

4. Düne göre daha iyi yerde olmakla birlikte çocuk edebiyatı ülkemizde arzulanan durumda değildir. Dün çocuk edebiyatının adı bile söylenmezken özellikle Gülten Dayıoğlu sayesinde çocuk edebiyatı belli bir noktaya gelmiştir. Nitelikli çocuk kitabı yazarlarını artırmak önceliğimiz olmalıdır.

5. "Yazar olmaya, çocuklar için öykü yazmaya ne zaman ve niçin karar verdiniz?" sorusunu sorardım. Çünkü Türk edebiyatında

CEVAP ANAHTARLARI

çocuk edebiyatı denilince akla gelen ilk isim olan Gülten Dayıoğlu'nun yazarlık süreci toplum tarafından muhakkak bilinmelidir. Gülten Dayıoğlu'nun yazar olmaya ne zaman ve nasıl karar verdiğini bilmek genç yazarlara ilham verecektir.

Etkinlik No.: 244

1. Muhtemel Cevap: Bir mülakatta sadece soru-cevaplar olsaydı ve bu anlatım biçimlerine yer verilmeseydi metin sıkıcı bir metin olurdu. Bu da okurun metne karşı ilgisini azaltırdı. Yazar bu biçimleri kullanarak okurun ilgisini ve dikkatini canlı tutacak bir anlatım gerçekleştirmiştir.
2. Memduh Şevket Esendal, soruya bir cevap vermiş olsaydı düşünceyi geliştirme yollarından örneklemeye başvurmuş olurdu. Esendal, kullandığı müstear isimlere örnek olarak birkaçını söylemiş olacak böylelikle mülakat yazarının öğrendiği bu yeni bilgi somut hâle gelmiş olacaktı.
3. Muhtemel Cevap: Açıklayıcı ve kanıtlayıcı anlatım biçimlerini kullanırdım. Düşünceyi geliştirme yollarından da tanımlama, örnekleme, tanık göstermeden faydalanırdım. Türk hikâyeciliğinin aşamalarını örneklerle açıklardım. Düşüncelerimi destekleyecek kanıtları ifade ederek düşüncemin doğruluğunu ispatlamaya çalışırdım. Ayrıca düşüncelerimin dayandığı kanıtların kaynaklarını da gösterirdim.
4. Muhtemel Cevap: Öğrenci gelecekte sahip olmayı planladığı mesleğinin gereklerini göz önünde bulundurup öyküleyici ve betimleyici anlatımı kullanarak mesleğindeki ilk gününü anlatacaktır.

   Örnek: Bugün çok heyecanlıyım. Yıllardır beklediğim gün nihayet geldi. Bugün için aldığım takımı özenle dolaptan çıkardım. Annem jilet gibi ütülemiş. Siyah takım elbisem, beyaz gömleğim ve çok sevdiğim vişneçürüğü kravatım ile tam bir uyum içinde. Aynanın önünden ayrılmak istemedim. Daha doğrusu ayrılmaya cesaret edemedim. Heyecanla beraber bir korku kapladı içimi. Öğrencilerin karşısına kelimenin tam anlamıyla "jilet" gibi çıkmalıyım. Bugünün heyecanından olsa gerek o enfes kahvaltı gözüme gözükmedi. Hızlıca evden çıktım. Nerdeyse anneme "Allah'a ısmarladık" demeden çıkacaktım. Annem dualarla beni uğurladı. Bendeki heyecanın bir benzerinin annemin ela gözlerinde ışıldadığını gördüm. Kendimi sokağa attım. Bir an önce öğrencilerime kavuşmalıydım. Okul evimize yakın olmasına rağmen yol uzadıkça uzadı. Ben yürüdükçe sanki sokakta herkes bana bakıyordu. Bütün bakışlar üzerime mıhlanmıştı. Yolda yürürken herkesin ilgi odağı olduğumu düşündüm. Bu düşünce hoşuma gitmişti. Gülümsedim. Gülümsemeyle beraber yanaklarım, yaramazlık yapan çocuklara özgü bir mahcubiyetiyle kızardı. Nihayet okula varmıştım. İşte öğrencilerim. Beni bekliyorlardı.

Etkinlik No.: 245

1. Okuduğumuz mülakatta açıklayıcı anlatım biçimi kullanılmış ve böylece anlatılmak istenilenler tam anlamıyla anlatılabilmiştir. Mülakatı yapılan yazar kendisini tanıtmak, her bir romanının konusu hakkında bilgilendirme yapmak ve okuyucuyu aydınlatmak için açıklayıcı anlatım biçimini kullanmıştır. Böylece okuyucu mülakatı yapılan yazarı tam anlamıyla tanıyabilmiştir.
2. Açıklayıcı anlatım biçimi kullanılarak mülakatta anlatılan ve kavratılan düşünceler, tartışmacı anlatım biçimi ile tam anlamı ile okuyucuya gösterilmiş ve okuyucunun düşünceleri değiştirilmiştir. Mülakatta açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimleri bir arada kullanılarak mülakatı yapılan yazar, okuyucuya bütün yönleri ile tanıtılmış olur.
3. Mülakatı yapılan yazar, düşüncelerini ve anlattıklarını okuyucuya ispatlamak için edebiyat alanında otorite kabul edilen edebiyatçıları tanık göstermiştir. Böylece mülakatı yapılan yazarın inandırıcılığı artmış ve okuyucu anlatılanlara daha fazla ehemmiyet vermeye başlamıştır.
4. a) Düşüncelerimi tartışmacı ve açıklayıcı anlatım biçimlerini kullanarak anlatırdım. Düşünceyi geliştirme yollarından karşılaştırma, tanımlama, örnekleme, tanık gösterme ve sayısal verilerden yararlanmayı kullanırdım.Böylece anlattıklarımı okuyucu tam anlamıyla anlayabilecek ve beni bütün özelliklerimle tanıyabilecektir.

   b) Okuduğumuz mülakata benzer sorular içeren bir mülakat benimle yapılsaydı ben de sorulan sorulara cevap vermek ve anlattıklarımın inandırıcılığını artırmak için dünya edebiyatından Dostoyevski ve Tolstoy; Türk edebiyatından ise Hüseyin Nihâl Atsız ve Ziya Gökalp'ten alıntılar yapardım. Çünkü bu yazarlar benim edebî ve fikrî dünyamın oluşmasında önemli bir yer tutarlar.

Etkinlik No.: 246

1. Muhtemel Cevap: Görsel açıdan desteklemiştir. Yunus Emre'ye ait görsel ile mülakatta anlatılan şahsiyet belirginleşerek Yunus'un zihindeki tasavvuru daha canlı bir hâl almıştır. Mülakatta değinilen konulara ait ayrıntılara yer verilmiştir. Böylelikle mülakat daha anlaşılır ve kalıcı olmuştur. Bu infografik ile "Bizim Yunus" ifadesinin nereden geldiği ve Yunus Emre'nin şahsiyetinin oluşumuna etki eden unsurlar daha belirgin hâle gelmiştir.
2. Muhtemel Cevap: Kısaca hayat hikâyesine, eserlerine, edebî şahsiyetine, etkilendiği ve etkilediği edebiyatçılara, anekdotlara yer verirdim. Sanatçıyla ilgili görsellere yer verirdim. Sanatçının öne çıkaracağım yönünü vurgulayan özlü cümleler kullanırdım.
3. Muhtemel Cevap: Olumlu etkiler. Görseller ile desteklenmiş bir metin ilgi çekici olur. Görseller metne bir albeni katar ve bilginin daha kalıcı olmasını sağlar. Metni okumadan metin hakkında fikir sahibi olmaya, ön yorumlar ve çıkarımlarda bulunmaya yardımcı olur. Ayrıca görseller metni zenginleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırır.

   Metne uygun olmayan, içeriği desteklemeyen ve okurun zihnini dağıtan görseller kullanılmışsa olumsuz etkiler. Bu görseller metni okumayı ve anlamayı zorlaştırır.

Etkinlik No.: 247

1. Okuyucuyu mülakatın tam anlamıyla içerisine çekebilmek için mülakatın yapıldığı yerin genel ve özel görüntüsünü içeren görselleri mülakata eklerdim. Ayrıca kendisiyle mülakat yapılan Peyami Safa'nın portresini mülakata eklerdim. Çünkü okuyucu kendisiyle görüşme yapılan kişinin fotoğrafını mülakat ile birlikte gördüğünde anlatılanları dah gerçekçi bir zemine oturtabilecektir.
2. Peyami Safa kısa saçlı, zayıf, gözlüklü orta yaşta biridir. Peyami Safa şık giyimi ile dikkat çekmektedir. Saçlarında beyaz bulunmaması, günlük sakal tıraşı olması Peyami Safa'nın dikkat çeken özelliğidir. Görselden Peyami Safa'nın ciddi biri olduğu anlaşılmaktadır. Peyami Safa'nın saçlarını yandan taramış ve saçlarının seyrek olduğu görülmektedir. Peyami Safa okuduğumuz mülakatta da anladığımız üzere ciddi, ağırbaşlı bir kişidir.
3. a) "Siz müziğe nasıl başladınız?" sorusunu Neşet Ertaş'a sorardım. Çünkü Neşet Ertaş gibi bir müzik duayeninin müziğe nasıl başladığı merak ettiğim bir durumdur. Neşet Ertaş gibi Türk müziğinin önemli ozanlarından birinin müziğe nasıl başladığı toplum tarafından da merak edilen bir durumdur.

   b) Neşet Ertaş'ın saz çalarken çekilen bir portresini ve verdiği bir konserin fotoğrafını metnime eklerdim.
4. Türk edebiyatının en önemli mülakat yazarları olan Yaşar Kemal, Ruşen Eşref Ünaydın, Hikmet Feridun Es ve Fikret Otyam'ın görsellerini panoda sergilemek için seçerdim. Ayrıca ismini andığım bu yazarların önemli mülakatlarından bazılarının da görsellerini panoda sergilemek için seçerdim. Çünkü ülkemizde mülakat/röportaj denilince bu yazarlar akla gelmektedir.
5. Görsellerle zenginleştirilmiş bir mülakat okuyucuda merak duygusu uyandırır. Mülakatta görselin kullanılması okuyucu tarafından metni okuma isteğini artırır. Bu görsellere okuyucu bakarak mülakatta anlatılanlarla ilgili bilgi sahibi olabilir. Ayrıca mülakatı yapan ve kendisi ile mülakat yapılan kişinin görsellerini gören okuyucu mülakatın gerçekliği konusunda net bir fikre sahip olur. Görsellerin kullanıldığı mülakat metinleri okuyucunun hafızasında daha fazla ve kalıcı olarak yer edinir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 248

1. a) Öğrenci şiiri kendi kelime dağarcığı ve bilgi birikimi ile tanımlar.
   Örnek tanım: Şiir duyguların etkili bir şekilde kafiye ve dizeler ile ifade edilmesidir.
   Öğrenciler kendi yaptıkları tanımları ile şairin tanımlarını karşılaştırır. Şairin tanımındaki şairane tavrı fark eder. Şair basit bir tanımdan ziyade bir şiirde daha çok karşılaşılan benzetmeler, istiareler ve kafiyeyi anımsatan ses ve kelime tekrarlarıyla örülmüş bir tanım yapmıştır. Öğrenci yapacağı karşılaştırma ile bu özellikleri sezinler.

   b) Bir akademisyen veya öğretmen, şiiri ve manzumeyi tanımlarken açıklayıcı anlatımı kullanırdı. Yapacağı tanımda daha sade bir dil ve üslup kullanırdı.

2. Tanım özelliği itibariyle nesnel olması beklenen bir kavramdır. Çünkü anlaşılır olması esastır. Bu nedenle etkileyicilikten çok anlaşılır olmalıdır.

   Sözlüğün tanımını beğendim. Çünkü şairin yaptığı tanım çok uzun ve anlaşılmaz. Sanki bir şiir yazıyormuş gibi şiirin tanımını değil şiirin ona hissettirdiklerini belirtmiş. Bana biraz karmaşık geldi şairin tanımı. O nedenle sözlüğün tanımını tercih ederim.

   Şairin tanımını beğendim. Çünkü şair yaptığı tanımda şairce bir üslup kullanmıştır. Bu şiirsel anlatım daha hoşuma gitti.

3. Öğrenciler şairin ifade kalıplarından, üslubundan, dünyayı algılayışı ve yorumlayışından, şaire ve şiirlerine karşı oluşturduğu düşünceden hareketle olumlu veya olumsuz bir tavır geliştirdiğini ifade eder.

   Örnek:

   Olumlu Tavır: Şairin şiirlerini okumak isterim. Şairin ifadedeki başarısı ve dünyayı algılayışı şiirlerine karşı bir merak ve istek oluşturdu. **Olumsuz Tavır:** Şairin şiirlerini okumak istemem. Şairin dili çok ağır. Muhtemelen şair, şiirlerinde bu bilmediğim kelimeleri kullanacaktır. Bu nedenle şiirinden bir şey anlayamam.

4. Okur hem metnin içeriğine hem de nasıl anlatıldığına bakar. Üslup, düşünce ve duygunun nasıl anlatıldığını ifade eder. Doğru ve etkileyici bir üslup, metni sadelikten, kuruluktan, sıradanlıktan çıkarır. Üslup sayesinde metin daha etkileyici olur. Üslup, metni okurun zihnine ve kalbine nakşeder. Böylelikle eser daha kalıcı olur. Üslup, okumayı kolaylaştırır. Metnin akıcı olmasını sağlar. Yazarın bilgi birikimi ve yetkinliğini okura gösterir. Ayrıca üslup, metne çağrışımsal anlamlar ilave etmek demektir. Verilen mesajın ayrıca bir estetik değer kazanmasını sağlar.

Etkinlik No.: 249

1. Anlatıma içtenlik ve samimiyet katmıştır. Deyimler yazarın anlatımını güçlendirmiş ve zenginleştirmiştir. Deyimler aracılığıyla yazar birçok cümle ile anlatacağını kalıplaşmış bir ifadeyle kolayca anlatmış olur.

2. Mülakatı yapan Mustafa İsen nesnel bir anlatım kullanmıştır. Soru sorarken duygu ve düşüncelerini soruya katmamıştır. Ayrıca sorduğu konu ile ilgili herhangi bir fikir beyanında da bulunmamıştır.

3. Tarık Buğra öznel bir anlatım kullanmıştır. Çünkü mülakatta Tarık Buğra'nın sorular aracılığıyla herhangi bir konudaki düşünceleri öğrenilmek istenmiştir. Tarık Buğra kendisine sorulan sorulara samimi bir tavırla, ağırlıklı olarak öznel anlatım kullanarak cevap vermiştir.

4. Mülakatta anlamını bilmediğim ve telaffuz etmekte zorlandığım bazı kelimeler metnin açıklık ve akıcılığını olumsuz etkilemiştir. Ayrıca mülakatta Tarık Buğra'nın az da olsa edebî sanatlara başvurması metnin açıklığını zorlamıştır. "Rusya'da devlet zoruyla kemire kemire tüketen derdin tehdidi, Türk romanının en büyük meselesidir" örnek cümlesinde de görüldüğü gibi içerisinde edebî sanatlar barındıran ifadeler metnin açıklığını zora düşürmüştür.

Etkinlik No.: 250

1. Okuduğumuz metin bir röportajdır. Yazar bu betimlemelere yer vererek metni mülakat havasından uzaklaştırmış ve metne röportaj özellikleri kazandırmıştır. Ayrıca betimlemeler metnin üslubunu da etkilemiştir. Yazarın yaptığı betimlemeler okurun zihninde metne karşı bir merak uyandırmıştır.

2. Öğrenciler bilgi birikimine, kültürel yeterliliğine, ilgi ve eğilimlerine göre cevaplayacaktır.
   Örnek: Ben bilgisayar ve telefonların bakım ve tamirini yapan servisler ile röportaj yapardım. Çağımızın en önemli iletişim aracı olan bilgisayar ve telefonların problemlerinin nasıl çözüldüğünü ve bu iş için gereken bilgi, donanım ve işleyişin tanıtılması için bir röportaj yapardım.

3. Kültür sözlü veya yazılı biçimde aktarılır. Yazılı kültürün taşıyıcısı olan kitap, kültür aktarımın en önemli enstrümanıdır. Sahaflar Çarşısı kitapların özellikle de eski kitapların toplandığı yerlerdir. Bu sebeple kitap meraklılarının doğal toplanma mahalli olmuştur. Farklı meslek gruplarına mensup kültür meraklıları bir araya gelince kültürel sohbetler kaçınılmaz olur. Bu da sahafların kültürel aktarımında önemli bir rol oynamasını sağlamaktadır.

4. Bireysel gerçekliklere yer verilmesi röportajın okur üzerindeki etkisini arttırmıştır. Yazılan şiirlerin sahafların eline geçmesi, sahafların yaşadığı sıkıntılardan bahsedilmesi okurun metinde anlatılan kişiler ile empati kurmasını sağlar. Bu empati, okur ile metin arasında gizli bir bağ oluşturur. Bu bireysel gerçekliğin yazarın üslubu ile anlatılması metni daha canlı ve akıcı bir hâle getirmiştir. Bu durum metnin daha uzun süre hatırlanmasına yardımcı olur.

5. Örnek paragraf:

   Bugün kitapçıları ziyarete gittim. Sahafların sorunlarına dair görüşmek üzere dükkânında Kitapçı Ali ile bir araya geldik.

   Selam ve kelamdan sonra Kitapçı Ali'ye "Kitapçıların son dönemdeki sıkıntıları nelerdir?" diye sordum.

   Kitapçı Ali başladı veryansına! "Bir dokun bin ah işit!" derler ya işte öyle. Salgın işleri durma noktasına getirmiş. Günlerdir tek bir kitap bile satamamış. Gelen giden yokmuş zaten.

   Araya girdim. "Bugünün insanının okuma ile kitap ile arası nasıl sence?" dedim.

   İştahlı bir şekilde başladı konuşmaya:

   "Zaten okuyan da kitap arayan da kalmadı eskisi gibi. Bu dijitalleşme, basılı kitaba ilgiyi iyice düşürdü. Bilgisayardan kitap okumak da ne demek! Hiç kitabın yerini tutar mı? Kitabı eline almadan, sayfaları ağır ağır çevirmeden, kitabın mis kokusunu içine çekmeden kitap mı okunurmuş? Hem ekran zararlı değil mi canım efendim." dedi bir solukta.

   "Bir soluklan! Bir çay söyle de damağımız ıslansın. Bu konuşma uzayacak. Söylediklerini tek tek konuşmak gerek" dedim.

   (…)

Etkinlik No.: 251

1. Okunan metinden de anlaşıldığı gibi hayat kişiden kişiye farklı algılanır. Cevap verilmesi zor bir sorudur. Bence hayat Allah tarafından insana verilmiş bir hediyedir ve sevdiklerinle mutlu biçimde yaşamaktır. Hayat; millî, manevi ve evrensel değerler doğrultusunda geçirilecek bir yolculuktur. Bu soru mutlak cevabı olmayan bir bilinmezdir.

2. Bence dünyaya açılmanın ve dünyaca kabul görmenin en önemli şartı millî ve yerli olmaktır. İnsanlık özgün olanı merak eder ve onu tanımak ister. Yeni kültürleri, yeni hayatları tanımak arzusuyla dolu olan insan birbirinin taklidi sanat eserlerini dikkate almaz. Türk kültürünü tanımak isteyen yabancılar, Cemil Meriç gibi Türk kültürünü çok iyi tanıyan, bunu başarı ile yansıtan yazarların eserlerini okur. Bu nedenle evrensel olmanın birinci şartı millî ve yerli olmaktır.

3. Evet başvurulabilir. Araştırılan dönemin önemli figürlerinden biri ile yapılan mülakat bize o dönem ile ilgili bilgiler verecektir. Mülakatlar mülakatın yapıldığı dönemin kültürel, sosyal,

CEVAP ANAHTARLARI

ekonomik, siyasi, askerî ve dinî hayatı ile ilgili bilgiler içerir. Mülakatı yazıldığı dönemden soyutlayamayız. Okuduğumuz bu mülakat bize o dönemle ilgili bilgiler vermektedir.

4. Cemil Meriç mülakatta İslam dininden ve onun Türk toplumu içerisindeki etkisinden bahsetmiştir. İslamiyet mülakatın yapıldığı dönemde olduğu gibi bugün de Türk milletinin çimentosudur. Hz. Peygamber (a.s.), o gün olduğu gibi bugün de Türk milletinin rehberi ve önderidir. Türk milleti dün olduğu gibi bugün de akla önem vermekte, millî ve yerli olabilme özelliğini korumaktadır

5. Her insanı derinden etkileyen ve onun şekillenmesini sağlayan bir kitap şüphesiz vardır. Benim için bu kitap Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun "Kilit" romanıdır. Bu roman sayesinde bizlere bu kutsal vatanı emanet eden atalarımıza yaraşır biri olma duygu ve düşüncesini kazandım. arımıza yaraşır biri olma duygu ve düşüncesini kazandım.

Etkinlik No.: 252

1. Yazar "barış" kelimesinin kökeninin "barmak" fiiliyle ilişkili olduğunu ve zamanla ses değişimi geçiren kelimenin "varmak" fiiline dönüştüğünü anlatmıştır. Anadolu ağızlarında parmak kelimesinin barmak biçiminde de telaffuz edildiğini belirttikten sonra parmak kelimesi ile varmak kelimesi arasında anlamsal bir bağ kurmuştur. Daha sonra da Barış Manço'nun şarkı söylerken kullandığı kendine özgü el ve parmak hareketlerinin dinleyicilere özelikle de sağır ve dilsizlere ulaşmak için kullandığını dile getirmiştir. Kısacası şairin adının kökeniyle el hareketleri ve dinleyicisine ulaşmak istemesi arasında yorum yaparak bağ kurmuştur.

2. Öğrenciler bu soruya çeşitli cevaplar verebilir ancak öğrencilerin vereceği olası cevaplardan biri şöyle olabilir:

   Olumlu, güzel ve yapıcı bir dil kullanan insanlar sözlerini mutlaka dinletirler. Daha geniş kitlelerce sevilirler. Barış Manço'nun sevilen bir sanatçı olmasını sağlayan sebeplerin en önemlisi budur. O; tatlı dili, değişik yaş grubundaki insanlarla rahat iletişim kurabilmesi, güler yüzlü olması, sınırsız insan sevgisi ile Türk insanının kalbinde yer edinmiştir. Bütün bunları şarkılarında da dile getirir. Arkadaşım Eşek'te hayvan sevgisi ne güzel anlatılmıştır mesela. Kul Ahmet'in Ceketi'nde yoklukta paylaşma, Halil İbrahim Sofrası'nda cömertlik gibi insanı insan yapan ve tüm toplumu kapsayan duygular dile getirilmiştir. Aslında Barış Manço şarkılarında tam da kendisini anlattığı için çok sevilmiştir.

3. Yazar, Barış Manço'yu sadece herkesçe bilinen özellikleriyle de anlatabilirdi. Ancak böyle bir anlatım ansiklopedilerde veya bir çırpıda hazırlanmış biyografilerde de çok kolay bulunabilecek basmakalıp, kuru, sıkıcı bir anlatım olacaktı. Yazar bu olumsuzlukları engellemek için sanatçıyı anlatırken değişik ilgilerle ve kendi yorumunu katarak anlatmış, yazıyı daha ilginç hâle getirmiştir. Sonrasında; bilgiyi renklendirir, canlandırır, alımlı hâle getirir. Dikkatleri yazının üzerine çekmek istiyorsak elimizdeki bilgilere yorumumuzu da katmalı ve yazımızı özgünleştirmeliyiz.

Etkinlik No.: 253

1. Öğretmenimiz bize yirmi dakika düş kurdurur, yirmi dakikada da bu düşümüzü yazdırırdı. ifadesi bilgi cümlesidir.

   Ne güzel bir öğretmenmiş! ifadesi söyleyenin kişisel düşüncesini yansıttığı için yorumdur.

   Yazar, bence özgün olmalıdır. Kendi yazmalıdır. Onun etkisinde kal, bunun etkisinde kal... Hayır. Yazar kendine özgü düşünebilmeli. ifadesi "bence" ve "hayır" gibi sözcüklerden dolayı söyleyenin kişisel düşüncesini yansıtmaktadır ve yorumdur.

   'Neden homurdanıyor postacı?' dediğimde, 'Her gün sorduğu için.' dedi. ifadesi, bilgi cümlesidir.

2. İlk sorunun cevabında söyleyenin yazarlığa başlama süreci hakkında bilgi verdiği için genel itibarıyla nesnel olduğu söylenebilir. İkinci soruya verilen cevapta, öznel bir tavırla yazarlıkta başkalarının etkisinde kalmaya "hayır" ifadesiyle net bir karşı çıkış söz konusudur. Bu yönüyle ikinci cevapta öznel değerlendirmeler ağırlıktadır. Üçüncü soruya verilen cevapta da ikinci soruda olduğu gibi çocuk edebiyatçısı olmak için illa öğretmen olunması gerekmediği tezi öne sürülmüş ve öznel bir tavır belirlenmiştir.

   Son soruda daktilo ile yazma sebebini gerekçelendiren yazar, eserlerinin özgün olduğu konusundaki tezini ortaya koymakta ve öznel bir tavır sergilemektedir.

   Metnin genelinde verilen cevaplardan öznel değerlendirmeler yapıldığı anlaşılmaktadır.

3. Edebiyat tarihi bir bilim dalıdır. Bilim de nesnel ve kesin olanla ilgilenir. Verilen cevaplarda zaman zaman bilgi veriliyor olsa da bu bilgilerin doğruluğunu ve geçerliliğini kanıtlama imkânımız yoktur. Çünkü yazar, bu bilgilerin bir kısmını anıları üzerinden verdiği için doğruluğu kesin değildir. Yazarın verdiği cevaplardaki kişisel tespit ve yorumları kendi içinde tutarlıdır ancak söyleyenin beğenilerini yansıttığı için nesnel değildir. Edebiyat tarihi bu bilgi ve yorumların kesinliğinden emin olmadığı sürece bunlardan faydalanma yoluna gitmez.

Etkinlik No.: 254

1. a) Evet sergilemiştir. Çünkü yazar röportaja duygularını, düşüncelerini yansıtmış ve yorumlar yapmıştır. Beğenisini de ifade etmiştir.

   b) Yazar, röportajda tanıttığı sanatçının sanat anlayışını ve eserlerinin özgünlüğünü beğendiğini ifade etmiştir. Sanatçının eserlerinin görülmesi gerektiğini ifade ederek yönlendirme yapmıştır.

2. a) Kişiliği olan demek kendine has özellikleri barındıran, benzerlerinden farklılıklarıyla ayrılan, özgün olan demektir. Yazar Füreya Kılıç'ın eserlerinin özgün eserler olduğunu ifade etmiştir.

   b) Yazarın *Var olan, kişiliği olandır.* düşüncesine katılıyorum. İnsanın bu dünyadaki macerası bir anlam arayışı olduğuna göre var olan, kalıcı olan şeylerin bir anlama, bir değere sahip olmak gerekir. Özgün olmak, biricik olmak bir şeyi anlamlı kılar. Var olan ve geleceğe aktarılacak olan bir anlama sahip, özgün ve biricik olandır.
   Yazarın bu düşüncesine katılmıyorum. Bir şey özgün olmasa da faydalı olduğu, iş gördüğü için kalıcı olabilir. Yani bir eserin veya herhangi bir şeyin kalıcı olması insan için ifade ettiği anlamdır, ihtiyaca cevap vermesidir, menfaat vermesidir. Özgün olmasa da bu yönleri güçlü olan şeyler kalıcıdır, var olandır.

3. Röportajlarda, röportajı yapan yazarların duygu, düşünce ve yorumlarına da yer verilir. Yazar, tanıttığı ve röportajını yaptığı sanatçının eserlerini beğendiğini bakış açısıyla okura hissettirmektedir. Bu bakış açısı hem yazarın beğenisini hem de öznel tavrını okura aktarmaktadır. Okuduğumuz röportajda yazar bu bakış açısıyla Füreya Kılıç'ın eserlerini beğendiğini hissettirmiştir.

4. Bu röportaj, öznel yargıları içermesine ve yazarın okuru yönlendirmeye çalışmasına rağmen hoşuma gitti. Yazarın yorumları, değerlendirmeleri röportajı akıcı bir hâle getirmiştir. Metin, mülakat gibi sadece soru cevaptan oluşmamıştır. Böylelikle metinde bir akıcılık oluşmuştur.

   Füreya Kılıç'ın eserlerini merak ettim. Genel ağdan sanatçı ve eserlerine dair bir araştırma yapmak isterim. Yapacağım araştırma sonuçları ile yazarın anlattıklarını karşılaştırıp bu karşılaştırmam ile yazar anlatımının ne kadar gerçekçi olduğunu öğrenmek isterim.

   Sanatçının eserlerini merak etmedim. Çünkü yazar öznel yargılarla eserlerini ve sanatçıyı tanıtmış. Yazarın beğenisi ile benim beğenilerim aynı olmayacağından sanatçıya karşı bende bir merak oluşmadı.

Etkinlik No.: 255

1. Nigar Hanım mülakatta öznel ifadelere sıkça başvurmuştur. Okuyucu mülakat yapılan kişinin duygu ve düşüncelerini merak ettiğinden öznel ifadelerin kullanılması okuyucuyu mülakata yönlendirir. Gerçeklerin öznel yaşantılarla harmanlanması her zaman okuyucunun ilgisini çekmiştir.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Nigar Hanım bu paragrafta da görüldüğü gibi konuyu divan şairlerinin üslubu açısından ele almıştır. Nigar Hanım bu paragrafın özelinde divan edebiyatının önemli şairlerinin anlatış tarzlarını karşılaştırmış ve mülakatta divan şairlerini estetik anlayışları açısından ele almıştır.

3. Nigar Hanım Türk edebiyatı ile ilgili duygu ve düşüncelerini mülakat aracılığı ile okuyucuya anlatmış ve sanatıyla ilgili merak edilen soruları cevaplamaya çalışmıştır. Bu nedenle okuyucu yönlendirmeye çalışmamıştır.

4. Mülakatın anlatıcısı yazarın kendisidir. Mülakat öğretici metin türü olduğu için anlatıcı bakış açıları kullanılmaz.

Etkinlik No.: 256

1. Mehmet Akif, eserlerinde anlatılanların güzelliğinden, etkileyiciliğinden önce gerçek olmasına önem veren bir edebiyatçıdır. Örnek bir insan olarak yaşamış ve eserlerinde de yaşadıklarından başkasını anlatmamıştır. Bu nedenle onun eserlerinde konuşmacının saydığı çalışkan, zorluklara direnen, vatanını seven, dürüst, alçakgönüllü kahramanların duygu ve düşünceleri anlatılır. Karakterler halkın içinden kişilerdir.

2. Öğrenciler bu soruya çeşitli cevaplar verebilir ancak öğrencilerin vereceği olası cevaplardan biri şöyle olabilir:

   Mehmet Akif, millî marş yarışmasına katılmamıştır. Daha sonra ricalar üzerine şiiri yazmayı kabul etmiştir. Bu ayrıntı bile Mehmet Akif'in İstiklal Marşına öylesine bir şiir olarak bakmadığını gösterir. İstiklal Marşımız,1921 yılında yani Kurtuluş Savaşımızın en hareketli zamanlarında yazılmıştır. Millet olarak ölüm kalım mücadelesinde olduğumuz anlar yaşanmaktadır ve ordu millet bağımsızlığı için mücadele etmektedir. Ona bu mücadelede korkmaması gerektiğini, bağımsızlığını kazanması gerektiğini haykıracak bir sese ihtiyaç vardır. İşte bu nedenle marşın adı İstiklal Marşı'dır.

3. Mehmet Akif, büyük bir devletin aydınıdır ve bu büyük devletin çözülüşüne şahit olmuştur. Bu çözülüş sırasında sorunları görmüş ve eserlerinde dile getirmiştir. Milletin düştüğü yerden kalkması ve yeniden eski değerlerine ve gücüne dönebilmesi için umut gençliktedir. Bunu başarabilecek bir gençliğin özellikleri Akif'in düşüncelerinde bellidir ve Akif bu gençliğin Asım simgesiyle anlatılmasına karar vermiştir. Asım, kendi değerlerine sahip çıkacak ve şairin güvendiği bir nesli temsil etmektedir.

4. Öğrenciler bu soruya çeşitli cevaplar verebilir ancak öğrencilerin vereceği olası cevaplardan biri şöyle olabilir:

   Böyle insanları genç nesillere iyi anlatmak gerekir. Bu nedenle de klasik anmaların ötesinde bu şahsiyetlerin dönemin imkânları kullanılarak en iyi şekilde anlatmalıyız. Mesela internette bu şahsiyetleri anlatan siteler kurulabilir. Tanıtıcı belgeseller veya kısa filmler çekilebir. Gençlerin bu büyük şahsiyetleri araştırması için çeşitli türlerde yarışmalar düzenlenebilir. Gençlere ulaşılabilecek bütün yollar kullanılmalıdır.

Etkinlik No.: 257

1. Cumhuriyet'in ilk yıllarında savaştan yeni çıkmış bir milletin ve yeni kurulmuş bir devletin güçlenmesinde kız çocuklarının uzun vadede kalkınma hamlesi yapmaya hazırlanan bir gençliğin yetiştirilmesinde kilit bir rolü olacağı düşünülmüştür. Kurulacak yeni ailelerde çağın gereklerine göre eğitilmiş kızlarımızın eğitici bir misyon yükleneceği düşünülmüş ve kızlarımıza verilen haklarla onların toplumda güçlenmesi amaçlanmıştır. Güçlü kadınların yetiştirdiği güçlü evlatlar, ülkenin kalkınmasına hizmet edeceklerdir anlayışı güdülmüştür.

2. Aşağıdaki gibi örnek cümleler oluşturulabilir:

   Bir milletin kalkınması annelerin kalkınması ile mümkündür.

   Annelerin güçlü olduğu bir millet, çağın gerisinde kalmaz.

   Kadınlar, önce anne sonra okuldur; bu okuldan alınan eğitimin değeri diplomayla ölçülemez.

3. Cumhuriyet'in ilk yıllarında geleneksel eğitim anlayışı doğrultusunda okula gitmek sadece erkeklerin bir hakkı imiş gibi görülmüş ve kadının eğitimi önemsenmemiştir. Aynı şekilde bir kadının da eğitimci olabileceği düşünülmemiştir. Bu konuda kadınlara devlet tarafından sağlanan haklar da bir süre dikkate alınmamış ve belki de gereksiz görülmüştür. Yazar bu cümlesiyle kadının sadece evde oturan ve ev işlerini yapan, çocuk doğuran ve çocuğun bakımını yapan biri olmaktan çıktığını dolaylı yoldan ifade etmeye çalışmıştır. Üç-dört yıllık bir eğitimden geçirilen kadının olumlu yöndeki değişiminin bir mucize olarak tanımlanması da bundandır. Fırsatlar verilirse her kadının toplumda büyük bir mucizeyi ortaya koyabileceği tezi savunulmaktadır.

Etkinlik No.: 258

1. Öğrencinin birikimine ve yorum yeteneğine göre cevaplar farklılık gösterebilir. Aşağıdaki gibi bir cevap verilebilir:

   Şair; duygu ve heyecanları, güzellikleri, seslerin uyumundan ve ahenginden faydalanarak etkili bir şekilde anlatan kimsedir. Şairlerin duygu dünyaları yaşadıklarıyla şekillenir. Yaşadıkları acı tatlı olaylar şairin kişiliğini de etkiler. Şair yaşadıklarıyla pişer, yaşadıklarıyla içli, hassas bir şair olur. Şairleri hayat tecrübeleri aynı zamanda şairlerin ifade şekillerine, söz varlıklarına da etki eder. Bütün bu hususlar şairlerin edebî şahsiyetinin oluşmasını sağlar.

2. Kökboyası bir bitkinin köklerinden elde edilen, solmayan ve bozulmayan kırmızımsı sarı renkte boyaya denir. Bu boya ile boyanan halıların renkleri kimyasal boyalar ile boyanan halıların renklere göre daha dayanıklıdır ve renkler kolay kolay solmaz. Bu özellikten hareketle mecaz olarak kökboyası ile boyanmak köklü değişimleri ifade eder. Kültürel değerlerdeki değişimler ancak esaslı, köklü değişimler olduğu zaman kalıcı olur ve bir anlam ifade eder. Kökboyası nasıl iplerde kalıcı bir değişikliğe neden oluyorsa kültürel özelliklerin de kalıcılığı sağlanmalıdır.

3. Evet katılıyorum. Çünkü okumak, kelimelerin doğru telaffuz edilmesini, anlamına uygun ve yerli yerinde kullanılmasını sağlar. Özellikle sesli okuma hitabete olumlu etki eder.

   Hayır katılmıyorum. Çünkü iyi bir hatip olmak iyi bir ses tonuna, sağlıklı bir hançereye (gırtlağa), ağız yapısına sahip olmakla mümkün olur.

4. Öğrencinin birikimine ve yorum yeteneğine göre cevaplar farklılık gösterebilir. Aşağıdaki gibi bir cevap verilebilir:

   Dil toplumlar arası iletişimi, kültürel aktarımı sağlayan önemli bir toplumsal araçtır. Dilin önemini en iyi anlatan söz Konfüçyüs ait şu sözdür: "Bir ülkeyi idare etmeye çağrılsaydınız, yapacağınız ilk iş ne olurdu?" diye sormuşlar. O da: "İşe önce dili düzeltmekle başlardım. Çünkü dil bozulursa kelimeler düşünceleri iyi anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılmazsa, yapılması gereken işler yapılamaz. Görevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve düzen bozulur. Töre ve düzen bozulursa, adalet yoldan sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. Bunun içindir ki hiçbir şey dil kadar önemli değildir." demiştir.

5. Çocukluk insanı kişiliğinin oluştuğu dönemdir. Bu dönemde yaşananlar çocuğun karakterini şekillendirir. Bu nedenle eskiler "Kişi yedisinde neyse yemişinde de odur." demiştir. Yani bu yaşlar kişiliğin oluştuğu yaşlardır. Masallar ve türküler çocuğun düş gücünün, söz varlığının zenginleşmesini sağlar. Çocuk, içinde yetiştiği kültürün ve geleneğin kodlarını yine masal ve türkülerle öğrenir. Türküler ve masallar barındırdığı bu kültürel kodlar ile çocuğun kişilik gelişimini etkiler.

Etkinlik No.: 259

1. Sait Faik; içine kapanık, giyimine dikkat etmeyen, kalabalıklarda yalnız bir kişidir.

2. Sait Faik yalnızlığını hikâyeleri ile yok etmiştir. Yalnız, sosyal olmayan bir kişi olmasına rağmen Sait Faik'in mükemmel hikâyeler yazması gözlem yeteneğinin çok güçlü olduğunu gösterir. Hikâyelerinde bireyin toplum içindeki sorunlarına değinen Sait Faik genellikle kendisinden ve kendi sorunlarından yola çıkmıştır.

3. Sait Faik'in okuyucuya açık verdiği mesaj; Mark Twain gibi büyük bir yazarın adına kurulmuş bir topluluğa üye olmanın

CEVAP ANAHTARLARI

onu çok mutlu etmesidir. Örtülü mesaj ise Mark Twain adıyla kurulan bu cemiyete alınmasını kendisine yapılan bir şaka olarak görmesidir.

4. Öykülerimin dünya çapında ilgi görmesinden mutlu olur ve böyle bir topluluğa üye kabul edilmekten gurur duyardım. Çünkü buraya üye kabul edilmem dünya çapında kabul gördüğümü göstermektedir.

Etkinlik No.: 260

1. Yazar, ziraat mühendisi olduktan sonra kendini ülkemizin bitki örtüsünü araştırmaya ve tanıtmaya vermiştir. Kitaplarının isimleri incelendiğinde bitki örtüsü, ormanlarımız, erozyon gibi konulara eğildiği görülür. Yazar, ömrü boyunca insanları bitkiler ve ağaçlar konusunda aydınlatmak için uğraşmıştır. Alıç Ağacı ile Sohbetler kitabında da konu yine aynıdır. Yazar, dert edindiği bu konuyu bir ağaçla sohbet ederek anlatmayı denemiş ve bu şekilde halka ulaşmaya çalışmıştır.

2. Bitkiler ve ormanlarla ilgili bilimsel bir konunun mülakat biçiminde anlatılması ve bir ağacın kişileştirilerek metnin iki arkadaşın sohbeti biçiminde kurgulanması metne sanatsal bir tat katmıştır. Yazıda her yaş grubundan insanın ilgiyle okumasını sağlayacak bir üslup seçilmiştir. Anlaşılması en zor konular bile iki uzmanın hoş sohbetini dinlerken anlaşılır hâle gelir. Yazar, mülakatın bu özelliğinden yararlanarak konuyu daha anlaşılır hâle getiriyor. Böylece daha geniş kitlelere ulaşıp onları bilinçlendirmek istiyor. Ayrıca ağacı konuşturarak empati kurmamızı, ağaçları ve diğer bitkileri onların gözüyle görmemizi sağlıyor.

3. Olası cevaplar:

   a) Doğayla yapardım. Böylece insanlar doğaya nasıl zarar verdiklerini onun gözünden öğrenmiş olurlar ve doğayla uyumlu yaşamaya çalışırlardı.

   b) Kahve ile yapardım. Böylece okurlar kahvenin serüvenini öğrenmiş olurlardı.

   c) Bir sokak hayvanıyla yapardım. Böylece okurlar sokak hayvanlarının çektiği sıkıntıları ve bizden beklentilerini öğrenmiş olurlardı.

   d) Bir uçakla yapardım. Böylece uçağın dilinden havacılık tarihini okura sunmuş olurdum.

Etkinlik No.: 261

1. Behçet Kemal Çağlar'ın Ankaralı Âşık Ömerlikte karar kılması onun halk şiiri geleneğine yakın olduğunun göstergesidir. Çünkü "âşık" unvanı genellikle halk şiiri geleneğinden gelen saz şairlerinin kullandığı bir unvandır.

2. Aşağıdaki gibi örnek sorular sorulabilir:

   Divan şiirinin eleştirdiğiniz dili dışında kalan unsurları hakkında ne düşünüyorsunuz?

   Çağdaşlarınız içinde öykündüğünüz sanatçılar var mı?

3. Sanatçıya göre şiirde ana yol, anlaşılabilir olmak ve halk şiiri geleneğinden beslenmektir. Halk şiiri geleneğinin dışına çıkan şiirler edebî değere sahip değildir.

4. Olası cevaplar:

   Evet, sanatçının özellikle kendi ismini kullanarak yazdığı şiirlerle Âşık Ömer mahlasını kullanarak yazdığı şiirleri karşılaştırma isteği duydum. Aralarında tema, dil ve üslup bakımından farklar olup olmadığını merak ettim.

   Hayır, sanatçının verdiği cevaplar onun sanata dair görüşlerini içeren cevaplardır ve bu cevaplar bende merak uyandırmamıştır.

Etkinlik No.: 262

1. Röportaj gazete çevresinde ortaya çıkan bir türdür. Gazete on dokuzuncu yüzyılda yaygınlaşma başlamıştır. Ancak gazete ve gazeteciliğin yaygınlaşması ve olgunlaşması ise yirminci yüzyılda olmuştur. Gazetenin yaygınlaşması teknik gelişmelerle olmuştur. Gazetenin yaygınlaşması mülakat ve röportaj gibi türlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Röportaj, yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde Avrupa ile eş zamanlı olarak edebiyatımızda ortaya çıkmıştır.

2. Muhtemel cevap: Ruşen Eşref Ünaydın veya Yaşar Kemal ile röportaj yapmak isterdim. Ruşen Eşref Ünaydın ile Türk edebiyatında ilk röportajı yapan ve bu konuda ilk kitap yazan sanatçı olduğu için röportaj yapardım. Yaşar Kemal ise Türk edebiyatının en önemli röportaj yazarlarından biri olduğu için röportaj yapardım.

3. Muhtemel Cevaplar:

   Ruşen Eşref Ünaydın bugün yaşasaydı sanal röportaj yapardı. Çünkü bir gazetecinin birinci görevi haberdar etmektir. Röportaj türü ise bir araçtır. Bu nedenle yazar sanal röportaj yapmayı tercih ederdi:

   Ruşen Eşref Ünaydın bugün yaşasaydı sanal röportaj yapmazdı. Çünkü sanal röportaj samimiyeti ve mahremiyeti ortadan kaldıracağından bu tür röportaj yapmak istemezdi.

4. Röportaj türü gazete çevresinde gelişen bir türdür. "Konusu, bir soruşturma ve araştırma olan gazete veya dergi yazısıdır." Bu soruşturma ve araştırma ile birçok husus açığa çıkardığından bir belge niteliğindedir. Edebiyatçılarımız daha çok devrin edebiyatçıları ile röportaj yapmışlardır. Böylelikle önemli edebî şahsiyetlerin kişilikleri etrafında edebiyatın bilinmeyen, merak edilen yönlerini ortay koymayı ve edebiyatçıların düşüncelerinin okurlara ulaştırmayı amaçlamış olabilirler. Bu nedenle röportaj türünü çok sevmiş ve eser vermiş olabilirler.

Etkinlik No.: 263

1. Gazete ve dergiler süreli yayın olmalarından dolayı okur kitlesi kitaplara oranla daha geniş olan ürünlerdir. Bu ortamlarda şair ve yazarların yeni çıkan kitapları ile yapılan mülakatların yayımlanması onların ve eserlerinin daha fazla okur tarafından tanınmasını da beraberinde getirecektir.

2. Öğrencinin bilgi birikimine göre aşağıdaki cevaba benzer bir cevap verilebilir.

   Modern teknoloji ile birlikte insanın ihtiyaçları oldukça fazlalaşmıştır. Sürekli olarak ihtiyaçlarını gidermeye çalışmakta ancak bir türlü bu konuda kendini tatmin edememektedir. Bu durum bir yetersizlik duygusunu da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla insan kendini yaratılmışların en şereflisi değil de basit, sıradan, yetersiz bir varlık olarak algılamaktadır. Modern çağın getirdiği teknoloji insanın kendini değersiz hissetmesinin önünü açmıştır.

3. Öğrencinin bilgi birikimine göre aşağıdaki cevaba benzer bir cevap verilebilir.

   Yazarlar en nihayetinde kitapları birileri tarafından okunsun diye kitaplarını yayımlar. Okurunun çok olması kuşkusuz bir yazar için en büyük hediyedir. Ancak kimi yazarlar kitaplarını sadece okunmaları için değil aynı zamanda dertleşmek için de kaleme alır. Bu bağlamda okur olmanın yanında aynı endişelere sahip bir dert ortağı da arayabilirler. Bu tür okurların yazarlar için kıymeti diğerlerinden farklı olabilmektedir.

Etkinlik No.: 264

1. a) Bir şehirde yaşayan şehir sakinlerinin yaşadıkları yere karşı sorumlulukları vardır. Bir şehirde yaşayan kelime grubu ile şehir sakinleri kelime grubu aynı anlama geldiği için gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu oluşmuştur. İkisinden biri cümleden çıkarılmalıdır.

   b) Ben mecburen babamla kalıp ona yardım etmek zorundayım ama senin neden kalman gerektiğini anlayamıyorum. Mecburen kelimesi zorunda kelimesiyle aynı anlamda olduğu için gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu oluşmuştur. İkisinden biri cümleden çıkarılmalıdır.

   c) Sebze yetiştiriciliği zor fakat kazançsız bir iştir. Fakat bağlacı karşıt anlamlı iki cümleyi bağlamak için kullanılır. Örneğin zorlu fakat faydalı, güç fakat kazançlı biçiminde bir tarafta olumsuz bir ifade varken diğer tarafta olumlu bir ifade olur. Bu cümlede ise zor ve kazançsız bir iştir ifadesinde iki cümle de aynı doğrultudadır. Burada fakat bağlacı değil "ve" ya da "hem…hem" bağlacı kullanılmalıdır.

CEVAP ANAHTARLARI

ç) Sabırlı olan insan en sonunda hayallerinin gerçekleştiğini görür. Olan kelimesine gerek yoktur. Kelime çıkarıldığında cümlenin anlamında bir eksilme olmaz. Dolayısıyla bu kelime gereksiz kullanılmıştır.

d) Ben böyle kebabı ne Antep'te ne Diyarbakır'da yemedim. Ne…ne bağlacı kullanıldığı cümleye olumsuzluk anlamı katar. Bu nedenle yüklemin tekrar olumsuz çekimlenmesine

e) Çam ağaçları arasından kıvrımlar yaparak ilerleyen bu tehlikeli yolu iki saatte geçebildik.

Cümlelerde gereksiz yardımcı fiil veya fiilimsi kullanılması anltımı bozar. Kıvrımlar yaparak ifadesi kıvrılarak biçiminde tek kelimeyle de ifade edilebilirdi. Burada yaparak fiilimsi boşuna kullanılmıştır.

2. a) Bağlaçlarla bağlanan cümlelerin arasına virgül konmaz. Bu cümlede ne…ne bağlacı zaten bağlama işini görüyor, virgül kullanılması bu nedenle yanlıştır.

b) Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için noktalı virgül kullanılır. Burada başlıyor kelimesinden sonra noktalı virgül getirilmelidir.

c) Bağlaçlarla bağlanan cümlelerin arasına virgül getirilemez.

ç) Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için noktalı virgül kullanılır. Burada yeri kelimesinden sonra noktalı virgül getirilmelidir.

d) Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için noktalı virgül kullanılır. Burada ekiliyor kelimesinden sonra noktalı virgül getirilmelidir.

e) Bağlaçlarla bağlanan cümlelerin arasına virgül getirilemez.

Etkinlik No.: 265

1. Her yılın ayı çay işlenmez ki.

Anlatım bozukluğunun nedeni: Sözcüğün yanlış yerde kullanılması.

Cümlenin düzeltilmiş hâli: Yılın her ayı çay işlenmez ki.

Bilmem, bu kadar güzel grubu dünyanın neresinden seyretmek mümkün.

Anlatım bozukluğunun nedeni: Birbiriyle karıştırılan sözcüklerin kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğu.

Cümlenin düzeltilmiş hâli: Bilmem, bu kadar güzel gurubu dünyanın neresinden seyretmek mümkün.

Sanki alevden bir küre Karadeniz'in düz ufuk hattına oturtulmuş gibi…

Anlatım bozukluğunun nedeni: Gereksiz sözcük kullanımı.

Cümlenin düzeltilmiş hâli: Alevden bir küre Karadeniz'in düz ufuk hattına oturtulmuş gibi…

Sanki alevden bir küre Karadeniz'in düz ufuk hattına oturtulmuş…

2. Bu da ekonomik olmaz. Her yılın ayı çay işlenmez ki! Sonra boş kalır makinalar!

Yazımı yanlış olan sözcük ya da sözcükler: makinalar

Cümlenin yazım yanlışı düzeltilmiş hâli: Her yılın ayı çay işlenmez ki! Sonra boş kalır makineler!

Bilmem, bu kadar güzel grubu dünyanın neresinden seyretmek mümkün.

Yazımı yanlış olan sözcük ya da sözcükler: grubu

Cümlenin yazım yanlışı düzeltilmiş hâli: Bilmem, bu kadar güzel gurubu dünyanın neresinden seyretmek mümkün.

3. Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılmıştır. Buna konuşma çizgisi de denir. Uzun çizgi işareti kullanılmasaydı konuşmalar tırnak içine de alınabilirdi.

KAYNAKÇA

Etkinlik No: 1

Töre, E. (2016). Bartın Üniversitesi Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu Bildiriler Kitabı Cilt-I

Etkinlik No: 2

Bülbül M., Türkoğlu S., Küzeci D. (2015). Edebiyat ve Toplumsal İşlevi, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 29.

Etkinlik No: 3

Bulut, F. (2020). Jön Türk Romanı Örneğinde Ahmet Midhat Efendi ve Pragmatizm. Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi, PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI, 484-505. DOI: 10.28981/hikmet.829140

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1408055

Pamukkale Üniversitesi Osmanlıca Sözlük: https://pauctle.com/osmtr/

Etkinlik No: 4

https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_Bahar/edebiyat_sanat_ve_toplum/8/index.html#konu-1 (E.T. 23 Şubat 2021)

Etkinlik No: 5

Buğra T. (2014). *Politika Dışı*, Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No: 6

Kara, Ö. (2010). Toplumsal Olayların Etkisiyle Gelişen Üç Büyük Akımın Türk ve Dünya Edebiyatında İzleri. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 73-96.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/16229/169955
E. T. 22.01.2021

Etkinlik No: 7

Oktay Rıfat. (2009). *Şiir Konuşması*, Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No: 8

Huyugüzel, Ö. (2020). Ömer Seyfettin Realist mi Romantik mi?. Türklük Bilimi Araştırmaları, 115-129.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/58232/811599
E.T. 25.01.2021

Akgül, A. (2017). Osmanlı-Türk Romanında Trajik Olay Örgüsü ve Bir Prototip Olarak Taaşşuk-ı Talât ve Fitnat. Osmanlı Araştırmaları, 50, 153-174.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/oa/issue/47054/591631
E.T. 25.01.2021

Etkinlik No: 9

Rifat, O. (2009). *Şiir Konuşması*, Yapı Kredi Yayınları.

Pamukkale Üniversitesi Osmanlıca Sözlük: https://pauctle.com/osmtr/

Etkinlik No: 10

Bayrak Akyıldız, H. (2018). Sanat, Edebiyat, Akım. Hülya Bayrak Akyıldız. Batı Edebiyatında Akımlar I, s: 14, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/EDB105U/ebook/EDB105U-17V1S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf
E.T. 25.01.2021

Etkinlik No: 11

Akalın, T. (2019). Fütürizm Akımının Tarihsel Süreci Bağlamında Fotoğraf Sanatına Kısa Bir Bakış. IBAD *Sosyal Bilimler Dergisi*, Ekim 2019 Özel Sayısı, 578-588. DOI: 10.21733/ibad.624073 https://dergipark.org.tr/tr/pub/ibad/issue/48122/624073

Etkinlik No: 12

http://www.ytearastirmalari.com/Makaleler/1af7a17b-7200-4c72-a-4ad-7e1099549aa1.pdf
E. T. 28.02.2021

Etkinlik No: 13

Buğra T. (2014). *Politika Dışı*, İstanbul: Ötüken.

Etkinlik No: 14

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/386293
E. T. 02.03.2021

Etkinlik No: 15

Okay, O. (1998). Sanat ve Edebiyat Yazıları. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 16

Ataç, N. (1971). Karalama Defteri, Sözden Söze. İstanbul: Can.

Etkinlik No: 17

Kaplan, M. (1998). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 18

Moran, B. (1978). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: Cem.

Etkinlik No: 19

Okay, O. (1998). *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 20

Bezirci, A. (1998). *Nurullah Ataç*. İstanbul: Evrensel.

Etkinlik No: 21

Akyüz, K. (1990). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*. İstanbul: İnkılâp.

Kaplan, M. (1978). *Edebiyatımızın İçinden*. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 22

Kaplan, M. (1978). *Edebiyatımızın İçinden*. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 23

Eyüboğlu. S. (1997). Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler, İstanbul: Cem.

Etkinlik No: 24

Kaplan, M. (1978), *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 25

Kaplan, M. (1978), *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh.

Efendi, A. M. *Felatun Bey ile Rakım Efendi*, İstanbul: Say.

Etkinlik No: 26

Ataç, N. (1988). *Prospero ile Caliban*. İstanbul: Can.

Bezirci A. (1998). *Nurullah Ataç*. İstanbul: Evrensel.

Etkinlik No: 27

Çetişli. İ. (2008). *Batı Edebiyatında Akımlar*. Ankara: Akçağ.

Etkinlik No: 28

Kaplan, M. (1978), *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh.

KAYNAKÇA

Etkinlik No: 29

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Somut Olmayan Kültürel Miras, UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi/ Âşıklık Geleneği / Âşıklık (Minstrelsy) Tradition (2009). https://aregem.ktb.gov.tr/TR-202290/asiklik-gelenegi.html

Etkinlik No: 30

1) https://www.tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/duzeltme-isareti/ E.T. 02/02/2021

2) Gül, F. (2014). Varoluşçu Felsefenin Türk Düşünce Hayatındaki Yansımaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 18, 27-32.

Etkinlik No: 31

Karaosmanoğlu Y.K. (2018). *Bütün Eserleri* İstanbul: İletişim Yayınları

Etkinlik No: 32

Sabahattin Ali, (1997). *Bütün Öyküleri* l. İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 33

Güntekin, R. N. (2005). *Sönmüş Yıldızlar*, İnkılâp Kitabevi, s. 88-94.

Etkinlik No: 34

Abasıyanık, S. F. (2004). *Mahalle Kahvesi*. İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 35

Sepetçioğlu, M. N.(2005). *Menevşeler Ölmemeli.* İstanbul: İrfan.

Etkinlik No: 36

Halikarnas Balıkçısı, (1996). *Bütün Eserleri* Ankara: Bilgi Yayınları.

Etkinlik No: 37

Abasıyanık, S. F. (2006). *Öyle Bir Hikâye.* İstanbul: Yapı Kredi Yay. s. 31-32.

Etkinlik No: 38

Kemal, Y. (2014). *Sarı Sıcak*. İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 39

Toplu, E.S. (1992). *Türk Edebiyatından Seçme Hikâyeler* I. Ankara: MEB.

Etkinlik No: 40

Kemal, O. (1995). *Önce Ekmek*. İstanbul: Everest Yayınları.

Etkinlik No: 41

Karay, R. H. (2009). *Gurbet Hikâyeleri, Yer Altında Dünya Var.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi. s. 27-31.

Etkinlik No: 42

Aksal, S. K. (2014). *Gazoz Ağacı.* İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 43

Abasıyanık, S. F. (2011). *Birtakım İnsanlar.* İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 44

Karay, R. H. (2015). *Gurbet Hikâyeleri.* İstanbul: İnkılap Yayınları.

Etkinlik No: 45

Abasıyanık, S. F. (2006). *Öyle Bir Hikâye*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. s. 375-377.

Etkinlik No: 46

Aksal, S. K. (2014). *Gazoz Ağacı*. İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 47

Güzel Yazılar Hikâyeler 2. (2000). (Haz. İsmail Parlatır ve diğerleri). Ankara: Türk Dil Kurumu)

Ali, S. (2019). *Bütün Öyküler*. İstanbul: Mavi Çatı.

M. Muhsin, *Filmin Ağlanacak Yeri*

Etkinlik No: 48

Safa, P. (2019). *Hikâyeler*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Etkinlik No: 49

Baykurt, F. (1969). *Efendilik Savaşı.* Ankara: Bilgi Yayınevi. s. 80-85.

Etkinlik No: 50

Kutlar, O. (2009). *İshak*. İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 51

Kocagöz, S. (1951). *Sam Amca*. İstanbul: Yeditepe.

Etkinlik No: 52

Balıkçısı, Halikarnas, (2013). *Denizin Çağırışı*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Etkinlik No: 53

Kemal, Y. (1991). *Sarı Sıcak*. İstanbul: YKY. s.159-162.

Etkinlik No: 54

Sabahattin Ali, (2003). *Yeni Dünya*. İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 55

Tanpınar, A. H. (1943). *Abdullah Efendinin Rüyaları*. İstanbul: A. Halit.

Etkinlik No: 56

Abasıyanık, S. F. (2019). *Mahalle Kahvesi,* İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Etkinlik No: 57

Aksal, S. K. (2014). *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler.* İstanbul: YKY. s. 54-57.

Etkinlik No: 58

Kemal, Y. (2014). *Sarı Sıcak*. İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 59

Atsız, H. N., (2018). *Şehitlerin Duası*. İstanbul: Ötüken.

Etkinlik No: 60

Seyfettin, Ö. (2010). *Seçme Hikâyeler.* İstanbul YKY.

Etkinlik No: 61

Aksal, S. K. (2014). *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler*. İstanbul: YKY. s. 58-62.

KAYNAKÇA

Etkinlik No: 62

Abasıyanık, S. F. (2004). *Şahmerdan*. İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 63

Ilgaz, R. (2003). *Radarın Anahtarı*. İstanbul: Çınar.

Etkinlik No: 64

İbrahim Şinasi (1960), *Müntehabât-ı Eş'âr,* Ankara: Dün-Bugün.

Etkinlik No: 65

Parlatır, İ. (1986). *Recaî-zade Mahmut Ekrem.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Etkinlik No: 66

Oy, A. (1995), *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar*, İstanbul: Tekirdağ Valiliği.

Etkinlik No: 67

Çamlıbel, F. N. (2012). *Han Duvarları-Toplu Şiirler*. İstanbul: Yapı Kredi.

Etkinlik No: 68

Akyüz, K. (1985), *Batı Tesirinde Türk Şiirinde Antolojisi (Ziya Paşa),* İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Kanık, O. V. (2003), *Bütün Şiirleri,* İstanbul: Yapı Kredi.

Etkinlik No: 69

Dilçin, C. (1992). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Etkinlik No: 70

Akyüz, K. (1985), *Batı Tesirinde Türk Şiirinde Antolojisi (Namık Kemal)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Etkinlik No: 71

Kaplan, M. (1991). *Şiir Tahlilleri-1 Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 72

Özsever, H. S. (1937), *Kıvılcımlı Kül,* İstanbul: Acun.

Etkinlik No: 73

Birinci, N. (1990). *Kahramanlık Şiirleri Antolojisi.* Ankara: Kültür Bakanlığı.

Etkinlik No: 74

Fikret, T. (2016), *Rübâb-ı Şikeste*, İstanbul: Kapı.

Etkinlik No: 75

Birinci, N. (1990). *Kahramanlık Şiirleri Antolojisi.* Ankara: Kültür Bakanlığı.

Etkinlik No: 76

Yurdakul, M. E. (2017), *Türk Sazı*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Etkinlik No: 77

Ersoy, M.A. (2008) *Safahat.* Ankara: Yarım Elma.

Etkinlik No: 78

Akyüz, K. (1985), *Batı Tesirinde Türk Şiirinde Antolojisi (Ahmet Haşim)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Akyüz, K. (1985), *Batı Tesirinde Türk Şiirinde Antolojisi (Ziya Gökalp)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Etkinlik No: 79

Yerguz, İ. (1997). *Tevfik Fikret Yaşamı-Sanatı-Yapıtları* İstanbul: Engin.

Yurdakul, M. E. (2017), Türk Sazı, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Etkinlik No: 80

Akyüz, K. (1985), *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (Necip Fazıl Kısakürek)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Etkinlik No: 81

Kemal Y. (1974). *Kendi Gök Kubbemiz*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Etkinlik No: 82

Beyatlı, Y. K. (2003), *Kendi Gök Kubbemiz*, İstanbul: Yapı Kredi.

Etkinlik No: 83

Ayvazoğlu, B. (2002) *Benim Ömrüm Bir Ateşti*. İstanbul: Ötüken.

Haşim, A. (1988). Üç Eser. İstanbul: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No: 84

Akyüz, K. (1985), *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Etkinlik No: 86

Çamlıbel, F. N. (2016), *Han Duvarları,* İstanbul: Yapı Kredi.

Etkinlik No: 87

Kemal, Y. (1974). *Kendi Gök Kubbemiz.* İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Etkinlik No: 88

Kemal, Y. (1974). *Kendi Gök Kubbemiz.* İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Dıranas A. M. (2016) *Şiirler,* İstanbul: Everest

Etkinlik No: 89

Parlatır, İ. (2014). *Abdülhak Hamit Tarhan,* İstanbul: Akçağ.

Yurdakul M. E. (2020). *Tan Sesleri*, İstanbul: Mavi Gök.

Etkinlik No.: 90

Altınova, B. (2007). Edebiyat Felsefesi Açısından "Yalnızız" Romanı. *Bilge Dergisi*, S. 50, s. 71-77.

http://www.akmb.gov.tr/userfiles/files/Bilge%20Dergisi/Bilge-pdf.50.pdf E.T. : 11.01.2021

Etkinlik No.: 91

Yılmaz, A. (2012). Çocuk Eğitiminde Masalın Yeri (Binbir Gece Masalları Örneği) SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi *Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, s. 301.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117870 E. T. : 12.01.2021

Etkinlik No.: 92

Şahinoğlu, A. O. (Aralık 2019). Metalik Köpükler. *Bilim ve Teknik Dergisi*, s. 66-69.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 93

Sümer, F. (1960). Anadolu'ya Yalnız Göçebe Türkler mi Geldi?. *Belleten*, 96, 567-594.

https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/2895/tur E. T. : 17.01.2021

Etkinlik No.: 94

https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/astrobiyologlarla-uzayda-yasam-arayalim E. T. : 19.01.2021

Etkinlik No.:95

Eronat, K. (2008). Adalet Ağaoğlu'nun 'Fikrimin İnce Gülü' Adlı Romanının İncelenmesi. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. *Belleten*, 53, s. 94, 98.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/45386/568885 E. T. : 20.01.2021

Etkinlik No.: 96

Şen, Yrd. Doç. Dr. S. (1999). Atatürk, Cumhuriyet ve Tiyatro. *Sanat Dergisi*, s. 23-30.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/28770 E.T. : 14.01.2021

Etkinlik No.: 97

Dündar, P. (Temmuz 2017). Kâğıt mı? Ekran mı?. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 596, s. 62-64.

https://e-dergi.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf?dergiKodu=4&cilt=50&sayi=957&sayfa=60&yaziid=40735 E.T. :23.03.2021

Etkinlik No.: 98

Ocak, M. E. (2021). 2020 En Sıcak Yıl Rekorunu Egale Etti. *TÜBİTAK Bilim Genç.*

https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/2020-en-sicak-yil-rekorunu-egale-etti E. T. : 26.01.2021

Etkinlik No.: 99

Yılmaz, M.,Yazıcı A., Çınar E. (2020). Veri Odaklı Hata Teşhis Sistemi Geliştirilmesi. *ESOGÜ Müh. Mim. Fak. Dergisi*, s. 289-298.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1223313 E.T. : 14.01.2021

Etkinlik No.: 100

Turan, E. (2018). Türkiye'nin İklim Değişikliğine Bağlı Kuraklık Durumu. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 4 (1), 63-69.

http://dacd.artvin.edu.tr/en/download/article-file/422978 E.T. : 23.01.2021

Etkinlik No.: 101

Taşdelen, V. (2016). Çocuk Edebiyatında Görsel Öge. *Çocuk ve Medeniyet*, Cilt 1, Sayı 1, s. 123-135.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1335673 E. T. : 28.01.2021

Etkinlik No.: 102

Sarvan, S. ve Efe, E. Mülteci Çocuklar ve Sorunları. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt 9. sayı 1. s. 55-62.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/balikesirsbd/issue/54282/591253 E.T. : 26.01.2020

Etkinlik No.: 103

Karadoğan, H. (2020). Sanatın Geleceği ve Geleceğin Sanatı. *Akademik Sanat Tasarım Ve Bilim Dergisi*, 5(11), 85-100.

Kaplan, M. (1979). *Hikâye Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Etkinlik No.: 104

Gedik, S. (2019). Türk Dünyası Atasözlerinde "Tuz". *Folklor. Akademi Dergisi*, Cilt 2, sayı 1 s. 69-88.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/702565 E.T. : 29.01.2021

Etkinlik No.: 105

Kul, E .(2011). Ece Ayhan'ın Şiirlerinde Mitolojik ve Masalsı Ögeler. *Türkoloji Dergisi*, s. 69, 86.

Etkinlik No.: 106

Ulucan, M. (2016). Orhan Veli'nin Şiirlerinde Çocuksu Söylem. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 93-108.

http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/mehmet_ulucan_orhan_veli.pdf E.T. : 31.01.2020

Etkinlik No.: 107

Çelik, E. (2013). Edebiyat Eseri Toplumun Aynasıdır: Edebiyat ve Sosyoloji İlişkisi Üzerine. *Türk Dili*, (738), 59-64.

https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2013/05/20130617.pdf E. T. : 14.01.2021

Etkinlik No.: 108

Ünalan, Z. (2012). Otomobillerin Fiziği. *Bilim Teknik Dergisi*, s. 26-33.

https://services.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf?dergiKodu=4&cilt=45&sayi=762&sayfa=26&yaziid=32828 E. T. : 27.01.2021

Etkinlik No.: 109

Çağın, Ş. (2005). Refik Halit Karay'ın "Eskici" Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, sayı:18, s. 69-81.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16959/177076 E.T. : 30.01.2021

Etkinlik No.: 110

Çobanoğlu, Ö. (2013). Türk Halk Felsefesinde Göç Olgusu. *Akademik Kaynak,* Cilt 1, sayı 2 s. 61-63.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/933166 E.T. : 08.02.2021

Etkinlik No.: 111

Güneş, Z. (2001). Sabahattin Ali'nin Romanlarında Aydınlar. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 01, SAYI 1, s. 169-189.

https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/529/153757.pdf?sequence=1&isAllowed=y E.T. : 29.01.2021

Etkinlik No.: 112

Şimşek, A. (2006). Tarihsel Romanın Eğitimsel İşlevi. *Bilig Dergisi*, Cilt 37.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/25369/267778 E.T. : 03.02.2021

Etkinlik No.: 113

Yetiş, K. (2018). Edebiyat Tarihi Araştırmalarında Süreli Yayınların Yeri. *Aydın Türklük Bilgisi*, Cilt 4, sayı 7, s. 137-152.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/582018 E.T. : 03.02.2021

Etkinlik No.: 114

Kuzu, Yard. Doç. Dr. Türkan. (2002). Masalın Değişmez Yasaları -İşlevsel Birimler-. *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C: 1, Sayı: 3. S. 216-229.

http://libra.anadolu.edu.tr/makaleler/ed2002_1_3/158422.pdf E.T. : 29.01.2021

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 115

Alan, Y. (2020). Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Kitap Okuma Profilleri. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5 (1) , 278-303.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/soylemdergi/issue/55150/720634 E.T. : 04.02.2021

Etkinlik No.: 116

Tanpınar, A. H. (1977). *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

5 Mart 1952, *Ulus Gazetesi*.

Etkinlik No.: 117

Kabaklı, A. (1985). *Türk Edebiyatı*. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Karaalioğlu, S. K. (1980). *Resimli Motifli Türk edebiyatı Tarihi.* C II. İstanbul: İnkılap ve Aka.

Kudret, C. (1981). *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar.* İstanbul: İnkılap ve Aka.

Kurdakul, Ş. (1976). *Çağdaş Türk Edebiyatı-Meşrutiyet Dönemi.* İstanbul: May Yayınları.

Tanpınar, Prof. A. H. (1976).19. *Asır Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Çağlayan Kitabevi.

Özdemir, E. (2017). *Yazı ve Yazınsal Türler.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Etkinlik No.: 118

Üstünova, K. (2005). Yaşar Kemal'in Romanlarında Saz Şairleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(9), 203-211.

https://acikerisim.uludag.edu.tr/handle/11452/13663 E.T. : 7.02.2021

Etkinlik No.: 119

Kavcar, Cavit (1983). Düzgün Yazmanın Önemi ve Yolları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, sayı 2, s. 113-123.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/800936 E.T. : 14.02.2021

Etkinlik No.: 120

https://www.tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2020/12/Ahmet-B.-Ercilasun-_-%c3%96MER-SEYFETT%c4%b0N-VE-T%c3%9c-RK-D%c4%b0L%c4%b0-_-5.pdf E.T. :23.03.2021

Ercilasun, A. B. (2020). Ömer Seyfettin ve Türk Dili. *Türk Dili*, 69, s. 10-14.

Etkinlik No.: 121

Haşim, A. (1988). *Üç Eser-Bize Göre, Gurebâhâne-i Laklakan, Frankfurt Seyahatnamesi.* (Haz.: Mehmet Kaplan). İstanbul: MEGSB Yayınları.

Etkinlik No.: 122

Rasim A. (2017). *Şehir Mektupları.* (Haz. H. Orhanoğlu). İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr

Etkinlik No.: 123

Kuzucu, N. (2006). *Peyami Safa'nın Dil, Edebiyat, Kültür ve Topluma Dair Yazıları -Dergilerde Yer Alan Yazılar-*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=-L8ilcwn9Z-RRc_YMKxXW1sqJ4vobg10W66eUjalnUc6mzMP_WivdWNtlvnK-yrf76 E. T. : 20.02.2021

Etkinlik No.: 124

Hizarcı, S. (Haz.). (1969). *Hüseyin Cahit Yalçın.* İstanbul: Varlık Yayınevi.

Adorno, T. W. (2000). *Minima Moralia.* (Çev. Orhan Koçak ve Ahmet Doğukan). İstanbul: Metis Yayınları.

Ergülen, H. (2020). *Nar/Bütün Şiirleri-1.* İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.

Etkinlik No.: 125

Kuzucu, N. (2006). *Peyami Safa'nın Dil, Edebiyat, Kültür ve Topluma Dair Yazıları -Dergilerde Yer Alan Yazılar-*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=-L8ilcwn9Z-RRc_YMKxXW1sqJ4vobg10W66eUjalnUc6mzMP_WivdWNtlvnK-yrf76 E. T. : 20.02.2021

Etkinlik No.: 126

Haşim, A. (1988). *Üç Eser.* İstanbul: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 127

Ataç, N. (1980). *Dergilerde.* Ankara: TDK Yayınları.

Etkinlik No.: 128

Rado, Ş. (2017). *Eşref Saat.* İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.

Etkinlik No.: 129

Haşim, A. (1988). *Üç Eser.* İstanbul: Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 130

Devellioğlu, F. (1995). *Osmanlıca-Türkçe Lûgat.* Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Karay, R. H. (2009). *Guguklu Saat.* İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr

http://uzek.kilis.edu.tr/dersler/turkdilidersi.pdf

Etkinlik No.: 131

Uyar, T. (2011). *Kitapla Direniş, Yazılar/Söyleşiler/Soruşturmalar.* (Haz.: Handan İnci) İstanbul: YKY Yayınları.

Etkinlik No.: 132

Birand, H. (2008). *Alıç Ağacı ile Sohbetler.* Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.

Etkinlik No.: 133

Ataç, N. (1964). *Söyleşiler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

http://www.balikesir.edu.tr/site/icerik/turk-dili-bolu-mu-195 E. T. : 05.02.2020

Etkinlik No.: 134

Karay, R. Halid (2009). *Guguklu Saat.* İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Etkinlik No.: 135

Rado, Ş. (2011). *Eşref Saat.* İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Etkinlik No.: 136

Çokum, S. (2010). *Güzele Bakan Karınca.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No.: 137

Anday, M.C. (1996). *Dilimiz Üstüne Konuşmalar.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 138

Haşim, A. (1988). *Üç Eser-Bize Göre, Gurebâhâne-i Laklakan, Frankfurt Seyahatnamesi.* (Haz. Mehmet Kaplan). İstanbul: MEGSB.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 139

Kuzucu, N. (2006). *Peyami Safa'nın Dil, Edebiyat, Kültür ve Topluma Dair Yazıları -Dergilerde Yer Alan Yazılar-*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Konya.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr

Etkinlik No.: 140

Haşim, A. (1988). *Üç Eser-Bize Göre, Gurebâhâne-i Laklakan, Frankfurt Seyahatnamesi.* (Haz. Mehmet Kaplan). İstanbul: MEGSB.

Etkinlik No.: 141

Rado, Ş. (2011). *Eşref Saat.* İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Etkinlik No.: 142

Ortaç, Y. Z. (1948). *Beşik.* İstanbul: Şaka Matbaası.

Banarlı, N. S. (2020). *Devlet ve Devlet Terbiyesi.* İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

Etkinlik No.: 143

Kuzucu, N. (2006). *Peyami Safa'nın Dil, Edebiyat, Kültür ve Topluma Dair Yazıları -Dergilerde Yer Alan Yazılar-,* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=-L8ilcwn9Z-RRc_YMKxXW1sqJ4vobg10W66eUjalnUc6mzMP_WivdWNtlvnK-yrf76 E. T. : 20.02.2021

Etkinlik No.: 144

Haşim, A. (1969). *Bize Göre, Gurabâhâne-i Laklakan, Frankfurt Seyahatnamesi.* (Haz.: M. Kaplan). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Ayvazoğlu, B. (2016). *Ömrüm Benim Bir Ateşti.* İstanbul: Kapı Yayınları.

Karaosmanoğlu, Y. K. (2020). *Ahmet Haşim.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Etkinlik No.: 145

Uyar, T. (2011). *Kitapla Direniş, Yazılar/Söyleşiler/Soruşturmalar.* (Haz.: Handan İnci) İstanbul: YKY.

Durmuş, İ. (2012). Üslûp, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 42, ss. 383-385): İstanbul.

Etkinlik No.: 146

Gövsa, İ. A. (2020). *Söz Oyunları.* İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.

Rasim, A. (1992). *Eşkâl-i Zaman.* İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 147

Rasim, A. (2006). *Şehir Mektupları.* İstanbul: Bilge Say Yayınları.

Etkinlik No.: 148

Ataç, N. (1980). *Dergilerde*. Ankara: TDK Yayınları.

https://www.tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/noktalama-isaretleri-a-ciklamalar/ E. T. : 20.02.2021

Etkinlik No.: 149

Haşim A. (2004). *Gurabahâne-i Laklakan Diğer Yazıları.* (Haz. İnci Enginün-Zeynep Kerman). İstanbul: Dergâh Yayınları.

https://www.tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/noktalama-isaretleri-a-ciklamalar/ E.T. :23.03.2021

https://www.tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/duzeltme-isareti/ E.T. :23.03.2021

Etkinlik No.: 150

Anday, M. C. (1996). *Dilimiz Üstüne Konuşmalar.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 151

Sabahattin Ali, (2002). *Kuyucaklı Yusuf.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 152

Güntekin, R. N. (2019). *Eski Hastalık.* İstanbul: İnkılâp.

Etkinlik No.: 153

Adıvar, H. E. (2020). *Sinekli Bakkal.* İstanbul: Can Yayınları.

Etkinlik No.: 154

Tahir, K. (2005). *Yorgun Savaşçı.* İstanbul: İthaki.

Etkinlik No.: 155

Kutlu, Ş. (1987). *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları.* İstanbul: Toker Yayınları.

Etkinlik No.: 156

Aytmatov, C. (2017). *Gün Olur Asra Bedel.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No.: 157

Safa, P. (2000). *Fatih-Harbiye.* İstanbul: Ötüken.

Etkinlik No.: 158

Aytmatov, C. (2020). *Beyaz Gemi.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No.: 159

Dağcı C. (2019). *Korkunç Yıllar.* İstanbul: Ötüken.

Etkinlik No.: 160

Sayar, Abbas. (2019). *Yılkı Atı.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No.: 161

Kutlu, Ş. (1987). *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları.* İstanbul: Toker Yayınları.

https://islamansiklopedisi.org.tr/fahim-bey-ve-biz E.T. : 20.01.2021

Etkinlik No.: 162

Tahir, K. (2015). *Esir Şehrin İnsanları.* İstanbul: İthaki Yayınları.

Etkinlik No.: 163

Baykurt, F. (1975). *Kaplumbağalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Safa, P. (2020). *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No.: 164

Ağaoğlu, A. (1993). *Fikrimin İnce Gülü*. İstanbul: Remzi.

Etkinlik No.: 165

Orwell, G. (2008). *Hayvan Çiftliği.* İstanbul: Can Yayınları.

Kleinbaum, N. H. (2018). *Ölü Ozanlar Derneği*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Etkinlik No.: 166

Aytmatov, C. (2004). *Cemile*. İstanbul: Elips.

Etkinlik No.: 167

Tolstoy, L. N. (2006). *Hacı Murat.* İstanbul: Amfora Yayınları.

Etkinlik No.: 168

Kutlu, Ş. (1987). *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları.* İstanbul: Toker Yayınları

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 169

Tanpınar A. H. (2016). *Saatleri Ayarlama Enstitüsü.* İstanbul: Dergâh.

Tahir, K. (1971). *Devlet Ana.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Etkinlik No.: 170

Atay, O. (2015). *Tehlikeli Oyunlar.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Etkinlik No.: 171

Sabahattin Ali, (2019). *Kuyucaklı Yusuf.* İstanbul: YKY.

Etkinlik No.: 172

Özdenören, R. (2012). *Gül Yetiştiren Adam.* İstanbul: İz Yayıncılık.

Etkinlik No.: 173

Atsız, H.N. (2020). *Ruh Adam.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No.: 174

Kutlu, Ş. (1987). *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları.* İstanbul: Toker Yayınları.

Tekin, M. (2009). *Roman Sanatı Romanın Unsurları.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No.: 175

Buğra, T. (2015). *İbiş'in Rüyası.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No.: 176

Balzac, de H. (2013). *Vadideki Zambak.* İstanbul: Araf.

Etkinlik No.: 177

Kemal, O. (2000). *Baba Evi.* İstanbul: Tekin Yayınevi.

Etkinlik No.: 178

Güntekin, R. N. (1995). *Acımak*. İstanbul: İnkılâp.

Etkinlik No.: 179

Kocagöz, S. (2008). *Doludizgin*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Etkinlik No.: 180

Kutlu, Ş. (1987). *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları.* İstanbul: Toker Yayınları.

Buğra, T. (2012). *Osmancık*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No.: 181

Aytmatov, C. (2020). *Dişi Kurdun Rüyaları.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Yazım Kılavuzu. (2012). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Etkinlik No.: 182

Tanpınar, A. H. (2015). *Saatleri Ayarlama Enstitüsü.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Etkinlik No.: 183

Safa, P. (1938). *Gün Doğuyor.* Ankara: Ulus Basımevi.

Etkinlik No.: 184

Güntekin, R. N. (1973). *Bir Köy Öğretmeni.* İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

Etkinlik No.: 185

Işık, K. (2005). *Abdülcanbaz-Huzur.* İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Etkinlik No.: 186

Moliere. (2018). *Cimri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Etkinlik No.: 187

Necatigil, B. (1967). *Gece Aşevi.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Etkinlik No.: 188

Karay, R. H. (2020). *Deli*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Etkinlik No.: 189

Safa, P. (1938). *Gün Doğuyor.* Ankara: Ulus Basımevi.

Etkinlik No.: 190

Başkut, C. (1972). *Büyük Şehir.* İstanbul: İnkılap ve Aka Yayınevi.

Etkinlik No.: 191

Tecer, A. K. (2007). *Koçyiğit Köroğlu.* İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Etkinlik No.: 192

Rifat, O. (1988). *Yağmur Sıkıntısı-Toplu Oyunlar.* İstanbul Adam Yayınları.

Etkinlik No.: 193

Aksal, S. (1966). *Kahvede Şenlik Var.* İstanbul: Varlık Yayınları.

Etkinlik No.: 194

Taner. H. (2009). *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Devellioğlu, F. (2009). *Osmanlıca-Türkçe Lügat.* Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Etkinlik No.: 195

Işınsu, E. (1975). *Adsız Kahramanlar.* Ankara: Töre Yayınları.

Etkinlik No.: 196

Kurşunlu, N. (1991). *Fatih*. İstanbul: MEB Yayınları.

Etkinlik No.: 197

Oflazoğlu, A. (1983). *Deli İbrahim*. İstanbul: Adam Yayıncılık.

Etkinlik No.: 198

Asena, O. (1996). *Tanrılar ve İnsanlar (Gılgameş).* Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınevi.

Etkinlik No.: 199

Shakespeare, W. (2000). *Venedik Taciri.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Etkinlik No.: 200

Horozcu, O.R. (1988). *Yağmur Sıkıntısı.* İstanbul: Adam Yayınları.

https://www.edebiyatokulu.org/2016/01/oktay-rifat-horozcu.html E.T. :23.03.2021

Etkinlik No.: 201

Çehov, A.P. (2016). *Vişne Bahçesi.* Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 202

Shakespeare, W. (1983). *Hamlet*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/394104 E.T. : 04.02.2021

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/636381 E.T. : 22.02.2021

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 203

Taner, H. (2015). *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 204

Ağaoğlu, A. (1970). *Çatıdaki Çatlak.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Etkinlik No.: 205

Atay, O. (2009). *Oyunlarla Yaşayanlar.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Etkinlik No: 206

Naci, F. (2004). *Yaşar Kemal'in Romancılığı*. İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 207

Kaplan, M. (1978). *Edebiyatımızın İçinden.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Etkinlik No: 208

Tanpınar, A. H. (1998). *Edebiyat Üzerine Makaleler.* (Haz. Dr. Zeynep Kerman). İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 209

Kaplan, M. (1997). *Hikâye Tahlilleri.* İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 210

Moran, B. (1998). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış* I. İstanbul: İletişim.

Etkinlik No: 211

Murat, M. K. (2020, Ekim). Ebedî Gençlik ve Mutlak Hiçlik. *Sabitfikir Dergisi,* 116, 58-59.

Etkinlik No: 212

Ataç, N. (1991). *Karalama Defteri*. İstanbul: Can Yayınları.

Etkinlik No: 213

Zülfükar, H. (2018). Dersler Başladı, Türkçe Öğretimine Katkı, *Türk Dili Dergisi* (Cilt CXV, Sayı. 802, s. 47-53). Ankara.

Etkinlik No: 214

Haşim, A. (1988). Üç Eser-Bize Göre, Gurebâhâne-i Laklakan, Frankfurt Seyahatnamesi. (Haz. Mehmet Kaplan). İstanbul: MEGSB.

Etkinlik No: 215

Kaya, A. H. (2015, Temmuz). Hikâye Aşkına. *İtibar Dergisi,* 46, 63.

Etkinlik No: 216

Kaplan, M. (1997). *Hikâye Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 217

Aksel, M. (2016). *Masal ve Resim.* İstanbul: Kapı.

Etkinlik No: 218

Naci, F. (1994). *Kırk Yılda Kırk Roman.* İstanbul: Oğlak.

Etkinlik No: 219

İşler, D. (2020, Eylül). Ve Diğer Kutsal Şeyler. *Sabitfikir Dergisi,* 115, 18.

Etkinlik No: 220

Aksel, M. (2016). *Masal ve Resim.* İstanbul: Kapı.

Etkinlik No: 221

Kaplan, M. (1997). *Hikâye Tahlilleri.* İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 222

Moran, B. (1997). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış II*. İstanbul: İletişim.

Etkinlik No: 223

Kutlubay, M. F. (2019, Eylül-Ekim) *Hikâyenin Şiiri: Yaşamak Sandığım.* Post Öykü Dergisi, 30,

Etkinlik No: 224

Cöntürk, H. (2006). *Çağının Eleştirisi.* İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 225

Zülfükar, H. (2020). Gündemi Meşgul Eden Sağlık Terimleri, Türk Dili Dergisi (Cilt CXVIII, Sayı. 821, s. 11-16). Ankara.

Etkinlik No: 226

Günyol, V. (1999). *Çalakalem*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No: 227

Sarıçam, E. (2020, Eylül Ekim). Üç Akraba Şair: Karataş, Kılıç, Küçüker. Şiir *Versus Dergisi*, 2, 102-103.

Kaplan, M. (1954). *Şiir Tahlilleri I*. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 228

Asiltürk, B. (2006). *Hilesiz Terazi.* İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 229

Develi, H. (2020). Dilimize Bulaşanlar, *Türk Dili Dergisi* (Cilt CXVIII, Sayı. 821, s. 4-9). Ankara.

Etkinlik No: 230

Kaplan, M. (1997). *Hikâye Tahlilleri* (s.199-203). İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 231

Aydın, F. B. (2020, Mart). Popüler Ambalajlı Ciddi Kitap: Bunu Herkes Bilir. *Sabitfikir Dergisi*, 109, 32-33.

Etkinlik No: 232

Kaplan, M. (1978). *Edebiyatımızın İçinden.* İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 233

Akyüz, K. (2000). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923.* İstanbul. İnkılap.

Etkinlik No: 234

Kaplan, M. (1997). *Hikâye Tahlilleri.* İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No: 235

Naci, F. (2007). *Yüzyılın 100 Türk Romanı.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

KAYNAKÇA

Etkinlik No: 236

Kemal, Y. (2009), *Peri Bacaları /Bu Diyar Baştanbaşa 3*, İstanbul: YKY.

Lügatle (sözlükle) pehlivanlık olmaz (Ali Nihat Tarlan)

Yavuz, H. (10.10.2013) "Lügatle pehlivanlık olmaz...",

http://kelimelerkavramlar.blogspot.com/2013/10/lugatle-pehlivanlk-olmaz-hilmi-yavuz.html (Erişim tarihi: 27.02.2021)

Etkinlik No: 237

Nayır, Y. N. (1951). "Oktay Akbal'la Bir Konuşma", *Varlık dergisi*, 371, 6-7.

Etkinlik No: 238

Tunalı, Y. ve Buğra, T. (1981). Tarık Buğra'yla Yazı Hayatı, Gençliğim Eyvah Üzerine…, *Töre dergisi*, 116-117, 3-15.

Etkinlik No: 239

https://www.dunya.com/kose-yazisi/prof-dr-ustun-erguder-anlatiyor-kacmaktan-kovalayamayan-egitim/478635 13/01/2021

Etkinlik No: 240

Çalık, E. (1993) *Edebî Mülakatlar*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Etkinlik No: 241

https://www.bizimsemaver.com/besir-ayvazoglu-ile-yahya-kemal-hakkinda-mulakat/ (Erişim tarihi: 18/01/2021)

Etkinlik No: 242

Özgül, E. ve Pala, İ. (2017). Tarihi Edebî Bir Dille Anlatmalıyız, *Merhaba gazetesi.*

https://www.merhabahaber.com/tarihi-edebi-bir-dille-anlatmaliyiz-1028949h.htm (Erişim Tarihi: 23.01.2021, 14.03)

Etkinlik No: 243

https://www.timeout.com/istanbul/tr/sanat/guelten-dayioglu-roeportaji (Erişim tarihi: 20/01/2021)

Etkinlik No: 244

Çalık, E. (1993). *Edebî Mülakatlar,* İstanbul: Ötüken.

Etkinlik No: 245

Şenel, A. ve Savaş, M. (2016). Roman Yazarının Misyonu Topluma ve Bireylere Ayna Tutmaktır, *Türk Yurdu dergisi,* 345.

https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=2646

(Erişim tarihi: 20/01/2021)

Etkinlik No: 246

Tozal, Y. E. Acar, M. ve Pala, İ. (2018) Yunus, Bizi Bize Çağırıyor, *Arka Kapak dergisi*, 29, 40-42.

Özçelik, M. (2010), *Bizim Yunus,* Ankara: Eskişehir Valiliği.

https://mbirgin.com/?c=HTML&ID=362&t=bizimyunus

Etkinlik No: 247

Özçelik, O.F. ve Safa, P. (1952), Peyami Safa ile Konuşma, *Hisar dergisi*, 32.

Etkinlik No: 248

Tuncer, H. & Karakoç, B. (1991), Bahattin Karakoç ile Şiir Üzerine, *Ufuk Çizgisi dergisi,* 15.

Önal, M. (2008), Edebî Dil ve Üslup, A.Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü dergisi,* 36.

Etkinlik No: 249

İsen, M. & Buğra, T. (1978), Tarık Buğra ile Bir Konuşma, *Hisar dergisi,* 173.

Etkinlik No: 250

Kemal, Y. (2011), *Röportaj Yazarlığında 60 Yıl*, İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 251

Arslan H. (1986), Cemil Meriç'le Mülakat, Nesillerin Mirası

http://mnergiz.blogspot.com/2018/01/iste-o-efsane-roportaj-husamettin-arslan-soruyor-cemil-meric-cevapliyor-mulakatin-detaylari.html

Etkinlik No: 252

Can, H. (Şubat 2017). Gözlerle Duymak Barış Manço, Anadolujet Magazin dergisi.

Etkinlik No: 253

https://www.izgazete.net/muzaffer-izgunun-son-roportaji-%E2%80%98dusunun-okuyun-gucsuzden-yana-olun-roportaj,17.html

(Erişim tarihi: 09/02/2021)

Etkinlik No: 254

Kemal, Y (2011), *Röportaj Yazarlığında 60 Yıl*, İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 255

Ünaydın, R. E. (1985), *Diyorlar Ki*, Ankara: Kültür ve Tarım Bakanlığı.

Etkinlik No: 256

Mantu U. (2021). Selma Argon ile Mehmet Akif Ersoy Üzerine Kısa Bir Söyleşi, *Türk Dili dergisi.*

Etkinlik No: 257

Karaalioğlu, S.K. (2000), Sözlü-Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı. İstanbul: İnkılap.

https://kadem.org.tr/kadinlara-yonelik-yasal-duzenlemeler/ (Erişim tarihi: 12/02/2021)

Etkinlik No: 258

Tüzer, İ. ve Bakiler, Y. B. (2009), Yavuz Bülent Bakiler ile Hayatı, Şiirleri ve Kültür Coğrafyamız Üzerine Bir Söyleşi, Türk Yurdu Dergisi, 267.

Etkinlik No: 259

Kemal, Y. (2011), *Röportaj Yazarlığında 60 Yıl*, İstanbul: YKY.

Etkinlik No: 260

Birand H. (2008). *Alıç Ağacı ile Sohbetler*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları Komisyon

Etkinlik No: 261

Parlatır, İ., Enginün, İ., Okay, O., Kerman, Z., Yetiş, K., Birinci, N. (2018), *Güzel Yazılar Röportajlar.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Etkinlik No: 262

Sağlam, N. (2006), Türk Edebiyatında "Edebî Röportaj", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 8, 415-478.

Etkinlik No: 263

Özel, İ. (1997). *Sorulunca Söylenen.* İstanbul: Şule.

Etkinlik No: 264

Erşen, M.T. (2020). İnsan ve Meşe Arasında, *Atlas dergisi.*

Etkinlik No: 265

Sarıca, S., Gündüz, M. (1999). *Güzel Konuşma Yazma Kompozisyon.* İstanbul: Fil.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Etkinlik No: 11

1. Görsel: Ahmet Pehlivan
2. Görsel: Osman Şen

Etkinlik No: 12

1. Görsel: Hafız'ın Kabri, Umut Çor Arşivi. (Bilişim araçları yoluyla sanatçının telif izni alınmıştır.)
2. Görsel: Yahya Kemal Beyatlı

Etkinlik No: 65

GÖRSEL 1: 123rf, ID: 123824044
GÖRSEL 2: 123rf, ID: 23352506
GÖRSEL 3: 123rf, ID: 90132964
GÖRSEL 4: 123rf, ID: 33559077
GÖRSEL 5: 123rf, ID: 15710988
GÖRSEL 6: 123rf, ID: 89679977

Etkinlik No: 67

GÖRSEL 1: 123rf, ID: 141973849

Etkinlik No: 69

GÖRSEL 1: 123rf, ID: 32382245
GÖRSEL 2: 123rf, ID: 34037981

Etkinlik No: 79

GÖRSEL 1: 123rf, ID: 10381692
GÖRSEL 2: 123rf, ID: 31905770
GÖRSEL 3: 123rf, ID: 41841731
GÖRSEL 4: 123rf, ID: 56696852
GÖRSEL 5: 123rf, ID: 58821703
GÖRSEL 6: 123rf, ID: 112464756
GÖRSEL 7: 123rf, ID: 114424294
GÖRSEL 8: 123rf, ID: 122569176

Etkinlik No.: 100

https://tr.123rf.com/stok-foto%C4%9Fraf/21418888.html?sti=nd3kfati71vyqor6cn%7C&mediapopup=21418888

Etkinlik No.: 131

https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66245/billboard.html
E.T. : 01.02.2021

Etkinlik No.: 132

Görsel Süleyman Gezer'e aittir.

Etkinlik No: 213

GÖRSEL : 123rf, ID: 142519686

Etkinlik No: 216

GÖRSEL 1: 123rf, ID: 147919927
GÖRSEL 2: 123rf, ID: 131658857

Etkinlik No: 217

GÖRSEL : 123rf, ID: 141399711

Etkinlik No: 225

GÖRSEL : 123rf, ID: 60366931

Etkinlik No: 229

GÖRSEL : 123rf, ID: 156102620

Etkinlik No: 246

Bizim Yunus etkinliğindeki Yunus Emre görseli: Görsel tasarımcı Ümit Şener tarafından çizilmiştir.

Bizim Yunus etkinliğindeki Bizim Yunus infografik: Grafik tasarımcı Şeref Çakar tarafından tasarlanmıştır.

Etkinlik No: 247

Peyami Safa görseli: Görsel tasarımcı Ümit Şener tarafından çizilmiştir.

Neşet Ertaş görseli: Görsel tasarımcı Ümit Şener tarafından çizilmiştir.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

sozluk.gov.tr